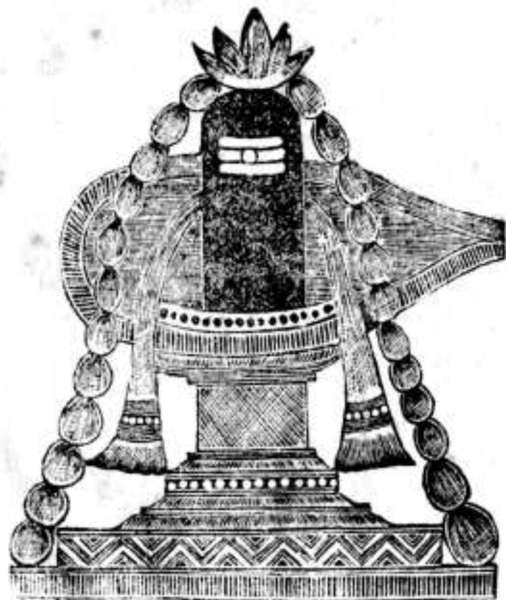




ఓమ్.

శ్రీ దేవాంగపురాణము.

ఆంధ్రతాత్పర్య సహితము.



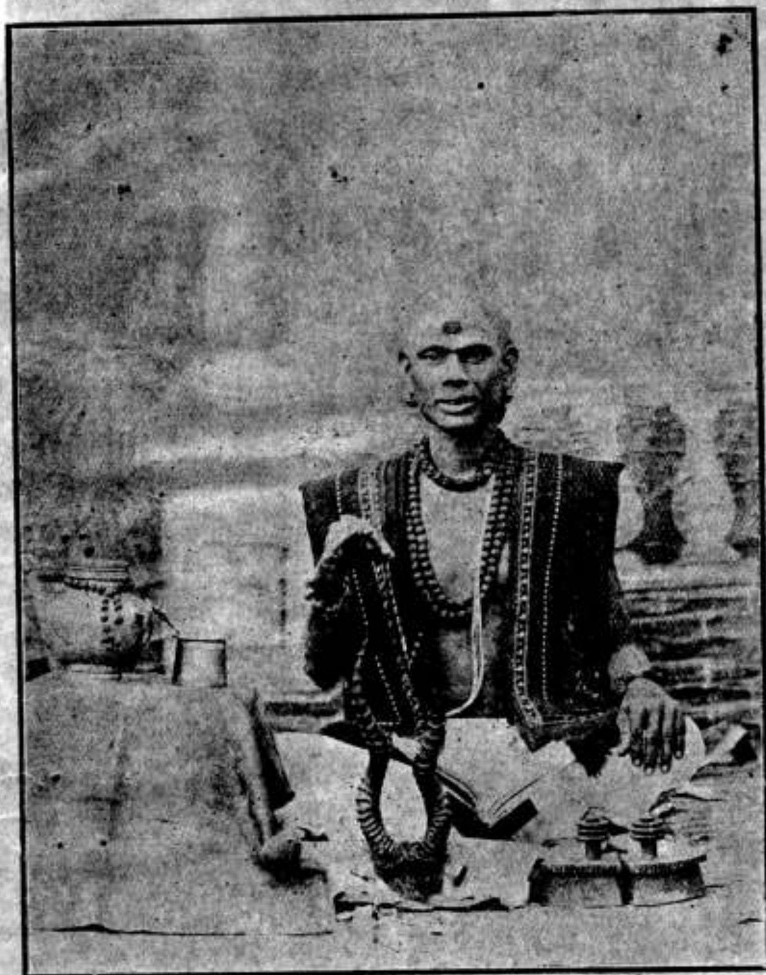


నెల్లూరుజిల్లా: సంతపేట వాస్తవ్యులగు
గోమేధికం. ఓం. శ్రీ శంకరస్వాములవారి వలనను

గోదావరిజిల్లా: పుల్లేటికుర్తివాస్తవ్యులగు
శ్రీమల్లక్ష్మీశేష్ఠి - కాళహస్తి సిద్ధాంతిగారివలనను,

చెన్నపురి: పాతచాకలపేట
శ్రీరాజరాజేశ్వరీ నికేతన ముద్రాక్షరశాలాధికారియగు
పమ్మి - త్యాగరాయసెట్టిగారిచే
ముద్రించి ప్రకటింపఁబడియె.

1914.



గోమేధికం. ఓం. శ్రీశంకరస్వాములవారు,

సంతపేట, నెల్లూరు.

ఈ గ్రంథము వెల ౧౮ అణాలు.

శ్రీ ర స్తు.

శ్లో. మహానందీశ్వరస్వామి నామా దేవాంగ వంశజః,
అస్తిశంభు సమశ్శశ్చ త్ప్రియసీ యస్యపార్వతీ. ౧
శ్లో. శివకేశవావభిన్నా వితీవ శైవా స్వయోదితోప్యద్ధా,
సూను స్తస్యచకాశే నారాయణ సంజ్ఞ యాసనంజీవః. ౨
శ్లో. నారాయణ పయోబ్ధీందుః కామాక్షీ ప్రాణవల్లభః,
శంకర శ్శంకరస్సాక్షా ద్రేజే సద్గుణ శేవధిః. ౩
శ్లో. చాముండా చరణారవింద మకరం దాస్వాదనేం దిందిర,
శ్శ్రీగోమేధిక వంశమౌ క్తిక మణి శ్శిష్యాళి సంసేవితః,
మిత్రోపాసన లబ్ధకీ ర్తిరస కృత్తీర్థాటనే తత్పరః,
ప్రఖ్యాత స్తనయోస్య శంకరగురుస్వామీ విజేజీయతే. ౪
శ్లో. గంగవర హేమకూటా పీఠా తా నిత్యమధికృతా తేన,
శ్రీదేవాంగ పురాణ ప్రకటన మకరోత్స సమ్ముదేచ సతాం. ౫



శ్లో. గోత్రే బభూవ విమలే కిలకౌశికీయే,
గోమేధికోప పదభూషిత రామనామా,
బాలాచ యస్యరమణీమణి రచ్ఛకీ ర్తిః,
శ్రీహేమకూట మఠపంజర రాజహంసః. ౧
శ్లో. తస్యావిరాస శశిశేఖర పాదపద్మ,
సంపూజన ప్రవణమానస వృత్తిరిద్ధః,
సంజీవయా తరుణితల్లజ యాసనాథః,
నారాయణ స్సకలశిష్య జనావనాఽర్హః. ౨
శ్లో. తస్యాఽన్వయార్ణవ తుషారమరీచిరార్యః,
నందీశ్వర స్సఖలు నందిత నందికేతుః,
పార్వత్యభూ దసిత పంకజ పత్రనేత్రా,
యస్య ప్రియా సముదితాఖిల సద్గుణస్య. ౩
శ్లో. తత్పుత్రోఽభూ ద్విమలధిషణాఽధీత సర్వాగమోఽసౌ,
చాముండాయా శ్చరణకమలాఽరాధనాఽబద్ధబుద్ధిః,
ఆచార్యత్వేగురునియమితో హేమకూటాద్రిపీఠే,
కామాక్ష్యాస్తు ప్రియసహచర శ్శంకరాచార్యపాదః. ౪

శ్లో. సోయంకాశీ ప్రభృతిషు సదా ఽఽరాధయామాస దేవం,
పుణ్యక్షేత్రే ష్వమలయశసా భూషయామాస లోకం,
శిష్యైష్వంత స్తమసమఖిలం నాశయామాస శశ్వత్,
హేమ్నః కూటే గురుభిరమలై ర్వర్తయామాస వాసం. ౫

శ్లో. యచ్చాసౌ శిథిలం సమీక్ష్య కృపయా స్వీయం పురాణం మహత్,
శ్రీబ్రహ్మాండ పురాణవారిధికలా పూర్ణేందు బింబాయితం,
తద్దేవాంగ పురాణ మాద్యమధునా ముద్రాపయత్యంజసా,
యావత్కల్పమియం హి శంకరగురోః కీర్తిస్సముజ్జృంభతాం. ౬

ఉ. శ్రీకరమైనవిద్య నుతిసేయ దలంచెద నాదివేల్పనా,
వాకువశీకరంబు ఘనవశ్యముగాను ప్రసన్నురాలవై,
నాకును జాలసంపదలు నవ్యతరంబుగ నిచ్చిబ్రోవవే,
నీకు నమస్కరించెదను నిత్యకృపాంబుధి చౌడమాంబికా.

శ్లో. సచ్చిదానందకందాయ బిందునాద పరాత్మనే,
ఆదిమధ్యాంత శూన్యాయ గురుణా గురవే నమః. ౧

శ్లో. కంహాళక్షేత్ర రామేశే కామితే ఫలదాయకే,
దేవాంగ గురురిత్యేషాం శివాద్వైత మతఃప్రియః. ౨

శ్లో. రకారం రుద్రరూపంచ మకారం శక్తిరూపకం,
ద్వయం రూపం శివం శక్తి రామాక్షర మయం శివం. ౩

శ్లో. ప్రథమం కాశిక్షేత్రంచ శ్రీశైలంచ ద్వితీయకం,
తృతీయం హేమకూటంచ శోణాచల చతుర్థకం,
పంచమం శంభుశైలంచ పంచశైలం ప్రకీర్తితం,
దేవాంగ గురుపీఠానాం మనుబ్రహ్మం జగద్గురుం. ౪

శ్లో. రేవణో మరుళశ్చైవ పండితో గగనస్తథా,
ఏకోరామ గురుంచైవ పంచాచార్యాః ప్రకీర్తితాః. ౫

శ్లో. శ్రీకంఠాచ్చ్యుత బ్రహ్మేంద్ర సూర్యార్యాణాంచ నరాణాం,
ఏతేషాం సూత్రకర్తారం మనుబ్రహ్మంచ దేవలం. ౬

శ్లో. కైలాసే శంభుశైలేచ స్థితం గాయత్రిపీఠకం,
పాలయంతం మహాత్మానం మనుబ్రహ్మం జగద్గురుం. ౭

శ్లో. నిగమాగమసద్దేవం నిత్యసత్య ప్రభావం,

సగుణ నిర్గుణరూపం సర్వసుజ్ఞానదీపం,
సర్వసురాసురవంద్యం చారు వేదాంతవేద్యం,
వినుత గుణాగ్రగణ్యం స్వయం దేవాంగమీశం. ౮

శ్లో. ఆచార్యేంద్ర శిరోమణిం గుణనిధిం శ్రీచూడమాంబాసుతం,
గంభీరార్ణవ రామలింగ గురుపాలోత్పన్న చింతామణిం,
వందే వేదవిదోవదంతి మనువంశాంభోధి చంద్రోదయం,
చక్రేశామను సూత్రమేవ దతులం శ్రీయేకోరామా ప్రభుం. ౯

శ్లో. దేవాంగశ్చసదాచారీ పునర్జన్మంతు బ్రాహ్మణః,
తత్రాపి పునర్జన్మంచ జాయతే సప్తనామకః. ౧౦

శ్లో. విద్యాధర శ్చిత్రయోగీ సాదుకో పుష్పదంతకః,
భేతాళ వరరుచిర్దాసో దేవాంగ స్సప్తనామకః. ౧౧

శ్లో. ఏకోరామార్యరచితే సప్తావారేషు దేవలః,
మనుసూత్ర ప్రకారేణ సర్వశాస్త్రేషు సమ్మతం. ౧౨

దేవాంగ విరచితము.

మనుసూత్రము, ఋగ్వేదభాష్యం, మనుస్మృతి, గాయత్రిసూత్రం, మనుజ్ఞానశాస్త్రం, వర్ణాశ్రమనిఘంటు, దేవరాజఛందస్సు, సూత్రనిఘంటు; దేవలోపనిషత్తు, దేవలజైమినిసంవాదం, విద్యాధరవిరచితం, మంత్రశాస్త్రం, మనుకల్పం, వేదాంతకుఠారం, మనుశిల్పి, దేవలజయస్తంభ, శంభుశిఖాసూత్రం, ప్రణవసూక్తం, దేవస్మృతి, దేవలోపాఖ్యానం, గాయత్రిభాష్యం, యజ్ఞోపవీతసూక్తం, పంచయజ్ఞనిర్ణయం, సన్ధ్యాభాష్యం, రుద్రభారతము, దేవీమాహాత్మ్యము, శ్రీగిరిజాకల్యాణం, పుష్పదంతవిరచితం, మహిమ్నస్తోత్రం, సుజ్ఞానదీపిక, ఉత్తరమీమాంసం, అగ్నిసూక్తం, బ్రహ్మోపదేశనిర్ణయం, దేవరాజశేఖరం, వేదాంకుశం, దేవీభాగవతం, దేవరత్నాకరం, మేరుచరిత్ర, భేతాళ విరచితం, భేతాళోపాఖ్యానం, భేతాళ పంచతంత్రి, ధనుశ్శాస్త్రం, చౌషష్టికళాసూక్తం, మదనశాస్త్రం, యంత్రనిఘంటు, భూతసూక్తం, భైరవసూక్తం, మల్లుసాధననిర్ణయం, మంత్రశాస్త్రం, వరరుచి విరచితం, సూత్రనిఘంటు, గణితశాస్త్రం, చంద్రసిద్ధాంతం, సూర్యసిద్ధాంతం, దత్తమీమాంసం, కౌముదీవ్యాకరణం, త్రిలింగనిఘంటు, వస్తుఆయుర్నిర్ణయం, భాగశాస్త్రం, యోని నిఘంటు, పిండోత్పత్తిశాస్త్రం, సంధిసూత్రం, సరపింగళిశా

త్రం, న్యాయబోధిని, చందోజ్ఞం, లక్షణశాస్త్రం, స్వరసూత్రం, షట్ సూత్రనిఘంటు, వేదాంగమాల, ఆయుర్వేదము, దైవశాలివిరచితం, దేవకల్పం, ప్రామాణ్యవాదం, ఆత్మదర్పణం, వాదజ్ఞానమంజరి, పూర్వప్రయోగము, అపరప్రయోగము, దేవరహస్యం, జ్ఞానరత్నమాల, సుజ్ఞానదీపిక, జ్ఞానదర్పణము, పంచశిఖానిర్ణయము, దాసయ్యవిరచితం, దేవాంగమాలస్తంభం, ప్రభుశిఖారత్నం, శైవాగమము, పండితారాధ్యచరిత్ర, దాసయ్యకాలజ్ఞానం, వీరాగమము, శైవసిద్ధాంతము, ఏకవింశతి దీక్షావిధి, లక్షణగ్రంధము, శ్రవణాంకుశం, తంతుసూత్రం, శృంగారబీజనిర్ణయం, అంబాస్తుతి, గురుస్తోత్రము.

శ్లో. మను బ్రహ్మకులేజాతం గర్భబ్రాహ్మణ నిశ్చయం,
శూద్రత్వం నాస్తి తద్వంశం దేవాంగో బ్రహ్మరూపిణే. ౧

శ్లో. మంగళం భగవాన్ శంభో మంగళం వృషభధ్వజః,
మంగళం గిరిజాధీశ స్సర్వత శ్శుభమంగళం. ౨

శ్లో. మంగళం భగవతీదేవీ మంగళం మహిమోదయే,
మంగళం త్రిజగన్మాతః సర్వతో శుభమంగళం. ౩

శ్లో. మహిషఘ్నీ మహామాయే చాముండేముండమాలినీ,
ఆయురారోగ్యమైశ్వర్యం దేహి దేవి నమోస్తుతే. ౪

శ్లో. చౌడేశ్వరీ నమస్తుభ్యం రామలింగార్యధీమతే,
నిత్యాయ నిర్వికల్పాయ సచ్చిదానందరూపిణే. ౫
మాం పాహి నమోస్తుతే.

విషయసూచిక - సమాప్తము.

శ్రీ శంకరాచార్యాష్టకము.

శ్లో. శ్రీశంకరార్యవరపాదసరోరుహైక సేవాపరో భవతుసచ్చివదః ప్రజానామ్,
మిథ్యాప్రపంచబృహదర్ణవమగ్నచిత్త సంతారణైకపరతత్త్వవిచారపోతః.

తా. సంపద్యుక్తులయిన శ్రీశంకరాచార్యులవారి పాదపద్మములను సేవించునట్టివాఁడు, జనులకందఱికిని మంచి బ్రహ్మానందసుఖము నిచ్చువాఁడుగను, మరియు మిథ్యాప్రపంచమనెడి గొప్ప సముద్రమందు మునిఁగినవారి నుద్ధరించుటకు కారణమైన పరతత్త్వవిచారమనెడి నావయను సాధనమును గలవాఁడుగను, అగుచున్నాఁడు. ౧

శ్లో. లసన్మందహాసంసుధామూర్తిభాసం తమోరూపపాపప్రణాశైకహంసమ్,
స్ఫురద్రత్నభూషం సదాభక్తపోషం భజే శంకరాచార్య పీఠప్రపూజ్యమ్.

తా. మందహాస సుందర వదనారవిందముగలిగినట్టియు, చంద్రసమానమైన దేహకాంతికలిగినట్టియు, సర్వపాపములనెడి యంధకారమును పోఁగొట్టుటయందు సూర్యస్వరూపుఁడైనట్టియు, ఎల్లప్పుడును నిజభక్తులను పోషించునట్టి శంకరాచార్యపీఠస్థులయిన, గురుమూర్తులను నేనుసేవించుచున్నాఁడను.

శ్లో. క్షమోత్కృష్టవాసం సదార్చావిలాసం పరబ్రహ్మవిజ్ఞాన విద్యావిశేషమ్,
సుధాస్వాదుభాషం సురేంద్రప్రవేషం భజేశంకరాచార్యపీఠప్రపూజ్యమ్.

తా. భూదేవికన్న నుత్కృష్టమైన యోర్పుగలవారును, సర్వదా శివపూజాతత్పరులును, పరబ్రహ్మ విద్యావిశేషముగలవారును, అమృతమును తిరస్కరించు మాధుర్యముగల మంజుభాషణము గలవారును, సురేంద్రాది వైభవోపేతులును, శంకర పీఠపూజ్యులు నయిన యాచార్యులను సేవించుచున్నాఁడను. ౨

శ్లో. సుశాంత్యాతితోషంవినష్టప్రదోషం సువేదాంతసూత్రప్రబోధాతిశేషమ్,
సదాతీర్థవాసం సురర్షిప్రభాసం భజే శంకరాచార్య పీఠప్రపూజ్యమ్.

తా. మిక్కిలిశాంతి సంతోషముకలిగినట్టియు, దోషమునుపోఁగొట్టునట్టి తపస్సామర్థ్యము కలిగినట్టియు, మంచి వేదాంతసూత్రముల బోధాతిశయము కలిగినట్టియు, సర్వదాతీర్థములయందు వాసముచేయునట్టియు, దేవమునులతో సమానప్రభావముగలయట్టియు, శంకరపీఠాధిపతులను సేవించుచున్నాఁడను.

శ్లో. నృసింహాభిధేశం విశేషప్రకాశం సమాధ్యష్టయోగ ప్రణష్టాతిరోషమ్,
తపోధ్వస్తకామం మహాభూపమానం భజే శంకరాచార్యపీఠప్రపూజ్యమ్.

తా. నృసింహభారతులను నామధేయము గలిగినవారును, మిక్కిలి ప్రకాశము గలవారును, అష్టాంగయోగములచేత కొట్టఁబడిన రోషముగల వారును, తపస్సుచే త్రోయఁబడిన కామముగల వారును, అనేక రాజన్యులచే సమ్మానమును పొందినట్టి వారునగు శంకర పీఠాధిపతులను సేవించుచున్నాఁడను. ౪

శ్లో. సదాధ్యానలోలం నరాచింత్యలీలం విరాజత్కిరీట ప్రభారత్నజాలమ్,
దురాత్మాతికాలం కరాధ్యక్షమాలం భజే శంకరాచార్యపీఠప్రపూజ్యమ్.

తా. నిరంతరధ్యానలోలుఁడును, మానవులకూహింప నలవిగాని లీలలు కలవాఁడును, కిరీట రత్నకాంతులచే భాసమానుఁడును, దుష్టచిత్తులపాలికి కాలరూపుఁడును, కరతలమునందు ప్రకాశించెడి జపమాల గలిగినవాఁడును అగు శంకరాచార్య పీఠాధిపతిని సేవించెదను. ౫

శ్లో. లసద్భూతిఫాలం మనోహారిశీలం కవాటాతికాంత ప్రవక్షోవిశాలమ్,
స్ఫురద్రత్నచేలం వరజ్ఞానలీలం భజే శంకరాచార్య పీఠప్రపూజ్యమ్.

తా. భస్మత్రిపుండ్రాంకిత ఫాలభాగము గలిగినట్టివాఁడును, మనోహరమైన యాచారము గలిగినట్టివాఁడును, కవాటములను బురడించునట్టి విశాల వక్షఃస్థలము గలవాఁడును, ప్రకాశించెడి రత్నచేలము గలిగినట్టివాఁడును, పరబ్రహ్మజ్ఞానముచే పరితృప్తుఁడైనవాఁడు నగు శంకర పీఠాధిపతిని సేవించుచున్నాఁడను. ౬

శ్లో. విశుద్ధాంతరంగం మహాయోగిసంగం నిజానందసింధు ప్రమగ్నస్వచిత్తమ్,
సదాధ్యానపూతం ధరావ్యాప్తకీర్తిం భజే శంకరాచార్యపీఠప్రపూజ్యమ్.

తా. పరిశుద్ధమయినట్టి యంతరంగముగలవాఁడును, మహాయోగిజనుల సాంగత్యముగలవాఁడును, స్వకీయ బ్రహ్మానందాబ్ధియందుమునింగిన చిత్తము గలవాఁడును, నిరంతర నిధిధ్యాసనముచేత పవిత్రుఁడైనవాఁడును, సర్వదిగంతములయందు విశ్రాంతకీర్తిగలవాఁడును, శంకర పీఠాధిపతియునునైన యాచార్యుని భజించుచున్నాఁడను. ౭

శ్లో. నతాభీష్టపూరం స్తుతారిష్టహారం జనాలోకనేచ్ఛా వివృద్ధప్రకారమ్,

భజేచంద్రమౌళీశ పూజాపరంతం భజే శంకరాచార్య పీఠప్రపూజ్యమ్.

తా. నమ్రులయిన భక్తుల యభీష్టములను పూర్ణముచేయువాఁడును, స్తోత్రముచేయువారి యరిష్టములను పరిహారము చేయువాఁడును, సర్వజనులకు దర్శనేచ్ఛను వృద్ధిపొందించువాఁడును, చంద్రమౌళీశ్వర పూజాతత్పరుఁడును, అగు శంకర పీఠాధ్యక్షుఁడైన యాచార్యుని భజించుచున్నాఁడను. ౮

శ్లో. ఏనం స్తవంతరళభావయుత ప్రపోతం
శుద్ధం విధాయకృతినో ముదితాభవంతు,
నోచేద్యది ప్రవిదుషాం సుకృతైకలబ్ధం
స్నేహార్ద్రివల్లుహృదయం సఫలం కథం స్యాత్.

తా. చంచలచిత్తముగల నాచే రచింపఁబడిన ఈ యాచార్యస్తోత్రమును పరిశుద్ధముగాచేసి పుణ్యాత్ములయిన విద్వాంసులు సంతోషచిత్తము గలవారగుదురుగాక, అట్లు లేనిపక్షమందు విద్వాంసులయొక్క హృదయమెట్లు సఫలమగును. ౯

శ్రీ శంకరాచార్యాష్టకము సంపూర్ణము.

చిదానందాష్టకము.

శ్లో. అకారం ఉకారం మకారం తృతీయం సదానాదబిందూ కళాతీతపూతమ్,
హరిబ్రహ్మరుద్రం పరబ్రహ్మరూపం చిదానందరూపః శివోహం శివోహమ్.

తా. అకార, ఉకార, మకారములతో చేరినట్టి ప్రణవ స్వరూపుఁడును, నాదబిందుకళల నతిక్రమించిన పవిత్రమైనట్టివాఁడును, బ్రహ్మ, విష్ణు, మహేశ్వర స్వరూపుఁడును. పరబ్రహ్మరూపుఁడును, చిదానందరూపుఁడునైన శివుడే నేను, శివుఁడేనేను, అని శ్రీశంకరాచార్యులవారు చెప్పిరి. ౧

శ్లో. అనాకాశమాకాశ మాకాశరూపం నిరాకార సాకార ఓంకారగమ్యమ్,
సహస్రారమధ్యస్థబిందుస్వరూపం చిదానందరూపః శివోహం శివోహమ్.

తా. అవకాశములేనట్టియు, ఆకాశమువంటిరూపముకలిగినట్టియు, ఆకాశమువలె వ్యాపకమయినట్టియు, నిరాకారమయినట్టియు, సాకారమయినట్టియు, ప్రణవముచే గమ్యమానమయినట్టియు, సహస్రారకమలముయొక్క మధ్యభాగమందుండునట్టియు బిందుస్వరూపుఁడైన చిదానందరూపశివుఁడునేను.

శ్లో. సుషుమ్నాంతరస్థం పరబ్రహ్మనిత్యం మునిస్వాంతవేద్యం మహాపద్మపీఠమ్,
నిశాంతేదినాంతేఽత్రకాలేవసంతం, చిదానందరూపః శివోహం శివోహమ్.

తా. సుషుమ్నానాడియొక్క మధ్యభాగమందుండునట్టియు, పరబ్రహ్మరూపుఁడై నట్టియు, నాశములేనట్టియు, మునుల మనస్సుచేత తెలియఁదగినట్టియు, మహాపద్మపీఠమందుండునట్టియు, రాత్రిపగళ్ళయందు వొక్కవిధముగా నుండునట్టియు, చిదానందరూపుఁడయిన శివుఁడు నేను. ౩

శ్లో. అహం నిర్వికల్పో నిరాకారరూపీ విభుత్వాద్ధిసర్వత్ర సర్వేంద్రియాణామ్,
సదాసమ్మతం నవ్యము క్తిప్రబోధం చిదానందరూపః శివోహం శివోహమ్.

తా. నేను వికల్పములు లేనివాఁడను, నిరాకారమైనవాఁడను, సర్వత్ర సర్వేంద్రియములకు ప్రభువును, సదాసమ్మతుఁడను, నూతనమయిన ముక్తిగలవాఁడను, జ్ఞానస్వరూపుఁడను, చిదానందుఁడు నయిన శివుఁడను నేను. ౪

శ్లో. నపుణ్యం నపాపం నసౌఖ్యం నదుఃఖ్యం
నమంత్ర స్నతంత్రం నదేవా నయజ్ఞాః,
నహం భోజనం నైవభోజ్యం నభోక్తా
చిదానందరూపః శివోహం శివోహమ్.

తా. పుణ్యముకాను, పాపముకాను, సుఖముకాను దుఃఖముకాను, మంత్రముకాను, తంత్రముకాను, దైవతముకాను, యాగములుకాను, భోజనముకాను, భోజ్యముకాను, భోక్తయునుకాను, చిదానందరూపుఁడయిన శివుఁడే నేను. ౫

శ్లో. నగంధం నపుష్పం నధూపం నదీపం ననైవేద్యతాంబూలపుష్పాంజలిశ్చ,
కృతం సద్గురోః పాదపద్మప్రణామం చిదానందరూపః శివోహం శివోహమ్.

తా. గంధము నేనుకాను, పుష్పము నేనుకాను, ధూపము నేనుకాను, దీపము నేనుకాను, నైవేద్య తాంబూల పుష్పాంజలులు నేనుకాను, నాచేఁజేయఁబడిన సద్గురు సాష్టాంగవందనము నేనుకాను, చిదానందరూపుఁడయిన శివుఁడు నేను. ౬

శ్లో. నజాగ్రన్నస్వప్నంచనాహంనను ప్తిర్నజీవాత్మకోఽయాంతరాత్మావరాత్మా,
శరీరాభిమానం నతేజోవికారం చిదానందరూపః శివోహం శివోహమ్.

తా. జాగ్రత్తుకాను, స్వప్నముకాను, సుషుప్తికాను, జీవాత్మకాను, అం

తరాత్మకాను, పరాత్మకాను, శరీరాభిమానముకాను, తేజస్సుకాను, వికార
ముకాను, చిదానందరూపుఁడయిన శివుఁడు నేను. ౭

శ్లో. చతుష్పాదయుక్తం సరోజంచచిత్తం షడారందళారం స్ఫురద్ద్వాదశారమ్,
దశేద్వంద్వయుక్తం సరోజం స్మరేయం
చిదానందరూపః శివోహం శివోహమ్.

తా. చతుర్దళములతో కూడియుండినట్టి మానస సరోజమును, షడ్దళ
చక్రమును, దశదళచక్రమును, ద్వాదశదళచక్రమును, ద్విదళచక్రమును స్మ
రించుచునుండు చిదానందరూపుఁడయిన శివుఁడు నేను. ౮

శ్లో. న మే ద్వేషరాగౌ న మే లోభమోహౌ మదో నైవ మే నైవ మాత్సర్యభావః,
న ధర్మో న చార్థో న కామో న మోక్షశ్చిదానందరూపః శివోహం శివోహమ్.

తా. నాకు రాగద్వేషములు లేవు, లోభమోహములు లేవు, మదము లేవు,
మాత్సర్యభావము లేదు, ధర్మము లేదు, అర్థము లేదు, కామము లేదు, మోక్ష
ము లేదు, చిదానందుఁడైన శివుఁడే నేను. ౯

శ్లో. నాహం ప్రాణసంజ్ఞో న వా పంచవాయుర్న దారాసుతో న సప్తధాతుర్న కోశః,
న వాక్పాణిపాదాన చోపస్థపాయూ చిదానందరూపః శివోహం శివోహమ్.

తా. ప్రాణుఁడని వ్యవహరింపఁబడు వాయువు నేను కాను, పంచవాయువులు
నేను కాను, దారాపుత్రాదులు నేను కాను, ధనము నేను కాను, సప్తధాతువులు
నేను కాను, పంచకోశములు నేను కాను, వాక్పాణి పాదపాయూపస్థలు నేను
కాను, చిదానందరూపుఁడయిన శివుఁడు నేను, అని శ్రీశంకరాచార్యులవారు
స్వానుభవమును నీయష్టకముచే వెల్లడిచేసిరి. ౧౦

ఇతి శ్రీమచ్ఛంకర భగవత్పాదాచార్య విరచిత
చిదానందాష్టకం సమాప్తమ్.

పంచాక్షరస్తోత్రము.

శ్లో. నాగేంద్రహారాయ త్రిలోచనాయ భస్మాంగరాగాయ మహేశ్వరాయ,
దివ్యాదిదేహాయ దిగంబరాయ తస్మై నకారాయ నమశ్శివాయ.

తా. నాగేంద్రుఁడే కంఠహారముగాఁ గలిగినట్టియు, మూఁడు నేత్రములు
కలిగినట్టియు, భస్మమే యంగరాగముగాఁ గలిగినట్టియు, జగదీశ్వరుఁడైనట్టి

యు, దివ్యశరీరము కలిగినట్టియు, దిగంబరుఁడై నట్టియు, నకారస్వరూపుఁడై నట్టియు శివునికొఱకు నమస్కారము. ౧

శ్లో. మాతంగ చర్మాంబరభూషణాయ సమస్త గీర్వాణ గణార్చితాయ,
త్రైలోక్యనాథాయ పరాంతకాయ తస్మై మకారాయ నమశ్శివాయ.

తా. గజచర్మమనెడి వస్త్రమే భూషణముగాఁగలిగినట్టియు సమస్తదేవబృందముచేఁబూజింపఁబడినట్టియు,త్రిలోకములకుఁ బ్రభువై నట్టియు, యమునికి శత్రువై నట్టియు, మకారస్వరూపుఁ డయినట్టియు, శివునికొఱకునమస్కారము.

శ్లో. శివాయగౌరీ వదనారవింద సూర్యాయదక్షా ధ్వరనాశనాయ,
చంద్రార్క బింబా నలలోచనాయ తస్మై శికారాయ నమశ్శివాయ.

తా. మంగళకరుఁడై నట్టియు, గౌరీదేవియొక్క ముఖకమలమును వికసింపఁ జేయునట్టియు, దక్షబ్రహ్మ యాగమును నాశముచేసినట్టియు, సూర్యచంద్రాగ్నులే నేత్రములుగాఁ గలిగినట్టియు, శికార స్వరూపుఁడయినట్టియు, శివునికొఱకు నమస్కారము. ౩

శ్లో. వసిష్ఠకుంభో ద్భవగౌతమాది మునీంద్రవంద్యాయ గిరీశ్వరాయ,
శ్రీ నీలకంఠాయ వృషభధ్వజాయ తస్మై వకారాయ నమశ్శివాయ.

తా. వసిష్ఠాగస్త్య గౌతమ ప్రభృతులగు మునీంద్రులచే వంద్యుఁడయినట్టియు, కైలాసమున కీశ్వరుఁడై నట్టియు, నల్లనైన కంఠము కలిగినట్టియు, వృషభధ్వజము కలిగినట్టియు, వకార స్వరూపుఁ డయినట్టియు శివునికొఱకు నమస్కారము. ౪

శ్లో. యజ్ఞస్వరూపాయ జటాధరాయ పినాకహస్తాయ సనాతనాయ,
జ్ఞానాయ నిత్యాయ శివాయతస్మై తస్మై యకారాయ నమశ్శివాయ.

తా. యజ్ఞస్వరూపుఁడై నట్టియు, జటాధరుఁడయినట్టియు, పినాకమను ధనుస్సును హస్తమందు ధరించినట్టియు, శాశ్వతుఁడయినట్టియు, జ్ఞానస్వరూపుఁ డయినట్టియు, నిత్యుఁడయినట్టియు, మంగళస్వరూపుఁ డయినట్టియు, యకార స్వరూపుఁ డయినట్టియు శివునికొఱకు నమస్కారము. ౫

శ్లో. పంచాక్షరమిదం స్తోత్రం యఃపఠేచ్ఛివసన్నిధౌ,
శివలోకమవాప్నోతి శివేన సహమోదతే.

తా. ఈ శివపంచాక్షరస్తోత్రము నెవఁడు శివసన్నిధానమందు పఠనము చేయునో, వాఁడు శివలోకమునుబొంది శివునితోఁకలిసిమోదించుచున్నాఁడు.

ఇతి శ్రీశంకరాచార్య విరచిత పంచాక్షరస్తోత్రం సమాప్తమ్.

నిర్వాణషట్కము.

అవతారిక.— శ్రీమచ్ఛంకరాచార్యులవారు లోకోద్ధరణేచ్ఛగల వారై ముముక్షుజనుల ఉపయోగార్థమై నిర్వాణషట్కమను గ్రంథమును నిజానుభవముచేఁ జెప్పుచున్నారు.

శ్లో. మనోబుద్ధ్యహంకార చిత్తాదినాహం నచశ్రోత్రజిహ్వేనచ ఘ్రాణనేత్రే,
నచవ్యోమభూమిర్నతేజోనవాయుః చిదానందరూపశ్శివోహంశివోహమ్.

తా. మనోబుద్ధ్యహంకార చిత్తములు నేనుకాను. అనఁగా, అంతఃకరణ చతుష్టయము ఆత్మకానేరదని యర్థము, శ్రోత్రము మొదలయిన యింద్రియములు నేనుకాను. పృథివ్యాదిపంచభూతములు నేనుకాను. సచ్చిదానందస్వరూపుఁడైన శివుఁడునేను. శివుఁడునేను అని రెండుమాఱులు చెప్పుట దార్ఢ్యము కొఱకని భావము.

శ్లో. అహంప్రాణవర్గో నహిపంచవాయుర్నహిసప్తధాతుర్నహిపంచకోశాః,
నవాక్పాణిపాదౌనచోపస్థపాయూ చిదానందరూపశ్శివోహంశివోహమ్.

తా. ప్రాణాదివర్గము, పంచవాయువులు, సప్తధాతువులు, పంచకోశములు, వాక్పాణి పాదపాయూపస్థలనెడి కర్మేంద్రియములు, ఈ చెప్పఁబడిన వన్నియు నేనుకాను. సచ్చిదానందరూపుఁడైన శివుఁడునేను. ౧

శ్లో. నపుణ్యం నపాపం నసౌఖ్యం నదుఃఖం నమంత్రం నతీర్థం నవేదానయజ్ఞాః,
అహం భోజనం నైవకర్తానభోక్తా చిదానందరూపశ్శివోహంశివోహమ్.

తా. పుణ్యపాపములు, వైషయిక సుఖదుఃఖములు, మంత్రతీర్థములు, వేదయజ్ఞములు, భోజ్యపదార్థములు, కర్మకర్తృత్వములు, కర్మఫలభోక్తృత్వము మొదలైనవానిలో నేనేవియుకాను. చిదానందరూపుఁడైన శివుఁడుమాత్రము నేను. ౨

శ్లో. నమేద్వేషరాగౌనమేలోభమోహౌమదోనైవమేనైవమాత్సర్యభావః,
నధర్మోనచార్థోనకామోనమోక్షశ్చిదానందరూపశ్శివోహంశివోహమ్.

తా. ప్రత్యగాత్మయగు నాకు రాగద్వేషములులేవు, మదమాత్సర్యములులేవు, లోభమోహములులేవు, ధర్మార్థ కామమోక్షములు నాకు లేవు, కావున చిదానందరూపియైన శివుఁడే నేను. ౩

శ్లో. నమృత్యుర్నశంకా నమేజాతిభేదః పితానైవమేనైవ మాతానజన్మ,
నబంధుర్నమిత్రంగురుర్నైవశిష్యః చిదానందరూపశ్శివోహంశివోహమ్.

తా. నాకు మరణములేదు, సందేహములేదు, జాతిభేదంబులులేవు, నా

కుతల్లిదండ్రులులేరు, నాకుజన్మములేదు, బంధుమిత్రులులేరు, నాకు గురుశిష్యులులేరు, జ్ఞానానందరూపియైన శివుఁడునేను. ౪

శ్లో. అహం నిర్వికల్పోనిరాకారరూపీ విభుత్వాచ్చసర్వత్రసర్వేంద్రియాణామ్,
నచాసమ్మతంనైవముక్తిర్వచోభిః చిదానందరూపశ్శివోఽహంశివోఽహమ్.

తా. నేను నిర్వికల్పుఁడ నగుటవలనను, నిర్వికారియగుటవలనను, అంతట వ్యాపించి యుండువాఁడగుటచేతను నన్ను ఇంద్రియంబులు కనజాలవు. వాక్కులు కొనియాడనేరవు. నేను అవాఙ్మానసగోచరుండయిన వాఁడను. చిదానందరూపుఁడయిన శివుఁడునేను. ౫

ఇతి శ్రీమచ్ఛంకరాచార్య విరచిత నిర్వాణషట్కం సమాప్తమ్.

ప ర మే శ్వ రా ష్ట క ము.

శ్లో. పశూనాంపతింపాపనాశం పరేశం గజేంద్రస్యకృత్తింవసానం వరేణ్యమ్,
జటాజూటమధ్యే స్ఫురద్గాంగధారం మహాదేవమేకం స్మరారింస్మరామి.

తా. పశుపతియును, పాపనాశకుఁడును, పరమునకీశుఁడును, గజచర్మమే వస్త్రముగాజేసికొన్న వాఁడును, ఉత్తముఁడును, జటాజూటమునగంగనుదాల్చినవాఁడును, మహాదేవుఁడును, ఒక్కఁడునునైన నస్మరారిని స్మరించుచున్నాఁడను.

శ్లో. మహేశంసురేశంసురారాతినాశంవిభుంవిశ్వనాథంవిభూత్యంగభూషమ్,
విరూపాక్షమింద్వర్కవహ్నిత్రినేత్రంసదానందమీడేప్రభుంపంచవక్త్రమ్.

తా. దేవతలకీశ్వరుఁడును, రాక్షసనాశకుఁడును, విభుఁడును, విశ్వమునకు నాథుఁడును, విభూతిని ధరించినవాఁడును, మూఁడుకన్నులు గలవాఁడును, సూర్యచంద్రవహ్నులునేత్రములుగాగలవాఁడును, సర్వదానందవంతుఁడును, ఐదుముఖములుగలవాఁడును, ప్రభువునునైన మహేశుని స్తుతించెదను. ౨

శ్లో. గిరీశంగణేశం గళేనీలవర్ణం గజేంద్రాధిరూఢం గుణాతీతరూపమ్,
భవంభాస్వరంభస్మనాభూషితాంగం భవానీకళత్రం భజేపంచవక్త్రమ్.

తా. కైలాసపతియును, ప్రమథగణములకుప్రభువును, కంఠమునందునల్పుగలవాఁడును, నందినెక్కినవాఁడును, నిర్గుణరూపియును, ప్రకాశమానుఁడును, భస్మభూషితుఁడును, అయిదుముఖములు గలవాఁడును, పార్వతీపతియునైన భవుని భజించుచున్నాఁడను. ౩

శ్లో. శివాకాంతశంభోశశాంకార్ధమౌళేమహేశానశూలిన్ జటాజూటధారిన్
త్వమేకో జగద్వ్యాపకో విశ్వరూపప్రసీద ప్రసీద ప్రభోపూర్ణరూప.

తా. పార్వతీపతీ! నీవు సుఖమును భరించువాఁడవు, చంద్రునిచేఁదడిసిన జటాజూటముగలవాఁడవు, గొప్పదేవుఁడవు, శూలాయుధధారివి, జడలుగల వాఁడవు, ప్రపంచస్వరూపుఁడవు, పూర్ణస్వరూపుఁడవు, ప్రభువై యున్నావు, కరుణింపుము, కరుణింపుము, నీవొక్కఁడవే జగద్వ్యాపకుఁడవు. ౪

శ్లో. పరాత్మానమేకంజగద్బీజమాద్యం నిరీహంనిరాకారమోంకారవేద్యమ్,
యతోజాయతేపాల్యతేయేనవిశ్వం తమీశంభజే లీయతేయత్రవిశ్వమ్.

తా. ఎవ్వనివలన నీప్రపంచము పుట్టుచున్నదో, ఎవ్వనిచే రక్షింపఁబడుచున్నదో, ఎవ్వనియందు లీనమగుచున్నదో, అట్టి యీశ్వరుండవు. పరాత్మా! లోకకారణా! ఆదిపురుషా! కోరికలులేనివాఁడా! రూపములేనివాఁడా! ప్రణవముచే దెలియుందగినవాఁడా! ఒక్కఁడవైనభగవంతుడా! నిన్నుభజించుచున్నాఁడను. ౫

శ్లో. నభూమిర్నచాపోనవహ్నిర్నవాయు ర్నచాకాశమాస్తేనతంద్రానవిద్రా,
నగ్రీష్మోనశీతం నదేశోనవేశో నయస్యాస్తిమూర్తిస్త్రిమూర్తింతమీడే.

తా. ఎవ్వనికిభూమి, నీరు, గాలి, నిప్పు, ఆకాశము, జాగ్రత్తు, స్వప్నము, వేఁడిమి, చల్లన, దేశము, స్థలము, రూపము, అంటకుండునో, యట్టి బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వర స్వరూపుఁడవైనభగవంతుఁడవగునిన్నుస్తుతించెదను. ౬

శ్లో. అజం శాశ్వతం కారణం కారణానాం శివం కేవలం భాసకం భాసకానామ్,
తురీయం తమఃపారమాద్యంతహీనం ప్రపద్యేపరంపావనం ద్వైతహీనమ్.

తా. జననరహితుఁడును, శాశ్వతుఁడును, కారణములకు కారణమైన వాఁడును, శుభస్వరూపుఁడును, వెలుఁగులను వెలిగించువాఁడును, తురీయుఁడును, ప్రజ్ఞానపారమ్యుఁడును, ఆద్యంతములు లేనివాఁడును, పరుఁడును, పవిత్రమైనవాఁడును,ద్వంద్వశూన్యుఁడునునైనఈశ్వరునిస్తుతించుచున్నాఁడను. ౭

శ్లో. నమస్తే నమస్తే విభోవిశ్వమూర్తే నమస్తే నమస్తే చిదానందమూర్తే,
నమస్తే నమస్తే తపోయోగగమ్య నమస్తే నమస్తే శ్రుతిజ్ఞానగమ్య.

తా. ప్రపంచరూపివై ననిభుఁడా! నీకునమస్కారము నీకునమస్కారము. జ్ఞానము, ఆనందము, రూపముగాగలవాడా! నీకునమస్కారము నీకునమస్కారము. తపస్సుచేతను యోగాభ్యాసముచేతను పొందఁదగినవాఁడా! నీకు నమస్కారము నీకు నమస్కారము. వేదవిజ్ఞానముచే సమీపింపఁదగిన దైవమా! నీకునమస్కారము నీకునమస్కారము. ౮

పరమేశ్వరాష్టకం సమాప్తమ్.



శ్రీ ర స్తు.

దేవాంగమను బ్రహ్మ ప్రతిపాదక వేదోక్త

మూల స్తంభము.

సాంబశివంనమస్కృత్య షణ్ముఖో వేదమూలతః। దేవలమతమాహాత్మ్యం తన్మే బ్రూహిసదాశివ ॥ ఈశ్వరః ॥ బ్రహ్మాదిదేవానాం అమేయం దేవలమతం త్వయాపృష్టంతత్రతత్రవేదేవిద్యమానానివాక్యానిగృహీత్వా సర్వేషాంబ్రహ్మ ఋషీణాం దేవఋషీణాంచ మనసోల్లాసార్థం మూల స్తంభనం నామగ్రంథం షణ్ముఖేశ్వరసంవాదరూపం కృతాదియుగత్రయేపి వ్యవహారయోగ్యంభవేత్ భ

సాంబశివం-సాంబమూర్తిని,నమస్కృత్య-నమస్కరించి,షణ్ముఖః-కొమార స్వామి,వేదమూలతః-వేదమూలకముగా, దేవలమతమాహాత్మ్యం-దేవలమత మాహాత్మ్యమును, సదాశివ-సాంబమూర్తీ, త్వం-నీవు, మె-నాకు, బ్రూహి-చెప్పు, ఈశ్వరః - ఈశ్వరుడు, బ్రహ్మాదిదేవానాం - బ్రహ్మ మొదలైన దేవతలకు, అమేయం - యెంచకూడ నటువంటి, దేవలమతం - దేవలమతమును, త్వయా- నీచేతను, పృష్టం- అడుగబడెను, తత్రతత్ర వేదే- ఆయా వేదములయందు, విద్యమానాని- వుండెటటువంటి, వాక్యాని-వాక్యములును, గృహీత్వా-గ్రహించి, సర్వేషాం - సమస్తములైన, బ్రహ్మఋషీణాం - బ్రహ్మఋషులకున్ను, దేవఋషీణాం-దేవఋషులకున్ను, మనసోల్లాసార్థం-మనసోల్లాసముకొరకు,మూల స్తంభనంనామ-మూల స్తంభనమనేపేరుగల, గ్రంథం-గ్రంథమును, షణ్ముఖేశ్వరసంవాదరూపం-షణ్ముఖేశ్వరసంవాదరూపముగా, కృతయుగం-కృతయుగముమొదలైనమూడుయుగములయందును, వ్యవహారయోగ్యం-వ్యవహారయోగ్యముగా, భవేత్ -అవును, భవిష్యత్కలియుగే-రాబోయెకలియుగమందు,వ్యాసప్రోక్తబ్రహ్మాండపురాణే - వ్యాసులచేతచప్పబడిన బ్రహ్మాండపురాణమందు, విద్యమానా- యుండేటటువంటి, దేవాంగపురాణం-దేవాంగపురాణమును, ప్రకటీకరోమి-ప్రసిద్ధంచేస్తూవున్నాను, స్వాయంబువమనౌ-స్వాయంబువమనువుయందు, జ్యోతిః-జ్యోతి, జాయతే- కలిగెను, తజ్జ్యోతౌ- ఆజ్యోతియందు, శక్తిః-శక్తియు,తచ్ఛక్తౌ-అట్టిశక్తియందు, బ్రహ్మావిష్ణుమహేశ్వరాః-

విష్వక్సేనలియుగేవ్యాసప్రోక్త బ్రహ్మాండపురాణవిద్యమాన దేవాంగపురాణం ప్రకటీకరోమి స్వాయంభువమనో జ్యోతిర్ధాయ తేతజ్జ్యోతౌశక్తిః తచ్ఛక్తౌ బ్రహ్మావిష్ణుమహేశ్వరాః తేభ్యః ఉత్పత్తిస్థితిలయాః తత స్తేషాం వివాహసమయే సర్వేదేవాః సూత్రవస్త్రహీనాస్సంతః ఆగతాః తేపిమాం దృష్ట్వా అత్యంతలజ్జయాసహ । సూత్రకర్తార మావశ్యకమిత్యూచుః- తతోహంతు ఋషీన్ దృష్ట్వా- సకలజగన్నిర్మాణ హేతోః బ్రహ్మణః । జగదుత్పత్తికర్తురపి బ్రాహ్మణ్య సంపాదకా సూత్రవస్త్రే నిర్మాతు మశక్తస్య బ్రహ్మణః నిఖిల లోకోత్పత్తి కాలె-సూత్రవస్త్రయో రనావశ్యకత్వాత్ । తదావశ్యకాలె తత్సామగ్ర్యా అభావాత్ కృతయుగే సూత్రకర్తుః దేవలస్య ఈశ్వరేణసాకం సాయుజ్య మగమత్ తస్మాచ్చ తేపిత్వమేవ సూత్రకర్తారం నిర్మాయ అస్మాకం దాతవ్య మితి ప్రార్థయామాసుః తతః ఈశ్వరః । దేహాంతస్థితం జ్యోతిః యోగమాయ

బ్రహ్మావిష్ణుమహేశ్వరులు, తేభ్యః- వాళ్లవల్ల, ఉత్పత్తిస్థితిలయాః- ఉత్పత్తిస్థితిలయములు, తతః అందువలన, తేషాం-వాళ్లయొక్క, వివాహసమయే-వివాహసమయమందు, సర్వేదేవాః - సమస్తదేవతలు, సూత్రవస్త్రహీనాస్సంతః - సూత్రవస్త్రములులేనివాళ్లైయుంచున్న, ఆగతాః - వచ్చిరి, తేపి-వాళ్లున్ను, మాం - నన్ను, దృష్ట్వా - చూచి, అత్యంతలజ్జయాసహ - అత్యంతమైనలజ్జతోకూడుకొన్నవారై, సూత్రకర్తారం - సూత్రకర్తను, ఆవశ్యకమితి-అవశ్యకమని, ఊచుః- చెప్పిరి, తతోహంతు- పిమ్మటనేనైతేను, ఋషీన్- ఋషీశ్వరులను, దృష్ట్వా-చూచి, సకలజగన్నిర్మాణహేతోః-సమస్తజగత్తును పుట్టించడానికిహేతువైన, బ్రహ్మణః - బ్రహ్మయు, జగదుత్పత్తికర్తురపి - జగత్తును పుట్టించేవారైనప్పటికిన్ని, బ్రాహ్మణ్య సంపాదకా - బ్రాహ్మణ్యమును సంపాదించేటటువంటి, సూత్రవస్త్రే - సూత్ర వస్త్రములును, నిర్మాతుం- నిర్మించుటకు, అశక్తంచ - శక్తుడు కానటువంటి బ్రహ్మకు, నిఖిలలోకోత్పత్తికాలె - సమస్తలోకోత్పత్తికాలమందు, సూత్రవస్త్రయోః- సూత్రవస్త్రములు, అనావశ్యకత్వాత్ - ఆవశ్యం కాకపోవుటవల్ల, తదావశ్యకాలె - అదికావలశినకాలమందు, తత్సామగ్ర్యాః-ఆసామగ్రియొక్క, అభావాత్ -లేకపోవుటవల్ల, కృతయుగే - కృతయుగమందు, సూత్రకర్తుః- సూత్రకర్తయైన దేవల బ్రహ్మకు, ఈశ్వరేణసాకం - ఈశ్వరునితోకూడ, సాయుజ్యమగమత్, సాయుజ్యం-సాయుజ్యమును, అగమత్ -పొందెను, తేపి-ఆదేవతలున్ను,

యాబహిః ప్రకాశం కృత్వా తజ్జ్యోతిదృష్ట్వా త్వం శీఘ్రం వివాహసమయ ఏవ సూత్ర వస్త్రాణి నిర్మాయ బ్రహ్మాది దేవానాం దాతవ్యమితి ఆజ్ఞాపయామా సతతః అత్యంతకుతూహల సహితస్సన్ స్రిష్టిస్థితిసంహార కర్తౄణాం బ్రహ్మావిష్ణుమహేశ్వరాణాం వివాహోత్సవసమయే తత్తన్మంత్రపూర్వక సూత్ర వస్త్రాణి దత్వా తత్రైవ సాయుజ్యమగమత్.

సకలజగత్కారణస్వయంబు దేవాంగబ్రహ్మకల్పిత దేవమనుమానవరక్ష యక్షపైశాచికాది భూతబేతాళాపస్మార గ్రహాదీనాం స్వయం సూత్ర కర్తే

త్వమేవ నీవె, సూత్రకర్తారం- సూత్రకర్తను, నిర్మాయ- నిర్మించి, అస్మాకం - మాకు, దాతవ్యమితి - యివ్వవలెనని, ప్రార్థయామాసుః - ప్రార్థించిరి, తతః - అటుతర్వాత, ఈశ్వరః - సాంబమూర్తి, దేహాంతస్థితం - దేహమందుండె, జ్యోతిః-జ్యోతిస్వరూపమును, బహిః- వెలపటను, ప్రకాశం-ప్రకాశమును, కృత్వా-చేశి, తజ్జ్యోతి-ఆజ్యోతిస్వరూపమును, దృష్ట్వా చూచి, త్వం నీవు, శీఘ్రం - శీఘ్రముగా, వివాహసమయఏవ - వివాహకాలమందె, సూత్రవస్త్రాణి - సూత్రవస్త్రములను, నిర్మాయ - నిర్మించి, బ్రహ్మాదిదేవానాం- బ్రహ్మమొదలైన దేవతలకు, దాతవ్యమితి - యివ్వవలెనని, ఆజ్ఞాపయామాస - ఆజ్ఞాపించెను, తతః - అటుతర్వాత, అత్యంతకుతూహలసహితస్సన్ - మిక్కిలి కుతూహలముతో కూడుకొన్న వాడైయున్ను, స్రిష్టిస్థితి సహార కర్తౄణాం - స్రిష్టిస్థితిసహార కర్తృలైన, బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వరాణాం - బ్రహ్మవిష్ణు మహేశ్వరులయొక్క, వివాహోత్సవసమయే - వివాహోత్సవ కాలమందు, తత్తన్మంత్రపూర్వక సూత్రవస్త్రాణి - ఆయామంత్రపూర్వకములైన సూత్రవస్త్రములు, దత్వా- యిచ్చి, తత్రైవ- సాంబమూర్తియందే, సాయుజ్య - సాయుజ్యమును, అగమత్ - పొందెను.

సకలజగత్కారణ స్వయంబుదేవాంగ బ్రహ్మకల్పిత దేవమనుమానవరక్ష యక్ష పైశాచికాది భూత బేతాళా పస్మార గ్రహాదీనాం, సకల - సమస్తములైన, జగత్ - జగతులకు, కారణహేతువై స్వయంబు తనకుతానె పుట్టి, దేవాంగబ్రహ్మకల్పితం- దేవాంగబ్రహ్మముచేత, కల్పిత - కల్పింపబడిన, దేవ - దేవతులకున్ను, మనుమనువులకున్ను మానవ మనుష్యులకున్ను, రక్ష - రాక్షసులకున్ను, యక్ష - యక్షులకున్ను, పైశాచికాది - పైశాచికాదిగణము మొదలైన, భూత - భూతములుకున్ను, బేతాళాపస్మారగ్రహాదీనాం - బేతా

తిఉపనిషద్వాక్య విచారణమహిమ్నా ఉదాహరణమాహ। సదేతో దేవాంగో విశ్వరాట్ । విశ్వకర్తాస బ్రహ్మాసవిరాట్ ఇతిమహోపనిషత్ ప్రతిపాదనాత్ విశ్వంయత్తత్ సర్వవ్యాపీదేవాంగో కృతవానితినిరాలంబోపనిషద్వాక్యదర్శనాత్ సదేవాంగో మనుః । ససూత్రధారీ సశుద్ధబ్రహ్మేతి జాబాలోపనిషద్దర్శనాత్ తత్వమస్యాది మహావాక్యార్థ విషయత్వాత్ । సఏవ

ఘడన అపస్మారగ్రహములు మొదలైనవాట్లకున్ను, స్వయం - తనకు తానే, సూత్రకర్తేతి - సూత్రకర్తయని, ఉపనిషద్వాక్య విచారణ మహిమ్నా, ఉపనిషత్ - ఉపనిషసంబంధములైన, వాక్య-వాక్యములయొక్క, విచారణ-విచారముయొక్క, మహిమ్నా - మహిమచేతను, ఉదాహరణ- ఉదాహరణమును, అహ-చెప్పుచున్నాడు,సః-ఆ, దేవాంగః-దేవాంగుడు, విశ్వరాట్-విశ్వప్రపంచమునకు,రాట్-ప్రభువు,విశ్వ-ప్రపంచమునకు,కర్తా-కర్తయు,సః-అతడు, బ్రహ్మ-బ్రహ్మము,సః-అతడు,విరాట్-విరాట్టు,ఇతి-ఇట్లనిమహోపనిషత్ప్రతిపాదనాత్ ,మహోపనిషత్-మహోపనిషత్తుయందు, ప్రతిపాదనాత్ - చెప్పుటవల్లనున్ను,విశ్వం-యత్తత్ ,యత్-ఏ,విశ్వం-ప్రపంచమును,తత్-దాన్ని,సర్వవ్యాపీ-సర్వసమస్తములయందు, వ్యాపీ-వ్యాపించిన, దేవాంగః-దేవాంగబ్రహ్మము,కృతవానితి చేసినాడు,అనినిరాలంబ-ఉపనిషద్వాక్యదర్శనాత్ -నిరాలంబ-ఉపనిషత్ ,నిరాలంబ-ఉపనిషత్తుయందు,దర్శనాత్ -చూచుటవల్లనున్ను,సః-ఆ, దేవాంగః- దేవాంగుడు, మనుః-మనువు, సః-అతడు, సూత్రధారీ-సూత్రధారి, సశుద్ధ-బ్రహ్మ, సః-అతడు, శుద్ధబ్రహ్మ-మాయతో గూడనిబ్రహ్మ, ఇతి-ఇట్లని, జాబాలోపనిషద్వాక్యదర్శనాత్ - జాబాలోపనిషత్తుయందు చూచుటవల్లనున్ను, తత్వమస్యాది - తత్వమసిఅనేదిమొదలుగాగల, మహావాక్యార్థవిషయత్వాత్ - మహావాక్యవిషయములువల్లనున్ను, సఏవ-ఆదేవాంగుడె, జగత్కర్తా-జగత్కర్తయు, నదేవాంతరః- అన్యదేవము, న-లేదు, తత్కథం, తత్ -అది, కథం-యెట్లుగా, తత్సృష్ట్వా తదేవానుప్రవిశతీతిదర్శనాత్ , తత్ - జగత్తును, సృష్ట్వా - పుట్టించి, తదేవం- ఆజగత్తుయందే, అనుప్రవిశతి - ప్రవేశించినాడని, దర్శనాత్ -చూచుటవల్ల, దేవలఏవ - దేవలబ్రహ్మమే మాయతో గూడుకొన్నవాడై యున్ను, బ్రహ్మాద్యనేకరూపతయా - బ్రహ్మ మొదలైన అనేకరూపముపుటచేత, భాసతే - ప్రకాశిస్తూవున్నది, తద్బ్రహ్మణి - ఆదేవల బ్రహ్మమందు, మాయావశాత్ - మాయవలను, చౌడేశ్వరీనామచిచ్ఛక్తిజాతా - చౌడేశ్వరీ

జగత్కర్తా౽న దేవాంతరః। తత్కథం తత్సృష్ట్వాత దేవానుప్రవిశతీతి దర్శ
నాత్ । దేవలపవమాయా విచ్ఛిన్నస్సన్ బ్రహ్మాద్యనేకరూపతయా భాసతేఽత
ద్వ్యాప్తాణి మాయావశాత్ । చౌడేశ్వరినామ చిచ్ఛక్తిర్జాతా సాతుతత్కు
లాధి దేవతాభూత్ తస్యపుత్రికేతిచవ్యవహ్రియతేతేచ తదుపాసనాంచక్రుః
తజ్జాతాశక్తిః తదధిదేవతేతి ముండకోపనిషద్వాక్యదర్శనాత్ సర్వేదేవాఈ
శ్వరమామనంతి అవస్త్రాః సలజ్జాః దీనాస్సంతః ఆగతాః తాన్ దృష్ట్వా ఈశ్వ
రఃతదాగమనకారణం జ్ఞాత్వా స్వస్మిన్ వర్తమానాంచిజ్జ్యోతిం బహిరభిము
ఖంకృత్వాత్వంశీఘ్రం యజ్ఞోపవీతాదికం నిర్మాయ బ్రహ్మాదీనాం ప్రయచ్ఛే

అనేపేరుగల, చిచ్ఛక్తిప్రకాశరూపమైన, శక్తిజాతా-పుట్టెను, సాతు-ఆశక్తిఅ
యితెను, తత్కులాధిదేవతాభూత్ - తత్కులాధిదేవత, తత్కుల-ఆదేవాంగ
కులమునకు,అధిదేవత-అధిదేవతగా,అభూత్ -ఆయెను,తస్య-ఆదేవల బ్రహ్మకు,
పుత్రికేతిచవ్యవహ్రియతే, పుత్రికేచ-పుత్రికనిన్ని, వ్యవహ్రియతే - వ్యవహ
రింపబడుచున్నది, తెచ- ఆదేవాంగవంశస్థులు, తత్ - ఆదేవతయొక్క, ఉపాస
నాం-ఉపాస్తిని, చక్రుః-చేసిరి, తజ్జాతాతత్ - దేవాంగబ్రహ్మమందు , జాతా-
పుట్టిన, శక్తిః- శక్తి, తదధిదేవతేతితత్ - ఆదేవాంగకులమునకు, అధిదేవతేతి
అధిదేవతయని, ముండకోప నిషద్వాక్య దర్శనాత్ - ముండకోపనిషత్,
ముండకోపనిషద్వాక్యమును, దర్శనాత్ - చూచుటవల్ల, సర్వే దేవేశ్వర
మామనంతి, సర్వే - సమస్తమైన, దేవాః - దేవతలు, ఈశ్వరః - ఈశ్వ
రుణ్ణి, ఆమనంతి- మన్ననచేతురు, అవస్త్రాః- వస్త్రములు లేనివారుగానున్న,
సలజ్జాః - లజ్జతోకూడుకొన్నవారుగానున్న, దీనాస్సంతః - దీనులుగాను, ఆ
గతాః-వచ్చిరి, తాన్-వాళ్లను,దృష్ట్వా-చూచి, ఈశ్వరః-ఈశ్వరుడు,తదాగమ
నకారణం, తత్ -వాళ్లయొక్క, ఆగమన-రావడంయొక్క, కారణ-కారణము
ను, జ్ఞాత్వా- గుర్తెరిగి, స్వస్మిన్- తనయందు, వర్తమాన- ఉంటుండే, చి
జ్జ్యోతిం- చిజ్జ్యోతిని, బహిర్ముఖ- బహిర్ముఖంముగా, కృత్వా-చేసి, త్వం-
నీవు, శీఘ్రం-శీఘ్రముగా, యజ్ఞోపవీతాడికం- యజ్ఞోపవీతంమొదలైనవాటి
ని, నిర్మాయ - పుట్టించి, బ్రహ్మాదీనాం- బ్రహ్మమొదలైనవారికి, ప్రయచ్ఛే
తి ఆజ్ఞాపయామాస- ఇమ్మని ఆజ్ఞాపించెను, సాతు- ఆచిచ్ఛక్తిఅయితెను, కృ
తయుగే- కృతయుగమందు, బ్రహ్మాదీనాం- బ్రహ్మమొదలైనవాండ్లకు, యజ్ఞో
పవీతవస్త్రాదికం-యజ్ఞోపవీతంవస్త్రముమొదలైనవాటిని,తత్ర-ఆసమయమం

తి ఆజ్ఞాపయామాససాతు సదేహాసతీ కృతయుగే బ్రహ్మాదీనాం యజ్ఞోపవీతవస్త్రాదికం దదాతి తత్ర బ్రాహ్మణ క్షత్రియ వైశ్యానాం । యజ్ఞోపవీతం పరమం పదమితి వేదవాక్యేన యజ్ఞోపవీతాదికం దదాతి తదితరజాతీనాం వస్త్రమాత్రం దదాతీతి తాత్పర్యం యజ్ఞాదికర్మ సంపాదనాయ యజ్ఞోపవీతధారణస్య ఆవశ్యకత్వాత్ బ్రహ్మస్వరూపం త్రిగుణాత్మకం యజ్ఞోపవీతం స బ్రాహ్మణానాం దదాతి తే క్షత్రియాణాం తే వైశ్యానాం తే శూద్రాణాం తు వస్త్రమాత్రమేవ వేదోక్తకర్మానార్హత్వాత్ తస్మాత్ బ్రాహ్మణాధికః స ఇతి మంతవ్యః సా చిత్స్వరూపిణీ త్రిగుణాత్మికా గాయత్రీతి చ వ్యవహ్రియత ఇతి కఠోపనిషద్వాక్య దర్శనాత్ । ఈశ్వర స్వరూపస్య స్వస్య పంచమముఖే ఉత్పన్నస్య విశ్వకర్మణః జగ

దు, బ్రాహ్మణక్షత్రియవైశ్యానాం-బ్రాహ్మణక్షత్రియవైశ్యులకు, యజ్ఞోపవీతం యజ్ఞోపవీతము, పరమం - పరమోత్కృష్టమైన, పదమితి - స్థానమని, వేదవాక్యేన- వేదవాక్యముచేతను, యజ్ఞోపవీతాదికం- యజ్ఞోపవీతంమొదలైనవాట్లను, దదాతి-యిచ్చెను, తదితరజాతీనాం తత్-వాళ్లకన్న, ఇతరజాతీనాం-ఇతరమైన జాతులకు, వస్త్రం-వస్త్రమాత్రము, దదాతీతి-యిచ్చెనని, తాత్పర్యం-అభిప్రాయము, యజ్ఞాదికర్మ సంపాదనాయ-యజ్ఞంమొదలైనకర్మములుసంపాదించుటకొరకు, యజ్ఞోపవీతధారణస్య యజ్ఞోపవీతం ధరించడం, ఆవస్యకత్వాత్ - ఆవస్యకమవుటవల్ల, బ్రహ్మస్వరూపం-బ్రహ్మస్వరూపమైన, యజ్ఞోపవీతం-యజ్ఞోపవీతమును, స బ్రాహ్మణానాం - బ్రాహ్మణులకు, దదాతి-యిచ్చెను, తే-ఆ బ్రాహ్మణులు, క్షత్రియాణాం - క్షత్రియులకు, తే వైశ్యానాం-వైశ్యులకు, శూద్రాణాం తు - శూద్రులుకైతేను, వస్త్రమాత్రమేవ - వస్త్రమాత్రమునే, తేషాం - ఆ శూద్రులు, వేదోక్తకర్మానర్హత్వాత్ - వేదమందు, ఉక్త - చెప్పబడిన, కర్మ- కర్మలకు, అనర్హత్వాత్ - యోగ్యులు కాకపోవుటవల్ల, తస్మాత్ - దానివల్ల, బ్రాహ్మణాధికః - బ్రాహ్మణులుకంటె, అధికః - అధికుడు, సయితి - దేవలుడుఅని, మంతవ్యః- యెంచవలెను, సా- ఆచౌడేశ్వరీ, చిత్స్వరూపిణీ ప్రకాశస్వరూపురాలును, త్రిగుణాత్మిక - గుణత్రయస్వరూపరాలునైన, గాయత్రీతి - గాయత్రిఅని, వ్యవహ్రియతేఇతి - వ్యవహరింపబడుచున్నదని, కఠోపనిషద్వాక్యదర్శనాత్ - కఠోపనిషత్ చూచుటవల్ల, ఈశ్వరస్వరూపస్య- ఈశ్వరస్వరూపుడైన, స్వస్య- తనయొక్క, పంచమముఖే - అయిదోముఖమందు, ఉత్పన్నస్య- పుట్టెను, విశ్వకర్మణః- విశ్వకర్మకు, జగత్ స్రష్టా- జ్ఞా

న్మానజ్ఞానార్థం సూత్రాభావాత్ ఈశ్వరః సూత్రాదికం దేవాంగేన దాపితవాన్ తేన తన్మానం జ్ఞాత్వా ఏకస్మిన్ దేశే నిక్షిప్తం తాన్ గృహీత్వా విశ్వకర్మణః అమంత్రక యజ్ఞోపవీతధారణేన దగ్ధానిచదగ్ధాని సూత్రాణిదృష్ట్వా అతిభయ సహితసన్ ఈశ్వరోపాసనాం కృత్వా తత్ప్రసాదేన తాన్ పునర్నిర్మాయ దేవాంగబ్రహ్మణా దత్తవాన్ సతుదగ్ధయజ్ఞోపవీతాన్ మన్వాదీన్ తాన్ దృష్ట్వా అతికరుణ యా గాయత్రి మంత్రోపదేశపూర్వకం యజ్ఞోపవీతం దత్తవాన్ అత ఏవ అమంత్రక యజ్ఞోపవీతధారణ మయుక్తమితిమంతవ్యం సదేవలో బ్రహ్మచారీ నిర్గుణః నిష్కళంకః నిత్యః నిర్వికల్పః సచ్చిదానందస్వరూపః మాయాతీతః అన్యః అకర్తాఅభోక్తా సతుమాయా విచ్ఛిన్నత్వాత్ సగుణః సవికల్పః సూత్రాత్మా త్రిమూర్తి స్వరూపః సదేహీ ఆసీత్ ఓంమి

నార్థం, జగత్ - జగత్తును, మాన - కొలుచుటయొక్క, జ్ఞానార్థం- జ్ఞానముకొరకు, సూత్రభావాత్ - సూత్రములేకపోవుటవల్ల, ఈశ్వరః - ఈశ్వరుడు, సూత్రాదికం- సూత్రం మొదలైనవాట్లను, దేవాంగేన- దేవాంగునిచేతను, దాపితవాన్- ఇప్పించెను, తేన- దానిచేతను, తన్మానం- జగత్పరిమాణమును, జ్ఞాత్వా - గుర్తెరిగి, ఏకస్మిన్ దేశే - ఒకప్రదేశమందు, నిక్షిప్తం - ఉంచబడిను, తాన్-వాట్లను, గృహీత్వా- తీసుకొని, వైశ్యకర్మణః-విశ్వకర్మణః- విశ్వకర్మకొమాళ్లు, అమంత్రక యజ్ఞోపవీతదారణేన - మంత్రములేని యజ్ఞోపవీతదారణచేతను, దగ్ధానిచ- దహింపబడిన, సూత్రాణి- సూత్రములను, దృష్ట్వా- చూచి, అతిభయసహితసన్ - మిక్కిలిభయముతో కూడుకొన్నవారౌటచేతను, ఈశ్వరోపాసనాం - ఈశ్వరవుపాస్తిని, కృత్వా - చేసి, తత్ప్రసాదేన - ఈశ్వరానుగ్రహంచేతను, తాన్ - ఆసూత్రములను, పునః- మళ్లిని, నిర్మాయ - నిర్మించి, దేవాంగబ్రహ్మణః- దేవాంగబ్రహ్మకు, దత్తవాన్ - ఇచ్చెను, సత్ - ఆదేవలుడు అయితెను, దగ్ధ - దహింపబడిన, యజ్ఞోపవీతన్ - యజ్ఞోపవీతముగల, మన్వాదీన్-మనుమొదలైనవాళ్లను-దృష్ట్వా-చూచి, అత్యంతకరుణయా - మిక్కిలికరుణచేతను, గాయత్రిమంత్రోపదేశపూర్వకం - గాయత్రిమంత్రోపదేశపూర్వకమైన, యజ్ఞోపవీతం- యజ్ఞోపవీతమును, దత్తవాన్ - ఇచ్చెను, అతయేవ- అందువల్లనే, అమంత్రకయజ్ఞోపవీతధారణం- మంత్రములేకయజ్ఞోపవీతధారణము, అయుక్తం- అయుక్తమని, మంతవ్యం- యెంచవలసినది, సదేవలః - ఆదేవలబ్రహ్మ, బ్రహ్మచారి - బ్రహ్మచారిన్ని, నిర్గుణః -

త్యేకాక్షరంబ్రహ్మ ప్రజ్ఞానంబ్రహ్మ అహం బ్రహ్మాస్మి తత్వమసి అయమాత్మా బ్రహ్మేత్యాదిమహావాక్య లక్ష్యార్థ గోచరో దేవల ఇత్యుపనిషతహరిః ఓం కృష్ణార్పణమస్తు.

త్రేతాయుగే వస్త్రసూత్రాభావాత్ దేవాః శివం దృష్ట్వా ప్రార్థితాః దేవప్రార్థనయా శివస్సంతుష్టస్సన్ స్వాయంబువమనుం ధ్యాత్వా సః శివదేహస్థసహస్రారం త్యక్త్వా బహిరాగత్య బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వరాణాం దేవానాంచ వస్త్రసూత్రాదికం దత్తవాన్ తతః కాండఋషిరాగత్యతం దేవాంగమనుందృష్ట్వా మమవస్త్రసూత్రాదికం దాతవ్యమిత్యుక్తవాన్ దేవాంగ బ్ర

గుణరహితుడున్ను, నిష్కళంకః - కళంకరహితుడున్ను, నిత్యః - నిత్యుడున్ను, నిర్వికల్పః - వికల్పశూన్యుడున్ను, సచ్చిదానందస్వరూపః - సచ్చిదానందస్వరూపుడున్ను, మాయాశూన్యః - మాయాశూన్యుడున్ను, అకర్తా - అకర్తయున్ను, అభోక్తా - అభోక్తయున్ను, సతు - ఆబ్రహ్మ అయితేను, మాయావిచ్ఛిన్నచ్చేత్ - మాయతోగూడుకొన్నటుఅయితేను, సగుణః - సగుణుడున్ను, సవికల్పః - సవికల్పుడున్ను, సూత్రాత్మా - సూత్రాత్మయున్ను, త్రిమూర్తిస్వరూపః - త్రిమూర్తి స్వరూపుడున్ను, సదేహి - దేహముతో కూడుకొన్నవాడై, ఆసీత్ - ఆయెను.

త్రేతాయుగే - త్రేతాయుగమందు, వస్త్రసు త్రాభావాత్ - వస్త్రసూత్రములు లేకపోవుటవల్ల, దేవాః - దేవతలు, శివం - సాంబమూర్తిని, దృష్ట్వా - చూచి, ప్రార్థితాః - ప్రార్థించిరి, దేవ ప్రార్థనయా - దేవ ప్రార్థనచేతను, శివః - సాంబశివుడు, సంతుష్టసన్ - సంతోషించినవాడౌటచేతను, స్వాయంబువమను - స్వాయంబువమనువును, ధ్యాత్వా - ధ్యానముచేసి, సః - ఆ స్వాయంబువమనువు, శివదేహస్థసహస్రారం - సాంబశివుని దేహమందుండెడి సహస్రారమును, త్యక్త్వా - విడిచి, బహిః - వెలపట, ఆగత్య - వచ్చి, బ్రహ్మ విష్ణుమహేశ్వరాణాం - బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరులకు, దేవానాంచ - దేవతులకున్ను, వస్త్రయజ్ఞోపవీతాదికం - వస్త్రయజ్ఞోపవీతములను, దత్వా - యిచ్చెను, తతః - అటువెనుక, కాండఋషిః - కాండఋషీ, ఆగత్య - వచ్చి, త దేవాంగమను - ఆదేవాంగమనువును, దృష్ట్వా - చూచి, మమ - నాకు, వస్త్రసూత్రాదికం - వస్త్రసు త్రము మొదలైనవాటిని, దాతవ్యమితి - యివ్వవలెనని, ఉక్తవాన్ - పలికెను, దేవాంగబ్రహ్మణా - దేవాంగబ్రహ్మచేతను, తంప్రతి - అ

ష్ణోణాతం ప్రతినేదానిం వర్తతే శ్వం ధీయతే ఇత్యుక్తం తతః కాండఋషిః కుపితస్సన్ సర్వేషాం దత్వా మమనా స్తీతి భవద్భిః ఉక్తం ఇత్యుక్త్వా త్వం కీటోభవేదితి శాపం దత్తవాన్ తతః మనుబ్రహ్మ కాండఋషిం దృష్ట్వా త్వం గచ్ఛ శ్వః మదీయగృహం ప్రతి ఆగతశ్చేత్ తవ దీయతే ఇత్యుక్తం తవాన్ త్వచ్ఛాపం మమ జీవనసాధనం భవేదిత్యుక్తవాన్ తంతోస్సర్వం జగదసృజదితి వేదవాక్యేన తంతోః మమచాభేదాత్ లోకే కార్యకారణయోరభేదాచ్చ కీటాదీనాం మయా సృష్టజగదంతః పాతిత్వేన సర్వస్యాపి జగతః బ్రహ్మస్వరూపత్వేనచ త్వద్దత్త శాపేన కింప్రయోజనమిత్యుక్త్వా సాంబసదాశివ సహస్రారకమల మగమత్

కాండఋషినిగూర్చి, నే న నింవర్తతే-యిప్పుడులేదని, శ్వః-రేపు, దీయతఇతి-యిచ్చెదనని, ఉక్తం-పలుకబడెను, తతః-అటువెనుక, కాండఋషిః- కాండఋషి, కుపితస్సన్ - కోపించినవాడై కొంచున్న, సర్వేషాం - సమస్తమైనవాళ్లకు, దత్వా- యిచ్చి, మమ - నాకు, నాస్తీతి-లేదని, భవద్భి-మీచేత, ఉక్తం- చెప్పబడెను, ఇత్యుక్త్వా ఇతి- యీప్రకారము, ఉక్త్వా- చెప్పి, త్వం-నీవు, కీటోభవేదితి పురుగుఅవుదువుఅని, శాపం - శాపమును, దత్తవాన్ - ఇచ్చెను, తతః- అటువెనుక, మనుబ్రహ్మ- దేవాంగమనువు, కాండఋషిం- కాండఋషిని, దృష్ట్వా-చూచి, త్వం-నీవు, గచ్ఛ-పో, శ్వః-రేపు, మదీయగృహం-నాయొక్క గృహమునుకూర్చి, ఆగతశ్చేత్- వచ్చినట్టాయెనా, తవ- నీకు, దీయతఇతి-యివ్వబడునని, ఉక్తం-చెప్పబడెను, తర్హి-అయితే, త్వచ్ఛాపం-మీశాపమును, మమ- నాకు, జీవనసాధనం- జీవసాధనము, భవేదితి-అయ్యేనని, ఉక్తవాన్- చెప్పెను, తంతోః-తంతువువల్ల, సర్వం-సమస్తమైన, జగత్-జగత్తు, అసృజదితి-పుట్టునని, వేదవాక్యేన-వేదవాక్యంచేతను, తంతోః-తంతువుకున్ను, మమచ-నాకున్ను, అభేదం-భేదములేనందువల్ల, లోకే-లోకమన్దు, కార్యకారణయోః- కార్యకారణములకు, అభేదాచ్చ-అభేదంవల్లనున్ను, కీటాదీనాం- పురుగుమొదలైనది, మయా-నాచేతను, సృష్టా-సృజింపబడిన, జగదంతఃపాతిత్వేన- జగత్తుయందుచేరుటచేత, సర్వస్యాపి- సమస్తమైనజగత్తు, బ్రహ్మస్వరూపత్వేనచ - బ్రహ్మస్వరూపమవుటచేతనున్ను, త్వద్దత్తశాపేన - నీవిచ్చినశాపంచేత, కింప్రయోజనమితి- యేమిప్రయోజనమని, ఉక్త్వా-చెప్పి, సాంబసదాశివసహస్రారకమలం-సాంబశివునిసహస్రారకమలమును, అగమత్-పొందెను.

వేదములుప్రమాణము మొదలు తనకుతానే సన్దేహములేదు స్మృతులున్నుపురాణములున్ను భారతమున్ను మునిశ్రేష్టులా వేదస్మృతివిరోధముచేతను ప్ర

వేదాః ప్రమాణం ప్రథమం స్వతఏవన సంశయః । స్మృతయశ్చ పురాణాని భారతం మునిపుంగవ । వేదస్మృతివిరోధేన ప్రమాణంనాన్యవ ర్తత । బ్రాహ్మం పద్మం వైష్ణవంచ శైవం భాగవతాభిదం॥ మార్కండేయంనారదీయం ఆగ్నేయ మితికీర్తితం । భవిష్యద్బ్రహ్మకైవర్తం లైంగ్యం వారాహమేవచ॥ స్కాందం వామనకూర్మాఖ్యం మాత్స్యంగారుడసంజ్ఞకం బ్రహ్మాండాఖ్య పురాణం చసర్వేషా న్నప్రసాదితః॥ శైవం స్కాంధం స్థథాలైంగ్యం కూర్మ వామన సంజ్ఞకం । భవిష్యమత్స్యవారాహం మార్కండేయపురాణకం॥ బ్రహ్మాండమితి విఖ్యాతం ప్రశస్తం శివభోధిని । నారదీయం భాగదేయ గారుడ వైష్ణవాభిదం । ఏతచ్చతుష్టయం విష్ణుం పురాణమికద్యతే బ్రహ్మాపద్మ ద్వయంబ్రహ్మ పురాణమితికీర్తితం । బ్రహ్మకైవర్తమేకంతు పురాణం సూర్యబోధకం ॥ రామాయణం భారతంచ వాల్మీకివ్యాసనిర్మితం । ఇతిహాసాః తత్రతత్ర సత్వాదీనాంనిరూపణం॥ షణ్ముఖః॥ దేవాంగసంభవేమానం వదమేకరుణాకర । వేద భావావిరోధేన ఆదిపన్నగభూషణా ॥ ఈశ్వరః॥ దేవలాదిమానిభూతాని జా

మాణముకాదు. బ్రాహ్మ్యమున్ను- పద్మమున్ను- వైష్ణవమున్ను- భారతమనే పేరుగలపురాణమున్ను- మార్కండేయమున్ను- నారదీయమున్ను- అగ్నేయ మున్ను-భవిష్యపురాణమున్ను-బ్రహ్మకైవర్తమున్ను-లైంగ్యమున్ను-వారాహమున్ను- స్కాందమున్ను- వామనమున్ను- కూర్మమున్ను-మత్స్యపురాణమున్ను-గారుడమున్ను- బ్రహ్మాండమున్ను-యీపదునెనిమిదిపురాణములున్ను సమస్తమైనవ్యాండ్లకున్ను-ప్రమాణములు. శైవమున్ను-స్కాన్దమున్ను-లైంగ్యమున్ను-కూర్మమున్ను-వామనమున్ను-భవిష్యపురాణమున్ను-మత్స్యపురాణమున్ను- వారాహపురాణమున్ను- మార్కండేయ పురాణమున్ను- బ్రహ్మాండ పురాణమున్ను - ప్రసిద్ధముగా శైవపురాణములు. నారదీయం - భాగదేయ పురాణమున్ను గారుడ పురాణమున్ను- వైష్ణవపురాణమున్ను- ఈనాల్గున్ను విష్ణుపురాణములు. బ్రహ్మమున్ను- పద్మమున్ను- బ్రహ్మపురాణములు. బ్రహ్మకైవర్తమువకటియున్ను సూర్యపురాణము. రామాయణం - భారత వ్యాస నిర్మితములైన ఇతిహాసములుసత్వాదినిరూపణంచెప్పుతున్నది.కుమారస్వామి దేవాంగోత్పత్తియందు వేదభావములకు అవిరోధములైన ప్రమాణములునాకుజెప్పుమా- కరుణాకరుడైన ఈశ్వరుడా - దేవలాత్ - దేవలబ్రహ్మవల్లను, ఇమాని- ఈభూతసమూహములు- జాయంతే- పుట్టుచున్నది- దేవలేన-దేవలబ్రహ్మచేతను- జాతాని- పుట్టినభూతములు, జీవంతీ-జీవిస్తున్నవి, యత్- దేనివల్ల

యంతె దేవలేన జాతానిజీవంతి । యత్ప్రియం త్యభిసంవిశంతి తద్విజజ్ఞాస్స స్వ తద్బ్రహ్మేతి । జన్మాద్యస్యయతః హిరణ్యగర్భమనువర్తతాగ్రే ॥ వదిం ప్రాజ్ఞ్యేత్పటుతరః యత ఇంద్రోవసతిశ్చ రాజా ప్రథమో దేవతానాం అగ్నిరగ్రేప్రథమో దేవతానాం యదగ్నిసర్వే దేవతానాం సూర్యాత్మాజగతత స్తుషశ్చ తత్ర దేవాంగమను బ్రాహ్మణోపి వైభవాంతర దర్శనం దృశ్యతే ఏకోహం వై సూత్ర బ్రహ్మాహమితి దేవాంగో బ్రహ్మేత త్సత్యం పృథ్వీమిథ్యా వా దేవల బ్రహ్మణోసకాశాత్ అవ్యక్తాత్ మహాత్ మహతో అహంకారః అహం కారా దా కాశః ఆకాశా ద్వాయుః వాయో రగ్ని రగ్నే రాపః అద్భ్యః పృథ్వీ పృథివ్యాం ఓషధయః ఇతి ఉపనిషద్వచనజాతేన ఓంకార రూ

ను,ప్రియంత్యభిసంవిశంతి-లయమునుపొందింపుచున్నవో,తత్-దాన్ని,విజజ్ఞాసస్వ- గుర్తెరుగు, మాతత్-అది, బ్రహ్మేతి-బ్రహ్మమని, యతః-ఏబ్రహ్మవల్ల, జన్మాద్యస్య ఉత్పత్తి స్థితిలయములు, భవంతి- అవుచున్నవో, అగ్రే-ముందరను, హిరణ్యగర్భ - తేజోరూపమును, అనువర్తతే - అనుసరిస్తూవున్నవో, తత్-అది,యింద్రాత్-యింద్రునికంటె,పటుతరః-శ్రేష్ఠమైనది,యతః-యన్నువల్ల, ఇంద్రః-ఇంద్రుడు, ప్రథమః-మొదలైన, రాజా-రాజుగా, అవసత్-వుండెను,అగ్రే-ముందర,అగ్నిః-అగ్ని, దేవతానాం-దేవతలలోపల,ప్రథమః-మొదటివాడు, యత్-దేనివల్ల, అగ్నిః-అగ్ని, సర్వే దేవతానాం. సర్వే-సమస్తమైన, దేవతానాం-దేవతులకు,ప్రథమః-మొదటివాడు,జగతః-జగత్తుకు, సూర్యాత్మా - ప్రకాశరూపమైన, ఆత్మాచక్షుషశ్చ, నేత్రము, తత్ర-అస్థానమందు, దేవాంగమనుబ్రహ్మణోపి - దేవాంగమనుబ్రహ్మకైనను, వైభవాంతర - అన్యవైభవములను, దృశ్యతే - అగుపడుచున్నవి, ఏకోహంవై - వకడైననేనైతెను, సూత్రబ్రహ్మ - సూత్రబ్రహ్మమని, దేవాంగః - దేవాంగుడు, బ్రహ్మ-బ్రహ్మము,తత్-అది,సత్యం-సత్యము,పృథ్వీమిథ్యా,పృథ్వీ-భూమి,మిథ్యా-అబద్ధము, దేవలబ్రహ్మణోపి-దేవలబ్రహ్మయొక్క,సకాశాత్-సమీపంవల్ల,అవ్యక్తాత్-అవ్యక్తంవల్ల,మహత్-మహత్తు, మహతః-మహత్తువల్ల, అహంకారః-అహంకారము, అహంకారాత్-అహంకారమువల్ల, ఆకాశః-ఆకాశము,ఆకాశాత్ ఆకాశంవల్లను,వాయుః-వాయువు,వాయోః-వాయువువల్లను,అగ్నిః-అగ్ని,అగ్నేః-అగ్నివల్ల,ఆపః-ఉదకము, అద్భ్యః-ఉదకమువల్ల, పృథ్వీపృథివ్యాం-భూమియందు, ఓషధయః- ఓషధులు, ఇతి-యీక్రమంగా- ఉపనిషద్వచనజాతేన- ఉపనిషద్వచనసమూహంచాతను, ఓంకారరూపిణః-ప్రణవస్వరూపుడైన,

పిణో దేవలస్య సర్వస్వరూపత్వం దృశ్యతే పురుషోహం వై సూత్ర బ్రహ్మకా
మయతే ప్రజాస్సృజేనేతి దేవలబ్రహ్మణో బ్రహ్మజాయంతే బ్రహ్మణోరుద్రజా
యంతే నేహ నానా స్తికించనా॥ ఇమాః ప్రజాయంత్యేతి బ్రహ్మోపనిషత్ ॥ సు
బాలోపనిషత్ । దివ్యోగ్నిః ఏకో దేవలబ్రహ్మస దేవసౌమ్య ఇదమగ్రఆసీత్
ఆత్మావా ఇదమగ్రఆసీత్ ఇత్యాది శృత్యంతరకారణ కార్యేషు ఉక్తం యో
వై తంతు చరో రుద్రః । తద్బ్రహ్మేతీరయా మాసుః సోహ మగ్ని తంతు
మానభవత్ విశ్వకర్మణోస ప్తతంతువ్యజీజనత్ బ్రాహ్మీవీణాయ శతతంతుః
సోహందేవలః దేవాంగోవై తంతుః తంతుమంతమగ్నింజుహోతిసూత్రోయ
జ్ఞః । సుచిభగవతుసూత్రదారోవై బ్రహ్మఅవిచారో సుచిభగవత్ పరమా

దేవలస్య - దేవలునికి, సర్వస్వరూపత్వం - సమస్తరూపత్వమును, దృశ్యతే-
అగుపడుచున్నది, పురుషోహంవై - నేనుపురుషుడున్ను, సూత్రబ్రహ్మ- సూత్ర
బ్రహ్మయున్ను, కామయతే - కోరుతూవున్నది, ప్రజాస్సృజేయేతి-ప్రజలనుసృజిం
చమని, దేవలబ్రహ్మః-దేవలబ్రహ్మవల్ల బ్రహ్మసృష్టికర్తా, జాయతే-పుట్టెను,
బ్రహ్మణః - బ్రహ్మవల్ల, రుద్రాః - రుద్రుడు, జాయంతే - పుట్టిరి, నేహనా
నా స్తికించన. యః - యీప్రపంచమందు, కించన- కొంచమైన, నానా - నానా
వికారము,నాస్తి-లేదు,ఇమాః-ఈ, ప్రజాః-ప్రజలు, ప్రజాయంతేతి-పుట్టిరని బ్ర
హ్మోపనిషత్- బ్రహ్మోపనిషత్తు, దివ్యః - దివ్యస్వరూపుడైన, అగ్ని - అగ్ని
స్వరూపుడైన,ఏకః-ఒక్కడైన, దేవలబ్రహ్మ- దేవలబ్రహ్మము,సదేవ-సత్తుగానె,
సౌమ్య-సౌమ్యముగానె, అగ్రే-ముందర,ఇదం- ఈప్రపంచము, ఆసీత్-ఆయెను,
ఆత్మావా ఇదమగ్రఆసీత్. ఆత్మావా- ఆత్మస్వరూపము అగ్రే-ముందర, ఇదం-
ఈప్రపంచముగా, ఆసీత్- ఆయెను, ఇత్యాది-ఈమొదలైన, శృత్యంతరకారణ
కార్యేషు - యితరములైనశ్రుత్యుక్తకారణకార్యములయందు, ఉక్తం- చెప్ప
బడెను, యోవై -యెవరైతేను, తంతుచరః- తంతుచాతజీవించె రుద్రః-రుద్రు
డో,తత్-అది,బ్రహ్మేతి బ్రహ్మయని, ఈరయామాసుః-చెప్పిరి,సోహం-అనెను,
అగ్నితంతు-అగ్నితంతువని, అభవం-అయితిని, విశ్వకర్మణః-విశ్వకర్మకు, స
ప్తతంతవః-యేడైనతంతువులు, వ్యజీజయత్-ఇచ్చెను, భాహ్మీవీణాయాః-
సరస్వతీవీణకు, శతతంతుః- నూరుతంతువులుయిచ్చెను, సోహంవై దేవలః-అ
దేవలుడనేను, దేవాంగోవై తంతుః - జగత్కారణరూపమైన తంతువున్ను,
దేవాంగుడె, తంతుమంతమగ్నింజుహోతి - ప్రకాశమైనఅగ్నిని హోమం
చేస్తారు,సూత్రోయజ్ఞః-సూత్రమేయజ్ఞము,సుచిభగవత్-పరిశుద్ధముగాత

త్మాఅన్నం సు త్ర మన్నే భావితరత్ అంగా దేవలా ప్రకర్షాత్ దేవాసూ
త్రిణో యజ్ఞకృత్వా యోగ్యా భవేయుః। సర్వేతంతవః జగద్వ్యాపిణో భవ
తిచంద్ర మా వై తంతుః తంతో త్సర్వం జగదశ్రృజత్ । తంతో వాలఖిల్యాః
జాయంతే తేచసూత్రేణ యోగ్యా భవేయుః ఇత్యాది శృతివాక్యపద్ధతిః । య
థాతమ స్తం సదివానరాత్రిః సూత్రబ్రహ్మ సర్వఏవదేవలః తత్సవితృవరేణ్యాం
భర్గో దేవస్య ధీమహిధియో యోన ప్రచోదయాత్ సోహమేతా ప్రజాసృ
జంతేతే దేవా రుద్రమపృచ్ఛత్ । రుద్రశ్యాంతర్యామి ఓంకార బ్రహ్మ ఏవం
సర్వభూతాంతరాత్మా అపహత పాప్మా ఇత్యాదివేద శృతిదర్శనాత్॥ య

సూత్రదారోవై -బ్రహ్మసూత్ర నారుడై బ్రహ్మ, హవిచారోసుచిర్భవత్ -విచా
రించగూడని పరిశుద్ధుడౌగాత, పరామాత్మా అన్నం- పరమాత్మస్వరూపము
అయినఅన్నమును, సూత్రమన్నే బావితరత్, అన్నే-అన్నమందు, ఇతరత్-ఇత
రమైన, సూత్రం- సూత్రము, నభాదిచ-కలగదు, అంగాదేవలాదపకర్షాత్ -
అంగంవలనె, అపకర్షాత్-ఈడ్చుకొనెను, దేవాః-దేవతులైన, సూత్రిణః -
సూత్రవంతులు,యజ్ఞం-యజ్ఞమును,కృత్వా-చేసి, యోగ్యః-యోగ్యులై నవా
ళ్లుగా, భవేయుః- అయిరి, సర్వే-సమస్తములైన, తంతవః-తంతువులు, జగ
ద్రూపిణః-జగద్రూపవంతులుగా, భవంతి-అయినవి,చంద్రమావై తంతుః-చం
ద్రుడేతంతువు, తంతోత్సర్వంజగవస్రృజత్, తంతోః - తంతువల్ల, సర్వం స
మస్తమైన, జగత్- జగత్తు అశ్రృజత్- కలిగెను, తంతోః- తంతువల్ల, వాల
ఖిల్యాః-వాలఖిల్యులు, జాయంతె-పుట్టిరి, తేచ వాళ్లున్ను, సూత్రేణ-సూత్రం
చాతను, యోగ్యాః-యోగ్యులుగా, భవేయుః-అయిరి, ఇత్యాదిశ్రుతివాక్య
పద్ధతిః-యివిమొదలైనవివేదవాక్యమార్గము, యః-యట్టుగా, తమః-అంధ
కారము,తం-ఆబ్రహ్మమును,దివా-పగటియందు, వగతం-పొందుదు,సూత్రబ్ర
హ్మ-సూత్రబ్రహ్మను, సర్వే-సమస్తమందు, దేవలఏవ-దేవలునె, తత్సవితు
రువరేణ్యం, తత్- అది, త్సవిత్రువరేణ్యం- సూర్యతేజస్సు, దేవస్య- దేవుని
యొక్క, గర్భః-తేజస్సును, ధీమహి-ధ్యానముచేస్తాను, యః-యవరు, నః-
నాయొక్క, ధియః - బుద్ధిని, ప్రచోదయాత్ - ప్రేరేపించను, సోయం - ఆ
యీబ్రహ్మము, ఏతా- యీ, ప్రజాః- ప్రజలను, సృజంతే- సృష్టించుచున్నా
డు, తేదేవాః-ఆదేవతులు, రుద్రం - రుద్రుణ్ణి, అపృచత్-అడిగిరి, రుద్రస్య-
రుద్రునియొక్క, అంతర్యామి - అంతర్యామియైన, ఓంకారబ్రహ్మ-ప్రణవబ్ర
హ్మము, ఏవం - ఈప్రకారము, సర్వభూతాంతరాత్మా- సర్వభూత సమస్తభూ

దక్షరమిదం బ్రహ్మ తత్సూత్రమితిధారయేత్ । సూచనా సు త్రమిత్యాహు
సూత్రాణాం పరమంపదం । తత్సూత్రంవిదితంయేన తద్విప్రో వేదపారగః॥ ఏత
త్సర్వమిదంప్రోక్తం సు త్రేమణిగణా । ఇవతత్సూత్రధారయే ద్యోగి యోగ వి
త్॥ తద్బ్రహ్మరాట్ ॥ ఏకో దేవః సర్వభూతేషుగూఢః సర్వవ్యాపీసర్వభూతాం
తరాత్మా కర్మాధ్యక్షః । సర్వభూతాధివాసః సాక్షీచేతో దేవలోకే నిర్గుణశ్చ
ఏకరూపంబహుధాయః కరోతిసోయం దేవాంగో త్రేతాయుగ బ్రహ్మాదీనాంస
ర్వేషాంలోకానాం కర్మానుష్ఠానసాధనభూతం యజ్ఞోపవీతం వస్త్రాదికం చద

భూతములకు, అంతరాత్మ-అంతరాత్మయైన, అపహత-పోఁగొట్టబడిన, పాప్మా-
పాపముగలవాళ్లను, శృతిదర్శనాత్ - శృతులుచెప్పుటవలన, యదక్షరమిదం
బ్రహ్మ. యె-యది, నాశరహితమైనబ్రహ్మము, తత్-అది, సూత్రమితి- సూ
సూత్రమని, ధారయేత్-నిశ్చయించవలెను, సూచనాసూత్రమిత్యాహుః-సూ
చనా-సూచింపబడినవి, సూత్రమిత్యాహుః-సు త్రమనిచెప్పిరి, సూత్రాణాం-
సూత్రంయొక్క, పదం - ఉత్కృష్టమైనపదం, స్థానము, తత్ - అది, ఏన -
యవనిచేత, సూత్రం-సూత్రమని, విదితం- తెలియబడినదో, తద్విప్రః- ఆబ్రా
హ్మణులు, వేదపారగః - వేదపారగులు, ఏతత్సర్వ మితంప్రోక్తం - యీసర్వ
మును, ప్రోక్తం - చెప్పబడును, సూత్రేమణిగణాయిన - సూత్రమందు మణి
సమూహంవలెనే, తత్సూత్రం-ఆసు త్రమును, దారయే-ధరించినవారు, యోగీ
యోగవిత్ - యోగమును గుర్తెరిగినవారు, తద్బ్రహ్మరాట్-ఆ బ్రహ్మశ్రే
ష్ఠుడు, ఏకః - వకటియైన, దేవః దేవుడు, సర్వభూతేషు - సర్వభూతములయం
దు, గూఢః-రహస్యమైనవారు, సర్వవ్యాపి - సమస్తభూతములయొక్క, అం
తరాత్మా కర్మాధ్యక్షః - అంతరాత్మయైన కర్మాధికారి, సర్వభూతాదివాసః-
సమస్తభూతములయందు యుండేవాడు, సాక్షీ- సాక్షియైనవాడు, చేతః- చై
తన్యస్వరూపుడు, నిర్గుణశ్చ - గుణరహితుడై నయవర్లు, ఏకరూపం - వక
రూపమును, బహుధా- అనేకవిధములుగా, కరోతి- చేస్తున్నాడు, సోయందే
వాంగః - ఆయీ దేవాంగుడు, త్రేతాయుగే - త్రేతాయుగమందు, బ్రహ్మా
దీనాం-బ్రహ్మమొదలైన,సర్వేషాం-సమస్తమైన, లోకానాం- లోకులకు,కర్మా
నుష్ఠానసాధనభూతం- కర్మానుష్ఠానమునకుకారణభూతమైన, యజ్ఞోపవీతం-య
జ్ఞోపవీతమును, దత్వా-యిచ్చి,తేన-దానిచేతను,సర్వేలోకాః-సమస్తమైనలో
కులకు,తుష్టాః-సంతోషమునుపొందినవాళ్లుగా,బభూవుః-అయిరి,తస్మాత్ - దా
నివల్లను, దేవాంగః-దేవాంగబ్రహ్మ,లోకప్రశిద్ధః-లోకప్రసిద్ధుడున్ను, మానా

త్వాతేన సర్వేలోకాః తుష్టాబభూవుః తస్మాత్ దేవాంగో లోకప్రసిద్ధః మానాభి మానప్రచ్ఛిన్నః గురూణాం గురుతమశ్చ ఓంకారోఽయం దేవాంగః తస్మాత్రిమూర్తయః తేభ్యోలోకా అజాయంతాతద్బ్రహ్మతత్సత్యంజీమితిసర్వం ద్వాపరయుగే త్రయస్త్రింశత్కోటి దేవతాః సాంబసదాశివం దృష్ట్వా అస్మాకంవస్త్రసూత్రాదికం దాతవ్యమిత్యుక్తవంతః కైలాసాధిపతిః స్వకీయసహస్రారకమలేవిద్యమాన మన్మహాఋషిం దృష్ట్వాఅస్మిన్యుగే దేవతానాంవస్త్రసూత్రాదికం దత్వాపునః మదీయసహస్రార ఏవ స్థాతవ్యమిత్యుక్తవాన్ సః బహిరాగత్య దేవతానాం మంత్రపూర్వకవస్త్రసూత్రాదికందత్వాశివసహస్రార కమలమగమత్.

యస్యాజ్ఞయా బ్రహ్మముకుందకాలరుద్రాః ప్రభావస్థితి సమ్హృతీనాం।

భిమానాప్రచ్ఛిన్నః - మానాభిమానములను కాపాడేవాడున్ను, గురూణాం గురువులలోపలను, గురుతమశ్చ - గురుస్వరూపుడున్ను, ఓంకారః - ఓంకారరూపమైన, అయం- ఈ, దేవాంగః- దేవాంగ బ్రహ్మ, తస్మాత్-ఆయన వల్లను, త్రిమూర్తయః-త్రిమూర్తులు, తేభ్యః-వాళ్లవల్ల,లోకాః-లోకులు, అజాయంతా - పుట్టిరి, తద్బ్రహ్మ, తత్-అది, బ్రహ్మ-బ్రహ్మము, తత్-అది, సత్యం-సత్యస్వరూపము.

ద్వాపరయుగే- ద్వాపరయుగమందు, త్రయస్త్రింశత్కోటి దేవతాః-ముప్పైమూడుకోట్లుదేవతలు, సాంబసదాశివం-సాంబమూర్తిని, దృష్ట్వా-చూచి, అస్మాకం-మాకు, వస్త్రసూత్రాదికం - వస్త్రసూత్రములుమొదలైనవాటిని, దాతవ్యమితి-యివ్వవలెనని, ఉక్తవంతః-చెప్పిరి, కైలాసాధిపతిః-సాంబమూర్తిని, స్వకీయసహస్రారకమలె-తనసహస్రారకమలమందు, విద్యమానం-వుంటుండె, మన్మహాఋషిం-దేవాంగమనువును,దృష్ట్వా-చూచి, అస్మిన్యుగే-యీయుగమందు, దేవతానాం-దేవతులకు, వస్త్రసూత్రాదికం-వస్త్రసూత్రములుమొదలైనవాటిని, దత్వా-యిచ్చి, పునః-మళ్లీ, మదీయసహస్రారఏవ-నాసహస్రారమందె, స్థాతవ్యమితి - వుండవలెనని, ఉక్తవాన్- చెప్పెను, సః- ఆదేవాంగఋషి, బహిరాగత్య - శివుని సహస్రారకమలమువిడిచివచ్చి, దేవతానాం - దేవతులకు, మంత్రపూర్వక వస్త్రసూత్రాదికం దత్వా- మంత్రపూర్వకములైన వస్త్రసూత్రములనుయిచ్చి, శివసహస్రార కమల మగమత్ - శివునిసహస్రారకమలమును పొందెను.

యస్య - యెవనియొక్క, ఆజ్ఞా - ఆజ్ఞచేతను, బ్రహ్మముకుంద కాల

కర్తృత్వమాపుర్జగతస్తమీశం వందే శివంశంకరమాత్మరూపం॥ ౧॥ కైలాస శిఖరేరమ్యే రత్నసింహాసనస్థితం। ద్వాపరాదౌ శివందృష్ట్వా దేవతాశ్చదిగంబరాః॥ ౨॥ ప్రణమ్య శిరసాసమ్యక్ ఊచుస్తేమానవర్జితాః। అస్మాకం సూత్రకర్తారం స్రష్టవ్యంచయథామతి॥ ౩॥ దేవాన్ దృష్ట్వా శివసద్యః ధ్యాత్వాచ సహస్రారకే। స్వకేస్థితం జ్యోతిరూపం బహిఃకృత్వా స్వమాయయా॥ ౪॥ దేవానాంత్వం ఋషీణాంచ దత్వాసూత్ర వస్త్రాదికం। శీఘ్రమాగత్య స్వస్థానే ప్రవేశయ యథాసుఖం॥ ౫॥ ఇత్యాహ హీశ్వరసాక్షాత్ దేవాంగోసా యథాక్రమం। తత్రత్యానాంచ సర్వేషాం తత్తన్మంత్రప్రపూర్వకం॥ ౬॥ దత్వావస్త్రాణిసూత్రాణి స్థానం ప్రాప్య యథాసుఖం॥ ఋషయః॥ సూత

రుద్రాః- బ్రహ్మవిష్ణుకాలరుద్రులు, ప్రభావస్థితిసంహృతీనాం- ఉత్పత్తిస్థితిసంహారములకు, జగత్తు-జగత్తుకు, కర్తృత్వం-కర్తృత్వమును, ఆపుః-పొందిరో, తం-ఆ ఆత్మరూపం - సత్స్వరూపమైన, శంకరం - సుఖంచేసె, ఈశం- ప్రభువైన, శివం-సాంబమూర్తిని, వందే- నమస్కరించుచున్నాను, రమ్యే- రమ్యమైన, కైలాసశిఖరే - కైలాస శిఖరమందు, రత్నసింహాసనస్థితం - రత్నసింహాసనమందుండె, ద్వాపరాదౌ-ద్వాపరయుగమందు, శివం-సాంబమూర్తిని, దృష్ట్వా- చూచి, దిగంబరాః- దిగంబరులైన, దేవతాశ్చ- దేవతలున్ను, శిరసా- శిరసుచేతను, ప్రణమ్య- నమస్కరించి, ఊచుః - పలికిరి, తే-ఆ దేవతలు, మానవర్జితాః - మానవర్జితులై, ఊచుః - పలికిరి, అస్మాకం - మాకు, సూత్రకర్తారం - సూత్రకర్తను, యథామతి - మీయిష్టప్రకారం, స్రష్టవ్యంచ- సృష్టించవలెను, దేవాన్ - దేవతలను, దృష్ట్వా - చూచి, సద్యః - అప్పుడే, ధ్యాత్వా - ధ్యానించి, స్వకే - తనసంబంధమైన, సహస్రారకే - సహస్రారకమలమందు, స్థితం - యుండెటటువంటి, తేజోరూపం- తేజోరూపమును, స్వమాయయా- తనమాయచేతను, బహిః - వెలపట, కృత్వా- చేశి, త్వం - నీవు, దేవానాం - దేవతలుకున్ను, సూత్రవస్త్రాదికం - సూత్రవస్త్రములను, దత్వా - యిచ్చి, శీఘ్రం - శీఘ్రముగా, స్వస్థానే- నాయొక్కస్థానమందు, యథాసుఖం- సౌఖ్యముగా, ప్రవేశయా- ప్రవేశించు, ఇతి - యిట్లని, సాక్షాత్ - సాక్షాత్తుగా, ఈశ్వరః - యీశ్వరుడు, ఆహ - చెప్పెను, అసౌ- యీ, దేవాంగః- దేవాంగుడు, యథాక్రమం- యథాక్రమముగా, సర్వేషాం - సమస్తమైన, తత్రత్యానాంచ - అచ్చటనుండేవాళ్లకు, తత్తన్మంత్రపూర్వకం - ఆయామంత్రపూర్వకముగా, సూత్రాణి- సూత్రములను

సూతమహాప్రాజ్ఞకోయం దేవాంగ సంజ్ఞకః ॥ ౭ ॥ అస్మాకం వదశీఘ్రం తత్ ఇత్యూచుస్తేమహాయశాః ॥ సూతః ॥ పురాత్పార్వతీనాథం నమస్కృత్యచషణ్ముఖః ॥ ౮ ॥ దేవాంగస్వరూపంమేద్య వక్తవ్యమితిజాబ్రవీత్ ॥ ఈశ్వరః ॥ శృణుషణ్ముఖ సర్వజ్ఞత్వం దేవాంగస్వరూపకం ॥ ౯ ॥ ససర్వకార్యకర్తాచ సదా సూత్రాత్మకఃప్రభుః । నపంచతత్వస్థఃనదివారాత్రితారకః ॥ ౧౦ ॥ నబ్రహ్మవిష్ణురుద్రశ్చన నవగ్రహసంకులః । కింతు బ్రహ్మస్వరూపంచ దేవాంగో జ్యోతిరుచ్యతే॥ ౧౧॥ తజ్జ్యోతిరాత్మనాంభాతిస్వేతరైర్నప్రకాశితే। స్వయంబు దేవదేవేశః పరంజ్యోతి సదాశుచిః॥ ౧౨॥ నిరాకారసర్వరూపీ పంచాం

దత్వా-యిచ్చి, స్థానం-స్థానమును, ప్రాప-పొందెను। ఋషయః॥ మహాప్రాజ్ఞ-మిక్కిలిబుద్ధిగలవాడా, సూత్ర-సూతుడా, అయం-యీ, దేవాంగసంజ్ఞకః-దేవాంగుడనేపేరుగలవాడు, కః-యెవడు, అస్మాకం-మాకు, శీఘ్రం-శీఘ్రము గా, వదా-చెప్పు, ఇతి-యిట్లని, మహాయశాః-మిక్కిలికీర్తిగల, తే-ఆఋషీశ్వరులు, ఊచుః-పలికిరి॥ సూతః॥ పురాతు-పూర్వకాలము, పార్వతీనాథం-సాంబమూర్తిని, షణ్ముఖః-కొమారస్వామి, నమస్కృత్య-నమస్కరించి, మే-నాకు, అద్య-యిప్పుడు, దేవాంగస్వరూపం-దేవాంగస్వరూపమును, వక్తవ్యమితి-చెప్పవలెనని, అబ్రవీత్ - పలికెను, సర్వజ్ఞ- సర్వజ్ఞుడైన, హేషణ్ముఖ-ఓకొమారస్వామి, త్వం - నీవు, దేవాంగస్వరూపం- దేవాంగస్వరూపమును, శృణు-వినుము, సః - ఆదేవాంగుడు, సర్వకార్యకర్తాచ - సమస్త కార్యములకు కర్తయున్ను, సదా-యల్లప్పుడున్ను, సూత్రాత్మకః-సూత్రస్వరూపుడున్ను, సః-ఆదేవాంగస్వరూపము, పంచపంచతత్వస్థః - యిరవైయైదుతత్వములలోవుండేవాడు,న-కాదు,దివారాత్రి-పగలురాత్రి,న-కాదు, తారకః-నక్షత్రములు,న-కాదు, బ్రహ్మవిష్ణురుద్రశ్చ- బ్రహ్మవిష్ణురుద్రులున్ను, న- కాదు, నవగ్రహసంకులః-నవగ్రహసమూహమున్ను, న- కాదు, కింతు-యిఖనేమంటేను, బ్రహ్మస్వరూపశ్చ-బ్రహ్మస్వరూపమైన, దేవాంగః- దేవాంగుడు, జ్యోతిః-జ్యోతిగా, ఉచ్యతే-చెప్పబడెను,తజ్జ్యోతిః-ఆజ్యోతిస్వరూపము,ఆత్మనా-తనచేతను, భాతి-ప్రకాశిస్తున్నది, స్వేతరైః - తనకంటెఅన్యులచేతను, నప్రకాశతే-ప్రకాశించదు, స్వయంబుః- తనకుతానేపుట్టిన, దేవదేవేశః-దేవదేవేశుడైన, పరంజ్యోతిః-పరంజ్యోతిస్వరూపుడైన, సర్వరూపీ-సమస్తరూపమైన, పంచాంగః-పంచాంగములుగల, పంచవర్ణాయః-పంచవర్ణమునుపొందిన, ఓంమిత్యేకాక్షరంబ్రహ్మ - ప్రణవస్వరూపమైన బ్రహ్మమే, సదా - యల్లప్పుడు, దేవాంగః - దేవాంగుడు

గో పంచవర్ణ బాక్ । ఓం మిత్యేకాక్షరం బ్రహ్మ దేవాంగో భాసతేసదా ॥ ౧౩ ॥ ససూత్రాత్మ పరబ్రహ్మ ప్రపంచ సృష్టుమైఛత । తే నాహం జాయతే లోకే మాయయాస్సహితసదా॥ ౧౪ ॥ జగద్రూపిణి దేవాంగే తస్మిన్ సర్వం ప్రతిష్ఠితం । అవయోరంత నేనాస్తి భ్రాంత్యాభేదః ప్రకల్పితః॥ ౧౫॥ మేధిష్ఠా నంచ సర్వేషాం రజ్జుస్సర్ప మతేవ్యథా । ఆపాద మస్తకంప్రాప భువనానిచ తుర్దశా॥ ౧౬॥ పాదౌతస్యాతలంవింద్యాత్ పాదోర్ధ్వం వితలంతథా। జంఘేతుసుతలంచై వతలాతలంచజానుషు॥ ౧౭॥ మహాతలతతో రోభ్యాంగుహ్య స్థానేరసాతలం । పాతాళం కటిబంధేతు లోకాస్సప్త యథాక్రమం ॥ ౧౮ ॥ అధో భాగేతువర్తంతే తతోర్ధ్వ లోకనామకాః । భూ...కోదరమధ్యేతు

గా, భాసతే- ప్రకాశిస్తూయున్నాడు, సః- ఆదేవాంగుడు, సూత్రాత్మ - సూత్రాత్మయై, పరబ్రహ్మ - పర బ్రహ్మయే, ప్రపంచ స్రిష్టి - ప్రపంచ స్రిష్టిని, ఇచ్ఛత - యిచ్ఛయించెను, తేన-దానిచేతను, లోకే-లోకమందు, సదా-యల్లప్పుడున్ను, మాయయా - మాయచేతను, సహితః-కూడుకొని, అహం-నేను జాయతే- కలిగినాను, జగద్రూపిణి- జగద్రూపియైన, తస్మిన్-ఆ, దేవాంగే- దేవాంగునియందు, సర్వం - సమస్తమున్ను, ప్రతిష్ఠితం - వుంటున్నవి, అవయోః - మాయిద్దరికి, అంతః- భేదము, నాస్తి-లేదు, భ్రాంత్యా-భ్రాంతిచేతను, భేదః-భేదము, ప్రకల్పితః-కల్పింపబడెను, మే-నాకున్ను, సర్వేషాంచ-సమస్తమైన దానికిని, అధిష్టానం - అదిష్టానము, యథా - యెట్లుగా, సర్ప మతేః-సర్పబుద్ధికి, రజ్జుః-త్రాడు, ఆశీత్-అయెను, ఆపాదమస్తకం - పాదము మొదలుకొని శిరసు పర్యంతము, చతుర్దశ - పద్నాలుగుయైన, భువనాని- లోకములను, ప్రాప - పొందెను, తస్య - ఆదేవాంగునియొక్క, పాదౌ- పాదములు, అతలః-అతలముగా, వింద్యాత్-యెరుగవలెను, పాదూర్ధ్వం- పాదంమీద, వితల-వితలముగానున్న, జంఘేతు-జంఘములయందు,సుతలం- సుతలముగానున్న, జానేషు- జానువులయందు, తలాతలం- తలాతలముగానున్న, తతః-అటుతర్వాత, ఊరోర్వ్యో-తొడలయందు, మహాతలం - మహాతలముగానున్న. గుహ్యస్థానే-గుహ్యస్థానమందు, రసాతలం - రసాతలముగానున్న, కటిబంధేతు - కటిబంధమందు, పాతాళం - పాతాళముగానున్న, యథా క్రమం - యథా క్రమ ముగా, సప్త - యేడైన, అధో భాగే - అధోభాగమందు, లోకాః - లోకములు, వర్తంతే - యుంటున్నవి, తతః-అటుతర్వాత, ఊర్ధ్వ లోక నామకాః - ఊర్ధ్వ లోకముల పేళ్లుగలవి,

భువర్లోకస్తునాభిషు ॥ ౧౯ ॥ సువర్లోకో హృదీయస్య మహాలోకస్తు కంఠజః। జనలోకశ్శతో వాచితపోలోకేలలాటకే ॥ ౨౦ ॥ సత్యలోకో స్థతోమూర్ధ్ని భువనానిచతుర్దశ । ఏవంతు దేహమధ్యేహి వర్తంతేతా మ్యథాక్రమం ॥ మనసా జాయతేచంద్రః చక్షోసూర్యోహ్యజాయత । ముఖాదగ్నిమను శ్చైవ ప్రాణాద్వాయురజాయత ॥ ౨౨ ॥ నాభ్యాతుహ్యంతరిక్షంచ శిశ్నోద్యౌ స్సమవర్తత । పద్భ్యాంభూమి దిశశ్శ్రోత్రం తథాలోకానుకల్పితం ॥ ౨౩ ॥ ఈశకోటి స్తతోత్పన్నా జీవకోటి స్తథైవచ । సర్వేషాం గురుసాక్షాత్తు దేవాంగో హ్యగ్నిమామనుః ॥ ౨౪ ॥ బ్రాహ్మణో మునిజాతౌతు దేవజాతౌతు క్షత్రి

ఉదరమధ్యేతు - ఉదర మధ్యమందు, భూలోకాః - భూలోకమున్ను, నాభిషు - నాభియందు, భువర్లోకస్తు - భువర్లోకమున్ను, యస్య- యవనియొక్క, హృది - హృదయస్థానమందు, సువర్లోకః - సువర్లోకమున్ను, కంఠజః- కంఠమందుండె, మహాలోకః-మహాలోకమున్ను, తతః-అటుతర్వాతను, వాచి-వాక్కుయందు, జనలోకః- జనలోకమున్ను, లలాటకే- లలాటమందు, తపోలోకః-తపోలోకమున్ను, తతః - అటుతర్వాతను, మూర్ధ్ని - శిరసుయందు, సత్యలోకః - సత్యలోకమున్ను, ఏవంతు - యీప్రకారముగాను, దేహమధ్యే-దేహమధ్యమందు, యథాక్రమం-యథాక్రమముగా, చతుర్దశ - పదునాల్గుయగు, తాని-ఆ, భువనాని-లోకములు, వర్తంతేహి-యుంటున్నవిగదా, మనసా-మనసుచేతను, చంద్రః-చంద్రుడు, జాయతే- పుట్టెను, చక్షోః - చక్షువువల్ల, సూర్యః- సూర్యుడు, అజాయతేహి- పుట్టెనుగదా, ముఖాత్-ముఖంవల్ల, అగ్నిమనుశ్చైతి-అగ్నిమనువున్ను, ప్రాణాత్- ప్రాణంవల్ల, వాయు - వాయువు అజాయత- పుట్టెను, నాభ్యాత్ నాభియందైతేను, అంతరిక్షంచ- అంతరిక్షమున్ను, శిశ్నోః- శిశ్నంవల్ల, ద్యౌః ఆకాశము, సమవర్తత- కలిగెను, పద్భ్యాం-పాదములచేత, భూమిః-భూమిన్ని, దిశ- దిక్కులున్ను, శ్రోత్రః - శ్రోత్రమున్ను, తథా- ఆప్రకారముగానే, లోకాను కల్పితం-లోకాలోకములు, కల్పితం-కల్పింపబడెను, తతః-అటుతర్వాతను, ఈశకోటిః- కోటీశ్వరులు, ఉత్పన్న- పుట్టింపబడెను, తథైవచ-అప్రకారముగానే, జీవకోటిః- కోటిజీవులున్ను, సర్వేషాం- సమస్తమైనవాళ్లకు, సాక్షాత్ - సాక్షాత్తుగా, గురుః- గురువైన, దేవాంగః- దేవాంగుడు, అగ్నిమామనుహిః- అగ్నిమామనువుగదా, మునిజాతౌతు - మునిజాతియందైతేను, బ్రాహ్మణః - బ్రాహ్మణుడు, దేవజాతౌతు - దేవజాతియందైతేను, క్షత్రియః - క్షత్రియు

యః । వైశ్యోహ్యప్సరజాతౌతు శూద్రస్తుయతిజాతిజః ॥ ౨౫ ॥ చాతుర్వ
ర్ణోపదేశేతు కారణం త్వగ్నిమామనుః । గురుగురోత్తమశ్చైవ దేవాం
గోసూత్రధారకః॥ ౨౬ ॥ ఏవంమూర్తిధరఃకల్పే లోకానాంహితకామ్యయా।
జటామేఖలకౌపీనః భస్మాంగో బ్రహ్మసూత్రకః ॥ ౨౭ ॥ ఆధారో అక్షమా
లంచ కమండలుపవిత్రకః । శివముద్రాంకితధరో శోభమానసురార్చితః ॥
౨౮ ॥ సర్వోపదేశ కర్తాచ సర్వాభిమానతారకః । సర్వకార్యేషు కర్తాహి
తథాసూత్రాత్మకప్రభుః॥ ౨౯ ॥అంతరంగేషుహ్యాత్మాతుబహిరంగేజగద్గురుః।
సాయుజ్యే తారకబ్రహ్మ దేవాంగో.జ్యోతిరుచ్యతే॥ ౩౦॥ హంసాభ్యాం పరివృ

ను, అప్సరజాతౌతు- అప్సరజాతియందైతేను, వైశ్యః-వైశ్యుడు, శూద్రస్తు-
శూద్రుడైతేను, యతిజాతిజః - యతిజాతియందుపుట్టినవాడు, చాతుర్వర్ణో
పదేశస్తు - నాల్గుజాతులకుఉపదేశమందైతేను, కారణం - కారణము, అగ్ని
మామనౌ - అగ్నిమామనువు, గురోత్తమశ్చైవ - గురోత్తముడైన, సూత్ర
ధారకః- సూత్రధారకుడైన, దేవాంగః- దేవాంగుడు, గురుః- గురువు, ఏవం-
యీప్రకారముగాను, మూర్తిధరః- మూర్తినిధరించిన, కల్పే- ప్రతికల్పము
లను, లోకానాం-లోకులకు,హితకామ్యయా,హిత-హితువుయొక్క, కామ్య
యా - కోరికచేతను, జటామేకలకౌపీనః- జటలున్ను! మొలనూలున్ను! కౌ
పీనమున్నుగల,భస్మాంగః,భస్మ-భస్మముతోగూడిన, అంగ-అంగములుగల,బ్ర
హ్మసూత్రకః- బ్రహ్మసూత్రముగల, ఆధారః- ఆధారభూతుడైన, అక్షమాలః-
అక్షమాలయున్ను, కమండలు - కమండలముచేతను, పవిత్రకః - ప
రిశుద్ధుడైన, శివముద్రాంకితధరః, శివ - శివునియొక్క అంకితగుర్తులు
న్ను, ధరః - ధరించునటువంటి, శోభమాన - ప్రకాశిస్తూయుండేటటువంటి,
సురార్చితః, సురా-దేవతులచేత, అర్చితః - పూజింపబడిన, సర్వోపదేశ
కర్తాచ, సర్వా - సమస్తమైనవాళ్లకు, ఉపదేశ - ఉపదేశమందు, కర్తాచ- కర్త
యైన, సర్వాభిమానతారకః, సర్వ - సమస్తమైనవాళ్లయొక్క అభిమాన
మును, తారకః - తరింపచేసేటటువంటి, సర్వకార్యేషు - సమస్తకార్యము
లయందు, కర్తాహి-కర్తయైన, తథా - ఆప్రకారముగానే, సూత్రాత్మకప్రభుః-
సూత్రరూపప్రభువైన, అంతరంగేషు - అంతరంగములయందు, ఆత్మా - ఆ
త్మయైన,బహిరంగే-బహిరంగమందు, జగద్గురుః-జగద్గురువైన, సాయుజ్యే -
సాయుజ్యమందు, తారకబ్రహ్మ - తారకబ్రహ్మమైన, దేవాంగః-దేవాంగుడు,
జ్యోతిః-జ్యోతిస్వరూపము, కీర్తితః-చెప్పబడెను, హంసాభ్యాం-హంసలచే

తనితకమలే । దివ్యంజగత్కారణం । శశ్వత్తీర్ణమనేకదేహనిలయం। స్వచ్ఛం దమాకాంక్షయా । తత్త్వపదార్థ లక్ష్యకథనం । భావీసదీపంకరం । ప్రత్య క్షురవిగ్రహం । గురుపదం ధ్యాయేద్విభూషాన్వితం ॥ ౩౧ ॥ అగ్నించవి శ్వసంభవం అగ్న్యాగ్నగర్భం దధిరేవిరూపస్థానాః । అపస్యగ్ శేనా భవంతు ఓంకారో బ్రహ్మవర్ణంతు విశ్వబీజం వివర్ధతే ॥ ౩౨ ॥ మూర్తిత్రయ స్వ రూపేతు దేవాంగో సూత్రధారకః ॥ ౩౩ ॥ ఓంమిత్యేకాక్షరంబ్రహ్మ దేవాం గో యతతేస్వయం । ప్రణవోబీజరూపస్తు పరమాత్మాసదాశివః ॥ ౩౪ ॥ ఆత్మ త్రయస్వరూపస్తు ఆదిశక్తి సమన్వితః । స్వయంభుర్దేవ దేవేశః దేవాంగో దివ్యమూర్తిభాక్ ॥ ౩౫ ॥ గుణత్రయాత్మకోజ్ఞానిచేతనోభాసతేగురుః చంద్రకో

తను,పరివృత-చుట్టబడిన,నిత్యకమలే, నిత్య నిత్యమైన,కమలే-కమలమందు,ది వ్యం-దివ్యమైన, జగత్కారణం జగత్కారణమైన, శశ్వతి-పలుమారున్న, కీ ర్ణం - దాటినటువంటి, అనేక - అనేకమైన, దేహ-దేహములయొక్క, నిల యం-స్థానరూపమైన, స్వఛందం-స్వేఛగా, అకాంక్షయా - కోరికచేతను, త త్వంపథార్థ - తత్వం పథార్థము యొక్క, లక్ష్యకథను - లక్ష్యార్థకవాచక మైన,భావీ-భావించదగిన, సదీపంకరం - సజ్యోతినిచేసేటటువంటి, ప్రత్యక్ష- ప్రత్యక్షముగా, అక్షరవిగ్రహం - ఓంకార స్వరూపుడైన, ద్విభూషాన్వితం - అలంకారములతోగూడుకొనిన, గురుపదం-గురుపదమును, ధ్యాయేత్-ధ్యానం చేయవలెను. విశ్వసంభవం-విశ్వప్రపంచమందు,సంభవం-పుట్టిన, అగ్నించ- అ గ్నినిన్ని, అగ్న్యా - అగ్నిచేతను గర్భం-గర్భమును, దధిరే- ధరించెను, వి రూపస్థానాః- విరూపమైనస్థానముగల ఆవుదకములను, శేనా - శేసములుగా, భవంతి - అవుగాక, ఓంకారస్తు- ఓంకారమైతేను, బ్రహ్మవర్ణం - బ్రాహ్మ ణవర్ణమైన, విశ్వబీజం, విశ్వ-ప్రపంచమునకు, బీజం- బీజముగా, వివర్ధతే- వృద్ధిబొందెను, మూర్తిత్రయ స్వరూపస్తు - మూర్తిత్రయ స్వరూపమైతేను, సూత్రదారక - సూత్రదారకుడనే దేవాంగుడు, ఓం మిత్యేకాక్షరం బ్రహ్మ - నాశరహితమైన ప్రణవబ్రహ్మమైన, దేవాంగః- దేవాంగుడు, స్వయం - తనకు తానే, ప్రణవః - ప్రణవము, బీజరూపస్తు - బీజరూపమున్ను, పరమాత్మ - ప రమాత్మయున్ను, సదాశివః - సదా శివుడున్ను, ఆదిశక్తిసమన్వితః - ఆదశక్తి తోకూడుకొనియుండె, ఆత్మత్రయస్వరూపః - ఆత్మత్రయస్వరూపమేను, స్వ యంబు-తనకుతానేపుట్టిన, దేవదేవేశః-దేవదేవేశుడైన, దివ్యమూర్తిభాక్ - దివ్యమూర్తినిపొందిన, గుణత్రయాత్మకః- గుణత్రయగుణుడైన, జ్ఞానీ-జ్ఞాని

టి సమకళః సూర్యకోటి సమప్రభః ॥ ౩౬ ॥ శుద్ధమాయా సమాయు
క్తః । బ్రహ్మణానిర్మితో పురా। సూత్రేణరుద్రసంయుక్త ఉపవీతంతుధారయేత్ ॥
౩౭ ॥ సురాసురమనుష్యాణాం తంతుమాంగల్యవేష్టితం । అస్యస్పర్శనమాత్రే
ణ లోకానాం సఫలంకురు ॥ ౩౮ ॥ కల్పకల్పాంతరశ్చైవ ప్రపంచంతు ప్ర
కాశితే । సదాసాయుజ్యపీఠస్తు తంతుగర్భః ప్రకాశితే ॥ ౩౯ ॥ విశ్వవ్యాపీస
యోగీబ్రహ్మ విమలఃనిత్యో సదానిర్గుణః । సత్యంబుద్ధిస్సహస్రపత్రకమలే
ప్రత్యక్షరేమంటపే । చిత్సాయుజ్యప్రకాశమానమతిమాస్వచ్ఛందంజగతీతలే।
ఆత్మాత్మస్వమతంప్రవిశ్య చతురస్స్వానంద మావర్తతే ॥ ౪౦ ॥ సురేశఫాల

యైన, చేతసః- చైతన్యస్వరూపుడైన, దేవాంగః-దేవాంగుడనే, గురుః- గురువు, భాసతే - ప్రకాశిస్తున్నాడు, చంద్రకోటిసమకళః - కోటిచంద్రులతో సమానమైనకళలుగల, కోటిసూర్యసమప్రభః- కోటిసూర్యులతో సమానమైన కాంతిగల, శుద్ధమాయాసమాయుక్తః - పరిశుద్ధమాయతో కూడుకొనియుండె వాడై పొందియున్న, పురా - మునుపు, బ్రహ్మ - బ్రహ్మచేతను, నిర్మిత - నిర్మింపబడిన, సూత్రేణా - సూత్రం చేతను, రుద్రసంయుక్తః - రుద్రునితో కూడుకొనియుండె, ఉపవీతం - ఉపవీతమును, ధారయేత్ - ధరించెను, సురాసురమనుష్యాణాం - దేవాసుర మనుష్యులను, తంతుమాంగల్యవేష్టితం - తంతుమాంగల్యముతో కూడుకొనియుండె, ఉపవీతం - ఉపవీతమును, అస్యస్పర్శనమాత్రేణ- దీని స్పర్శనమాత్రచేతను, లోకానాం- లోకులకు, సఫలం - సఫలమును, కురు- చేయు, కల్పకల్పాంతరశ్చైవ- కల్పకల్పాంతరములకున్ను, ప్రపంచంతు - ప్రపంచము, ప్రకాశితే - ప్రకాశిస్తున్నది, సదా - యెల్లప్పుడున్ను, సాయుజ్యపీఠస్తు - సాయుజ్యపీఠముగల, తంతుగర్భః - తంతువనే గర్భమందుగల, విశ్వవ్యాపీ-విశ్వమందువ్యాపిస్తూవుండె, యోగీ-యోగియైన, సః- ఆదేవాంగుడు, ప్రకాశితే - ప్రకాశిస్తూయున్నాడు, బ్రహ్మ- బ్రహ్మయైన, విమలః- స్వచ్ఛమైన, నిత్యః- నిత్యమైన, సదా - యెల్లప్పుడున్ను, నిర్గుణః- నిర్గుణుడైన, సత్యః - సత్యుడైన, బుద్ధిః - జ్ఞానస్వరూపుడైన, ప్రత్యక్షరేమంటపే - ప్రణవపీఠమైన, సహస్రపత్రకమలే - సహస్రపత్ర కమలముయందు, చిత్సాయుజ్య ప్రకాశమానమతిమాః - చిత్సాయుజ్యమందు ప్రకాశిస్తూయుండెబుద్ధిగల, స్వచ్ఛందం-స్వేచ్ఛగా, జగతీతలే-జగత్తుయందు, ఆత్మాత్ - ఆత్మస్వరూపమైన, స్వమతం - తనమతమును, ప్రవిశ్య - ప్రవేశించి, చతురః - చమత్కారముగల దేవాంగుడు, స్వానందం - సంతోషముగా, ఆవ

నేత్రేచ అగ్నిమానునురుద్భవః । సూర్యకాంతిశ్చ గోవిందో దేవాంగో భూసు రోత్తమః ॥ ౪౧ ॥ బ్రహ్మ సహస్రమధ్యేతు జ్ఞానీతుకులదీపకః । సర్వోపదేశ కర్తాచదేవాంగో సూత్రధారకః॥ ౪౨ ॥ వర్ణాశ్రమే తతో ధర్మః వర్ణధ ర్మేతథైవచ । యక్షరాక్షసగంధర్వ దిక్పాలాదిగణాధిపః॥ ౪౩॥ షణ్ముఖః॥ దే వేశ్వరమహాప్రాజ్ఞ వదమే కరుణాకర । యజ్ఞోప వీత మాహాత్మ్యం దేవాంగ బ్రహ్మణస్సదా ॥ ౪౪॥ ఈశ్వరః॥తంతుత్రయేణసంయుక్తం ఉపవీతంచకీర్తితం । గాయత్రీత్రిపదా ప్రాజ్ఞ సాతు దేవాంగనిర్మితా ॥ ౪౫॥ వదామితస్యమానం తు శృణుపుత్రకౌమారక । దేవాంగబ్రహ్మణో వంశే శూద్రత్వం నాస్తితద్ధ్రువం॥ ౪౬॥ జన్మనాజాయతేబ్రహ్మ దేవాంగో దేవపూజితః । సతుదేవాంగశబ్దే

స్తితే - యుండెను, సురేశఫాలనేత్రేచ - యీశ్వరుని ఫాలనేత్రమందు, ఉ ద్భవ - పుట్టిన, అగ్నిమానుః - దేవాంగుడు, సూర్యకాంతిశ్చ సూర్యుని తో సమానమైన కాంతిగల, దేవాంగః- దేవాంగుడు, గోవిందః-భూమినికా పాడే వాడుగా నున్న, భూసురోత్తమః - బ్రాహ్మణోత్తముడుగా నున్న, విప్రసహస్రమధ్యేతు - వేయి బ్రాహ్మణులమధ్యను, జ్ఞాని - జ్ఞానముగల, కు లదీపకః- కులమును ప్రకాశింపచేసే, సర్వోపదేశ కర్తాచ - సమస్తోపదేశమం దుకర్తయైన, సూత్రధారకః - సూత్రధారకుడైన, దేవాంగః - దేవాంగుడు, తతః - అటుతర్వాతను, వర్ణాశ్రమే - వర్ణాశ్రమయందు, ధర్మః - ధర్మ మున్ను,తథైవచ-అట్లాగే, వర్ణధర్మ- వర్ణధర్మమందున్న, యక్షరాక్షసగం ధర్వదిక్పాలాదిగణాధిపః - యక్షరాక్షస గంధర్వదిక్పాలాదిగణములుకుప్రభు వుగా,ఆశీత్-ఆయను ॥షణ్ముఖః॥మహాప్రాజ్ఞః-మంచిప్రజ్ఞగల,కరుణాకర-కరు ణాకరుడైన యీశ్వరుడా,మే-నాకు,సదా-యల్లప్పుడున్న,దేవాంగబ్రాహ్మణః- దేవాంగబ్రహ్మమురొక్క, యజ్ఞోపవీతమాహాత్మ్య - యజ్ఞోపవీతమాహాత్మ్య మును,వద-చెప్పు॥ఈశ్వరః॥తంతుత్రయేణ-తంతుత్రయముచేతను,సంయుక్తం- కూడుకొనియున్న,ఉపవీతం-ఉపవీతమును, కీర్తితం-చెప్పబడెను,తతు-ఆయజ్ఞో పవీతమైతేను, దేవాంగ నిర్మిత - దేవాంగుని చేతనిర్మింపబడిన, త్రిపద - మూడుపాదములుగల, గాయత్రీ-గాయత్రి,అస్తి-యున్నది, తస్యాః-అగాయ త్రియొక్క,మానన్తు-ప్రయాణమైతేను,వదామి-చెప్పుచున్నాను,పుత్ర-కొమా రుడైన, కౌమారక-కౌమారస్వామి, శృణు-విను, దేవాంగబ్రహ్మణః-దేవాంగ బ్రహ్మయొక్క,వంశే-వంశమందు,శూద్రత్వం-శూద్రత్వము, నాస్తి-లేదు,తద్ధ్రు వం-అదినిశ్చయము, జన్మనా-పుట్టుకచేతను, దేవపూజితః - దేవతులచేతను

నశుద్ధబ్రహ్మ ప్రతీయతే ॥ ౪౭ ॥ యజ్ఞోపవీతమంత్రంచ తస్యమానం విధీయతే । యజ్ఞోపవీతమాత్రేణ బ్రహ్మత్వం నైవసిద్ధ్యతి॥ ౪౮॥ కింతుజ్ఞానం వినాపుత్ర బ్రహ్మత్వం నాస్తిసర్వశః । ఏతత్సత్యం పరంధీమన్ శ్రోతవ్యమితి నాన్యథా ॥ ౪౯ ॥ ఏతత్ శ్రవణమాత్రేణ భవేన్ముక్తరుదారధీః । తస్మాత్సర్వ ప్రయత్నేన పఠితవ్యం సదాబుధైః॥ ౫౦॥ మంతవ్యంచసదానృణాం మూలస్తంభనమాత్రకం । ఏతత్సత్యం మహాప్రాజ్ఞ మయోక్తం జ్ఞానవేదినా ॥ ౫౧ ॥ చౌడేశ్వరి నమస్తుభ్యం రామలింగాయధీమతే నిత్యాయనిర్వికల్పాయ సచ్చిదానందరూపిణే ॥ ౫౨ ॥ ఇతి మూలస్తంభనం.

పూజింపబడిన, దేవాంగః-దేవాంగుడు బ్రహ్మముగా, జాయతే-పుట్టెను, సతు-ఆబ్రహ్మమైతేను, దేవాంగశబ్దేన-దేవాంగశబ్దముచేతను, శుద్ధబ్రహ్మ-శుద్ధబ్రహ్మము, ప్రతీయతే-చెప్పబడుచున్నది, యజ్ఞోపవీతమంత్రంచ- యజ్ఞోపవీతమంత్రము, మాన-ప్రమాణముగా, విధీయతే-చెప్పబడుచున్నది, యజ్ఞోపవీతమాత్రేణ- యజ్ఞోపవీతమాత్రంచేతను, బ్రహ్మత్వం-బ్రహ్మత్వమునైన సిద్ధికలుగనేరదు, కింతు-యిఘనేమంటెను, పుత్ర-కొమారుడా, జ్ఞానంవినా జ్ఞానంవినాగాను, బ్రహ్మత్వం-బ్రహ్మత్వము, నాస్తి-లేదు, ఏతత్-ఇది, హేధీమన్-ఓబుద్ధిమంతుడా, సత్యం-సత్యమూ, శ్రోతవ్యమితి-వినవలసినది, నాన్యథా-వేరకాదు, ఏతశ్ఛ్రవణమాత్రేణ-దీన్నివిన్నమాత్రంచేతనే, ఉదారః-మిక్కిలిజ్ఞానముగల, ముక్తః-ముక్తుడుగా, భవేత్-అవును, తస్మాత్-దానివల్ల, సర్వప్రయత్నేన-సర్వప్రయత్నముచేతను, సదా-ఎల్లప్పుడు, బుధైః-బుధులచేతను, పఠితవ్యం-పఠించవలసినది, సదా-ఎల్లప్పుడు, నృణాం-మానవులు, మూలస్తంభనమాత్రకం-మూలస్తంభమాత్రము, మంతవ్యం-యంచవలసినది, మహాప్రాజ్ఞ-మహాబుద్ధిగలవాడా, జ్ఞానవేదినా-జ్ఞానమునుగుర్తెరిగిన, మయా-నాచేతను, ఉక్తం-చెప్పబడిన, ఏతత్-ఇది, సత్యం-సత్యము, ధీమతే-బుద్ధిగల, నిర్వికల్పాయ నిర్వికల్పరహితుడైన, సచ్చిదానందరూపిణే-సచ్చిదానందరూపముగల, రామలింగాయ-రామలింగంకొరకు, హేచౌడేశ్వరి-ఓచౌడేశ్వరి, తుభ్యం-నీకొరకు, నమః-నమస్కారము, ఇతి మూలస్తంభనం-మూలస్తంభం ముగిసెను.



శ్రీ ర స్తు.



పురాణములకన్నిటికి మొదటవ్రాయు ధ్యానశ్లోకములు.

అగజాననపద్మార్కం గజాననమహర్నిశం । అనేకదంతం భక్తానామే
కదంతముపాస్మహే ॥ ౧ ॥ యస్యాఃపాణితలే సరోజమమలం తస్యాంతరా
శ్రీరమాదేవీ తన్నికటే పురాణపురుష స్తన్నాభిదేశేవిధిః । తత్కంఠేనిగమా
వళీవిలసనం తేనక్రతూనాం క్రియాః సామాంపాతు సరస్వతీ భగవతీ నిశ్శేష
జాడ్యాపహా ॥ ౨ ॥ శారదాశారదాంభోజ వదనావదనాంబుజే । సర్వదా
సర్వదాస్మాకం సన్నిధి స్సన్నిధిం క్రియాత్ ॥ ౩ ॥ శాంతాకారం భుజగశయ

పురాణముల మొదటవ్రాయు ధ్యానశ్లోకములయర్థము.

పార్వతిముఖ కమలమునకు సూర్యుడై నట్టియు - ఏనుగుముఖముగల యట్టియు - సేవించిన వారికి మిక్కిలి యిచ్చునట్టియు - ఒకదంతము గల-ఆప్రసిద్ధుడగు గణనాయకుని - పగలు రాత్రియును - ఉపాసన చేసెదము-అనగా బై నిఁజెప్పినవి శేషణములతోఁగూడిన గణనాథునిఁగంధాదియందుపా సనచేసెదమనుట - ౧ - ఏ సరస్వతియొక్క అరచేతియందు నిర్మలమైన కమలమున్నదో - ఆకమలముయొక్క నడుమను లక్ష్మీదేవియున్నదో - ఆమె దగ్గర అనాదిపురుషుడైన విష్ణువున్నాడో - అతనికి బొడ్డునందు బ్రహ్మయున్నాడో - అతనికంఠమునందు వేదపంక్తి ప్రకాశించుచున్నదో - ఆవేదపంక్తి ప్రకాశము చేత యజ్ఞములయొక్క వ్యాపారములగుచున్నవో - సమస్తములైన బుద్ధిమాంద్యములను పోఁగొట్టు నట్టియు - షడ్గుణైశ్వర్య సంపన్నురాలగు ఆ సరస్వతీదేవి నన్ను రక్షించు గాత - అనగా సర్వ ప్రపంచమున కాధారమగు కమలమును జేతఁబట్టు కొని యున్న సరస్వతీదేవి నన్ను రక్షింపవలయునని యభిప్రాయము - ౨ - శరత్కాలకమలమువంటి మోముగల యట్టియు అన్నిటి నిచ్చునట్టియు శ్రేష్ఠమైన నిధియగు సరస్వతి ఎల్లప్పుడు మాయొక్క ముఖకమలము నందు సన్నిధానమును చేయు గాత అనగా నమస్తాభీష్టముల నిచ్చు సరస్వతి యెల్లప్పుడుమావాక్కు నెడఁబాయకుండ వలయునని తాత్పర్యము- ౩ - శాంతమూ

శంపద్మనాభం సురేశం విశ్వాకారం గగనసదృశం మేఘవర్ణం శుభాంగం।
లక్ష్మీకాంతం కమలనయనం యోగిహృద్ధ్యానగమ్యం వందేవిష్ణుం భవభయ
హారం సర్వలోకైకనాథం ॥ ౪ ॥ శివాయ శంకరాయ చిన్మయాయ చంద్ర
మౌళయే భవాయ ఫాలలోచనాయ పంచబాణహారిణే । మృడాయభక్తపా
లనాయ భుక్తిముక్తిదాయి నేగిరీశ్వరాయ శంభవేనమోస్తు శూలపాణయే ॥
౫ ॥ వ్యాసం వసిష్ఠనప్తారం శక్తేః పౌత్రమకల్మషం ॥ పరాశరాత్మజంవందే శు
కతాతం తపోనిధిం ॥ ౬ ॥

శాంతమైనట్టియు శేష శాయియైనట్టియు కమలము బొడ్డునందుఁ గల యట్టి
యు దేవతా ప్రభువై నట్టియు ప్రపంచ స్వరూపుఁడై నట్టియు ఆకాశ
ముతో సమానుఁడై నట్టియు మబ్బు వన్నె గలయట్టియు మంచి యవయవ
ములుగల యట్టియు లక్ష్మికిఁ బెనిమిటియగు నట్టియు కమలముల వంటి
కన్నులుగలయట్టియు యోగులు మనస్సున ధ్యానము చేయఁగా వారలకగ
పడునట్టియు - సంసారభీతిని మాన్పు నట్టియు సమస్తలోకములకుఁ దానొ
క్కఁడే ప్రభువైన విష్ణువును నమస్కరించు చున్నాను. అనఁగాఁ బైనిఁజె
ప్పిన లక్షణములుగల విష్ణువునకుఁ బ్రణతియొనరించెదనని యభిప్రాయము-
౪ - శుభరూపుఁడై నట్టియు మంగళ కరుఁడై నట్టియు జ్ఞాన స్వరూపుఁడై
నట్టియు చంద్రుఁడు శిరస్సునఁ గల యట్టియు సమస్తలోకముల యుత్పత్తి
కారణమయినట్టియు నొసటఁ గన్ను గల యట్టియు మన్మథుని హరించినట్టి
యు భక్తులం గాపాడు నట్టియు భోగమును మోక్షమును నిచ్చు నట్టి
యు కొండకధిపతి యగునట్టియు సుఖాధారుఁడై నట్టియు శూలాయుధ ము
నుహస్తమందుధరించియున్న మృడునికొఱకు - నమస్కారమగుగాత - అనగా
నీలక్షణములుగల శివునికొఱకు నమస్కారమగుఁ గాతయని యభిప్రాయము-
౫ - వసిష్ఠునకు మునిమనుమఁడై నట్టియు శక్తి కొడుకు కొడుకగునట్టియు -
పాపము లేనియట్టియు - పరాశరుని కొడుకగు నట్టియు శుకునితండ్రియగున
ట్టియు - తపస్సులరాశియైన వ్యాసమహర్షిని- నమస్కరించెదను- అనఁగా
వ్యాసుఁడు సమస్త పురాణములకుఁ గర్త కావున నతనియుత్పత్త్యాదులను
వక్కాణించి యతనికిఁ గ్రంథ ప్రారంభకాలమందుఁ బ్రణతియొనరింతునని
యభిప్రాయము-౬- ఈపురాణమందుఁ జౌడాంబికామాహాత్మ్యము మిక్కిలి
వర్ణింపఁ బడును గనుక నామెకు మొదటఁ బ్రణతియొనర్చెను.

శ్రీ ర స్తు.

పురాణములకన్నిటికి మొదట వ్రాయు ధ్యానశ్లోకములు.



అగజాననపద్మార్కం గజాననమహర్నిశం । అనేకదంతం భక్తానామేకదంతముపాస్మహే ॥ ౧ ॥ యస్యాః పాణితలే సరోజమమలం తస్యాంతరా శైరమాదేవీ తన్నికటే పురాణపురుష స్తన్నాభిజో వేధిః । తత్కంఠేనిగమావళీవిలసనం తేన క్రతూనాం క్రియాః సామాంపాతు సరస్వతీ భగవతీ నిశ్శేష జాడ్యాపహా ॥ ౨ ॥ శారదా శారదాంభోజ వదనావదనాంబుజే । సర్వదా సర్వదాస్మాకం సన్నిధి స్సన్నిధిం క్రియాత్ ॥ ౩ ॥ శాంతాకారం భుజగశయ

పురాణముల మొదట వ్రాయు ధ్యానశ్లోకములయర్థము.

పార్వతిముఖ కమలమునకు సూర్యుడైనట్టియు - ఏనుగుముఖముగల యట్టియు - సేవించిన వారికి నిక్కలి యిచ్చునట్టియు - ఒకదంతము గల- ఆప్రసిద్ధుడగు గణనాయకుని - పగలు రాత్రియును - ఉపాసన చేసెదము- అనగా పైని జెప్పినవిశేషణములతో గూడిన గణనాథుని గంధాదియందుపాసనచేసెదమనుట - ౧ - ఏ సరస్వతియొక్క అరచేతియందు నిర్మలమైన కమలమున్నదో - ఆకమలముయొక్క నడుమను లక్ష్మీదేవియున్నదో - ఆమె దగ్గర అనాదిపురుషుడైన విష్ణువున్నాడో - అతనికి బొడ్డునందు బ్రహ్మ యున్నాడో - అతనికొంతునందు వేదపంక్తి ప్రకాశించుచున్నదో - ఆవేదపంక్తి ప్రకాశము చేత యజ్ఞములయొక్క వ్యాపారములగుచున్నవో - సమస్తములైన బుద్ధిమాంద్యములను పోగొట్టునట్టియు - షడ్గుణైశ్వర్య సంపన్నురాలగు ఆ సరస్వతీదేవి నన్ను రక్షించు గాత - అనగా సర్వ ప్రపంచమున కాధారమగు కమలమును జేతబట్టుకొని యున్న సరస్వతీదేవి నన్ను రక్షింపవలయునని యభిప్రాయము - ౨ - శరత్కాల కమలమువంటి మోముగల యట్టియు అన్నిటి నిచ్చునట్టియు శ్రేష్ఠమైన నిధియగు సరస్వతి ఎల్లప్పుడు మాయొక్క ముఖకమలము నందు సన్నిధానమును చేయు గాత అనగా సమస్తాభీష్టముల నిచ్చు సరస్వతి యెల్లప్పుడు మావాక్కు నందుండ వలయునని తాత్పర్యము - ౩ - శాంతమూ

శ్రీ రస్తు.

శ్రీచౌడాంబాయైనమః.

దేవాంగపురాణ ప్రారంభః.

పురానారదమహానీంద్ర స్సత్యంగత్వాపితామహం । నమస్కృత్వాబ్రవీద్వాక్యంలోకానుగ్రహకాంక్షయా ॥ ౧ ॥ నారదఉవాచ - యస్యాజ్ఞయా బ్రహ్మముకుందకాలరుద్రాః ప్రభావస్థితిస హృతీనాం । కర్తృత్వమాపుర్జగత స్తమిశం వందేశివంశంకరమాత్మరూపం॥ ౨॥ యత్పుణ్యం పరమంలోకే సర్వపాపహరంశుభం । యచ్ఛ్రుత్వా కృతకృత్యా స్స్యుస్తన్మే వదపితామహ ॥ 3 ॥ బ్రహ్మోవాచ ॥ శృణునారదవక్ష్యామి దేవాంగచరితంశుభం । ర

ఇంక దేవాంగపురాణ ప్రారంభము.

పూర్వ కాలమందు - మునిశ్రేష్ఠుఁడగు నారదుఁడు - సత్యలోకమును పొంది - బ్రహ్మను మ్రొక్కి - లోకమునందు ననుగ్రహమును గోరుటచేత మాటను పలికెను. అనఁగాఁ బూర్వము నారద మహాముని సత్యలోకమునకుఁబోయి బ్రహ్మకు మ్రొక్కి-డి లోకమునకంత క్షేమకరమైన మాట నడిగెనని తాత్పర్యము - ౧ - నారదుఁడడిగినమాట - ఎవనియొక్క యుత్తరవుచేత బ్రహ్మ విష్ణు రుద్రులు ప్రపంచము యొక్క పుట్టుకకును నిలకడకును ప్రళయమునకును - కర్తలగుటనుపొందిరో - అప్రభుఁడైనట్టియు శుభకరుఁడైనట్టియు ఆత్మరూపుఁడైన శివుని నమస్కరించుచున్నాను - అనఁగా ప్రపంచముయొక్క సృష్టి స్థితిలయములకుఁ గర్తలైన బ్రహ్మ విష్ణు రుద్రులకు నియామకుఁడైన పురాణపురుషుని నమస్కరించెదనని తాత్పర్యము- ౨ - లోకమందు నేది పుణ్యమును గలుగఁ జేయునదియు శ్రేష్ఠమైనదియు సమస్తములయినదురితములను బోఁగొట్టునదియు శుభకరమైనదో - దేనివిని కృతార్థులుగా నగుదురో - ఓ బ్రహ్మా వాని నాకొఱకుఁ జెప్పుము - అనగా విన్నమాత్రమున సమస్త పాపములను బోఁగొట్టి సర్వాభీష్టముల నొసంగునట్టి కథను నాకుఁ జెప్పుమని నారదుఁడు బ్రహ్మ నడిగెనని తాత్పర్యము - 3 - బ్రహ్మ చెప్పెడిమాట - రహస్యమైనట్టియు సంతోషమును బుట్టించునట్టియు పరిశుద్ధముఁ జేయునట్టియు పాపములను బోఁగొట్టునట్టియు పూర్వ కాలమందైనట్టియు శివమహిమను వర్ణించునట్టియు మంగళకరమైన దేవాంగ మహాముని కథను చెప్పెదను - ఓనారదుఁడా వినుము - మిక్కిలి యధికమై

హాస్యం హర్షజనకం పవిత్రం పాపనాశనం ॥ ౪ ॥ పురాతనం మహాదేవ
మాహాత్మ్యప్రతిపాదకం । యచ్ఛ్రుత్వానుమహత్పుణ్యం కృతకృత్యోభవి
ష్యసి ॥ ౫ ॥ ఆసీత్సర్వత్ర యశ్శంభుస్సచ్చిదానందవిగ్రహః । శాశ్వతస్సర్వ
లోకేశ స్సర్వవ్యాపీపరాత్పరః ॥ ౬ ॥ అప్రమేయోదురాధర్షో నిర్గుణో ని
రుపద్రవః । ఏకదాసమహాదేవః ప్రపంచం స్రష్టుమైచ్ఛత ॥ ౭ ॥ ఇచ్ఛాయా స్త
స్య సంజాతా యాశక్తి స్త్రిగుణాత్మికా । చాంద్రాక్షీద్యోగినీం మాయాం జ్వ
లంతీంతాం మహేశ్వరః ॥ ౮ ॥ ఆదిశక్తింభగవతీం యయేదంధార్యతేజగత్ ।
దృష్టమాత్రేణదేవేన శివేనాథమహౌజసా ॥ ౯ ॥ తస్యారజోవిశిష్టాయా జాతో
హంమునిసత్తమ । సాత్వికాయా స్తతోవిష్ణుర్జాతోనారాయణఃప్రభుః ॥ ౧౦ ॥
తామస్యాః కాలరుద్రోయం ప్రాదురాసీ న్మహాబలః ॥ ౧౦౫ ॥ నారదః ॥ దేవ
దేవజగత్స్వామిన్ పరమేష్ఠిన్ పితామహ । తయాప్రకృత్యా జనితో మాయ
యా త్వంతతోనఘ । కించకర్థ త్వ యాతాతనిశ్చితం కిం విశేషతః ॥ ౧౨ ॥ క

న పుణ్యమైన దేని విని కృతార్థుఁ డవుగా కాఁగలవో - అనఁగా వినఁగా
నే సమస్తపాపములను బోగొట్టి సుకృతముల నొసంగు కథను జెప్ప మంటివి
గనుక దేవాంగ మహాముని కథయట్టిదిగా నుండును దానిఁ జెప్పెద వినుమ
నెనని తాత్పర్యము - ౪ - ౫ - సర్వ ప్రపంచ వ్యాపకుండును సచ్చిదానంద
రూపుఁడును శాశ్వతుండును ఎల్లలోకములకుఁ బ్రభువును సర్వ ప్రాణి
హృదయ గతుండును పరంబు కంటెఁ బరుండును అప్రమేయుండును దు
రా ధర్షుండును నిర్గుణుండును నిరుప ద్రవుండునగు మహాదేవు డొక
కాలమున ప్రపంచమును సృజింపఁగోరెను - ౬ - ౭ - అతనియిచ్ఛవల్లనుండి
జగత్తులకన్నిటి కాధారమగు త్రిగుణాత్మకమైన ప్రకృతికలిగి దివ్య తేజోరూ
పములో వెలుంగుచుండ నాయాదిశక్తినీశ్వరుఁడువీక్షించెను- ౮- అట్లుమహా
తేజస్వియగు నీశ్వరునివీక్షణ ప్రసారమాత్రమున నాత్రిగుణాత్మక ప్రకృతి
రజోగుణ ప్రధానమైనపుడు నేనును సత్వగుణ ప్రధానయయినపుడు జగద్ర
క్షకుండగు నారాయణుండును - తమోగుణ ప్రధానమైనపుడు కాలరుద్రుం
డునీరీతిని మేముమువ్వురమా ప్రకృతివలననుత్పన్నులమైతిమి - ౧౦ - ఇట్లుబ్ర
హ్మ చెప్పఁగా నారదుఁడు బ్రహ్మ నడుగుచున్నాఁడు - లోకాధీశుఁడవును ఉ
త్కృష్టమగు స్థానమున నివసించిన వాఁడవును దేవ దేవుఁడవు నగు నట్టి
యో బ్రహ్మదేవుఁడా ఆ ప్రకృతివలనఁ బుట్టిన నీవేమి చేసితివి అప్పుడు నీతలం

తంత్రప్రసంగాన్ని హేతూనా పౌరాణ స్వయంభూవస్తే । ఏతదృష్టం పాదూకాగతం
పరాదృష్టేనమానాది ॥ ౧౩ ॥ (బ్రహ్మ ॥ సాధ్యమృత్యుం మనుర్జీవన్తో యోగం
బుద్ధిశారీర । పత్నీర్దృష్ట్యాం తదృష్టం (శ్రీమాన్నారదదృష్టః ॥ ౧౪ ॥ సోమం
తత్రాణిషన్నిత్ర దేవ దేవం పదేశ్యం । పద్మానాసమానయం పరంబ్రహ్మే
ప్రకృతం ॥ ౧౫ ॥ తే పవాణ సమాధారం తందేసారాద్యగ్రహణం యదా । తేత
మహత్ మహాపేదః (ప్రహసారాధ్య)ధ్యాః ॥ ౧౬ ॥ తం (బ్రహ్మాద్యంతాదేవం తం
కరం ధ సహస్రలం । అనసం పనద్రేశాస్త్ర సాధన-రాధ్యాత్మవిశేషః ॥ ౧౭ ॥
సమా తేన దేవ సమా తావద్దేవతే । సమా తలకంతాయ సమా తారం
నాయతం ॥ ౧౮ ॥ సమా పాదాయానతాయ సమా విశ్వనాథాయ తం । దేహాయ
పరిష్కారాయ సమానంతాయ తే ॥ ౧౯ ॥ దేవదేవాంతదేహాయ సమా

తమాగాసంతేన - (ప్రసంసమయాత్ తేనాపరోక్ష తేత - త సత్యధామంతమయం
లేత నాగ ఆ పరంచి తేలుపన్యసామ- ౧౩- (బ్రహ్మదేవశ్యానా-సాధారణ
తా దేవ్య మనల బుద్ధికారీలమ గలసాధ్య గాన మనుంచి (బ్రహ్మదేవతేతే దేవ
గత విషయముక్తియ విశ్వమూగా తేవ్యద విషయ - ౧౪ - విషయాద్ తేస దేవ
ఆ తేల తేవ్యంతగ మా తాశ్వదిదం సమృద్ధాసంద సాహ్యదగ మర (బ్రహ్మ తా
ఆ దివ్యయముదేవతా యాతాంతకర్ణ తయమగ్రమాసము గాతం తదత్యాగం స
సమృద్ధియగా నావనస్తేవ సంతనంబిదతాగు జగద్యాప్తయగ తేస్త
తయదేవగతేజాంతే- ౧౫- ఘల్యనాతం (బ్రహ్మ) (తే పత్తయ- ధ కరత్వాలయం
తగతతయ - మంగతవశాగ పత్తయ - మంగనాకామతగ నా తేవ్యతా
ఆ (తేతేదే నాగతమానాశ్యమయ కప్తదులంతాగ పదతేతేసంధితే - ౧౬.
సమాతంపిత (సమయ - తేన తేవ్యల తేకాగ తేగా బలత పమపాదయ - తాలద
తగాంతేతా తేగా బలత పమపాన్నధయ - పల విశంతమయగల తేగాతత పమపాద
తమయ - తేకరమాలయమపిత్తేయన్యదే తేగా బలత పమపాద్యయ - ౧౭ - పమతపమ
అనాధాదయమలగాధంసిస తేగా బలత పమపాద్యయ - తేలస దలసధనంప
పతేగా బలతసపమపాద్యయ- విత్యదేసంస విశాగ దతేతేతంపస - ఎల్లపన్నాగ
సంతమయగల నాసమ గాసమ గలనాసమస - తేతమయ తేతాంతమయల పత
విశానాంతే తేవ్యతగత నాపమ - పదసా భస్యమానావ్యతమయగ తేగా బలత
పమపాద్యయ - ౧౮ - తల్లమ తేమ సత్యతపమదేన విశ్వల సతేగ్యతేశ్యత్య
తగ మమనత్యతే నాగతీ, తన్న్యస మా బల తేగా తేవ్యత విశస

రమాత్మనే । ఏవం స్తుతో మహాదేవ శ్శివస్సర్వేశ్వరేశ్వరః॥ ౨౦॥ ప్రోవాచ సాదరం యన్మాం శృణుతన్మునికుంజర । శ్రీశివః॥ సాధుసాధుమహాభాగ ప్రీతోస్మి తపస స్తవ ॥ ౨౧ ॥ వరం వృణీష్వదాస్యామి యత్తేమనసిరోచతే । ఏవముక్తో భగవతా ప్రహృష్టోహంజగాదతం ॥ ౨౨ ॥ మహాదేవదయాసింధో పురాణపురుషప్రభో । జగత్సృష్టాభవిష్యామి శంకరాహంతవాజ్ఞయా॥ ౨౩॥ మయాతథైవముక్తస్తు మహేశః ప్రాబ్రవీద్వచః । యదుక్తం భవతా బ్రహ్మన్ తత్తథా నభవిష్యతి ॥ ౨౪ ॥ అద్యాతితశ్చతుర్వక్త్ర ప్రపంచం సచరాచరం । సృజానఘజగత్స్రష్టా భవిష్యసిమమాజ్ఞయా ॥ ౨౫ ॥ ఏవమాదిశ్య మాంశంభుస్తత్రైవాంతరధీయత । అథాహం నై ప్రసాదేన దేవదేవస్యశూలినః ॥ ౨౬ ॥ సృష్టవానస్మి సహసా ప్రపంచం సచరాచరం । తతస్సృష్టాః ప్రజాస్సర్వా దేవాద్యాస్సర్వతోముఖాః ॥ ౨౭ ॥ చెరుర్గోవృత్తిపన్నిత్యం వస్త్రహీనాదిగంబరాః । ప్రకాశమాన సర్వాంగా స్త్రీపుంసా మాన వర్జిత

య్యా నారదమహామునీయనెను - ౨౦ - శివుఁడు చెప్పినమాట - ఓ మిక్కిలి యదృష్టముగల బ్రహ్మదేవుడా నీతపస్సునకు మిక్కిలి సంతసించితిని లెస్స లెస్స - నీమనస్సునకు నిష్టమగు వరమును గోరుమిచ్చెదను అని చెప్పఁగా నేను మిక్కిలి సంతసించి యాశివునితో నొకమాటఁ జెప్పితిని- ౨౨- దయాసముద్రుఁడును - పురాణ పురుషుఁడును ప్రభువు నగు నో మహాదేవుఁడా నీ యాజ్ఞచేత లోకములను సృజింప వలయునను కోరిక నామనంబునఁ గలుగుచున్నది - ౨౩ - ఇట్లు నేను జెప్పఁగా మహేశుఁడు నాతో నో బ్రహ్మదేవుడా నీవు చెప్పిన ప్రకారమే కాగలదనెను - ౨౪ - ఇదిమొదలుకొని స్థావరజంగమములతోఁ గూడియున్న ప్రపంచమును నీవుసృజింపుము నాయాజ్ఞచేత నీవుజగత్తునకు సృష్టికాగలవు - ౨౫ - ఇట్లు నాకానతిచ్చి శివుండచ్చటనే మఱిగిపోయెను - అంతనేను దేవదేవుఁడగు శూలాయుధధరుని యనుగ్రహముచే తస్థావరజంగమములతోఁడి ప్రపంచమును సృజించితి- ౨౬- అంతనేను సృజించిన ప్రజలు దేవతలులోనగు వారందఱును వస్త్రహీనలై దిగంబరలుగా నన్ని యవయవములు దెలియఁగా మానములేనివారై గోవులవలెఁ దిరుగుచుండిరి - కొన్నాళ్లకు వారలకుఁ దమ యంగముల నాఛాదింపఁ దలంపుగలిగినను వస్త్రములలేమివల్ల చెట్లతాటలను ఆకులను - బొమ్మునుదెచ్చి వానిచేఁదమదేహముల నాచ్ఛాదించు కొనుచుండిరి- ౨౭- ఇట్లునిందితలై నహా

తాః ॥ ౨౭ ॥ కేశత్వక్పర్ణవసనా వస్త్రికార్పణ్యకర్శితాః । దృష్ట్వా హం తాః ప్రజాస్సర్వా నిందితాభృశలజ్జితః ॥ ౨౯ ॥ అలంకారాయ సర్వేషాం వస్త్రనిర్మాణకారణం । బుధత్వః పార్వతీనాథం కైలాసమగమంతతః ॥ ౩౦ ॥ తతః కైలాసశిఖరే వజ్రసింహాసనస్థితం । ప్రమథై ర్దేవగంధర్వై స్సేంద్రై రాక్షసకిన్నరైః ॥ ౩౧ ॥ గరుడై శ్చారణై స్సిద్ధై ర్నాగై ర్విద్యాధరై రపి । ఆదిత్యైర్వసుభిశ్చైవ రుద్రై రిప్యుగ్రమూర్తిభిః ॥ ౩౨ ॥ కేశత్వక్పర్ణవసనై స్సేవ్యమానం మహేశ్వరం । దృష్ట్వా హర్షసమాపిష్టః ప్రణమ్య శివమవ్యయం ॥ ౩౩ ॥ అస్తువం పరమప్రీత్యా శంకరం లోకశంకరం । నమస్తే దేవదేవేశనమస్తే విశ్వమూర్తయే ॥ ౩౪ ॥ నమస్తే జ్ఞానగమ్యాయనీలకంఠాయ శంభవే । పురాతనాయనిత్యాయనిరాలంకాయధీమతే ॥ ౩౫ ॥ ఏవంస్తుతో మహాదేవఇదంవచనమబ్రవీత్ । కుశలగతేచతుర్వక్త్రకుశలంజగతఃఖలు ॥ ౩౬ ॥ వినిర్మితస్త్వయాబ్రహ్మన్ప్రపంచస్సచరాచరః । దృశ్యంతేతత్ర

ప్రజలఁజూచి నేను మిక్కిలిసిగ్గునొంది యందఱకు నలంకారముకలుగ వస్త్రములనిర్మింపఁగారణంబును కైలాసనాథు నడిగి తెలియుటకై కయిలాసంబునకుం బోతిని - ౩౦ - అక్కడ కైలాస శిఖరమందు వజ్ర సింహాసనంబునఁ గూర్చుండి బొచ్చును మ్రాకుల త్రాటను పర్ణములను వస్త్రములుగాఁ గట్టుకొనియున్న ప్రమథులచేతను దేవతలచేతను గంధర్వులచేతను ఇంద్రునిచేతను రాక్షసులచేతఁ గిన్నరులచేత గరుడులచేత చారణులచేత సిద్ధులచేత నాగులచేత విద్యాధరులచేత నాదిత్యులచేత వసువులచేత నుగ్రమూర్తులగు రుద్రులచేతను సేవింపఁబడుచున్న యవ్యయుండగు శివునిఁజూచి మిక్కిలి సంతోషమును బొందిన వాఁడనై నమస్కరించి సర్వజగంబులకు శుభకరుండగు శివుని స్తుతించితి - ౩౩ - ఆస్తుతి యెట్లనిన - దేవదేవులకుఁ బ్రభుఁడా నీకొఱకు నమస్కారము - జగదాకారుఁడా నీకొఱకు నమస్కారము - జ్ఞానము, చేఁ దెలియఁ దగిన నీకొఱకుఁ నమస్కారము - నల్లనికంఠము గల యట్టియు శుభములకుఁ బుట్టు చోటగు నట్టియు - పురాణుఁ డగు నట్టియు నిత్యుఁ డగునట్టియు నిర్భేదుఁడగునట్టియు జ్ఞానవంతుడగు నట్టి నీకొఱకు నమస్కారము - ౩౫ - అనియిట్లునేనుస్తుతియింపనామహాదేవు - డునన్నుఁజూచియో చతుర్ముఖుఁడానీకు క్షేమమా లోకమునకు క్షేమమా నీవుస్థావరజంగమాత్మకమగు ప్రపంచమును సృజియించితి వందు దేవతలుమొదలగు నెల్ల ప్రజలు

దేవాద్యాసగ్న వేషాశ్చ ఖిన్నితాః ॥ ౩౭ ॥ తత స్తేషామలంకారార్థం వేషా
దనాయచ । వస్త్రనిర్మాణకర్తారంసృజత్వంచతురానన ॥ ౩౮॥ చింతయి
త్వా త్మనోబుధ్యాయతో లోకో జుగుప్సితః । తస్యతద్వచనం శ్రుత్వా మహే
శస్య మహాత్మనః ॥ ౩౯ ॥ నారదేవంజగాదాహంబద్ధాంజలిపుట స్తతః । మ
హాదేవజగన్నాథ నీలకంఠదయానిధే ॥ ౪౦ ॥ చంద్రశేఖరసర్వజ్ఞభోగిరా
ట్భూషణప్రభో । త్వదాజ్ఞయా జగత్సర్వం సృష్టవానస్మి శంకర॥ ౪౧॥ వస్త్ర
నిర్మాణకర్తారం శక్నుయాం నహినిర్మితుం । స్రష్టాపాలయితాహర్తా
త్వమేవజగదీశ్వర ॥ ౪౨ ॥ త్వత్కింకరాణా మస్మాకమసాధ్యం కర్మ తాదృ
శం । ఏవం మయిబ్రువాణేతుశంకరః పునరబ్రవీత్ ॥ ౪౩॥ ఆశ్చర్యం కిమిదం
బ్రహ్మన్ విశ్వకర్తుర్మహాత్మనః । అస్మిన్ స్తకింతనాశక్యం కథమిత్థం త్వ
యోచ్యతే॥ ౪౪॥ పునర్జగాదతందేవం పార్వతీవల్లభంశివం । మయాకిమ స్తి
వక్తవ్యం సర్వజ్ఞాయామృతాత్మనే ॥ ౪౫ ॥ శక్యాశక్యం మమవిభోభవాన్వే
దనసంశయః । మనుర్వస్త్ర ప్రదాతాయః పురాసర్గే దివౌకసామ్ ॥ ౪౬ ॥

దిగంబరవేషులై నిందితులై యున్నారుగావున వారలు దమయంగములనాచ్ఛా
దించుకొని యలంకరించుకొనునట్లు వస్త్రముల నేయువాని నొకని సృజింపు
ము-వస్త్రములులేని యెడలోకము నిందితముగాన నీవునీబుద్ధిచేతనునాలోచిం
పుమని యీశ్వరుఁడుచెప్ప నామాటవిని నేను జేతులమొగుడ్చుకొని మరల
నుత్తరముపలికితి - ౩౯ - నేఁ జెప్పిన యుత్తరమేదన్నను ఓ మహాదేవుఁడా
జగత్తులకు నాథుఁడా నల్లని కంఠము గలవాఁడా దయానిధీ - చంద్రునిదలను
ధరించినవాఁడా - సర్వము దెలిసినవాఁడా - సర్పరాజముల నలంకారముగ
ధరించుకొన్న వాఁడా స్వామీ నీయానతి చేత సర్వ ప్రపంచమును సృజి
యించితి వస్త్రములనేయువాని సృజింపంజాలనైతి- సర్వ ప్రపంచమును సృ
జించువాఁడును గాపాడువాఁడును లయింపఁ జేయువాఁడును నీవే నీకింక
రులగు మాకట్టిపని యశక్యము - ఇట్లు నేను జెప్పుచుండ శంకరుఁడు మగుడ
నుత్తరమునుడివెను - ౪౩ - ఓ బ్రహ్మదేవుఁడా ప్రపంచమునంతయు సృజిం
చిన నీకా ప్రపంచమందేదో యొక పని యసాధ్యమా నీవేల యిట్లుచెప్పెద వి
దియాశ్చర్యముగ నున్నదనఁగానే నాపార్వతీకాంతుఁడగు శివునితో నిట్లంటి
సర్వజ్ఞుండవు నమృతస్వరూపుఁడవగు నీకు నేఁజెప్పవలయునది యేమున్నది- నే
నుచేయఁజాలినది చేయఁజాలనిది యంతయు నీవు నిశ్చయముగ నెఱుఁగుదు

సాయుజ్యమాప సయతస్త్వయి దేవముని ప్రభుః । తతోపహాయతంవస్త్ర కర్తారం చంద్రశేఖర ॥ ౪౭ ॥ సయుజ్యతేన్యం నిర్మాతుం మయూఖలు మహేశ్వర । అమరాదిషులోకేషు దయాం కృత్వా త్వయా ప్రభో ॥ ౪౮ ॥ కల్పిత వ్యోవస్త్రకర్తా శక్యతే నేత్రరైహీ తత్ । ఇత్యుక్త్వా పార్వతీనాథం తూష్ణీమాసంచనారద ॥ ౪౯ ॥ తతశ్శివః ప్రసన్నాత్మా చింతయామాసమానసె । తదా సేవాలయస్సంభో శ్శిశ్చర్భోభూత్క్షణం మునె ॥ ౫౦ ॥ ఏవంచింతయత స్తస్య శంకరస్యమహాత్మనః । ఆవిర్భూతంమహాజ్యోతిః క్షణాత్పురుషతాగమాత్ ॥ ౫౧ ॥ జటిలోవల్కలధరో దండాజిన కమండలుః । బిభ్రాణః పటుతేజస్వీ దర్భయుక్తాంగుళిః ప్రభుః ॥ ౫౨ ॥ రుద్రాక్షకృతకేయూరహారకంకణశోభితః । వినీతిర్విమలజ్ఞానో మేధావీవిజితేంద్రియః । సూర్యకోటిప్రతీకాశః తేజసాభాసయన్ దిశః యజ్ఞోపవీతంబిభ్రాణః సర్వకర్మసుసాధనం ॥ ౫౩ ॥ ఉదారగుణసంపన్న స్సత్యవాదీ దృఢవ్రతః । చాతుర్యయుక్తినిపుణః కుశలీకీర్తిభూషణః ॥ ౫౪ ॥

వు పూర్వ సృష్టియందు దేవముసీశ్వరుఁడగు మనువను వాఁడు దేవతలకు వస్త్రముల నేసియిచ్చుచుండి యతఁడు నీయందు సాయుజ్యంబు నొందె నా కారణంబున నతనివిడిచి మఱియొక వస్త్రకర్తను సృజింప నాకశక్యంబై యున్నది కావున నదినీకుఁదక్క నితరుల కసాధ్యంబు దేవతలులోనగునెల్ల ప్రజలయందు ననుగ్రహించి వస్త్రముల నేయువాని నీవే కల్పింపవలయునని పార్వతీనాథుఁడగు నీశ్వరునితోఁ జెప్పి యూరకుంటివి - ౪౯ - అంత శివుడు ప్రసన్నుఁడై తన మనంబున నాలోచింపుచుండె నపుడా సేవాలయం బొకక్షణము నిశ్శబ్దంబయ్యె నిట్లు చింతించుచుండగా నాశివునివలన జ్యోతి యొకటిబయలువెడలి క్షణములోఁ బురుషరూపము నొందెను - ఆపురుషుడు జడలుదాల్చుకొని నారచీరలగట్టుకొని దండమును కృష్ణాజినమును కమండలమునుధరించి మిక్కిలి తేజముతో నొప్పి వ్రేళ్ల దర్భల నిడికొని యెల్లకార్యంబులకు శక్తుండై రుద్రాక్షములచేత హారములను భుజకీర్తులను కంకణములనుధరించిశోభిల్లుచు మిక్కిలినీతిగలిగి విమలజ్ఞానుఁడై మేధగలవాఁడునుగృహీతేంద్రియుండునై కోటిసూర్యులతోసమానుఁడై తన తేజస్సుచేత దిక్కులను చలించుచుశ్రౌతస్మార్తములై నసకలకర్మములకుముఖ్యమైనయజ్ఞోపవీతమును ధరించుచు గంభీరంబులగు గుణంబులు గలిగి సత్యము బలుకు వాఁడును వ్రతములయందు దృఢనిష్ఠగలవాఁడునగుచు వసమర్థ[illegible] యుక్తులుగలవాఁడు

పశ్యతాంచైవ సర్వేషాం విసయం జనయన్తదా। తతశ్శివో మహాదేవః శ్రు ణ్వత్సుసకలేష్వపి ॥ ౫౫ ॥ అకరోన్నామకరణం దేవలోయం భవత్వితి । త తస్తుదేవలశ్శ్రీమాన్ పురస్తిష్ఠన్ మహేశితుః॥ ౫౬॥ బద్ధాంజలిః ప్రతుష్టావ సదాశివమనామయం । దేవలః॥ నమస్తేదేవదేవేశ నమస్తేచంద్రశేఖర॥ ౫౭॥ నమస్తే ఫాలనేత్రాయ నమస్తేస్తుకపర్దినే । నమో గంగాధరాయాస్తు నమ స్తేనాగకుండల ॥ ౫౮ ॥ నమస్తేనీలకంఠాయనాగహారాయతేనమః।ఖట్వాం గధారిణేతుభ్యంనమస్తేశూలపాణయే॥ ౫౯ ॥ పృథునత్వాయదివ్యాయయో గినే దీర్ఘబాహవే । యోగీశ్వరాయ యోగ్యాయ నిత్యాయాజినవాససే ॥ ౬౦॥ శుద్ధస్ఫటికరూపాయ సోమసూర్యాగ్ని చక్షుషే । నిర్మలజ్ఞానగ మ్యాయసచ్చిదానందరూపిణే ॥ ౬౧ ॥ నమోవేదాంతవేద్యాయ శంభవేపర

గానుకుశలముగలవాఁడుగాను కీర్తిచేనలంకృతుఁడుగానుఁజూచుచున్నవారలకె ల్లనాశ్చర్యమునుబుట్టించుచుండెనుఅంతమహాదేవుండగు శివుండెల్లవారువిను చుండనితఁడు దేవలుఁడగునని యాపురుషునకు నామకరణంబుచేసె నంత నా దేవలుఁడెల్లవారికిఁ బ్రభునగు నీశ్వరునెదుటనిలిచి యంజలిబంధమ్ముసేసికొని యనామయుండగుశివునిస్తుతించె- ౫౬- దేవలుఁడుస్తుతించినక్రమము- దేవదే వుల కీశ్వరుఁడా నీకునమస్కారము చంద్రునిశిరమున ధరించిన వాఁడా నీకొ అకు నమస్కారము నొసటఁగన్ను గల నీకొఅకు నమస్కారము జటాజూ టముగల నీకొఅకు నమస్కారమగుఁ గాత - గంగను ధరించిన నీకొఅకు నమస్కారమగుఁగాత సర్పములను గుండలములుగా ధరించిన నీకొఅకు నమ స్కారము నల్లని కంఠముగల నీకొఅకు నమస్కారము పాముల పేరులవా ఁడా నీకొఅకు నమస్కారము మంచపు కోఁడును ధరించిన నీకునమస్కారము శూలమును జేతబట్టియున్న నీకొఅకు నమస్కారము గొప్ప రొమ్ముగల యట్టియు దివ్యయోగియైనట్టియు నిడుదచేతలుగల యట్టియు యోగి ప్ర భుండగునట్టియు యోగ్యుఁడును నిత్యుండును చర్మమును గట్టుకొన్న వాఁ డును నిర్మలమగు స్ఫటికమునుబోలిన రూపము గలఁవాఁడును సూర్యుఁడు ను జంద్రుఁడు నగ్నియు నేత్రములుగాఁగలవాఁడును నిష్కళంకమగు జ్ఞానము చేతఁ దెలియఁదగిన వాఁడును సచ్చిదానంద రూపుఁడును వేదాంతముల కేఁ దెలియఁదగిన వాఁడును బరమాత్మ స్వరూపుండగునట్టి శంభువు కొఅ కు నమస్కారము - ౬౧ - యజ్ఞమున కంగమగునట్టియు యజ్ఞ స్వరూపుఁడ

మూర్తయే । యజ్ఞాంగాయచయజ్ఞాయ యజ్వనే చాష్టమూర్తయే॥ ౬౨॥ న మోస్తుహవ్యవాహాయ పురాణపురుషాయచ । నమోదురితదూరాయసత్య సంధాయతేనమః ॥ ౬౩ ॥ నమస్తే ధర్మరూపాయ నమస్తే నగకార్ముక । న మస్తేనిగమాశ్వాయ రుద్రాయామితతేజసే॥ ౬౪॥ నమఃపశూనాం పతయే॥ కోటిసూర్యప్రభాయచ । నమస్తే సూక్ష్మరూపాయ నమస్తే నంతమూర్తయే॥ ౬౫ ॥ నమస్తే పార్వతీనాథ నమస్తేమారఘాతినే । అజ్ఞానఘోరతిమిర భాస్క రాయనమోస్తుతే ॥ ౬౬ ॥ సర్వేశ్వరాయ సర్వస్మై నమస్తే విశ్వమూర్త యే । దక్షయజ్ఞవినాశాయ నమస్తే నిర్మలాత్మనే॥ ౬౭ ॥ భక్తాధీనాయధీరా యశాంబరాయనమోస్తుతే । పవిత్రమూర్తయేతుభ్యం సర్వగోప్త్రే నమో స్తుతే ॥ ౬౮ ॥ ఇతిస్తుత్వామహాదేవం దేవలోవాక్యమబ్రవీత్ । కిమర్థమ

గునట్టియు యజ్ఞకర్తయగు నట్టియు నెనిమిది మూర్తులుగల యట్టియు న గ్నిస్వరూపుఁడై నట్టియుఁ బురాణ పురుషుఁడైన నీకొఱకు న మస్కారము పాపములకు దూరమందున్న వాఁడును సత్యమగు ప్రతిజ్ఞగల వాఁడవగు నీకు నమస్కారము - ౬౩ - ధర్మస్వరూపుఁడైన నీకొఱకు నమ స్కారము కొండను విల్లుగాధరించిన వాఁడా నీకు నమస్కారము - వేదముల గుఱ్ఱములుగా జేసుకొన్నట్టియు రుద్రస్వరూపుఁడగు నట్టియు మిక్కిలి తేజ ముగల నీకొఱకు నమస్కారము పశువులకుఁ బతియగునట్టియుఁ గోటిసూర్యు లుదయమైనపుడెంత ప్రకాశముండునో యంతప్రకాశముగల నీకు నమస్కా రము సూక్ష్మరూపుఁడైన నీకు నమస్కారము కడలేని మూర్తులుగల నీకొఱ కు నమస్కారము - ౬౫ - పార్వతీకాంతుఁడా నీకొఱకు నమస్కారము మ న్మథునిఁజపించిన నీకొఱకు నమస్కారము అజ్ఞానమను భయంకరమైన చీకటి కి వెలుంగగు నీకొఱకు నమస్కారము సర్వమునకుఁ బ్రభువును సర్వస్వ రూపుఁడును ప్రపంచమూర్తియునగు నీకు నమస్కారము దక్షుని యజ్ఞము ను ధ్వంసముచేసినవాఁడును నిర్మలాత్ముఁడునగు నీకు నమస్కారము - ౬౭ - భక్తుల కధీనుఁడును ధైర్యవంతుఁడును మాయను జేపట్టినవాఁడు నగు నీకు నమస్కారము పరిశోధకమగు మూర్తిగల యట్టియు సర్వ రక్షకుఁడగు నీకొఱకు నమస్కారము - ౬౮ - ఇట్లుమహాదేవుని స్తుతియించి దేవలుఁడా సాంబమూర్తితో నిట్లనియె - ఓ శంభూ నన్నేలసృజించితివి నాపుట్టుకకుఁగా రణమును నేఁ జేయవలసిన కార్యమును నాకుఁ దెలుపుము భక్తుల యందుఁ

సృజత్యంభో కారణం మమజన్మనః ॥ ౧౯ ॥ కింకార్యంవదదేవేశ భక్తవత్సల
శంకర । కిమర్థం కల్పితో దేహో చేతనో మవినాశభాక్ ॥ ౨౦ ॥ దేహినో
హింసబాదుఃఖ మన్నంలోన సుఖం కదా । పంచభూతాత్మకో దేహః పంచప్రా
ణసమన్వితః ॥ ౨౧ ॥ దశేంద్రియసమావిష్టో మనోబుద్ధిస్తథైవచ । చిత్తమి
త్యప్యహంకార శ్చతుర్భిరపిసంభృతః ॥ ౨౨ ॥ చతుర్వింశతితత్వానాం సమ
ష్టిర్దేహఉచ్యతే । పంచవింశతితత్వస్థో జీవో నిత్య స్సనాతనః ॥ ౨౩ ॥ వర్త
తేసద్గతి ఉభేతేనోవిభురనామయః । షట్త్రింశ త్తత్వసంపన్నో హేమర్షే వై భృ
శంతతః ॥ ౨౪ ॥ అజ్ఞానపాశసంబద్ధ స్సర్వదా దుఃఖమశ్నుతే । అజ్ఞానాద
స్యనిర్వాచ్యాదవివేకః ప్రజాయతే ॥ ౨౫ ॥ అభిమానస్తతోజాయతే తామవివేకాచ్చ
సుదుష్కరాత్ । తతోస్మాదరిషడ్వర్గ ఈర్ష్యాద్యా శ్చాపితేదశ ॥ ౨౬ ॥
తేషుకర్తృత్వమాపాద్య క్రియతే కరణైస్త్రిభిః । త్రివిధం కర్మభోక్తవ్యం
సమాప్తిస్తస్య యావతీ ॥ ౨౭ ॥ దేహినస్తు నిమగ్నస్య మహాసంసార సాగ
రే । నాస్తితస్య సుఖః పారోహ్య నివార్యేణకర్మణా ॥ ౨౮ ॥ దుష్కరం క

త్రిలింగల యోశంకరుఁడా నాకు చేతనమును నశ్వరమునగు దేహము నేలగల్పిం
చితివి- ౨౦ - దేహధారులెల్లప్పుడు దుఃఖపడుచుందురు దేహము పంచభూతా
త్మకంబునునై దువాయువులతోఁగూడినదియు బదియింద్రియములచేత వ్యా
ప్తమును మనోబుద్ధి చిత్తాహంకారములచేత నిండినదియు చతుర్వింశతి త
త్వములరాశియే దేహమనఁబడును పంచవింశతి తత్వము జీవుఁడు నిత్యుఁడ
గుపురాణ పురుషుఁడు అతఁడు జీవుడనియు ననామయుఁడగు నీశ్వరుఁడని
యు రెండువిధంబుల నుండు అట్టి యిరువదినాలుగు తత్వముల సమష్టిరూప
మగు దేహమం దభిమానియగుటచేత తేజస్వరూపుఁడును జేతనస్వరూపుఁడ
గుపురుషుఁ డజ్ఞానపాశసంబద్ధుడై యెల్లప్పుడు దుఃఖ పడును - ౨౫ - అని
ర్వాచ్యమగు నజ్ఞానము వలన నవివేకంబు ననివార్యంబగు నాయవివేకము
వలన నభిమానము నాయభిమానమువలనఁ గామక్రోధలోభ మోహ మద
మాత్సర్య ములు నీర్ష్యాదులు పదియును బుట్టును వీనిలో మనో వాక్కా
యములు కర్తృత్వములుగాని త్రివిధకర్మము నాచరించునట్టి కర్మము క
డవఱకు ననుభవింపఁ దగియుండు - ౨౭ - అనివార్యమగు కర్మసంబంధంబు
ననుసారసాగరమున మునింగిన దేహికిఁ గడయెన్నడుగపడును - ౨౮ - దు
స్సాధ్యమగు కర్మమునను భవించుచు నొకప్పుడును జీవుఁడుసుఖమనుభవింపఁ

ర్మభుంజామో౽సకృదా సుఖమశ్నుతే । తస్మాజ్జుగుప్సితం దేహం కథం వై సోఢుముత్సహే ॥ ౧౦ ॥ కర్తవ్యం కిం మయాశంభో నిర్మితః కేన హేతునా ॥ బ్రహ్మా। దేవలేనైవముక్తస్తు భగవాన్ ఫాలలోచనః ॥ ౧౧ ॥ దేవలంఘనగంభీరం సాంత్వయన్నిదమబ్రవీత్ । శ్రీశివః । సకర్తవ్యో మహాభాగ విచారస్త్వత్వయానఘ ॥ ౧౨ ॥ లోకోపకరణార్థాయ మయాసృష్టోసి సువ్రత । దిక్షుకీర్తిం వితన్వానష్షట్సు జన్మసు దేవల॥ ౧౩॥ అథత్వం సప్తమే జన్మన్యాయాస్యసిమమాంతికం । మమ సాయుజ్యమాప్స్యసి నాత్రకార్యా విచారణా॥ ౧౪॥ ప్రకృతం యత్తు వక్ష్యామి శ్రుణుతన్మునిసత్తమ । నిగమేషు పురాస్మత్తో జాయమానేషు తైస్సహ ॥ ౧౫ ॥ సంజాతాస్తంతవో లోకే యన్మూలాలం క్రియానఘ । విష్ణోస్తు నాభికమలే వర్తంతే తదాదితః ॥ ౧౬ ॥ తతస్త్వం తత్పరో భూత్వా గత్వా విష్ణోశ్చ సన్నిధిం । తేనస్వీకృత్య తాం తంతూన్ లోచయన్ కౌశలంతవ ॥ ౧౭ ॥ వత్వా వస్త్రాణి దివ్యాని సర్వేభ్యో దిశసాదరం । రక్షాభిమానం లోకస్య యతస్తే వర్థతేయశః ॥ ౧౮ ॥ దత్వా వస్త్రాణి దేవేభ్యో దే

డు గానవిట్టి నిందితమగు దేహమును నేనెట్లు సహింపనుత్సహింతు- ౧౦- ఓ శివుఁడా నేను జేయఁదగినదేమి నన్ను దేనికిఁగా సృజించితివి అని యడిగెనని చెప్పి నారదునితో బ్రహ్మదేవుండు మఱల నిట్లనియె ఇట్లు దేవలుఁడు చెప్ప నతని మాటలువిని శ్రీశివుఁడు మేఘగర్జనమును బోలు గంభీరస్వనంబున నతనినూరడించుచు నిట్లనియె - ౧౧ - ఓమహానుభావుఁడా నీవు విచారపడనక్కఱలేదు లోకములకుపకారముఁ జేయ నిన్ను నేను సృజించితిని ఆరు జన్మములలో సమస్తదిగంతముల వ్యాపించిన కీర్తిని సంపాదించుచుండి యేడవ జన్మమున నాయొద్దఁ జేరఁగలవు మఱలనీవునాతో సాయుజ్యమునుబొందుదువుసీవీవిషయమున విచారముచేయఁబనిలేదు - ౧౪ - ప్రకృతమును జెప్పెదవినుము మునిశ్రేష్ఠుఁడా పూర్వము నాయందు వేదములు గలుగునపుడు లోకమునకలంకారమూలములగు తంతువులావేదములతోఁడ నుత్పన్నములై యదిమొదలుకొని యవి విష్ణునాభికమలమందున్నవి- ౧౬- కావున నీవాతంతువులనిమిత్తము విష్ణుసన్నిధికిఁబోయి యాతంతువులను గ్రహించుకొని నీనేర్పునందఱకుఁ దెలుపుచు మేలుపుట్టంబులనేసి యాదరంబుతో నందఱకిమ్ము లోకము నభిమానమును గాపాడుము ఇట్లు చేసిన నీకు యశంబు వర్ధిల్లును ౧౮ - దేవతలకు వస్త్రములనిచ్చి దేవాంగముల నలంకరింపుము ఓ దేవలా

వాంగాన్యప్యలంకురు । దేవాంగ ఇతితేనామ భవిష్యతిచదేవల॥ ౧౯ ॥ బ్రహ్మే। ఏవముక్త శ్శంకరేణ దేవలోమునిసత్తమః । బద్ధాంజలిపుటోభక్త్యా వ ప్రఛస్వస్య వర్తనం ॥ ౨౦ ॥ దేవలః ॥ దేవదేవ జగత్స్వామిన్, పార్వతీశదయానిధే । ఇతోమద్వర్తనంయద్ధి తదాచక్ష్వమహేశ్వర ॥ ౨౧ ॥ స్థాతవ్యం కుత్రవిషయె నివాసఃకుత్రవై పురే । కీదృశాః ప్రభవిష్యంతి వంశేమమమహేశ్వర ॥ ౨౨ ॥ కథంతేషాంవర్తనంచతత్సర్వం బ్రూహిశంకర ॥ శ్రీశివః ॥ శ్రుణుదేవలవక్ష్యామి భావియత్తనువర్తనం॥ ౨౩ ॥ సర్వరత్న మయీసర్వ భోగస్యాయతనం మహత్ । అనేకౌషధి సంకీర్ణా నానాద్రుమసమాకులా ॥ ౨౪ ॥ అనేకగోత్ర భూయిష్ఠా యతౌనక్షత్రయోర్జితా । వ్యాప్తామహానదీభిశ్చ వసుమత్యబ్ధిమేఖలా ॥ ౨౫ ॥ సప్తద్వీపసమావిష్టా నవఖండసమన్వితా। వర్తతే ఖలుయాభూమి ర్జంబుద్వీపంచ తత్రయత్ ॥ ౨౬ ॥ తత్రాస్తే సర్వ దేవానామావాసోమేరుభూధరః । ధుత్తూరపుష్పసదృశో జాంబూనదమయశ్శుభః ॥ ౨౭ ॥ కథ్యతేయస్యవౌన్నత్యందాత్రింశల్లక్షయోజనం । పాతా

దానిచేత నీకు దేవాంగుడని యొక నామంబు గలుగుననెను - ౧౯ - శంకరుఁడిట్లుచెప్పఁగా ముని శ్రేష్ఠుఁడగు దేవలుఁడంజలి బంధముచేసుకొని తాను నడుచుకొనవలసినరీతినడిగెను - ౨౦ - దేవలుఁడడిగిన దెట్లన్న ఓ దేవ దేవుఁడా జగత్స్వామీ పార్వతీపతీ దయానిధీ ఇది మొదలుకొని నేను జేయ దగినకార్యమేమో దాని నాకుఁ జెప్పుము ఓ మహేశ్వరుఁడా నేనే దేశమునను ండవలయు నేపట్టణముననుండఁ దగును నావంశ మం దెట్టివారు ప్రభవింతురు వారినడవడి యెట్టిదిగా నుండును అంతయు నాకు దేటపడఁ జెప్పవలయు నోయి శంకరుఁడా - ౨౧ - అనగా శివుఁడు చెప్పుచున్నాఁడు - ఓ దేవలుఁడాయిఁకమీఁద నీనడవడి నడిగితివే చెప్పెద వినుము సర్వరత్న పూర్ణంబును సకల భోగములకు నెలవును సర్వౌషధులచే సంకీర్ణంబును పలుతెఱంగుల ప్రూఁకలచే నొప్పినదియు ననేక పర్వతములచే నిండినదియు నక్షత్రమండల మంటునట్టి పొడవుగలదియు మహానదీవ్యాప్తయును వర్ణపూర్ణయుఁ జతుస్సాగరములలోపల నడఁగినదియు నేడుద్వీపములతోను దొమ్మిది ఖండములతో నుగూడిన భూమియున్నదిగదా అందు జంబూద్వీపమని యొకటి యున్నదిగదా అందు సర్వ దేవతలకు నాధారముగా నుమ్మెత్తపువ్వువలెఁ గనకమయ మైశుభకరమైన మేరువనుకొండయున్నది- ౨౭- దానిపొడగు మువ్వదిరెండు

శేషూతితోయెన తతష్షాడశలక్షకం॥ ౯౮॥ తస్యైవ దక్షిణేభాగె ఖండేభరత
సంజ్ఞికె । వర్తతెనగరోదేశ స్సర్వసౌఖ్య వహాఃఖలు॥ ౯౯ ॥ ఆమోదపట్ట
ణం తత్రవర్తతె బహువిస్తరం । పురందరపురప్రఖ్యం హేమప్రాకార తోర
ణం॥ ౧౦౦॥ అనూపహర్షజనకం వజ్రవైడూర్యమందిరం । తత్రపట్టాభిషి
క్తస్త్వం రాజ్యంపాలయదేవల ॥ ౧౦౧ ॥ యత్పృష్టంతవ వంశస్య వర్ధనం
చేతితచ్ఛ్రిణు । ఉదారాస్సత్యసంపన్నాః పరోపకరణోద్యతాః ॥ ౧౦౨ ॥
మెధావినస్సదాచారా దేవబ్రాహ్మణ తత్పరాః । వీర్యవంతశ్చ కుశలాభవె
యుస్తవవంశజాః ॥ ౧౦౩ ॥ ఏతత్తెకథితంసర్వం ప్రకృతం యచ్ఛృతత్కురు ।
గఛశీఘ్రం సకాశంత్వ ంవిష్ణోరమితతేజసః ॥ ౧౦౪ ॥ వేత్వావస్త్రాణి దివ్యా
నితద్వితీర్ణై ర్నశ్చతంతుభిః । అలంకారాయసర్వేషాందేవానాందాతుమర్హ
సి॥ ౧౦౫॥ బ్రహ్మ॥ ఇత్థం మహేశస్య తతోనియోగాత్స దేవలోబాధ మితీ

యోజనములని చెప్పఁబడును క్రిందఁ ద్రవ్విచూడఁగా నింకఁ బదియాఱులక్ష
లుండును- ౯౮- దాని దక్షిణపుప్రక్కను భరతఖండమందు సమస్తసుఖంబు
లఁగలుఁగఁజేయు సగరమనుపేరుగల దేశమొక్కటిగలదు - ౯౯ - అచ్చటమి
క్కిలివెడలుపుగలిగి యామోదపట్టణమని యొకపురము వర్తిల్లుచున్నది- అ
దియింద్రుని పట్టణముతో సరియయినది దానికోటలును బహిద్వారములు
ను స్వర్ణమయంబులు- ౧౦౦ - మఱియు నాపట్టణము జలప్రాయముగాను సం
తోషకరముగాను వజ్రములచేతను వైడూర్యములచేతను గట్టినయిండ్లుగలది
గానున్నది ఓదేవలుఁడా నీవచటఁ బట్టాభిషేకము నొంది రాజ్యమును బా
లింపుము - ౧౦౧ - అనిచెప్పి నీవంశముయొక్క వృద్ధిని జెప్పుమని యడిగితి
వి గనుక నీకు దానిఁ జెప్పెదవినుము నీవంశమందుఁ బుట్టినవారు గంభీరమ
గుబుద్ధికలవారుగాను నిజమాడువారుగాను పరుల కుపకారముఁ జేయఁ బ్ర
యత్నపడువారుగాను మేధగలవారుగాను మంచి నడవడిగలవారుగాను దే
వబ్రాహ్మణ భక్తిగలవారుగాను పరాక్రమము గలవారుగాను చతురులు
గానగుదురు- ౧౦౩- నీవడిగిన విషయమంత నీకుఁ జెప్పితి నింక ప్రకృతపుకా
ర్యమునుజేయుము నీవుశీఘ్రముగ మిక్కిలి తేజముగల విష్ణునొద్దకుఁబొమ్ము ఆ
విష్ణుడిచ్చు తంతువులచే వస్త్రములనేసి దేవతలకెల్ల నలంకారార్థ మియ్యవె
ను- ౧౦౫- ఇట్లీశ్వరుఁడు దేవలునితోఁ జెప్పినవృత్తాంతముఁ జెప్పి మఱల బ్ర
హ్మచెప్పందొడంగె దేవలుండిట్లులీశ్వరుండుదనకానతిచ్చిన నల్లెయనిసంతసం

రయన్ముదా । ప్రణమ్య గౌరీరమణం దివ్యచక్షుర్య యాసుధాబ్ధిం హరి మప్రమే యం ॥ ౧౬ ॥ ఇతి బ్రహ్మాండపురాణే - బ్రహ్మనారదసంవాదే - ఉత్తరఖండే - దేవాంగసంభవో నామ ప్రథమోధ్యాయః॥

బ్రహ్మ ॥ తతశ్శివాం ప్రణమ్యాసౌ దేవలో వాక్య మబ్రవీత్ । దేవిలోకేశ్వరేభద్రె మాతమాం పశ్యసాదరం ॥ ౧ ॥ పయఃపారావార మహాంగమిష్యామిసతోతుకం । అనుగృహ్ణీష్వమాంనిత్యంసర్వేలోకాస్త్వదాశ్రితాః॥ ౨ ॥ ఇత్యుక్తాదేవలేనాథపార్వతీవాక్యమబ్రవీత్ । గచ్ఛసౌమ్యసహాయంతె సమయెకరవాణ్యహం॥ ౩॥ శత్రవోయదిబాధంతె త్వాంతదామాం భవాన్ స్మరేత్ । తదాసన్నిహితాభూత్వా నాశయిష్యామితాన్ సహం ॥ ౪ ॥ ఇత్యుక్తో దేవదేవస్య ప్రియయాసమునిస్తదా । గమనాయమతించక్రె తంతుసంగ్రహకామ్యయా॥ ౫॥ ❋॥ ఇవి మాతృక పుస్తకమందు లేవు గనుక వీనిలెక్క గ్రంథములోఁ జేర్పఁబడదాయెను॥

బున నతనికిమ్రొక్కి యప్రమేయుండగు హరినిఁ జూడఁగోరుచుఁ బాలకడలి కడకుఁ బోయెను- ౧౬ - ఇది - బ్రహ్మాండ పురాణంబున బ్రహ్మనారదసంవాదంబున నుత్తరఖండంబున దేవాంగసంభవంబన్నది మొదటియధ్యాయము.

బ్రహ్మచెప్పెడివాక్యము- టీ- అంత దేవలుఁడు పార్వతికి నమస్కారము చేసి యామెతో నొక వాక్యముచెప్పె నదియేమనఁగా సకలలోక నిర్మాత్రివి సకలశుభదాత్రివగు నో దేవీ తల్లీనన్ను దయతోఁజూడుము- ౧- నేనిపుడుమిక్కిలి యుత్సాహముతోఁ బాలకడలికిఁ బోయెదను నన్నెల్లప్పుడనుగ్రహింపవలయును ఎల్లలోకములు నీయందకదాయున్నవి- ౨- దేవలుఁడిట్లు చెప్పఁగా పార్వతి యాతనితో నిట్లని యుత్తరమిచ్చెను ఓయిమిక్కిలి శాంతి సంపన్నుఁడవయిన దేవలుఁడా యట్లె పొమ్ము నీకు సమయమందు నేను సహాయముచేయుదును - ౩ - నిన్ను శత్రువులెవరైన పీడించిన పక్షమందప్పుడు నీవు నన్ను స్మరింపుము స్మరణమాత్రమున నేనచ్చట నీకగపడి నీశత్రువులను సంహరించెదను - ౪ - దేవదేవుఁడైన యీశ్వరుని భార్యయగు పార్వతి యిట్లు చెప్పఁగా నే యా దేవలుఁడప్పుడు వస్త్రముల నేయుటకు గారణములైన తంతువులఁ దేవలయునను తలంపుతోఁ బ్రయాణమునునిశ్చయించెను-౫- ❋ ఇవిపుస్తకాంతరకథల ననుసరించి యేర్పఱుపఁబడినశ్లోకములు గనుక వీనిలెక్క గ్రంథములోఁ జేర్పఁబడదాయెనని తెలియునది.

సతుగత్వామహాతేజా దేవలఃక్షీరసాగరం । సువర్ణసార్వ శ్రమేతస్థా త త్రీరేథ మనోహరే॥ ౧॥ రసాలసాలతక్కోల తమాలై ర్నారికేళకైః । సప్తపర్ణైః కురవకైః రర్జునైః పనసైరపి॥ ౨॥ అన్యైరపి మహావృక్షై ర్లతాభిరభిశోభితే । భృంగఝంకార సంకీర్ణే కోకిలారావసంకులె ॥ ౩ ॥ పారావారస్యవీచీనాం ప్రతికోథైర్ద్రుమాకులే । దేవల స్తత్ర వై తప్తుం చక్రేనైశ్చయికీంమతిం ॥ ౪ ॥ అథాపశ్యం స్మహారావ సంకులంక్షీరసాగరం । యస్యప్రమాణవై పుల్యే దుర్గమే వింధ్యతార్క్ష్యయోః॥ ౫॥ బహుశైవాల సంకీర్ణంస్థలీవిభ్రమకారిణం। పుచ్ఛమర్థనభీత్యేవ మంథానేనసురాసురైః॥౬॥ డిండీరై స్త్రీరపతితై ర్వ్రంకతుణమివోద్యతం । మత్స్యపక్ష సముద్ధూత సభోగత పృషద్గణైః ॥ ౭ ॥ అమరైఃపూజితై ముక్తా జాలై రివవిభూషితం । పూర్వామపార్ణ త్కుంభయోని మునీశ గ్రహణేచ్ఛయా ॥ ౮ ॥ ప్రసారయంతమాశాసు బాహుదండానివోర్మిభిః । అత్యాయతాభీరాజంతం రాజ

మిక్కిలితేజముగల యాదేవలుఁడు పాలకడలికడకుంబోయి దానియొడ్డున సాగసైనబంగారాశ్రమంబున వసియించెను - ౧ - ఆయాశ్రమంబునందియ్యమామిడిచెట్లు నేపిచెట్లునుతక్కోలవృక్షములును కానుగచెట్లునుటెంకాయ మ్రానులును గోరింటచెట్లు నేడాకుల యరఁటిచెట్లును మద్దిచెట్లును పనస చెట్లును మఱియుఁ బలువిధంబులగు మ్రానులును పూల తీగెలును మిగుల శోభిల్లుచుండు నలుగడలను దుమ్మెదలు ఝంకారము చేయుచుండు కోకిలములు గూయుచుండు మఱియు నాయాశ్రమము సముద్రము తరంగములచేతఁ జల్లగా నుండును కావునసది తపస్సున కర్హంబగు స్థానమని దేవలుం డచటఁదపస్సుచేయ నిశ్చయించె- ౪- మఱియు నాక్షీరసముద్రంబులోతును వింధ్యుఁడును గరుఁడుఁడును దానివెడలుపింతయని గరుసుండెఱుంగనోపఁడు దానియందంతట నాచుపాచి యుండుగాన నదివచ్చికమొలిచిన నేలయనుతలంపుఁ బుట్టించు దానిగట్టునఁ బడియుండు నుఱుగుబొబ్బలఁజూచిన మఱల దేవదానవులు తన్నుమథింతురనుభీతిచేత సముద్రము తనకొకకోటఁగట్టుబూనినట్లుతోచు మత్స్యముల రెక్కల త్రాపుచేనెగసి యాకాశము నంటఁబోయి మగుడుచున్న యుదకబిందువులజూడ దేవతలు సముద్రముమీదఁ బూజార్థము చల్లునట్టిము త్తెములనితోచు మిగులనిడుదలగుదాని యలలఁజూడఁగాబూర్వమగస్త్యుఁడు దన్ను ద్రాగెననుకోపంబున నతనిఁబట్ట బాహువులం

హంసనిషేవితం ॥ ౯ ॥ దర్శయద్భిస్తత్ర తత్రమూర్ధ్నస్నాన్ జలజంతుభిః । ఇతోమహాంతివస్తూని నసంత్యే తైర్వినామయి ॥ ౧౦ ॥ ఇతీవ సర్వదేవానాం దర్శయంతం మనోహరం । ప్రహర్ష మతులం లేభే దృష్ట్వాబ్ధిం దేవల స్తదా ॥ ౧౧ ॥ తపస్తేపేసశుద్ధాత్మా మాధవానుగ్రహేచ్ఛయా । యమాదిభిర్ధృఢప్రజ్ఞా నిశ్చలోవిజితేంద్రియః ॥ ౧౨ ॥ అనన్య మానస శ్శ్రీమాన్ యోగాసనసమాహితః । తతస్తుష్టో హరిస్తస్మై భగవాన్ ప్రసాదహ ॥ ౧౩ ॥ తంప్రసన్నంజగన్నాథంతుష్టావహరిమవ్యయం ॥ దేవలః ॥ నమస్తే దేవదేవేశనమస్తేభక్తవత్సల ॥ ౧౪ ॥ నమస్తే పుండరీకాక్ష నమస్తేమధుసూదన । నమస్తేమాధవానంత నమస్తేపురుషోత్తమ ॥ ౧౫ ॥ నమస్తే సర్వలోకేశ నారాయణనమోస్తుతే । చతుర్భుజాయ దేవాయ శార్ఙ్గచాపధరాయచ ॥ ౧౬ ॥ నమఃకౌస్తుభభూషాయ శంఖచక్రగదాభృతే । నమఃపక్షీశపత్రాయ నమస్తే

డంబులఁ జూచుచున్నదోయనితోఁచు- అచ్చటచ్చట జలజంతువులు దమతలలఁగానుపింపఁగా నింతకంటె గొప్పవస్తువులు నాలో లేవని దేవతలకుఁ దనయందున్న వస్తువుల ప్రమాణమును దెలుపునట్లుండు అంతట రాజహంసంబులచేశోభిల్లుచుండు అప్పుడు దేవలు డిట్లొప్పిదంబై యున్న యాసముద్రమునుఁజూచియతులంబగు సంతసంబునుఁబొందెను - ౧౧ - అచ్చోటనతండు ధృఢ ప్రజ్ఞుండు నిశ్చలచిత్తుండును నిగ్రహీతేంద్రియుండునై యోగాసనంబునఁగూర్చుండి మనస్సునువిష్ణునందునిలిపి యోగశ్రేష్ఠుండై యమాద్యష్టాంగయోగములచే విష్ణ్వనుగ్రహంబు సంపాదింపఁ దపంబొనర్చె నంత నావిష్ణువుసంతసించి యతనికిఁ బ్రసన్నుండాయెను - ౧౩ - అంత దేవలుండు దనకు బ్రసన్నుండైన హరి నిట్లని స్తుతింపఁ దొడంగె దేవ దేవులకుఁ బ్రభుఁడా నీకు నమస్కారము భక్తులయందు బ్రీతిగలవాఁడా నీకొఱకు నమస్కారము తామరపువ్వులవంటి కన్నులుగల స్వామీ నీకునమస్కారము మధువను రాక్షసునిఁజంపిన స్వామీ నీకునమస్కారము లక్ష్మీపతీ అనంతుఁడా నీకునమస్కారము పురుషోత్తముఁడా నీకు నమస్కారము సకలలోకనాయకా నీకు నమస్కారము నారాయణుఁడా నీకునమస్కారము నాలుగు భుజములుగల దేవుఁడా నీకునమస్కారము శార్ఙ్గచాపమును బట్టినవాఁడా నీకునమస్కారము - ౧౬ - కౌస్తుభాభరణుఁడా శంఖమును జక్రమును గదను ధరించినవాఁడా నీకునమస్కారము - గరుడవాహనుఁడా నీకునమస్కారము ఆదిశేషునిమీఁదఁ బవ్వళిం

శేషశాయినే ॥ ౧౭ ॥ లక్ష్మీప్రియాయ సేవ్యాయ నమస్తే పుణ్యమూర్తయే । నమో దురితదూరాయ దైత్యదర్పప్రహారిణే ॥ ౧౮ ॥ వేదవేదాంతవేద్యాయ జ్ఞానగమ్యాయ ధీమతే । ఇంద్రనీల ప్రతీకాశాయార్తత్రాణపరాయ చ ॥ ౧౯ ॥ ముకుందాయ నమస్తుభ్యం భుక్తిముక్తిప్రదాయినే । పరబ్రహ్మస్వరూపాయ నమస్తే విశ్వమూర్తయే ॥ ౨౦ ॥ ఏవంస్తుతస్తతో విష్ణుర్భగవాన్ ప్రాబ్రవీద్వచః । ఇంద్రనీలాచలోదంచత్కౌముదీశబలస్మితం ॥ ౨౧ ॥ శ్రీహరిః ॥ సాధుసాధు మహాభాగ ప్రీతోస్మి తపసస్తవ । వరంవృణీష్వ దాస్యామి యత్తే మనసి రోచతే ॥ ౨౨ ॥ నారాయణేనైవముక్తో బభాషే దేవలో ముదా । దేవదేవజగన్నాథ లక్ష్మీకాంత దయానిధే ॥ ౨౩ ॥ యతః ప్రసన్నో భగవాన్ కృతకృతోస్మ్యహం తతః । ఆజ్ఞాపితో మహేశేన నిర్మాతుం వస్త్రసంహతిం ॥ ౨౪ ॥ తంతూన్ దిశ మహాభాగ యదర్థ మహమాగతః । త్వద్దర్శనాద్ధృషీకేశ సఫలోమన్మనోరథః ॥ ౨౫ ॥ ఇతిపృష్టస్తదా విష్ణుర్దేవలేనయశస్వినా । తథే

చువాడా నీకు నమస్కారము లక్ష్మీకాంతుఁడు నెల్లవారికి సేవింప దగినవాఁడును బుణ్యవిగ్రహుఁడునగు నీకొఱకు నమస్కారము పాపములకు దవ్వగునట్టియు రాక్షసగర్వమును హరించునట్టి నీకొఱకు నమస్కారము వేదములు వేదాంతములు చదివి యెఱుఁగఁదగినవాఁడును జ్ఞానముచే నెఱుఁగఁ దగినవాఁడును ధీమంతుండునగు నీకు నస్కారము ఇంద్రనీలముకుబోలు మేనిచాయగలవాఁడును దీనరక్షణ కంకణముగట్టినవాఁడును భుక్తిముక్తులనిచ్చు వాఁడునగు ముకుందుఁడా నీకొఱకు నమస్కారము పరబ్రహ్మస్వరూపుండును విశ్వాకారుండునగు నీకొఱకు నమస్కారము ఇట్లు దేవలుఁడు స్తుతియింప నింద్రనీలపు కొండమీఁద వెన్నెలయుదయించినట్లు చిరునగవునగుచు దేవలునితో హరియిట్లనియె - ౨౧ - లెస్సలెస్స మిక్కిలియదృష్టవంతుఁడవోయి దేవలుఁడా నీవు నీతపస్సునకు నేను సంతసించితిని నీయిష్టంబైన వరంబునుగు మిచ్చెదననెను - ౨౨ - ఇట్లు నారాయణుండాడిన నాదేవలుం డతనితో నిట్లనియె ఓదేవదేవుఁడా జగత్స్వామీ లక్ష్మీనాయకుఁడా దయానిధీ నీవు ప్రసన్నుఁడవగుటం జేసి కృతార్థుండనైతి సర్వేశ్వరునాజ్ఞచే వస్త్రములనేయఁ దంతువులఁ గొనిపోవ నీయొడకు వచ్చితిగాన నాకుఁ దంతువులనిమ్ము ఓ హృషీకేశుఁడా నీదర్శనమువలన నాకోర్కెసఫలంబు అనియిట్లు దేవలుఁడుగ విష్ణుఁడట్లకానిమ్మని తన నాభికమలముం బొంది కొనియున్న తంతువులనతనికిచ్చెను- ౨౬- పిమ్మటఁ గొం

త్యుక్త్వాऽదదా తంతూన్ స్థాపితాన్నాభిపంకజే॥ ౨౬॥ చిరకాల మథోవాచ దేవలంమధుసూదనః॥ హరిః॥ జగత్ప్రభవవేలాయాం పురైతేఖిలుత-తవః॥ ౨౭॥ జాతా స్తవాదితోహానె మయూవై రక్షితాఃఖిలు । వినియోగోద్య సంజాత స్తవ్రమైషాంఖిలు దేవల॥ ౨౮॥ కృత్వావస్త్రాణ్యనర్ఘాణి రోచయన్ కౌశలంతదా । దత్వాఖిలేభ్యో దేవేభ్యో లంకారంకురుమానద ॥ ౨౯ ॥

భవతస్సంగా పూర్వ దేవామాయావినఃఖలాః । మునివేష ధరాభూత్వాకరిష్యంతి హివంచనాం॥ ౧॥ తంత్వర్థేఽత్వం జాగరూకోభవతేషు సదా మునె । ధృఢం విక్రమ్యభవతా హంతవ్యా స్తే నిశాచరాః॥ ౨॥ * ఇది నూతనముగనుకదీని లెక్క ప్రత్యేకమని తెలియవలెను॥

ఇత్యుక్త్వాస భగవాన్విష్ణు ర్దేవలాయమహాత్మనె। చక్రం చక్రాద్వినిష్క్రమ్యదదాత్తస్మై ముదాయుతః॥ ౩౦॥ గృహీతచక్రో దైత్యారె ర్దేవలో హర్షపూరితః । బద్ధాంజలిరువాచేదం దేవదేవం జగద్గురుం॥ ౩౧॥ శ్రీలోస్మ్యనుగృహీతోస్మి యదుక్తంశ్రీమతావిభో । త్వత్ప్రసాదాజ్జగన్నాధ రచ

తదనవ్రుడు శ్రీమహావిష్ణువు దేవలునిజూచి యీతంతువులు జగత్తుపుట్టినప్పుడుపుట్టెను నాటినుండి వానినే గాపాడితిని దేవలుఁడా నీచేత వానికిప్పుడు వినియోగంబు గలిగెఁగదా - ౨౮ - వీనిచే వెలలేనివస్త్రములనేసి నీనేర్పునందఱుఁ నియాకుపట్లుదేవతల కెల్లనిచ్చియలంకారమును గల్పింపుము - ౨౯ - నీవిచ్చటనుండిపోవునప్పుడు త్రోవలో దుర్మార్గులును మిక్కిలి మాయలు నేర్చినవారునగు రాక్షసులు నీవుకొనిపోవు తంతువుల నిమిత్తము మునివేషములు ధరించుకొని నిన్ను మోసముచేయవత్తురు వారి విషయమందు నీవు పరాకుపడక మిక్కిలి జాగ్రత్తగలిగి మెలఁగి లెస్సగాఁ బరాక్రమించి వారినిసంహరింపవలయును - ౨- * ఇదినూతనముగనుక దీనిసంఖ్యయు గ్రంధసంఖ్యతోఁజేర్పబడదాయెను

ఇట్లుభగవంతుఁడగువిష్ణుకు మహాత్ముఁడగు దేవలునకుఁజెప్పి మిగులసంతోషముతోఁడఁ దనచక్రమునుండి యొకచక్రమునుదీసియతనికిచ్చెను-౩౦-దేవలుఁడువిష్ణువలనఁ జక్రంబుగై కొని సంతుష్టాంతరంగుండై దోసిలిబిగియించి దేవదేవుండును లోకగురుండునునగు విష్ణువుతోనిట్లనియె - ౩౧ - నీవునన్ను గారవించిమాబలాపుటంజేసి మీయనుగ్రహంబువడసిమిగులసంతసించితి మీయనుగ్రహమువలనఁ బటంబులనేసెదను మీరుచెప్పినరీతిగా నెల్ల దేవతల కిచ్చె

యిష్యామిచాంబరాణ్ ॥ 3౨॥ దాస్యామీ సర్వదేవేభ్య స్సాదరం భవదాజ్ఞ యా । ఇత్యుక్త్వా దేవలో భక్త్యా నత్వానారాయణం హరిం॥ 33 ॥ తస్థౌ నారాయణస్యాగ్రే క్షణంముకుళితాంజలిః । తతోహరి స్తథేత్యుక్త్వా తత్రై వాంతరధీయత ॥ 3౪ ॥ తతస్తుదేవలోమౌని ర్జంబూద్వీపంజగామసః । లవ ణార్ణవ మాసాద్యా ద్రాక్షీత్కృత్రిమమాశ్రమం ॥ 3౫ ॥ రసాలైః పనసై ర్నింబైః కపిత్థైర్బదరీద్రుమైః । జంబూభిరపినారంగై ర్జంబీరై ర్మధుపుష్పకైః ॥ 3౬॥ మాలతీజాతిభి శ్చైవ శిరీషైః కేతకీగణైః । ఫలపుష్ప సమాకీర్ణైర్గణైః రాజమానం మనోహరం ॥ 3౭ ॥ దృష్ట్వాతమాశ్రమం దివ్యం విస్మయం ప్రాప దేవలః । కస్యాయమాశ్రమోరమ్యో మనోహర్షయతేమమ ॥ 3౮ ॥ తపస స్తస్యమహిమా కీదృశోహి మహాత్మనః । ఇతిమత్వాశ్రమపదం ప్రవివేశసదేవలః ॥ 3౯ ॥ దదర్శతత్రమౌనీంద్రం కపటో పాయ సంచయం అనేకశిష్యైః కపటై స్సేవ్యమానం సదాశుచిం॥ ౪౦ ॥ జపంతం కాపటాన్ మంత్రాన్ భ్రామయన్నక్షమాలికాం । తమువాచతతోమౌనిః కపటోపల్ప

దననిపలికిదేవలుఁడు భక్తితో నారాయణునకుం బ్రణమిల్లి యతనియెదుటఁజేతులు మొగుచ్చుకొని కొంతదడవునిలువఁగా నంతనావిష్ణుం డట్లకానిమ్మని చెప్పియవ్వేటనేతిరోహితుఁడాయెను - 3౪ - అంతనాదేవలముని జంబూద్వీపముసకువచ్చి లవణ సముద్రతీరంబున నొక కృత్రిమంబగు నాశ్రమంబునుగనెను - 3౫ - ఆయాశ్రమంబు పూచిపండియున్న తీయమామిడ్లచేతను పనసవృక్షములచేతను వేపచెట్లచేతను వెలగచెట్లచేతను రేగుచెట్లచేతను నేరేడుచెట్లచేతను గిచ్చిలిచెట్లచేతను నిమ్మచెట్లచేతను మఱియు మకరందములోగూడిన పుష్పలబూచునట్టి బహువిధవృక్షములచేతను జాజిబండి గురుగింజ మొదలగుతీగలచేతను దిరిశెపుచెట్లచేతను మొగిలిచెట్లచేతను మిగుల వెలుగుచుండెనట్టిమనోహరమగు నాయాశ్రమంబునుజూచి దేవలముని యీ యాశ్రమంబెవ్వనిదో తెలియదు దీనివీక్షింపఁగా నామనస్సునకు మిగులహర్షము వెలుగుచున్నది ఈ యాశ్రమముగల మహాత్ముని తపస్సు మహిమయెట్టిదోయని తలచియాయాశ్రమంబులోపలికి బ్రవేశించెను - 3౯ - ఆయాశ్రమంబుచొచ్చి యందుకపటోపాయ సమూహముగల యట్టియు మిక్కిలి పరిశుద్ధునివలె వేషమువేసుకొని యనేకులగు కపట శిష్యులచే సేవింపఁ బడుచు చేత జపమాలికను ద్రిప్పుచు కపటమంత్రములను జపియించుచున్న యొక కపటము

కోభవాన్ ॥ ౪౧ ॥ కింనామధేయమనఘ హేతుశ్చాగమనే త్రకః । తేనపృష్ట స్తతోమౌని ర్దేవల స్తంజగాదహ ॥ ౪౨ ॥ దేవలోహంముని శ్రేష్ఠమానసః పార్వతీపతేః । శివేనాహంసమాజ్ఞప్తో నిర్మాతుం వస్త్రసంతతిం ॥ ౪౩ ॥ విష్ణో స్తంతూన్ సమాదాయా గతోస్మి తపతాంవర । ఏవం సంజ్ఞాపిత స్తేనకుటిల స్తమువాచహ ॥ ౪౪ ॥ సాధు దేవలమౌనీంద్ర అద్యతిష్ఠమమాశ్రమే । వ్యతీతాయాం రజన్యాంతు శ్వఃప్రభాతే గమిష్యసి ॥ ౪౫ ॥ తథేత్యుక్త్వా దేవలోపి తస్మిన్నా సతదైదినే । తతోర్ధరాత్రౌ తచ్ఛిష్యా స్తేనసాకం మహాబలాః ॥ ౪౬ ॥ క్రూరరాక్షసరూపాశ్చ దేవలంహంతు ముద్యతాః । దేవలోథ విదిత్వైషాం కృత్రిమం కుటిలాత్మనాం ॥ ౪౭ ॥ విష్ణుదత్తం దీప్యమానం చక్రం తత్యాజతాన్ ప్రతి । తేనముక్తం తతశ్చక్రం కోటిసూర్య ప్రభం మహత్ ॥ ౪౮ ॥ సహస్రారం భృశందైత్య చమూంచిచ్ఛేదసర్వతః । చక్రేణభిన్న భిన్నాంగా దైత్యా స్తే

నింగని నప్పుడాకపటయముని ద్దేవలునితో నాయనానీవెవ్వఁడవునీపే రేమి నీవిచ్చోటికి రాఁగారణమేమి యని యడుగఁగాఁ బిమ్మట నాదేవలముని శ్రేష్ఠుం డాకపటమునితో నిట్లనియె - ౪౨ - నేను దేవలుండ పార్వతీనాథుండగు నీశ్వరుని మానసంబునఁ బ్రభవించినాఁడ నా మహాదేవు నానతిచేతఁ బటసంహతి నిర్మాణంబునకై విష్ణువు నొద్దనుండి తంతువుల గ్రహించుకొని యిటవచ్చినాఁడ నోయి తాపసశ్రేష్ఠుఁడాయని దెలుపఁగా నంత నాకపటముని దేవలమునివర్యునితో మఱల నిట్లనియె - ౪౪ - ఓ దేవలమునివర్యుఁడా నీవుపూనినకార్యంబు మిగులమంచిదిగానున్నది యీదినంబు మాయాశ్రమంబుననిలువుము రాత్రిఁగడపి భావిదినంబు ప్రభాతంబున నీవుపోవచ్చునని - ౪౫ - అంతనాదేవలుం డట్లకానిమ్మని యొడంబడి యాదినమామాయాశ్రమంబుననే నిలిచె నటుపిమ్మట నాటిరాత్రి యాకపటమునియు మిక్కిలిబలవంతులగు నతనిశిష్యులును రాక్షస రూపధరులై యా దేవలుని జంపనుద్యుక్తులైరి అంత నాదేవలుండా తులువల చెడుతలంపు నెఱిఁగికొని విష్ణుప్రసాదలబ్ధంబై తనచేతదీప్యమానంబగు చక్రమ్మువారలమీఁదవిడిచెనంతఁ గోటివేవెలుఁగుల ధిక్కరించునట్టి తేజంబుతోడనున్న యావైష్ణవ చక్రం బొక్కసారికి వేవురశత్రువుల నశింపజేయునదిగాన నంత నారాక్షససమూహ మధ్యంబునఁజొచ్చి యాసేనయంతయుఁ జిందరవందరలగునట్లు ఛేదింప నంతటి రాక్షసులు గొందఱు చేతులుదెగినవారును గొందఱు గాళ్లువిరిగినవారును గొందఱు తొమ్ములు పగిలినవారునై మిగుల

భృశవిహ్వలాః ॥ ౪౯ ॥ పలాయమానా బహుధామద్రువుశ్చదిశో దిశ । తత
స్తత్రాసురాధ్యక్షా మహాసత్త్వా దురాసదాః ॥ ౫౦ ॥ వజ్రముష్టి ధూమ్రము
వక్త్రోధూమాస్యోథమహాబలః । చిత్రసేనః పంచసేనః పంచైతే దానవాధి
పాః ॥ ౫౦ ॥ పునస్సర్వే దైత్యసైన్యైస్సంభూయైనమయోధయన్ ।
సృజంత శ్శరవర్షాణి ఛాదయంతో ఖిలాదిశః ॥ ౫౨ ॥ తతస్తుస్సాయకై స్తీక్ష్ణై
ర్దేవలం కుపితాభృశం । నశశాకతదాచక్రం హంతుం తాన్ దైత్యపుంగ
వాన్ ॥ ౫౩ ॥ తేషాం బాణప్రహారైస్తు దేవలః పీడితో భృశం । తుష్టావచండి
కాం ప్రీత్యామెదం ధార్య తెజగిత్ ॥ ౫౪ ॥ దుర్గాం భగవతీం చండీం రక్తా
క్షీం కృష్ణవర్ణినీం । కంఠీరవసమారూఢాం స్తౌమిసర్వేశ్వరేశ్వరీం ॥ ౫౫ ॥
విశ్వేశ్వరీం జగద్ధాత్రీం సృష్టిస్థిత్యంతకారిణీం । ధరాధరేంద్ర తనయాం భీక
రాశీకరాంశివాం ॥ ౫౬ ॥ స్తౌమి ప్రచండ దోర్దండాం దైత్యదర్ప ప్రహారి
ణీం । మహిషాసుర సంహర్త్రీం స్తౌమిదేవీం మహాబలాం ॥ ౫౭ ॥ సురాసు

భీతిఁజెందిపలువిధంబులఁబఱుగులువోలి పదిదిక్కులఁబోయిరి- ౪౯ - అంతకు
బిమ్మట మహాబలపరాక్రమ సంపన్నులును దురాధర్షులు నగు వజ్రముష్టి
ధూమ్రవక్త్రుఁడు మహా బలుండగు ధూమ్రాస్యుఁడు చిత్రసేనుండు పంచ
సేనుండను పేరుగల యేవురు రాక్షస పతులు మఱల నా దైత్య సైన్యంబుల
నెల్లమగుడించుకొనివచ్చి దేవలునితోఁ బోరనారంభించిరి- ౫౧ - అప్పుడారా
క్షసులతికోపముతో బాణవర్షములఁ గురియించుచుఁ బదిదిక్కుల బాణము
లచేఁగప్పుచు వేఁడితూపుల దేవలుని యొడలెల్ల చెక్కలై పోవునట్లే యనవు
డా విష్ణుదత్తంబగు చక్రం బారాక్షసుల సమయింపఁజాలదయ్యె- ౫౩- అంత
నా దేవలుండా రక్కసుల తూపుల పోటులచే బీడితుండై యోర్వజాలక స
కలజగద్ధాత్రియగు చండికనుఁ బ్రీతితో స్తుతియించె - ౫౪ - దుర్గనుషడ్గుణై శ్వ
ర్యముగలదానిని జండిని యెఱ్ఱనికన్నులుగలదానిని నల్లనివన్నెగలదానిని సిం
హ్వముమీదనెక్కి సవారిచేయుదానిని సర్వేశ్వరేశ్వరిని స్తుతియించెద- ౫౫-
లోకేశ్వరిని లోకముల ధరించుదానిని లోకములఁ గలుగఁజేసి కాపాడి సమ
యించుదానిని కొండలరేనికూతును భయంకరురాలిని నాశీర్వదించుదానిని
శుభాకారను మిక్కిలి విజృంభించు బాహుదండములుగలదాని దానవుల మ
దముహరించుదానిని మహిషాసురుని సంహరించుదానిని మహాబలను దేవిని
స్తుతియించెద - ౫౭ - సురలయునసురులయు దలలనుండు మానికంబులుపా

రశిరోరత్న నీరాజితపదాంభుజాం । ర క్తకేశీం ర క్తదంష్ట్రాం గదాకోదండదా రిణీం ॥ ౫౮ ॥ పాహిపాహిమహాదేవీ చండికే చారుభూషణే । ప్రసీదపద్మ పత్రాక్షి దైత్యదర్పవినాశిని ॥ ౫౯ ॥ ఇత్థం సంస్తువత స్తస్య దేవలస్య మహా త్మనః । ప్రాదురాసీ న్మహాదేవీ చండికాభ క్తవత్సలా ॥ ౬౦ ॥ తతఃప్రసన్నాం తాందేవీం తుష్టావసచదేవలః । విశ్వేశ్వరినమస్తేస్తు సర్వలోకైక పూజితే ॥ ౬౧ ॥ నమస్తేచండికేదుర్గే శంకరార్ధశరీరిణి । నమస్తే పద్మపత్రాక్షి నమ స్తేపుణ్యమూర్తయె ॥ ౬౨ ॥ నమస్సర్వేశ్వరేశ్వర్యై నమస్తే దైత్యనాశిని। జహిమాం పాపినో దైత్యాన్ పాహిమాం భక్తవత్సలె ॥ ౬౩ ॥ తతఃప్రస న్నాసాదేవీ సాం త్వయంతీజగాదహ । వత్సమాభై షీభద్రంతే ముహూర్తం పశ్యమద్బలం ॥ ౬౪॥ మమశూలేనమహతా హత్వా దైత్యాన్ దురాత్మనః। విద్రావ్యచదిశస్సర్వా స్తేషః పాస్యామిశోణితం ॥ ౬౫ ॥ ఇత్యుక్త్వాచండికా

దంబులకు నీరాజనంబుగాఁగ వెలుగునట్టిదానిని యెఱ్ఱని వెండ్రుకలుగలదాని నెఱ్ఱనికోరలుగలదాని గదను వింటిని ధరించిన దాని స్తుతియించెద ఓ మంచి భూషణముల ధరించిన చండికామహాదేవి కాపాడు కాపాడు కమలము రేకు లవంటి నేత్రములుగల చండికా రాక్షసుల గర్వమును ధ్వంసము చేయుఁగల యోచండికా నాకుప్రసన్నురాలవుగమ్ము - ౫౯ - ఇట్లు మహాత్ముండగు నాదే వలుండుస్తుతియింప భక్తవత్సలయగు నాచండికామహాదేవియతనిమ్రోల నా విర్భూతమయ్యె - ౬౦ - అంతఁబ్రసన్నురాలయిన యాదేవిని దేవలమునిశ్రే ష్ఠుండు మరల నుతింపఁదొడంగె ఎల్లలోకముల వారిచేఁ బూజింపఁ బడునో లోకనాయకీ నీకునమస్కారము శివుని దేహమందు సగమైన యోదుర్గా చం డికా నీకునమస్కారము తామరపువ్వు రేకులవంటి కన్నులుగలదేవీ నీకునమ స్కారము పుణ్యమూర్తియయిన నీకు నమస్కారము సర్వేశ్వరేశ్వరివై న నీకునమస్కారము దైత్యుల సంహరించునట్టి దేవీ నీకునమస్కారము పా పాత్ములగు నీరాక్షసులజయింపుము నన్నుఁ గాపాడుమమ్మా భక్తవత్సలురా లా- ౬౩ - ఇట్లుస్తుతియింప నాదేవియో నాయనా భయపడవలదు ముహూ ర్తములోపల నాబలము నీకు తెలియవచ్చునని మిగులఁ బ్రీతితో దేవలుని నూరార్చుచుఁబలికెను- ౬౪- అప్పుడా దేవిచెప్పినదింక నేమనఁగా నాదగు మ హాశూలముచేత నీదుర్మార్గులగు రాక్షసులనెల్లఁ గొట్టి కొండఱవతిమి పిమ్మ టవారలర క్తముద్రావుదును- ౬౫- ఇట్లుచెప్పి నాలుగుభుజములును నిమడనా

దేవీ అట్టహాసం చకారహ । చతుర్భుజా దీర్ఘజిహ్వా రక్తనేత్రా మహాబలా ॥ ౧౬ ॥ శూలచక్రగదాహస్తా భీకరాశీ ప్రహారిణీ । కిరీటకోటిసూర్యాభం బిభ్రాణ్యాం జన మేచకా॥ ౧౭॥ తచ్ఛూలం భ్రామయామాస దైత్యాంతకరణం మహత్ । తతస్తేదానవాస్సర్వే ఘోరరూపా మహాబలాః॥ ౧౮ ॥ ఆయుధోద్యుక్తహస్తాశ్చ దేవీం దృష్ట్వోగ్రరూపిణీం । బభూవుర్యుద్ధసన్నద్ధా జఘ్నుస్సంతోథచండికాం॥ ౧౯॥ తతో దేవ్యాః కిరీటస్య మయూఖై స్సర్వతోముఖైః । స్తంభితాదానవాస్సర్వే హుంకారేణాసిమూర్ఛితాః॥ ౨౦॥ తతస్సాశూలధారాభి శ్చండికా ఘోరరూపిణీ । గదాసి చక్రైశ్చ జఘ్నుబహూన్ స్తైర్యాత్తదామునే॥ ౨౧॥ అపరేతు భృశం త్రస్తాః కాందిశీకా స్తదాభవన్ । తతస్స్యాలీస దేవ్యాస్తె పంచదైత్యా విదారితాః॥ ౨౨॥ ఉద్గిరంతో భృశంరక్తం గతానైవస్వతక్షయం । హతేషు తేషుదైత్యేషు తద్రక్తే పంచవర్ణకే ॥ ౨౩ ॥ నిమజ్జయిత్వా తాన్ తంతూన్ దేవలోథమహామతిః । తంతూ

లుకయుగలదై కన్నులనెఱుపుగదెచ్చుకొని మహాబలముగల యాదేవియట్టహాసంబుచేసె - ౧౬ - శూలమునుచక్రమునుగదను జేతఁబట్టినదై భయంకరములగు నాయుధములుగలదై కాటుకవలె మేచకవర్ణముగలదై కోటిసూర్యుల వెలుంగుగల కిరీటమును దాల్చును రాక్షసధ్వంసకంబగు నాశూలమును ద్రిప్పెను అంత మిక్కిలి బలవంతులును బెట్టిదంపు రూపముగలవారునగు నాదానవులెల్ల నుగ్రరూపముతోనున్న యీచండికను జూచి యీమహాశక్తితోఁబోరుట మకసాధ్యంబనియెఱుఁగక యీమెనుసమయింపఁగోరి యెల్లయాయుధంబులనెత్తికొని యుద్ధమునకు సన్నద్ధులైరి- ౧౯- అంత నామహాదేవి కిరీటప్రభలునలుగడలవ్యాపింపనా వెలుఁగుచేత నారాక్షసులు స్తంభితులై మహాదేవిహుంకరింప నాహుంకారంబుచేమూర్ఛిల్లిరి- ౨౦- అప్పుడుమిక్కిలి ఘోరంబగు రూపంబుఁ దాల్చి యున్న యీచండిక యీశూలము ధారలచేత గదాఖడ్గచక్రములను నాయుధములచేతను చెక్కుండ్రరాక్షసులఁ గొట్టెను- ౨౧- కడమవారందఱు నాదేవి యతిస్థిరంబుగ యుద్ధరంగంబున నిలిచి కొట్టుటకు భీతిం జెంది పారంబాఱిరి యీదేవి శూలముచే నాదైత్యసేనకు నాయకులగు నైదుగురురాక్షసులు విదారితులైరి- ౨౨- ఇట్లా యేవురురక్కసులు హతులై నెత్తురుగ్రక్కుచుయమునింటికి బోవనాదైత్యులరక్తము పంచవర్ణకంబై యుండదేవలుండనువాను లోకములకెల్లఁ బటమునిర్మింప విష్ణునాభికమలమునుం

నాం కల్పయామాస పంచవర్ణాన్ విచక్షణః॥ ౨౪॥ యతశ్చోడైః ప్రభాజా లైః స్తంభితాః ఖలు రాక్షసాః । తతశ్చోడేశ్వరీనామ్నా ఖ్యాతా త్రిభువనేశ్వరీ॥ ౨౫ ॥ జగాద వచనం దేవి ప్రసన్నా దేవలం తతః । గచ్ఛ వత్స మునిశ్రేష్ఠ యత్ర తే రోచతే మనః॥ ౨౬॥ యదా స్మరసి మాం ప్రాజ్ఞ తదాయాస్యామి తేంతికం। ఇత్యుక్త్వా సా మహాదేవీ తత్రైవాంతరధీయత॥ ౨౭॥ తతస్తు దేవల శ్శ్రీమాన్ జగామామోదపట్టణం॥ నారదః॥ పితామహ సురశ్రేష్ఠ మహాత్మన్ చతురానన ॥ ౨౮ ॥ తే దైత్యా వజ్రముష్ట్యాద్యాః పంచకస్య తనూభవాః । వైష్ణవేన చక్రేణ కథం న నిహతాశ్చ తే॥ ౨౯॥ ప్రభావః కీదృశస్తేషాం తన్మే వద దయానిధే ॥ బ్రహ్మా ॥ దేవీం దృష్ట్వా సుసంనద్ధాం తే దైత్యా ఉగ్రరూపిణీం । ౩౦ ॥ మత్వా శక్యం తయా యోద్ధుమితో మిత జనై రితి। రథపత్తిద్విపహయాన్ బహూన్ సమాహ్వయన్ ॥ ౩౧ ॥ చతురంగ సుసంయుక్తా నానా ప్రహరణోద్యతాః । అజగ్ముర్బహవో దైత్యా యుద్ధోన్మత్తాస్తదా మునే ॥ ౩౨ ॥ రాక్షసా

డి కోనివచ్చి తంతువుల నా నేత్తుటం దడిపి వానికై దు వర్ణంబులఁ గల్పించె- ౨౪- త్రిలోకేశ్వరియగు నామహాదేవి కిరీటప్రభలచే దానవులు స్తంభితులగుటవలన నాటనుండి దేవికిఁ జౌడేశ్వరియను నామంబు గలిగె- ౨౫- అంత నా దేవి ప్రసన్నురాలై దేవలునిఁ జూచి యో పిన్న తాపసవర్యుఁడా నీ యిష్టము వచ్చిన చోటికి నీవు పొమ్ము నీ వెప్పుడు దలచినను నే నప్పుడు నీయొద్దకు వత్తునని చెప్పి యా దేవి యచటనే యంతర్హితురాలయ్యెను- ౨౬ - అంత శ్రీమంతుఁడగు నా దేవలుండా మోదపట్టణంబునకుం బోయెనని బ్రహ్మ చెప్పఁగా నా వృత్తాంతమంతయు విని నారదుం డడుగుచున్నాఁడు దేవతా శ్రేష్ఠుఁడై నట్టియు మహానుభావుఁడైనట్టియు నాలుగు మోములు గలయట్టి యో బ్రహ్మదేవుఁడా వజ్రముష్టి మొదలగు వారేవురు నైదవనికొడుకులు విష్ణుచక్రముచేత వారలెట్లు చావకుండిరి వారల మహిమ యెట్టిది యది యంతయు నాకు సవిస్తారంబుగాఁ జెప్పవలయునయ్య - ౨౯ - ఇట్లు నారదమహాముని యడుగ నతనితో బ్రహ్మ యిట్లనియె ఆ రాక్షసులు బెడిదంపురూపుతో యుద్ధసన్నద్ధురాలై యున్న యా దేవినిఁ జూచి మనమల్పజనముతో యుద్ధమునకుఁ బోయిన నీ దేవితోఁ బోరఁజాలమని యెంచి రథములు కాలుబలము గుఱ్ఱములు లేనుఁగులను నాలుగు విధంబుల సేనను రావించుకొని సమస్తములైన యాయుధములతోఁ బదుగురు రాక్షసులు యుద్ధమునకు వచ్చిరోయి నారదమహామునీ - ౩౨ - అప్పుడు యుద్ధోద్యుక్తుల

నాంయుయుత్సూనాం సేనాసుమునిసత్తమ । రథనేమీనిస్వనాశ్చ కూబరాక్ష రవా స్తథా ॥ ౮౩ ॥ వాతోద్ధూత పతాకానాం రవాః కాహళనిస్వనాః । హేషారవాస్తురంగాణాం కరిణాంబృంహితానిచ ॥ ౮౪ ॥ గర్జితానిచ దైత్యానాం ధనురాకర్షణానిచ । త్రిలోకీం బధిరీచక్రుర్వ్యాప్తా స్సర్వత్రవై తదా ॥ ౮౫ ॥ తతోంబికాసుసంక్రుద్ధావిలోక్య బలమాసురం । గదయాప్రోథయామాస బహూంధాచ బహూన్రథాన్ ॥ ౮౬ ॥ ఏకదైక ప్రహారేణ సాశ్వసారథి కేతనాన్ । తిలశో వ్యథమద్దైత్యాన్ దశద్వాదశవింశతిం ॥ ౮౭ ॥ గదాఘాతేనమహతా దేవ్యా స్తత్రరణాంగణే । దంతావళా శ్ఛిన్నదంతా భిన్నకుంభా స్తథాపరే ॥ ౮౮ ॥ పేతుమత్తముశ్చ బహుళా ఉత్ క్షిప్త స్నాతకరవ్రజాః । హయా శ్చగదయామగ్రుః పిండీకృతక శేరుకాః ॥ ౮౯ ॥ శీర్షాణివ్యధమద్దేవీ దానవానామనేకశః । యథాబలీభాండసంఘంవిధమొల్లగుడెనతు ॥ ౯౦ ॥ తథా శీర్షాణిదైత్యానాం వ్యథమద్గదయాంబికా । ద్వేధాతేధాహయాన్ ఛిత్వానేకధాచబహూన్రథాన్ ॥ ౯౧ । యంతౄన్ హత్వా హయాన్ ఛిత్వారథి

గునారాక్షసుల సేనలలోబండ్లధ్వనులు నిరుసుమొదలగువానిచప్పుళ్లును గాలికల్లాడుచున్న టెక్కెపుగుడ్డలశబ్దములును కొమ్ములూదగా వాని నిస్వనంబులునుగుఱ్ఱములసకిలింపుశబ్దములును గజములబృంహితనాదంబులును దానవులకొప్పులును ధనురాకర్షణధ్వనులును దిక్కుల కడలవఱకు వ్యాపించి ముల్లోకములనుండువారి శ్రోత్రంబులకును బాధిర్యంబొనర్చె- ౮౫ - అంతనాయంబిక యారాక్షససైన్యమునుజూచి యలిగినదై గదచేతఁ బెక్కురథంబులఁ బెక్కువిధంబులఁగొట్టె - ౮౬ - ఒకతూరియొకయాయుధంబుచేఁబదుగురుపన్నిద్దఱు ఇఱువదుగుఱురాక్షసులు వారిరథములు వానిగుఱ్ఱములుసారథులతోడనువ్వగింజలంత తునుకలగునట్లుకొట్టెను- ౮౭- అప్పుడాదేవి గదదెబ్బచేత నాదానవుల సేనయందలి యేనుగులుకొన్ని దంతములు విఱిగినవియుఁగొన్ని తలలుపగిలినవియు నేలఁబడిచావగా నాతలలుపగిలినయేనుగులతలలనుండి ముత్తెములెగయుచుండె గుఱ్ఱములా గదదెబ్బచేత ముక్కలునలిగిముద్దలుకాఁగాఁబడిచచ్చెను . ౮౯ - ఇట్లుసర్వలోకభయంకరంబగునాయుద్ధంబున నాదేవి బల్లవంతుఁడొకలాటి కట్టెనత్తి కుండలఁబగలఁగొట్టుచందంబునరాక్షసులశిరఃకపాలంబులపక్కలించె - అట్లేనుగులరథముల గుఱ్ఱములనొక్కొక్కటి రెండుమూడుగాఁ దునియునట్లుఁగొట్టి యాయంబిక యారా

నస్సాన్యపాతయత్ । శుండాదండాంశ్చ కుంతాంశ్చ కరిణాం చాసినాంబి
కా॥ ౯౨॥ అపాతయద్గజాశ్ఛిత్వాపవినేవవృషాచలాన్ । దైత్యాన్విదా
ర్య శూలేనగజానశ్వాననేకశః ॥ ౯౩॥ క్రోధయిత్వా గదాఘాతైశ్చక్రేణ బ
హుధాచ్ఛినత్ । యథాంతకః ప్రజాస్సర్వా దండపాణి ర్వినాశయేత్ ॥ ౯౪॥
తథావినాశయామాస గదా హస్తాంబికాసురాన్ । వ్యద్రావయత్ఖడ్గపాణిర్వ
జ్రపాణిరివాసురాన్॥ ౯౫॥ విదార్య దైత్యాన్ శూలేన ప్రళయే భైరవోయ
థా । ఛిత్వాచక్రేణదనుజాన్ బహూన్ నీత్వాయమక్షయం॥ ౯౬॥ శేషాన్వి
ద్రావయామాస చండికా ఘోరరూపిణీ । హత్వాత్వనేకధా దైత్యాన్ శూ
లచక్రగదాసిభిః॥ ౯౭॥ నదీః ప్రస్రావయామాస సాదేవీ దైత్యశోణితైః । పీ
త్వాచరుధిరం తేషాం ఖాత్వాన్త్రానాని చండికా॥ ౯౮॥ ఘోరరూపాభీషయం
తీజగజ్జచముహుర్ముహుః । తేహాస్యమానాస్సను రేణమయూరాక్షసామునే॥
౯౯॥ విపులం భయమాపన్నా దుద్రువుశ్చ దిశో దశ । దేవ్యాహతేషుబహు
షుదానవేషుతదారణే ॥ ౧౦౦ ॥ అపేతుర్భూతభేతాళ శాకినీ డాకినీ గణాః।

తునులతలలనుగదచేఁగొట్టెను - ౯౧ - సారథులఁజంపెనుగుఱ్ఱములనరికెను రథికులఁబడఁద్రోచెనుయేనుగులతొండములనుమెడలనుగత్తిచేనఱికె యింద్రుడు వజ్రాయుధముచేతఁ బర్వతపక్షచ్ఛేదంబొనర్చి యాపర్వతతంబులఁ బడఁద్రోయునట్లాయేనుగులఁబడద్రోచెను-౯౨- దానవులశూలముచేఁజీల్చియేనుగులగుఱ్ఱముల గదదెబ్బచేతగొట్టి చక్రముచేతఁ బలుతెరంగుల నఱికెను కాలుండుదండధరుఁడై ప్రజలసమయించురీతి నాయంబిక గదనుజేతఁగొని యెల్లరాక్షసుల సమయించె ఖడ్గంబుచేతఁగొని వజ్రముచేతఁ బట్టినయింద్రుని భాతి రాక్షసులనెల్లఁ దోలెను ప్రళయకాలభైరవుని క్రియఁ గొందఱు రాక్షసుల శూలముచే విదారించియుఁ గొందఱఁ జక్రముచేనఱికియు ననేకులజమునింటికిఁబంపి కడమవారిని బారదోలెను భయంకరమగు నాకారమును ధరించియున్న యాచండిక యిట్లుశూలచక్రాద్యాయుధములచేతఁ బలుతెఱంగుల దానవులంజంపి వారలనెత్తుటిచేత నేర్లంబారించె వారల నెత్తుటి బానముసేసె పేగులఁ బీతేరు ఇట్లుయుద్ధంబుసలిపి భయంకరమగు రూపముతో గర్జించెనంత నారక్కసులందఱు మహాదేవిచేఁ గొట్టబడి మిక్కిలి భయపడి దిక్కులనువిదిక్కులకుఁ బారిపోయిరి- ౯౯ - ఇట్లుమహాదేవి యనేకులగు రాక్షసులసంహరింపఁగా మాంసాభిలాషుకంబులగు భూతప్రేత పిశాచ యక్ష శాకినీ డా

యక్షాః ప్రేతాః పిశాచాశ్చ ప్రహృష్టా మాంసలోలుపాః ॥ ౧౦౧ ॥ పిశితానివ సాస్త్రాణి న్యపభుజ్యయథేయయా । పీత్వారక్తం భూతగణా నృత్యం తిస్మముహుర్ముహుః ॥ ౧౦౨ ॥ హతశేషాస్తుతే దైత్యాః ప్రాణత్రాణపరాయణాః । గత్వాసర్వరాజ్ఞాం పంచానాం సర్వంవృత్తం న్యవేదయన్ ॥ ౧౦౩ ॥ తెదైత్యావజ్రముష్ట్యాద్యాగతాయమపురంత్విలి । పురాఖిలస్యసర్గస్యప్రళయేసముపస్థితే ॥ ౧౦౪ ॥ ఆసీజ్జలమయస్సర్వః ప్రపంచస్సచరాచరః । జలప్రళయవేలాయాం భగవాన్ మధుసూదనః ॥ ౧౦౫ ॥ ఆస్తీర్య శేషమభుజఙ్గం యోగనిద్రాం హరిః ప్రభుః । నారాయణేతునిద్రాళౌ మహాన్ స్వేదోద్గమోభవత్ ॥ ౧౦౬ ॥ తిస్మాత్స్వేదాత్సముద్భూతాః పంచైతే రాక్షసామునే । వజ్రముష్టి ధూమ్రమవక్త్రో ధూమ్రాస్యోమితవిక్రమః ॥ ౧౦౭ ॥ చిత్రసేనఃపంచసేన ఇత్యాఖ్యా ఘోరదర్శనాః । దృష్ట్వాప్రసుప్తం గోవిందం తేతుహంతుం సముద్యతాః ॥ ౧౦౮ ॥ తత ఉత్థాయభగవాన్ దృష్ట్వా పంచమహాసురాన్ । బాహుప్రహరణ స్తైస్తు యుయుధేచతదాహరిః ॥ ౧౦౯ ॥ తతస్తద్యుద్ధసంతుష్టా హరిస్తావిదమబ్రవీత్ ।

కిసీగణంబులెల్ల నచ్చటన్రాలెను- ౧౦౧- అప్పుడావచ్చిన బూచులగములుపులిసీటఁ దోఁగియున్న మాంసముల నిచ్చవచ్చినట్లు మెక్కి నెత్తురుద్రావి యొడలుమఱచి యాడసాగెను- ౧౦౨- ఆయుద్ధంబునఁ జావఁగా మిగిలిన రాక్షసులు దమప్రాణముగాపాడుకో నిచ్ఛగలవారై పారిపోయి తమరాజులైన వజ్రముష్ట్యాది రాక్షసులేవురు చండికతోడి యుద్ధంబునమడిసిరను వృత్తాంతమును దమవారికిఁ జెప్పిరి- ౧౦౩- పూర్వమీ సృష్టికెల్లఁ బ్రళయము సంభవించినపుడు సర్వప్రపంచము జలమయమై స్థావరజంగమంబు లొకటియుఁ గానరాకయుండె నట్లెల్లలోకంబులు జలనిమగ్నంబులైనపుడు భగవంతుఁడగు మధుసూదనుం డాదిశేషునిఁ బాన్పుగఁ జేసుకొని యోగనిద్రనొందె నట్లు నిద్రించుచున్న యద్దేవదేవుని దేహంబుచేమర్చె- ౧౦౬- ఆచెమటవలన నీచెప్పఁబడినవజ్రముష్టి ధూమ్రవక్త్రుఁడు ధూమ్రాస్యుఁడు చిత్రసేనుఁడు పంచసేనుఁడను పేరులుగల యైదుగురు రక్కసులు పుట్టిరియ్యా నారదమునివారు మిక్కిలి పరాక్రమంబుగలవారు వారలఁ జూడ నెట్టివారికిని మేనులువడఁకును అట్టి యారక్కసులు నిద్రించుచున్న నారాయణునిఁ జూచి చంప నుద్యోగించిరి- ౧౦౭ - అంత నాభగవంతుఁడగు నారాయణుండు నిద్రమేల్కని యారాక్షసులనైదుగురంజూచి యప్పుడువారితో నాయుధంబుఁబట్టక భుజములచేతనే

ర్విష్ణుః ॥ ప్రీతో స్మియుష్మద్యుద్ధేన శ్రుణుధ్వం దైత్యపుంగవాః॥ ౧౧౦॥ వరం వృణీధ్వం దాస్యామి యదిష్టం భవతా మిహ । తేనైవముక్తాస్తే దైత్యాః ప్రత్యూచుహరి మచ్యుతం॥ ౧౧౧॥ దైత్యాః॥ యదితుష్టోసి భగవన్ పద్మనాభ దయానిధే । అస్మాకంతవచక్రేణ అవధ్యత్వం దిశప్రభో॥ ౧౧౨॥ తథేతిభగవాన్విష్ణుస్తదా తేభ్యో వరం దదౌ । తత స్తేరాక్షసాఃపంచ స్వపౌరుష ముపాశ్రితాః॥ ౧౧౩॥ కృతపాతాళ నిలయా బభూవూ రాక్షసాధిపాః । అథైకదా తేదనుజా ఆసేదుర్భార్గవాశ్రమం॥ ౧౧౪॥ తత్రాపశ్యన్ శుక్రకన్యాం దేవయానాం యశస్వినీం । బింబోష్ఠీం భృంగచికురాం విద్యుత్కనకసన్నిభాం॥ ౧౧౫॥ యత్నసృష్టాంవిధాత్రేవ సుందరీం సుందరాకృతిం । దృష్ట్వాతేతాందు

యుద్ధముసేసెను- ౧౦౯- అప్పుడు వారును దిట్టతనంబున వెనుకనకుగిడక తనతో ఘోర నాహరివారలయుద్ధమునకు మిగుల నానందించి వారలతోనిట్లనియె నోదానవులారా మీయుద్ధముచే నేనుమిగులఁ బ్రీతినొందితి మీకిష్టంబైన వరంబువేఁడుఁ డిచ్చెదననెను అంత నాదైత్యులు నారాయణుండిట్లు తమయందనుగ్రహించుటకాశ్చర్యమంది యాభగవంతునితోను త్తరముచెప్పిరి- ౧౧౧- దైత్యులుచెప్పిన యుత్తరము- ఓదయానిధియైన భగవంతుఁడా పద్మనాభుఁడా యందుఁగలవాఁడా మీరుమావిషయమందు సంతోషించిన పక్షమందుమాకునీచక్రముచేతఁ జావులేకుండవరమిమ్ము యామహాప్రభోఅనియడిగిరి- ౧౧౨- అంతనాభగవంతుఁడగు విష్ణువు వారుకోరినట్లయగు గాతయని వారికి వరమిచ్చెను అంత నారాక్షసులేగురు తమ పరాక్రమముచేత బాతాళ లోకమందుఁబ్రవేశించి యక్కడఁ దమకుఁ దగిన నెలవులఁ గల్పించుకొని రాక్షసాధిపత్యమునువహించియుండిరి - ౧౧౩ - ఆరాక్షసు లచ్చటనుండి యొకానొకప్పుడుభార్గవాశ్రమమునకువచ్చిరి - ౧౧౪ - ఆయాశ్రమంబున దొండపండునుబోలు నోష్ఠమును దుమ్మెదలఁ బోలిన తలవెండ్రుకలును గలదియు మెరుపుతోడను బంగారముతోడనున మానురాలును బ్రహ్మయామెను సృజించుటకుబహుప్రయత్నముచేసి సృజించియుండు నను నట్లు మనోహరముగా నుండునట్టి యాకృతిగల సుందరి యగునట్టిదియు యశముగలదియునగు శుక్రాచార్యుల కూతురైన దేవయానయుండఁగా నామెనుజూచిరి- ౧౧౫- అట్టిదేవయానను జూచినమాత్రమున దుర్మార్గులగు నారాక్షసులు కామవికారమును బొందినవారై మిక్కిలివినయముతోనామెదగ్గరకుబోయి యొకమాటచెప్పిరి- ౧౧౬-

రాత్మానోరాక్షసాః కామమోహితాః ॥ ౧౧౬ ॥ ఉపాగమ్యా బ్రువన్ వా
క్యంప్రియేణసమన్వితాః । శ్రుణుసుందరిభద్రంతె స్మాకంచవచనంహితం॥
౧౧౭ ॥ వయంతురాక్షసాధీశా స్త్రిషులోకేషువిశ్రుతాః । పంచానాం నోవ
రారోహె యస్మిన్ స్తెరోచతేమనః ॥ ౧౧౮ ॥ త్వయాసవ్రియతాంసుభ్రియ
త స్త్వంసుందరీమణిః। ఇతీరితంతతస్స్రుత్వాభార్గవీక్రోధమూర్ఛితా॥౧౧౯॥
ఉవాచ పాపినోదైత్యాన్ భర్త్సయంతీ ముహుర్ముహుః । దురాత్మానో
గురోకన్యాంమాం విజ్ఞాయెత్థమీరితం ॥ ౧౨౦ ॥ బలదర్పసమావిష్టాః కార్యా
కార్యంనజానథ। హంతబుద్ధిస్సముత్పన్నా కథంమాంప్రష్టుమీదృశం॥ ౧౨౧॥
దుర్బుద్ధయోమాదృశీవోదర్పమేవహరిష్యతి । తయాహతానష్టబలా భూ
యాస్తమమతావతః ॥ ౧౨౨ ॥ ఇత్యుక్త్వాభార్గవీకన్యా జగామస్వాలయం
ప్రతి । తయాశప్తాస్తతో దైత్యాభృశంశమదమాన్వితాః ॥ ౧౨౩ ॥ నియమే
పరమేస్థిత్వా తపసాతోషయన్ శివం । ప్రసన్నాదతత శ్శ్రీమాన్ భగవాన్
ఫాలలోచనః॥ ౧౨౪॥ ఏతేప్రసన్నంతంశంభుంపంచదైత్యాతాయాచిరే । అ

వారామెతోఁజెప్పినమాట ఓసాగసైనచిన్న దానా నీకుమేలుగలుగునట్టి మా
టనుమేము చెప్పెద ఇట్టి మామాటనువినుము మేముమూఁడులోకములలోఁ
బేరువడినవారము రాక్షసాధిపతులము మేమైదుగురు మున్నాముగదా మా
లోనెవనియందు నీమనస్సునకిష్టముకలుగునో యట్టివాని నీవువరింపుము ఓ
సుందరములైన కనుబొమ్మలుగల చిన్న దానా నీవునారీరత్నమవుగదాయనిరి-
౧౧౮-ఇట్లువారలుచెప్పినమాటవిని యాదేవయానమిక్కిలికోపములోఁగూడి
నదై యాపాపాత్ములగు దైత్యులను బెదరింపుచు నొకమాట చెప్పెను ఓరి
దుష్టులారా నేనుమీగురువుకూతునని యెఱిఁగియుండియు మీరునన్నిట్టిమాట
యాడితిరిగదా- ౧౨౦ - బలగర్వమావేశించియున్న దిగనుక మీరుచేయఁదగి
నదిచేయఁదగినిది యెఱుఁగకపోతిరి అయ్యో నన్నిట్టులడుగవలయునను బు
ద్ధిమీకెట్లుపుట్టెను- ౧౨౧ - ఓరిదుర్బుద్ధులారానావంటిదెమీగర్వమునుహ
రింపఁగలదు నాశాపమువలన నాచేతఁగొట్టఁబడి బలహీనులగుదురుగాత-
౧౨౨ - ఇట్లుచెప్పి భృగువంశసంభూతురాలగు నాకన్యక తనయింటికిఁబో
యెను అంతనామెచేత శపింపఁబడిన యారాక్షసులు మిక్కిలి శమదమముల
తోఁగూడినవారలై యధికమగు నియమములోఁదపస్సుచేసి శివునిసంతోషప
ఱచిరి అటుపిమ్మట నొసటఁగన్నుగల శ్రీమంతుఁడైన యాభగవంతుఁడు ప్ర

ష్మిద్ర త్కంజనాస్సర్వేభిః మాసురితిసాదరం ॥ ౧౫ ॥ తథాభవిష్యతీత్యుక్త్వా శంకరోంతరధీయత । తఎతేకాలయోగేన దేవలంహంతుమాగతాః॥ ౧౬॥ దేవ్యావినిహతా స్తత్ర చౌడేశ్వర్యా మహాబలాః । తద్ర క్తైః కల్పయామాస దేవలఃపంచవర్ణ కాన్ ॥ ౧౭ ॥ వరదానం మహేశస్య సఫలంసమజాయత ॥ ఇతిశ్రీ బ్రహ్మాండ పురాణే బ్రహ్మనారద సంవాదే ఉత్తరఖండే దేవాంగచరితే చౌడేశ్వరీ వరప్రసాద రాక్షసోపాఖ్యాన కథనం నామద్వితీయోధ్యాయః.

తతస్స దేవలోహర్షాదామోదంగంతుముద్యతః। వివిధాన్ విషయాన్ పశ్యన్ కాననాన్ దుర్గమాన్ బహూన్ ॥ ౧ ॥ వ్యతీత్యబహూళ్ళాన్నద్రీన్ స్తథా పుణ్యమహానదీః । తతోద్రాక్షీత్పురీం భూయోరమ్యామామోద సంజ్ఞకాం॥ ౨॥ విదిత్వాగమనంచాస్య దేవలస్య మహాత్మనః । తతశ్శివాజ్ఞ యాతత్రస్థితాస్సర్వేజనాముదా ॥ ౩ ॥ రాజానో మంత్రిపుత్రాశ్చ భటాశ్చైవ మహాబలాః । వణిజోన్యేచబహవో గాయకై ర్నర్తకై స్సహ ॥ ౪ ॥ వాద్యఘోషై

సన్నుండాయెను - ౧౪ - అట్లు ప్రసన్నుఁడైన యాయీశ్వరుని నాదానవులైదుగురు మానెత్తురు జనులందఱు ధరించునట్లు మాయందనుగ్రహింపవలయునని యాదరముతోఁ బ్రార్థించిరి - ౧౫ - అంతనాయీశ్వరుఁడట్లయగు గాతయని చెప్పి యంతర్హితుం డాయెను ఆయారాక్షసులు కాలవశము వలన దేవలునిజంపవచ్చిరి- ౧౬- వచ్చియక్కడఁజౌడేశ్వరీమహాదేవిచేతఁగొట్టఁబడి ఆయా యామహాబలవంతులైన రాక్షసులు వారలర క్తములచేత దేవలుఁడైదువర్ణములఁ గల్పించెనయా అప్పడు వారి కీశ్వరుఁడిచ్చిన వరముసఫలమాయెను - ౧౭ - ఇది బ్రహ్మాండపురాణంబున బ్రహ్మ నారద సంవాదంబున నుత్తర ఖండమున దేవాంగ చరితమునఁ జౌడేశ్వరీ వరప్రసాద రాక్షసోపాఖ్యాన కథనం బన్నది రెండవయధ్యాయము.

అంతనా దేవలుం డతిహర్షంబుతో నామోదపట్టణంబునకుఁబోవఁబయలు వెడలి త్రోవయం దక్కడక్కడ మనోహరములగు పలుదేశములను జొరరాని పెక్కడవులను జూచుచు ననేకములగు కొండలను బుణ్యకరములగుమహానదులనుదాటి యాపిమ్మట నత్యంతరమణీయ్యమగు నామోదమను పట్టణమును మఱలఁజూచెను- ౨- మహాత్ముండగు నీదేవలుని రాకనెఱిఁగి కొని యచ్చటిజనులందఱు శివునాజ్ఞ చేత నానందభరితులై యుండిరి - ౩ - రాజపుత్రి మంమఁ బుట్టినవారును మంత్రికుమారులును మిక్కిలిబలశాలులైన భ

ణమహతా పురస్కృతపురోధసః । రాజానం ప్రతిజగ్ము స్తే మంగళారావ
పూర్వకం॥ ౫॥ తై స్సమ్యగర్చితస్తైస్తై ర్దేవలో హర్షమావిశత్ । త
మూచుర్మంత్రిణస్సర్వే రాజానం సపురోధసః॥ ౬॥ స్వామిన్ భవత్పురీసే
యం భవత్పాల్యాహి దేవల । భవదీయావయం సర్వే త్రాతవ్యాశ్చవయంత్వ
యా॥ ౭॥ ప్రవేష్టుమర్హసిప్రాజ్ఞ రమ్యమామోదపట్టణం । ఆదేశస్తాదృశో దే
వ దేవదేవస్య శూలినః॥ ౮॥ తైరేవం ప్రార్థితో మాత్యై స్సపురోధోన్నృపా
త్మజైః । మహాహర్షసమావిష్టః ప్రవేశాయమతిం దధే॥ ౯॥ తతశ్శంఖామ
హాభేర్యో మృదంగా ఘనకాహళాః । వాద్యాన్యపితథాన్యాని నేదుస్తైస్త్వ బ
హుళంతదా॥ ౧౦॥ తేషాంశబ్దోమహానాసీ ద్వ్యాప్తాఖిలదిశాతతః । మాగ
ధస్తుతి భిర్గీతైర్నృత్తైర్వాద్యైశ్చసంకులం ॥ ౧౧ ॥ ప్రవివేశ తతశ్శ్రీమా
న్పురమానందదాయినీం। ఏకేనచతథాద్వాభ్యాంవి స్తరాయతశోభితాం॥౧౨॥

టులునన ర్తకులునుమఱియునేనకులును మంగళకరములగు పాటలు పాడించు
చును మేళముల వాద్యముచేయింపుచును బురోహితుల ముందిడికొని యాట
కాండ్రను బాటకాండ్రనుబిలిచికొని రాజగు దేవలునెదురుగవచ్చిరి- ౫- ఇట్లు
వచ్చినవారిచేత నెల్లఁబూజింపఁబడినవాడై దేవలుఁడు మిక్కిలి సంతోషము
నొందెను అంతనావచ్చినమంత్రులును బురోహితులును రాజగునా దేవలు
నిగూర్చియొకమాట చెప్పిరి - ౬ - ఓస్వామీ దేవలా యీపట్టణము నీయదినీచే
తఁ బాలింపఁదగినదిగదా మేమందఱము మీవారము మమ్మునందఱ నీవుగాపా
డవలయునుగదా - ౭ - ఓమిక్కిలి తెలిసిన దేవలా మనోహరమైన యామో
దపట్టణములోపలఁ బ్రవేశింపఁ దగును ఓదేవా దేవదేవుండగు శూలాయుధ
ధరుని యాజ్ఞ యట్టిది - ౮ - ఆమంత్రులును బురోహితులును రాజపుత్రులున
ట్లు ప్రార్థింపఁగా మిక్కిలి సంతోషించినవాఁడై యాదేవలుఁడు ప్రవేశింప
నుగోర్కి వహించెను - ౯ - అంతనా దేవలుఁడు పట్టణములోపలఁబోవునపుడు
శంఖములునగారాలునపుపత్తులు మద్దెలలుతుతారులు మఱియు ననేకవిధము
లగువాద్యములుమ్రోసెను - ౧౦ - అప్పుడా వాద్యముల నాదమును మాగ
ధులు పొగడుపట్టెబద్దములును గీతములునున్నృత్తములునుగలసియధికమై యెల్ల
దిక్కులవ్యాపించెను - ౧౧ - అంతశ్రీమంతుఁడగునా దేవలుఁడువిస్తారమునను
వెడలుపునను మిగులశోభించుచు నత్యంతానంద సంధాయియైయున్న యా
పట్టణమును జొచ్చెను - ౧౨ - ఆపట్టణంబు బంగారముతేతఁ గట్టిన కోటలు

హేమప్రాకార నిలయాం స్వర్ణగోపుర రాజితాం । పాతాళవ్యాపిపరిఘాం రత్న క్షౌమవిరాజితాం॥ ౧౩ ॥ చలధ్వజ పటోద్ధూత స్వర్ణదీపద్మ బంభరాం ॥ వేదండకరసంభిన్న స్వర్ణదీ స్వర్ణపద్మినీం ॥ ౧౪ ॥ నానావిధ వనోద్యాన తటాకహ్రదశోభితాం। రత్నసానుప్రతీకాశాం యత్రరత్నాట్టపఙ్క్తయః॥ ౧౫ ॥ భతంతితారానాథస్య విశ్రమాయతనానిచ । యత్ప్రాకార శిఖాజాలై రథ స్సంస్పృష్య తేరవేః ॥ ౧౬ ॥ యదుద్యానా నిరమ్యాణి స్పర్ధంతే నందనేన హి । యత్రైవ రూపాజీవాభి ర్లావణ్య విజితాప్సరం ॥ ౧౭ ॥ ననంచరంతి మేదిన్యామ ద్యాప్యప్సర సాంగణాః । యాందృష్ట్వా దేవగంధర్వా స్సర్వభోగాస్పదాంశుభాం ॥ ౧౮ ॥ తత్రైవ వాసమిచ్ఛంతి పరిత్యజ్యామరావతీం । ప్రతివీథినగప్రాయై ర్వరూథపిహితై రథైః ॥ ౧౯ ॥ రాజితాం సైంధవై రశ్వై

నిండ్లును గలదియు నాకాశమునంటుచుండు గోపురమ్ములచేఁ బ్రకాశించునదియుఁ బాతాళలోకమునంటుపంతలోతుగల యగడితలుగలదియు రత్నములు కోటబురుజులయందుఁ జెక్కఁబడియుండునదియునై యుండు మఱియు నాపట్టణమందు ధ్వజములకుఁగట్టిన పటములాడుచుండుటచేత నాకాశ గంగయందలి కమలములలోవాలియుండు తుమ్మెద లెగిరిపోవుచుండును ఆపట్టణపు యేనుగులుస్వర్గగంగయందలి బంగారపు కమలములను దొండములచేఁ బెల్లగించి వేయుచుండును- ౧౪- మఱియు నాపట్టణము పలుదెరంగులగువనములచేత నుద్యానవనములచేతను మడుగులచేతను గొలకులచేతను రాగిల్లుచు మేరుపర్వతముతో సమానముగానుండును ఆపట్టణమందు రత్నఖచితములగు మేడల వరుసలు చంద్రునకలుపుఁదీర్చుకొనునిండ్లుగానుండును దానికోటలకొమ్మలవరుసలు సూర్యునియధోభాగమున నొరయుచుండును - ౧౬ - దాని మనోహరములగునుద్యానవనములునందనవనమునుదిరస్కరించుచుండును ఆపట్టణమందలి భోగము వారిచేతఁ దిరస్కరింపఁబడి నేటివఱకు నప్సరస్త్రీ సంఘములుభూసంచరణమును మానియున్నవి సమస్త భోగముల కాస్పదమగు నాపట్టణమునుజూచి దేవతలుగంధర్వులు నమరావతినివిడిచి యాపట్టణమందే వసింపఁగోరుదురు అందన్ని వీధులలోను రథగుప్తులచేత నాఛాదితములగు రథములును గుఱ్ఱాపాగాలలో నశ్వములును నిండియుండును - మఱియునాపట్టణమందు పవనములు సంతోషమును గలుగఁజేయుచుండును వానిలోసంపంగిచెట్లు నశోకవృక్షములు పాటల భూరుహములు తియ్యమామిడిచెట్లు నేపిచె

లతాసచ్ఛాలావిరాజితాం । ఆరామైర్మహాషణ్డైర్వనకై శ్చంపకాశోకపాటలైః ॥
౨౦॥ రసాలసాలతక్కోలతమాలై ర్నారికేళకైః । పనసైః పిచుమందైశ్చ
మాధవీవకుళై రపి॥ ౨౧॥ పున్నాగైః పారిజాతైశ్చ కాంచనైః కేతకీగణైః ।
స్నిగ్ధగుచ్ఛైః కురవకైః కుట్మలైః స్సప్తపర్ణకైః ॥ ౨౨ ॥ జంబీరై రపినారం
గై జంబ్వామలకదాడిమైః । జపాశిరీషజాతీభిర్మల్లికాతిలకైశ్శుభైః ॥౨౩॥
కోకిలామధురాలాపైః కపోతకలకూజితైః । సుపర్ణైశ్చక్రవాకైశ్చ కౌశి
కై రుగ్రలోచనైః ॥ ౨౪ ॥ క్రౌంచకారండ వాకీర్ణైః పరాగవ్యాప్త భూస్థ
లైః । మధుధారా సమాస్వాద మత్తభృంగాళిఝంకృతైః ॥ ౨౫ ॥ అన్యైః
పతంగై ర్బహుభిర్ద్రుమైర్గుల్మైర్లతాంగణైః । మనోహరై రనేకైశ్చ
పరివ్యాప్తోపకంఠికాం ॥ ౨౬ ॥ దేవలాయతతో రాజ్ఞే సర్వా భూసురయోషి
తః । నీరాజనాని ప్రదదుర్మంగళా రావసంకులం ॥ ౨౭ ॥ తత్రతత్రచపశ్యం
తః ప్రాసాదేషునముచ్ఛ్రికైః । వికిరంతిస్మ పుష్పాణి రాజ్ఞే భూసుర కన్యకాః॥

ట్లును దక్కోలవృక్షములును జీకటిమ్రానులును టెంకాయమ్రానులును పనస చెట్లును పిచుమందభూజములును బండిగురువిందచెట్లును పొగడమ్రానులును పొన్నచెట్లును పారిజాతవృక్షములును పసిండివన్నె పూల మొగ్గలును మెఱుగుదేలుచున్న పూగొత్తులుగల గోరింటచెట్లమొగ్గలు నేడాకుల యరటిచెట్లునునిమ్మచెట్లును గిచ్చిలిచెట్లును నేరేడుచెట్లు నుసిరికచెట్లును దాడిమవృక్షములును దాసానిచెట్లును దిరిసెపుచెట్లును జాజిచెట్లును మల్లెలును దిలకవృక్షములును నిండియుండును కోకిలలు మనోహరముగఁ గూయుచుండును పావురాళ్ళువ్యక్త మధురముగ శబ్దించుచుండును గరుడ పక్షులు మెండుగా నిండుకొనియుండును చక్రవాకములుండును బెశిదంపు గ్రుడ్లతో గూబలుండును - ౨౪ - క్రౌంచపక్షులు కారండవములు వ్యాపించి యుండును వనభూమియందంతటఁ బుప్పొడిరాలియుండును తుమ్మెదలు దేనెలఁ ద్రావి మదమెక్కి ఝంకారములుచేయుచుండును - ౨౫ - ఇంకననేకవిధములపక్షులును వృక్షములు పొదలు తీగలును మిక్కిలి మనోహరములై యూరుచుట్టు ప్రక్కల వ్యాపించియున్నవి - ౨౬ - ఇట్టియాపట్టణమందలి బ్రాహ్మణజాతి ముత్తైదువలు రాజగుదేవలుఁడు పట్టణప్రవేశముచేయునపుడు మంగళకరములుగఁ బాటలుపాడుచు నారతియెత్తిరి - ౨౭ - మఱియు నాపట్టణమందలి బ్రాహ్మణకన్యకలుపొడవైనమేడలనెక్కి యాయుత్సవమున జూచుచు దేవలునిమీఁదఁ బ

౨౮॥ అనుర్వ్యా వేత్రహస్తాశ్చ పురో రాజ్ఞస్సువిస్తరం । తదానుయాతాస్సర్వే
పిభూసురా స్వస్తిపాఠకాః॥ ౨౯॥ నేత్రోత్పలైః పూజ్యమానః పురస్త్రీ
ణాం సదేవలః । ప్రవిష్టోంతఃపురం శ్రీమాన్ పురోధోభి స్సమంత్రిభిః ॥ ౩౦ ॥
విజయధ్వనిసంకీర్ణాం దేవలో హర్షపూరితః । తతఃపుణ్యాని తీర్థాని చానీ
యామాత్యపుంగవాః ॥ ౩౧ ॥ సుదినే శోభనే లగ్నే భిషేకం విదధుర్ముదా ।
తతోభిషిక్తశ్శుశుభే సర్వైః పౌరైస్సదేవలః ॥ ౩౨ ॥ బృందారకై ర్యథా
సర్వైర్మహేంద్ర ఇవ దేవరాట్ । అభిషిచ్యతు రాజానం సామాత్యా రాజ
పుత్రకాః ॥ ౩౩ ॥ సర్వే ప్రణమ్య హర్షేణ ప్రదదూ రాజముద్రికాం । స్వదే
దయుర్ధతస్సీమాం షట్కోటి స్వర్ణదాయినీం॥ ౩౪ ॥ మర్యాదాయాశ్చ
విషయేలా వై ప్రోద్ఘుష్యాపయతే । తతో గ్రహారశతకం శైవేభ్యో దత్తవా
న్నృపః॥ ౩౫॥ ధీరః కోశం సముత్పాట్య దాయ స్వర్ణాని కీర్తిమాన్ ।

మనస్సుపుష్పములజల్లుచుండిరి- ౨౮- రాజగు నా దేవలుని నగరప్రవేశోత్సవమందు బెత్తములచేతబూనియుండు సేవకులతనియెదుట నడ్డమెవరు నిలువకుండవిశాలముచేయుచుండిరి బ్రాహ్మణులందఱు స్వస్తివచనములు చెప్పుచుంగూడవచ్చిరి - ౨౯ - అప్పుడాపట్టణమందలి స్త్రీలందఱునితని జూచుచుండఁగా వారికలువలఁబోలిన కన్నులకాంతి యతనిమీఁద వ్యాపించుచుండఁగా నతఁడును బురోహితులును మంత్రులును నంతఃపురము ప్రవేశించిరి-౩౦- అప్పుడాయంతఃపురమందు విజయవాద్యములు మ్రోఁగఁగా దేవలుఁడు సంతుష్టాంతరంగుండాయెను అంత నా మంత్రిశ్రేష్ఠులందఱు దివ్యములగు పుణ్యతీర్థముల నెల్ల రావించి దినములగ్నము మొదలగు వానిశుద్ధివిచారించి యతనికభిషేకము నతిసంతోషముతోఁ జేయించిరి ఇట్లు పట్టాభిషేక మహోత్సవము బొందిన యా దేవలుఁడు తనచుట్టునిలుచున్న పౌరులతోఁగూడి యింద్రుఁడు దేవతలతోఁగూడియున్నప్పుడెట్లు ప్రకాశించునో యాప్రకారము ప్రకాశించెను - ౩౨ - ఇట్లారాచకుమారులును మంత్రులును దేవలునకు రాజ్యాభిషేకముచేసి మిక్కిలి సంతోషముతో మ్రొక్కి రాజముద్ర నతనిచేతనిచ్చిరి తరువాత నారాజ్యము సంవత్సరమునకారుకోట్ల వరాలెత్తునని తెలియఁజేసిరి - ౩౪ - మఱియు నా దేశమందలి మర్యాదలను రాజకోటను వారు తెలియఁజేసిరి రాజైన యాదేవలుడు తన పట్టాభిషేకమైన వెంటనే యా రాజ్యమందు నూరగ్రహారములు శివభక్తులకు దానము చేసెను - ౩౫ - మిక్కిలి కీర్తిగలవాఁడును ధైర్యవంతుఁడగు

బ్రాహ్మణేభ్యః పాఠకేభ్యో గాయకేభ్య స్తథైవచ ॥ ౩౬ ॥ జాత్యంధబధిరా
దిభ్యో దత్వా సౌసమతోషయత్ । తతస్సర్వాంత్సమాహూయ స్వదేశాన్యన
ధికారిణః॥ ౩౭॥ ఆశ్వాస్య దేవలః ప్రీత్యా ప్రేషయామాస యత్రతే । తస్య
దేవలరాజస్య చత్వారో మంత్రిపుత్రకాః॥ ౩౮॥ సుబుద్ధిః కార్యదక్షశ్చ నీతి
మార్గ దీర్ఘదర్శనః । ఉదూఢ రాజ్యభారాస్తే రాజ్ఞోహర్షం ప్రచక్రిరే॥
౩౯॥ నారదః॥ ఆమోదపట్టణస్యా భూత్సునా భాఖ్యోహి యోనృపః । భద్ర
బాహుసుతః పూర్వం తేజస్వీ పటువిక్రమః॥ ౪౦॥ కీదృశం తస్య చారిత్రం ప్ర
భావః కః పితామహ । కిమర్థం దత్తవాన్రాజ్యం దేవలాయన్నృపాత్మజః॥ ౪౧॥
అదాపయత్కథంశంభు స్తద్రాజ్యం దేవలాయవై । ఏతద్విస్తరతస్తాత కృ
త్స్నం మేవక్తుమర్హసి॥ ౪౨॥ బ్రహ్మా॥ శృణ్వామ్యా మోదరాజస్య సునా
భస్యకథాం శుభాం । తతస్సునాభో ధర్మాత్మా గత్వా దేవలసన్నిధిం॥ ౪౩॥

నా దేవలుడు బొక్కసము దెఱచి యందున్న వారల నెత్తుకొని వేదశాస్త్ర
ములు చదువుచున్న బ్రాహ్మణులకును సంగీతము పాడెడువారికి పుట్టు గ్రు
డ్డి వాండ్రకును చెవిటివాండ్రకు నింక దీనులుగానుండు వాండ్రకెల్ల నిచ్చి వా
రలసంతోషపఱిచెను - ౩౬ - అంతఁదనదేశమందధికారములలో నియోగింప
బడియుండు వారినెల్ల రావించి యతిప్రేమముచేత నూరడించి మరల వారు
వారుండువోట్లకు వారివారి నంపెను ఆ దేవలరాజునకు సుబుద్ధి కార్యదక్షుఁ
డు నీతిమంతుఁడు దీర్ఘదర్శనుఁడని నలుగురు మంత్రిపుత్రులుగలరు వారు
సమస్తరాజ్యకార్యములనెల్ల నతిజాగ్రత్తతో నిర్వహించుచు రాజునకు సం
తోషము కలుగఁ జేసిరి - ౩౯ - ఇట్లు బ్రహ్మ చెప్పఁగా నారదుఁడడుగుచున్నాఁడు
ఈ దేవలుఁడు పట్టాభిషేకము నొందక మునుపా పట్టణమందు భద్రబాహు
నికొడుకును నాభుఁడనువాఁడు మిక్కిలి పరాక్రమముగలవాఁడై తేజస్సుగల
వాఁడై ప్రభుత్వముచేయుచుండెఁగదా - ౪౦ - అతనినడవడియెట్టిది అతనిప్ర
భావమేమాత్రము ఆ రాజపుత్రుఁడు దన రాజ్యమునేల దేవలునికొసఁగెను
ఈశ్వరుడెట్లు దేవలునికొసఁగా రాజ్యము నిప్పించెను ఈ వృత్తాంతమునెల్ల
సవిస్తరముగ నాకుఁజెప్పుమో బ్రహ్మదేవుఁడా - ౪౨ - అని నారదమహాముని
యడుగఁగా బ్రహ్మచెప్పందొడంగె ఆ మోదపట్టణమునకుఁ బ్రభువుగా ను
న్న సునాభునియొక్క కథనుజెప్పెద విను మది మిక్కిలి మంగళకరము అంత
నారాజగుసునాభుఁడు దేవలునిసమీపమునకుఁబోయిమిక్కిలిసంతసించిన మన

సంప్రహృష్టమనారాజా రాజానం వాక్యమబ్రవీత్ । స్వామిన్ దేవలభూపా లసర్వజ్ఞామితవిక్రమ॥ ౪౪॥ సాధయా మోవయం దేవాజ్ఞాం మహ్యాం దాతు మర్హసి । ఏవముక్తస్సునాథేన దేవలో విస్మయాన్వితః ॥ ౪౫ ॥ ఉపథా వ్యచరాజానమిదంవచనమబ్రవీత్ । కుతో గమిష్యతేరాజన్ సునాభక్షత్రియ వర్షభ॥ ౪౬॥ అస్మాకాకిమేతదనఘ స్థాస్యామోవయమత్రవై । మయాసహ మహారాజ వర్తస్వాస్మిన్నృపోత్తమ॥ ౪౭ ॥ దేవలెనైవముక్తస్తు సునాభః పునరబ్రవీత్ । స్థాతుంనయోగ్యం రాజేంద్ర గమనె రోచతెమనః॥ ౪౮॥ త త్ప్రిసాదేన సంతీర్ణో మహ స్తరశ్శాపసాగరః । సాధయామి మహాబాహో అ నుజ్ఞాతస్త్వయానఘ॥ ౪౯॥ ఏవముక్తె సునాథేన దేవలో విస్మయంగతః । ప ప్రచ్ఛతస్యచారిత్రం సునాభస్య మహాత్మనః॥ ౫౦॥ ఆశ్చర్యం మహదాప్నోతి మానసంమెనృపవర్షభ। శ ప్తః కేన మహాబాహో శాపస్యానుభవఃకుతః॥౫౧॥ తదహం శ్రోతుమిచ్ఛామి వక్తుమర్హసి తత్వతః । ఏవముక్తో దేవలేన సునాభో

స్సుగలవాఁడై రాజుగానచ్చిన దేవలునితో నిట్లనియె - ౪౩ - ఓయి సర్వము తెలిసిన మిక్కిలి పరాక్రమముగల దేవలభూమిపాలుఁడా స్వామీ దేవుఁడా మేము పోయెదము నాకు సెలవీయవలయును ఇట్లాసునాభుఁడు చెప్పగావిని దే వలుఁడాశ్చర్యపడి యారాజునకు దగ్గిరఁ బోయి యొకమాట చెప్పెను ఓ క్షత్రి యోత్తముఁడవైన సునాభుఁడా యేలపోయెదవు నిర్మలుఁడనగు నీవిపుడు చె ప్పెడి విషయ మాశ్చర్యకరముగా నున్నది మనమిక్కడనే యుందము నీవు రాజశ్రేష్ఠుఁడవు మిక్కిలి యదృష్టవంతుఁడవు నాతో గూడ నిక్కడనేయుందు ము - ౪౭ - ఇట్లు దేవలుఁడు చెప్పగావిని సునాభుఁడు మరలను త్తరముచెప్పె ను- ఓరాజ రాజా యింకవిూదనుండఁగూడదు గమనమునే మనస్సుకోరుచున్న ది-౪౮- సాంబశివునియనుగ్రహముచేతదాటఁగూడనిశాపసముద్రముదాటఁబ డెను కాబట్టి నీవు త్తరువు దయచేసినట్టయినఁబోయివచ్చెదనయా మహాభుజ బలవంతుఁడా- ౪౯ - ఇట్లాసునాభుఁడు చెప్పఁగా దేవలుఁడాశ్చర్యపడి మహా నుభావుఁడై నయాసునాభునికథను దనకుజెప్పుమని యతనినడిగెను- ౫౦ - ఓ రాజ శ్రేష్ఠుఁడా నామనస్సు మిక్కిలి యాశ్చర్యమును బొందుచున్నది నిన్నెవ డుశపించెనోయి మిక్కిలి భుజబలముగల వాఁడా శాపమునేల యనుభవింప వలసి వచ్చెను - ౫౧ - దానినంత నేను వినగోరెదను యథార్థముగా చెప్పవ లయును ఇట్లుదేవలునిచేతఁ జెప్పఁబడి యారాజపుత్రుఁడైన సునాభుఁడు తన

నృపనందనః॥ ౫౨॥ స్వపూర్వ వర్తనం రాజ్ఞె తద్వక్తు ముపచక్రమె । సునాభః॥ శ్రుణు దేవల రాజేంద్ర యత్పృష్టం చత్వయానఘ ॥ ౫౩ ॥ అహాంగంధర్వరాజస్య సుతో రుక్మరథస్యతు । వీర్యవా సత్యవాదీచ తెజోరాశి స్తపోనిధిః॥ ౫౪॥ శ్రీమా మమపితారాజ విఖ్యాతో భువనత్రయె । మయూరాఖ్యం జనితస్యాస్య వసూనామష్టమెనహి ॥ ౫౫ ॥ తస్యా భూత్పట్టణం రమ్యం మహేంద్రగిరికందరె । హేమప్రాకారనిలయం వజ్రవైడూర్య మంటపం॥ ౫౬॥ అనూపం సర్వభోగాఢ్యం లక్ష్మివర్ధనసంజ్ఞకం । తత్రమె పాలయన్నాస్తె పితా గంధర్వసత్తమః॥ ౫౭॥ తస్య రుక్మరథస్యాసీ ద్గృహిణీ పద్మకోమలా॥ పారిజాతాద్రినాధస్య తనయా హేమమాలినః॥ ౫౮ ॥ యం జిత్వా దత్తవా తస్య పుత్రీం మజ్జనకః ప్రభుః । తస్యాం రుక్మరథేనాహం జనితో రాజసత్తమ॥ ౫౯॥ సునాభనై వముక్తేతు దేవలో మునిసత్తమ । చారిత్రం తత్పితుర్హ్యాష్ట

మునుపటి వృత్తాంతమును రాజయున దేవలునికొఱకుఁ జెప్పనారంభించెను సునాభుఁడు చెప్పుట యెట్లనిన ఓరాజ శ్రేష్ఠుఁడైన దేవలుఁడా నిష్కల్మషుఁడా నీవడిగిన దేవికలదో దానిఁ జెప్పెదవినుము- ౫౩- నేను రుక్మరథుఁడను గంధర్వరాజుయొక్క కొడుకను మాతండ్రియైన రుక్మరథుఁడు వీర్యముగలవాఁడు ను యథార్థముపలుకువాఁడును తేజస్సంపన్నుఁడును తపస్వియును సకల సంపదలు గలవాఁడునని మూఁడులోకములయందు ఖ్యాతిజెందినవాఁడు అష్టవసువులలో నెనిమిదవ వసువులుచేత మయూరియందుఁ బుట్టింపఁబడినవాఁడు మాతండ్రి యట్టిమాతండ్రికిసుందరమైనపట్టణము మహేంద్రపర్వతము యొక్క గుహాయందుండెను ఆపట్టణముయొక్క కోటలింన్లు బంగారముచేఁ గట్టఁబడినవి మంటపములన్ని వజ్రములచేత వైడూర్యములచేతఁ గట్టఁబడియుండును జలప్రాయముగాను సమస్త భోగములు గలదిగాను లక్ష్మివర్ధనమను పేరుగలదిగానుండు నాపట్టణమందు మాతండ్రి గంధర్వశ్రేష్ఠుల నెల్లఁ బాలించుచుండెను- ౫౭- అట్టిమాతండ్రియైన రుక్మరథునకుఁ బద్మమువలెఁ గోమల దేహము గలుగుటంజేసి పద్మకోమలయనుపేరుగల భార్యయొక తెకలిగియుండెను పారిజాతపర్వతమందుఁ బ్రభుత్వమును బొందియున్న హేమమాలియొక్క కొమారితె యామె ఆ హేమమాలిని జయించి యతని కొమార్తెయైన పద్మకోమలను మాతండ్రి యెత్తుకొనివచ్చెను ఆపద్మకోమలయందు మహాప్రభువైన యారుక్మరథునిచేఁ గలిగినవాఁడనోయి రాజశ్రేష్ఠుఁడా యెను.

శ్లో॥ పితుకామోబ్రవీదిదం॥ ౭౦॥ సాధూక్తం పురుషవ్యాఘ్ర చరితంతే పితు
స్త్వహా । పితుస్తే విక్రమం రాజన్ వదరుక్మరథస్యమే॥ ౭౧॥ శ్రోతుమిచ్ఛా
మితత్సర్వం విస్తరాద్ధృష్టమానసః । మయూర్యాం సమహాబాహు ర్వసునాజ
నితఃకథం॥ ౭౨॥ బ్రహ్మ॥ ఇతిపృష్టో దేవలేన సునాభోహర్షపూరితః । కథ
యామాసతాతస్య చరితం దేవలాయవై ॥ ౭౩॥ సునాభః॥ శ్రూయతాం పు
రుషవ్యాఘ్ర పితూరుక్మరథస్యమే । ఉపాఖ్యానం మహాబాహూ మత్తోద్యవై
కథయిష్యతః॥ ౭౪॥ ఇతి శ్రీ బ్రహ్మాండపురాణే - బ్రహ్మనారదసంవాదే - ఉ
త్తరఖండే దేవాంగచరితే - దేవాంగపట్టాభిషేకోనామ తృతీయోధ్యాయః.

సునాభః॥ శ్రుణుదేవలరాజేంద్ర యత్పృష్టం చత్వయానఘ । పురా
ష్టమవసుశ్శ్రీమాన్ సావిత్ర ఇతి విశ్రుతః ॥ ౧ ॥ తేజోరాశి ర్మహాబాహు
ర్మహేంద్ర సమ విక్రమః । ప్రత్యహంస వసుర్భక్త్యా చంద్రమౌ
ళిముపాసతే॥ ౨॥ సమహాదేవ సేవార్థం కైలాసం ప్రయయౌకదా । స్థ

టీ - ఓయినారదమహామునీ సునాభుఁడింతమట్టుకుఁ జెప్పఁగానే దేవలుఁడు
సంతోషించి యతనితండ్రి కథనువినఁగోరి యొకమాటచెప్పెను- ౭౦ - ఓపురు
షశ్రేష్ఠుఁడైన సునాభుఁడా యిప్పుడు నీవుమీతండ్రిసమాచారమునుజెప్పితివే
యదిమిక్కిలి లెస్సగానున్నది కాఁబట్టి మీతండ్రియయిన రుక్మరథుని పరాక్ర
మమును నాకుఁజెప్పుమయ్యా - ౭౧ - అతనికథనువినను నాకుమిక్కిలిసంతో
షము కలుగుచున్నది కాఁబట్టి యాకథనుసమగ్రముగా వినఁగోరుచున్నాను మ
యూరియందా మహానుభావుఁడు వసువుచేత నెట్లుకలిగెను- ౭౨- అని దేవ
లుఁడడుగఁగాసునాభుఁడుసంతోషభరితుఁడై తనతండ్రికథను దేవలునికొఱకుఁ
జెప్పెను సునాభుఁడుచెప్పినదెట్లనిన ఓపురుషశ్రేష్ఠుఁడా మహాబాహుబలముగల
వాఁడా మాతండ్రియైన రుక్మరథుని కథనుజెప్పఁబోవుచున్నాను పరాకులేక వినవ
లయును - బ్రహ్మాండ పురాణంబున బ్రహ్మనారద సంవాదంబున నుత్తరఖండం
బున దేవాంగచరితంబున దేవాంగపట్టాభిషేకమన్నది మూఁడవయధ్యాయము.

ఇట్లుసునాభుఁడు దేవలునకు హెచ్చరికచెప్పి యోదేవలుఁడానీవడిగినదానిజె
ప్పెదవినుమనిచెప్పఁదొడంగె పూర్వకాలమం దష్టవసువులలో నెనిమిదవ వ
సువు సావిత్రుండని సకలలోక ప్రశస్తుఁడుగా నుండెను అతఁడు తేజస్సుల ప్రో
వు గొప్పభుజములుగలవాఁడు మహేంద్రునితో సమానమైన పరాక్రమముగ
లవాఁడు. ఇట్టి యామెనిమిదవ వసువు ప్రతిదినము మిక్కిలి భక్తిచేతఁ బాల

గితం సర్వరత్నైశ్చ కోటీరం సూర్యసన్నిభం ॥ ౩ ॥ బిభ్రాణో హారకేయూ
రకంకణై రప్యలంకృతః । విమానం వరమాస్థాయ జగామ రజతాచలం॥ ౪॥
తతః కైలాసగోత్రస్య పత్యకాయాం దదర్శనః । సరోవరం మనోహారి చం
ద్రపుష్కరనామకం॥ ౫॥ జిఘృక్షు స్తత్ర పద్మాని చాయయా హృష్టమానసః
సహస్రపత్రసంకీర్ణం రాజహంస నిషేవితం ॥ ౬ ॥ చక్రకారండ వాకీర్ణం
జలకుక్కుటసంకులం । మరందబిందు సందోహ పానమత్తాళి సంకులం ॥ ౭ ॥
శైవాలచికురాం పద్మవక్త్రాం పద్మదళేక్షణాం । చక్రస్తనీం బిసభుజాం సైక
తశ్రోణిశోభితాం॥ ౮॥ వసునారీమివాపశ్య దూర్మిమాలావిరాజితాం । శి
రీషైః పాటలైశ్చైవ చంపకై ర్వకుళైశ్శుభైః ॥ ౯ ॥ పున్నాగై ర్మల్లికా
క్రాంత మాధవీశరసాలకైః । పనసై స్సప్తపర్ణైశ్చ పిప్పలీ పారిజాతకైః॥
౧౦॥ అన్యైర్వరపిద్రుమైః పుష్పఫల పల్లవశోభితైః । కోకిలాలాప సంకీర్ణైశ్చ

చంద్రుని దలనుధరించియుండు శివుని సేవించుచుండెను - ౨ - ఇట్టియావసు
వాకానొకప్పుడు మహాదేవుని సేవింప గైలాసమునకుఁ బోఁ బ్రయాణమై స
మస్తరత్నములు చెక్కిన వేవెలుఁగువలెఁ బ్రకాశించుచున్న కిరీటమును ధరించు
కొని మెడను ముత్యాలదండను భుజశిరస్సులయందు భుజకీర్తులను జేతులయం
దుఁ గంకణములను ధరించి యలంకృతుఁడై దివ్యమైన విమానము నెక్కి వెండి
కొండకుఁ బోయెను- ౪- అట్లుపోయి యప్పుడు నతఁడు కైలాసపర్వతము సమీప
మున మనస్సునకింపైన చంద్రపుష్కరమను శ్రేష్ఠసరస్సును జూచెను- ౫- అంత
నాసరస్సునఁ బద్మములఁ గ్రహింప నిశ్చయించి సంతుష్టాంతరంగుఁడై యాస
రస్సు దగ్గిరకుఁ బోయెను - ఆసరస్సునందు వేయి రేకులుఁగల తామరపువ్వు లమి
తముగానున్నవి నలుప్రక్కల రాజహంస లీదులాడుచున్నవి చక్రవాకపక్షు
లు కన్నెటిపక్షులు వ్యాపించియున్నవి నీరుకోళ్లు మితముగా నున్నవి తుమ్మెద
లం దలికమలములలోని మకరందమును ద్రావి మదించి ఝుంకారములు చేయు
చు మూఁగుచుండును- ౭- నాచు పాచి తలవెంట్రుకలవలె నుండును కమలము
లు ముఖమునవలెనుండును కమలముల రేకులు కన్నులవలె నుండును చక్రవాక
పక్షులు స్తనములవలెనుండును తామరతూండ్లు భుజములవలె నుండును ఇసు
కదిన్నెలు పిఱుదులవలె శోభాకారములుగానుండును అలలె యుంగరములు
గాఁ బ్రకాశింపఁ జేయుచుండును గాఁబట్టి యాకొలఁకునుజూచినవారికది స్త్రీ
వలెనొప్పి మిక్కిలి దర్శనీయముగానుండును దానిగట్లయందు దిరిసెపు బ్రమా

భృంగఝంకారసంకులై ః॥ ౧౧॥ అనేకపక్షినిలయై స్సాంద్రచ్ఛాయ విరాజి
తైః । అక్రాంతకూలమత్యంతం కృతదుర్గంమనోహరం॥ ౧౨॥ అక్రాంతసౌరభ
స్తస్మి న్ వనే మందానిలోవనె । వసుర్హర్షసమావిష్ట స్తత్రైకే క్షణమాసత॥
౧౩ ॥ తత స్తత్యాజపౌష్పాణి బాణాన్యస్మి న్ మనోభవః । తేనవిద్ధ స్సమాకే
ణప్రా స్తవాన్ జ్వరముచ్చకై ః॥ ౧౪॥ విలలాపభృశంతత్రసావిత్రో దీనచేతనః।
అహతోస్మి కుతోమార మాంత్వం ప్రహారపౌరుషా॥ ౧౫॥ ఏతేన పల్లవానూనం
నారాచా స్తేసు తేజసః । భృశప్రజ్వలితాంగారా భృంగధూమా కులాశ్శితాః॥
౧౬ ॥ శాణసంఘర్షసంజాత మారబాణ జ్వలత్కణాన్ । పరాగాన్మయికిం
వాయో పాతయత్యదయోభవాన్ ॥ ౧౭ ॥ బాణాఃపుష్పమయామార సహి

కులును బాటలవృక్షములును సంపంగిచెట్లును మనోహరములై న పొగడచె
ట్లునుబొన్నచెట్లును మల్లెతీగలు బండిగురుగింజతీగలునల్లియుండు నేపిచెట్లును
బనసచెట్లు నేడాకుల యరటిచెట్లును బిప్పలవృక్షములును బారిజాతవృక్ష
ములును మఱియుఁబలు తెఱఁగులచెట్లు పూచిపండి చిగిరించియుండఁగా వాని
లోఁగోకిలలు కూయుచుండఁగాఁ దుమ్మెదలు ఝంకారములు చేయుచుండఁ
గానేకపక్షులు గూండ్లుగట్టుకొని వాసముచేయఁదగి దట్టమగు నీడలుగలిగి
యాకొలఁకునందెవరుదిగుటకు దారిలేకుండ నాక్రమించి యతి మనోహరము
గనొప్పచుండును- ౧౨- అట్టియావనమందు మిక్కిల పరిమళము నాక్రమిం
చుకొని తెచ్చుచు మందమారుతమువిసరఁగా నావసువు సంతోషములోఁగూ
డినవాఁడై దానిగట్టున నొకక్షణముండెను - ౧౩ - అంతమన్మథుఁడు వసువు
మీఁదఁబుష్పమయములై న బాణములనేయఁదొడఁగెను ఆవసువిట్లు మన్మథు
నిచేత దెబ్బలుపడి యధికమయిన కామజ్వరమునుబొందెను- ౧౪- ఇట్లక్కడ
జ్వరమునుబొందిన సావిత్రుఁడను వసువు మన్మథుఁడా నన్నేలయింతకోపము
తోఁ బ్రహరించెదవయ్యా చచ్చినవాఁడనై తినని విలపించెను- ౧౫- ఓమన్మ
థుఁడా యాచెట్లలోనుండునవి చిగుళ్లుకావు యథార్థముగా నీబాణములో
యిచక్కఁగామండిన నిప్పలోయి యీతుమ్మెదలు పొగలోయి యతితీక్ష్ణము
లోయి- ౧౬- ఓవాయువా నీవేల యిట్లదయుఁడవై సానయందొరయుటచే
తఁగలిగినమన్మథబాణములనుండి రాలెడినిప్పతునుకలై న పరాగములను నా
మీఁదఁజల్లెదవు- ౧౭- ఓకాముఁడా నీబాణములు పుష్పవికారములని లోకమం
దుఁ జెప్పకొనుమాట సత్యముకాదోయి యిఁక నేమనఁగా వజ్రమయములు

తేవజ్రసన్నిభాః । భిందంతిమమగాత్రాణి దహంత్యనలవద్భృశం ॥ ౧౮ ॥ ఇత్థం సుసం తపః రాజః సావిత్రో భృశకామితః । దదర్శబర్హిణీంతత్ర సంచరంతీమిత స్తతః॥ ౧౯॥ తాం శాంబరీప్రభావేణ చక్రేయువతిమాత్మనః । రమతే స్మతయాసాకం మూఢాత్మా వసురాదరాత్ ॥ ౨౦॥ తస్యాం జాతో మహాతేజాః కుమారో భాసయన్ దిశః । సాపూర్వరూప మాస్థాయ చచార వనమంగనా॥ ౨౧॥ విమానె సతమారోప్య కృతకామోవసు స్తతః । త్రివిష్టపం సమాసాద్యదదౌపత్న్యైస్సుతంముదా ॥ ౨౨ ॥ నామ్నారుక్మరథశ్చేతివిఖ్యాతస్సురాదిభిః । మహేంద్రాద్రిం తప స్తప్తుం జగామసయువాతతః ॥ ౨౩ ॥ తస్మిన్మహేంద్రగోత్రేంద్రె శుచిర్భూత్వా ప్రయత్నతః । బ్రహ్మాణం లోకకర్తారముద్దిశ్యచసత ప్తవాన్ ॥ ౨౪॥ నియమేపరమేస్థిత్వా తతోరుక్మరథోబలీ । తపసాకర్శయామాస దారుణే నవవుస్స్వకం॥ ౨౫ ॥ తతః ప్రసన్నో భగవాన్ బ్రహ్మాలోక పితామహః । సర్వభూతై రవధ్యంత్వం దదౌ రుక్మరథాయవై ॥

నా దేహమునుజించుచునగ్ని వలె మిక్కిలి దహించుచున్నవి - ౧౮ - ఓరాజా ఆసావిత్రుండీ ప్రకారమా మన్మథబాణములచేత సంతాపమును బొందుచునచ్చటవనమందీవలనావలసంచరించుచున్న యాడనెమలిని జూచెను - ౧౯ - ఆవసువు మాయలునేర్చినవాఁడు గనుక దనమాయా ప్రభావముచేత నానెమలిని దనకు యౌవనవతియైన స్త్రీగాఁజేసికొని మూఢబుద్ధిగలవాఁడై యతి ప్రేమమువల్లనాపెతోఁగ్రీడించుచుండెను- ౨౦- అంతనాపెయందుమహాతేజస్సంపన్నుఁడై తనప్రకాశముచేత దిక్కులనెల్ల వెలిగించుచు నొకకొమారుఁడు పుట్టెను ఆపె తనమునుపటిరూపమునుబొంది వనమందుసంచరింపదొడంగెను- ౨౧- అంతనావసువాబిడ్డనియందాసచేత విమానమందాబిడ్డనిఁబెట్టుకొని స్వర్గమునకువచ్చి తనభార్యలకుసంతోషముతోనిచ్చెను- ౨౨- పిమ్మట నాచిన్నవానికి దేవతలుమొదలగువారు రుక్మరథుడని పేరుపెట్టిరి తరువాతనతఁడు పెద్దవాఁడై తపస్సుచేయను మహేంద్రపర్వతమునిమాదికిఁబోయెను - ౨౩ - ఆమహేంద్రపర్వతమందుఁజేరి మిక్కిలి పరిశుద్ధుఁడై యెల్లలోకములను సృజించునట్టి బ్రహ్మదేవునుద్దేశించి యతఁడుప్రయత్నముతోఁ దపస్సుచేసెను - ౨౪ - అంతబలశాలియగునారుక్మరథుఁడు దొడ్డనియమమందునిలిచి ఘోరమైనతపస్సుచేతఁ దనదేహమునుమగునట్లుచేసెను- ౨౫- అంతలోకములకుఁ బితామహుఁడైన బ్రహ్మదేవుఁ డనుగ్రహించినవాఁడై రుక్మరథుని కొఱకేభూతము

౨౬ ॥ చచారసర్వలోకేషు వరదానేనగర్వితః । ఏకదావిశ్వకర్మాణం గత్వా రుక్మరథోబ్రవీత్ ॥ ౨౭ ॥ కల్పయస్వపురం మేద్య మహేంద్రాదౌమనోహరం । ఇత్యుక్తస్తేనభగవాన్ విశ్వకర్మారుషాకులః ॥ ౨౮ ॥ తిరశ్చకారతద్వాక్యంగర్హయామాసతంతదా । తతఃక్రుద్ధోమహాతేజాస్సావిత్రిర్యోద్ధుముద్యతః ॥ ౨౯ ॥ సచాపియుయుధేతేసవిశ్వకర్మామహాబలః । తతోరుక్మరథస్త్యక్తైర్బాణైఃకులిశసన్నిభైః ॥ ౩౦ ॥ ప్రపీడితోభృశంతంతు నశశాకసబాధితుం ॥ బ్రహ్మణో వరదానంచ జ్ఞాత్వాతస్య సుదుష్కరం ॥ ౩౧ ॥ చకార కిలసౌహార్దం త్వష్టాసావిత్రిణాసహ । మహేంద్రాద్రౌ తదారమ్యం కల్పయామాస పట్టణం ॥ ౩౨ ॥ హేమప్రాకారనిలయంవజ్రవైడూర్యతోరణం । అనూపం సర్వభోగాఢ్యం లక్ష్మివర్ధన నామకం॥ ౩౩॥ సావిత్రిః పాలయామాస తత్రగంధ

లచేతను జావకుండునట్లు వరమిచ్చెను - ౨౬ - అంతనారుక్మరథుండుదనకుబ్రహ్మవరమిచ్చెనని గర్వించి యెల్లలోకములయందు సంచరించుచుండెను - ఒకానొకప్పుడతండువిశ్వకర్మ బ్రహ్మదగ్గిరకుబోయి యతనితో నొకమాట చెప్పెను- ౨౭ (అదియేమనిన నోవిశ్వకర్మా నాకిపుడు మహేంద్రపర్వతమందు సొగసైన పట్టణమొకటి గట్టుమనెను ఇట్లు రుక్మరథుండు చెప్పంగా భగవంతుండగు నావిశ్వకర్మ మిక్కిలి కోపముతోం గూడినవాడై యతనిమాటను దిరస్కరించి యప్పుడతని నిందించెను అంత మహాపరాక్రమసంపన్నుండగు నాసావిత్రవసుపు కోపముకోపగించినవాడై యుద్ధముచేయనుద్యుక్తుండాయెను- ౨౮- అవిశ్వకర్మ మహాబలముగలవాండు గావున నతనితో యుద్ధముచేసెను - తరువాత నారుక్మరథుండేయు బాణములు వజ్రతుల్యములు గావున నా విశ్వకర్మ వానిచేత మిగులనొప్పింపంబడి యారుక్మరథునిం దానొప్పింపం జాలండాయెను మఱియు నావిశ్వకర్మ యారుక్మరథున కట్టివనికి నసాధ్యుండగునట్లు బ్రహ్మవరమొసంగినదయినమును దెలిసి యంతనాతనితో స్నేహముచేసికొనెను అప్పు డు విశ్వకర్మ బ్రహ్మ యతనికి మహేంద్ర పర్వతమందు మనోహరమైన పట్టణమునుగట్టియిచ్చెను- ౩౨- ఆపట్టణముకోటలు బంగారముతోం జేయంబడిన వెబహిద్వారములు వజ్రవైడూర్యములచేతం జేయంబడినవి మఱియు నా పట్టణము జలప్రాయముగాను సర్వభోగములు కలదిగా నుండెను దాని పేరు లక్ష్మివర్ధనము- ౩౩- సావిత్రవసుపు కొడుకా పట్టణమందుండి గంధర్వ శ్రేష్ఠులం బాలించెను అతండుబలముచేతంగావరించియున్న రాక్షసులను యుద్ధమం

ర్వస త్తమాః । యేనరూరేణవిక్రమ్యసంగ రేబలదర్పితాః ॥ ౩౪ ॥ నిహతా
రాక్షసారాజన్ శతశోఽథ సహస్రశః । సురా రాక్షస యుద్ధేచ సహాయం
యమునాప తే॥ ౩౫॥ సచైకదా రుక్మరథః పారిజాతంయయౌబలీ । గంధర్వై
ర్బాహుభిస్సార్ధం మృగయాస క్తమానసః ॥ ౩౬ ॥ తత్రాపశ్య న్మహాభాగ
స్సరోవరమను త్తమం । దదర్శ తస్మిన్ క్రీడంతీం సఖీజనసమావృతాం ॥ ౩౭ ॥
సర్వలక్షణసంపన్నాం నారీంకాం చైద్యుత్ప్రభాం । దృష్ట్వా రుక్మరథశ్శీఘ్రం
తామాసాద్యమహాబలః॥ ౩౮॥ పప్రచ్ఛసాంత్వయన్ తాం వై కాత్వం బాలేసు
లక్షణే । కింనామకస్యదుహితా తన్మమాచక్ష్వసుందరి॥ ౩౯॥ ఇతిపృష్టాతతో
బాలా వ్యాజహారవచోమృదు । అహంగంధర్వరాజస్య తనయా హేమమా
లినీ ॥ ౪౦ ॥ అత్రైవ వర్తతేసోఽయం విలాస నగరేశుభే । శృణుగంధర్వరా
జేంద్ర నామమే పద్మకోమలా॥ ౪౧॥ ఇత్యుక్త్వా సావరారోహా సఖిభిఃప్రయ
యౌపురం । తతోరుక్మరథశ్శ్రీమాన్ తస్యాంసంస క్తమానసః ॥ ౪౨ ॥ అమా

దుబరాక్రమించి నూర్లతరబడి వేలతరబడిగాజంపెనోయి దేవలుడా దేవతలు
రాక్షసులతో యుద్ధములఁజేయు సమయమం దతనిసహాయముగారమ్మని ప్రా
ర్థింతురు - ౩౫ - బలవంతుఁడైన యారుక్మరథుఁ డొకానొకప్పుడు వేటాడ
నాస క్తిగలవాఁడై పెక్కు గంధర్వులతోఁ గూడి పారిజాత పర్వతమునకుఁ
బోయెను - ౩౬ - అపర్వతమం దదృష్టవంతుడైన యారుక్మరథుడు సరస్సు
లలోనెల్ల నతిమనోహరముగఁ బ్రకాశించునట్టి కొలఁకునుగనెను అందు చెలు
లతోఁగూడిక్రీడించుచున్నట్టియుసమ స్తములయినశుభలక్షణములతో నొప్పు
చున్నట్టియు మెరుపుతళుకుమన్నట్లు వెలుగుచున్న యొకానొకస్త్రీని జూచె
ను చూచి మిక్కిలి బలముగల యారుక్మరథుఁడు శీఘ్రమున నాపెదగ్గిరకుఁబోయి
యాపెను బుజ్జగించుచునడిగెను అది యెట్లనఁగానో మంచి లక్షణములుగల
బాలికా నీవెవతెవు నీపేరేమి నీవెవని కూతురవు నాకీవిషయములను దెలుప
వేసౌందర్యవతీ - ౩౯ - ఇట్లడుగఁగా నాబాలికవిన్న దనముదోఁచఁబలికె
ను నేను హేమమాలియను గంధర్వరాజుకూతురను - ౪౦ - మారేంద్రుఁడైన
హేమమాలి యిచ్చటనే మంగళకరమగు విలాస పట్టణమందున్నాఁడు ఓగం
ధర్వరాజశ్రేష్ఠుఁడా వినుము నాపేరు పద్మకోమలయందురు- ౪౧- ఇట్లుచెప్పి
యాగంధర్వకన్య చెలులతోఁ దనపట్టణమునకుఁ బోయెను అంతనాసకలసం
పదలుగల రుక్మరథుఁడుపద్మకోమలయందు దగిలినమనస్సునను మరలింపఁ జాల

త్యైః ప్రేషయామాస సన్నిధిం హేమమాలినః । గత్వావిలాసనగర మమా
త్యాస్తేవిచక్షణాః॥ ౪౩॥ హేమమాలినమాసాద్య వ్యాజహ్రుర్భర్తృభా
షితం। హేమమాలీ తతశ్శ్రుత్వా తద్వాక్యమ్మత్తవిగ్రహః ॥ ౪౪ ॥ ఉవాచగ
ర్హణాయత్తం వాక్యంతన్మంత్రిణస్తదా। కుయోనిజస్యయుష్మాకం రాజ్ఞోమే
తనయాంశుభాం ॥ ౪౫ ॥ కథం దాస్యామిచామాత్య దేవగంధర్వకాంక్షితాం।
కథంయుష్మాక సదుర్బుద్ధిః ప్రేషయామాస మేంతికం॥ ౪౬ ॥ స్వయం వరా
ర్హాంమేకన్యాం నదాస్యామీహకస్యచిత్ । ఏవముక్త్వా హేమమాలీ ప్రే
షయామాసతాం స్తతః॥ ౪౭॥ తత స్తేమంత్రిణస్సర్వమూచూరుక్మరథాయవై ।
తతఃక్రుద్ధోమహాతేజా వాక్యం రుక్మరథోబ్రవీత్ ॥ ౪౮॥ విలాసపట్టణంచాద్య
భస్మసాన్మమసాయకైః । కరిష్యామిచగాత్రాణి ఛేత్స్యామిస్వర్ణమాలినః ॥
౪౯॥ ఇత్యుక్త్వారథమారుహ్యతత్పురంత్వరితంయయౌ । తతస్సశింజినీనాదం
కృత్వా శత్రుభయంకరం ॥ ౫౦ ॥ సమరాయా హ్వయామాస కుపితో హేమ
మాలినం। తదాగమనమాజ్ఞాయ హేమమాలీరుషాన్వితః ॥ ౫౧ ॥ సంనద్ధోనిర్గ

క హేమమాలిదగ్గిరికిఁ దనమంత్రులనంపెను విద్వాంసులగు నామంత్రులా వి
లాస నగరమునకుఁబోయి యా హేమమాలినిఁజూచి యతనితోఁ దమప్రభువు
చెప్పిన సమాచారమునుజెప్పిరి - ౪౩ - కావరించిన యొడలుగల హేమమా
లివారుచెప్పినమాటవిని యామంత్రులతో నిందతోఁగూడినమాట నుత్తరము
పలికెను ఆమాటయేదనిన- ఓమంత్రులారా కుత్సితయోనియందుఁబుట్టినమీ
ప్రభువునకు మిక్కిలిసౌందర్యముగలిగి దేవతలచేత గంధర్వులచేతఁ గోరఁబడి
న నాకూతునెట్లీగలను అదుష్టబుద్ధిగల మీప్రభువు మిమ్మునెట్లునాసమీపమున
కుఁబంపెను - ౪౬ - స్వయంవరముచేయుటకుఁదగిన నాకూతునెవ్వనికిని నే
నూరక యీను అని యిట్లుచెప్పి నా హేమమాలివచ్చిన మంత్రులను మరల
వచ్చినత్రోవనుబంపెను- ౪౭- అంత నామంత్రులుపోయి యా సమాచారము
నంత రుక్మరథునికొఱకుఁ జెప్పిరి - పిమ్మట మహాపరాక్రమముగల రుక్మరథుఁ
డామాటలకుఁ గోపగించినవాఁడై వారలతో నిట్లనిపలికెను- ౪౮ - ఇప్పుడావి
లాసపట్టణమును నాబాణములచేత భస్మాధీనముగాఁ జేయుదును హేమమా
లి యంగములనుఛేదింతును - ౪౯ - ఇట్లు చెప్పిరథమునెక్కి బిరబిరనాపట్టణ
మునొద్దకుఁ బోయెను అంత శత్రువులకు హృదయభేదముచేయునట్లా రుక్మర
థుఁడల్లెత్రాటిని శబ్దింపఁజేసి కోపగించి యాహేమమాలిని యుద్ధముకొఱకుఁ

తతశ్శీఘ్రంయుద్ధాయకృతనిశ్చయః । తావుభౌచమహావీర్యౌచక్రతుఃకదనంమహత్ ॥౫౨॥తతోరుక్మరథోత్సృష్టైఃకాలదండోపమైశ్శరైః ।సంతాపితోహేమమాలీ మూర్ఛితోనిపపాతహ॥ ౫౩॥ తతస్సతస్మై శైత్యోపచారాన్ చక్రే మహామతిః । తతోజ్ఞాత్వాహేమమాలీ దృష్ట్వారుక్మరథంస్థితం॥ ౫౪॥ ఉపచారాన్ప్రకుర్వంతం హృష్టోవాక్యమథాబ్రవీత్ । సాధుసాధుమహాభాగ తవరుక్మరథాద్యమే॥ ౫౫॥ పుత్రికాంతు ప్రదాస్యామి గృహాణ సురసత్తమ । ఇత్యుక్త్వాస్వర్ణమాలీతం సమాధాయమహామతిః ॥ ౫౬ ॥ పురం ప్రవేశయామాస హృష్టోరుక్మరథంతతః । దదౌ తస్మైకుమారీంతాం ప్రేమ్ణావై పద్మకోమలాం॥ ౫౭॥ తతోరుక్మరథఃప్రీతస్తయాసాకంమహాబలః । లక్ష్మీవర్ధనమాసాద్య వర్తతేపూర్వవత్ఖలు ॥ ౫౮ ॥ తస్మాద్రుక్మరథాద్రాజన్ సాసాధ్వీ పద్మకోమలా ॥ మాం ప్రాసూత స్వర్ణకేతురితి నామమమాభవత్ ॥ ౫౯ ॥ సోహంకదాచి

బిలుపించెను అతని రాకనెఱిఁగి హేమమాలి కోపగించుకొన్నవాఁడై సన్నాహముచేసుకొని యుద్ధముచేయ నిశ్చయించుకొని శీఘ్రముగా బయలుదేరి వచ్చెను మిక్కిలి పరాక్రమముగల యారుక్మరథ హేమమాలులిద్దరు పెద్దయుద్ధముచేసిరి- ౫౨- అంతనారుక్మరథుఁడు కాలదండముతో సమానములైన బాణములనేయ నాహేమమాలి యాబాణములచేత సంతాపమునుబొంది మూర్ఛపోయిక్రిందఁబడెను- ౫౩- అప్పుడు మహాబుద్ధిశాలియయిన యాహేమమాలికారుక్మరథుఁడుసకుశైత్యోపచారములుచేసెను అంతనాహేమమాలి మూర్ఛదెలిసి తనకుపచారములుచేయుచున్న రుక్మరథునిఁజూచి సంతసించి యతనితోనొకమాటచెప్పెను ఓ మిక్కిలి యదృష్టవంతుఁడైన రుక్మరథుఁడా మంచి మంచి యిప్పుడు నాకూతు నీకిచ్చెద దేవశ్రేష్ఠుఁడా గ్రహింపుము అనియిట్లు చెప్పిమిక్కిలి బుద్ధికౌశలముగల యాహేమమాలి హర్షించినవాఁడై యతనిసమాధానపఱచిపట్టణములోపలికిఁ బిలుచుకొనిపోయెను పిమ్మటపద్మకోమల యను తనకూతునతనికిఁ బ్రీతితోనిచ్చెను- ౫౭- అంతరుక్మరథుఁడుసంతసించినవాఁడై యాపెతోఁగూడలక్ష్మీవర్ధనమనుతనపట్టణమునుబొందిమునుపటివలెనేయుండెను - ౫౮ - ఓరాజా - ఆరుక్మరథునివలన నామహాగుణవతియగు పద్మకోమల నన్నుఁగనెను నాకు స్వర్ణకేతువని పేరుగలిగెను- ౫౯- ఇట్టి నేనొకానొకప్పుడు నాభార్యయయిన చిత్రరేఖతోడ విమానమునెక్కి కైలాసపర్వ

ప్రాణేంద్రభార్యయా చిత్రరేఖయా । విమానం వరమాస్థాయగతః కైలాస భూధరం ॥ ౭౦ ॥ తత్కందరొహః కేళీ పరావాస్తాం శివావనే । అజ్ఞాత్వా తదహంతత్ర ప్రవిష్టోవనమధ్యమే॥ ౭౧॥ దృష్ట్వామాం శంకరః క్రోధా దిదం వచనమబ్రవీత్ ॥ శ్రీశివః ॥ కిమర్థమిహదుర్బుద్ధె ఆగతోస్యస్మదంతికం ॥ ౭౨ ॥ మచ్ఛాపాత్త్వం త్యక్తమహిమామానుషం యోనిమావిశ । ఏషాతేగృహిణీహాహ త్వనపత్నీ భవిష్యతి ॥ ౭౩ ॥ ఇతిశప్త శ్శంకరేణ వెపమానో భృశం తతః । ప్రార్థయం పార్వతీనాథమప్యథంశాపమోచనం ॥ ౭౪ ॥ భగవన్ దేవదేవేశ పార్వతీశ దయానిధే । అస్యశాప సముద్రస్య పారం కల్పయ శంకర ॥ ౭౫ ॥ కేనవాశామ్యతేశాప వహ్నికీలావదప్రభో । ఇతి సంప్రార్థితశ్శంభు మాంజగా దాథదేవల ॥ ౭౬ ॥ శ్రీశివః ॥ లోకోపకరణార్థాయ యదా వోత్పాద్యతేమయా । దేవాంగ ఇతివిఖ్యాతో మునిరాడ్వీతకల్మషః॥ ౭౭॥ సముభూత్వాపురాధ్యక్షో యదాయాస్యతి తెంతికం । తదానిర్ముక్తికతముసహంభోతిని- ౭౦- ఆపర్వతగుహాయందలి వనమందుఁ బార్వతీపరమేశ్వరులు రహస్యక్రీడసలుపుచుండిరి నేనా నయినము దెలియక యావనమధ్యముసకుఁ జొచ్చినవాఁడనైతిని- ౭౧- శివుఁడు నన్నుఁజూచి కోపమువలన నొకమాటపలికెనది యేదనిన- శివుఁడు చెప్పెడిమాటయిది-దుష్టబుద్ధీయిప్పుడునాసమీపమునకేలవచ్చితివి- ౭౨- నాశాపమువలననీమహిమనెల్ల విడిచిమనుష్యయోనిని ప్రవేశింపుము నీపెండ్లామైన యీపెయు నట్లేమనుష్యస్త్రీయై నీకుభార్యకాఁగలదు- ౭౩- ఇట్లు శంకరునిచేతను శపింపఁబడినవాఁడనై యంత మిక్కిలి వడఁకుచు పార్వతీపతినిఁ బ్రార్థించుచు శాపము నాకెప్పుడేవిధమునవిడుచునో యానయిన మడిగితిని- ౭౪- భగవంతుఁడా దేవదేవుల కీశ్వరుఁడా పార్వతీపతీ దయానిధీ ఇప్పుడు తాము నన్ను శపించితిరే యీశాపమను సముద్రమున కొకయంతమును గల్పింపుమయా శంకరుఁడా- ౭౫- ఓ సర్వకార్యసమర్థుఁడా యీశాపమను నగ్నిజ్వాల దేనిచేతఁ జల్లాఱునో దానిఁ జెప్పుమయ్యా- అనియిట్లు నేను బ్రార్థించఁగాఁ దరువాత శంకరుఁడు నాతోఁ జెప్పెనోయి దేవలుఁడా - ౭౬ - శంకరునిమాట- నేను లోకములకుపకారముచేయుటకు నిప్పాపుఁడై దేవాంగుఁడని ప్రసిద్ధికెక్కిన మునివర్యు నెపుడుసృజింతునో అతఁడు నీపట్టణమునకుఁ బ్రభుఁడై యెప్పుడు నీదగ్గిరికి వచ్చునో అప్పుడునీపాపమంతయుఁబోయి నీవీశాపమువలన విమోచనమును బొందఁగలవు-

లుప్త శ్శాపాదస్మాద్విమోక్ష్యసె ॥ ౧౮ ॥ ఇత్యుక్త్వా శంకరో దేవ్యా తత్రై
వాంతరధీయత । సోహమామోదరాజేనెందుమత్యాం భద్రబాహునా ॥ ౧౯ ॥
ఉత్పాదితస్సునాభోయ మితినామాకరోత్పితా । ఏషాకలావతీనామ్నా కా
రాజస్యనందినీ ॥ ౨౦ ॥ పత్నీమమ మహాబాహో కారితాభద్రబాహునా
ఏతత్తె కథితంసర్వ మాఖ్యానం మమవిస్తరాత్ ॥ ౨౧ ॥ త్వత్ప్రసాదేన భగ
వక్ సంతీర్ణశ్శాపసాగరః । బ్రహ్మా ॥ సునాభ స్తత ఇత్యుక్త్వా తత్పత్నీచ క
లావతీ ౨౨ ॥ విసృజ్యమానుషౌదేహౌ దివ్యరూపధరావ్రభౌ । దివ్యం విమా
నమాస్థాయ దివ్యస్రగ్భూషణాన్వితౌ ॥ ౨౩ ॥ ఆశ్వాస్య దేవలం ప్రీత్యాయ
యతుస్తౌ స్వమాలయం । తద్దేహయో ర్దేవలోపి కారయామాస సత్క్రి
యాం॥ ౨౪॥ ఏతత్తెకథితంసర్వం సునాభచరితంశుభం । పరంతు యత్తువక్ష్యా
మి శ్రుణుత్వమ్మునిసత్తమ॥ ౨౫॥ ఇతిశ్రీబ్రహ్మాండపురాణే - బ్రహ్మనారదసంవాదే
ఉత్తరఖండే దేవాంగచరితె - సునాభోపాఖ్యానంనామ చతుర్థోఽధ్యాయః.

---

౧౮ - ఇట్లుచెప్పిసమస్తలోకములకుశుభకరుఁడై శివుఁడు పార్వతితోఁ గ నచ్చ
టనేయంతర్హితుఁడాయెను అంతనేనామోదపట్టణమునకుఁ బ్రభువై నభద్ర
బాహువనువానిచేత వానిభార్యయగు నిందుమతియందు జనించితి నాతండ్రి
యయిన భద్రబాహువు నాకుసునాభుఁడని పేరుపెట్టెను కాశీరాజుకూతురై
నకలావతియనునది యీపె మాతండ్రియగు భద్రబాహు వీపెను నాకుబెండ్లి
చేయించెను ఇదినావృత్తాంతము నావృత్తాంతమును యావత్తునీతోఁ జెప్పితిని-
౨౧ - నీయనుగ్రహమువల్ల నేనుశాపమను సముద్రమునుదాటితిని - సునాభుఁ
డు దేవలునితోనిట్లుతనవృత్తాంతమంతయుఁ జెప్పి యంతనాసునాభుఁడతని భా
ర్యకలావతియును మనుష్యదేహములనువిడిచి యిద్దఱు దివ్యదేహములనుధరిం
చి దేవలోకములయందుఁ బోఁదగినవిమానమునెక్కి కల్పవృక్షముల పుష్పల
దండలచేత నలంకారమును బొంది సంతోషముతో దేవలునకూరటఁ జెప్పి త
మనివాసమునకుబోయిరి అంత నాదేవలుఁడును వారల యిద్దఱ దేహములకు
నౌర్ధ్వదైహిక సంస్కారమును జేయించెను - ౨౪ - ఓనారదుఁడా సునాభు
నిచరిత్రమిట్టిది దీనినీకు సాంగముగఁ జెప్పితి నిదిమిక్కిలిశుభదాయకము ఇఁకవి
ష్టవృత్తాంతమేదిగలదో దానిఁ జెప్పెదవినుము - ౨౫ - ఇదిబ్రహ్మాండపురా
ణంబున - బ్రహ్మనారద సంవాదంబున - నుత్తర ఖండమున - దేవాంగచరితం
బున - సునాభోపాఖ్యానమన్నది నాలవయధ్యాయము.

బ్రహ్మ॥ తతస్స దేవలశ్శ్రీమా౯ మంత్రీ నాహూయసత్వరం। వస్త్ర నిర్మాణచతుర ఇదం వచనమబ్రవీత్ ॥ ౧॥ మయాతువస్త్రనిర్మాణం కర్తవ్యంశీఘ్రమేవహి। వయనస్యోపకరణాన్యాహర్తవ్యానిమంత్రిణః ॥ ౨ ॥ తదహంమేరుమాసాద్యాగమిష్యామిచ సత్వరం। మహాత్మా తత్రవై త్వాష్ట్రో వర్తతేహిమయఃప్రభుః ॥ ౩ ॥ తేనోప కరణాన్యస్య వయనస్య విచక్షణాః। ఆగమిష్యామిచాదాయ సహసా నీతికోవిదాః॥ ౪॥ దేవలేనై వముక్తాస్తు మంత్రిణో జగదుశ్చతం ॥ మంత్రిణః ॥ వయమప్యాగమిష్యామ స్త్వయాసాకమి హానఘ ॥ ౫ ॥ చతురంగబలోపేతై రస్మాభిశ్చ సహప్రభో । గంతుమర్హసిభద్రంతే అస్మాకం బుద్ధిరీదృశీ ॥ ౬ ॥ నచైకేనత్వయారాజ౯ గంతవ్యంహి మహామతే। వయమప్యనుయాస్యామో నాత్రకార్యా విచారణా॥ ౭॥ ఏవముక్తోమాత్యవర్యై ర్దేవలః పునరబ్రవీత్। నచైవం ఖలువ క్తవ్యం శ్రుణుధ్వంభాషితంమమ॥ ౮॥ ఇదం రాజ్యం ప్రశాసంతో వర్తధ్వం నీతికోవిదాః। అగతే

బ్రహ్మదేవుఁడా పిమ్మటికథను నారదునికిఁ జెప్పుచున్నాఁడు- తరువాత నా దేవలముని వస్త్రములనేయనేర్పరియై యతివేగముతోఁ దనమంత్రులను బిలిచి యిట్లనియొకమాట వారలతోఁ జెప్పెను- ౧- మంత్రులారా నేను వేగిర వస్త్రములనేయవలయునుగనుక వస్త్రమునునేయుటకు సాధనములను దెచ్చికోవలయును- ౨- కాబట్టి నేనుద్వరితముగా మేరుపర్వతమునకుఁబోయి మరలవచ్చెదను విశ్వకర్మకొమారుఁడగు మహానుభావుఁడైన మయుఁడక్కడ ప్రభువై యున్నాఁడుగదా - ౩ - నీతిశాస్త్రసంపన్నులైన యోమంత్రులారా నేనక్కడికిఁబోయి యతనిదగ్గిరనుండి నేయుటకుసాధనములనుదీసికొని శీఘ్రముగ వచ్చిచేరెదను- ౪- ఇట్లు దేవలముని చెప్పఁగా నామంత్రులు మరల నా దేవలమునిని గూర్చి యిట్లనిరి మంత్రులుచెప్పెడిదేమన్నను- ఓనిష్కల్మషుఁడా మేమునునీతోఁగూడవచ్చెదము-౫-ఏనుగులుగుఱ్ఱములురథములుకాలుబలములతోఁగూడిరాఁగామాతోఁగూడ మీరుపోవలయును అట్లైనమేలు- మాకిట్లుతోఁచుచున్నది-౬-మిక్కిలిబుద్ధిగలయోదేవలమహారాజామీరుపరివారరహితులరై పోవుటయు క్తముకాదుకాఁబట్టిమేముమీవెంటవచ్చెదము ఈవిషయమందేమియు నాలోచింపఁబనిలేదు- ౭- ఇట్లా మంత్రివర్యులుచెప్పఁగా నామాటలువిని దేవలుఁడువారితోమరలనిట్లనిపలికె-ఇట్లుమీరుచెప్పఁగూడదునామాటవినుఁడు- ౮- మీరురాజనీతియందు మిక్కిలివిద్వాంసులరుకావున నీరాజ్యమునుబాలిం

షుభవత్సవద్య శాస్త్రోవాత్రవిద్యతే ॥ ౯ ॥ తస్మాన్నరోచతేహ్యద్య యుష్మదాగమనంమమ । అహమాదాయసామగ్రీంవయసస్యమహాప్రభోః॥ ౧౦॥ ఆగమిష్యామిసహసాయూయంవర్తధ్వమత్రవై । ఇత్యమాత్యాన్నివర్త్యాథపరివారాంశ్చదేవలః ॥ ౧౧ ॥ స్వయమేవమహావీర్యో గమనాయ మతింద ధే । తతోమహేషుధిం ధృత్వా చాపహస్తః ప్రతాపవాన్॥ ౧౨ ॥ జగామసహసామేరు మేకఏవ మహాబలః । తతోదదర్శపథ్యేష గార్గ్యస్యాశ్రమముత్తమం॥ ౧౩ ॥ తద్దర్శనోత్సుకశ్శీఘ్రమాసాససాదతపోధనం । గార్గ్యం తపస్వినాం శ్రేష్ఠం నిర్మలజ్ఞానభూషణం॥ ౧౪॥ ప్రాప్తం దేవలమాజ్ఞాయ స గార్గ్యోధర్మవిత్తమః । ఉపస్కృత్యచరాజానం వాక్యమేతదువాచహ ॥ ౧౫ ॥ గార్గ్యః ॥ స్వాగతంతే మహాభాగ కుశలంఖలుదేవల । సుభిక్షంతవ రాజ్యేచ జనానాంచసుఖంఖలు॥ ౧౬॥ ఇతిపృష్టస్సగార్గ్యేణ దేవలోవాక్య

పుచుండుఁడు మీరునాతోఁగూడవచ్చినపక్షమందిచ్చటరాజశాసనముజరిగించువాఁడెవఁడున్నాఁడు-౯-కాఁబట్టిమీరాకయిప్పుడు నాకుయుక్తముగాఁదోచదాయెను నేనుబోయి మహానుభావుఁడైన మయునివలననేతకువలయుసామగ్రినిదీసికొని శీఘ్రముగవచ్చిచేరుదును మీరిలిచ్చటనే నిలిచియుండుఁడు అనియిట్లుచెప్పిమంత్రులనుబరిజనములనువదలకుండమఁల్చి మహావీర్యుఁడగునాదేవలుఁడు తాను మాత్రమే పోవనిశ్చయముచేసెను- ౧౧- అంతఁబరాక్రమవంతుఁడగునతఁడు విల్లుచేతఁబట్టుకొని పెద్దయంబులపొదిధరించుకొనిమిగులబలముగలవాఁడుగనుక నొకఁడె మేరుపర్వతమునుగూర్చిపోయెను పోవుసపుడతఁడుమార్గమందుగార్గ్యమహాముని యాశ్రమమతిరమణీయముగనుండగాదానిఁజూచెను- ౧౩- అంతశ్రీమంతుఁడగు నతఁడా గార్గ్యులజూడనుద్యుక్తుఁడై తపస్సును ధనమును సంపాదించునట్టియు ఋషివర్యుఁడై నట్టియు నిష్కలంకమగు తెలివియేతొడవుగాఁగలగార్గ్యునిఁగూర్చిపోయెను-౧౪- ఇట్లు పోఁగా నాగార్గ్యుఁడు మిక్కిలి ధర్మము దెలిసినవాఁడు గావున దేవలునిరాకనెఱిఁగి యాదేవలరాజును జక్కఁగాఁ బూజించి యిట్లనిపలికెను - ౧౫ - గార్గ్యుఁడు చెప్పినమాట- ఓ మిక్కిలి యదృష్టవంతుఁడా నీవువచ్చునపుడు దారియందు నీకుక్షేమమా ఓదేవలుఁడా నీకుఁగుశలమేకదా నీరాజ్యమందు సుభిక్షమేకదా జనులకందఱకు క్షేమమేకదా- ౧౬- ఇట్లు గార్గ్యుఁడడుగఁగా దేవలుఁడు త్తరము చెప్పెను - ఓ తపస్సునుధనమును సంపాదించిన గార్గ్యుఁ

మబ్రవీత్ । కుశలం నోహి సర్వేషాం త్వత్ప్రసాదా త్తపోధన ॥ ౧౭ ॥ సుభిక్ష
మపిరాజ్యంచ వర్తతేహి సదానఘ । ఇతిశ్రుత్వా తస్యవాక్యం గార్గ్యోవై
హర్షమావిశత్ ॥౧౮॥ తేనపృష్టస్సగార్గ్యోపి యథాన్యాయమభాషత। తతః
ప్రపచ్ఛగార్గ్యస్తం దేవలంతపతాంవరః ॥ ౧౯ ॥ కుతోగమిష్యతేరాజన్ హే
తుశ్చాగమనేత్రకః । పరిత్యక్తపరీవారో గచ్ఛసిత్వం కుతోనఘ ॥ ౨౦॥ ఇతిపృ
ష్టస్సగార్గ్యేణాకథయత్సర్వమేవతత్ । తతోగార్గ్యో దేవలాయచ కారా
తిథ్యమాదరాత్ ॥ ౨౧॥ తత్రతాంసోరజనీంనీత్వా ఇష్టాలాపైశ్చదేవలః । కృత్వా
హ్నికక్రియః ప్రాతః గార్గ్యేనుజ్ఞాపితోయయౌ ॥ ౨౨॥ వివిధాన్ విషయా
నద్రీనతిక్రమ్య మహాబలః । ప్రవివేశసకాంతారం ఘోరంనిర్మానుషంతతః ॥
౨౩ ॥ సింహశార్దూలభేరుండఖడ్గోమృగసంకులం । లులాయద్వీపభూయి
ష్ఠం భల్లూకశరభాకులం ॥ ౨౪॥ వారాహగవయాకీర్ణం చమరీ వ్యాఘ్రము
చ్ఛ్రితైః । కురంగయూథైర్బహుభిఃవ్యాప్తంగోపుచ్ఛసంకులం ॥ ౨౫॥ అన్యైశ్చ

డా నీయనుగ్రహమువలనపునుమాకు క్షేమమునకుఁ దక్కువలేదు - ౧౭ -
మారాజ్యమును సర్వకాలము సుభిక్షముగానే యున్నదయా మహానుభావా
అనియిట్లు దేవలుఁడు చెప్పఁగా నాగార్గ్యమహాముని మిక్కిలి సంతోషము
నొందెను - ౧౮ - అంత దేవలుఁడా గార్గ్యుని యోగక్షేమము నడు
గగాఁ నతఁడును దగురీతి నుత్తరముపలికెను పిమ్మట దాపసశ్రేష్ఠుఁడగు నా
గార్గ్యుఁడు దేవలునినడిగెను- ౧౯- అతఁడడిగిన దేమనఁగా ఓరాజా నీవెక్క
డికిఁ బోయెద విటవచ్చుటకుఁ గారణమేమి మహానుభావుఁడా నీపరివారమును
విడిచి నీవుమాత్రమేల పోయెదవు- ౨౦- ఇట్లు గార్గ్యుఁడా దేవలునడుగఁగా
నతఁడెల్లవృత్తాంతముల నమ్మునికెఱిఁగించెనంత నాగార్గ్యమహాముని ప్రీతితో
నతనికాతిథ్యమొసరించెను- ౨౧- అంతనా దేవలుఁడత నితో నిష్టములగుసల్లా
పములుసలుపుచు నారాత్రిగడపి మఱుచటిదినము ప్రాతఃకాలమం దాహ్నికక్రి
యల నచ్చటనే చేసికొని గార్గ్యుని సెలవునుబొంది యచ్చటనుండి బయలు వె
డలిపోయెను- ౨౨- అట్లుపోవునపుడు మహాబలుఁడగు నతఁడనేకవిధములగు
దేశములను గొండలనుదాటి పిమ్మట భయంకరమును మనుష్యసంచార రహి
తమునగువనమును ప్రవేశించెను - ౨౩ - ఆవనమందు సింహములు పెద్దపులులు
ఖడ్గమృగములు గండభేరుండపక్షులు నడవియావులు నెద్దులును లెంకలనుగుంపు
లుగానుండును - దున్నపోతులు నడవియేనుగులు నెలుగుబంట్లు శరభములు నిం

శ్చబహుభిశ్చైవ శ్వాపదైర్వ్యాప్తముచ్చకైః । అనేకద్రుమసంకీర్ణం గు
ల్మకుంజాదిదుర్గమం॥ ౨౬॥ నానాపక్షిగణాకీర్ణం ఝిల్లీరావసమాకులం।
సింహగర్జితవిత్రాసం కౌశికారావభీకరం॥ ౨౭॥ తతోగచ్ఛత్తతోమానివ
హారణ్యేతిదుస్తరే। తతస్సింహోమహాకాయో జ్ఞాత్వా వాయువశాద
ముం ॥ ౨౮ ॥ సముత్ప్లుత్యోద్ధృతసటఃక్షిప్తవాలముచ్చకైః । గర్జన్ వ్యా
త్తాననోదంష్ట్రా రోచింష్మికిరస్వనే ॥ ౨౯ ॥ అభిదుద్రావవేగేనజఘాంసుర్దే
వలంహరిః । తతోదృష్ట్వాదేవలోపిధనురుద్యమ్యవీర్యవాన్ ॥ 30 ॥ మృగేం
ద్రం మర్దయామాస సాయకైరగ్నిసన్నిభైః । ఆవిధ్యతంమహేష్వాసస్సిం
హంసింహపరాక్రమః ॥ 3౧ ॥ పునర్ద్వాభ్యాంభల్లాభ్యాంఫాలదేశేమృగోశితుః।
సోతివిద్ధోబలవతా మృగరాడ్భృశవిహ్వలః ॥ 3౨ ॥ జగర్జాశనిసంపాతం స
ర్వస్మాదతిభీకరం । తతస్సదేవలఃక్రుద్ధశ్శరైస్సన్నతపర్వభిః ॥ 33 ॥ తద్వ

ముకొనియుండును అడవిపందులుగవయమృగమును చమరీమృగములు మిక్కి
లివ్యాపించియుండును దుప్పలు మిక్కిలిగానుండును- కొండముచ్చులు మెం
డుగాఁగలవు మఱియనేకక్రూరమృగములు వ్యాపించియుండునావనమత్యు
న్నతముగానుండును నానావిధములగు వృక్షములావనమంతయుఁ గ్రమ్మకొ
నియుండును పొదలు పొదరింద్లు మెండుగానుండును అనేకములగు పక్షిసం
ఘములచేత వ్యాప్తము ఝిల్లీకానాదములచే నితరశబ్దములు వినఁబడకుండును సిం
హములుగర్జింపగాగుడ్లగూబలుగూయఁగాభయంకరమైయుండును- ౨౭- ఇ
ట్లు మిక్కిలి భయంకరమగు నామహారణ్యమందాదేవలముని ప్రవేశించెను ప్ర
వేశించిపోఁగా నందుండు పెద్దసింగమొక్కటి వాసనఁబట్టి యాదేవలుని రా
కనెఱిఁగిగంతువేసి మెడమీఁదిజూలునిగుడద్రోసి పైకెత్తుకొని యావనమంతయు
దనకోరలకాంతివెదచల్లునట్లు నోరుతెఱచి గర్జించెను - ౨౯ - ఇట్లుగర్జిం
చియాసింహము దేవలునిఁజంపనిచ్ఛగలదై వేగముతోనతనిమీఁదికిఁబరుగెత్తె
ను అంతదేవలుఁడునుఁదానిఁజూచి ధనుస్సునెత్తుకొని పరాక్రమము నవలంబిం
చినవాఁడై నిప్పువంటి బాణములచేత నాసింహమును గొట్టెను ఇట్లుకొట్టి పె
ద్దధనస్సునుబూనిసింహమువంటి పరాక్రమముగల యాదేవలుఁడు మరల రెం
డుబాణములచేత నాసింహము నొసటఁగొట్టెను ఇట్లు బలవంతుఁడగు నాదే
వలునిచేత నాసింహముమిక్కిలి దెబ్బలుపడి దేహమందుబలముడిగి పిడుగు
బడి నట్లున్నిధ్వనులకంటె భయంకరముగఁగొప్పెను అంత దేవలుఁడు మిక్కిలి

త్రిం పూరయామాస నిషంగస్థేనవీర్యవాన్ । పునరేకేనభల్లేన కంఠదేశేజఘానహ ॥ ౩౪ ॥ తేనసింహోగతప్రాణ ఉద్గిరన్ రుధిరంబహు । శ్రోత్రనేత్రాస్యకుహరైః పపాతధరణీతలే ॥ ౩౫ ॥ తతఃపుష్పకమారుహ్య దివ్యగంధానులేపనః । దివ్యస్రగ్భూషణోపేతో దదృశేపురుషోమహాన్ ॥ ౩౬ ॥ తం దృష్ట్వా విస్మయావిష్టోదేవలోవాక్యమబ్రవీత్ । కోభవాన్ పురుషవ్యాఘ్రవృత్తాంతఃకిమువైవద ॥ ౩౭ ॥ మహాన్మేవిస్మయోజాత స్తన్మేవద మహామతే । దేవలేనైవముక్తస్తు సచైనం నిజగాదహ ॥ ౩౮ ॥ సాధుపూతోస్మి రాజేంద్ర వ్యతరంశాపసాగరం । కృతకృత్యోస్మి ధన్యోస్మి త్వత్తోహంఖలుపావన ॥ ౩౯ ॥ వక్ష్యామిమమవృత్తాంతం శ్రుణుత్వంరాజసత్తమ । యస్మాచ్చిరం నిమగ్నోహం దుస్తరేశాపసాగరే ॥ ౪౦ ॥ త్వయాహిగమితఃపార మిదానీం పుణ్యమూర్తినా । తస్మిన్నేవం బ్రువాణేతు దేవలఃపునరబ్రవీత్ ॥ ౪౧ ॥ కస్త్వం పురుషశా

కోపగించుకొని శ్రేష్ఠములగుబాణముల దానిమోమునిండనేసి మరలఁదనయమ్ములపొదియందొక బాణమునెత్తి దానికంఠమునకుఁ బట్టికొట్టెను- ౩౪- అదెబ్బచేత నాసింహము ప్రాణముపోయి చెవులలోను గన్నులలోను నోటను నమితముగానెత్తురుగ్రక్కుచునేలబడెను- ౩౫- అంత నంతరిక్షమందుఁ బుష్పకవిమానారూఢుఁడై దివ్యమైనస్రక్గంధము దేహమందలఁదికొని దివ్యములగుపూలదండలచేత నలంకృతుఁడై యొకమహాపురుషుఁడుగానఁబడెను - ౩౬ - ఆపురుషునిఁజూచి దేవలుఁడాశ్చర్యమునొంది యతనితోనిట్లని యడిగెను ఓ పురుషశ్రేష్ఠుఁడా నీవెవఁడవు నీసమాచారమేమోయి మహానుభావా - ౩౭ - నిన్నుఁజూడఁగా నాకుమిక్కిలి యాశ్చర్యముకలుగుచున్నది కాబట్టి నీవృత్తాంతమును నాకుఁజెప్పవలయును అనియిట్లు దేవలుఁడడుగఁగా నావిమానమందలిపురుషుఁడు దేవలునిఁగూర్చి యుత్తరము చెప్పెను- ౩౮- ఓరాజశ్రేష్ఠుఁడా లెస్స నేనుబరిశుద్ధుఁడనైతిని - శాపమను సముద్రము నిన్నాళ్లకుదాటితిని ఓ పవిత్రుఁడా నీవలనఁగదానేను గృతకృత్యుఁడనై ధన్యుడనైతిని- ౩౯- ఓరాజశేఖరుఁడా దేనివలన నేనిన్నాళ్లుగడవఁగూడనిశాపసముద్రమందు మునిఁగియుంటినో యావృత్తాంతమును జెప్పెదవినుము - ౪౦ - మహాపుణ్య శరీరుఁడవగు నీచేతఁగదా నేనాశాపసముద్రమునుగడచితిని అనియిట్లు విమానస్థ పురుషుఁడుచెప్పుచుండగా దేవలుఁడుమరలనతనితోనిట్లనియెను- ౪౧- ఓపురుషశ్రేష్ఠుఁడా నీవెవఁడవు నీవృత్తాంతమును నాకుఁజెప్పుము నామనస్సు మిక్కిలి యాశ్చ

దూరాలవృత్తాంతం కథయస్వతే । విస్మయేనసమావిష్టం తంత్వంశీఘ్రం వ్యపోహాయ ॥ ౪౨ ॥ సదేవలేనైవముక్త స్స్వవృత్తాంత మథాబ్రవీత్ ॥ యక్షః ॥ శ్రుణురాజేంద్ర సర్వంచ ఉపాఖ్యానం మమప్రభో ॥ ౪౩ ॥ అహం కుబేరానుచరోయక్షో నామ్నా కపింజలః । ఏకదాహం మహాబాహో మృగయానక్తమానసః ॥ ౪౪ ॥ అనేక యక్షసహితో విశం కాననముత్తమం । అనేక శ్వాపదాకీర్ణాహత్వా సంచరామ్యథకాననే ॥ ౪౫ ॥ కృష్ణసార స్తతోరాజన్ సామీప్యేదదృశేమయా । దృష్ట్వామాంసమృగస్తూర్ణం దుద్రావ భయపీడితః ॥ ౪౬ ॥ కాలేనప్రేరితోహంచ వేగేనాథతమన్వగాం । తస్మిన్ ద్రవతికాంతారే నుదుద్రావపునఃపునః ॥ ౪౭ ॥ సలక్ష్యంచన బాణస్య లగతిస కథంచన । మయావిద్రావ్యమాణస్తు దుద్రావేచాతిరంహసా ॥ ౪౮ ॥ తతోరోషేణమహతా మయాముక్తోమహాన్ శరః । నిఖాత స్తత్రికే బాణ స్సబాణోపి యయౌపునః ॥ ౪౯ ॥ సచాశ్రమంగతః క్షిప్రం గౌతమస్యమహాత్మనః । ఏతస్మిన్నంతరేకాలే

ర్యముతోఁగూడియున్నది నీవుశీఘ్రముగానాయాశ్చర్యమునుబోఁగొట్టవలయును- ౪౨- ఇట్లు దేవలుఁడనుగగా నాయక్షుఁడు దనవృత్తాంతమును జెప్పనారంభించెను యక్షుఁడు చెప్పినమాట - ఓరాజరాజా నాకథను జెప్పెదఁ బరాకులేకవినుమయ్యా- ౪౩- నేనుగుబేరునకు స్నేహితుఁడగు కపింజలుఁడను యక్షుఁడను- ఒకానొకప్పుడు నాకువేఁటాడవలయునని యిచ్ఛపుట్టెను- ౪౪- అంత నేననేకులగు యక్షులతోఁగూడి యొకపెద్దయడవియందుఁ బ్రవేశించి క్రూరములగుపలుమెకములఁజంపి యాపిమ్మట నాయడవియందింక వేఁటాడదిరుగుచుంటిని- ౪౫- అంత నేనుసమీపమందొకజింకనుజూచితిని-ఆమెకమునన్నుఁజూచిమిక్కిలిభయపడి శీఘ్రముగఁబరుగెత్తెను- ౪౬- అంత నేనును దైవగతికిలోఁబడి బిరబిర దానివెంబడి తరిమితిని - ఆ యడవియందది పరుగెత్తుచుండగా నేనువెంబడిఁబదలక పరుగెత్తితిని- ౪౭- ఎంతదూరముతరిమిన నామృగము నాబాణము గురికిఁదగలక తప్పిపోవుచువచ్చెను - నేనుదరముఁగా మిక్కిలి వేగముతోఁబరుగెత్తెను- ౪౮- అంతనాకు మిక్కిలికోపముకలుగఁగా నొక పెద్దబాణము దానిమీఁద విసరికొట్టితిని - ఆబాణముపోయి యాజింకవెన్నెముకక్రింద నాటఁగా నాబాణముతోఁగూడి యది మరలఁ బరుగెత్తెను - ౪౯ - అట్లుపరుగెత్తి యామృగముశీఘ్రముగామహామహిముడగు గౌతమునియాశ్రమము నకుఁబోయెను ఆసమయమం దాగౌతమమహాముని యచ్చటికివచ్చెను- ౫౦-

తత్రాయాద్గౌతమో మునిః ॥ ౫౦ ॥ దృష్ట్వా మృగం ద్రావ్యమాణం క్షురద్రక్త
మ్ముఖాతురం । నిఖాతబాణం మాంచైవానుధావంతం సకార్ముకం ॥ ౫౧ ॥
దయాసహకారిణో మౌనిః క్రోధరక్తేక్షణోబ్రవీత్ । గౌతమః ॥ దురాత్మన్నా
శ్రమమృగమస్మాకం హంతుముద్యతః ॥ ౫౨ ॥ మమాశ్రమగతం బాలం పా
పాత్మన్ననుధావసె । తస్మాత్త్వం ఘోరకాంతారే సింహో భవ దురాస
దః ॥ ౫౩ ॥ భక్షయన్ బహుధా జంతూన్ పాపాచార సమాకులః । ఇతిశప్తస్తత
స్తేన గౌతమేనామితౌజసా ॥ ౫౪ ॥ దేవలోనె భృశం త్రస్తో యాచేతం ప్రా
ర్థయన్మునిం । భగవన్మునిశార్దూల దయాంకురు మయి ప్రభో ॥ ౫౫ ॥ శా
పస్యాంతం వదశాపస్యమిత్రస్నేహదయానిధే । ఇత్యుక్తో గౌతమశ్శ్రీమాన్ మాము
వాచ తపోనిధిః ॥ ౫౬ ॥ గౌతమః । శివస్యమానసశ్శ్రీమాన్ దేవాంగ ఇతివి
శ్రుతః । రక్షితా వాభిమానస్య తేజస్వీ పటువిక్రమః ॥ ౫౭ ॥ సత్వాం మోచ

వచ్చి యాగౌతమముని నాచేఁ దరమఁబడుచు నెత్తురుగారుచు భయపడుచు బాణము దేహమందు నాటఁబడియున్న యామృగమును దాని వెంబడివిల్లుచే తఁబూనిదరుముచున్న నన్నుఁజూచి యామృగమందు దయగలవాఁడుగావున నామీఁదికోపము చేతఁ గన్నులెఱ్ఱఁజేసుకొని నాతోనిట్లనెను. ఓదుష్టుఁడా మా యాశ్రమ మృగమును జంపఁబూనితివేమిరా. ౫౨. ఓరిపాపాత్ముఁడా మా యాశ్రమమందుఁ బసిబిడ్డవలె నుండెడి యామృగమును దరుముచున్నావు గనుక నీవు భయంకరమగు నడవియందు సింహమవై యతిక్రూరముగ నుండు వుగాక. ౫౩. అట్లుమృగరాజమవై యరణ్యమందలి జంతువులనెల్లఁదినుచుఁ బాపములకుఁ బాత్రమవై యుండుము. అనియిట్లుగౌతమమునిచే శపింపఁబడి దేవలమునియగు నతనివలన మిక్కిలి భయపడి యతనిఁ జెక్కుటెఱంగులం బ్రార్థించి యిట్లనియడిగితిని. ఓషడ్గుణైశ్వర్యసంపన్నుఁడవగు మునిశ్రేష్ఠుం డా నాయందు దయచేయుమయ్యా. ౫౫. ఇప్పుడు తాము శపించితిరే యీ శాపము నాకెప్పుడుతీరునో దాని నెఱుఁగకయున్నాను దాని నాకుఁ జెప్పవల యునయ్యా దయానిధీ. అనియిట్లు నేనడుగఁగా దపస్సంపన్నుఁడగు నాగౌత ముఁడునాతోనిట్లనియె. ౫౬. గౌతమముని చెప్పిన దేమనినను శివునకు మానస పుత్రుఁడు దేవాంగుఁడని ప్రసిద్ధికెక్కినవాఁడును లోకముల నభిమానమును గా పాడువాఁడును మహాతేజస్సంపన్నుఁడును మిక్కిలి పరాక్రమశాలియునై క లఁగఁగలఁడు. ౫౭. అతఁడునిన్ను శాపమునుండి తొలగించును. అతని చేనీవుశా

యిత్థంశాపాత్తేసశాపాద్విమోక్ష్యసి । ఇత్యుక్త్వా సయయౌవహ్నీ సోహం సింహోభవంతదా ॥ ౫౮ ॥ చిరరాత్రాయ కాంతారే శాపదగ్ధస్థితఃఖలు త్వయాహంముక్తకలుషః పూతోస్మి పురుషర్షభ ॥ ౫౯ ॥ ఏతత్తేసర్వమాఖ్యాతం మామకంహితశుభాశుభం । ఇతస్సూత్తరదిగ్భాగేయోజనత్రయసంమితే ॥ ౬౦ ॥ ఆశ్రమో వామదేవస్య వర్తతేసు మనోహరః । ద్రష్టాసితం మహాబాహోతపోనిధిమృషిప్రభుం ॥ ౬౧ ॥ ఇత్యుక్త్వాచతతోయక్ష స్తమాశాస్యత్వ నామయం । జగామస్వాలయం శీఘ్రం పరమానందసంకులం ॥ ౬౨ ॥ ఇతిశ్రీ బ్రహ్మాండపురాణే - బ్రహ్మనారద సంవాదే - ఉత్తరఖండే దేవాంగచరితే - యక్షోపాఖ్యానంనామ పంచమోధ్యాయః.

తతస్ససహసాధీరో దేవలో మితవిక్రమః । అతిక్రమ్యచకాంతారం గంగామభజతాదరాత్ ॥ ౧ ॥ త్రిలోకపావనీందివ్యాం దురితాఘవినాశనాం। నిటలాక్షజటాజూట వాసినీం విశదప్రభాం॥ ౨॥ వ్యాప్తపాతాళనిలయాం బ

పమునుండి తొలఁగింపఁబడఁగలవు- అనియిట్లుచెప్పి యాగౌతమముని పోయెను నేనప్పుడుసింహముగానైతిని- ౫౮ - ఇట్లాశాపముచేతఁజెడి బహుదినములనుండి యీయడవియందుంటిని - ఓపురుషశ్రేష్ఠుఁడైన దేవలుఁడా నేఁడునీచేతనేనుబాపములవిడిచిపరిశుద్ధుఁడనైతిని- ౫౯ - ఇదినామంచిసెబ్బరదీనినంతనీకుఁజెప్పితినిగదా - ఇచ్చటకుత్తరదిగ్భాగమందుమూఁడామడలదూరమున వామదేవఋషి యాశ్రమము మిక్కిలి మనోజ్ఞమైయొప్పుచున్నది నీవటుబోయి నపతిమునఁదపస్సులగని యగునాఋషిశ్రేష్ఠునిఁజూడఁగలవోయి యాజానుబాహుఁడవగు దేవలుఁడా- ౬౧- అనియిట్లుచెప్పి యాయక్షుఁడు దేవలునియనామయామలఁ దృప్తుఁడై యుంచుమని మిగులనానందభరితాంతరంగుఁడై తననివాసస్థానమునుగూర్చివేగిరమునఁబోయెను-౬౨- ఇదిబ్రహ్మాండపురాణంబున బ్రహ్మనారదసంవాదంబున నుత్తరఖండంబున దేవాంగచరితంబున యక్షోపాఖ్యానమన్నది పంచమాధ్యాయము.

అంతధైర్యవంతుఁడై నట్టియు నపరిమితపరాక్రమముగల యాదేవలుఁడువేగములో నాయడవిదాఁటి యాదరములో గంగనుబొందెను- ౧- ఆగంగ ముట్టినసముల్లోకములనుబవిత్రములుగాఁజేయునట్టిదియునాకాశమందుఁగలిగినదియుఁ బాపములను మేఘములకుఁ బెనుగాలివంటిదియు నొసటఁ గన్నుగల సాంబశివుని జడలముడియందునుండునదియు స్వచ్ఛముగుకాంతిగలదియుఁబా

వాయూదోగణాకులాం । ఊర్మిభిర్బహుభిః పుష్పహారైరివవిరాజితాం॥ ౩॥ దర్శయద్భిస్తతస్తత్ర మూర్ధానం జలజంతుభిః । పవిత్రీకృత పాపానాం లోకానామితి శంసితాం॥ ౪॥ యస్యాస్మరణమాత్రేణ జనోనిర్ముక్త కల్మషః । యాత్యంతేవైష్ణవంలోకం సర్వసౌఖ్య వహం ధ్రువం॥ ౫॥ యాం పశ్యైత్పావనీం లోకో వృజినాగ్ని శిఖాం శుభాం । ప్రయాతిపరమం స్థానం సందగ్ధవృజినేంధనః॥ ౬॥ యస్యాస్నాయాత్పుణ్యాంభః పూరేదురితకర్శనే । పాతకాన్యతిఘోరాణి బ్రహ్మహత్యాదికానిచ॥ ౭॥ స్ప్రష్టుం నశక్నువంత్యేనంతప్తాయః ప్రాణినోయథా । వసేత్త్రిరాత్రి మాత్రంతు యస్యాస్తీరేసుపావనే॥ ౮॥ దహ్యంతే స్నానపానాభ్యాం బహిరంతస్తమోవ్రజాః । నైకజన్మకృతంపాపం తతోయచ్ఛకరిష్యతే॥ ౯॥ తత్సర్వం నాశయిత్వాస్య దదాత్యంతేపరాంగతిం । యస్యాస్తోయైఃపుణ్యమయైస్తర్పయేత్పితౄన్యది॥ ౧౦॥

తాళలోకమందువ్యాపించినదియు ననేకములగుజలజంతువులచేతవ్యాపింపఁబడినదియుఁ బెక్కులలు గట్టుకువిసరుచుండఁగాఁ బూలదండలచేత నలంకరింపఁబడినట్లుండునట్టిదియు నచ్చటనచ్చటఁదలలనగపఱచుచున్న జలజంతువులచేతఁ బాపముచేసిన జనులకీగంగ పరిశుద్ధిని గలుగఁజేయునని చెప్పినట్లున్నదియుఁ గానున్నది- ౪- మఱియు నాగంగను స్మరించుటచేత నేమనుష్యులు దమ పాపములనన్నిటిఁ బోఁగొట్టుకొని దేహావసానమందు సకలసౌఖ్యాకరమై శాశ్వతమైయుండు విష్ణులోకమునుబొందుదురు- ౫- పాపములకగ్నిజ్వాలవలెనున్నట్టియు శుభములకాధారభూతయగు నాగంగనుజూచి నట్టిజనుఁడు తనపాపములన్నియు భస్మమయిపోఁగాఁ బరమపదమును బొందును- ౬- పాపములను నశింపఁజేయునట్టి యాగంగా పుణ్యోదకప్రవాహమందు స్నానముచేసిన పురుషుని బ్రహ్మహత్య మొదలగు నతిభయంకరములగు పాపములుగాఁగిన యినుమును బ్రాణులువలె స్పృశింపఁ జాలవు మిక్కిలి పరిశోధకమగు నాగంగయొడ్డున మూడురాత్రులు వసింపఁగా నాగంగోదకములను స్నానము పానముచేయుటచేత బాహ్యాభ్యంతరములగు నజ్ఞానములన్నియు దహింపఁబడిపోవును ఒక జన్మమందుఁగాక యనేక జన్మములయందుఁ జేసినపాపములను నిఁకమీఁదఁ బాపములుచేయుబుద్ధిని వీనినన్నిటిని నశింపఁజేయును కడనుబరమమగు గతినిగలుగఁజేయును- ౯- పుణ్యవికారములగునట్టి యాగంగోదకములచేతఁ బితృదేవతలకుఁ దర్పణముచేసిన పురుషుని పితృదేవతలెల్లను వాని వంశమందుఁ

తద్వంశ్యాః పితరస్సర్వే సఖాయో యేచ బాంధవాః । ఆచార్యా గురవశ్చైవ స్వామినో యేచ సమ్మతాః ॥ ౧౧ ॥ సహాస్మాకైర్మయా తీర్త్వా దుస్తరం నరకం తతః । ఆనందభరితాస్సర్వే నృత్యంతో దీప్తతేజసః ॥ ౧౨ ॥ శాంకరం లోకమాసాద్య జయంతే ఖలు నిత్యశః । యామాశ్రిత్య మునిశ్రేష్ఠా యోగినో బ్రహ్మవాదినః ॥ ౧౩ ॥ వసంతి ముక్తికామాశ్చ గంగాం ధర్మవివర్ధనీం । దృష్ట్వా హర్షసమావిష్టో దేవలో రాజసత్తమః ॥ ౧౪ ॥ కృతాహ్నికక్రియశ్శీఘ్రమార్గ ప్రయయౌ సత్వరం తతః । ఆససాద తతో వామదేవస్యాశ్రమముత్తమం ॥ ౧౫ ॥ నానాద్రుమైస్సమాకీర్ణం ఫలపుష్పోపశోభితైః । పద్మినీ షండనిబిడ కాసార వ్రజసంకులం ॥ ౧౬ ॥ వ్యాప్తం నిమ్న క్షైరాణాం శ్వాపదానాం గణైర్బహు । అనేకపక్షిసంకీర్ణం తపసాముత్తమం స్థలం ॥ ౧౭ ॥ పరిత్యజ్య భయం వ్యాప్తం చరద్భిర్హరిణీగణైః । కండూవినోదనపరాః మృగేంద్రనఖరైర్మృగాః ॥ ౧౮ ॥ కండూయమానకంఠాంశ్చ వ్యాఘ్రాన్ రురువిషాణకైః ।

బుట్టినవారును వాని స్నేహితులును బంధువులును ఆచార్యులను గురువులను సమ్మతులగు నధికారులును వారివారితోడఁ గష్టముచేఁ దాఁటఁదగిన నరకమునుదాటి యంతనందఱుసంతోషపరిపూర్ణ మనస్కులై తమ తేజస్సులతో వెలుఁగుచు నాడుచు శివలోకమునుబొంది నిత్యము సర్వోత్కృష్టులై యుందురుగదా - ౧౨ - యోగనిష్ఠులును బ్రహ్మవిచారము చేయువారును మోక్షమునుగోరినవారై యేగంగానది నాశ్రయించి యున్నారుగదా అట్టిధర్మమునుబెంచునట్టి గంగానదినిజూచి రాజశ్రేష్ఠుఁడగు నా దేవలుఁడు సంతోషపడినవాఁడై తనయాహ్నికముల నాగంగానదియందుఁ దీర్చుకొని యంత సతివేగముతోఁబోయెను అట్లుపోయినపిమ్మట సర్వోత్తమమగు వామదేవాశ్రమమునుబొందెను - ౧౫ - ఆయాశ్రమమందుండువృక్షములెల్లను బుష్పించిఫలించి సొగసుగానున్నవి అందుండు సరస్సులయందెల్లఁ దామరలును గలువలునుదట్టములుగానున్నవి - ౧౬ - ఆయాశ్రమమందుండు క్రూరజంతువులన్నియు జాతివైరముమానియున్నవి పక్షులు బహువులుగా వ్యాపించియున్నవి అదితపస్సులజేయుట కుత్తమమైనతావుగానున్నది - ౧౭ - ఆయాశ్రమమందు లేఁడులగుంపులు క్రూరమృగములవలన భయమువదలి తిరుగుచున్నవి మృగములు సింహములగోళ్ళ చేతఁ దమ దేహములందలి దురదపోగొట్టుకొనుచున్నవి - ౧౮ - మఱియు నచట బులులు దమకంఠములయందు దురదపోవునట్లు జిం

కుంభానారుహ్యకరిణాం నృత్యంతస్సింహపోతకాః ॥ ౧౯ ॥ సముద్ధృత కరా గ్రాంచ కుంజరాణాంచ హేళ్ళకాః । ఆధారాద్రిశృంగేష్వారుహ్యతో మాతృ సంన్నిధిం ॥ ౨౦ ॥ భేరుండకంఠాః కలభాః వేష్టయిత్వా కరై ర్ముదా । డోలాక్రీడా పరాః దృష్ట్వా చిత్రయః దేవలోయయా ॥ ౨౧ ॥ సాంగత్యా ద్వామదేవస్య ప్రభావేన మహాత్మనః । ఏకీభావమనుప్రాప్తాః శ్వాపదాః జ్ఞానినోయథా॥ ౨౨ ॥ ప్రహర్షమతులంలేభే దృష్ట్వాదృష్ట్వా పునఃపునః । స దదర్శ తతః ప్రాజ్ఞో వామదేవం తపోనిధిం ॥ ౨౩ ॥ సంసేవ్యమానం బహుభిశ్శిష్యైస్స్వాధ్యాయపారకైః । వేదవేదాంగ తత్వజ్ఞం పావనం వీతకల్మషం ॥ ౨౪ ॥ వినయాచారసంపన్నం జ్ఞానవిద్యా విశారదం । తేజోరాశిం దురాధర్షం దీప్యమానమివానలం॥ ౨౫ ॥ ప్రణమ్యశిరసాభక్త్యా దేవలోమునిపుంగవం । వామదేవేనసంపృష్ట కుశలః ప్రీతిపూర్వకం ॥ ౨౬ ॥ ఉపవిశ్యతదాచి

కలకొమ్ములచేతఁ గీరుకొనుచున్నవి సింహపుపిల్లలేనుఁగులకుంభస్థలములనెక్కి యాడుచున్నవి- ౧౯- సింహపుపిల్లలు తమతల్లులు పర్వతశిఖరములమీఁదనుండునవుడు వానిదగ్గిరకుఁబో నేనుగులు తొండములనెత్తియుండఁగా వానినాధారముచేసుకొని యెక్కిపోవుచున్నవి- ౨౦- ఏనుఁగులు తనతొండములను గండభేరుండపక్షుల మెడలకుఁజుట్టి యుయ్యాలలూఁగుచున్నవి వీనినెల్లఁ జూచి యాదేవలుఁడాశ్చర్యపడుచుఁ బోయెను - ౨౧ - మహానుభావుఁడగు వామదేవమహర్షియొక్క సాంనిధ్యమహిమవల్ల జ్ఞానవంతులవలె దుష్టమృగములన్నియైక్యమునొందియుండఁగా వాని బలుమాఱు చూచి మిక్కిలి సంతోషపడెను పిమ్మట సకలముదెలిసిన యాదేవలుఁడు తపోనిధియైన యావామదేవునిఁజూచెను - ౨౩ - పెక్కండ్రుశిష్యులు వేదముజదువుచు నయవను జుట్టుకొని సేవింపుచున్నారు మఱియు నావామదేవమహాఋషి వేదముల వేదాంగముల రహస్యములను జక్కఁగాఁ దెలిసినవాఁడును సర్వవిధములఁ బరిశుద్ధిని గలుగఁజేయువాఁడును నిష్కల్మషుఁడును వినయము సదాచారము మెండుగాఁగలవాఁడును జ్ఞానమును వృద్ధిపఱుచునట్టి విద్యలయందు సమర్థుఁడును బ్రహ్మతేజముల ప్రోవును దర్శింపనశక్యుఁడునై వెలుగుచునుండు నగ్నివలెనుండును- ౨౫- అట్టివామదేవుని నాదేవలుఁడుచూచి భక్తితో మునిశ్రేష్ఠుడగునతనికి సాష్టాంగనమస్కారముచేసి యాయనచేత నతనిప్రీతితోఁ దనక్షేమమునడుగఁబడి యతనియు త్తరవుచొప్పునఁ గూర్చుండి యయనను స్తోత్రము

ష్టఃపర్యభూమదృషిప్రభుం । అద్యాహంమునిశార్దూలపవిత్రోస్మి వరంతప ॥
౨౭ ॥ త్వద్దర్శనేనమహాసీంద్ర ధన్యోస్మి జ్ఞానభూషణ । ఇత్యాదిభిరనైకై స్త
ముపచారైః ప్రపూజయత్ ॥ ౨౮ ॥ దేవలోవినయావిష్టః పునరిత్థమభాషత॥
దేవలః॥ మహాత్మ న్ మునిశార్దూల యుష్మాకం కుశలంఖలు॥ ౨౯ ॥ సంగఫ
తేతపశ్చర్యా సులభనతపోనిధే । ఏవంపృష్టో దేవలేన మునిరేనమభాషత॥ ౩౦॥
వామదేవః ॥ కిం వక్ష్యామో మహాబాహో దేవలా మితవిక్రమ । ఏతావం
తం వయంకాల మానయామసుఖనహి॥ ౩౧॥ తపస్స్వాధ్యాయ యజ్ఞానాం
వృత్తిభిస్సర్వదానఘ । నజాసీమోభయం కస్మాన్నచపీడా కదాచన ॥ ౩౨ ॥
నిష్పత్త్యాహీనతపసా వ్యతీతో వసహోహినః । అద్యాస్మాకంతుతపసో విఘ్నా
తస్సమపద్యత॥ ౩౩॥ అస్మాక మాశ్రమేచాద్య మహాభీతి రజాయత । అద్యా
శ్రమునిపుత్రాణా మభవత్సు మహావ్యథా॥ ౩౪॥ మృగాణామాశ్రమస్థానాం

చేయ నారంభించెను ఓ యంతశ్శత్రువులగు కామక్రోధముల జయించినవా
మదేవమహాముని మీదర్శనముచేత నిప్పుడునేనునేనుకృతార్థుఁడనైతిగదా-
౨౭ - జ్ఞానమేభూషణముగాఁగల యోమహానుభావుఁడా యిప్పుడునేను నీ
దర్శనముచేత ధన్యుఁడనైతి - ఇట్టిపెక్కుపచారపుమాటలచేత నయనను గౌర
వించుచు మిక్కిలివినయముతోఁగూడినవాఁడై దేవలుఁడు మరలఁ గొన్నిమా
టలు చెప్పనారంభించెను - దేవలుఁడు చెప్పెడుమాట - ఓమహానుభావుఁడైన
ఋషిశ్రేష్ఠుఁడా మీకుక్షేమముగదా - ౨౯ - తపస్సులకునిధియైన యోముని
మీకుసులభముగాఁ దపస్సులుజరుగుచున్నవా ఇట్లుదేవలుఁడడుగఁగా వామ
దేవముని దేవలునిఁగూర్చి యుత్తరముచెప్పుచున్నాఁడు - ౩౦ - వామదేవము
నిచెప్పుమాట - ఓ మిక్కిలి పరాక్రమవంతుఁడనైన దేవలుఁడా యేమిచెప్పు
దుమోయి యాజానుబాహుఁడా - ఇన్నిదినములు మేముసుఖముగాఁ గాలము
నుగడపితిమి - తపస్సుచేయుటను వేదములఁ జదువుటయును క్రతువు లాచరిం
చుటయు మాకువ్యాపారములుగానుండును - ఎప్పుడు నొకనివలనను మేముభ
యముపడియెఱుఁగము - మాకొకబాధయునులేదు - ౩౨ - ఇంతకాలము తప
స్సులకువిఘ్నములేక యవిచక్కఁగా జరుగుచుండఁగాఁ గాలమునుగడపితిమి-
ఇప్పుడు మాతపస్సునకువిఘ్నము సంభవించెను - ౩౩ - ఇప్పుడు మాయాశ్రమ
మందుఁ బెద్దభయముకలిగెను - ఇప్పుడిక్కడి మునికుమారుల కెల్ల మిక్కిలి బా
ధకలిగెను - ౩౪ - మాయాశ్రమములయందుండు మృగములకు వినాశము సంభ

వినాశ స్సమపద్యత ॥ బ్రహ్మో ॥ ఏవముక్తే మునిశ్రేష్ఠే వామదేవేతపోధనే ॥ ౩౫ ॥ ఇతిప్రపథమానేంద్రం దేవలో వినయాన్వితః । దేవలః ॥ భగవన్ కో వ్యాసౌపాపో బాధతేవ స్తపస్వినః ॥ ౩౬ ॥ కుత్రాస్తే కీదృశం నామ తస్యైవద మహామతే । దైత్యోవాయాతుధానోవా బేతాళో వాథమానుషః ॥ ౩౭ ॥ సాయకై ర్మేశనిప్రఖ్యై స్తం నయామి యమాంతికం । హత్వాతమద్య పాప్మానం వ్యపనేష్యామివోవ్యథాః ॥ ౩౮ ॥ సువర్ణపుంఖై రిషుభిరగ్ని కల్పై ర్మహామానఘ । దురాత్మనోద్యతస్యాహం శిరశ్ఛేత్స్యామ్య సంశయం ॥ ౩౯ ॥ ఏవముక్తస్తత స్తేన దేవలేనామితౌజసా । ప్రాప్తకామ ఇదం వాక్య మృషిర్దేవలమబ్రవీత్ ॥ ౪౦ ॥ యత్పృష్టం చత్వయాతాత తద్వచ్మి శృణుదేవల । ఇతోర్ధయోజనేక్రూరః కుండికోనామరాక్షసః ॥ ౪౧ ॥ దురాత్మాసు మహాపర్వతే గిరిగహ్వరే । యత్రస్త్రసాత్ప్రాణిగణా విద్రవంతే హియోజ

వించెను - తపస్సేధనముగాఁగల మునిసత్తముండైన యావామదేవుఁ డిట్లుచెప్పఁగా దేవలుఁడు వినయముతోఁగూడినవాఁడై యామునిశ్రేష్ఠునికిఁబిమ్మటఁ జెప్పఁబోవురీతిని మరలనడిగెను - దేవలుఁడడిగినమాట - తపస్సుచేసికొనుచుండు మిమ్ము బాధించునట్టి పాపాత్ముఁడెవఁడు - ౩౬ - అతఁడెక్కడనున్నాఁడు - అతని పేరేమి యానయినమంతయు నాకుఁజెప్పుమయ్యా మహాబుద్ధిశాలియగు యోమునివర్యుఁడా - అతఁడు దైత్యుఁడా యాతుధానుఁడా బేతాళుఁడా మనుష్యుఁడా - ౩౭ - పిడుగులతోసమానములైన నాబాణములచేత నతనిజముని దగ్గరకుఁబంపెదను - ఇప్పుడా పాపాత్మునిఁజంపి మీదుఃఖములనెల్ల మాన్పెదను - ౩౮ - బంగారముచేతఁజేయఁబడిన పుంఖములుగలిగి యగ్నిసమానములై యుండునా బాణములచేత నాదురాత్ముని శిరస్సు నిపుడునేనుచ్ఛేదింపఁగలను సందేహపడవలదయా మహానుభావా - ౩౯ - అపరిమితమగు పరాక్రమముగల యా దేవలుఁ డిట్లుచెప్పఁగా నంతనావామదేవమహర్షి తనకోర్కెనిఁ బొందినవాఁడై దేవలునితో మరల నీమీఁదఁజెప్పఁబోవుమాటను జెప్పెను - ౪౦ - నాయనా యోదేవలుఁడా నీవడిగినసంగతిని జెప్పెదవినుము - ఇచ్చటికి నాలుగు గడియలదూరమందుఁ గఠినహృదయుఁడై నట్టియు దుర్మార్గుఁడగునట్టియు మిక్కిలి బలముగలవాఁడగుకుండికుఁడనురాక్షసుఁడు పర్వతగుహయందున్నాఁడు - వానివలనభయపడినసమస్తజంతువులుచుట్టుయోజనముదూరములోపల సంచరింపకపఱుగెత్తుచున్నవి - ౪౧ - అయినను వానిఁదపోమహిమచేతశిక్షింపనుమాకు

నాత్ ॥ ౪౨ ॥ శిక్షితుంతంవయంశక్తామహిమ్నా తపసోనఘ । భవిష్యతితపో
హాని రితిజ్ఞాంతా దురాత్మని ॥ ౪౩ ॥ భూమిపాలో మహావీర్య స్త్వం రాజా
సర్వరక్షకః । రాజ్ఞాం బ్రాహ్మణసంతాప హరణం నియతవ్రతం ॥ ౪౪ ॥ నరేం
ద్ర బ్రాహ్మణత్రాణా త్పరోధర్మో నవిద్యతే । ఆర్తానాం బ్రాహ్మణానాంతు
దుర్బలానాం తపస్వినాం॥ ౪౫॥ దత్తంచే దభయం రాజన్ పరోధర్మ ఉదీ
రితః । బ్రాహ్మణాం స్తోషయేద్యస్తు తస్యపుణ్య మనంతరం ॥ ౪౬ ॥ లోకేహి
బ్రహ్మహత్యాయాః పరంపాపం నవిద్యతే । పాలనాద్బ్రాహ్మణానాంతు పరం
పుణ్యం నవిద్యతే ॥ ౪౭ ॥ బ్రాహ్మణాన్ ద్వేష్టియఃపాపా సర్వదాదుఃఖ మ
శ్నుతే । భుక్త్వాచ నరకంఘోరం తుచ్ఛయోనిం తతోవిశేత్ ॥ ౪౮ ॥ బ్రాహ్మ
ణాన్పాతిధర్మాత్మాభుంజానస్సుఖమైహికం । అనుభూయతతో రాజన్ దివ్య
భోగాన్ త్రివిష్టపే ॥ ౪౯ ॥ పునర్ధనీకులీనశ్చ జాయతేచనిరామయః । ఆధా
రగుణసంపన్న స్సర్వదా సుఖమశ్నుతే ॥ ౫౦ ॥ తపన్ యేదీశ్వరప్రీత్యా బ్రా

సామర్థ్యముకలదు - తపస్సుక్షయించునవియాలోచించియాదుర్మార్గుని విష
యమందోర్పునుబొందియున్నాము- ౪౩- నీవుభూమినిం బాలించువాఁడవు మి
క్కిలిబలముగలవాఁడవు సమస్తప్రజలను రక్షించునట్టిరాజవు- రాజులకు బ్రా
హ్మణుల మనోదుఃఖమునుమాన్పుట నియమయు క్తమైనవ్రతముగా నుండును
గదా- ౪౪- ఓరాజా బ్రాహ్మణుల రక్షించుటకంటె మిక్కిలియైన ధర్మమొక్క
టియులేదు - బాధనొందిన బ్రాహ్మణులకును బలహీనులకును దపస్సు జేయు
వారికిని నభయదానముచేసినపక్షమందది హెచ్చైనధర్మమని చెప్పఁబడుచుం
డును- ఎవ్వఁడు బ్రాహ్మణులను సంతోషపఱచునో యట్టివానిపుణ్యమునకు స
మమొకటియులేదు - ౪౬ - లోకమందు బ్రహ్మహత్యకంటె మిక్కిలి పాపము
లేదు - బ్రాహ్మణులఁ బాలించుటకంటె మిక్కిలి పుణ్యములేదు - ౪౭ - ఎవఁ
డు పాపాత్ముఁడై బ్రాహ్మణులతో విరోధించునో యతడెల్లప్పుడు దుఃఖము
నుబొందుచుండును అతఁడనేకదినములు భయంకరమైన నరకము ననుభవిం
చి పిమ్మటఁ దుచ్ఛమగు యోనియందుత్పత్తిని బొందును - ౪౮ - బ్రాహ్మణు
లనుబాలించునట్టి ధర్మాత్ముఁడీలోకమందలి సుఖము నిచట ననుభవించుచుం
డి తరువాత స్వర్గమందెల్లసుఖముల ననుభవించి మరల ధనవంతుఁడును రోగ
ములేనివాఁడునై శ్రేష్ఠమైన కులమందుఁ బుట్టును ఆధారమగు పుణ్యగుణ స
మృద్ధిగలవాఁడు గనుక నతడెల్లప్పుడు సుఖమునుబొందుచుండును- ౫౦- జగదీ

హ్మణాః బుద్ధిమాన్యది । పునరావృత్తిరహితం పరమంపదమాప్నుయాత్ ॥ ౫౧ ॥ యస్తర్పయతి విప్రేంద్రాన్ యేన కేనాపి హేతునా । సంతోషం జనయేత్తేషాం బుద్ధిమాన్ పురుషర్షభ ॥ ౫౨ ॥ తేనైవ దేవతాస్సర్వా స్సంతుష్టాస్తృప్తిమాప్నుయుః । యో వేదవిద్ద్విజో లోకే తస్యాశ్రితాః సర్వదేవతాః ॥ ౫౩ ॥ తిష్ఠంతి సర్వగాత్రేషు పూజనీ యోఖిలైశ్చసః । సర్వాశ్చ దేవతా రాజన్ సర్వపుణ్యాపగాశ్చవై ॥ ౫౪ ॥ వసంతి సర్వే వేదవిది తస్మాత్పూజ్యో దినేదినే । ప్రత్యహంచ నమస్కార్యా ద్విప్రా వేదవిదో ముదా ॥ ౫౫ ॥ ముచ్యతే సర్వపాపేభ్యో వందితా స్సర్వదేవతాః । ధర్మంచికీర్షుణా రాజన్ కార్యం బ్రాహ్మణతోషణం ॥ ౫౬ ॥ తస్మాత్పరతరో ధర్మో లభ్యతే నకదాచన । బహునాత్రకిముక్తేన శ్రుణుచైతన్మహోమతే ॥ ౫౭ ॥ అశ్వమేధసహస్రాణి గంగాస్నానకోటిశః । బ్రాహ్మణానాం రక్షణస్య కలాం నార్హంతిషోడశీం ॥ ౫౮ ॥

శ్వరునకుం బ్రీతిగలుగుటకై బ్రాహ్మణులను తృప్తిపఱచునట్టి బుద్ధిశాలియైన్న మనుజులనీలోకమునకు రాకుండునట్టి పరమపదమునుబొందును - ౫౧ - ఎవఁడు బ్రాహ్మణులను తృప్తిపరుచునో యే హేతువుచేతనైన బ్రాహ్మణులకు సంతోషముగలుగఁజేయునో యతఁడు బుద్ధిశాలియైయుపురుషశ్రేష్ఠుఁడా - ౫౨ - అట్లుబ్రాహ్మణులను తృప్తిపఱచుటచేతనే యెల్లదేవతలు సంతోషించి తృప్తిబొందుదురు ఎవఁడీలోకమందు వేదమునుజదివినవాఁడో యతనియంగములయందెల్లసకల దేవతలు వాసముచేయుచుందురు కాఁబట్టి యతఁడెల్లవారిచేతఁ బూజింపఁదగియుండును ఓరాజా సమస్తదేవతలును సమస్తపుణ్యనదులును వేదముఁ దెలిసిన బ్రాహ్మణుని యందుండును కావునయతఁడు ప్రతిదినము పూజింపఁదగినవాఁడు ప్రతిదినమందును వేదముఁదెలిసిన బ్రాహ్మణులను సంతోషముతో నమస్కరింపవలయును - ౫౫ - అట్లు బ్రాహ్మణుల నమస్కరించుటచేత సమస్తపాపములవలన విడువఁబడును సమస్తదేవతలతనిచే నమస్కరింపఁబడినవారగుదురు ధర్మముచేయఁ గోరినవాఁడు బ్రాహ్మణులను సంతోషపఱుపవలయును - ౫౬ - బ్రాహ్మణులయిష్టమును జేయుటకంటె మిక్కిలియైన ధర్మమెప్పుడునులభింపదు ఓ మహాబుద్ధిశాలీ విశేషించి చెప్పఁగానేమి ఫలముముఖ్యమైన సంగతిని జెప్పెద దీనివినుము - ౫౭ - వేయియశ్వమేధములును గోటిగంగాస్నానములును బ్రాహ్మణుల రక్షించుటకుఁ బదియారింట నొకపాలునకు సరికాదు - ౫౮ - కాఁబట్టి యూమార్గారూఢగు రాక్షసునిచేత బా

తస్మాదాశ్రావయంతేన రాక్షసేన దురాత్మనా । జహితం పాపకర్మాణం
స్వబాహుబలమాశ్రితః ॥ ౫౯ ॥ హత్వాతం నో మహాబాహో బాధాం
నాశయసత్వరం । సాధూనాముపకారాయోత్పాదితోసిపినాకినా ॥ ౬౦ ॥ స
ర్వదా బాధతేసాధూన్ దుర్బలాన్పాపకర్మకృత్ । యోభక్షయన్ప్రాణి
కోటింవర్తతేచాకుతోభయః ॥ ౬౧ ॥ జహిదేవలతంద్దైత్యం భద్రమస్తుతవా
నఘ । బ్రహ్మ ॥ ఇత్యుక్తో వామదేవేన దేవలోథతమబ్రవీత్ ॥ ౬౨ ॥ అద్యమా
సేంద్రతంపాపం హనిష్యామినసంశయః । భవంతునిర్వ్యథాస్సర్వే తాపసా
యూయమేవచ ॥ ౬౩ ॥ ఇత్యుక్త్వాచాపమాదాయనిషంగీబద్ధకంకటః । వా
మదేవాభ్యనుజ్ఞాత స్సంహంతుం త్వరితోయయౌ ॥ ౬౪ ॥ ఆససాదతతోదై
త్య గహ్వరప్రాంగణంబలీ । కపాలైరస్థిభిఃపూర్ణం మాంసరుధిరదుర్గ
మం ॥ ౬౫ ॥ వర్చస్కకేశసంకీర్ణంవిషాణఖురపూరితం । పరిత్యక్తాంత్రమా
లైశ్చపుణపైశ్ఛిన్నకుక్షిభిః ॥ ౬౬ ॥ బద్ధపాదైర్వీతహస్తైర్నికృత్తభుజకం

ధితులము మేము నీవు నీభుజబలము నాశ్రయించి యాపాపాత్ముని జయింపు
ము- ౫౯- మిక్కిలిభుజబలముగలవోరాజశేఖరముగానతనిసంహరించిమా
బాధను బోఁగొట్టుము నిన్ను సాంబశివుఁడు సజ్జనుల కుపకారముచేయనేగ
దాసృజించెను - ౬౦ - అతఁడు పాపకర్మములఁ జేయుచు నెల్లప్పుడు సజ్జనుల
బాధించుచున్నాఁడు ప్రాణిసంఘమునెల్లఁ దినుచు నెవనివల్లను భయములేక
యున్నాఁడు - ౬౧ - ఓ దేవలుఁడా యారాక్షసునిజయింపుము నీకుమేలౌఁగా
క- ఇట్లువామదేవుఁడుచెప్పఁగా నటుపిమ్మట దేవలుఁడతనిఁగూర్చి మరలజెప్పె
ను - ౬౨ - ఓ మునిశ్రేష్ఠుఁడా యిప్పుడా పాపాత్ముని జంపఁగలను సందేహ
మువలదు తపోనిష్ఠులగుమీరందఱు బాధలేకయుండురుగాక - ౬౩ - ఇట్లుచె
ప్పి యంబులపొదినిధరించి యురశ్ఛదమునుగట్టికొని ధనుస్సునుదీసికొని వామ
దేవునిసెలవునుబొంది యారాక్షసునిఁజంప నతివేగముతోఁ గూడినవాఁడై బ
యలువెడలిపోయెను - ౬౪ - అంతబలవంతుఁడగునాదేవలుఁడా రాక్షసుండుం
డు గుహద్వారప్రదేశమునకుఁ బోయెను ఆగుహ సమీపదేశమెట్టున్నదనిన తలకాయ
పుఱ్ఱెలచేత నెముకలచేతనిండినదై ప్రేగులచేత దుర్వాసనవచ్చుచుఁ జేరరాక
యున్నదివర్చస్సములచేతతలవెండ్రుకలచేతనునిండుకొనిమృగములకొమ్ములచే
తగిట్టలచేతబూరింపబడియున్నది-కొన్నిపీనుగులుకడుపుచేదింపబడియందలిప్రే
వులన్నియుదొలగిపోయియున్నవి-కొన్నికాళ్లుకట్టబడినవియునుకొన్నిహస్తము

ధరైః। హీనస్వరై ర్లుఠద్భిశ్చ కించిత్ప్రాణైశ్చనిశ్చలైః ॥ ౬౭ ॥ గతప్రా
ణైః స్థితప్రాణై ర్మిశ్రితైః కృతరాశిభిః। కాకై ర్ఘూకై శ్చగృధ్రై శ్చ జం
బుకై శ్శ్వనికాదిభిః ॥ ౬౮ ॥ ఖాదితాంగైః పరివ్యాప్తం మృత్యులోకభయం
కరం। రక్తసేకఖనీభూత దుర్గంధ వ్యాప్తముచ్ఛ్రితైః ॥ ౬౯ ॥ దృష్ట్వా శో
చ దయాసింధు ర్దేవలః కుణపవ్రజాన్। కంపయాన్ మహుశ్శీర్షం హా
హేతిచ ముహుర్ముహుః ॥ ౭౦ ॥ ఇద్ధంహి పాప్మనానేన హాతాః కతిపయా
బత। ఇతిమత్వా తతశ్శీఘ్రం ధనురుద్యమ్య వీర్యవాన్ ॥ ౭౧ ॥ జ్యాఘాతై ర
శనిప్రఖ్యైః క్షోభయామాస రాక్షసం। శ్రుత్వాతస్య ధనుఘ్ఘోషం దేవల
స్యోగ్రతేజసః ॥ ౭౨ ॥ సంక్షుబ్ధో రాక్షస శ్శీఘ్రం నిర్గత్యగిరిగహ్వరాత్
రక్తసిక్తం మహచ్ఛూల ముద్యమ్యాం జనసన్నిభః ॥ ౭౩ ॥ తామ్రకేశో దీర్ఘ
దంష్ట్రో మహాకాయో మహాబలః। క్రోధర క్తేక్షణా శ్చైవ మభ్యద్రవత రా
క్షసః ॥ ౭౪ ॥ సదేవలో మహాబాహు ర్నిష్ఠురైః ప్రదరై భృశం। అభ్య

లు లేనివియును గొన్ని భుజములు కోయబడినవియును గానున్న వికోస్ద ఆకృతియూపి
రితో గదలమెదలంజాలక యల్పమగుకంఠస్వరములతో బొర్లుచున్నారు కొన్ని
ప్రాణములుపోయినకళేబరములును గొన్నిప్రాణములతో నుండుకళేబరములు
నుగలసిప్రోగులుగానుండగాకులునుగూబలును గద్దలునుసక్కలునుడేగలుమొ
దలగునవియునువానియవయవములను భక్షించుచుండగానట్టికళేబరములచేత
వ్యాపింపబడియున్నదిగనుకమృత్యులోకమువలెభయంకరమైయున్నది-రక్తప్ర
వాహముపారికరుసుగట్టిమిక్కిలిదుర్గంధముకొట్టుచున్నది- దయాసముద్రుడగు
నా దేవలుడట్టియావోటబ్రవేశిన్చియాపీనుగుప్రోగులను జూచిదుఃఖపడుచుమా
టిమాటికిదలయూషించుచు బలుమాఱుహాహాయనుచు సయ్యోయీపాపాత్ము
డీ ప్రకారమెందఱిజంపెనో యనితలంచి యంత శీఘ్రముగ ధనుస్సునెత్తి పి
డుగునుబోలినయల్లెత్రాటిశబ్దములచేత నారాక్షసునిఁగలచెను- ౭౧ - అంతట
భయంకరమగు తేజస్సుగల యాదేవలుని ధనుస్సుఘోషమునువిని యారాక్ష
సుడు కలఁకబారినవాఁడై శీఘ్రముగఁబర్వతగుహాయందుండి బయలువెడలి
రక్తముచేతఁ దడపఁబడియున్న పెద్దశూలమునెత్తుకొని కాటుకవంటి దేహము
తో నెఱ్ఱనితలవెండ్రుకలతో నిడుపులగుకోరలతోఁ బెద్దయొడలుగలిగిమిక్కిలిబ
లశాలియైయుండు నారాక్షసుఁడు కోపముచేతఁ గన్నులెఱ్ఱగాఁజేసుకొని యా
దేవలునిఁ దరుమసాగెను- ౭౪- అపరిమితమగుధైర్యముగలిగి మిక్కిలిభుజబల

విధ్యదమెహాత్మా స్మయన్నివ నిశాచరం ॥ ౨౫ ॥ సోతివిద్ధో బలవతా రాక్షసో-
రోషపూరితః । ననాదబహుశః క్రూర స్వనశబ్దస్తుములో భవత్ ॥ ౨౬ ॥ తత
శ్శూలం సముద్యమ్య దేవలస్తం జిఘాంసయా । సమీపమభిధావంత మర్ద
యిత్వా త్రిభిశ్శరైః ॥ ౨౭ ॥ పునస్త్రిభిః కంకపత్రైస్తచ్ఛూలంచ త్రిధాచ్ఛి
నత్ । నష్టశూలస్తతో దైత్యః పేషయన్ దశనాన్ భృశం ॥ ౨౮ ॥ సాలముత్పా
ట్యవేగేన గర్జన్ శ్చిక్షేపభూపతౌ । తమాపతంతం సహసా దేవలో నిశితైశ్శరైః ॥
౨౯ ॥ అనేకైస్సిలశశ్ఛిత్వా దైత్యమేనమథాబ్రవీత్ । నష్టం శూలం దురాత్మన్
తె వృక్షశ్ఛిన్నోప్యనేకధా ॥ ౩౦ ॥ ఇతః కరిష్యస్యధునా కింతత్తు రునిశాచర। దు
ర్బలాంస్తాపసాన్ జగ్ధ్వా దర్పితోస్యకుతో భయం ॥ ౩౧ ॥ ఆర్జితం హి మహత్పా
పంతదిత్థం తేసమాగతం । వ్యపనేష్యామి తే దర్పం తీక్ష్ణైర్మమసాయకైః ॥ ౩౨ ॥
ఇతి బ్రువాణే రాజేంద్రే రాక్షసోమర్షపూరితః । మహాశిలాం సముద్ధృత్య చి

ముగలిగియుండు నా దేవలుఁడు నవ్వువానివలెనే క్రూరములగు బాణములచేత నా రాక్షసుని మిక్కిలి కొట్టెను - ౨౫ - బలవంతులగు దేవలునిచేత మిక్కిలి కొట్టబడిన యా రాక్షసుఁడు కుపితాంతరంగుఁడై పెక్కుమారులు నాదముచేసెను క్రూరమగు నానాదము సర్వదిశలయందు వ్యాపించి సంకులమాయెను - ౨౬- అంతనా రాక్షసుఁడా శూలము నెత్తుకొని యా దేవలుని జంపనిచ్ఛచేత సమీపమునకు వచ్చునపుడా దేవలుఁడు మూఁడు బాణములచేత నతని నొప్పించి మరల మూడు బాణములచేత నా శూలమును మూఁడు విధములుగాఁ ఛేదించెను- అంతట శూలము పోయిన యా రాక్షసుఁడు మిక్కిలి పండ్లు కొఱుకుచు నొక వృక్షమును శీఘ్రముగాఁ బెల్లగించి కొప్పుచు నా రాజుమీఁదవైచెను- ౨౮ - ఆపడుచున్న చెట్టును శీఘ్రముననా దేవలుఁడు తీక్ష్ణములగు పెక్కు బాణములచేత నువ్వుగింజలంతతునుకలై పోవునట్లు తెగగొట్టి తరువాత నా రాక్షసునిఁ గూర్చి యిట్లనెను - ఓరి దుర్మార్గుఁడా నీ శూలము పోయెను వృక్షమును బలువిధముల ఛేదింపబడియె - ౩౦ - ఇఁకమీఁద నేమిచేయఁగలవో దానిఁ జేయవోయి రాక్షసుఁడా - బలహీనులగు తపస్సు చేసుకొను వారిని దిని కొంచమైన నెవని వలన భయ యపడక కావరించియుంటివి - ౩౧ - మెండుగాఁ బాపమును సంపాదించుకొంటివి - దాని ఫలమిట్లు నీకనుభవమునకు వచ్చెను - నీ క్రొవ్వునంత యొకక్షణములోపల నా బాణములచేత మాన్పెదను- ౩౨- రాజరాజగు నా దేవలుఁడిట్లు చెప్పుచుండఁగా నా రాక్షసుఁడు మిక్కిలి కోపముగలవాఁడై పెద్దరాతిబండను బెల్లగించి దీనియందుఁ జావుమని

క్షేపాస్మిన్నరేతిచ॥ ౬౩॥ తామాపతంతీం సహసా ప్రదరై ర్వజ్రసన్నిభైః।
ఛిత్వా పుశస్తమానర్చ సర్వాంగేషు మహాబలః॥ ౬౪॥ తతః క్రోధ సమావిష్టో
రాక్షసోవాక్యమబ్రవీత్ ।గమిష్యసికుతోమూఢ మయాలగ్నోసికాలతః॥౬౫॥
ప్రోథయిత్వా భవం తస్మై వజ్రసన్నిభముష్టినా । పీత్వా త్వద్రుధిరం చాహం
తృప్తిం యాస్యామ్యసంశయం॥ ౬౬॥ ఇత్యుక్త్వా ముష్టిముద్యమ్యాభిధావం
తం నిశాచరం । దృష్ట్వైకేనసుతీక్ష్ణేన తస్యబాహుం సమాభినత్॥ ౬౭॥ పున
శ్చైకేనభల్లేన సవ్యం చిచ్ఛేద భూపతిః । ఛిన్నబాహుస్తతో దైత్యో గర్జ
న్వ్యాత్తాననోబలీ॥ ౬౮॥ దంష్ట్రాభ్యాం పీడయామ్యేన మిత్యాయాతోథరా
క్షసః । అర్ధచంద్రేణతీక్ష్ణేన దేవలస్తచ్ఛిరోహరత్ ॥ ౬౯ ॥ పపాతతచ్ఛిరో
భూమ్యాం వజ్రరుగ్ణ ఇవాచలః । తతో విమానమారుహ్య దివ్యరూపధరః పు
మాన్॥ ౭౦॥ దదృశేదేవలేనా సౌభాసయం శ్చదిశోదశ । పప్రచ్ఛదేవలస్తం
తుదృష్ట్వాకస్త్వం వదేత్యసౌ॥ ౭౧॥ ఇతిపృష్టో దేవలేన సచైనం నిజగాదహ।

వై చెను-౬౩- అధికబలశాలియగునయాదేవలుఁడుపై కివచ్చుచున్న యారాతి
బండను శీఘ్రముగ వజ్రసదృశములగుబాణములచేతఁ దుత్తునకలుచేసి మరల
నారాక్షసునిదేహమంత బాణములచేతముంచెను - ౬౪ - అంత నారాక్షసుఁ
డు కోపావేశముతోఁగూడి యొకమాటపలికెను- కాలవశమువలన నాచేతఁజి
క్కితివిఁక నెచ్చోటికిఁబోఁగలవు- ౬౫- వజ్రాయుధముతో సమానమగు నాపి
డికిటిచేత నిన్నుఁ బొడిచి నీనెత్తుటిని నేనుద్రాగితనిసెదను దీనికి సందేహములే
దు- ౬౬- ఇట్లుచెప్పి పిడికిలిచక్కఁగా సవరించి చేయెత్తుకొని పైకివచ్చుచున్న
యారాక్షసుని దేవలుఁడుచూచి యొకచుఱుకైన బాణముచేత నతనిభుజమున
త్రికెను- ౬౭- మరలనొకబాణమునెత్తి యతనియెడమచేతినిఛేదించెను- రెండు
చేతులుదెగిన యారాక్షసుఁడంతట నోరుదెఱచుకొని రొప్పుచు బలవంతుఁడు
గనుకఁగోరలచేత నీరాజును బాధించెదనని పైకివచ్చెను- అప్పుడు దేవలుఁడువా
డియగునర్ధచంద్రబాణమునెత్తి యారాక్షసుని శిరస్సునుహరించెను- ౬౯- వా
నిశిరస్సువజ్రాయుధముచేతఁ బీడితమైన కొండవలెదిగువఁబడెను - అంతనొకపు
రుషుఁడు దివ్యసౌందర్యముగలవాఁడు విమానమునెక్కి తనకాంతిచేత దిక్కుల
నెల్ల వెలిగించుచు దేవలునకగపడ దేవలుడతనిజూచి యోయినీవెవ్వఁడవుచెప్పు
మనియడిగెను - ౭౧- ఇట్లుదేవలునిచేత నడుగఁబడి యతఁడీదేవలునిఁ గూర్చి
యుత్తరముపలికెను - ఓరాజ రాజా లెస్సయాయెను బరిశుద్ధుఁడనైతిని -

సాధుపూతోఽస్మి రాజేంద్ర వ్యతీతశ్శాపసాగరాత్ ॥ ౯౨ ॥ నిర్వాపితశ్శాపవహ్నిస్త్వత్తోఽద్య పురుషర్షభ । వక్ష్యామి మమవృత్తాంతం శ్రూయతాం రాజసత్తమ ॥ ౯౩ ॥ అహమిక్ష్వాకుపుత్రస్య విశాలస్య తనూభవః । అగ్రధన్వేతి విఖ్యాతో మహాబలపరాక్రమః ॥ ౯౪ ॥ శాస్తం రాజ్యం మయాసుష్ఠు విశాలాపాలితాపురీ । ఏతస్మిన్నంతరేకాలే వికటో నామ రాక్షసః ॥ ౯౫ ॥ ప్రపీడయన్ జనపదాన్ బాధతేస్మ తపోధనాన్ । విశేష్యన గ్నసంతస్య సర్వోపద్రవకారిణః ॥ ౯౬ ॥ హత్వాతం పాపకర్మాణం వికటం పిశితాశనం । తతో జనపదాన్సర్వాన్ స్సుఖినోమి స్సంగతవ్యథాన్ ॥ ౯౭ ॥ తస్యైవావరజో రాజన్ కర్కశో నామ రాక్షసః । మయూశక్తో విక్రమితుం కపటోపాయతత్పరః ॥ ౯౮ ॥ సూపకారోఽభవద్రాజన్ మద్గృహే కుటిలోఽసురః । అజ్ఞాతస్సమయాన్వేషీ న రత్తే స్మమయాలయే ॥ ౯౯ ॥ కదాచిత్తపతాం శ్రేష్ఠో మునిర్వాసా గృహమాగతః । భోజనార్థీ మహాభాగః ప్రజ్వలన్నివపావకః ॥ ౧౦౦ ॥ తస్మై స కపటోపాయో రాక్షసః

శాపమనుసముద్రమునుండితొలఁగితిని- ౯౨- ఓపురుషశ్రేష్ఠుఁడా నీవలననిప్పుడు శాపమను నగ్నిచల్లారెను - ఓరాజశ్రేష్ఠుఁడా నా సమాచారమును జెప్పెదఁ బరాకులేకవినవలయును- ౯౩- నేనిక్ష్వాకు మహారాజు కుమారుఁడగు విశాలునికొడుకను - నా పేరగ్రధన్వుఁడని ప్రసిద్ధమైయుండును - నేను మిక్కిలి బలమును బ్రతాపమునుగలవాఁడను- ౯౪- నాచేతరాజ్యముచక్కఁగాఁ బరిపాలింపఁబడెను - విశాలాపట్టణము పాలింపఁబడెను - అట్లునేను బాలించుచుండు సమయమందువికటుఁడనునొకరాక్షసుఁడు దేశములనెల్ల బాధించుచుఁదపస్సునేముఖ్యధనముగా నెంచియుండు ఋషుల బాధింపఁదొడంగెను - అట్లు సర్వజనులకు నుపద్రవముజేయుచుండు నారాక్షసుని నడవడిని జెలిసి మాంసభక్షకుండై క్రూరకృత్యములు చేయుచుట్టి పాపాత్ముఁడగు నారాక్షసునిఁజంపి దేశములయందెల్లనుపద్రవములులేకుండఁజేసితిని - ౯౭ - అంతనతనితమ్ముఁడై నకర్కశుఁడనురాక్షసుఁడునాతోఁబరాక్రమమునుఁజూపఁజాలక కపటమార్గముచేత నన్నుసాధింపఁగోరినవాఁడై నాకుగురుతు జెలియకుండునట్లు వంటవానివేషముతో వచ్చిమాయింటఁబనికిఁగుదిరి యాకుటిలుఁడగు రాక్షసుఁడు ననుఁజెరుప సమయమునువెదకుచునుండెను - ౯౯ - ఇట్లుండఁగాఁ దపస్సులలోనెల్ల శ్రేష్ఠుఁడును మహానుభావుఁడునగుదుర్వాసో మహాముని వెలుఁగుచుండునగ్నివలె మహాతేజస్సంపన్నుఁడై భోజనమునుగోరిమాయింటికివచ్చెను - ౧౦౦ - పాపకృత్యము

పాపకర్మకృత్ । దుర్వాసనే మానుషంవై పర్యవేషయదామిషం ॥ ౧౦౧ ॥ స మునిః కేశసంకీర్ణం దృష్ట్వాపి మానుషమామిషం । తత్పరిత్యజ్య రాజేంద్ర తతో మామబ్రవీన్నృపా॥ ౧౦౨॥ దుర్వాసాః॥ దురాత్మన్ మానుషంమాంసం దత్తవానసికుత్సితా। ఇత్యుక్త్వా ప్రార్థయంతం మామగణయ్యాత్రినందనః॥౧౦౩॥ యస్మాన్మే మానుషంమాంసం దత్తంవై పాపకర్మణా । తస్మాదేవదురాచారో భవత్వంమనుజాశనః ॥ ౧౦౪ ॥ అనాగసమపీత్యేవం మాంశశాపన్నృపర్షభ। దూయమానో భృశంత్రస్తః ప్రార్థయంచతతో మునిం ॥ ౧౦౫ ॥ భగవన్మునిశార్దూల దయాం కురుమయిప్రభో । అవసానం కల్పయాస్య శాపస్య తప తాంవర ॥ ౧౦౬ ॥ ఇత్యేవంప్రార్థితో మౌని ర్మాంపునఃప్రాబ్రవీదిదం । శివస్యమానసశ్శ్రీమాన్ దేవాంగఇతివిశ్రుతః ॥ ౧౦౭ ॥ రక్షితాచాభిమానస్య తేజస్వీపటివిక్రమః । సత్వాం మోచయితా శాపా త్తేనశాపాద్విమోక్ష్యసే ॥

లఁజేయుపట్టియుఁగపటవృత్తినవలంబించియుండు నారాక్షసుఁ డాదుర్వాసో మహామునికి౯ఁ మనుష్యమాంసమును వండివడ్డించెను- ౧౦౧ - ఆముని వెంట్రుకలతోఁగూడియున్న యామనుష్యమాంసమునుజూచి దానివిడిచి పెట్టిమిక్కిలి కోపముతోఁదరువాతనాతోఁబలికెనయారాజా- ౧౦౨- దుర్వాసోమహాముని చెప్పినమాట - ఓరిదుర్మార్గుఁడా కుటిలుఁడా నాకుమనుష్యమాంసమును బెట్టించితివనిచెప్పినేను దెలిసిచేయలేదని యెన్నివిధములఁ బ్రార్థించుచుండినను వినకయత్రికుమారుఁడగునాదుర్వాసోమహాముని నాతోనీవునాకుమనుష్యమాంసమునుబెట్టించితివిగనుకదురాచారుఁడవై మనుష్యులభక్షించుచు రాక్షసుఁడవై యుండుపుగాకయని తప్పులేని నన్నునిట్లు శపించెనయ్యా రాజశ్రేష్ఠా - అంతనేనుమిక్కిలిభయపడి మనస్సునందు సంతాపమునొందుచు నామునిని వేడుకొంటిని - ౧౦౫ - ఓ షడ్గుణైశ్వర్య సంపన్నుఁడా మునిశ్రేష్ఠుఁడా నిగ్రహానుగ్రహసమర్థుఁడా నాయందు దయచేయుము - తపస్సుచేయువారిలో నుత్తముఁడా యీశాపమునకుఁదుదనుగల్పింపుము - ౧౦౬ - ఇట్లునాచేతఁబ్రార్థింపఁబడినవాఁడై యామునిసన్నుఁగూర్చి మరలనీమాటచెప్పెను - శివునిమనస్సునఁగలుగువాఁడు సర్వసంపత్తులతో నొప్పినవాఁడు దేవాంగుఁడని ప్రసిద్ధికెక్కినవాఁడు లోకముయొక్క యభిమానమును గాపాడువాఁడు మహాతేజస్సంపన్నుఁడుదృఢమైనప్రతాపముగలవాఁడు - అతఁడునిన్ను శాపమువలన దొలగించును - అతనిచేతశాపమునుండివిడుపింపఁబడుదువు - ౧౦౭ . ఇట్లుచెప్పియా

౧౦౮ ॥ ఇత్యుక్త్వాసయయామానిస్సహాండై తోర్యభవంలతః । చిరరాత్రా యకాంతా శేశాపదగ్ధః స్థితః ఖలు॥ ౧౦౯ ॥ మద్భక్షితానాంజంతూనాంపరిమా ణం నవిద్యతే । త్వయాద్యముక్తకలుషః పూతోస్మి నృపకుంజర ॥ ౧౧౦॥ ఏతత్తే సర్వమాఖ్యాతం మామకం వృత్తకం ప్రభో । సాధయామిమహాబాహో భ ద్రమస్తుతవానఘ॥ ౧౧౧ ॥ బ్రహ్మ ॥ ఇత్యుక్త్వా పరమామోదస్సయయౌత్రి దశాలయం । సదేవలస్తతశ్శూరో వామదేవముపాగమత్ ॥ ౧౧౨ ॥ తేనస త్కారితశ్శ్రీమాన్ప్రియయౌకనకాచలం ॥ ఇతిశ్రీ బ్రహ్మాండపురాణే - బ్రహ్మ నారదసంవాదే - ఉత్తరఖండే - దేవాంగచరితే - రాక్షస శాపవిమోచనంనా మషష్ఠోధ్యాయః.

తతస్సదేవలోధీర ఆసాద్యకనకాచలం । ప్రవిశ్యమందిరంతస్య మయ స్యాక్లిష్టకర్మణః ॥ ౧॥ తేనసత్కారితశ్శ్రీమాన్ త్వాష్ట్రీణానందసంకులం॥ తతస్త్వాష్ట్రోమహావీర్యః పప్రచ్ఛ నంజనేశ్వరం ॥ ౨ ॥ కిమర్థమిహరాజేం ద్ర ఆగతోసిమహామతే । ఏకపవమహాబాహో తత్త్వం మెవక్తుమర్హసి॥

మునివచ్చినట్రోవనుబోయెను. అంతనేనురాక్షసుఁడనై తిని - శాపముచేతఁజె డిబహుదినములనుండి యీయడవియందుంటినిగదా- ౧౦౯- నాటనుండి నేను దిన్నజంతువులకులెక్కలేదు - ఓరాజశ్రేష్ఠుఁడా నేనునీచేతఁ బాపమునువిడిచి పరిశుద్ధుఁడనైతిని. ౧౧౦- ఇది నాసమాచారము దీని నీకుసవిస్తారముగాఁజెప్పి తినయా మహాప్రభో - ఇఁక నేనుబోయెదను నీకుశుభముకలుగునయా పుణ్యా త్ముఁడా- ౧౧౧- ఇట్లుచెప్పి మిక్కిలిసంతోషముగలవాఁడై యతఁడు స్వర్గ మునకుఁబోయెను- శూరుఁడగు నా దేవలుఁడంత వామదేవునిఁగూర్చివచ్చెను- ౧౧౨- ఆవామదేవునిచేతఁ బూజింపఁబడినవాఁడై సకలసంపదలతోనొప్పిన యా దేవలుఁడు మేరుపర్వతమునుఁ గూర్చిపోయెను - ఇది బ్రహ్మాండపురాణంబు న బ్రహ్మనారద సంవాదంబున నుత్తరఖండమున దేవాంగచరితంబున రాక్షస శాపవిమోచనమన్నది యారవయధ్యాయము.

అంతధైర్యశాలియగునా దేవలుఁడు మేరుపర్వతమునుబొంది యందుఁ బరిశుద్ధమగు కార్యములుగల మయునిగృహముప్రవేశించి విశ్వకర్మకొడుకగు నామయునిచేత సంతోషముతోఁగూడినట్లు పూజింపబడెను - అంతఁద్వష్టకొ మరుఁను మహాపరాక్రమవంతుఁడునగు నామయుఁ డీదేవలరాజు నొకప్రశ్నచే సెను- ౨- ఓరాజశ్రేష్ఠుఁడా మిక్కిలి బుద్ధికుశలతగలవాఁడా యేకార్యము కొ

౩॥ ఏవం స్పష్టస్తత స్తేన దేవలో వాక్యమబ్రవీత్ ॥ దేవలః ॥ శ్రుణుత్వాన్వష్టిమ హాబాహో మదాగమనమద్య వై ॥ ౪॥ వయనస్యా గతశ్శీఘ్రమహం త్వాం సామగ్రీ కాముకః ప్రభో । భవాన్ హి కుశలీ ప్రాజ్ఞ స్సమర్థోసి మహామతే॥ ౫॥ తత్త్వం నిర్మాయ సామగ్రీం వయనస్యాదిశ ప్రభో । దాతవ్యాని మయా శీఘ్రం మంబరా ణి మహామతే॥ ౬॥ దేవాదీనాం తత స్తేషాం శీఘ్రం మెదాతుమర్హసి । ఏవ ముక్తో దేవలేన మయో మోదమితీరయన్॥ ౭॥ సామగ్రీం సకలాం తస్య నిర్మమె క్షణాత్ స్వతః । తతో రమ్యాం వజ్రమయీం వేష్టనీం సచకార హ॥ ౮॥ రత్నస్థగి తశ్చై సూర్యఫలకాం వజ్రదంతికాం। సూక్ష్మతికాం సూక్ష్మవిద్యాసుకుశలస్సచకార హ॥ ౯॥ తతో మరకతం పుష్యరాగ పుష్పవిరాజితం । గోమేధికకుదం వాయ దండం చక్రే మహామతిః॥ ౧౦॥ తురీం గారుత్మతమయీం వజ్రకీలాం చకార హ ఏకైకరత్నవికృతా శ్చైకైక ఫలకా శ్శుభాః॥ ౧౧॥ రాజంతే యత్ర తాం చక్రే

అకిక్కడకువచ్చితివి - నీపరిజనములను విడిచివచ్చితివి - నీరాకకుఁ గారణము నుయ నార్థముగా నాతోఁ జెప్పుము- ౩- ఇట్లామయుని చేతనడుగఁబడి యంత దే వలుఁడు త్తరముచెప్పెను - దేవలుఁడు చెప్పినమాట - ఓ మహాభుజుఁడైన మ యుఁడా నారాకకుఁ గారణమును జెప్పెద నిప్పుడు వినుము- ౪- సకల సంపదల తో నొప్పియుండెడు మయుఁడా - నేతకుసామగ్రిని గోరినవాఁడనై వచ్చితినో యి సర్వకార్యసమర్థుఁడా - మిక్కిలి బుద్ధిగల మయుఁడా నీవు దెలిసినవాఁడవు నేర్పరివిగట్టివాఁడవు- ౫- కాఁబట్టి నీవు నేయుటకు సామగ్రిని నిర్మించియిమ్ము- మిక్కిలిబుద్ధిగలయోమయుఁడా - నేను శీఘ్రముగ సందఱకు వస్త్రములనీవల యును - దేవతలు మొదలగువారలకెల్ల నీవలయును గనుకఁ ద్వరితముగ నీవుసా మగ్రినీవలయును - ఇట్లు దేవలుఁడుచెప్పఁగా మయుఁడుమంచిదని యంగీకరిం చుచునంతటనొకక్షణమునందే యెల్లసామగ్రినిర్మించెను- అంతటనతఁడువజ్రమ యమై సుందరమైయుండునట్టివస్త్రమును జుట్టుసాధనమును నిర్మించెను- ౮- న దుమరత్నములుచెక్కినవై సూర్యమణివికారమైనపలకను వజ్రమయమును దం తమయమునై యుండు సూదినిసూక్ష్మవిద్యలయందు నేర్పరియైన యామయుఁడు చేసెను- ౯- అంతమిక్కిలి బుద్ధిశాలియగునతఁడు మరకతమణివికారమై పుష్య రాగపు పువ్వులచేత నలంకరింపఁబడి గోమేధికములు కంఠస్థానమందు గలిగి యుండునట్లు నేతకఱ్ఱనుజేసెను- ౧౦- గరుడపచ్చలోడి నాడికోవిని వజ్రమయ మైనకీలనుజేసెను - చుట్టునట్టి యావజ్రమయమైనకీలయందు నొక్కొక పలక

భ్రిమణేవజ్రకీలికాం । తథైవకారయామాస విచిత్రాం పరివేష్టినీం॥ ౧౨॥ వ
జ్రముష్టింవజ్రకీలాంరత్నపుష్పవిరాజితాం । చకారక్షురికాంధీమాన్ హేమ
పట్టామయోమయీం॥ ౧౩॥ సప్తోపకరణాన్యస్య వయనస్య మహామతేః । ద
త్వామయోబ్రవీద్వాక్యం దేవలంకుశలీతతః ॥ ౧౪ ॥ ఏతేషాం శ్రుణురాజేం
ద్రప్రభావం హర్షదాయకం । అనేకాన్యప్యంబరాణి వేష్టన్యాం వేష్టయేద్య
ది॥ ౧౫ ॥ పరిపూర్తింనయాత్యేషా ప్రమాణంచాపితాదృశం । ఏషాచసూత్యాతి
కారాజర్ వేమాచైవమనోహరః॥ ౧౬॥ అనుబంధ ప్రమాణేన భవతోనాత్ర
సంశయః ఇచ్ఛానశానికీలాని తుర్యాశ్శ్రిణుమహామునే॥ ౧౭॥ పంచవర్ణేషు
ఖండేషు సంస్యూతేష్వభిమానద । ప్రకృతస్యోపయోగీయః ఖండస్సభ్రిశ్య
తేఖలు॥ ౧౮ ॥ భవేయురపి తేసర్వే ప్రకృతస్యోపయోగినః । పంచభిఃపరివేష్ట
న్యావేష్టితాయాశ్చతంతుభిః ॥ ౧౯ ॥ అయాంతి ప్రకృతేనైవ సర్వేచాపిపృథ
క్పృథక్ । భ్రిమణం పంచఖండానాం భవేత్సంస్యూతికైకథా॥ ౨౦॥ ఇత్యు

యయొక్కకరత్నముచేతఁజేయఁబడినదిగాఁబ్రకాశించునట్లుచేసెను అట్లుచిత్రమ
గువస్త్రములఁజుట్టు సాధనమును నిర్మించెను- ౧౨- వజ్రమయమైన పిడికిటిప
ట్టుగలయట్టి వజ్రమయమైనకీల్లుగలిగి రత్నపుపువ్వులచేత బ్రకాశించుచున్నట్టి
యుబంగారుపుపట్టుగలిగి యుక్కువాదఁగల సురియకత్తినిజేసెను- ౧౩- బుద్ధి
శాలియునేర్పుగలవాఁడునగు నామయుడు నేతకేను సాధనములనిర్మించి దేవ
లునకిచ్చి యంతదేవలునిఁగూర్చి యిట్లనిపలికెను- ౧౪- ఓరాజరాజగు దేవలు
డా మిక్కిలి సంతోషకరముగానుండునట్టి యీయాయుధముల మహిమను
జెప్పెదవినుము - ఈవస్త్రములఁ జుట్టుసాధనమున్నదే దీనియందుఁ జెక్కు
వస్త్రములఁజుట్టిన నిడినిండదు నీనిప్రమాణమట్టిది - ఓరాజా యీసూదియు
ను నేతకత్తియును నీయనుబంధప్రమాణముచేత హృద్యమైనవిగానుండఁగ
ల వీవిషయమందుసందేహములేదు - ఓమిక్కిలి బుద్ధిశాలీ ఈనాడెకోవిరియొ
క్క చీలలు తలఁచినట్లుకాఁగలవు- ౧౭- ఓలోకముల యభిమానమును గా
పాడెడువాఁడా - ఐదువన్నెల తంతువుల కంతెలఁజుట్టి యున్నను వానిలో
బ్రకృతోపయోగియగు తంతువే వచ్చుచుండును - మఱియు నైదుతంతువు
లఁజుట్టియున్న యాసాధనమందలి యైదుతంతువులు ప్రకృతమునకుపయోగిం
చునట్లునగును- ౧౯- అన్నియు వేర్వేరఁ బ్రకృతముగుండానే వచ్చుచుండు
ను - ఐదువిధములఖండము లొకమాదిరిగాఁదిరుగుచుండును - ౨౦ - ఇట్లుచె

క్త్వాసమహాశక్తిం దేవలాయతదాదదౌ । హేమపట్టాం వజ్రమయీం మష్టఘంటావిరాజితాం॥ ౨౧॥ తతస్తుదేవలఃప్రీత్యాభూషయిత్వామయంభృశం। తేన సత్కారితశ్శ్రీమాన్ సగమత్స్వపురంప్రతి॥ ౨౨॥ అనుబంధం బబంధాథస్వయమేవ మహామతిః । యస్యప్రమాణమిచ్ఛాయా వశమాసీన్మనోహరం॥ ౨౩॥ ఋషయః॥ అనుబంధంకింసదదౌ దేవలాయ మయోనఘ । బద్ధోనుబంధశ్శ్చ తేన దేవలేనేతిభాషితం॥ ౨౪॥ సర్వోపకరణానాంతు అనుబంధస్యబంధనం॥ కఠినంతత్రవక్షస్య దేవలస్యమహామతేః ॥ ౨౫ ॥ మయదత్తాంహిసామగ్రీం కిమశక్యంహికల్పితుం । స్వయందక్షో మహారాజః కుతస్త్వాష్ట్రిముపాగమత్ ॥ ౨౬ ॥ ఏతన్నిబోధయాస్మాకంసూతతత్వవిశారద । సూతః ॥ అనుబంధప్రబంధస్తు శంకరానుగ్రహాన్మునేః ॥ ౨౭ ॥ సంసిధ్యత్యార్జవేనాస్య దేవలస్య మహాత్మనః । సర్వస్యాఅపిసామగ్ర్యాఃకల్పనే దేవలఃప్రభుః ॥ ౨౮ ॥ యతోస్మా

ప్పి యామయుఁడప్పుడా దేవలునికొఱకు బంగారపు పట్టగలిగి వజ్రముచేనిర్మింపఁబడినదై యెనిమిదిగంటలచేతఁ బ్రకాశించుచుండునట్టి పెద్దశక్తినిచ్చెను - ౨౧ - అంత దేవలుఁడు మిక్కిలి సంతోషముచేత నామయునిశ్లాఘించి యతనిచేత మర్యాదచేయఁబడినవాఁడై తనపట్టణమునుగూర్చి బయలువెడలెను - ౨౨ - తరువాత మహాబుద్ధి శాలియగునట్టి యాదేవలుఁడను బంధప్రమాణము తనవశముగానుండుటంజేసి యట్టి మనోజ్ఞ మగునను బంధమును దానే కట్టెను - ౨౩ - ఇట్లీకథ సూతుఁడు ఋషులకుఁ జెప్పఁగా ఋషులుసూతునడుగుచున్నారు - ఈదేవలుఁడే యనుబంధమును బంధించినట్లు చెప్పితి రేమయుఁడు దేవలునికొఱకేల ననుబంధమునీఁడాయెను - ౨౪ - అన్నిసాధనములఁజేయుటకంటె ననుబంధమును బంధించుటకష్టము - అట్టి యనుబంధమును బంధించుటకు శక్తుఁడై నమహాబుద్ధిశాలికి మయుఁడిచ్చిన సామగ్రిని నిర్మించుటకష్టమా - లేక తాను సమర్థుఁడుగానే యున్న పక్షమందు మహారాజగుదేవలుఁడు త్వాష్ట్రియొద్దకేల పోవలెను - ౨౬ - సర్వ రహస్యముల దెలిసినయోసూతుఁడా మాకీసందేహమునువారింపుము- అనియడుగగా ఋషులనుగూర్చిసూతుఁడుచెప్పుచున్నాఁడు- అనుబంధమును గల్పించుశక్తి దేవలమునికి సాంబశివునియనుగ్రహమువలనను దేవలమహామునిమిక్కిలి ఋజుప్రకృతికలవాఁడౌటవలనను నతనికిసిద్ధించెను - సాధనముల నన్నిటి గల్పింప దేవలుఁడుశక్తిగలవాఁడే- ౨౮- బహుదినములనుండిశాపమునమునిఁగికడవఁ

ధృవితవ్యంహి తయోరాక్షససింహయోః । విమోచనంచ శాపస్య చిరకాల నివిష్టయోః॥ ౨౯॥ తతోపకరణవ్యాజే నాగధన్వయసన్నిధిం। చతురాస్యస మర్థస్య దేవలస్యమహాత్మనః ॥ ౩౦ ॥ త్రిలోకే ష్వపియత్కించి దసాధ్యంనహి విద్యతే । సజ్జీకృతోప్యపకరణా న్యఖిలాని సదేవలః ॥ ౩౧ ॥ అస్మరచ్చండికాం దేవీంభక్త్యాచౌడేశ్వరీంతతః । స్మృతమాత్రాభగవతీ దేవలేనమహాత్మనా॥ ౩౨ ॥ ఆసాద్య దేవలందేవీబభాషేప్రీతిపూర్వకం । వత్సదేవల కింకార్యం వద మేపురుషర్షభ॥ ౩౩॥ మమాద్యాగమనంచైవ కిమర్థంకాంక్షితంత్వయా। ఏ వముక్తస్తతోదేవ్యా దేవలోహర్షపూరితః॥ ౩౪॥ నత్వా స్తుత్వాచ బహుధా దేవలోవాక్యమబ్రవీత్ । కృతకృత్యోస్మి దేవేశి ధన్యోస్మి తవదర్శనాత్ ॥ ౩౫ ॥ త్వత్ప్రసాదాన్మహాదేవి సఫలోమమనోరథః । శివాజ్ఞయాహం నిర్మా ణంవస్త్రాణాంకర్తుముత్సహే॥ ౩౬॥ అస్తుతేషాం మత్కృతానా ముష్మయో భక్తవత్సలే । త్రిషులోకేషుసర్వేషాం దాతవ్యాన్యంబరాణిహి॥ ౩౭॥ త్వత్ప్రి

జాలకయున్న యీ రాక్షసునకును సింహమునకును శాపవిమోచనమీ దేవలు నివలననగలుగునట్లువిధియుండుటవలననుపకరణముల దెచ్చువ్యాజమును బెట్టు కొని దేవలమునిమయునిదగ్గిరకుఁబోయెను - బ్రహ్మదేవునితో సరియైనసమర్థుఁ డగు దేవలునకీమూఁడులోకములయందు నసాధ్య మొక్కటియులేదు - ౩౧ - ఆ దేవలుఁడెల్లయుపకరణములనుగూర్చికొని తరువాత చౌడేశ్వరీ మహాదేవీరూ పిణియైనచండికనుస్మరించెను - దేవలుఁడు స్మరించినమాత్రముచేతనే యతఁడు మహానుభావుఁడగుటంజేసి షడ్గుణైశ్వర్య సంపన్నురాలగు నామహాదేవి దేవ లునకుఁబ్రత్యక్షమునవిల్చి ప్రేమతోఁబలికెను - ఓనాయనా దేవలుఁడా యేమి కార్యము నాకుఁజెప్పెదవో చెప్పుము- ౩౩- ఇప్పుడు నారాకనేకార్యము నుద్దే శించినీవుకోరితివి - ఇట్లా చౌడేశ్వరిచేతజెప్పబడి దేవలుఁడంతట సంతోషభరి తుఁడై యమ్మవారికిమ్రొక్కి పెక్కువిధముల నామెను స్తోత్రముచేసి యామె తో నా దేవలుఁడొకమాటజెప్పెను - ఓదేవతలకెల్లఁ బ్రభువగు నీశ్వరునకుఁబ త్నియగు దేవీ నీదర్శనమువలనఁగృతకృత్యుఁడనై తి ధన్యుఁడనై తిని- ౩౫- ఓమ హాదేవీ నీయనుగ్రహమువల్లనాకోరికసఫలము- శివునాజ్ఞప్రకారమునేనువస్త్ర ములనిర్మాణమునుజేయ నుద్యుక్తుఁడనై యున్నాను- ౩౬- భక్తులయందుఁబ్రీతి గలదేవీ నేనునేసిన వస్త్రములు తఱుగకయుండ వలయును - మూఁడులో కములయందుండు వారలకెల్ల వస్త్రములనీవలయునుగదా - ౩౭ - ఓమహా

సాదాన్మహాదేవి వస్త్రాణి మమయో న్యపి । దేవాదీనాం యథాకామం ద
త్వావస్త్రాణిచాంబికే॥ ౩౮॥ భూయాసంకృతకృత్యోహం తథాత్వం కర్తు
మర్హసి । ఏవం సంప్రార్థితా దేవీ దేవలేనయశస్వినా ॥ ౩౯ ॥ అబ్రవీన్మ
ధురంవాక్యం తోషయంతీతమాదరాత్ । త్వయాయదుక్తంరాజేంద్ర తత్తథై
వభవిష్యతి॥ ౪౦॥ ఇదం మత్కంకణందివ్యం బిభ్రాణస్సకరేనఘ । వయవ
స్త్రాణికౌశల్యా న్నానావర్ణానిమానద ॥ ౪౧ ॥ ఏకైకస్యచ వర్ణస్య చైకైకం
వయయత్నతః । అక్షయాణిభవిష్యంతి తానిసర్వాణ్యసంశయః॥ ౪౨॥ యా
దృశాన్యపివస్త్రాణి కరిష్యంతేత్వయానృప । అక్షయాణిభవిష్యంతి తాదృశా
నిసంశయః॥ ౪౩॥ రీత్యాయకీకృతేవ స్త్రే అక్షయం తద్భవిష్యతి । ఇత్యుక్త్వా
సామహాదేవీ దత్వా కంకణమాదరాత్॥ ౪౪॥ సంతోషయిత్వారాజా నంత
త్రైవాంతరధీయత । దేవలస్తుతతశ్శ్రీమానారబ్ధుంవయసంకృతీ॥ ౪౫॥ శుభం
ముహూర్తం నిశ్చిత్య విప్రైః కాలాంతికైర్ధ్రువం । సర్వానాహూయ వి

దేవి నీయనుగ్రహమువల్ల వస్త్రములు తఱుగక యుండవలయును - ఓ యంబి
కా దేవతలు మొదలగువారికి వస్త్రములఁగోరిన రీతినిచ్చి నేనుకృతార్థుఁడన
గుదును - కాఁబట్టి నీవట్లనుగ్రహింపవలయును - కీర్తిగల యా దేవలునిచేత
నాచౌడేశ్వరి మహాశక్తి యిట్లుప్రార్థింపఁబడినదై ప్రీతివలన నతని సంతోష
పఱుచుచు తీయనిమాట చెప్పెను - ఓ రాజశ్రేష్ఠుఁడా నీవెట్లు చెప్పితివో
యావిషయమట్లేయగుఁగాత - ౪౦ - ఓనిష్కల్మషుఁడా లోకములకు మా
నమునిచ్చినవాఁడా - ఇది నాచేతి దివ్యమైనకంకణము దీని నీచేతధరించుచు నీ
నేర్పువలన ననేకవిధములయిన పటములను నేయుము- ౪౧- నీవు నేయునపు
డొక్కొక వర్ణముగల వస్త్రమొకటొకటి ప్రయత్నపడి నేయవలయును -
పిమ్మట నవితఱగనివై పెరుగును సందేహములేదు - ౪౨ - ఓరాజా నీవేమా
దిరి వస్త్రముల నేయుదువో యవియన్నియు నక్షయములే యగును సందే
హములేదు - ౪౩ - రీతిక్రొకవస్త్రమును నీవునేసిన నావలనది యక్షయమైపె
ఱుగును - ఇట్లుచెప్పి యామహాశక్తి ప్రీతితోఁ గంకణమునిచ్చి దేవలరాజును
సంతోషపఱిచి యక్కడనే యంతర్హితురాలాయెను - అంత సకల సంపద
లతోనొప్పుచు మిక్కిలి సమర్థుఁడై యున్న యాదేవలుఁడు నేయనారంభిం
పను జ్యోతిషికులగు బ్రాహ్మణులచేత శుభకరమగు ధ్రువ ముహూర్తము
నునిశ్చయించి బ్రాహ్మణ శ్రేష్ఠులనెల్ల రావించి వారలకు దక్షిణలిచ్చి వారల

ప్రేంద్రా దక్షిణాభిరతోషయత్ ॥ ౭౮ ॥ కృతస్వస్త్యయనోరాజా ధుర్యే తస్మిన్ముహూర్తకే । సజ్జీకృతోపకరణో దధానః కంకణంకరే ॥ ౭౯ ॥ వినిర్మమానుమహార్ఘాణి వస్త్రాణి సమహాపతిః॥ ఇతిశ్రీ బ్రహ్మాండపురాణే - దేవాంగచరితే - వయనోపకరణ సంపాదన చౌడేశ్వరీ వస్త్రాక్షయ వరప్రదాన వస్త్రనిర్మాణ ప్రారంభోనామ సప్తమోధ్యాయః.

శ్రీసూతః॥ తతోసౌదేవలస్సృష్టిమాన్రోచయన్స్వకౌశలంస్వకం । నానావిధానివస్త్రాణి వయతిస్మమహామతిః ॥ ౧ ॥ నేత్రబంధావళించైవ హంస బంధావళీంతథా । హంసపూజావళీం చంద్రావళీం తారావళీం శుభాం ॥ ౨ ॥ చంద్రతారావళీంరమ్యాం చారుమేఘావళీంతథా । ఇత్యాద్యా బహుధారమ్యా నిర్మితాస్తేనవర్ణకాః ॥ ౩ ॥ శుభ్రాణ్యపిచకృష్ణాని పీతానిహరితానిచ॥ రక్తానిచవిచిత్రాణి వేత్యానేత్రాణిదేవలః ॥ ౪ ॥ బహూన్యాదాయకుశలీ జగామహ

సంతోషపఱిచెను - ౭౮ - దేవలరాజు ముహూర్తమందు బ్రాహ్మణులచే తనాశీర్వచనములు చేయఁబడినవాఁడై యాసాధనములనెల్లఁ జక్కఁజేసుకొని యాచౌడేశ్వరి యిచ్చిన కంకణమును జేతధరించుకొనుచు మిక్కిలి వెలగలిగి మహాశ్రేష్ఠములైన వస్త్రములను సృజించెను- ౭౯- ఇది బ్రహ్మాండపురాణంబున దేవాంగుని చరితంబున వయనోపకరణ సంపాదనము చౌడేశ్వరీ వస్త్రాక్షయ వరప్రదానము వస్త్రనిర్మాణ ప్రారంభము నన్నది సప్తమాధ్యాయము.

సూతుఁడు పిమ్మటికథ నాఋషులకుఁ జెప్పుచున్నాఁడు - అంత సకల సంపదలుగల యాదేవలుఁడు దన నేర్పుందఱకు మనోహరమగునట్లు పలువిధములగు వన్నెలుగల వస్త్రములను నేసెను - ౧- నెమలికన్నులవంటి పూలుగలుగువన్నెను హంసవన్నె గల్గియుండు దానిని హంసలవంటి పూజలుగలిగియుండువానిని చంద్రునివన్నెలు గల్గియుండువానిని నక్షత్రములవలె పువ్వులుండువానిని చంద్రునిపూలు నక్షత్రముల పూలును గలిగియుండువానిని సుందరమగు మబ్బువన్నె గలిగియుండువాని నిట్లు మఱియుఁ బలు విధములై మిక్కిలిసొగసుగానుండునట్టి వన్నెలన్నియు నప్పుడా దేవలుఁడుకల్పించెను- ౩- తెల్లనివియు నల్లనివియుఁ బసుపు వన్నెవియు పసురువన్నెవియు నెఱ్ఱనివియు జిత్రవర్ణము లవియు వస్త్రములు దేవలుఁడునేసి యనేకవస్త్రముల నెత్తుకొని మిక్కిలి నేర్పరియగు నాదేవలుఁడు విష్ణువు సమీపమునకుఁబోయి యం

రిసన్నిధిం । దత్త్వాశ్చ హరయేరమ్యం పీతాం బరమథాదరాత్ ॥ ౫॥ శుభ్రం దుకూలంసుస్నిగ్ధం లక్ష్మ్యైదత్త్వామహామతిః । వసుంధరాయై రుచిరం దత్త్వా సౌర క్తమంబరం॥ ౬॥ తత్రస్థితానాం సర్వేషాం విత్రీర్యచయథేప్సితం । భూష ణై ర్మకుటైర్దివ్యై ర్వాహనై రప్యనేకశః ॥ ౭ ॥ శ్వేతద్వీప స్థితై స్సర్వై ర్వైష్ణవై ఃపరితోషితః । లక్ష్మీనారాయణాభ్యాంచతోషితో మణిభూషణైః॥ ౮॥ సత్యలోకం తతోగత్వా బ్రహ్మణే లోకకారిణే । రక్తందత్త్వా సరస్వత్యై ధవళం దివ్యమంబరం॥ ౯॥ పీతంచవస్త్రంసావిత్ర్యై గాయత్ర్యై రక్తమంబ రం । ప్రజాపతేస్తుధవళం పులస్త్యస్యతుహారితం ॥ ౧౦ ॥ గంధర్వాఃకిన్నరా స్సిద్ధాస్సాధ్యాశ్చైవ మహర్షయః । చారణాద్యాశ్చయేతత్ర స్థితాస్తేషాం మహాత్మనాం॥ ౧౧॥ దత్త్వాయథేష్టంవస్త్రాణి ప్రణమ్యచతురాననం। బ్రహ్మా ణం జగతామీశ మితిప్రచ్ఛదేవలః॥ ౧౨॥ స్వామిన్నిఖిలసురజ్యేష్ఠ మాదృశా నాం గిరీశ్వర॥ ౧౩॥ తేషాం కురుమహాభోగ తంతులాభం దయానిధే। ఇత్యు

డు బసుపువన్నె దోవతినెత్తి ప్రీతితో విష్ణువు కొఱకిచ్చెను- ౫- మిక్కిలి జ్ఞానముగల యాదేవలుఁడు తెల్లని వస్త్రమునెత్తి మహాలక్ష్మికినిచ్చి భూమికొఱకు సుందరమైనయెఱ్ఱనిచీరనిచ్చి మఱియునక్కడనుండు వారలకెల్ల వారువారుగోరినమాదిరి వస్త్రములనిచ్చి యాశ్వేత దీపమందుండు వైష్ణవులచేతనెల్లఁ బె క్కువిధములగుసొమ్ములచేతను గిరీటములచేతను దివ్యములగు వాహనముల చేతను సంతోషపఱుపఁబడి లక్ష్మీనారాయణులచేతను రత్నమయములగు భూషణములచేత సంతోషపఱుపఁబడిన వాఁడాయెను - ౮ - అంతట నచ్చ టనుండి సత్యలోకమునకుఁబోయి లోకనిర్మాతయగు బ్రహ్మకొఱకెఱ్ఱని వ స్త్రమునిచ్చి సరస్వతికొఱకు మంచి తెల్లనిచీరను సావిత్రియను దేవతకొఱ కుఁ బసుపువన్నె చీరను గాయత్రికొఱ కెఱ్ఱనిచీరను బ్రజాపతికిఁ దెల్లని దోవ తిని బులస్త్యునకుఁ బసురువన్నెదోవతిని మఱియు నక్కడనున్న గంధర్వులు కిన్నరులు సిద్ధులుసాధ్యులు మహర్షులు చారణులు వీరలకెల్ల వారువారుగోరిన వస్త్రములను వారివారికిచ్చి జగత్తులకెల్లఁ బ్రభువును నాలుగుమోములుగల వాఁడునగు నాబ్రహ్మను నమస్కరించి యాదేవలుఁడిటడిగెను - ౧౨ - దేవ తలకెల్లఁ బెద్దవాఁడవు సకలమునుసృజింప సమర్థుఁడవగు నోస్వామీ యీక మీఁదమావంటివారికి వస్త్రములు నేయుటకు నూలు కావలయునే యదిమె ట్లుకలుగును - ౧౩ - వారలకు నూలులభించునట్లు చేయుమయా దయానిధీ.

క్తస్తేనలోకేశో దేవలం వాక్యమబ్రవీత్ ॥ ౧౪॥ శ్రుణుదేవలవంశ్యానాం తతః ప్రాప్తింతుతాంశవీం । ఇమెమూన్యభిమానీతి విష్ణునాభిస్థితే స్త్రియౌ॥ ౧౫॥ సావరాశ్చభవిష్యంతి తంతుసంతానకారణాత్ । తెనైవతంతవోలోకే బహుళాస్స్యుర్నసంశయః ॥ ౧౬ ॥ ఇత్యుక్తో దేవలోహృష్టో బ్రహ్మణా ప్రేషితస్తదా । స్వర్గంగత్వామహేంద్రస్య రక్తంవస్త్రం దదౌనృపః॥ ౧౭॥ శచ్యాః పీతాంబరం దత్వాజయంతస్యచధావళం । వసూనాంతత్రచాష్టానా మాదిత్యానాం తథైవచ॥ ౧౮॥ రుద్రాణాముగ్రమూర్తీనాం పృథగత్నయథారుచి । బ్రహ్మర్షీణాంసురర్షీణాం దేవానాంచయథేప్సితం ॥ ౧౯ ॥ గంధర్వాణాం మనోజ్ఞానిదదౌవస్త్రాణి దేవలః । వారణైస్తురగైః హారై ర్మణిభిర్భూషణైరపి॥ ౨౦॥ అస్త్రైశ్చ వివిధైరాజా తైస్సర్వైః పరితోషితః । సర్వాసామప్యప్సరసాం యథారుచివితీర్యచ ॥ ౨౧ ॥ అన్యేషాం దేవయోనీనాం దత్వావస్త్రాణిసాదరం।తతోగమమత్సువర్ణాద్రిం దేవలోరాజశేఖరః॥ ౨౨॥ దేవావిద్యాధరాశ్చైచ

అనియిట్లా దేవలుఁడనఁగఁగా లోకములకు ప్రభువగు నాబ్రహ్మ యాదేవలుని గూర్చి యుత్తరముచెప్పెను - ౧౪ - ఓదేవలుఁడా నీవంశమువారికిఁకమీఁద నూలుకలుగువిధమునుజెప్పెదవినుము - వీరిద్దఱు మానియని యభిమానియనియుఁ బేరుగల స్త్రీలు వీరువిష్ణువునాభికమలమందున్నవారు - వీరు తంతువులకు విచ్ఛేదములేకుండుటకై భూమియందుఁ జెట్లులుగానగుదురు - అందుచేతఁ బ్రపంచమందుఁదంతువులధికములగును సందేహములేదు - ౧౬ - అప్పుడా దేవలుఁడు బ్రహ్మచేత నిట్లు చెప్పఁబడి సంతోషించినవాఁడై బ్రహ్మచేతఁ బంపఁబడి స్వర్గమునకువచ్చి యక్కడ మహేంద్రున కెఱ్ఱనివస్త్రము నిచ్చెను - ౧౭ - శచీదేవికిఁ బసుపువన్నెవస్త్రమును జయంతునకుఁ దెల్లనివస్త్రమును మఱియుఁనెనమండ్రువసువులకు ద్వాదశాదిత్యులకు నుగ్రవిగ్రహులగు నేకాదశరుద్రులకు వారల మనస్సునకు సమ్మతములగు వస్త్రములనిచ్చెను - ఇంకను బ్రహ్మర్షులకు దేవఋషులకు దేవతలకు గంధర్వులకు వీరలకందఱకు వారువారుకోరినట్లు మనోహరములగు వస్త్రములను దేవలుఁడిచ్చెను - ౧౯ - అంతటవారందఱుచేత నేనుగులు గుఱ్ఱములు దండలు రత్నములు సొమ్ములు పెక్కుతెఱఁగుల యాయుధములు వీని నెల్లగ్రహించి సంతోషపడినవాఁడై మఱియు దేవతాభేదములకెల్లఁ బ్రీతితోవస్త్రములనిచ్చి యంతనారాజశ్రేష్ఠుఁడగు దేవలుఁడు మేరుపర్వతమును బొందెను - ౨౨ - ఆమేరు

వగంధర్వాస్సిద్ధచారణాః। సాధ్యాఃకింపురుషాయక్షాః కిన్నరాగరుడా స్తథా॥ ౨౩॥స్థితా స్తత్రమహాత్మానో మునయోయేతపస్వినః । తేషాంశుభ్రాణి రక్తా నిసీలానిహరితానిచ॥ ౨౪॥ పీతాన్యపివిచిత్రాణి సర్వేషామంబరాణిచ । ద త్వాతై స్తోషితశ్శ్రీమాన్ తైస్తై ర్వస్త్రైర్యథేప్సితైః॥ ౨౫॥ దుకూలాని మనో జ్ఞానియథాకామంవిభీర్యచ । తేనాయుధై రనేకై శ్చభూషణై స్తోషితోభృశః॥ ౨౬ ॥ తతోగత్వామహేంద్రాద్రింగంధర్వాణాంమహామతిః । దత్వాంబరా ణిదివ్యానిసతై స్తాసందిత స్తతః॥ ౨౭॥ మలయాద్రింతతోగత్వా సిద్ధాన్వస్త్రై రతోషయత్ । తై స్సత్కృత స్తతస్సహ్యావాసినఃకిన్నరేశ్వరాన్॥ ౨౮॥ సం తోష యిత్వాసద్వస్త్రైర్హిమవంతంజగామహ । కింపురుషాణా మంబరాణి దత్వాసౌసమతోషయత్॥ ౨౯॥ చారణాం స్తోషయామాస తతోవింధ్యాద్రి వాసినః । ఋక్షవంతం సమాసాద్య తతోవిద్యాధరాన్ బహూన్॥ ౩౦॥ సం

పర్వతముందుండు దేవతలకును విద్యాధరులకును గంధర్వులకును సిద్ధులకును జారణులకును సాధ్యులకును గింపురుషులకును యక్షులకును గిన్నరులకును గరుడులకును మఱియు మహానుభావులును దపస్సంపన్నులునగు ఋషులకు ను వీరలకెల్ల వారువారుకోరినట్లు తెల్లని యెఱ్ఱని పచ్చని నల్లని పసుపువన్నె వియును నానావర్ణములునగు వస్త్రములనిచ్చి వారలచేత సంతోషపఱుపఁ బడి తరువాత మిక్కిలిబుద్ధిశాలియగు త్వష్టృనికోఱకుఁగోరిన మంచివస్త్ర ములనిచ్చియతనిచేతనసేకములగు నాయుధములచేతనుసొమ్ములచేతనుసంతో షపెట్టఁబడెను - ౨౬ - తరువాతనతిబుద్ధిశాలియగు దేవలముని మహేంద్రప ర్వతమునకుఁబోయి యక్కడిగంధర్వులకెల్ల దివ్యములగుదోవతులనిచ్చియా గంధర్వులచేత సంతోషపఱుపఁబడెను - ౨౭ - అంతమలయపర్వతమునకుఁ బోయి యచ్చటి సిద్ధులనెల్ల వస్త్రములచేత సంతోషపఱిచి వారిచేతఁబూ జింపఁబడినవాఁడై యంతట సహ్య పర్వతముందుండు కిన్నరశ్రేష్ఠుల దివ్య ములగుపటములచేత సంతోషపెట్టి యక్కడనుండి హిమవత్పర్వతమునకుఁ బోయెను - పోయి యక్కడికింపురుషులకు దోవతులనిచ్చి వారలఁదుష్టినొం దించెను- ౨౯- తరువాతనక్కడనుండివింధ్యపర్వతమునకుఁబోయి యక్కడి చారణులను సన్తోషపఱిచి యంతఋక్షవంతమనుకొండమీఁదికిఁబోయి యచ్చో టివిద్యాధరులను దనిపిపారిజాతపర్వతమునకుఁబోయి యచ్చటి గంధర్వులకు నుసాధ్యులకునుకోరినవస్త్రములనిచ్చిమఱియునరణ్యములయందుండితపస్సు

తోష్యపారిజాతాద్రిం తత్రగంధర్వసంహతేః । వితీర్య వస్త్రజాలాని సాధ్యానాంచ యుధేప్సితం॥ ౩౧॥ తపస్వినోపిమునయో యేచాన్యే రణ్యవాసినః। మహాత్మనాంచసర్వేషాంతేషాందత్వాంబరాణిసః॥ ౩౨॥ తత్పత్నీనాంచసాధ్వీనాందత్వావస్త్రాణ్యతోషయత్ । తతోగ్ని పురమాసాద్య దత్వాస్మై కృష్ణనుంబరం॥ ౩౩॥ తత్సత్కృతో మహారాజో జగామయమపట్టణం। దత్వాస్మై కృష్ణవస్త్రంచతద్భక్తానాంవితీర్యచ ॥ ౩౪ ॥ కోణపస్యాంబరం దత్వా పీతంచ సుమనోహరం। వరుణాలయమాసాద్య తస్మై శుభ్రాంబరందదౌ॥ ౩౫॥ తోషయిత్వాం బరైర్దివ్యై సర్వాంస్తత్పురవాసినః । తోషితో వరుణేనాసౌ రత్నైర్మహార్హై ర్మనోహరైః॥ ౩౬॥ వాయుపట్టణమాసాద్య దత్వా తస్మై చహారితం । తేనసంతోషితశ్శ్రీమా నలకామాససాదహ ॥ ౩౭ ॥ విచిత్రమంబరంతస్మైకుబేరాయదదౌముదా । దివ్యవస్త్రైరనేకైశ్చ తోషయన్నలకూబరం ॥ ౩౮ ॥ సదేవలాయవ్యతర చోభనేరత్నకుండలే। కిరీటం కోటిసూర్యా

చేసికొనుచు వాళ్ళి యమనమునుబొందియుండు మహానుభావులకెల్లవలసిన వస్త్రములనిచ్చి యాదేవలుఁడు వారలభార్యలగు పుణ్యస్త్రీలకు నతిరమణీయములై నవస్త్రములనిచ్చెను-౩౨-అంతనక్కడనుండియగ్ని హోత్రునిపట్టణమునకుఁబోయియతనికినల్లనివన్నెగల వస్త్రములన్నిచ్చియతనిచేతఁబూజింపఁబడినవాఁడై దక్షిణదిక్కునందుండు యమధర్మరాజుపట్టణమునుగూర్చిపోయెను-పోయియతనికి నల్లనివస్త్రమునిచ్చి యతనిభక్తులకు నట్లేయిచ్చి యచ్చటనుండి యావలనుండు నిర్ఋతి దగ్గరకుఁబోయి యతనికిఁ బసుపువన్నె దోవతినిచ్చి యక్కడనుండి వరుణునింటికిఁబోయి యతనికిఁ దెల్లని వస్త్రమునిచ్చెను - ౩౫ - తరువాత నావరుణునినగరమందుండు జనులకెల్ల వస్త్రములనిచ్చి వారల సంతోషపఱిచి యావరుణునిచేత మణులచేతను మిక్కిలి సుందరములగు దండలచేతను దానుసంతోషపెట్టఁబడి యంతవాయుదేవుని పట్టణమునకుఁబోయియతనికిఁబచ్చనివస్త్రములనిచ్చి యతనిచేతఁబూజింపఁబడి సంతోషించినవాఁడై యక్కడనుండియలకాపట్టణమునుగూర్చిపోయెను - ౩౭ - ఆపట్టణమునకుఁ బ్రభువగుకుబేరునకుఁజిత్రవర్ణమగుదోవతినిచ్చి సంతోషముతోననేకములగుసొగసైన వస్త్రముల నతనికొడుకగు నలకూబరునకిచ్చి యతనిసంతోషపెట్టెను - ౩౮ - అంతటమహాబుద్ధిశాలియయిన యాకుబేరుఁడు దేవలునకుమిక్కిలిమనోహరములగు రత్నఖచితములై నకుండలములనుగోటిసూర్య

భంభూషణానిమహామతిః॥ ౩౯॥ తతఈశానమాసాద్యదత్వాస్మై శుభ్రమంబరం। భూతానాం ప్రమథానాంచతత్రత్యానాంవితీర్యచ॥ ౪౦॥ అంబరాణిమహార్ఘాణి తైస్సమ్యక్తోషితోనృపః। ఇత్యేవం దేవలోరాజా ధర్మాత్మాకీర్తివర్ధనః॥ ౪౧॥ స్వలోకవాసినస్సర్వాన్వస్త్రైర్దివ్యై రతోషయత్। అరక్షదభిమానంహి సర్వేషాం త్రిదివౌకసాం॥ ౪౨॥ మహాత్మనా మృషీణాం చకులపర్వతవాసినాం। సర్వేషాం దేవయోనీనాం దత్వా వస్త్రాణ్యతోషయత్॥ ౪౩॥ దివ్యవస్త్రైరలంకృత్య దేవాంగాని మహాయశాః। దేవాంగ ఇతివిఖ్యాతో దేవలో మునిసత్తమాః॥ ౪౪॥ ఇతిశ్రీ బ్రహ్మాండపురాణే దేవాంగచరితే- దేవాంగ దేవలోకవస్త్రప్రదానం నామాష్టమోఽధ్యాయః.

శ్రీసూతః॥ తతోదేవాంగరాజర్షిరాసాద్యభువమాదరాత్॥ జంబూద్వీపంగతశ్శ్రీమాన్ శోభనం పృథుపాలితం॥ ౧॥ వజ్రపట్టణమాసాద్య పృథవేధరణీభృతే। దదౌ వస్త్రాణ్యనేకాని తత్రత్యేభ్యో యథేప్సితం॥ ౨॥ నా

లకెంతవెలుఁగుఁగుఁనో యంతప్రకాశముగలఁ కిరీటమును మఱియుఁ బెక్కాభరణములనిచ్చెను - ౩౯ - పిమ్మట నాదేవలుఁ డీశ్వరునిదగ్గఱకుఁబోయి యతనికిఁ దెల్లనివస్త్రములనిచ్చి యతనిదగ్గిరనుండు ప్రమథగణములకు భూతములకు మిక్కిలి వెలగలవస్త్రములనిచ్చి వారలచేత లెస్సగాసంతోషపఱుపఁబడెను- ఈప్రకారము ధర్మబుద్ధిగలిగి కీర్తినివృద్ధిఁబొందించునట్టియా దేవలరాజు స్వర్గలోకమందుండు వారలకెల్ల దివ్యములగు వస్త్రములనిచ్చి వారలసంతోషపఱిచెను- స్వర్గలోకమందుండు వారలయందఱియభిమానమునురక్షించెగదా- ౪౨ - కులపర్వతములయందుండు మహానుభావులగు ఋషులకును మఱియు దేవతలభేదములకును వలసినవస్త్రములనిచ్చి వారలనెల్లసంతోషపఱిచెను- ౪౩ - ఓమునిశ్రేష్ఠులారా యీప్రకారమా దేవలుఁడు దివ్యములగు వస్త్రములనేసియిచ్చి దేవతలయంగములనలంకరించి దేవాంగుడని ప్రసిద్ధికెక్కెను - ౪౪ - ఇది బ్రహ్మాండపురాణమందు దేవాంగచరితమందు దేవాంగమునిదేవలోకమందు వస్త్రములనిచ్చుటయన్నది యెనిమిదవయధ్యాయము.

సూతుఁడా పిమ్మటికథ నాఋషులకుఁ జెప్పుచున్నాఁడు - అంత న్నాశ్రీమంతుఁడగు దేవాంగముని భూమికివచ్చి ప్రీతితోఁ బృథువనురాజుచేతఁ బాలింపబడి సుందరమైయున్న జంబూద్వీపమునుబొందెను - ౧ - ఆ పృథువుండు వజ్రపట్టణమునకువచ్చి రాజగునాపృథువునకనేకములగువస్త్రములనిచ్చియిం

గై ర్హారైర్భూషణై స్సంరాజాపృథురతోషయత్ । ప్లక్షద్వీపంతతోగత్వా శూరసేనాయభూభృతే॥ ౩॥ దత్వాంబరాణితద్దత్తై స్తోషితోమ త్తవారణైః॥ కుశద్వీపంసమాసాద్య తద్రాజ్ఞేకుశినేముదా॥ ౪॥ దత్వాంబరాణి దివ్యాని తేనాశ్వైః పరితోషితః । క్రౌంచద్వీపాధిపతయే హేమాక్షాయా మితౌజసే ॥ ౫ ॥ దత్వావస్త్రాణ్యనేకాని నానావర్ణానిభూపతిః । ముక్తికై రింద్రనీలైశ్చ హయైర్నాగైశ్చ భూషణైః॥ ౬॥ తేనసంతోషితశ్శీఘ్రమగా చ్ఛాకద్వీపం జగామహా। తస్యరాజ్ఞేభిరామాయాంబరాణి వివిధానిచ॥ ౭॥ దత్వాతేన రథై ర్యానైశ్చతురంగై ర్మనోహరైః । భూషణై రప్యనేకైశ్చ దేవలోభృశ తోషితః॥ ౮॥ శాల్మలం ద్వీపమాస్థాయ శాలిహోత్రేమహీక్షితే। దత్వా వస్త్రాణిదివ్యాని తేనాదాయహయాన్బహూన్ ॥ ౯ ॥ పుష్కలద్వీపమగమ త్తత్రభానుమతేనృపః । మనోహరాణివస్త్రాణి దదౌతస్మైమహామతిః॥ ౧౦॥

కనాపట్టణమందలిజనులకెల్లఁ గోరినట్లు దోవతులనిచ్చెను- ౨- అంత నావృథువను రాజా దేవలునకేనుఁగులు గుఱ్ఱములు సొమ్ములమితముగానిచ్చి యతని సంతోషపఱిచెను - అంత నా దేవలముని యక్కడనుండి ప్లక్షద్వీపమునకుఁ బోయి యక్కడఁ బ్రభుత్వముచేయు శూరసేనుఁడనురాజునకు దోవతులనిచ్చి యతఁడిచ్చిన మదపుటేనుఁగులచేత సంతోషపడెను- పిమ్మటఁ గుశద్వీపమునకుఁబోయి యక్కడ బ్రభుత్వమును వహించియుండు కుశియనువానికొఱకు సంతోషముతో వస్త్రములనిచ్చియతనిచేత నశ్వములనిచ్చి సంతోషపెట్టఁబడెను - అంతఁ గ్రౌంచద్వీపాధిపతియగు హేమాక్షుఁడను రాజునొద్దకుఁబోయి యధిక ప్రతాపవంతుఁడగు నా హేమాక్షునకు నానావర్ణములగు వస్త్రములనిచ్చి యా దేవలరాజా హేమాక్షుఁడుదనకిచ్చుముత్తెములచేత నింద్రనీలములచేత గుఱ్ఱములచేత నేనుఁగులచేతఁ దొడవులచేత సంతోషపడి యక్కడనుండి శాకద్వీపమునుగూర్చిపోయెను- ౬- పోయి యా శాకద్వీపమునకుఁ బ్రభువగునభిరామునికొఱకువివిధములగురత్నములనిచ్చి యతడిచ్చిన రథములువాహనములు సుందరములైన పాలకీలు భూషణములుగ్రహించి మిక్కిలిసంతోషించెను- ౮- తరువాత శాల్మలద్వీపమునకుఁబోయి శాలిహోత్రయనురాజునకుమనోహరములగు వస్త్రములనిచ్చి యతఁడిచ్చు ననేకతురంగములను గ్రహించికొని యచ్చటనుండి పుష్కలద్వీపమునకుఁబోయి యక్కడనుండు భానుమంతుఁడను రాజునకు దివ్యములైన వస్త్రములను మహాబుద్ధికుశలతగల

హయాన్నాగా౯ భూషణాని రత్నానివివిధానిచ । గృహీత్వా తేనసన్మానం దేవలో రాజపుంగవః॥ ౧౧॥ జంబూద్వీపం తతశ్శ్రీమా౯ పునరాగాత్సవీర్య వా౯ । మాళవా౯ కొంకణాంశ్చైవ ద్రవిడా న్మత్స్య కేకయా౯॥ ౧౨॥ కళింగాంశ్చకుళింగాంశ్చ చోళనేపాళమాద్రకా౯ । సింధూ౯ యుగంధరాం శ్చై వ విదర్భకురుబర్బరా౯ ॥ ౧౩ ॥ చైత్యా౯ కరూశబంగాళా౯ త్రిగర్తా౯ ద్రేంకణాం స్తథామరాటలాటపాంచాలనిషాదా౯ ఘూర్జరా౯ శకా౯॥ ౧౪ ॥ సాల్వానంగాంశ్చ వంగాంశ్చ తుండికేరాం శ్చ మల్లికా౯ । ఇత్యాది సర్వ దేశానాం రాజ్ఞస్సర్వానతోషయత్ ॥ ౧౫ ॥ అనేకవస్త్రజాలైశ్చ నానావ ర్ణైర్మనోహరైః । నానాదేశేశ్వరైర్దత్తై ర్గజై రశ్వై శ్చభూషణైః ॥ ౧౬ ॥ శిబికాకాంచనై రత్నై ర్ముక్తాభి రప్యనేకశః । అన్యైశ్చ మణిభిశ్చస్త్రీ గోధనై స్స్యందనై శ్శుభైః ॥ ౧౭ ॥ దాసీగణై శ్చ బహుభి ర్దానై ర్బహుభి రేవచ । ప్రహర్షమతులంలేభే దేవలో రాజశేఖరః ॥ ౧౮ ॥ బ్రాహ్మణాః క్ష

యా దేవలుఁడిచ్చెను - ౧౦ - అంతనా రాజశ్రేష్ఠుడగు దేవలుఁడా భానుమంతుఁడు దనకు బహుమతిగా నిచ్చినట్టి గుఱ్ఱములనేనుఁగులను దొడవులను బహువిధములగు రత్నములను గ్రహించి మరల జంబూద్వీపమునకు వచ్చెను - వచ్చి మాళవ కొంకణ ద్రవిడ మత్స్య దేశములను కేకయ దేశములను కళింగ దేశమును కుళింగ దేశమును చోళ దేశమును నేపాళ దేశమును మాద్రక దేశమును సింధు దేశమును యుగంధర దేశమును విదర్భ దేశమును కురు దేశమును బర్బర దేశమును చైత్య దేశమును కరూశ దేశమును బంగాళ దేశమును త్రిగర్త దేశమును ద్రేంకణ దేశమును మరాట దేశమును లాట దేశమును పాంచాల దేశమును నిషాద దేశమును ఘూర్జర దేశమును శక దేశమును సాల్వ దేశమును నంగ దేశమును వంగ దేశమును దుండికేర దేశమును జల్లిక దేశమును ఇవిమొదలగు నెల్ల దేశములను గూర్చిపోయి యా దేశముల రాజుల కెల్ల వస్త్రములనిచ్చి వారిని సంతోషపఱిచెను- ౧౫- అప్పుడా రాజశిఖామణియయిన దేవలుఁడు పలు దేశముల రాజులిచ్చిన యేనుఁగుల చేతను గుఱ్ఱముల చేతను సొమ్ముల చేతను పాలకీల చేతను ధనముల చేతను రత్నముల చేత ననేకవిధములగు ముత్తెముల చేతను మఱియు ననేక విధములగు మణుల చేతను బశువుల చేతను మనోహరములగు రథముల చేతను పెక్కు దాసీసంఘముల చేతను పెక్కు పరిచారకుల చేతను దీటులేని సంతోషమును బొందెను- ౧౮- జంబూద్వీపమందుండు బ్రాహ్మణులకు క్షత్రియు

త్రియావై శ్యాశ్శూద్రాశ్చాన్యేచయేజనాః। జంబూద్వీప స్థితా స్తేషాం సర్వే షాంచయథేప్సితం॥౧౯॥ బహూనిదత్వావస్త్రాణినిశేషాన్ సమతోషయత్। తతస్తు దేవలప్రాప్తా రథవారణవాజినః ॥ ౨౦ ॥ దాసీదాసా గోరథాశ్చ శిబికా శ్చమనోహరాః। అనేకకోటిసంఖ్యాతా బభూవుర్బ్రాహ్మణో త్తమాః॥ ౨౧॥ తేషాంసంఖ్యాం ప్రవక్ష్యామి శ్రూయతాం ధర్మవిత్తమా। కోటిసంఖ్యార థాశ్చాపర ద్విగుణాగోరథా స్తథా॥ ౨౨॥ ద్వికోటయోమ త్తగజా శ్చతుష్కో టిహయాశ్శుభాః। యానానిచతురంతాని బభూవుఃకోటిసమ్మితం॥ ౨౩॥ కో ట్యాయుతో నయాదాస్య స్సంఖ్యాతా నై తదర్శయః। షట్త్రింశ ల్లక్షసం ఖ్యాతా దాసా స్తత్రచకాశిరే॥ ౨౪॥ ఆమోదపట్టణాయైతా న్రథవాజి నరద్వి పాన్। ప్రేషయిత్వాఖిలాన్రాజా పాతాళం దేవలోయయౌ॥ ౨౫॥ భోగి రాజఫణారత్న దీధితివ్యా ప్తముచ్చకైః। భోగికన్యాపరివ్యా ప్తం భోగాఢ్యం భోగిపాలితం॥ ౨౬॥ తత్రవాసుకిమాసాద్య సర్పరాజం మహాబలం। నానావ ర్ణానివస్త్రాణి దత్తవాన్ దేవల స్తతః॥ ౨౭॥ చిత్రసేనాయ దివ్యాని వస్త్రాణి

లకు వైశ్యులకు శూద్రులకు మఱియు నితరజనులకు నందఱకు నా దేవలుఁడు కోరినరీతిగా వస్త్రములనిచ్చి వారలనెల్ల సంతోషపఱిచెను - పిమ్మట నా దేవ లుఁడు పొందినరథము లేనుఁగులు గుఱ్ఱములు దాసికలు సేవకులు గాడీలుమిక్కి లిసొగసుగానుండు పాలకీలు నివియన్నియు బహుకోట్లసంఖ్యలుగనాయె నో బ్రాహ్మణశ్రేష్ఠులారా- ౨౧- ఓ ధర్మమునుదెలిసిన వారిలో మిక్కిలి యెక్కు డైనవారా వానిసంఖ్యను జెప్పెద వినుఁడు- రథములు కోటి గాడీలు రెండుకో ట్లుమదపు టేనుఁగులు రెండుకోట్లుమంచిశ్రేష్ఠములైన గుఱ్ఱములునాలుగుకోట్లు పాలకీలు కోటిలెక్కగలవియాయెను - ౨౩ - ఓ ఋషులారా - అప్పుడాదే వలునకులభించిన దాసికలు తొంబదిలక్షలమంది సేవకులు ముప్పదియాఱులక్ష లమంది ఈరథములనుగుఱ్ఱములనుమనుష్యులనేనుఁగుల నామోదపట్టణమున కుఁబంపి యంతనాదేవలుఁడు పాతాళలోకమునుగూర్చిపోయెను- ౨౫- ఆపా తాళలోకమందుండు సర్పరాజుయొక్క పడగలయందుండు మణులకాంతి పైకి దగదగవెలుగుచున్నది - ఆలోకమందంతట నాగకన్యకలు వ్యాపించియున్నా రు మిక్కిలి సుఖాస్పదమై సర్పములచేతఁ బాలింపఁ బడియున్న యాలోకము నుబొంది యక్కడమహాబలశాలిగా నాసర్పములకుఁ బ్రభువుగానుండు వాసు కినిఁజూచియతనికిదేవలుఁడుపలువన్నెలదోవతులనునలసినంతయిచ్చెను- ౨౭-

వ్యతరన్నృపః । తక్షకాయాహిభర్త్రేచ రక్తవస్త్రాణ్యదాత్తదా॥ ౨౮॥ అతోషయన్నీలవస్త్రై ర్దేవలశ్చాపితక్షకం । ఐరావతస్యశుభ్రాణి దత్తవాన్ సమహామతిః॥ ౨౯॥ సౌరభేయస్యనాగస్య పీతవస్త్రాణి దత్తవాన్ । వైశాలేయాశ్చయేనాగా దదాత్తేషాం యథారుచి ॥ ౩౦ ॥ యేచాన్యే సౌరభేయాశ్చ తాన్వస్త్రై స్సమతోషయత్ । వాసుకిస్తుమహార్ఘాణి రత్నాన్యస్మై దదౌ ముదా॥ ౩౧॥ తథైవచిత్రసేనాద్యా స్సర్పరాజా మహాబలాః । మణీన్నన్ఘ్యాన్ త్సంప్రీత్యాదత్తైర్వసం సమతోషయన్॥ ౩౨॥ తతస్స శేషనిలయం గత్వాతస్మై మహాబలః । నానావర్ణాని శుభ్రాణి కృష్ణపీతాదికానిచ॥ ౩౩॥ అతిచిత్రాణిదివ్యాని వితతారప్రియాన్వితః । తత్స్త్రీణాంచైవ సర్వాసామంబరాణియథారుచి॥ ౩౪॥ దత్వాతన్మంత్రిణోయేచ ధృతరాష్ట్రాద్యహీశ్వరాః । తాంతోషయిత్వా సద్వస్త్రై స్తత్పత్నీశ్చాప్యతోషయత్ ॥ ౩౫॥ యేచాన్యే భుజగాస్తత్ర దదాత్తేభ్యోం బరాణిసః । తేహార్ద్ర ర్మణిభిర్దివ్యై ర్భూషవస్త్రై

మఱియు నా దేవలుఁడక్కడనుండు చిత్రసేనునికొఱకు మంచిదోవతులనిచ్చెను అప్పుడా సర్పములకుభర్తయైన తక్షకునికొఱకు నెఱ్ఱనివస్త్రములనిచ్చెను మఱియుఁ గొన్ని నల్లనివస్త్రములనుగూడఁ దక్షకునికిచ్చి దేవలుఁడా తక్షకునిసంతోషపఱిచెను - మహాబుద్ధిశాలియైన యా దేవలుఁడైరావతమను సర్పశ్రేష్ఠమునకుఁ దెల్లనివస్త్రములనిచ్చెను- ౨౯- సౌరభేయమను సర్పమునకుఁ బసుపువన్నె దోవతులనిచ్చెను - వైశాలేయములను సర్పములెవ్వికలవో వాని కెల్లఁ గోరినవస్త్రములనిచ్చెను - ౩౦ - ఇఁకను గొన్ని సౌరభేయములను సర్పములుండఁగా వానికెల్లఁగోరినవస్త్రములనిచ్చెను - అప్పుడా వాసుకి మిక్కిలి సంతోషముతో మిక్కిలి వెలగలరత్నములనీ దేవలునకుఁగానుకగానిచ్చెను - ౩౧ - అట్లే మిక్కిలిబలముగల చిత్రసేనుఁడు మొదలగు సర్పశ్రేష్ఠములెల్లఁ బ్రేమములో మనోహరములగు రత్నములతనికిచ్చి యీ దేవలుని సంతోషపెట్టెను - అంతమిక్కిలి బలవంతుఁడైన యా దేవలుడాది శేషునింటికిబోయియతనికిజిత్రవర్ణములగుదోవతులను దెల్లనిదోవతుల నల్లనిదోవతులు పసుపువన్నె దోవతులు మొదలగుపలువన్నెలదోవతులను బ్రేమతోఁగూడినవాఁడై ఇచ్చెను-అతనిభార్యల కెల్లవారువారుకోరినట్టివస్త్రములనిచ్చి యా శేషునిమంత్రులగుధృతరాష్ట్రుఁడు మొదలగుసర్పశ్రేష్ఠముల కెల్లమంచివస్త్రములనిచ్చిసంతోషపఱిచివారిభార్యలకును వలయు వస్త్రములనిచ్చి వారినిసంతోషపఱిచెను- ౩౫- మఱి

శ్చాప్యనేకశః॥ ౩౬॥ సంతోషం జనయామాస దేవలస్యామితౌజసః। తథా
ఫణీశ్వర శ్శేషసంతుష్టో దేవలేనతు ॥ ౩౭ ॥ అనేకై ర్దివ్యమణిభి స్స్వపు
త్రీం సుమనోహరాం। చంద్రరేఖేతి విఖ్యాతాం దేవలాయదదౌముదా॥ ౩౮॥
తాం స్వీకృత్య తత శ్శేషా ద్దేవలఃప్రీతిపూర్వకం। తోషయిత్వాఖిలాన్నాగా
భూలోకం సమపద్యత॥ ౩౯॥ ఇత్థం త్రిలోక్యాం సర్వేషాం దేవాదీనాం మ
హామతిః। అలంకారాయ వస్త్రాణి వితీర్యచబహూనిసః॥ ౪౦॥ రక్షయిత్వా
భిమానాశ్చా మోదపట్టణ మాసదత్। స్వదేశ్యానాంచ సర్వేషాం దదౌ
వస్త్రాణిదేవలః ॥ ౪౧ ॥ తతో దేవలరాజస్య మంత్రిణో బ్రాహ్మణానృపాః।
వైశ్యాశ్శూద్రా స్తథాన్యేచ ధృత్వావస్త్రాణిసాదరం ॥ ౪౨ ॥ ప్రహర్షమ
తులంలేభు ర్దేవాంగాద్రాజకుంజరాత్ ॥ త్రయాణామపిలోకానాం దేవాం
గస్సుమహామతిః ॥ ౪౩ ॥ దత్వావస్త్రాణి ధర్మాత్మా రక్షయిత్వాభిమానకం।

యునక్కడనుండుసర్పములకెల్ల నతేడు కావలసినవస్త్రముల నిచ్చెను - అవి
యన్నియునవేకములగుదండలచేతను మంచిశ్రేష్ఠములైన రత్నములచేతనుదా
డవులచేతను మిక్కిలి తేజోవంతుఁడగునా దేవలునకు సంతోషమునుగలుగఁజేసి
రి - అంతనెల్లసర్పములకుఁ బ్రభువైన యాదిశేషువు దేవలునినదవడికి మిక్కిలి
సంతోషపడి మిక్కిలిసుందరమైన రూపముతోనొప్పుచుఁ జంద్రరేఖయనిప్రసి
ద్ధిఁజెందియున్న తనకూతునవేకములగుదివ్యరత్నములతోడ నాదేవలునికొఇకి
చ్చెను - ౩౮ - అంతనాదేవలుఁడాయాదిశేషునివలననాకన్యను బ్రేమతో గ్ర
హించికొనియాసర్పములనెల్ల సంతోషపఱిచి యక్కడనుండి భూలోకమునకు
వచ్చెను - ౩౯ - ఇట్లుమహాబుద్ధిశాలియయినయాదేవలుఁడుముల్లోకములయం
దుండు వారలకెల్ల నలంకారముకొఱకుఁ బెక్కువస్త్రములనిచ్చి యందఱయభి
మానమునుగాపాడి తనదగు నామోదపట్టణమునకువచ్చెను వచ్చియంతఁదన
దేశస్థులకెల్లవలసిన వస్త్రములనిచ్చెను- ౪౧- తరువాత నా దేవలరాజు మం
త్రులు నతనిపట్టణమందుండు బ్రాహ్మణులును రాజకుమారులును వైశ్యులు
ను శూద్రులు మఱియు నితరజాతులవారును బ్రీతితో వస్త్రములను ధరించి
రాజశ్రేష్ఠుఁడగు నా దేవాంగమునివలన మిక్కిలి సంతోషమునుబొందిరి - మ
హాబుద్ధికుశలతగలిగి సకలసంపదలచేత నొప్పిన యాదేవాంగముని ధర్మబుద్ధి
గలవాఁడుగనుక నీప్రకారముమూడులోకములవారికి దోవతులు చీరలునిచ్చి
యెల్లవారియభిమానమునుగాపాడి సంతోషించినమనస్సుగలవాఁడై కీర్తిగల

సంప్రహృష్టమనాశ్శ్రీమా౯ యశస్వీ దేవలోభవేత్ ॥ ౪౪ ॥ ఇతిశ్రీ బ్రహ్మాండపురాణే - దేవాంగచరితే - దేవాంగ మర్త్య పాతాళలోక వస్త్రప్రదానం నామ నవమోధ్యాయః.

శ్రీసూతః॥ దేవాంగస్తుతతశ్శ్రీమా న్మహాభూషణ్యంబరాణిచ । ఆదాయసహసాశంభుందిదృక్షుః పార్వతీపతిం ॥ ౧ ॥ కైలాసమగమచ్ఛ్రీమాం ఛంకరస్యనివేశనం । తతో ద్రాక్షీన్మహాబాహుర్దేవాంగోరజతాచలం॥ ౨॥ మందారవిటపిక్రాంతం నానామణివిభూషితం । పాటలీచంపకాశోక పున్నాగవకుళాన్వితం ॥ 3 ॥ కుందచందనమందారమాధవీమల్లికావృతం। కోవిదారాగరుప్లక్ష జాంబూనదవిరాజితం॥ ౪॥ ముక్తాగోమేధవైడూర్య పద్మరాగవిరాజితం । పుష్యరాగాదిరత్నానాంప్రభాభిఃపరివేష్టితం ॥ ౫ ॥ వనైర్మనోహరైరమ్యం కోకిలారావసంకులం । చాంపేయకుసుమా విష్టైనిశ్చలై భ్రమరై రివ॥ ౬॥ కామారిగిరిమాసాద్యభీత్యాసంచారవర్జితైః । కా

వా: డాయెను - ౪౪ - ఇదిబ్రహ్మాండపురాణమున దేవాంగచరితమందు దేవాంగముని మర్త్యలోకమునకు బాతాళలోకములకు వస్త్రములనిచ్చుటయన్నది తొమ్మిదవయధ్యాయము.

సూతుఁడు పిమ్మటికథ నాఋషులకుఁ జెప్పుచున్నాఁడు - అంతసకలసంపదలుగల యాదేవాంగమహాముని శీఘ్రముగా మిక్కిలి వెలగల వస్త్రముల నెత్తుకొని పార్వతీకినాయకుఁడైన యీశ్వరునిఁజూడఁగోరినవాఁడై యాశివునకుస్థానమైనకైలాసమునుగూర్చిపోయెను - పోయిమహాభుజబలముగలయాదేవలుఁడు వెండికొండనుజూచెను- ౨- ఆకొండ మందారవృక్షములచేతవ్యాపింపఁబడినదియునానావిధములైన రత్నములచేత నలంకరింపఁబడినదియుఁ బాదిరిచెట్లతోడను సంపంగిచెట్లతోడన శోకవృక్షములతోడను పొన్నచెట్లతోడను గడచెట్లతోడనుగూడినది - 3 - ఇంకను మొల్లతీగలచేతను శ్రీగంధవృక్షములచేతను తీగమందారములచేతను బండిగురువిందతీగలచేతను మల్లెతీగలచేతను బరివృతమైకోడ్డంటిచిప్పచెట్లచేతను నగరుగంధపుమ్రాకులచేతను బుల్లవెలగచెట్లచేతనువ్యాపింపఁబడియంతటబంగారపుభూములుగలిగియున్నది-౪- ముత్తెములుగోమేధికములువైడూర్యములు కెంపులుఁవీనిచేతఁ బ్రకాశించియున్నది మఱియుఁబుష్యరాగము మొదలగురత్నములకాంతులుసలుగడలవ్యాపించుచున్నవి - మిక్కిలిసుందరములైన తోటలుగలిగియాతోటలయందుఁగూయుచున్న

సారై ర్బహుభిర్దివ్యైః పద్మైరవశోభితైః ॥ ౭ ॥ హంసకారండ వాక్షిర్ణై ర్జలకుక్కుటసంకులైః । మత్తభృంగాంగనాగీత సంకులై స్సుమనోహరైః ॥ ౮ ॥ గతపుష్కరసైఃపద్మై స్తూయమానై శ్చబంభరైః । యూయంవికాసపద్మాని కిమర్థం(ప్రాప్నుథాభయం ॥ ౯ ॥ యుష్మన్మాలేననోరాజా దగ్ధః ఖలుపురారిణా । సంత్యజంతుపునర్దర్పంశిక్షయద్భియధాపునః ॥ ౧౦ ॥ చలత్సలీల కణికైఃపద్మపత్రై ర్మనోహరైః । సూచయద్భిర్వియన్నద్యాః పరిపాతం హరమూర్ధని ॥ ౧౧ ॥ అన్యైశ్చ బహుభిరమ్యైః కాసారై ర్వ్యాప్తముచ్చకైః । దృష్ట్వాహర్షసమావిష్టో దేవాంగ(ప్రయయౌతతః॥ ౧౨॥ తతోవివేశ సదనందేవదేవస్యశూలినః । హేమ(ప్రాకార సంశోభి రత్నగోపురరాజితం ॥ ౧౩ ॥ అభ్రంలిహైశ్చంద్రకాంత మణిసౌధై ర్విరాజితం । నానారత్నమయై

కిలలనాదముచేత వ్యాప్తమైయున్నది - నాగకేసరపుపుష్పలమీఁదనెక్కితుమ్మెదలు కదలకుంపుటనుజూడఁగా మన్మథునకు శత్రువై నశివునికిస్థానము గనుకనక్కడ సంచరింపబడుపడి యూరకున్నవిగాఁబో లనునట్లున్నవి - మఱియు నాకొండయందుఁ గమలములచేతనుగలువలచేతనొప్పుచున్న సరస్సులనేకము లున్నవి యాసరస్సులయందు హంసలు కన్నెటి పక్షులు నీరుకోళ్లు మెండుగా నున్నవి - మదించినయాఁడుతుమ్మెదలు ఝుంకారములు చేయుచుండగా నాసరస్సులు మిక్కిలిసొగసుగానున్నవి- ౮- తేనెయంతయు నమసిన కమలములను దుమ్మెదలుకొరకుచుండఁగా నాతుమ్మెదలావికసించిన కమలములను మీనిమిత్తముమూవాకై నమన్మథుఁడు త్రిపురములదహించిన సాంబశివునిచేతదహింపబడెను మీరుభయపడకయున్నారాయని వానిగర్వమడఁగునట్లుశిక్షించుచున్న విగాఁబోలనునట్లున్నవి- ౧౦- మఱియు నా సరస్సులయందుండు తామరాకుల మీఁదనుదకబిందువులాడుచుండఁగా నాకాశగంగ సాంబశివునిశిరస్సునఁబడిన ప్పటిరీతిని దెలియఁజేయునట్లున్నవి- ౧౧- ఇఁకననేకములైన మిక్కిలి సొగసైన సరస్సులచేత వ్యాపింపఁబడి పొడవుగానున్న యావెండికొండనుజూచి దేవాంగముని సంతోషపడినవాఁడై యాకొండమీఁదఁగొంతదూరముపోయెను-౧౨- అట్లుపోయి యెల్లదేవతలకుదేవుఁడైన శూలాయుధధరుని గృహమునుజొచ్చెను ఆయిల్లుబంగారు(ప్రహరిగోడచేతఁ (బకాశించుచు మణిమయములైన దర్వాజాలలో వెలుఁగుచు నాకాశమునంటుచున్న చంద్రకాంతమణులచేతగట్టిన మేడలచేతనొప్పియున్నది- ఇఁకనుబహువిధములైన రత్నములచేతఁగట్టఁబడిన బురు

రట్టరాజితం హేమగోపురైః ॥ ౧౪॥ ప్రవాళ స్తంభసంస్యూత వైదూర్యాతు లశోభితే। ఫలకైః పుష్యరాగాణాం ఛాదితే దీప్తిమత్తమే॥ ౧౫॥ గోమేధబద్ధ వలభౌ రత్నస్థగితభూస్థలే। సువర్ణ భిత్తిస్థగితనానారత్నాంశుసంవృతే ॥ ౧౬ ॥ ధూపగంధపరివ్యాప్తే కస్తూరీ చర్చితాంతరే। తేజస్త్రయ పరీభావ క్రియా దక్షైర్ఘనానాంశుభిః ॥ ౧౭ ॥ చకాసి తేసుగంధాఢ్యేత్ర సేవాలయేశుభ। ఆ శాపాలై స్తథారుద్రై రాదిత్యై ర్వసుభిస్సురైః ॥ ౧౮ ॥ సిద్ధచారణ గంధ ర్వ విద్యాధరమహోరగైః। కిన్నరై ర్గరుడై ర్యక్షై స్సనకాద్యై స్తపోధ నైః॥ ౧౯॥ సాధ్యైః కింపురుషైశ్చైవా ప్సరసాం నికురుంబకైః। కశ్యపాత్రి భరద్వాజ జాబాలి జమదగ్నిభిః॥ ౨౦॥ వసిష్ఠ శుకహారీత వామదేవ పరాశ రైః। కణ్వకుత్సశతానంద శైబ్యగౌతమశ క్తిభిః ॥ ౨౧ ॥ శాండిల్యచ్యవనో ద్దాల భృగ్వగస్త్య పులస్త్యకైః। మార్కండేయాద్యదుర్వాసో విశ్వామిత్ర

జులచేతను బంగారుదర్వాజాలచేతను ప్రకాశించుచున్నది - ౧౪ - మఱియు బవడపుకంబములయందుఁ జెక్కఁబడిన వైడూర్యమణులచేతఁ బరిలేకుండఁ బ్రకాశించియున్నది - దానికిఁ బైనిఁగప్పియున్నవన్నియుఁబుష్యరాగమణుల పల కలుగనుకమిక్కిలికాంతిగలిగియున్నది- స్తంభములమీఁది బోదెపీటలన్నియు గోమేధికములచేతఁగట్టఁబడియున్నవిక్రిందనంతటనవరత్నములు పరవఁబడియున్నవి - బంగారపుగోడలయందుఁ జెక్కియున్నపలుతెఱంగులరత్నములకాంతులెల్లెల్లవ్యాపించుచున్నవి - ౧౬ - వాసనద్రవ్యములచేతఁ బొగలువేయఁగా నాధూపములవాసన యిల్లంతటవ్యాపించియున్నది- ఇంకనుగస్తూరిచేతనలకబడినదిగానున్నది - ఆయింటికాంతులు సూర్యచంద్రాగ్నులనటుంచుమని తిరస్కరింపఁజాలియుండును అట్టికాంతులచేతఁ బ్రకాశించుచున్న యాకచ్చేరి యింటియందాసాంబమూర్తిదిక్పాలకులచేత నేకాదశరుద్రులచేతను ద్వాదశాదిత్యులచేత నష్టవసువులచేతను సమస్తదేవతలచేతను సిద్ధులచేతను జారణులచేతను గంధర్వులచేతను విద్యాధరులచేతను రగులచేతను గిన్నరులచేతను గరుడులచేతను యక్షులచేతను సనకుఁడుమొదలుగాగల తపోనిష్ఠులచేతను సాధ్యులచేతను గింపురుషులచేతను దేవవేశ్యా సంఘములచేతను కశ్యపుఁడత్రిభరద్వాజుఁడు జాబాలిజమదగ్ని వసిష్ఠుఁడు శుకుఁడు హారీతుఁడు వామదేవుఁడుపరాశరుఁడు కణ్వుఁడు కుత్సుఁడు శతానందుఁడు శైబ్యుడు గౌతముఁడు శక్తిశాండిల్యుఁడు చ్యవనుఁడుద్దాలుఁడు భృగువు అగస్త్యుఁడు పులస్త్యుఁడు మార్కం

పురోగమైః ॥ ౨౨ ॥ అన్యైశ్చమునిభిశ్చైవసేవ్యమానంమహేశ్వరం । ర
త్నసింహాసనాసీన ముమయా సహితం శివం॥ ౨౩॥ కుమార గజవక్త్రాభ్యాం
వీరభద్రేణసేవితం । ప్రమథైః బహుభిశ్చైవ వేత్రహస్తేననందినా ॥ ౨౪ ॥
దృష్ట్వాశంభుం మహాదేవం దేవాంగో హర్షపూరితః । ప్రణమ్య శిరసాదే
వం తుష్టావపరమేశ్వరం॥ ౨౫॥ దేవలః॥ శివాయ శంకరాయ చిన్మయాయ
చంద్రమౌళయే భవాయ ఫాలలోచనాయ పంచబాణహారిణే । మృడాయ
భక్తపాలనాయ భుక్తిముక్తిదాయినే గిరీశ్వరాయ శంభవేనమోస్తు శూల
పాణయే ॥ ౨౬ ॥ సురాసురేంద్రమౌళి రత్నదీధితిచ్ఛటాల సత్పదాంబుజాయ
పార్వతీప్రియాయ పుణ్యమూర్తయే । రవీందు పావకేక్షణాయ దక్షయజ్ఞ
ఘాతినే ఫణీంద్రకంకణాయతే నమోస్తు కృత్తివాససె ॥ ౨౭ ॥ జగత్త్రితిప్ర

డేయుఁడు ఔర్వుఁడు దూర్వాసుఁడు విశ్వామిత్రుఁడు మొదలుగాఁగల ఋషు
లచేతను మఱియు ననేకులగు ఋషులచేతను సేవింపఁబడుచుఁ బార్వతీదేవి
తోడ రత్నమయమైనగద్దెయందుఁగూర్చున్న సకలలోకశుభకరుఁడగు మ
హేశ్వరుని కుమారస్వామియు గణపతియు వీరభద్రుఁడును మఱియుం గల
ప్రమథగణములును బెత్తమును జేతఁబట్టుకొన్న నందీశ్వరుఁడును సేవించుచుం
డఁగాఁజూచియాదేవాంగమునిసంతోషభరితుండై యెల్లసుఖములకుఁగారణ
మును దేవతలకెల్ల మహాదేవుఁడునైన యాపరమేశ్వరునకు సాష్టాంగనమస్కా
రముచేసిస్తోత్రముచేసెను- ౨౫- దేవలుఁడుచేసినస్తోత్రము- మంగళరూపుఁడై
నట్టియు శుభమునుగలుగఁజేయునట్టియు జ్ఞానస్వరూపుఁడై నట్టియుఁ జంద్రుని
శిరస్సునందుధరించినట్టియు జగత్తులయుత్పత్తిస్థానమైనట్టియునొసటఁగన్నుగ
లయట్టియు మన్మథునినశింపఁజేసినట్టియు మృడుఁడనుపేరుగలయట్టియు భక్తు
లనురక్షించునట్టియుభోగమునుమోక్షమునిచ్చునట్టియుఁగొండకుఁబ్రభువైన
ట్టియు శూలాయుధమును జేతధరించియుండునట్టి సాంబమూర్తికొఱకు నమ
స్కారమగుఁగాత - ౨౬ - దేవతల రాక్షసుల ప్రభువులు కాళ్లమీఁదఁబడి
నమస్కారముచేయఁగా వారి కిరీటములయందలి రత్నకాంతుల పరంపరలచే
తఁబ్రకాశించుచున్న పాదకమలములుగలయట్టియుఁ బార్వతికిష్టుఁడై నట్టియుఁ
బుణ్యమును గలుగఁజేయునట్టి దేహము గలయట్టియు సూర్యుఁడు చంద్రుఁ
డునగ్నియుఁ గన్నులుగాఁ గలయట్టియు సర్ప శ్రేష్ఠములఁ గడియములుగా
ధరించినట్టియు దక్షప్రజాపతి యజ్ఞమును జెఱిచి నట్టియుఁ జర్మమును వ

ణాళసృష్టి హేతవే త్రివిష్ట పెన్మకుందవంశజాన నార్చితాయ నిర్మలాత్మనే త్రి
పురాంతకాయ కాంచనాద్రి కార్ముకాయజిష్ణవే గజాసుర ప్రమర్దినే నమో
స్తుతేకపర్దినే॥ ౨౮ ॥ విశుద్ధచంద్ర కాంతసౌధ రుక్మపీఠ ఖలనాద్రి రాజబాలి
లాసరమ్యవాక్ప్రియాంతరంగిణె। సుగంధదివ్య చందనప్రసూన మాలికాల
సద్దుకూలబద్ధదివ్య విగ్రహాయతేనమఃపునః॥ ౨౯॥ ధగద్ధగన్మయూఖజాలర
త్నభిత్తివిస్ఫురన్ని జాలమోచ్చ వజ్రపీఠ మధ్యభాగ వాసినే। అసంఖ్యయూ
యుతాయభూతకోటి సేవితాయ సన్మునీంద్ర సంస్తుతాయ తేనమోస్తు విశ్వ
మూర్తయే ॥ ౩౦ ॥ దినాంతనాట్యసంచలజ్జటాకలాప విస్ఫుత్ఫురాపగావిధా
తృహంస వర్షభీతి కారిణే। కిరీటసోమ సార్ద్రి తచ్ఛిలాట్టవాసి దేవతాంగ

త్రముగాఁ గట్టు కొన్న నీ కొఱకు నమస్కారమవుఁ గాత - ౨౭ -
ప్రపంచముయొక్క యునికి ప్రళయమునకును సృష్టికిని గారణమై నట్టియు
దేవేంద్రునిచేతను మహావిష్ణువుచేతను బ్రహ్మచేతను బూజింపఁబడినట్టియు ని
ష్కలంకస్వరూపుఁడై నట్టియుఁ ద్రిపురములను నశింపఁజేసినట్టియు మేరుపర్వత
మును విల్లుగా ధరించినట్టియు జయశీలుఁడై నట్టియు గజాసురునిఁ గొట్టినట్టియు
జటాజూటముగలిగియున్న నీకొఱకు నమస్కారమౌఁగాత- ౨౮ - పరిశుద్ధమై
నచంద్రకాంతమణులతోఁగట్టిన సౌధయందు బంగారు పీటమీఁదఁగూర్చుండి
యూనందించునట్టిపార్వతియొక్క నర్మవాక్యములయందుఁ బ్రేమగలయంతః
కరణముగలయట్టియు మంచిపరిమళ ద్రవ్యములఁ జేర్చుటచేత గమగమాయిం
చుచున్న శ్రీగంధమును దేహమందలఁది దివ్యములగుపుష్పమాలికలచేతఁ బ్ర
కాశించుచు దివ్యమగు వస్త్రములనుధరించియున్న దివ్యదేహముగల నీకొఱ
కుమాటిమాటికినమస్కారమవుఁగాత - ౨౯ - ధగధగమని ప్రకాశించుచున్న
కాంతులుగల రత్నమయములైన గోడలచేతఁ బ్రకాశించుచున్న తనగృహ
మందుండు నున్నతమైన వజ్రపుపీటనడుమ నున్నట్టియుఁ బార్వతితోఁగూడిన
ట్టియు భూతసంఘములచేతఁ బొగడఁబడినట్టియుఁ బ్రపంచమువిగ్రహముగా
గలనీకొఱకునమస్కారమవుఁగాత - ౩౦ - సాయంకాలమందునృత్తముచేయు
గాజడలుకదలి వానిలోపలి గంగ ప్రకాశింపఁగా బ్రహ్మ వాహనమైన హంస
మునకువర్షమువచ్చునని భయముకలుగుచున్నది దేవతలస్త్రీలు చంద్రకాం
తమణుల కోటబురుజులయందుఁ గూర్చుండియుండఁగా నాసాంబమూర్తి శిర
స్సుననున్న చంద్రుని కిరణములుప్రసరించియూచంద్రకాంతశిలలు చల్లఁగానువ

నా[శమాపతయే నమోస్తుసాంబమూర్తయే॥ 3౧॥ ఇతిస్తుత్వా మహాదేవం దేవాంగో వాక్యమబ్రవీత్ । మహాదేవ జగన్నాథ భక్తాభీష్ట ప్రదాయక ॥ 3౨॥ [త్వత్ప్రసాదేన దేవేశ వయామి స్మాంబరాణ్యహం । శేషంసూత్రం చ కర్తవ్యం వదకిం కరుణాకర । శివః బ్రాహ్మణానాం స్త్రియాం చైవ గాయత్రీం వేదమాతరం॥ ౧॥ ప్రణవేనసమం కృత్వా త్రిగుణం బ్రహ్మసూత్రకం సధాయజ్ఞోపవీతంచ మాంగల్యంచసుసాధనం॥ ౨॥ దాతవ్యమధునాశీఘ్రమ మన్యేషాంచ యథావిధి । ఏకంసూత్రం బ్రహ్మచర్యే ద్వితీయంతువివాహకే॥ 3॥ తృతీయం సోత్తరీయేతు ధార్యమేవం యథావిధి । నాభ్యోర్ధ్వమధ్యస్తం తదూర్ధ్వం నిష్ఫలం భవేత్॥ ౪॥ తస్మాన్నాభిసమంకుర్యాదుపవీతం విశేషితః। బ్రహ్మణో ప్రథమందత్త ముపవీతంచ వైదికం ॥ ౫ ॥ బ్రహ్మసూత్రం విష్ణవేచ దత్తం సూత్రం శివాయచ । ఇంద్రాగ్న్యాది దిక్పాలానాం దత్తం సూత్రం యథాక్రమం॥ ౬॥ బ్రహ్మర్షీణాం సురర్షీణాం గంధర్వాణాం మహామతిః । న

కముస్మరించఁగా నాదేవతాస్త్రీ ౧ల క్రమముమానుచున్నది యట్టి సాంబశివునికొఱకునమస్కారములగాక - 3౧ - దేవాంగముని యాసాంబమూర్తినీ ప్రకారము స్తోత్రముచేసి పిమ్మట నాసాంబశివునితో నొకమాటచెప్పెను.3. ౨- [ఓ దేవతలకెల్లఁబెద్దదేవుఁడా జగత్తులకీశ్వరుఁడా భక్తులకోర్కెలనిచ్చువాఁడా మీయనుగ్రహమువల్లనేను వస్త్రములనేసితిని - మిగిలినసూత్రములనుకరుణాకరుఁడాయేమిచేయవలెనుచెప్పుమాశివుఁడుదేవాంగునిచూచిచెప్పుచున్నాఁడు బ్రాహ్మణులకున్ను స్త్రీలకున్ను వేదతమాతయయినగాయత్రిని ప్రణవముతో సమంగాచేసి గుణత్రియ స్వరూపమైన బ్రహ్మసూత్రమైన యజ్ఞోపవీతమున్ను మిక్కిలిసాధనమైనమాంగల్యమునకుసూత్రమున్ను శీఘ్రముగాయిపుడెయివ్వవలెనూఇతరులకున్ను యథావిధిగాఇవ్వవలెను బ్రహ్మచర్యమందుఒకయజ్ఞోపవీతమున్నువివాహమునకు రెండున్ను ఉత్తరీయవిషయమైన మూడోదియథావిధిగా ధరించవలెనూ నాభికిన్ని వుదరమునకున్ను మధ్యమువుండవలెను దానిమీదనిష్ఫలమౌను దానివలన యజ్ఞోపవీతమునాభికిసమానముగావుండవలెనూ మొదట బ్రహ్మకొఱకు వేదోక్తమైన యజ్ఞోపవీతమును యిచ్చెను విష్ణువుకు బ్రహ్మసూత్రమునిచ్చెను శివునికొఱకుసూత్రమిచ్చెను ఇంద్రునకుమొదలైన దిక్పాలులకొఱకుయథాక్రమముగాయజ్ఞోపవీతములనుఇచ్చెను బ్రహ్మరుషులకు దేవరుషులకుగంధర్వులకున్ను గొప్పబుద్ధికలవారు వనుగ్రహములకున్ను వేదమాతయైన

వ్రగ్రహాశ్శాంపదౌ సూత్రం గాయత్రీం వేదమాతరం॥౭౹] ఇతరేషాంతు సర్వేషాం దదౌ సూత్రం యథావిధి। తతో భూత్ భూసుర శ్రేష్ఠాత్ దేవాంగఙ త్తమత్సదా ఇత్యుక్త్వా ఽథ దుకూలాని చిత్రాణి వివిధానిచ॥ ౩౩॥ భక్త్యా సమర్పయామాస శంకరాయ మహాత్మనే। తాన్యంబరాణి దివ్యాని దృష్ట్వా ఽశంభుర్ముదాన్వితః। పరిష్కృత్య చ దేవాంగం దధతుః పార్వతీ స్వయం। తావలంకృత్య సద్వస్త్రైః పార్వతీ పరమేశ్వరౌ। లభతుః పరమం హర్షం భూషయాంచ క్రతుః పునః। తతో గత్వా ఽగజాస్యాయ దుకూలదివ్యమంబరం॥ ౩౬॥ భృంగ్యాదిభ్యో గణేభ్య శ్చవితతార యథారుచి। అంబరాణి మహార్ఘాణి గృహీత్వా మోదపాలకః॥ ౩౭॥ జగామాంతః పురమథ దేవాంగ శ్శంకరాజ్ఞయా। భద్రకాళ్యై మహాదేవ్యై దత్తవాన్ లోహితాంబరం॥ ౩౮॥ వ్యవాత్కుమార పత్న్యైచ దేవసేనాయై సితాంబరం। చౌడేశ్వర్యై తతశ్శ్రీమాన్ స్వదేవ్యై దాతుముత్సుకః॥ ౩౯॥ దివ్యాంబరాణి సస్మార దేవీం భగవతీం హృదా। ఆగచ్ఛత్సహసా

గాయత్రినిచ్చెను సమస్తములైన వార్లకున్ను యథావిధిగా యజ్ఞోపవీతముల నిచ్చెను దానివలన యెల్లప్పుడున్ను దేవాంగుడు యెప్పటికిన్ని యుత్తముడుగా యుండెను-౭-] అనియిట్లుచెప్పి మంచిదివ్యములై చిత్రవర్ణములై యున్నవస్త్రములను నానావిధములై నపటములను మహానుభావుడగునట్టి యీశ్వరునికి అనుభక్తితో సమర్పించెను-౩౩- అంత నాసాంబశివుడు దివ్యములైన యావస్త్రములను జూచి సంతోసించినవాడై యప్పుడా దేవాంగముని నలంకరించి తాను పార్వతియు నిద్దరు ధరించిరి - పార్వతీదేవియు పరమేశ్వరుడును వారిద్దరు వస్త్రములధరించి యలంకారములను బొందినవారై మిక్కిలి సంతోషమును బొంది యా దేవలుని మరల స్తోత్రము చేసిరి - అంత దేవలుడు గణపతియొద్దకు బోయి యతనికి దివ్యమైన దుకూలవస్త్రమును భృంగిమొదలగు గణములకెల్లవారు వారు కోరినవస్త్రములనిచ్చెను- ౩౬- తరువాత నామోదపట్టణమును రక్షించునట్టి యా దేవాంగరాజు మిక్కిలి వెలగల వస్త్రముల నెత్తుకొని యాసాంబమూర్తియు త్తరువుబొంది యంతఃపురమును బొచ్చినవాడై మహాదేవియయిన భద్రకాళీశక్తికెఱ్ఱని వస్త్రమునిచ్చెను- ౩౮- కుమారస్వామి భార్యయయిన దేవసేనికి తెల్లవస్త్రమునిచ్చెను - తరువాత నెల్లసంపదలుగల యా దేవలుడు తనకుముఖ్య దేవతయయిన చౌడేశ్వరికి వస్త్రముల నీనుత్సాహముగలవాడై షడ్గుణైశ్వర్యములతో నొప్పియున్న యా చౌడేశ్వరీ ను

దేవీ స్మృతమాత్రాముసాతదా॥ ౪౦॥ తామాగతాంతు దేవాంగ స్తుత్వాచబహుధాముదా । బద్ధాంజలి స్తతో దేవీ మబ్రవీద్విస్మయాన్వితః ౪౧॥ అంబచాడేశ్వరి శివేశత్వత్ప్రసాదేన శంకరి । మయాంబరాణి దివ్యాని రచితాని హ్యనేకధా॥ ౪౨॥ వితీర్ణానిచసర్వేభ్య స్త్రిలోక్యాం భక్తవత్సలే । గృహాణేమాని వస్త్రాణి దివ్యాని వివిధానిచ॥ ౪౩॥ త్వద్దాసనిర్మితాన్యంబత్వం ధారయితుమర్హసి । సమర్పితాని తేనేత్థముక్త్వా వస్త్రాణి చండికా॥ ౪౪॥ జగ్రాహ పరమప్రీత్యా తతశ్చోడేశ్వరీద్విజాః । ఆశ్వాస్య దేవలం దేవీ తత్రైవాంతరధీయత॥ ౪౫॥ ఋషయః ॥ పార్వత్యే వహించౌడేశీ జ్ఞాతాస్మాభిరిహానఘ । దత్వాంబికాయై దేవస్య సన్నిధావంబరాణిహా॥ ౪౬॥ దదాతిస్మైవ పునస్స్వాదంబరాణిమహామతిః । ఖేదేనవాథ ప్రీత్యావా దేవాంగః ప్రదదౌతథా॥ ౪౭॥ ఏతంనస్సంశయంఛింధి సూతతత్వార్థకోవిద ॥ శ్రీసూతః॥ ఏవమే తన్మహాభా

హాదేవినిమనస్సునందు దలచెను - అప్పుడాతఁడుమనస్సునఁదలచిన మాత్రముననేయతివేగముతో నామెవచ్చెను - ౪౦ - అట్లువచ్చిన యాచౌడేశ్వరిని దేవాంగముని మిక్కిలి సంతోషముతో ననేకవిధములస్తోత్రముచేసి వినయముతోఁ జేతులుమోడ్చుకొని యామెనుగూర్చి పలికెను - ౪౧- అమ్మాచౌడేశ్వరీ సర్వలోకములవారికి మంగళములఁ జేయుదానా నీయనుగ్రహము వల్లఁ నేనుబలువిధములవస్త్రములనేసితిని - ౪౨ - మూఁడులోకములయందెల్లవారికినిచ్చితిని - భక్తులయందుఁ బ్రేమగలదానా దేవీదివ్యములై నానావిధములై యుండునట్టి యీవస్త్రముల నీవుపుచ్చుకొమ్ము - ౪౩ - ఓయమ్మా నేనునీసేవకుఁడనుగనుక నేనునేసిన వస్త్రముల నీవుధరింపఁదగుదువు - అనియిట్లుచెప్పి యతఁడు సమర్పించినవస్త్రముల నాచౌడేశ్వరీ మహాదేవి మిక్కిలి సంతోషముతోగ్రహించెను - అంతనామహాదేవి యాదేవలుని సంతోషపఱచి యక్కడనే యంతర్ధానమునుబొందె నో బ్రాహ్మణోత్తములారా - ౪౫ - ఇట్లు సూతుఁడు చెప్పగావిని యాఋషులు మరల నతనితో నొకప్రశ్న సేయుచున్నారు - ఓమహానుభావుఁడవైన సూతుఁడా - మేముపార్వతియే చౌడేశ్వరియనితెలుసుకొనియున్నాము - మహాబుద్ధిశాలియైన యాదేవలముని యీశ్వరిసన్నిధానమందే యామెకువస్త్రములనిచ్చెనే మరలనేలయిచ్చెను- దేవాంగముని పార్వతికిని చౌడేశ్వరికిని ఖేదమనియిట్లిచ్చెనా లేక ప్రీతిచేతనిచ్చెనా- ౪౭ - ఓసర్వరహస్యములఁ దెలిసిన సూతుఁడా మాకీసందేహమును బోఁగొట్టవలయు

గాయుష్మాభిర్భాషితం యథా ॥ ౪౮ ॥ నాస్తిభేద స్తయోర్దుర్గా చౌడే
శ్వర్యో ర్నసంశయః । వరదానస్య సంప్రీత్యా దేవాంగస్తు పృథగ్దదౌ ॥ ౪౯ ॥
అద్యాప్రభృత్య తయోర్భేదం నదదౌ మునిసత్తమః । శంకరస్య యతః పత్నీ
తస్మాత్సా శంకరీ మతా ॥ ౫౦ ॥ ప్రత్యయార్థావబోధేన అన్యథా తత్కథం భ
వేత్ । పార్వత్యేవహి చౌడేశీ సైవ పార్వత్య సంశయః ॥ ౫౧ ॥ నహిభేద స్త
యోరస్తి పశ్యమానే చ తత్త్వతః । తతో దేవాంగనృపతి ర్దివ్యవస్త్రై ర్యథేప్సి
తం ॥ ౫౨ ॥ తోషయామాస మతిమాంస్సర్వాన్ శైలకన్యకాః । చండప్ర
చండయోస్తస్య శివస్య ద్వారపాలయోః ॥ ౫౩ ॥ దేవాంగస్తు తతో వస్త్రే రక్త
శుభ్రే దదౌ ముదా । తతస్సేవాలయం ప్రాప్తః ధ్యాత్వా శంభోరనుజ్ఞయా ॥
౫౪ ॥ కృతస్థలోర్వశీరంభా మేనకా పుంజికస్థలా । తిలోత్తమాద్య ప్సరసో నాట్యం
చక్రుశ్శివాగ్రతః ॥ ౫౫ ॥ నర్తనై రంగవిక్షేపై గీతై భావానుబోధనైః ।

ను - అనియాయుష్మంతులగు గాన సూతుండు చెప్పుచున్నాండు - ఓమహానుభా
వులారా యిప్పుడు మీరు చెప్పినట్లైయుండి - పార్వతికిని చౌడేశ్వరికిని భేదములే
దు - వారావిషయమం దేమాత్రము సందేహింపబనిలేదు - దేవాంగముని
తనకు వరమిచ్చిన దేవతయను సంతోషముచేత నామెకు మరల నొకతూరి వ
స్త్రముల నిచ్చెను - ౪౯ - ఇప్పటినామె పార్వతికంటె వేరని యెంచియాలేద
యాముని శ్రేష్ఠులారా - శంకరునకు భార్యయగుట చేతనే యామెకు శంకరి
యనుపేరు కలిగెను ఆపేరుయొక్క ప్రత్యయార్థమును మనము విచారింపంగా
నటి పనియున్న దే వేరువిధ మెట్లాను - పార్వతియే చౌడేశ్వరి - చౌడేశ్వరియే
పార్వతి ఈవిషయమందు సందేహములేదు - ౫౧ - యథార్థముగా విచారింప
గా వారికేమి భేదములేదు - తరువాత నాదేవాంగరాజు పర్వతమందున్న శ
న్యకలకందరకుం గోరినట్లు దివ్యములైన వస్త్రములనిచ్చి వారల సంతోషపతి
చెను - తరువాత నాశివునకు ద్వారపాలకులుగానుండెడి చండుండు ప్రచండు
ండను వారికిద్దఱకు నొకని కెఱ్ఱనివస్త్రము నొకనికిం దెల్లనివస్త్రము నాదేవాం
గుండిచ్చెను - అంత నాశివునిధ్యానముచేసి యాయనయుత్తరముమీంద నాయ
నకొలువుకూటమునా దేవలుండుచేరెను - ౫౪ - అప్పుడా సాంబశివునియెదుటం
గృతస్థలయునూర్వశియును రంభయును మేనకయుం బుంజికస్థలయుం దిలోత్త
మ మొదలుగాంగల యప్సరస్త్రీలు నాట్యముచేసిరి - ౫౫ - ఆయప్సరస్సం
ఘములు నృత్తముచేయుటలచేతను గుబ్బులచేత నాయారసభావములకు స

సుస్వరై రప్యభినయైః ప్రతిలోమానులోమకైః॥ ౫౬॥ సంతోషం జనయామాసు శ్శంకరస్యాప్సరోగణాతతః । నృత్తకౌశలేన నాట్యస్యా ప్సరసాంశివః॥ ౫౭॥ దాతుకామోంశుకాన్యా సామపశ్య ద్దేవలాననం । దృష్టమాత్రేణ స శ్రీమాన్ జ్ఞాత్వాతస్యమతంతదా॥ ౫౮॥ దివ్యాన్యతి విచిత్రాణి నానావర్ణాని సత్వరం । వినిర్మమావంబరాణి బహూనిద్విజసత్తమాః॥ ౫౯॥ దృష్ట్వాతదద్భుతం కర్మ దేవలస్య మహాత్మనః । మహాంతంవిస్మయంప్రాప్తు రింద్రాదాద్యా దేవతాగణాః॥ ౬౦॥ తాన్యాదాయమహాదేవ ఇంద్రాదిభ్యో యథాక్రమం । దేవేభ్య ఋషిగంధర్వ సిద్ధాదిభ్యో దదౌ తథా॥ ౬౧॥ తతోప్సరోభ్య స్సర్వాభ్యో దత్వాతా శ్చాప్యతోషయత్ । దేవాంగస్యతతశ్శంభు ర్దదౌ ఖడ్గంసుచంద్రకం॥ ౬౨॥ వార్షభంచ ధ్వజం దివ్యం సర్వశత్రువిమర్దనం । భక్త్యాగృహీతం రాజానం పునర్వాక్యం శివోబ్రవీత్ ॥ ౬౩ ॥ ధ్వజేనానేన దేవాంగ సర్వశత్రుప్రహారిణా । త్రిలోక్యాం విజయీభూత్వా సుఖమాప్నుహి సం

రిదైన మంచి స్వరములుగల పాటలచేతను సహజ వ్యత్యస్తములైన యభినయములచేతను మంగళకరుఁడగు నాశివునకు సంతోషమును గలుగఁజేసిరి - అంతనాశివుఁడా యప్సరస్త్రీలనాట్యకౌశలముచేత సంతోషించినవాఁడై వీరలకువస్త్రములనీఁగోరినవాఁడై దేవలునిమోముచూచెను- ౫౭- చూచుటచేతనే యప్పుడా దేవలుఁడీశ్వరుని యభిప్రాయము నెఱిఁగికొని మేలైనవియు మిక్కిలి చిత్రములైనవియుఁ బలువన్నెలవియునగు వస్త్రముల ననేకముల నతిశీఘ్రమున నేసెనోయి బ్రాహ్మణశ్రేష్ఠులారా - ౫౯ - మహానుభావుఁడగు నా దేవలుని యాయాశ్చర్యజనకమైన కార్యమునుజూచి యింద్రుఁడు మొదలుగాఁగల దేవసంఘములెల్ల మిక్కిలి యాశ్చర్యమును బొందిను - ౬౦ - అప్పుడు దేవతలకెల్లఁ బెద్దయైన యాశివుఁడా వస్త్రములను గ్రహించి యింద్రుఁడు మొదలగు దేవతలకొఱకు ఋషులు గంధర్వులు సిద్ధులు మొదలగువారికొఱకు వరుసగానిచ్చెను - ౬౧ - తరువాత నప్సరస్త్రీలకెల్ల నిచ్చి వారిని సంతోషపఱచెను - పిమ్మట నాశంకరుఁడు దేవాంగముని కొఱకు మంచి చక్రమునిచ్చెను - ౬౨ - శత్రువులనెల్ల మర్దించుటకు సాధనమైన దివ్యమైన వృషభధ్వజమునిచ్చెను - అంతట నాశివుఁడు భక్తిచేతఁ బరిగ్రహింపఁబడిన యాదేవలమునింగూర్చి మరలఁబలికెను- ౬౩- ఓదేవాంగమునీ సకలరిపువులను సంహరించునట్టి యాధ్వజముచేత మూఁడులోకములయందు జ

తతం॥ ౬౪॥ తథాస్త్విత్యనుజగ్రాహ దేవాంగ స్స్వామిభాషితం । తతస్సూ ర్యం సమాలోక్య శంకరోభ క్తవత్సలః॥ ౬౫॥ అబ్రవీన్మధురంవాక్యం భాస్క రం లోకభాస్కరం । విశ్రుతస్వసాతేద్య దేవదత్తాయశస్వినీ ॥ ౬౬ ॥ రాజ ర్షయేస్మై శూరాయ దేవాంగాయ ప్రదీయతాం। ఇతిబ్రువాణేదేవేశే సూ ర్యోహర్ష సమన్వితః॥ ౬౭॥ ఉవాచ శంకరంవాక్యం కంపయాన శ్శిరోము హుః । భగవన్ దేవదేవేశ యథో క్తం చత్వయానఘ॥ ౬౮॥ తథైవవర్తతే స్మాకం సర్వేషాం మానసేప్రభో । దేవాంగాయైవ దాతవ్యా దేవదత్తామ మస్వసా॥ ౬౯॥ ఇత్యేవం ప్రార్థనామేహి సఫలోమన్మనోరథః । ఇత్యుక్తే తత్రసూర్యేణ సాధువాదోమహానభూత్ ॥ ౭౦ ॥ తతో బ్రవీన్మహాదేవీ సూ ర్యం కురుతథేతిచ । శ్రుత్వా సూర్యేరితంవాక్యం తుతోష పరమేశ్వరః॥ ౭౧॥ ఇంద్రాద్యాస్సర్వదేవాశ్చ తథైవేత్యబ్రువన్రవిం । దత్వావస్త్రాణి సర్వేభ్యో భగవాన్నాతుసాన్వినా ॥ ౭౨ ॥ అథోద్వాయోమయాసార్థం శుద్ధాంతం ప్రవి

యమగలవాఁడవై సర్వకాలము సుఖమునుబొందును - ౬౪ - ఇట్లు స్వామి వారుసెలవిచ్చినమాట నాదేవలుఁడు నెంబసీయే యట్లయని యంగీకరించెను- అంతభక్తులయందుఁ బ్రీతిగల యాసాంబశివుఁడు లోకములనెల్లఁ బ్రకాశింపఁ జేయును మిక్కిలి తేజోవంతుఁడై యున్న సూర్యునిఁ జూచి మనోహరమైన మాటఁ జెప్పెను ఓ సూర్యుఁడా నీతోడఁబుట్టినది కీర్తివంతురాలైన దేవద త్తయను కన్యకయున్నదే యామెను శౌర్యముగల యీ దేవాంగి రాజఋషి కొంటికిమ్ము- అనియిట్లు దేవతా సార్వభౌముఁడైన సాంబశివుఁడు చెప్పగాఁ ద లయూఁపించుచు నాసూర్యుఁడుమిక్కిలి సంతోషముతోఁగూడినవాఁడై శివుని గూర్చి యుత్తరము చెప్పెను - ౬౭ - షడ్గుణైశ్వర్యసంపన్నుడవైన దేవదే వులకుఁబ్రభువా యిప్పుడు తామేకీలిని సెలవిచ్చితిరో మామనస్సునందుఁగూ డనట్లేయున్నది స్వామీ- నాతోడబుట్టినదైన దేవదత్తయనుకన్యక దేవాంగు నికొంటికేయీఁదగినది - ౬౮ - నాకోరిక యిట్లుండెను - తామిట్లుసంకల్పించు టవలన నాకోరికఫలించెను - ఇట్లు సూర్యుఁడు చెప్పఁగా నక్కడివారెల్ల లె స్సలెస్సయని పలికిరి- ౭౦- తరువాత నాపార్వతీదేవి సూర్యునితో నట్లుచేయు మనిచెప్పెను- అప్పుడాసూర్యుఁడు తానుజెప్పినమాట కనుకూలమైన యుత్తర ముచెప్పఁగానే యామాటను విని పరమేశ్వరుఁడు సంతసించెను - ౭౧ - ఇం ద్రుఁడు మొదలైన దేవతలందఱు సూర్యునిఁగూర్చి సరిసరియనిపలికిరి - షడ్గు

వేశహ । సేవాయాతా స్తతస్సర్వే జగ్ముర్వై స్వాలయాన్ ప్రతి ॥ 23 ॥ దేవాంగో పితతో రాజా యయావామోదపట్టణం॥ ఇతిశ్రీ బ్రహ్మాండపురాణే - దేవాంగచరితే - దేవాంగ శంకర వస్త్రప్రదాన నందిధ్వజ సంపాదనం నామ దశమోధ్యాయః.

తతః కైలాసశిఖరా దవతీర్య సదేవలః । ఆమోదపట్టణంగచ్ఛ న్నదద్వ న్నైఋతవై సరః ॥ ౧ ॥ కైరవై శ్శతపత్రైశ్చ కమలైశ్చ మనోహరైః । పూర్ణంరమ్యం రాజహంసైః క్రీడద్భిర్విమలంశుభం ॥ ౨ ॥ ఫలపుష్పసమాకీర్ణైర్వృక్షైర్వ్యాప్తం మనోహరం । తత్రాసౌ శివపూజార్థం కృతస్నానో మహీపతిః॥ 3॥ నివృత్తనిత్యకర్మాచ పూజయిత్వా మనోహరైః । పద్మపుష్పైర్మహాదేవం ప్రార్థయిత్వాతిభక్తితః ॥ ౪ ॥ ఆమోదం ప్రతిభూపాలో గమనాయోపచక్రమే । ఏతస్మిన్నేవకాలేతు రంభా సర్వవిమోహినీ॥ ౫॥ దృ

నై శ్వర్య సంపన్నుఁడైన యాశివుఁడు రాక్షసుల విడిచి తక్కినవారికెల్ల వస్త్రములనిచ్చి యంతట లేచి పార్వతితోడ నంతఃపురమునుజొచ్చెను - తరువాత స్వామి సేవానిమిత్త మచ్చటికి వచ్చినవారందఱు తమతమ యిండ్లకుఁ బోయిరి- 23- అంత నా దేవాంగరాజును దనయామోదపట్టణమునుగూర్చి బయలు వెడలి పోయెను- ఇది బ్రహ్మాండపురాణంబున దేవాంగచరితంబున దేవాంగముని శంకరునకు వస్త్రములనిచ్చుట నందిధ్వజమును సంపాదించుట యన్నది పదవయధ్యాయము.

అంతనా దేవలముని కైలాసపర్వతముయొక్క కొమ్మునుండిదిగి తనయామోదపట్టణమునుగూర్చిపోవుచు త్రోవలోనొక కొలఁకునుజూచెను- ౧- ఆ సరస్సు కలువలచేతను నూరు రేకులుగల తామరపూలచేతను మిక్కిలి సుందరముబుగానుండు వేయి రేకులుగల తామరలచేతను నిండి విహరించుచున్న రాజహంసలచేత మనోహరమై నిర్మలోదకముకలిగి మంగళములనెలవై యున్నది- ౨- మఱియునాసరస్సుచుట్టు పండిపూచియుండు మ్రాకులు పెక్కునుం గలవు అట్టియాసరస్సునం దీదేవలరాజు శివపూజఁజేయను స్నానముచేసి తననిత్యకర్మములనెల్ల నెరవేర్చుకొని రమ్యములగు తామరపుష్పములచేత దేవతలకెల్ల దొడ్డవాఁడయిన సాంబశివునిఁబూజించి మిక్కిలిభక్తితోఁ బ్రార్థించి యంతనా రాజు తనయామోదపట్టణమునుగూర్చిపోవనారంభించెను- ౪- ఈలోఁబూర్వమీ దేవాంగుని సుందరాకారమునుజూచి యతని మోహించి సమయమునుకాచియు

ష్ట్వైనం మోహితాపూర్వం దేవాంగం సుందరాకృతిం । నిరీక్షమాణా సమయమాససాదతదంతికం॥ ౬॥ బింబోష్ఠీ ఖంజరీటాక్షీ పూర్ణచంద్రనిభాననా। నీలాభ్రకుంతల భరాశష్కులీకర్ణశోభితా॥ ౭॥ పక్ష్మమాలీసజ్జితభ్రూర్ధనుస్త్వక్షేక్షణాంబికా । ఆదర్శగండాసుదతీ వజ్రపుష్పానునాసికా ॥ ౮ ॥ అర్ధచంద్రాభనిటలా పక్వబింబఫలాధరా । కంబుకంఠీ శాతకుంభ కుంభోపమపయోధరా॥ ౯॥ నవీనపల్లవకరా ప్రవాళలతికాభుజా । కృశోదరీవళీమధ్యాకూర్మపృష్ఠచకాసితా ॥ ౧౦ ॥ గంభీరనాభివల్మీక విశ్రాంమాణపన్నగా । రంభోరూసైకతశ్రోణీ గూఢగుల్ఫవిరాజితా॥ ౧౧॥ కాహళీవిలసజ్జంఘా పద్మ

న్న యెల్ల వారిని మోహింపఁజేయునట్టి రంభ యతనిదగ్గిరకువచ్చెను- ౬- ఆరంభయొక్క పెదవిదొండపండువలెనున్నది - కన్నులు కాటుక పిట్టలవలెనున్నవి ముఖమునిండుచందురునిబోలియున్నది - కొప్పుకారు మేఘమువలెనున్నది చెవులు చక్కిలాలవలె నున్నవి - ౭ - రెప్ప లల్లెత్రాడ్ల వలెను గనుబొమలు ధనువు వలెను జూపులు బాణములవలె నున్నవి - చెక్కిళ్లద్దములవలె నున్నవి - దంతములు సుందరములుగా నున్నవి - ముక్కు నువ్వు పువ్వువలె నున్నది - ౮ - నొసలు సగము చందురునివలె నున్నది- అధరముపండిన దొండపండువలెనున్నది- మెడశంఖమువలెనున్నది స్తనములు బంగారపు కలశములవలెనున్నవి- ౯- చేతులు లేత చిగుళ్లవలెనున్నవి- భుజములుపవడపుతీగలవలెనున్నవి - కడుపుడిగియున్నది నడుమాకాశతుల్యముగానున్నది - వీపు తాఁబేటిచిప్పవలెనున్నది - ౧౦ - లోఁతుగానుండెడుబొడ్డొకపుట్టరంధ్రమువలె నుండఁగా నూఁగారందుఁ జొచ్చుపామువలెనున్నది తొడలనటికంబములవలెనున్నవి - పిఱుదులిసుకదిన్నెలవలెనున్నవి- చీలమండెలు తెలియకుండఁ జర్మముబలసి క్రమ్ముకొనియుండఁగాఁ బ్రకాశించుచున్నవి- ౧౧- పిక్కలుతుతారలవలె నడుగులుకమలములవలెను బ్రకాశింపఁగా సుందరరూపముగలదై యున్నది - దేహము మెఱుముతీఁగవలె నుండఁగాఁ గృశాంగియై మిక్కిలి సంతసమునొందియున్నది - చెవులయందుధరించిన రత్నముల కమ్మల కాంతులు చెక్కిళ్లయందువ్యాపింపఁగా నాచెక్కిళ్లు తళతళలాడుచున్నవి - బులాకితొంగడమునడువేసిన ముత్తెముకదలఁగా ముక్కు ప్రకాశించుచున్నది - ఆ పెకన్నులు కదలుచున్న వేగాని నిశ్చలముగా నొకప్పుడునుండవు- ౧౧ - చిరునగవునవ్వఁగా దంతములుదెలిసి వానితెల్లనికాంతి వెన్నెలవలెఁ బ్రకాశింపఁగా

పాదామనోహరా । తటిల్లేఖోపమాలస్వీ పరమానందసంకులా ॥ ౧౩ ॥ ర
త్నతాటంక రుచి భిర్విల సద్గండమండలా । చలన్ముక్తికసంశోభి నాసికాలోల
లోచనా । చలత్ప్రాలంబసంఘాత స్తనకంపిత మధ్యమా ॥ ౧౪॥ కాంచికలక
లధ్వాన ప్రతిఝుంకృతనూపురా । నీవిచలస్స్వర్ణచేల పింజాగ్రసూచితమౌక్తి
కా ॥ ౧౫ ॥ ఈషత్త్వ క్తపరీధాన లక్ష్యమాణపయోధరా । సంమోహయంతీ
సహసాస విలాసై ర్విలోకనైః ॥ ౧౬ ॥ దివ్యచందనలిప్తాంగీ దివ్యమాల్యైర
లంకృతా । అపాస్య త్వరితంయానం మందమందముపాగమత్ ॥ ౧౭ ॥ దే
వాంగోవీక్ష్యతాంరంభా మిదంవచనమబ్రవీత్ । కిమర్థమాగతారంభే కింకా
ర్యంవదసుందరి ॥ ౧౮ ॥ సఖీభిర్విర్జితాచేహ గతాసిత్వంకుతోధునా । ప్ర
యోజనంతే కిమిహాత స్మే వదవరాననే ॥ ౧౯ ॥ దేవలేనైవముక్తాసా రంభో
వాచనతాననా । సస్మితం విలిఖంతీచ పాదాంగుష్ఠేనభూతలం॥ ౨౦॥ శ్రుణు
రాజేంద్ర దేవాంగ మనోభవ సమాకృతే । త్వయిలగ్నం మానసమ్మే పురై

ముఖముమిక్కిలి వెలయుచున్నది- కదలుచున్న హారములయొక్కయు స్తనముల యొక్కయుభారముచేతనడుముజవజవలాడుచున్నది - ౧౪ - మొలనూలునం దెలుగూడశబ్దింపఁగానాయందెలధ్వని మొలనూలుధ్వనికిఁ బ్రతిధ్వనివలెనున్నది - వస్త్రమునడుముందు ప్రక్కజారవిడిచిన కుచ్చెలకొనలయందుముత్తెములు గుచ్చఁబడియున్నవి-౧౫-పయ్యెదకొంచెముతొలఁగుటచేత స్తనములు తెలియుచున్నవి - బెళుకుచూపులచేతనతిశీఘ్రముగాభ్రమింపఁజేయుచున్నది-౧౬- దివ్యమైనశ్రీగంధమునుదేహమందలఁదుకొని దివ్యములైన పూలదండలచేతనలంకరింపఁబడియున్నది - ఇవ్విధంబుననుండెడియారంభ శీఘ్రముఁగావచ్చునటినడుపును విడిచి మదముచేతఁ దిన్నగావచ్చెను- ౧౭- అంత నాదేవాంగముని యారంభనుఁజూచి యిట్లొకమాటపలికెను - ఓరంభానీవేలవచ్చితి వేకార్యమునుగురించినీవుతెచ్చితివో దానిఁజెప్పుమో సాగసుకత్తియా - ౧౮ - ఇప్పుడునీవుచెలికత్తెలులేక యొంటిగా నిక్కడికి వచ్చుటకుఁ గారణమేమి - నీకిక్కడిరాకయందుఫలమేమి దానినాతోఁజెప్పుమో సుందరమైనముఖముగల రంభా- ౧౯ - దేవలుఁడిట్లనుగఁగా నారంభతలవంచుకొనిచిరునగవునగుచుఁ గాలిబొటినవ్రేలితో నేలను రాయుచు నతనితో నుత్తరముచెప్పెను- ౨౦- ఓమన్మథునియాకారముగల రాజశ్రేష్ఠుఁడైన దేవాంగమునీ చెప్పెదవిను - మునుపునీవు కైలాసపర్వతమందున్నప్పుడేనామనస్సునీయందుదగిలినది - ౨౧ - ఇప్పుడు

వరజతాచలే॥ ౨౧॥ అనంగకేళిమధునా మయాంగీకర్తుమర్హసి । మణిశై
బలాహుభిర్బంధైః కలాబంధై రనేకశః ॥ ౨౨ ॥ మమైకసురతక్రీడా మను
భుంక్ష్వ మహామతే । వ్యూఢోరస్త్వం మహాబాహో బాహుభ్యాం తవ
భూపతే॥ ౨౩॥ సంఘట్టనంమత్కుచయోః కుర్వాలింగనమాదరాత్ । మనో
రథమ్మేసఫలం కురురాజేంద్రమాచిరం ॥ ౨౪ ॥ తయైవముక్తో దేవాంగ స్సప్రౌ
శకకర్ణౌశివేతిచ । జగాదవచనం ప్రాజ్ఞో రంభాంసవిజితేంద్రియః ॥ ౨౫ ॥
నాహమేవంహివక్తవ్య స్త్వయారంభేవిచక్షణే । మాదృశా మీదృశం కర్మ
నయోగ్యంసర్వదాశుభే॥ ౨౬॥ తత్కార్యం సఫలంకర్తుం శక్నుయాం నైవ
కామిని । నజానాసివిరాగంమాం కింత్వయా కామితఃకథం॥ ౨౭॥ నసంతికా
ముకాఃకింతే దేవాద్యాస్సుమనోహరాః । ప్రాప్తవ్యంచ సుఖం తేభ్యో స్మా
దృశై ర్విహితంనతే॥ ౨౮ ॥ తేజోహానిఃకర్మలోప ఈదృశేనహికర్మణా । స
తాంవై గణికాసంగః పాపాయపరికల్పతే॥ ౨౯॥ దుష్కీలై రనుభోక్తవ్యా గ

నీవునాతో మన్మథక్రీడఁజేయుటకంగీకరింపవలయును- రతికూజితములతోను బ
లువిధములై నబంధములతోనుమఱియుఁగలనుగట్టునట్టికార్యములతో నాయొ
క్కసురతక్రీడనొక్కమాఱు నీవనుభవింపుమయ్యా మిక్కిలి బుద్ధిశాలివై న
దేవాంగముని - ఓరాజా నీవు మిక్కిలి దృఢమైన దేహము గల వాఁ
డవు గొప్పభుజములుగలవాఁడవు గనుక నీభుజములతో నా స్తనముల నొరి
యునట్లొకతూరి ప్రేమతోఁ గౌఁగలింపుము - ఓరాజరాజా శీఘ్రముగా నా
కోరికనుదీర్పుము - ౨౪ - అనియిట్లారంభ చెప్పఁగాఁ దెలిసినట్టియు నింద్రియ
ములనునిగ్రహించియుండు నాదేవలముని శివశివయనుచుఁ జేతఁజెవులుమూ
సికొనుచునారంభనుగూర్చియుత్తరముచెప్పెను - ౨౫ - ఓపండితురాలై నరం
భా నన్నునీవిట్లుచెప్పరాదు-మంగళమూర్తిగలయోరంభా యెల్లప్పుడుమావం
టివారికిట్టికార్యములెగదు- ౨౬- కాఁబట్టి నీవు కోరినకోరికను నేనుసఫలము
గాఁజేయఁజాలనే కామముగలదానా - నేనుగామములేనివాఁడనని నీవెఱుఁగ
వానన్నెట్లుకోరితివి- ౨౭- నీకుదేవతలు మొదలయినవారు మంచిసొగసుకాం
డ్రుకామముగలవారులేరా - వారివలననీవుసుఖమును బొందవలయును- మా
వంటివారితోఁబొందుటనీకువిధిచోదితముగాదు- ౨౮-ఇట్టికార్యముచేత దేజస్సు
నకుచేటును సత్కర్మములకులోపమునుగలుగును - యోగ్యులై నవారికి వేశ్యా
స్త్రీ సంగమముపాపమునుబెంచును - ౨౯ - వేశ్యాస్త్రీమిక్కిలినిందింపఁబడి

ణికాభృశనిందితా। కదాసద్భిరసద్భిశ్చ భుక్తామేగణికాభ్రిమాత్ ॥ ౩౦॥ ఉ
భయేషాంచపాపానాం తేసర్వేసమభాగినః । యత స్త్వంగణికారంభే త్యక్త
వ్యాహితతో మయా॥ ౩౧ ॥ మయాప్రయోజనంనాస్తి తతోగచ్ఛయథారు
చి। ఆమోదంప్రతిగంతవ్యం శీఘ్రమేవమయాధునా॥ ౩౨॥ గఘనాకంవరారో
హేమయాకింతేమనోరథః ॥ శ్రీసూతః ॥ ఇత్యేవముక్తా సారాజ్ఞా దేవాంగేన
సురాంగనా ॥ ౩౩ ॥ సకోపవిసమోవాచవిలోలాయత్తస్వమస్తకా ॥ రంభా ॥
కిముచ్యతేరాజ చంద్రసాధుమేదత్తముత్తరం ॥ ౩౪ ॥ హంతైవంనచవక్తవ్యం
త్వయామతిమతాంవర । సాధారణాయథానార్యో ద్రష్టవ్యానతథాత్వయా॥
౩౫ ॥ రంభాయాం లోకసుందర్యాం ప్రార్థయంత్యాంసమాదరాత్ । ఈదృ
గ్విధానివాక్యాని వక్తవ్యానిత్వయానను॥ ౩౬॥ గణికాహం నిందితేతి మాం
బ్రవీషిమహామతే । విధినాకృతయజ్ఞానామృషిభిర్గతకల్మషైః ॥ ౩౭ ॥ మ
త్సంభోగఃఫలమితి నశ్రుణో ష్యాగమేరితం । మాంమావమంస్థారాజేంద్ర వి

నదిమరాచారముగలవారుదానింగూడవలయును - తెలియకయోగ్యులై నవా
రునయోగ్యులునుగూడ గణికాస్త్రీనిబొందినపక్షమందు వారల రెంసుతెఱం
గులవారి పాపమును వారందఱనుభవింతురు - ఓరంభా నీవు వేశ్యాస్త్రీవి గ
నుక నేనునిన్నుగ్రహింపంగూడదు ౩౧- కాఁబట్టి నావలన నీకులాభములేదు
కోరినచోటికిఁబొమ్ము - నేనునిప్పుడతిత్వరతో నామోదపట్టణమునకుఁ బోవల
యును- ౩౨- సుందరమైనజఘనముగలయోరంభా నాతో నీకోరికయేమిలేదు
నీవుస్వర్గమును గూర్చిపొమ్ము - అనియిట్లా దేవాంగరాజుచేతఁ జెప్పఁబడినదై
దేవతాస్త్రీయయిన యారంభ కోపముతోనుఁగూడి తొట్రుపాటుగునట్లు తల
యూచుచు దేవాంగునితో మరలమాటలాడనారంభించెను - ఓరాజశ్రేష్ఠుడా
యేమంటివి - నాకుమంచియుత్తరముచెప్పితివి - ౩౪ - అయోగ్యబుద్ధిమంతుల
లోనెల్లశ్రేష్ఠుడవై ననీవిట్లుచెప్పఁగూడదు - అందఱుభోగమువారివలెనన్నునీ
వెంచుకొనియున్నా వట్లెంచఁగూడదు - ౩౫ - ప్రపంచమందుండు వారందఱి
లో నధికసౌందర్యముగలరంభ యెంతో మోహముతో వచ్చి వేడుకొనునప్పుడి
టువంటిమాటలానీవుచెప్పఁదగినవి - ౩౬ - ఓమహాబుద్ధిమంతుఁడా నేనువేశ్య
ను నిందితుచాలనని చెప్పితివిగదా - పాపములఁగడచిన ఋషులు శాస్త్రరీ
తిని యజ్ఞములజేసిన పక్షమందా యజ్ఞములకు నాతోసంభోగముచేయుట ఫ
లమనివేదములయందుఁ జెప్పబడియున్నదే దాని నీవువినలేదా - కాఁబట్టినేను

శేషేణసుపావనీం॥ ౩౮ ॥ సవిద్య త్తేత్రిలోక్యాంచ సదృశీసుందరీమయా । ప
రాశరాత్రిప్రముఖా మునయోగతకల్మషాః ॥ ౩౯ ॥ మద్దర్శనేనవిభ్రష్టాఃప
రమంభంగమాప్నుయుః । దృఢవ్రతమునీనాంచ దర్శనం మమభంగకృత్ ॥
౪౦ ॥ జితేంద్రియ మహాత్మానో నిరస్తాబహవోమయా । యోగినశ్శుద్ధ చేత
స్కా నిర్మలజ్ఞానభూషణాః ॥ ౪౧ ॥ దర్శనేనైవమే సర్వే భవే యుర్విటశే
ఖరాః । తతాదృగ్రూపసుభగాంపవిత్రాంలోకసుందరీం॥ ౪౨॥ ప్రార్థయం
తీమపిచమాంకింపత్వంస్వీకరిష్యసి । మమభోగ స్సుకృతిభిర్లభ్య తేనేతరైః క
థం॥ ౪౩॥ తాదృశీంమాంకుత్సితేతి త్వయాద్యకథముచ్యతే । ప్రార్థయంతీమి
తిచమాంచూనమంస్థాన్నృపర్షభ ॥ ౪౪ ॥ జయంతోరతిరాజశ్చ వసంతనల
కూబరా । ఏతేరూపవతాంశ్రేష్ఠానారీణామహామేవహి ॥ ౪౫ ॥ తేలావణ్యేన
తేరాజ స్కళాం నార్హంతి షోడశీం । తస్మాత్త్వద్దర్శనాచ్ఛ్రీ మన్మనో

మిక్కిలి పరిశుద్ధురాలనే యట్టి నన్నవమానపఱుపకుమోయి రాజవర్యుఁడా
౩౮ - మూడులోకములయందును స్త్రీలలో నొకతెయైన నాతో సరియైన
సొగసుకత్తెలేదు - పరాశరుఁడత్రి మొదలైనపరిశుద్ధాంతరంగులైన ఋషులం
దఱునన్నుఁజూడఁగానే మనోనిగ్రహమువలనఁజారి వ్రతభంగమును బొందు
దురు- ఎంతదృఢముగా వ్రతములనాచరించుఋషులకునన్నుఁజూడఁగానే యా
వ్రతములన్ని యెక్కడనోపోవును - ౪౦ - ఓ యింద్రియములను జయించినదే
వలముని - పెక్కండ్రుమహానుభావులను నేను జయించియున్నాను - పరిశుద్ధ
మైనమనస్సుగలిగియుచ్చెములేని తెలివియే తోడవుగాఁగలయోగులందఱునా
చూపుచేతనే విటశ్రేష్ఠులగుదురు - అట్టిరూపముచేత మనోహరురాలును బ
రిశుద్ధురాలును లోకములలోనెల్ల సొగసుకత్తెనగు నన్నుఁబ్రార్థించుదానిని నీ
వేలపరిగ్రహింపవు- నాతోడిపొందుపుణ్యశాలులకులభించుఁగాకయితరులకు
లభించునా- ౪౩- అట్టినన్ను జెడుదానవని నీవెట్లంటివి- నేనునిన్నుఁబ్రార్థించి
తినని యంతమాత్రమునన్ యవమానింపకుమోయి రాజశ్రేష్ఠుడా- ౪౪ - జ
యంతుఁడురతికిఁబెనిమిటియైన మన్మథుఁడువసంతుఁడు నలకూబరుఁడువీరుసొగ
సుకాండ్రలోనెక్కుడైనవారు స్త్రీలలో నందఱిలో నేనేసొగసుకత్తెను- ౪౫ -
ఓరాజా నేనుజెప్పినజయంతాదులు సొగసునందు నీకుఁబదియారింట నొకపా
లికై నసరికారు- కాఁబట్టియోయిమిక్కిలి యదృష్టవంతుఁడా నిన్నుఁజూడఁగా
నామనస్సునిలవకయున్నది- ౪౬ - నేనెప్పుడు దేవాంగునిఁజూడఁగలను - దే

న్యాకులాయతే॥ ౪౬॥ ద్రక్ష్యే కదాహం దేవాంగం కదామాం స్వీకరిష్యతి । త్వదాస్య చంద్రం ద్రక్ష్యే మిలప్స్యతే సమయః కదా ॥ ౪౭ ॥ త్వామేవ చింతయంతీత్థం త్వద్రూపం తవ భాషితం । ఏతావత్కాలమనయం స్మారం స్మారం పునః పునః ॥ ౪౮ ॥ శయనే గమనే స్థిత్యాం భాషణేన్యాశ్చ యాః క్రియాః । సర్వాసు తాసు నమయా విస్మృతం త్వయి చింతనం॥ ౪౯॥ అద్రాక్షీం త్వాం యదా త్వోహం మనోభూర్మే తదాదితః । లక్ష్మీకృత్య చ గాత్రాణి బాధతే ప్రదరైర్భృశం॥ ౫౦॥ నమన్యే తస్య కాండాని పౌష్పాణ్యగ్నిమయాని హి । యదుత్సృష్టాని యాన్యస్య జ్వరం మే జనయంతి హి ॥ ౫౧ ॥ పాప్మనస్తస్య బాణానాం మా లక్ష్యం కురు మాం ప్రభో । మామంగీకృత్య సహసా సంతాపం మే వ్యపోహయ॥ ౫౨॥ దత్వాధరామృతం మే తు హ్యంతస్తాపం నివారయ । నార్హసి త్వం తిరస్కర్తుం యాచమానాం దయానిధే ॥ ౫౩ ॥ గాఢాలింగన మాధాయ ఘన బాహు విఘట్టనం । విధేహ్యంగాంగ సంశ్లేషం సందష్టాధర పల్లవం ॥ ౫౪ ॥ కలాసం స్పర్శనైర్హాసైస్సభాషైస్సవిలోకనైః । రమస్వ హిమయా సా

వాంగుఁ డెప్పుడు నన్నుఁ బరిగ్రహింపఁ గలఁడు - ఎప్పుడు నీముఖచంద్రునిఁ జూడ కోరుదును - దీని కెప్పుడు సమయమని నిన్నే మనస్సునందుఁ దలఁచుచు నీసొగసును నీమాటల చమత్కారమును బలుమాఱు తలఁచుకొని యింతకాలమును గడపితిని ౪౮ - పడకయందును నడకయందు నునికియందును మఱియు నితరవ్యాపారములయందన్నిటియందును నీతలఁపును నేను మఱవనైతిని- ౪౯- నిన్ను నేనెప్పుడు చూచితినో యది మొదలుకొని మన్మథుఁడు నాయంగములను గురిచేసుకొని బాణములచేత నన్ను మిక్కిల బాధించుచున్నాఁడు- ౫౦- నేనా మన్మథుని బాణములు పుష్పములని యొప్పను - మఱియేవనిన నవి నిప్పులుగా నుండవలయును అతనిచేతఁ బ్రయోగింపఁబడియవి నాకు జ్వరమును గలుగఁ జేయుచున్నవి- ౫౧- ఓస్వామి నన్నా పాపాత్ముని బాణములకు గురిగాఁ జేయకుము - శీఘ్రముగా నన్నుఁ బరిగ్రహించి నాసంతాపమును మాన్పుము - ౫౨- నీపెదవియందలి యమృతమునిచ్చి నామనస్సునందలి తాపమును బోఁగొట్టుము - దయకు గనివైనయో దేవ లావేఁడుకొనుచున్న నన్ను నీవు నిగ్రహింపదగదు - ౫౩ - దృఢముగా గాఁగలించుకొని గట్టిభుజములు కదియునట్లన్ని యంగములను నాయంగములతోఁ జేర్చి పెదవిని గొఱుకుచు నన్నుఁ బొందుము- ౫౪- కలాస్థానములనంటుచు నోవోరులంజూచి దంతకాంతులు ప్రకాశించునట్లు నవ్వుచు శీఘ్రముగా నాతో

ర్ధంకందర్పసమమాదరం ॥ ౫౫ ॥ అహో బతతవమనః కృతం వజ్రేణ వేధసా । నమృదుభర్ణవసీత్థంహి ప్రార్థితో పిమయానృప ॥ ౫౬ ॥ నబ్రవీష్యుత్తరంకించిత్తూష్ణీంతిష్ఠసిమూకవత్ । త్రిలోకసుందరీరంభా యాచతే దైన్యపూర్వకం ॥ ౫౭ ॥ వింసిష్యతేనవచనం చోచ్యతే నహిభూపతే । అహో లినిష్ఠురంమన్యే హృదయం తేనసంశయః ॥ ౫౮ ॥ అస్తినాస్తీత్యుత్తరం వా బ్రూహి యాస్యామిసత్వరం ॥ శ్రీసూతః ॥ తథైవముక్తోదేవాంగఉవాచవిహసన్నివ ॥ ౫౯ ॥ పూర్వమేవమయాసుభ్రు కింన తేదత్తముత్తరం । సవర్ధానే దృశంకర్తాద్యాస్యాకం రోచతేమనః ॥ ౬౦ ॥ దేహోయం మలమూత్రాణాం మావాసోభృశకుత్సితః । మేదోమస్తిష్కమాంసాస్థిమజ్జాసృక్తజసంచయః ॥ ౬౧ ॥ నవఛిద్రఃపునారోగైః పీడ్యతేబహుభిస్సదా । నానన్యధర్షణీయశ్చ నకదాస్యస్థిరంసుఖం ॥ ౬౨ ॥ ఏతదీయేతుచభోగేనకుర్యాన్మతిమాన్రతిం । దైహికేనైవభోగేన నఖల్వస్త్యచలంసుఖం ॥ ౬౩ ॥ పుంసః పాపాయభవతి తస్మాత్తా

సురతమునుచేయుమోయి మన్మథునితో సమమైనసొగసుగలవాఁడా- ౫౫- ఓహో అయ్యో - బ్రహ్మదేవుఁడు నీమనస్సును వజ్రముతోఁజేసెను - లేనిపక్షమందో రాజా నేనిట్లు ప్రార్థించుచున్నాను నీకుఁ గనికరముతోఁ జేకయుండునా ౫౬ - మూఁడులోకములకు సొగసుకత్తెయయినరంభ వేఁడుకొని వేఁడుకొనుచున్నది - నీవొకయుత్తరముచెప్పక మూఁగవలెనూరకున్నావు - ఓరాజా మాఱుమాటతోఁ జేఁదాయేమి యుత్తరము బయలువెడలదాయెను- ఓహో నీమనస్సుమిక్కిలికఠినమనితోఁచుచున్నదిసందేహములేదు- ౫౭- కలదులేదనిర్సైన జెప్పుము శీఘ్రముగాఁబోయెదను - అనియిట్లు రంభ చెప్పఁగా నాదేవాంగమునినవ్వుచు నుత్తరముజెప్పెను - ౫౮ - ఓసొగసైన కనుబొమలుగల దానా నీకునేనుముందే యుత్తరముచెప్పియుండలేదా - ఇప్పుడు మామనస్సన్నివిధముల నిటువంటికార్యమునుగోరదు- ౬౦- ఈదేహము మలమునకును మూత్రమునకును నెలవు మిక్కిలి నిందితము మెదడుమాంసముసస్థులు మస్తిష్కము నెత్తురువులినీరు వీనియొక్క ప్రోగు - ౬౧ - దీనికిఁ దొమ్మిదిరంధ్రములున్నవి - ఇఁకనురోగబాధలెప్పుడీదేహమునకుఁగలవు - అన్యులచేతధర్షింపఁగూడనిదికాదు- నిత్యముకాదుదీనికెప్పుడునుస్థిరమైనసుఖములేదు-౬౨- కాఁబట్టియీదేహసంబంధియైన యల్పసుఖమందు బుద్ధిమంతుఁడపేక్షపడరాదు - దేహసంబంధియైన యనుభవముచేత స్థిరమయిన సుఖము లేదుగదా - ౬౩-

జ్యోసంశయః। స్వస్త్రీం విహాయయమూఢాత్మా యోన్యాం కామయతేఖలః।
౬౪ ।న శ్యేయుస్తస్యపుణ్యానిజన్మాంతరకృతాన్యపి। అన్యస్త్రీకాముకోమూ
ఢఆర్జయిత్వాఘసంచయం॥ ౬౫॥ దుస్తరం నరకంప్రాప్య పీడ్యతేయమకిం
కరైః। ఆలింగత్యంగనాంయోన్యాందుష్టబుద్ధిశ్చ తద్విభ్రమాత్ ॥ ౬౬॥ అస్మా
త్పరతరంసౌఖ్యంమత్వానాస్తీతివైతతః। అత్రస్యాత్కర్మవిభ్రష్టః పశ్చాద్యె
యమకింకరైః॥ ౬౭॥ తప్తాయోనిర్మితానారీరాలింగేతిప్రబాధ్యతే। యోన్య
నార్యాఃకరంమోహాత్కరేణాకర్షతేజడః॥ ౬౮॥ బలాన్నాంగీకృతాయా
శ్చ మన్వానోపిపరవ్యథాః। ఘూతేవృశ్చిక సంపూర్ణే సమాక్షిప్యకరం ము
హుః॥ ౬౯॥ వృశ్చికానాహరేత్యేవం పీడ్యతే యమకింకరైః। యశ్చుంబ
త్యన్యవనితాస్సలగ్నోయమకింకరైః॥ ౭౦॥ విషపూర్ణాస్త్రీక్ష్ణదంష్ట్రా వ్యా
ళీశ్చుంబేతిబాధ్యతే। యఃపశ్యతిచమూఢాత్మాన్యకాంతాః కామమోహి
తః॥ ౭౧॥ సూచీభిస్తస్యభిద్యేతే నేత్రేయమభటైరుషా। అన్యకాంతాను

ఇఁకనేమనినమరలఁబాపము పెఱుఁగుటకుఁగారణముగానుండును. కాబట్టియీ దేహమువలని సుఖమును విషవలయును సందేహములేదు - ఏదుష్టుఁడు తెలియని బుద్ధిగలవాఁడై తనభార్యనువిడచియితరయొక తెనుగోరుచున్నాఁడో అట్టి పురుషుడనేకజన్మములలోఁజేసియున్న సుకృతములన్నియుడఁగునుఅన్యస్త్రీ నిగోరిన తెలివిమాలినవాఁడు పాపములనుసంపాదించుకొని దాటఁగూడనినరకమునుబొంది యమధర్మరాజు భటులచేత బాధింపఁబడుచున్నాఁడు. ఎవఁడుదుష్టబుద్ధిగలవాఁడై మోహమును నిలుపఁజాలక యన్యవనితనుగాఁగలించుకొనునో - అతఁడప్పుడింతకంటె సుఖములేదని యెంచిగదా యాకార్యమును జేయును అట్టిపురుషుఁడీలోకమందుసత్కర్మములకుఁదగనివాఁడగును - తరువాతనాపురుషుని యమభటులుకాచిన యినుముచేతఁజేయఁబడిన స్త్రీలనాలింగనముచేసుకొమ్మనిబాధింతురు - ఏబుద్ధిహీనుడంగీకరింపనియన్యస్త్రీనిఁబరుల దుఃఖముల నాలోచింపక బలిమిచేతఁ జేతఁజేయిపట్టియీడ్చునో - అట్టిపురుషుని బిమ్మటయమకింకరులు తేళ్లచేత నిండియుండు బొక్కయందతనిచేయి త్రోసితేళ్లనీసుకొమ్మనిబాధింతురు - ఎవఁడన్యస్త్రీల జుంబనముచేయునో యట్టిపురుషుఁడుయమకింకరులచేతఁదగిలి యెంతువిషముగలిగి క్రూరములైన పండ్లుగలయాఁడుసర్పముల ముద్దుపెట్టుకొమ్మని బాధింపఁబడును - ఏతెలివిలేనివాఁడుకామముచేత మయకముఁబొందినవాఁడై యన్యస్త్రీలనుఁజూచునో యత

షంగేణ వృద్ధిఃపాపస్యజాయతే ॥ ౭౨ ॥ పాపానాం పరమం పాప మన్య స్త్రీ
గమనంస్మృతం । తస్మాత్తత్పాపభీరూణా మస్మాకం విహితంనహి॥ ౭౩॥ సుహూ
పాత్రిషులోకేషుపవిత్రాపుణ్యకర్మణా । అహం భోగో మమఫలం విరాగా
యతపోధనాః॥ ౭౪॥ అంగీక్రియాసురితిమాంత్వమో క్తంయత్తుసుందరి। విచా
ర్యమాణేతత్తస్మి న్నోచతేనహిభామిని॥ ౭౫॥ దూషితస్యాప్యనిత్యస్య దేహ
స్యకిముసౌష్ఠవం । కిన్నామతస్యనిత్యత్వం భోగస్యతవభామిని॥ ౭౬॥ త్వయా
తుభంగం ప్రాప్తానాం కిం సామ్యం మేవిచక్షణే । స్వార్జితానిహికర్మాణి పు
ణ్యాన్యన్యానివాతతః ॥ ౭౭ ॥ స్వయమేవానుభుంజంతే గణ్యం తన్నాన్యవ
ర్తనం । బహునాత్రకిము క్తేన పశ్యామిత్వాంననై కథం॥ ౭౮॥ అతోన్యాభిః
క్రియాభిః కింకార్యంభాగ్యభామిని ॥ శ్రీసూతః ॥ ఏవం నిరస్తాసారాజ్ఞా దేవాం
గేనామరాంగనా॥ ౭౯॥ సక్రోధశోకా దేవాంగం భర్త్సయంతీదమబ్రవీత్।
ధిఙ్మ్నతవరేబుద్ధిం హృదయం తవదుర్భిదం॥ ౮౦॥ నిత్యానిత్యవివేకంతే ధి

నికన్నులను యమకింకరులు కోపముతో సూదులచేతఁబొడుతురు - కాఁబట్టి
యెన్నివిధములనైన నన్యస్త్రీసంబంధమువలనఁ బాపమునకువృద్ధికలుగును -
౭౨- పాపమునుగలుగఁజేయుకార్యములయందన్నిటనన్యస్త్రీలఁబొందుటయె
క్కుడైనదని స్మృతులయందుఁజెప్పబడియున్నది - కాఁబట్టిపాపమునకు భయ
పడునట్టిమాకదియుక్తముకాదు- ౭౩- మూడులోకములయందుమంచిసాగసుక
త్తెనుసుకృతమును గలుగఁజేయుకార్యముచేతఁ బరిశుద్ధురాలనునేనునై రాగ్య
మునకు నన్నుఁబొందుటయేఫలము తపస్సేధనముగానుండు ఋషులందఱు న
న్నంగీకరింతురని నీవుచెప్పినదేదికలదో యదియంతయునాలోచింపఁగానాకు
రుచింపకున్నది- ౭౫- అనేకవిధములఁజెడ్డదై యనిత్యమైన యీదేహమునకు
మంచియేమున్నది- అట్టిదేహముతోనిన్నుఁబొందఁగాఁగలుగుసుఖమెట్టి నిత్య
ము - ౭౬ - నీచేతనవ్రతభంగమునుబొందినంటివివారితోనాకుసాటియే
ల - లోకమందుఁ బుణ్యకర్మమైనఁ బాపకర్మమైనఁ జేసినవారు వారువారుచే
సినకర్మములఫలమును వారువారనుభవింతురు కాఁబట్టియొకరినడవడినెంచఁ
బనిలేదు- అధికముగామాటలాడియేమిఫలమునేనెన్నివిధములనై ననిన్నుఁజూ
డను- చూడనుగూడసమ్మతింపనివాఁడితరకార్యములుచేయఁబోఁడు గనుకనూ
రక కథలేల మాటలాడవలయును బామ్మోరంభా అనియిట్లు దేవాంగమునిచే
తనారంభతిరస్కరింపఁబడికోపముతోనుదుఃఖముతోనుగూడినదై యాదేవాం

శ్రేజ్ఞానంచమందనీః । కథంమేలప్స్యతేభోగ స్త్వయానీరసికేనతు॥ ౬౧॥ మాం పుణ్యస్య ప్రభావేన లభేద్రసికశేఖరః । మందప్రజ్ఞం నవిరసం జ్ఞానామిత్వా హమిహాన్యకం॥ ౬౨ ॥ దైన్యన్యత్వా ప్రార్థయంత్యా నాగ్రహీర్వచనంమమ । తస్మాత్త్వం దైన్యమాపన్న శ్శత్రుభిఃపరివారితః ॥ ౬౩ ॥ త్రైర్బద్ధోభవదుర్బుద్ధే మచ్ఛాపాద్వీతపౌరుషః । పంచవర్షసహస్రాణి శూద్రత్వం సమవాప్స్యసి । తతఃపరం బ్రహ్మణో భవిష్యసినసంశయః॥ సూతః॥ ఇత్యుక్త్వాసా యయూరంభాతమవాస్యచయత్రవా ॥ ౬౪ ॥ దేవాంగోఽపితతో రాజా క్షణంతత్రవిచింత్యచ । ఈశ్వరాజ్ఞేతినిశ్చిత్య స్వపట్టణముపాసదత్ ॥ ౬౫ ॥ ఇతిశ్రీ బ్రహ్మాండపురాణే - దేవాంగచరితే - దేవాంగస్య రంభాశాపప్రదానం నామైకాదశోఽధ్యాయః.

అథసూర్యో మహాతేజా ఉద్వాహంచ స్వసుర్ధ్రువం । కర్తుం ప్రాప్యచలోకేశ మిదం వచనమబ్రవీత్ ॥ ౧॥ నమోస్తుతే చతుర్వక్త్ర సర్వలో

గునిబెదరించుచునిట్లనియె - ఓరితెలివిమాలినవాఁడా నీబుద్ధినినిందింపవలయును నీమనస్సతికఠినము - ఓరిమూఢబుద్ధిగలవాఁడా నీనిత్యానిత్య వస్తువివేకమునునీజ్ఞానమును గాల్పవలయును- నీనుఁడై ననీకునాతోడి భోగమెట్లుసిద్ధించును - ౬౧ - రసికులకెల్ల శిఖామణిగానుండువాఁడెవఁడో యొకఁడు మిక్కిలి పుణ్యమునాచరించియాపుణ్యప్రభావములవలననన్నుఁబొందును- నేనునిన్నిట్టి బుద్ధిలేనివాఁడవనియు రసికుఁడుకావనియునెఱుఁగను-౬౨- పేదతనమునుబొందివేఁడుకొనుచున్ననామాటనునీవుగ్రహింపకపోతివిగనుక నీవు శత్రువులచేతఁ జుట్టఁబడి పేదతనమునుబొంది నాశాపమువలనఁ బరాక్రమముచెడి శత్రువులచేతఁగట్టఁబడుదువు ఐదువేలయేండ్లు శూద్రుఁడవుగానుందువు పిమ్మట బ్రాహ్మణోత్తముఁడవగుదువు సందియములేదు అనియిట్లుచెప్పి యారంభయాదేవాంగునివిడిచి యాపెయుండుచోటికిఁబోయెను- ౬౪- అంత నాదేవాంగరాజునొకనిమిషమక్కడఁజింతించియీశ్వరునియాజ్ఞచొప్పున నంతయు జరుగుచుండు నదినిశ్చయించుకొని తనపట్టణమునకుఁబోయెను- ౬౫- ఇది బ్రహ్మాండపురాంబున దేవాంగచరితంబున - దేవాంగునకు రంభశాపమిచ్చుటయన్నది పదునొకండవయధ్యాయము.

అంతమిక్కిలిప్రకాశముగలసూర్యుఁడుతనతోడఁ బుట్టిన దేవదత్తకు స్థిరముగా వివాహముచేయ నుద్యుక్తుఁడై ప్రపంచమున కంతటికి బ్రభువై న

కైకపూజిత । స్వసారం దేవదత్తాంమే దేవాంగస్యామితౌజసః ॥ ౨ ॥ వివాహం కర్తుమిచ్ఛామి తత్కృతేత్వంమహామతే । స్వసిద్ధాంత ప్రకారేణ సమాలోక్యసుశోభనం ॥ ౩॥ ముహూర్తం వదదేవేశ యతోస్మాకం ప్రభుర్భవాన్। ఏవముక్తో భాస్కరేణ బ్రహ్మావాక్యం తమబ్రవీత్ ॥ ౪ ॥ అద్యాష్టమదినేసూర్య రాధేపక్షే సితేశుభే । పంచమ్యాం వత్ర తేలగ్నం సోమవారేసులక్షణం ౫॥ రజన్యాం సప్తఘట్యూర్ధ్వం ధనుర్లగ్నే మనోహరే । కరిష్యతే యద్యుద్వాహస్తత్రసర్వ శుభావహః ॥ ౬ ॥ తేనేవంకథితేలగ్నే మార్తండ స్సతత్క్షణే తిచ । ఉవాచభాస్కరఃప్రీత్యా బ్రహ్మాణం జగతాం పతిం ॥ ౭ ॥ త్వయాసపరివారేణా గంతవ్యం తత్రవైదినే । అవశ్యమితిసంప్రార్థ్య తత్పత్నీశ్చపృథక్పృథక్ ॥ ౮॥ కైలాస మగమచ్ఛ్రీమాన్ ధంకరాహ్వానతత్పరః । ఉపాగమ్యమహేశానం దేవదేవం త్రిలోచనం॥ ౯॥ ఇత్యబ్రవీద్దినమణిః పార్వతీస

బ్రహ్మయొద్దకుంబోయి యొకమాటచెప్పెదను- ౧- సమస్తలోకములయందు బూజింపంబడిన యోబ్రహ్మదేవుండా నీకొఱకు నమస్కారమవుంగాత - నాతోడబుట్టినదైన దేవదత్తను మితిలేనిపరాక్రమముగల దేవాంగునకిచ్చి వివాహముచేయం గోరి యున్నాను - ఆవివాహమునకు నీ సిద్ధాంతప్రకారము మంచి శుభకరమైన ముహూర్తమొకటి చెప్పుమయా సర్వ ప్రపంచములకుం బ్రభువైనస్వామీ మాకుంబ్రభువు నీవేగనుక నీతోనే యీసంగతినిజెప్ప కొంటిని - అనియిట్లుసూర్యుండుచెప్పంగా నతనింగూర్చి బ్రహ్మ యుత్తరముచెప్పుచున్నాడు - ౪ - ఓసూర్యుండా వైశాఖ మాసమందు శుక్ల పక్షమందు నేటికెనిమిదవదినమందు పంచమినాడు శుభకరమైన సోమవారమునాడు మంచిలక్షణములుగలలగ్నమున్నది- నాడురాత్రి యేడుఘటికలకుం బిమ్మట వివాహముచేయంబడిన పక్షమందా వివాహము మిక్కిలి శుభప్రదమై యుండును- ౬ - అనియిట్లాబ్రహ్మ లగ్నమును నిర్ణయించిచెప్పంగానే లోకమునంత ప్రకాశింపంజేయునట్టి యాసూర్యుండు మిక్కిలి సంతోషముతో లోకములకు - బ్రభువైన యాబ్రహ్మనుగూర్చి యట్లేయనిచెప్పెను- ౭ - ఇట్లుచెప్పి యాసూర్యుండు బ్రహ్మతో నీవాదినము నీపరివారముతోగూడ నవశ్యముక్కడకు రావలయునని ప్రార్థించి యా బ్రహ్మభార్యలగు సరస్వతి మొదలగువారిని వేరువేరంబిలిచి శ్రీసాంబశివునిం బిలువ నిచ్ఛగలవాండై మహదైశ్వర్య సంపన్నుండైన యాసూర్యుండు కైలాసపర్వతమునకుం బోయెను - దేవతలకెల్ల దేవత

హితంశివం । మహాదేవ జగత్స్వామిన్ వివాహోదేవలస్యహి ॥ ౧౦ ॥ పం
చమ్యాంతత్రగంతవ్యం యువాభ్యాముభౌ స్సహ । ఇత్యుక్త్వా సతతోదేవా
వుక్తవంతౌ తథేతిచ॥ ౧౧॥ ఇభాస్యం షణ్ముఖం చైవ వీరభద్రంచనందినం ।
యేచాన్యేప్రమథాస్తత్ర సర్వానాహ్వాయయస్థితః ॥ ౧౨ ॥ శ్వేతద్వీ
పంతతోగత్వావిష్ణుంనారాయణంప్రభుం । సమాసాద్యాబ్రవీద్వాక్యంభాస్క
రోలోకభాస్కరః ॥ ౧౩ ॥ నారాయణ జగన్నాథ వివాహో మే స్వసుఃప్ర
భో । దేవాంగస్య ప్రదాస్యామి పంచమ్యాం సోమవాసరే॥ ౧౪॥ త్వమాగ
చ్ఛమహాభాగ సర్వైఃపరిజనైర్వృతః । తేనైవముక్తోరవిణా బాఢమిత్య బ్ర
వీద్ధరిః॥ ౧౫॥ తతోలక్ష్మీం సమాహూయ భూమించైవవసుంధరాం । పరివా
రాశ్చయేతత్రచక్రిణశ్చక్రధారిణః ॥ ౧౬ ॥ సర్వానాహూయమతిమాన్ స్వ
ర్గంగత్వామరప్రభుం । శచీసహితమాహూయ జయంతం పాకశాసనిం॥ ౧౭॥

మొదటియు మూడుకన్నులుగలయట్టిమహేశ్వరునిసమీపమునకుబోయి యా
సూర్యుఁడు పార్వతీదేవితోఁగూడనున్న శివునిఁగూర్చి యిట్లనిపలికెను- లోక
ములకునాథుఁడైన మహాదేవుఁడా దేవుఁడా దేవలునకుఁ బెండిలిగదా - ౧౦ -
పంచమినాఁడు ముహూర్తముగనుక నాటిదినమునీరుదంపతులుసకలదేవతల
తోఁగూడ నక్కడవచ్చియుండవలయునని చెప్పి వారుమంచిదనఁగానే గణనా
యకునిఁ గుమారస్వామిని వీరభద్రుని నందీశ్వరుని నింకనక్కడనుండు ప్రమ
థులనెల్లనతిశ్రద్ధతోఁబిలిచిలోకములకెల్లఁబ్రకాశకరుఁడై వెలుగుచున్నట్టియా
సూర్యుఁ డక్కడనుండి శ్వేతద్వీపమునకుఁబోయి సర్వవ్యాపకుఁడై సర్వనా
థుఁడైన నారాయణునిఁబొంది యతనితో నిట్లనిచెప్పెను - ౧౩ - ఓలోక
ములకుఁబ్రభువైన నారాయణుఁడా పంచమీసోమవారమునాడునాతోఁబుట్టి
నదైనదేవదత్తకుఁ బెండ్లి దేవాంగమునికిచ్చునట్లు నిశ్చయముచేసియున్నాను-
౧౪- నీవు నీపరివారములతోఁగూడినవాఁడవై రావలయునయా మహానుభా
వా - అనియిట్లు సూర్యుఁడుచెప్పఁగా విష్ణువు సరియట్లకానిమ్మని యంగీకరించె
ను - ౧౫ - అంతనాసూర్యుఁడుమహాలక్ష్మిని సమస్తవిధములైన ధనములను
ధరించియుండెడు భూమిని మఱియుఁజక్రాయుధమునుధరించిన యావిష్ణువున
కుఁగల పరిజనులనందఱను బిలిచి యక్కడనుండి స్వర్గమునకుఁబోయి శచీ
దేవితోఁగూడియున్న దేవనాయకుఁడైన యింద్రునిఁబిలిచి యాయింద్రునికొ
డుకగు జయంతునిఁబిలిచి యక్కడనున్నబ్రహ్మర్షులను ద్వాదశాదిత్యులన

తత్రస్థితాంశ్చ బ్రహ్మర్షీన్ నాదిత్యాంస్త్వసూన్ తథా । రుద్రాన్ దేవాంశ్చ గంధర్వాన్ యేచాన్యే దేవయోనయః ॥ ౧౮ ॥ తాన్ సమాహూయనిఖిలాన్ సూర్యస్స్వం లోకమాగమత్ । నందోపనందా సూర్యస్యా మాత్యౌ తస్యాజ్ఞయా తతః ॥ ౧౯ ॥ అహ్వాపాలాంశ్చ దేవర్షీన్ బ్రహ్మర్షీన్ నపిసాదరం విద్యాధరాద్యా యేచైవ సర్వాంస్తాన్ దేవయోనిజాన్ ॥ ౨౦ ॥ సర్వానాహూయ సంప్రార్థ్య ఊచతుర్భాస్కరిస్యతత్ । దేవాంగస్తు తతశ్శీఘ్రమాం త్సుబుద్ధిం మంత్రిపుంగవం ॥ ౨౧ ॥ ఆహూయ కార్యదక్షంచ జగాదవచనం నృపః । భో మంత్రిపుంగవా వద్య గచ్ఛతాం రవిసన్నిధిం ॥ ౨౨ ॥ నిశ్చిత్య లగ్నంతే నో క్షమూవిత్యేవసుశోభనం । అగంతవ్యం శీఘ్రమేవయువాభ్యాంచ మమాజ్ఞయా ॥ ౨౩ ॥ ఇత్యాదిష్టౌ దేవలేన మంత్రిణౌ తౌ తథేతిచ । జగ్మతుస్సవితుర్లోకముభౌ పరమసూత్సుకౌ ॥ ౨౪ ॥ పశ్యంతౌ చనిమిత్తాని దివ్యాని వివిధానిచ సుముహూర్తే మునిశ్రేష్ఠా స్తతసూర్యం ప్రపేదతుః ॥ ౨౫ ॥ ఉభౌ విచక్షణౌ తౌ చతేసత్కారితావథ । సుబుద్ధిః కార్యదక్షశ్చ సూర్యో వై లోకబాంధవః ॥

ష్టవసువులను పదుకొండ్రు రుద్రులను దేవతలను గంధర్వులను మఱియు దేవతల భేదములను వారెవరో బిలిచి సూర్యుఁడు తనలోకమునకు వచ్చిచేరెను. తరువాత నా సూర్యుని మంత్రులైన నందుఁడు నుపనందుఁడును వారతనియు త్తరువునఁ బ్రీతితో దిక్పాలకులను దేవర్షులను బ్రహ్మర్షులను మఱియు విద్యాధరులు మొదలగు దేవతల భేదముల నందఱను బ్రార్థించి పిలిచివచ్చి యా సమాచారము సూర్యునకుఁ జెప్పిరి - ౨౦ - అంతనక్కడ సకలై శ్వర్యములచే తనొప్పుచున్న యా దేవాంగమహారాజు తనమంత్రులలోఁ జెత్తవగాండ్రై న సుబుద్ధి కార్యదక్షుని బిలచి యొకమాట చెప్పెను - ఓమంత్రిశ్రేష్ఠులారా మీరిప్పుడు సూర్యుని సన్నిధికిఁ బొండు- ౨౨- మీరునాయుత్తరువుప్రకారము పోయి యా సూర్యుఁడు వివాహమునకు లగ్న మెప్పుడు చూచియున్నాఁడో దానిఁ దెలుసుకొని నిశ్చయముచేసికొని శీఘ్రముగా రావలయును- ౨౩- ఇట్లు దేవలునిచేత నాజ్ఞాపింపఁబడిన యా మంత్రులిద్దఱట్లేయని మిక్కిలి సంతోషముతో సూర్యునిలోకమునకు బోయిరి - ౨౪ - వారుపోవునప్పుడు దోవలో మంచి శకునములై నకశకునములనేకములఁ జూచుచుఁ బోయి మంచివేళయందా సూర్యునిఁ బొందిరయా ఋషిశ్రేష్ఠులారా- ౨౫- విద్వాంసులైన యా సుబుద్ధియుఁ గార్యదక్షుఁడు సత్కారింపఁబడఁగానే సూర్యుఁడు వారలకుఁ దగినమ

౨౮॥ తెనోక్త్యసమభాషంత వివాహస్యకృతేతతః । సూర్యోక్తం బ్రహ్మనిర్ణీతం లగ్నంనిశ్చిత్యమంత్రిణః॥ ౨౭॥ ఆమోదం పునరాసాద్య దేవలాయోచతుశ్చరత్ । తతోంవిశ్వస్వామాత్యంవీరమార్తాండమబ్రవీత్ ॥ ౨౮॥ వీరమార్తాండభద్రంతేభవానద్యమమాజ్ఞయా । గత్వా మోదపురంశీఘ్రం చతురంగైశ్చ సంవృతః॥ ౨౯॥ ఇతస్తృతీయదివసే పంచమ్యాం సోమవాసరే । ముహూర్తం దేవలస్యోక్త్వా పరివారాశ్చతస్యయే॥ ౩౦॥ తాంస్సర్వాంశ్చ సమాహూయ ఆగచ్ఛతుమహామతే। భాస్కరేణైవమాదిష్టో మాత్యో బాధమితీరయన్॥ ౩౧॥ స్యందనైస్తురగైర్నాగైః పాదాతైశ్చాప్యనేకశః । సంవృతస్సహసామోద పట్టణం సజగామహ ॥ ౩౨॥ తమాగతంతతో జ్ఞాత్వా దేవాంగో మంత్రిణస్స్వకాః । అనేకజనసంకీర్ణం ప్రతిపైత్రియుతాదరాత్ ॥ ౩౩॥ ప్రతిసృత్యతతోమాత్యావీరమార్తాండమాదరాత్ । దివ్యదుందు

ర్యాదలుచేసెను - అంతట బ్రపంచమునకెల్లఁ జుట్టమైన యాసూర్యుఁడును వారును వివాహ విషయమునుగూర్చి మాటలాడిరి - అంతనామంత్రులతో సూర్యుఁడు బ్రహ్మపెట్టిన లగ్నమును జెప్పఁగా వారుదానినిశ్చయించుకొని మరలనామోదపట్టణమునకువచ్చి యాసమాచారమును దేవలునితో జెప్పిరి- అంతనాసూర్యుఁడును దనమంత్రియైన వీరమార్తాండునిగూర్చి యిట్లనిపలికెను- ౨౮ - ఓ వీరమార్తాండుఁడా నీకు మేలుకలుగుఁగాత - నీవిప్పుడు నాయానతిచొప్పున నాలుగువిధములదండునుగూడఁబిలిచికొని శీఘ్రముగా నామోదపట్టణమునకుఁబోయి నేటికిమూఁడవదినముపంచమీసోమవారమునాఁడుముహూర్తమని దేవలునితోఁజెప్పి యతనిపరిజనములెవ్వరున్నారో వారినందఱఁబిలిచి రావోయి మహాబుద్ధిశాలీ- అనియిట్లు సూర్యుఁడుచెప్పఁగా నామంత్రి సరియని యంగీకారవాక్యమునుబలుకుచు బహువిధములగురథములలోను గుఱ్ఱములతో నేనుఁగులతోఁగాలుబలములతోఁగూడినవాఁడై యతఁడతివేగముతో నామోదపట్టణమునకుఁబోయెను- ౩౨- అంతనాదేవాంగముని యాసూర్యుని మంత్రివచ్చినసమాచారమునుదెలిసి ప్రీతితోఁదనమంత్రుల ననేక పరిజనములతోఁడ నెదురుగాఁబంపెను- ౩౩- అంత నామంత్రులు దివ్యములైన నగారాలు నవుపత్తులుఢక్కాలు తప్పెటలు మొదలగువాద్యముల నాదములతోఁడ నాపీరమార్తాండునకెదురుగాఁబోయి సూర్యుని మంత్రియైన యా వీరమార్తాండునిఁ బట్టణములోపలికిఁ బిలుచుకొనివచ్చిరి - అంత నా వీరమార్తాండుడు దేవాంగునున్న

భినిఘోషైః స్తూర్యవాదిత్రనిస్వనైః ॥ ౩౪ ॥ పురం ప్రవేశయామాస స్వచి
వంతిగ్మదీధితేః । సొంతఃపురం సమాసాద్య దేవాంగేనపరిష్కృతం॥ ౩౫॥ త
తోజగాదవచనం దేవాంగం ప్రతిసాదరం । రాజన్నుపస్థితంలగ్నం తృతీయేహ
నిచాద్యహి ॥ ౩౬ ॥ తస్మాత్త్వం సత్వరోభూత్వా మయాగచ్ఛసహాధునా ।
ఇత్యుక్త్వా స సచివాన్ స్తస్య బ్రాహ్మణాన్ క్షత్రియానథ॥ ౩౭॥ యేచసామా
జికాస్తస్య సర్వాంశ్చ ససమాహ్వాయత్ । గమిష్యామోద్య సహాసేత్యు
క్తవంతంస దేవలః॥ ౩౮॥ త్వం గచ్ఛాద్యమహాభాగ శ్వఃప్రభాతేఖిలైస్సహ ।
వయమప్యాగమిష్యామ ఇతివాక్యం తమబ్రవీత్॥ ౩౯॥ తథేతి వీరమార్తాం
డః ప్రయయౌస్వాలయంప్రతి । దేవలాగమనంచాథ సూర్యాయాసౌన్యవే
దయత్॥ ౪౦॥ తతోంశుమాలీత్వష్టార మాసాద్య వ్యాజహారహ । భగవన్
దేవదత్తాయావివాహస్సముపస్థితః ॥ ౪౧ ॥ కల్యాణమంటపం తస్య శీఘ్రం
నిర్మాతుమర్హసి । తేనైవముక్తస్సత్వష్టా నిర్మమామంటపంశుభం॥ ౪౨॥
హేమప్రాకారనిలయం ప్రవాళస్తంభశోభితం । ఛాదితంవజ్రఫలకైస్తంతు
లాభిర్విరాజితం ॥ ౪౩ ॥ రత్నసోపానసీకంచ పుష్యరాగారరైర్వృతం । స్థగి

యంతఃపురమునుబొంది యంత దేవాంగునిఁగూర్చి ప్రీతితో నొకమాటపలికె
ను- ఓరాజా లగ్నముసమీపించెను నేఁటికిమూఁడవదినమేగదా-౩౬- కాఁబట్టినీ
విప్పుడు శీఘ్రముగాఁ బ్రయాణమైనాతోఁగూడరమ్ము - అనియిట్లు చెప్పి యా
దేవలుని మంత్రులను మఱియు నతని సభయందుండు బ్రాహ్మణులను క్షత్రి
యులనందఱనుబిలిచెను- పిలిచి యిప్పుడేప్రయాణము రండుశీఘ్రముగఁబోవు
దమనియతఁడుచెప్పఁగా దేవలుఁడతనితో మహానుభావుఁడానీవిప్పుడుపొమ్మమే
మందఱము రేపటిదినము ప్రాతఃకాలమునవచ్చెదమని పలికెను - ౩౯ - అంత
నావీరమార్తాండుఁడట్లకానిమ్మని బయలువెడలి తనయింటినిఁగూర్చి పోయె
ను-పోయియతఁడుసూర్యునికొఱకు దేవలునిరాకనుదెలిపెను-౪౦-అంతసూర్యు
డుత్వష్టదగ్గరకుఁబోయియతనితోనిట్లనెను- షడ్గుణైశ్వర్యసంపన్నుఁడాదేవదత్త
కువివాహముతటస్థించెను-౪౧- ఆపెండ్లికిఁగల్యాణమంటపమునుశీఘ్రముగా
జేయవలయును - అనియిట్లుసూర్యునిచేతఁ జెప్పఁబడినవాఁడై యాత్వష్టమం
చిశుభలక్షణములతోఁగూడిన కల్యాణమంటపమును నిర్మించెను- ౪౨- ఆ
మంటపమునకుఁజుట్టునున్న ప్రహరీలుబంగారములోఁ గట్టఁబడియున్నవియం
దలి స్తంభములన్ని పవడములేగనుక నదిమిక్కిలిప్రకాశించియున్నది - వజ్రమ

తం వివిధై రత్నై శ్చ భూభాగేచాపిభి త్తిషు। ౪౪॥ అనేకమంచసంకీర్ణ మనేక ద్వారశోభితం । సప్తభిఃపంచభిశ్చైవ సహస్రై స్తంభసంఖ్యయా॥ ౪౫॥ చకాసితం విశ్వకర్మా కారయామాస మంటపం । మణిదీధితిసంఛన్న నానావర్ణ సమాకులం॥ ౪౬ ॥ ఏకయోజనమాయామం చతుర్వింశద్వితనోత్ప్రభుః । తన్మధ్యే మహా త్తీకంరమ్యం మంటపం కృతవాం స్తతః॥ ౪౭॥ తస్యాధఃకల్పయామాస చతురశ్రాంచవేదికాం । కన్యాకుమారయో స్తస్యాం పీటద్వయ మకల్పయత్ ॥ ౪౮ ॥ పునఃపీఠాన్యనేకాని బ్రాహ్మణార్థమకల్పయత్ । సింహాసనానిసర్వత్ర నానారత్నమయానిచ॥ ౪౯॥ ఉన్నతానిచ హ్రస్వాని బహుధా పర్యకల్పయత్ । దేదీప్యమానం మణిదీ ప్తిజాలై స్సింహాసనై రత్నమయైరనేకైః । సోపానమై రత్నమయైశ్చచిత్రై రాకారయామాసన మంటపం శుభం॥ ౫౦॥ ద్వారై రనేకై శ్శిఖరై ద్దశితాత్మ మార్గై ర్విచిత్రై స్సువర్ణకం

ణుల పలకలుపై మూఁతగానున్నది మంచిపూజలతోఁబనితరముగానున్న చట్టపుపట్టెలచేతఁబ్రకాశించియున్నది కూచములకొనలు డెలియకుండఁ గప్పియుండునట్లుపూజలతోనమర్చునట్టివంకరకొయ్యలన్నియురత్నములుగానేయున్నవి ఆమంటపపుతలుపులన్నియుఁబుష్యరాగమణులపలకలచేతఁజేయబడియున్నవి నేలయందునుగోడలయందును నానావిధములైన రత్నములఁగట్టియున్నది-౪౪ మఱియు నామంటపమందు మెంపుసోఫాలున్నవి దానికివాకిళ్లు పెక్కులున్నవి ఇట్లామంటపమును బంగ్రెండువేలకంబములతోఁ బ్రకాశించియుండు దానిఁగా నావిశ్వకర్మ చేసెను- మఱియు నామంటపమందలి తెలుపెఱుపు మొదలైన వర్ణములన్నియునానారత్నకాంతులచేత నాఛాదింపఁబడి తెలియకున్నవి-౪౬- అట్టి మంటపమేత్తటు చూచి నప్పటికి సరిగా నొకయామడ కొలతయుండు నట్లామహానుభావుడు చేసెను - పిదప దానినడుమ సుందరమైన ముత్యాలమంటపము నొకదానిఁ జేసెను- ౪౭- దానిక్రింద నాలుగుమూలలుగలిగియుండు తిన్నెనుజేసెను- ఆతిన్నెయందుఁ బెండ్లికుమారునును గన్యయుఁగూర్చుండ రెండుపీఠములనుగల్పించెను-౪౮-మఱియునామంటపమందంతటబ్రాహ్మణులుగూర్చుండను నానావిధములైన మణులలో సింహాసనపు పీటల నేర్పఱిచెను - అతఁడేర్పఱిచిన పీటలుకొన్ని పొడగులుగానుగొన్ని కుఱుచలుగానున్నవి-౪౯- అతఁడునిర్మించిన మంటపమందుఁజెక్కఁబడిన రత్నములకాంతులచేత దగదగమని ప్రకాశించుచున్నది- అందుమణులచేతఁజేయఁబడిన సింహాసనములు పెక్కులున్నవి రత్న

భప్రకాశైః । తేజోమయైరన్యై రన్యైర్ద్వారై రమ్యం నిర్మమాత్మ
న్మహాత్మా ॥ ౫౧॥ ఏవం చిత్రం కౌశలాన్మంటపం సత్వష్టాదివ్యం కల్పయిత్వావి
శాలం । జామాత్రే తద్దర్శయామాస హృష్టో దృష్ట్వా చైతద్భాస్కరోప్యస్తు
వత్తం॥ ౫౨॥ దేవాంగస్తుతతో రాజాగత్వా కైలాసమాదరాత్ । ఆగంతుంప్రా
ర్థయిత్వా స్వవివాహాయ శివం ప్రభుం ॥ ౫౩ ॥ విష్ణుమాహూయయత్నేన బ్ర
హ్మాణం నాకనాయకం । దిక్పాలాన్భూమిపాలాంశ్చ మంత్రిభిస్తైస్సమా
హ్వయత్ ॥ ౫౪॥ తతః ప్రభాతే దేవాంగ శ్చతురంగబలైర్వృతః । సుముహూ
ర్తే బ్రాహ్మణైర్ఘోషవాదిత్రైః పాఠకైస్సహ ॥ ౫౫ ॥ జగామ పరమ ప్రీ
త్యా భువనం లోకచక్షుషః । తతో బ్రహ్మాదయో దేవా శ్శివముఖ్యా మహాగ
ణాః॥ ౫౬॥ విష్ణుప్రార్వాభాగవతాస్సర్వేపవనమాగమన్ । సూర్యలోకం దేవల

ములచేతఁ జేయఁబడినవై యాశ్చర్యకరములై యుండు కొలువు కూటము
లు పెక్కులున్నవి - వీనిచేత నెల్లమంగళకరమై యుండునట్లా పెండ్లిమంటపము
నతఁడు నిర్మించెను - ౫౦ - ఆమంటపముయొక్క దర్వాజాలపై నుండు
బంగారు శిఖరముల యందలి కలశముల కాంతిచేత నాద్వారములాఛాదిం
పఁబడి తెలియఁగూడక యున్నవి - మఱియుఁ బొడవులుగాఁ దేజోమయము
లై యుండు ద్వారము లనేకములు గలుగునట్లా మహానుభావుఁడామంటపమును
గల్పించెను - ౫౧ - ఇట్లాత్వష్ట తననేర్పువలన నాశ్చర్యమునుగలుగఁజేయునది
యును మిక్కిలి శ్రేష్ఠమును వెడలుపు గలదియునగు నామంటపమును సృజించి
తనయల్లుఁడైన యాసూర్యునకుదానిఁజూపఁగా నాసూర్యుఁడుదానిఁజూచినంత
సించినవాఁడై యానందముఁబొందెను- ౫౨- అంతనక్కడ దేవాంగరాజు ప్రేమ
ముతోఁ గైలాసమునకుఁబోయి తన వివాహమునకురావలయునని లోకనాయ
కుఁడైన యాసాంబశివుని వేఁడుకొని యక్కడనుండివచ్చి విష్ణువును బ్రయత్నము
తోఁబిలిచి బ్రహ్మను స్వర్గమునకు నాథుఁడైన యింద్రునిదిక్పాలకులను భూమి
నిఁబాలించు రాజులను దనమంత్రులసంపి పిలిపించెను- ౫౪- తరువాతఁ దానువీ
రమాతాండునితోఁ జెప్పిన ప్రకారము మఱునాఁడు ప్రాతఃకాలమందు నాదే
వాంగరాజు మంచిలగ్నమందు నాలుగువిధములైన సేనలను గూడఁబిలుచుకొని
బ్రాహ్మణ సంఘములతోను వాద్యములతోను సంగీతపాఠకులతోఁగూడ మి
క్కిలి సంతోషముతోఁ బ్రపంచమునకుఁ గన్నైనసూర్యుని లోకమునకుఁబోయె
ను- అంతలో బ్రహ్మ మొదలగు దేవతలును సాంబశివుఁడు నతనితోఁగూడఁ బ్రమ

స్య వివాహం ప్రేక్షితుం ముదా॥ ౫౭॥ తతస్సూర్యో మహాతేజా దేవతానిక రాంతికే । ఆనీయ దేవదత్తాంతాం దేవాంగాయ దదౌ ముదా॥ ౫౮॥ త్రిలోక సుందరీబాలా మోహయంతీ జగత్త్రయం । రాకేందు బింబవదనా రాజీవనయ నాశుభా॥ ౫౯॥ తటిత్సన్నిభగాత్రాం భోరుహ పాదాయశస్వినీ । యత్నస్సృష్టిరివాభాతి విధాస్సుమనోహరా ॥ ౬౦ ॥ రరాజ దేవలస్యేయ మింద్రాణీ వబిడౌజసః । తతోబ్రహ్మ ముఖైస్సర్వైర్దేవైః రాజాసమాదరాత్ ॥ ౬౧॥ మాంగల్యసూత్ర కన్యాయా బబంధనృపశేఖరః । అక్షతారోపణం చక్రుర్బ్రాహ్మణామంత్రపాఠకాః ॥ ౬౨ ॥ దదుర్నీరాజనం నార్యో మంగళా రావపూర్వకం । కల్పవృక్షః కామధేను శ్చింతామణి రథాజ్ఞయా ॥ ౬౩ ॥ ఇంద్రస్య భోజనాన్యేషాం సర్వేషాం సమకల్పయత్ । చతుర్ధ్వేవం దినేష్వేనీ ద్వైవ్వాహికమహోత్సవః॥ ౬౪॥ తతో దేవాంగ నృపతిః పరమానందసంకులః । ద

ధగణములును విష్ణువు మొదలుగాఁగల శివభక్తులునందఱు దేవలునిఁ బెండ్లిఁజూడనుత్సాహముతో సూర్యునిలోకమునకువచ్చిరి- ౫౭ - అంత నధికతేజస్సుగల యాసూర్యుఁడు సమస్తదేవతలకు నెదుటఁ దనచెల్లెలైన దేవదత్తనుదెచ్చి యాదేవాంగునికొసంతోషముతో నిచ్చెను- ౫౮ - ఆబాలయైన దేవదత్త మూఁడులోకములలోని వారి కందఱికంటె సౌందర్యముగలది మూఁడులోకములను మోహింపఁజేయునదియుఁ జంద్రబింబమువంటి మోముగలదియుఁ గమలమువంటి కన్నులు గలదియు మనోహరమైనదియు మెరుమువంటి దేహముగలదియుఁగమలములవంటి యడుగులుగలదియుఁ గీర్తికలదియు మిక్కిలి సుందరియై బ్రహ్మదేవుని ప్రయత్నపూర్వక సృష్టివలెఁ బ్రకాశించుచున్నది - ౬౦ - అట్టి యాదేవదత్త యింద్రునకు శచీదేవివలె నాదేవలునకు భార్యయై ప్రకాశించెను- పిమ్మట నాదేవలరాజు బ్రహ్మ మొదలగు దేవతలతోడ నతిప్రేమచేత నాదేవదత్తకు మంగళ సూత్రమును గట్టెను - అప్పుడు బ్రాహ్మణులు మంత్రముల జెప్పుచుఁదలఁబ్రాలుపోసిరి - ౬౨ - స్త్రీలు మంగళకరములైన పాటలుపాడుచునారతిపట్టిరి తరువాత నింద్రుని యాజ్ఞచేతఁ గల్పవృక్షము కామధేనువు చింతామణియుమూఁడునువారల కెల్లభోజనములకుఁదగినద్రవ్యములనిడి భోజనముల జేయించెను - ఇట్లునాలుఁగుదినములు పెండ్లిమహోత్సవము మిక్కిలిమనోహరముగానాయెను - ౬౪ - అటు పిమ్మట దేవాంగరాజు మిక్కిలి సంతోషభరితుఁడై మొదటఁపార్వతీపరమేశ్వరులకుఁ బెండ్లికట్నపుదోవతులఁజీ

దా వస్త్రాణ్యేభ్య స్తవికాన్యాదాతు శివయో స్తదా॥ ౬౫॥ బ్రహ్మవిష్ణ్వాది దేవేభ్యో దత్వా దివ్యాంబరాణిసః । దివ్యవస్త్రైశ్చ బహుభి ర్దేవాంగో రాజశేఖరః॥ ౬౬॥ వైవాహికోత్సవాయాతా త్సర్వాం శ్చసమతోషయత్ । వస్త్రమేకం తతో దివ్యం భైరవాయన్యపోదదా ॥ ౬౭ ॥ తద్భైరవో నాప్యగృహ్ణాచ్చ క్రోధామర్షపూరితః । కంపయాన స్తుమూర్ధానం దేవలం భైరవో బ్రవీత్ ॥ ౬౮ ॥ రాజన్మయి పరామర్శోద్య సంజాతశ్చిరాయతే । దత్వావస్త్రాణిసర్వేభ్యో వ్యతాక్షీః శ్శేషమద్య మే॥ ౬౯॥ దాతవ్యం కిన్ను దేవాంగ పూర్వమేతన్న మేత్వయా । దత్తశేషం నగృహ్ణామినయోగ్యం మమతన్నృప॥ సుందరో భైరవశ్చాపి సా అగత్యచావివేకతః । స్వస్యాపిదత్తం వస్త్రంచ శిథిలీకృత్వానేకతః॥ శమీవృక్షంచనిక్షిప్య హ్యేవదశ్చవిశేషతః । దాతవ్యమేకం

రలనిచ్చెను- ౬౫ - పిమ్మట కెల్లరాజులకు శిరోభూషణముగానుండునట్టి యా దేవాంగరాజు బ్రహ్మవిష్ణువు మొదలుగాఁగల దేవతలకొఱకు దివ్యములైన వస్త్రములనిచ్చి యింక నావివాహమహోత్సవమునకు వచ్చినవారికంతయు ననేకములై నమంచివస్త్రములనిచ్చి వారినందఱ సంతోష పఱిచెను - పిమ్మట నారాజు మంచి శ్రేష్ఠమైనదోవతిని భైరవునికొఱకిచ్చెను - ౬౭ - దాని భైరవుఁడు గ్రహింపఁడాయెను - అసూయతోఁ గూడుకొన్నవాఁడై యాభైరవుఁడుకోపించుకొనెను- తలయూఁచుచు దేవలునిఁగూర్చి భైరవుఁడిట్లనెను-౬౮- ఓరాజా తిన్నఁగానింతసేపటికి నీకు నామీఁద జ్ఞాపకముకలిగెనా - అందఱకు వస్త్రములనిచ్చి మిగిలిన వస్త్రమును నాకొఱకిచ్చితివి - ౬౯ - ఈ వస్త్రమును నీవు ముందు నాకీఁ దగదటోయి దేవాంగుఁడా - అందఱకీఁగా మిగిలినవస్త్రమును నేనుదీసికొనను ఓరాజా యదినాకుదగినదికాదు- అనిసుందరుడైన భైరవుఁడు అవివేకమువల్లవచ్చి తనకుయిచ్చిన వస్త్రమునుచించి జమ్మిచెట్టుమీఁదవేసి నాకుదివ్యమైన వస్త్రము నొకటియివ్వవలెనని చెప్పెనూ - యప్పటికిన్ని శుచిగానుండెడి దేవాంగుఁడు తిరిగి చూచి అతని దుర్మార్గముచేతను నేనిచ్చి నవస్త్రమును యీప్రకారముచేస్తివి అనిపల్కెను - కాబట్టినీకు వస్త్రమునుయీకూడదుపోవోయి నీమనసుకొద్దిపోయనిచెప్పెను అదుష్టుడైన భైరవుడు గౌరీపతియైన శంకరునిపొంది అతని పాదములకు నమస్కరించి గొప్పమాటచెప్పెనుసమస్తదేవతులకున్ను యథాప్రకారము వస్త్రములనిచ్చి నన్ను మరచెనూ- అనిచెప్పగానుసాంబమూర్తి దేవాంగునిచూచి స్వచ్ఛమైనదిగామున్నదివ్య

వస్త్రంచ దివ్యం స్వచ్ఛం సదాసుచిః॥ దృష్ట్వాపునశ్చ దేవాంగః తస్యదుర్మా గఃచింతయా । ఏవం కృత్వా దత్తవస్త్రం దేవాంగోహ్య బ్రవీద్వచః॥ దాతుంపశక్యతేతుభ్యం గచ్ఛశీఘ్రం యథామతిం । సభైరవోసాదుష్టాత్మాగౌరీశం ప్రాప్యశంకరం ॥ తస్యపాదౌ నమస్కృత్య సోబ్రవీ ద్వచనం మహత్ । దేవతానాంచసర్వేషాం దత్వావస్త్రం యథాక్రమం ॥ తమాంసం స్మృత్యదేవేశ ఇత్యాహవచనంమహత్ । దృష్ట్వాస శంభుర్దేవాంగం భైరవస్య యథానుభం॥ దాతవ్యమేకం వస్త్రంచ దివ్యం స్వచ్ఛం యథావిధి । పురాతంహంభైరవస్యదివ్యం మోహాకరం సదాదదౌ వస్త్రంచదేవేశ ద్రష్టవ్యంచ కుజోపరి । దృష్ట్వేశంభై రవశ్చాథ హ్యబ్రవీత్సార్థకంవచః॥ సదత్తవస్త్రం దేవేశ నాహముక్సహతే సదా । శమీవృక్షేచతద్వస్త్రం ఛేదం కృత్వాతివేగతః॥ నిక్షిప్యతేమయూసాథు హ్యుగ్రమూర్తిః స్వదాసుచిః । దృష్ట్వాతు శంభురీశానో గత్వాత్వం కుమతీసదా కుజస్యాథ ప్రదేశేతు వసతిస్తేచసర్వదా - మనబంధురనాగేంద్రాః స్తురంగా న్వాయురం హసః ॥ ౭౨ ॥ భూషణానీ విచిత్రాణి బహూర్ణదాసీ గణాన్రవిః । స్వస్వసుదేవ దత్తాయా వ్యతాన్తోత్పారితోషికం ॥ 23 ॥ బ్రహ్మవిష్ణు మహేశశ్చ జగ్ముర్వై స్వాలయాన్ప్రతి । ఇంద్రాది దేవతాస్సర్వా యేచన్యే దేవయోనయః॥ ౭౪॥ బ్రహ్మర్షయోన్యేసర్వేపి జగ్ముస్స్వ స్వాలయాన్ప్రతి । దేవాంగోపి తతోరాజా భార్యయా

మైనదిగా యథావిధిగా యిన్నవలెనూ - ముందునేను భైరవునికి దివ్యమైనట్టి యుమోహాకరమైనట్టియు ముందునేసిన వస్త్రిమునిచ్చితిని ఈశ్వరుడా దాని చించిజమ్మిచెట్టుమిదవేశెనుచూడుడీ- ఆభైరవుడుసాంబమూర్తినిచూచి సార్థకమైనవచనమునుపల్కెను ఓసాంబమూర్తీ అతడిచ్చినవస్త్రిమునుజించి జమ్మిచెట్టుమీదవేస్తివిగదా-యిప్పటికెన్ని శుచియైనయుగ్రమూర్తీయైనసాంబమూర్తీ ఆభైరవునిచూచి శీఘ్రముగా నీవుపోయి జమ్మిచెట్టుక్రింద వసతియేర్పరచుకొనియుండమని శపించెను అప్పుడుసూర్యుండు మదపుటేనుంగులను గాలితో సమానమైనవడిగలగుఱ్ఱములను విచిత్రములైన తొడవులను బెక్కుపరిచారికలనుదనచెల్లెలైన దేవదత్తకు సంతోషముతోగానుకగానిచ్చెను- 23- అంతనా పెండ్లికి వచ్చియున్న బ్రహ్మదేవుడు విష్ణువు నీశ్వరుడును దమతమ యిండ్లకుఁ బోయిరి మఱియు ఇంద్రుండు మొదలైన దేవతలందఱును బ్రహ్మర్షులును దక్షిణవారందఱునువారివారియిండ్లకుఁబోయిరి అంతనా దేవాంగరాజును సూ

స్వబలైస్సహ ॥ ౭౫॥ ఛాయాభాను సమాజ్ఞప్తో జగామా మోదపట్టణం సపట్టణం సమాసాద్య పాలయన్రాజ్యముత్తమం॥ ౭౬॥ ఆనంద యన్ప్రజాస్సర్వా భార్యయా దేవదత్తయా। రమతేస్మ చిరంకాలం పౌలోమ్యేవ పురందరః ॥ ౭౭ ॥ దేవాంగస్య వివాహాఖ్యం సుఖలం యశ్శ్రావయేద్భక్తితః ప్రీత్యాయశ్శ్రుణుయాత్సవంతిసకలా సిద్ధానిలబ్ధానిహి । యెవస్త్రాణిదదత్య లంచన్పతే రై వ్వాహికే మంగళంసూత్రం సర్వసుఖానితైరతి చరాంకారు తోష్యాలినః ॥ ౭౮ ॥ ఇతిశ్రీ బ్రహ్మాండపురాణే - దేవాంగచరితే - దేవాంగ వివాహోనామ ద్వాదశోధ్యాయః.

శ్రీసూతః ॥ అథ దేవాంగరాజర్షిః ప్రశశాసవసుంధరాం ॥ ప్రజానాంజ నయన్హర్షం మసమానపరాక్రమః ॥ ౧॥ యథైవ సర్వదేవానాం దేవరాజేమరావతీం। గాంచాస్మిన్ పాలయత్యేవం ప్రజాఃపుత్రానివౌరసాన్॥ ౨॥ ప్రపద్యపరమానందం ప్రజావవృధిరేభృశం । సర్వసస్య ఫలాఢ్యాసా రాజ

ర్యునిచేతనతనిభార్యయైన ఛాయాదేవిచేతనుసెలవుతీసుకొని తనభార్యయైన దేవదత్తనుగూడఁబిలుచుకొనితన సేనలతోడనామోదపట్టణముకుఁబోయెను - అతఁడుపట్టణముచేకుఁబోయిక్షేమమైనతనరాజ్యమునుబాలించుచుఁ బ్రజల సంతోషపెట్టుచుశచీదేవితోనింద్రుఁడువలెఁదనభార్యయైనదేవదత్తతో బహుకాలము క్రీడించెను - ౭౭ - ఈదేవాంగుని వివాహకథనెవ్వఁడు సమగ్రముగానతి భక్తితో వినిపించునో యెవ్వఁడుసంతోషముతో వినునో వారికిద్ధలిది సన్ని కోర్కులుసిద్ధించును - మఱియు నీదేవాంగరాజు వివాహకథను జదివినప్పుడు వస్త్రములనెవరిత్తురో మంగళసూత్రమును జేయించి యెవరుదానము చేయుదురో వారలకుసాంబశివునిదయవలన సుఖములధికముగాలభించును - ౭౮ - ఇది బ్రహ్మాండ పురాణంబున దేవాంగచరితంబున దేవాంగ వివాహమన్నది పండ్రెండవ యధ్యాయము.

తరువాతవృత్తాంతమునాఋషులకుసూతుఁడుచెప్పుచున్నాఁడు - పిమ్మటసరిలేనితాపముగల యీదేవాంగమహారాజు ప్రజలకు సంతోషమును గలుగఁజేయుచుభూమిని బాలించెను-౧- సమస్తదేవతలకుఁ బ్రభువై నయింద్రుఁడు స్వర్గమును బాలించురీతి నీదేవుఁడు భూమినిబాలించుచుండఁగా జనులండఱు నౌరసపుత్రులనుబొందినట్లు సంతోషించి మిక్కిలివృద్ధిబొందిరి- భూమిసమస్తములై సపయిర్లతోనుబంటలతోనొప్పినదై పతివ్రతయైన స్త్రీగుణవంతుఁ

తేస్మవసుంధరా॥ ౩॥ గుణవంతం సమాసాద్య పతిం సాధ్వీవసుందరీ । నాతివ
షతిపర్జన్యో నానావృష్టిః కదాప్యభూత్ ॥ ౪ ॥ నపీడాపక్షిసత్వేభ్యో నచశ
త్రుకృతంభయం । కాలేవర్షతిపర్జన్యస్సర్వౌషధిసమాకులా॥ ౫॥ సంపూర్ణ
ఫలదాపృథ్వీ ప్రజాస్సానందకందళాః । సర్వవిద్యాసు కుశలా వినయాచారత
త్పరాః॥ ౬॥ తపస్వినశ్చయజ్వానో బభూపుర్బ్రాహ్మణాస్తదా । క్షత్రియా
వీర్యసంపన్నాః కలావంతోయశస్వినః ॥ ౭ ॥ సుశీలాస్తేన వృధిగే తస్మిన్పా
లతిమేదినీం। గోపోషణపరానిత్యం ధనధాన్యాఘశోభనాః॥ ౮॥ సదాచార
సమాయుక్తాయశో వినయభూషణాః । పురాణ శ్రవణోద్యుక్తా స్సతతజ్ఞాన
కాముకాః॥ ౯॥ ఆర్యపూజా లబ్ధవర్ణా ఆర్యావవృధిరేతదా । శూద్రాశ్శుశ్రూ
షణపరాస్సతాం ధర్మవివర్ధనాః ॥ ౧౦ ॥ కృషీవలావవృధిరే మహాధాన్య వి

డై సపెనిమిటినిబొంది యెట్లుప్రకాశించునో యాప్రకారము ప్రకాశించెను- వ
ర్షదేవత యధికముగావర్షించఁడు- ఎప్పుడును వానలేకయుండుటలేదు- ౪-
పక్షులవలనను జంతువులవలనను బాధలేదు- శత్రువులుచేయునట్టి భయములే
దు- వానదేవుఁడు కాలముతప్పక వానకురియును- భూమిసమస్తములైన యో
షధులచేత బూర్ణమైసమగ్రములయిన పంటలనిచ్చునదియైయుండెను- అప్పు
డుజనులందఱుసంతోషముతోగూడినవారుగాను సకలవిద్యలయందుఁ జాతు
ర్యముకలవారుగాను వినయమునాచారమునుగలవారుగానుండిరి - ౬ - అప్పు
డు బ్రాహ్మణులందఱు తపస్సుచేయువారుగాను యజ్ఞములుచేసిన వారుగానుం
డిరి - ఆదేవాంగరాజుభూమినిబాలించునపుడు క్షత్రియులు పరాక్రమము గల
వారుగాను సకలశిల్పములు నేర్చినవారుగాను గీర్తిగలవారుగాను మంచి న
డవడిగలవారుగానువృద్ధిఁబొందిరి- అప్పుడువైశ్యులెల్లప్పుడునావులబోషించు
టయందాసక్తికలవారుగాను రొక్కమునకు ధాన్యమునుతీయుట ధాన్యమును
రొక్కమునకమ్ముట యీబేరములుచేయువారుగాను మంచి నడవడిగలవారు
గాను గీర్తియువినయమునలంకారముగాఁగలవారుగానుబురాణములనువినఁ
బ్రయత్నముగలవారుగా నెప్పుడు జ్ఞానమునుగోరువారుగాను బెద్దలఁబూజసే
యుటయందుఁదెలిసినవారుగానువర్ధిల్లుచుండిరి - శూద్రులుసత్పురుషులకుశ
శ్రూషచేయుటయందాసక్తికలవారై ధర్మమునుబెంచువారై కృషిచేసికొ
నిదానివలనవిశేషముధాన్యములఁబండించుకొనుచువృద్ధిఁబొందుచుండిరి-సమ
స్తప్రజలను నానందమునుబెంచుచున్న యాదేవలునిరాజ్యమందుఁ గాళ్లులేని

వృద్ధయః । నపంగవోనబధిరానాం థానై వసదామయాః॥ ౧౧॥ నై వధూర్తా
నఖన్నాశ్చనవిరూపా జనా స్తదా । తస్యరాష్ట్రే దేవలస్య జనానందవివర్ధనే॥
౧౨ ॥ నై వానివాపనంకించిత్త్వవిరాణాంచపశ్యతాం । స్త్రియశ్చశీలసంప
న్నానై వాసంగతభర్తృకాః ॥ ౧౩ ॥ నవంధ్యానై వదుశ్శీలా నచవిభిన్నదా
వ్యాదాః । రాజంతేస్మ తదానార్యః పతిభక్తి సమన్వితాః॥ ౧౪॥ నాప్యాసీత్తు
త్రకలహో నమాత్సర్యంచకుత్రచిత్ । కృపణాశ్చాపినై వాసన్ స్తత్రరా
ష్ట్రేమనోహరే ॥ ౧౫ ॥ నాకస్మికభయంకించి ద్విద్యతేస్మ కదాచన । అన్యో
న్యస్నేహసంయుక్తా స్సదాసంతుష్టమానసాః॥ ౧౬ ॥ వినయాచారసంపన్నా
ధర్మయత్నపరాయణాః । యథా స్వవృత్తయస్సర్వే జనా స్తత్రచకాశిరే॥ ౧౭॥
సర్వౌషధిసమోపేత సంపూర్ణ ఫలదాయినీ । భూమి స్తదారాజతేస్మ జనానం
దవివర్ధనీ॥ ౧౮॥ ఏవంప్రశాసతో భూమిం దేవాంగస్వామితౌజసః। అజాయం
తతతఃపుత్రా స్త్రియ స్త్రీతాగ్నివర్చసః ॥ ౧౯ ॥ దివ్యాంగో విమలాంగశ్చధ

వారులేరు - చెవిటివాండ్రులేరు కన్నుగానని వారులేరు - ఎల్లప్పుడు రోగముగ
లవారులేరు - మోసగాండ్రులేరు - దుఃఖపడ్డవారులేరు - వికృతరూపముగ
లజనులులేరు- ౧౨- ముసలివారుచూచుచుండఁగాఁ బాలురకుఁ బైతృకకృత్య
ములుజరుగుటలేదు - స్త్రీలందఱు మంచి నడవడిగలవారై దీర్ఘ సుమంగ
ళులుగానుండిరి - అప్పుడు స్త్రీలలో గొడ్రాలులేదు - చెడునడతగలదిలేదు -
కోరికదీరనిది లేదు - స్త్రీలు తమ పెనిమిట్లయందుభక్తిగలవారై ప్రకాశించు
చుండిరి- ౧౪- ఎక్కడనుజగడములేదు- ఒకరిమీఁదనొకరికి మత్సరములేదు-
మిక్కిలి పొంపై యున్న యీ రాజ్యమందు దరిద్రులును లేరు - ౧౫ -
ఆరాజ్యమందెప్పుడు నహేతుకమైన భయముకలగదాయెను- అక్కడిజనులం
దఱునొండొరులయందుఁ బ్రీతిగలవారును సర్వకాలమును దనిసియున్న మన
స్సులుగలవారును వినయమునాచారము నధికముగాఁగలవారును ధర్మమును
జేయఁబూనికగలవారును దమతమవర్ణముల నడవడితప్పనివారై యుండిరి-౧౭-
అప్పుడుభూమిసమస్తౌషధులతోఁగూడినసకలవిధములైన ధాన్యములఁ బండుచు
సకలజనులకు సంతోషమును బెంచునదియై ప్రకాశించెను- ౧౮- ఈప్రకార
ము భూమినిఁ బరిపాలించుచున్న మహాపరాక్రమశాలియయిన యీ దేవాంగ
రాజునకుఁబిమ్మటమూఁడగ్నులవంటి తేజస్సులుగల ముగ్గురుకొడుకులుపుట్టిరి-
దివ్యాంగుఁడు విమలాంగుఁడు మిక్కిలి పరాక్రమవంతుఁడైన ధవళాంగుఁడు

వళాంగోఽతిపీర్యవా౯। ప్రపేదు స్తేతతో వృద్ధింత్రయోశీప్తాఇవాగ్నయః॥ ౨౦ ॥ లేభతుఃపరమంతోషంపుత్రైస్సేఃపితరౌతదా । జయంతేనతనూజేన యథేంద్రాణీపురందరౌ ॥ ౨౧ ॥ కందర్పేణరమావిష్ణూకుమారేణయథాశివౌ । దేవదత్తాచదేవాంగ స్తైనేవాసయతాంసదా॥ ౨౨॥ అనన్యమానసౌకాలమానం దభరితౌచతౌ । తేషాంపితాతుపుత్రాణాం దేవాంగఃకాలపవచ ॥ ౨౩ ॥ జాత కర్మాదిసంస్కారా నకరోద్విధివత్తతః । సర్వ ప్రవీణా స్తేసర్వాయుధ శాస్త్ర విశారదాః ॥ ౨౪ ॥ ధర్మత్రాణపరాశ్చైవబభూవుఃప్రాప్తయావనాః । తత సూర్యసుతా స్త్రిస్త్రిపోవిద్యా ఇవోజ్వలాః ॥ ౨౫ ॥ స్వర్ణప్రభాచపద్మాక్షీచపలాక్షీతినామతః । తేషాంవివాహమకరోత్పుత్రాణాందేవలోముదా ॥ ౨౬ ॥ దేవదత్తాచదేవాంగస్నుషాభిర్హర్షమాపతుః । దివ్యాంగస్తుతతఃపిత్రాయావరాజ్యే ప్రతిష్ఠితః॥ ౨౭॥ శాసతిస్మ స్వయం రాజ్యం మంత్రిభిస్స

ననునాముగ్గురుకొడుకులు నగ్నులు వెలుగునట్లువృద్ధిబొందిరి- ౨౦- అప్పుడాకొడుకులచేతఁ దల్లిదండ్రులై న దేవదత్తయు దేవాంగమహారాజును జయంతునిచే తశచీదేవియు నింద్రుఁడు నెట్లుసంతోషమునుబొందిరో యట్లు పరమానందమునుబొందిరి- ౨౧- మన్మథునిచేతమహాలక్ష్మియు మహావిష్ణువునువలెను- గుమారస్వామిచేతఁ బార్వతీ పరమేశ్వరులు వలెను దేవదత్తయును దేవాంగుఁడునా కొడుకులచేత సంతోషమునుబొందినవారై మనసునందొంచుచింతలేక కాలమునుగడపిరి - పిమ్మటవారితండ్రియైన దేవాంగమహారాజా కొడుకులకుఁ గాలమతిక్రమింపకయే శాస్త్రరీతిగా జాతకర్మాది సంస్కారముల నన్నిటిని జేసెను - వారికియావనమువచ్చునంతలో నన్నిటియందు నేర్పరులుగాను సమస్తములైన యాయుధములనుబ్రయోగించుట మొదలగువాని దెలుపునట్టి శాస్త్రములనెల్లఁ జదివినవారుగాను ధర్మమును గాపాడుటయే ముఖ్యముగానెంచువారుగానై రి - అంతస్వర్ణప్రభయనియుఁ బద్మాక్షియనియుఁ జపలాక్షియనియుఁ బేరులతోసూర్యునికిముగ్గురుకూతులు మూడువేదములవలెఁబ్రకాశించుచుండఁగా వారల నాదేవాంగుఁడు దనకొడుకులకుఁ దీసి పెండ్లిచేసెను - ౨౬ - ఇట్లుపెండ్లిచేసి దేవదత్తయును దేవాంగుఁడు నాకోడండ్రచేతసంతోషపడిరి - అంతమహాబుద్ధిశాలియైన యాదివ్యాంగుఁడు తండ్రిచేత యావరాజ్యమందుఁ బట్టాభిషేకముచేయంబడి తానుమంత్రులతోడ రాజ్యమును బాలించెను - ఓబ్రాహ్మణులారా తరువాత నాదేవాంగరాజాదిశేషుని కూ

హాబుద్ధిమార్గ । దేవాంగ శ్చంద్రరేఖాయాం శేషపుత్ర్యాం తతో ద్విజాః॥
౨౮॥ తనయంజనయామాస సర్వలక్షణసంయుతం । సుధర్మ ఇతివిఖ్యాతం ధ
ర్మశీలంమహాబలం॥ ౨౯॥ సపుత్రోవవృధే శ్రీమాన్ శుక్లపక్ష ఇవోడురాట్ ।
తతఃకరూశాధిపతి శ్శూరసేనో మహాబలః ॥ ౩౦ ॥ దేవాంగ రాజ్యమఖిలం
క్షోభయామాసదర్పితః । దేవాంగస్తుత తశ్శ్రుత్వా విప్రియం తేనకారితం॥
౩౧॥ సూరసేనం బలిం హత్వా పౌరుషేణరణాంగణే । తద్రాజ్యే స్థాపయా
మాస సుధర్మం ధర్మవర్ధనం॥ ౩౨॥ సోభిషిక్త స్తతః పిత్రా పుండరీకపురేశుభే।
తద్రాజ్యం పాలయామాస పితృవద్ధర్మ విత్తమః॥ ౩౩॥ తతఃకరూశాధిపతేస్సు
ధర్మ స్స్వామితౌజసః । అవంతి రాజతనయాం పుష్కలాం విశదప్రభాం॥ ౩౪॥
ఉద్వాహమకరోచ్ఛ్రీమాన్ దేవాంగ స్తస్య యశస్వినః । సతయా రమమాణ
స్తుసుధర్మోతులవిక్రమః॥ ౩౫॥ కారూశంచ స్వకం రాజ్యం శాసన్నా స్తతో
ముదా । దేవాంగోపిమహేష్వాసో రాజాతులితవిక్రమః॥ ౩౬॥ పాలయన్ శ్చ

తురైన చంద్రరేఖయందు సకలసాముద్రికలక్షణములతోఁ గూడినట్టియు ధర్మాచరణబుద్ధిగలయట్టియు మిక్కిలిబలముగల సుధర్ముఁడని ప్రసిద్ధికెక్కిన కొడుకునుబుట్టించెను - ౨౯ - సకలసంపదలుగలయాకుమారుఁడు శుక్లపక్షమందుఁ జంద్రుఁడునలెవృద్ధిఁబొందెను - అంతఁగరూదేశములకుఁ బ్రభువైనట్టియు మిక్కిలియు క్కరిమైన సూరసేనుఁడనురాజు గర్వించినవాఁడై దేవాంగుని రాజ్యమునంత దల్లడింపఁజేసెను - అంత నాదేవాంగుఁడా శూరసేనుఁడుచేసిన యపకారమునువిని బలవంతుఁడైన యాశూరసేనుని యుద్ధరంగమందుసంహరించి ధర్మమునుపెంచునట్టి తనకొడుకైన సుధర్ముని నారాజ్యమందుఁబట్టాభిషిక్తుంజేసి నిలిపెను - ౩౨ - సకలధర్మములు దెలిసినవారిలో మిక్కిలి శ్రేష్ఠుఁడైన యాసుధర్ముఁడు తనతండ్రిచేత శుభకరమగు పుండరీకపురమందుఁ బట్టాభిషిక్తుఁడై తండ్రివలె నారాజ్యమునుబరిపాలించెను- ౩౩ - అంతనాదేవాంగుఁడు తనకుఁగొడుకైనట్టియుఁ గరూదేశములకుఁ బ్రభువైన మహాపరాక్రమశాలియైన సుధర్మునకు నవంతిరాజుకూతురైన స్వచ్ఛమైన దేహకాంతిగల పుష్కలయను కన్యకనుదచ్చి వివాహముచేసెను - తరువాతసరిలేని శౌర్యముగల యాసుధర్ముఁడా పుష్కలతోఁ గ్రీడించుచుదనకరూశదేశమునుజక్కఁగాఁ సంతోషముతోఁ బరిపాలించుచుండెను - గొప్పధనుస్సుగలయట్టియు సరిలేని పరాక్రమముగల యాదేవాంగుఁడును దనకొడుకులతో

స్వకంరాజ్యం వర్తతేస్మ సపుత్రకః ॥ ఇతిశ్రీ బ్రహ్మాండపురాణే - దేవాంగచరితే - దేవాంగ రాజ్యపరిపాలనంనామ త్రయోదశోధ్యాయః.

తతస్సురాక్షసాస్సర్వే దివ్యవస్త్రైరలంకృతాన్ । విలోక్య దేవగంధర్వాన్ హసతస్స్వేచ్ఛభూసురాః ॥ ౧ ॥ స్వభర్త్రే వజ్రదంష్ట్రాయ వ్యాచఖ్యుర్దేవవత్తరం । తేషాం తద్వచనం శ్రుత్వా వజ్రదంష్ట్రో నిశాచరః ॥ ౨ ॥ అసోఢుకామస్తచ్ఛ్రియో దేవానాం పూర్వమత్సరాత్ । జిత్వా తానఖిలాన్ దేవాన్ ద్విజిత్య పురందరం ॥ 3 ॥ అహమేవ త్రిలోకేశో భూయాసం విగతజ్వరః। ఇతిమత్వా చ దుర్బుద్ధిర్వజ్రదంష్ట్రిస్స సోదరాన్ ॥ ౪ ॥ వ్యాఘ్రవక్త్రం సర్పజిహ్వమాహూయేదం జగాదహ । శ్రుతంహి భ్రాతరావద్య యువాభ్యాం నిర్జరోచ్ఛ్రియః ॥ ౫ ॥ అలంకృతా దివ్యవస్త్రైరటంతే భృశదర్పితాః । అస్మాన వస్త్రాన్ దృష్ట్వా చ హసంతి బహుధాసురాః ॥ ౬ ॥ దేవాంగో వస్త్రకర్తా చ తానేవానుగమన్నృపః । దత్వా రాజా సురాదిభ్యో వేత్వా వస్త్రాణి సాదరం ॥ ౭ ॥ నరాణాముర గాణాంచ దత్వానేకాని దేవలః । దత్తవాన్ఖలు నాస్మ

డుఁ దనరాజ్యమును బాలించుచుండెను- ౩౬- ఇది బ్రహ్మాండపురాణంబున - దేవాంగచరితంబున - దేవాంగుఁడు రాజ్యమును బాలించుట యన్నది పదమూడవయధ్యాయము.

ఓ బ్రాహ్మణులారా పిమ్మట రాక్షసులందఱు దేవతలును గంధర్వులును మంచి శ్రేష్ఠములైన వస్త్రములచేతనలంకరించుకొని తమ్ముఁ బరిహాసముచేయుచుండఁగాఁ జూచి యాదేవతలకార్యమును దమకురాజైన వజ్రదంష్ట్రునికొఱకుఁ జెప్పిరి - వజ్రదంష్ట్రుఁడను రాక్షసుఁడు వారుచెప్పిన యామాటనువిని పూర్వద్వేషమువల్ల దేవతలకుఁ గలిగిన యాశ్రేయస్సును సహింప నిష్టములేనివాఁడై యాదేవతలనందఱ నింద్రుని జయించి మనోవ్యథలేక నేనేమూఁడులోకములకుఁ బ్రభువునయ్యెదను- అనియిట్లుతలఁచి తెలివిలేనియతఁడు తన తమ్ములైన వ్యాఘ్రవక్త్రుని సర్పజిహ్వునిఁ బిలిచి యిట్లనెను - ఓ తమ్ములారా యిప్పుడు దేవతలకుఁగలిగిన మేలిమిని మీరువింటిరిగదా- ౫- మంచి శ్రేష్ఠములైన వస్త్రములచేతనలంకరించుకొని మిక్కలి కావరించితిరుగుచున్నారు- వస్త్రములులేని మనలఁజూచి యాదేవతలు పలువిధములఁ బరిహాసముచేయుచున్నారు - ౬ - వస్త్రములనేసిన దేవాంగరాజును వారినే యనుసరించెను - ఆ దేవాంగరాజు పటములనేసి ప్రీతితో దేవతలుమొదలగు వారికొఱకిచ్చి మనుష్య

భ్యం దర్పం తస్య హిపశ్యతం॥ ౮॥ సేవాలయే శంకరోపి నాస్మభ్యం దత్తవాన్ ఖలు । వినాస్మాభిర్జనాన్ లోకే సర్వేవ స్త్రైరలంకృతాః ॥ ౯ ॥ దేవానలంకృతాన్ దృష్ట్వాన స్త్రైః కేస్వర్థ తేసమునః । అపౌరుషా ఇవవయం హాస్యమానాశ్చతైర్ముహుః ॥ ౧౦ ॥ తూష్ణీం స్థాతుం తతోస్మాకం నోచిత ఖలుసోదరా । వినాశయిత్వా దేవానాం ప్రారంభం విక్రమోద్ధతాః। ౧౧॥ ఇంద్రం జిత్వా ద్రావయిత్వా చాలయిత్వా త్రివిష్టపాత్ । వయమేవత్రిలోకేశా భూయామగతశాత్రవాః॥ ౧౨॥ ఏవం కృతే ఖిలేలోకే వై భవో స్మాకమేవహి । తేనైవముక్తౌ జ్యేష్ఠేన భ్రాతరౌ తావుచతుః॥ ౧౩॥ యదుక్తంభవతాభ్రాతర్వజ్రదంష్ట్రమహామతే । అస్మాన్ దేవాహసంతీతి తత్సత్యం నాత్రసంశయః॥ ౧౪॥ అన్యద్వచోదుష్కరంతు శృణుతద్దైత్యవల్లభ । పరాజితేతు దేవేంద్రే అస్మాభిర్విక్రమోద్ధతే ॥ ౧౫ ॥ తదవస్థాం తతోజ్ఞాత్వా యాతిచక్రధరోహరిః ॥

లకు సర్పములకునిచ్చి మనకొంతకీఁడాయెనుగదా - అతని గర్వమును జూడుఁడు- ౮- శివుఁడు తన కొలువుకూటమందు దేవాంగునిచేతి వస్త్రములనుదీసి తానందఱకిచ్చునపుడతఁడును మనకీకపోయెనుగదా- మనములేప్ప లోకములందుండు తక్కినజనులకందఱు వస్త్రములచేత నలంకరింపఁబడిరి- ౯ - వస్త్రములచేతనలంకరింపఁబడిన దేవతలఁజూడఁగా నామనసోర్వలేదు- మనము పౌరుషములేనివారివలె వారిచేతఁ బలుమాఱు పరిహాసము చేయఁబడుచున్నాము- ౧౦- కాఁబట్టి మనమూరకుండుట యుక్తముకాదుగదా పరాక్రమముచేత నతిశయించి యాదేవతలకార్యములను జెఱిచి యింద్రుని జయించి స్వర్గము నుండి యతనిఁగదలించి తరమి శత్రునాశనము చేసినవారమై మనమే మూఁడులోకములకుఁ బ్రభువులమగుదము- ౧౨- ఇట్లు చేసినపక్షమందు సమస్తలోకములయందు నైశ్వర్యము మనకేగాని యితరులకుఁగలుగదుగదా- అని యిట్లతఁడుచెప్పఁగా నతనితమ్ములతనిఁగూర్చి యుత్తరముచెప్పిరి - ౧౩ - ఓయన్నా మహాబుద్ధిశాలియైన వజ్రదంష్ట్రుఁడా నీవుదేవతలు మనలఁ బరిహాసము చేయుచున్నారనిచెప్పిన దేదిగలదో యదియథార్థమా విషయమందు సందేహములేదు - ౧౪ - నీవుచెప్పిన రెండవమాటయున్నదే యదిమాత్రముకష్టసాధ్యము - ఎట్లనినఁజెప్పెదమువినుము - పరాక్రమముచేతనతిశయించియున్న దేవేంద్రుఁడుమనకోడిపోఁగానే యతనుదశనువిని మహావిష్ణుచక్రా యుధమునుధరించివచ్చును - అతఁడు శత్రువులనోర్చువాఁడు బెదరింపఁగూడని వాఁడు

అమిత్రసాహందుర్ధర్షం దైత్యారిం రణమూర్ధని ॥ ౧౬ ॥ అశక్యంజేతుమ
స్మాభి శ్శార్ఙ్గధన్వా నమచ్యుతం । వినై కేనత్రిలోకేషు హరిణా రాక్షసర్షభ ॥
౧౭ ॥ యోద్ధానవిద్యతేస్మాభి స్తం సోఢుం దుష్కరంరణే । ఇత్యుక్తవంతౌతౌ
దృష్ట్వా భ్రాతరౌరాక్షసాధిపః ॥ ౧౮ ॥ వజ్రదంష్ట్రో బ్రవీద్వాక్యం పునరా
లోచనాన్వితః । పూర్వమేవయువాంవిష్ణోర్బిభీతౌ భ్రాతరౌబత॥ ౧౯ ॥ శక్రే
తుధావితేస్మాభి స్తతోయాస్యతిచక్రభృత్ । హసతోస్మా నిమాన్ దేవాన్
దేవరాజంరణాంగణే ॥ ౨౦ ॥ పీడయిత్వాశరై స్తీక్ష్ణై రస్మత్క్రై ర్భృశం
తతః । పలాయన పరాన్ సర్వా న్కరవామదిశోదశ ॥ ౨౧ ॥ అస్మాకంకుర్వ
తాంతేషామవమానందురాత్మనాం । సమీచీనాభవేచ్ఛ్రేష్ఠా మమసై వమనో
రథః ॥ ౨౨ ॥ హంతవ్యాస్సర్వథాదేవా మతమే తన్మమాధునా । విద్రావ్య
పీడయిత్వాతాన్ స్తథలేమన్మనోరథే ॥ ౨౩ ॥ ద్రక్ష్యామోంతస్తు విష్ణుంవా జి
ష్ణుంవాయోద్ధుమాగతం। తత్కాలస్యోచితంయోగం ద్రక్ష్యామో దైత్యపుం
గవా॥ ౨౪॥ తస్మాచ్చకింయువామాదౌ విష్ణుకిత్యాప్య భోభయం। నియమం

రాక్షసులకుశత్రువు శార్ఙ్గమనుధనుస్సును ధరించియుండునావిష్ణువును యుద్ధ
రంగమందు జయించుట మనకుసాధ్యముకాదు- ఓరాక్షసశ్రేష్ఠుఁడా మూఁడు
లోకములయందు నావిష్ణువుతప్ప మఱియెవ్వరునుమనతో యుద్ధముచేయఁజా
లినవారులేరు విష్ణువునుజయించుటకష్టము - అనియిట్లు చెప్పినయా తనతమ్ము
లనుజూచి రాక్షసులకు బ్రభువై న వజ్రదంష్ట్రుఁడు మరల నాలోచనముచేసి
వారితో నిట్లనిచెప్పెనో తమ్ములారా మీరుముందే విష్ణువునలన వెఱచుచు
న్నారేయయ్యో - ౧౯ - దేవేంద్రునిమనముకొట్టి తరిమిన తరువాతగదా వి
ష్ణువుచక్రమునెత్తుకొని రాబోవును - మనలఁ బరిహాసము చేయుచున్న యీ
దేవతలను దేవేంద్రుని మనము విసరిన చురుకైన బాణములచేతఁ జక్కఁగా
యుద్ధరంగమందు నొప్పించి వారందఱు పదిదిక్కులఁబడి పఱుగెత్తునట్లుచే
యుదము - ౨౧ - ఇట్లుచేసిన మనకవమానము చేయుచున్న యాదుష్టబుద్ధిగ
లవారికి మంచిశిక్షయగును- అదేగదా నాకోరిక - ౨౨ - ఎన్నివిధములనైన
దేవతలఁ గొట్టవలయు నిదినాకిపుడిష్టము - వారినందఱను దరిమికొట్టి నాకోరి
కనెరవేరిన తరువాత విష్ణువు యుద్ధముఁజేయవచ్చినను జిష్ణువుయుద్ధము చేయ
వచ్చినను జూడఁగలము - ఓరాక్షస శ్రేష్ఠులారా యప్పటికిఁ దగినయుపాయ
ము నప్పుడాలోచింతము- ౨౪- కాఁబట్టిమీరు మొదటనే యబ్బావిష్ణువేయ

పరమాస్థాయతేప్స్యామశ్శివమవ్యయం ॥ ౨౫ ॥ తేనలబ్ధవరాభూత్వా శంక
రేణమహాత్మనా । జిత్వాశేంద్రాన్సురాన్సర్వాన్వ్యపనీతేభదూషణే॥ ౨౬॥
ఆయాస్య త్వచ్చపశ్యేమ తతఃకార్యం హిసోదరా । తత స్త్రీనమిహాస్మాభి ర్గం
తవ్యంవదతంచతత్ ॥ ౨౭ ॥ శ్రుత్వాతుభ్రాతరౌతస్యవజ్రదంష్ట్రస్యభాషి
తం । తథేతిచవినిశ్చిత్య భ్రాత్రాతేనసమన్వితౌ ॥ ౨౮ ॥ వ్యాఘ్రవక్త్రస్సర్ప
జిహ్వ ఉభౌరాక్షసపుంగవౌ । తప స్తప్తుం మహేశానం యయతుస్థానముత్త
మం ॥ ౨౯ ॥ నియమేపరమేస్థిత్వా రాక్షసాస్తుతత స్త్రియః । తపసాకర్శయా
మాసు ర్దేహాన్స్వాన్దారుణేనతే ॥ ౩౦ ॥ తతఃప్రసన్నోభగవాన్నబ్రవీత్తా
న్వచశ్శివః । సాధుప్రీతోస్మితపసా భవతాం రాక్షసర్షభాః ॥ ౩౧ ॥ యది
ష్టంభవతాంమద్యవృయతాందీయతేమయా । ఏవముక్తాభగవతా శంకరేణా
సురాస్త్రియః॥ ౩౨ ॥ మందభాగ్యతయాదేవం తేవరంతం యయాచిరే । దై
త్యాః । భగవన్దేవదేవేశ యదితుష్టోసిశంకర ॥ ౩౩ ॥ ఆదిత్యస్య ప్రభాలో

నియేలభయపడెదరు - శ్రేష్ఠమైన నియమము నవలంబించి యవ్యయుఁడైన శివునిఁగూర్చితపస్సుచేయుదము- ౨౫ - మహానుభావుఁడైన శివునిచేతవరము నుబొందినవారమై దేవేంద్రునితోఁ గూడ సకలదేవతలను జయించి మనకువచ్చినయవమానమునుబోఁగొట్టుకొన్న పిమ్మటనేకార్యమువచ్చునో యప్పుడు దానికిఁ దగినకార్యమునుజూతము - ఓతమ్ములారా కాఁబట్టి యిప్పుడుమనము శీఘ్రముగాఁ దపస్సునకుఁ బోవలయును మీరేమిచెప్పెదరో చెప్పుఁడు - ౨౭ - అనియిట్లావజ్రదంష్ట్రుఁడు చెప్పఁగా నతనితమ్ములామాటవిని యట్లేయనినిశ్చయించుకొనియాయన్నతోఁగూడినవారై వ్యాఘ్రవక్త్రుఁడును సర్పజిహ్వుఁడునను నారాక్షసశ్రేష్ఠులిద్దఱు సర్వేశ్వరుఁడైన సాంబశివునిఁగూర్చి తపస్సుచేయనుశ్రేష్ఠమైనచోటికిఁబోయిరి - ౨౯ - అంతనాముగ్గురురాక్షసులును శ్రేష్ఠమైననియమమందునిలిచి కఠినమైనతపస్సుచేతఁ దమదేహములనుడిగించిరి- ౩౦- అంత భగవంతుఁడైన సాంబశివుఁడనుగ్రహమును బొందినవాఁడై యారాక్షసులనుగూర్చి యొకమాట చెప్పెను - ఓరాక్షసశ్రేష్ఠులారా లెస్స మీతపస్సుచేతనేనుమీకిష్టుఁడనైతిని - ౩౧ - మీకిప్పుడేదికావలయు నోదానిగోరుఁడు నేనిచ్చెదను - షడ్గుణైశ్వర్యసంపన్నుఁడైన యాసాంబశివుఁడిట్లుచెప్పఁగా నాముగ్గురురాక్షసులు సదృష్టహీనులగుటచేత నాశివునినొకవరము వేడిరి - రాక్షసులువేఁడుకొనుట - దేవదేవులకందఱకు నియామకుఁడును షడ్గుణైశ్వర్య

కే వినాశం యాతుసర్వదా । అస్మాకమీప్సితంచైత త్తత్తథాకర్తుమర్హసి ॥ ౩౪ ॥ ఏవముక్త స్తతశ్శంభు స్తైఃపునఃప్రాబ్రవీద్వచః॥ శ్రీశివః ॥ దురాసదో వరోదైత్యా వృతోయుష్మాభిరద్యవై॥ ౩౫ ॥ తమహంనైవదాస్యామి కింత్వన్యోవ్రియతాంవరః । త్రిమూర్తిరూపోమార్తండస్సర్వదేవాత్మకశ్చసః॥ ౩౬॥ జగద్విలోచనఃకర్మసాక్షీగోప్తా సఏవహి । సఏవ కర్తాహర్తాచ పరధర్మఫల ప్రదః ॥ ౩౭ ॥ సఏవ పరమంస్థానం లోకేసుకృతినాంరవిః । క్రియంతేసర్వకర్మాణితస్మిన్నేవోదితేజనైః॥ ౩౮ ॥ లోకాజాగ్రతిసంజాతే సూర్యేస్తేతుస్వపంతి చ । తస్మిన్నగతప్రభేలోకేభాస్కరేలోకచక్షుషి ॥ ౩౯ ॥ ఉదయాస్తమయానాతస్యాజానానా జనతాసురాః । గాఢాంధకారత్రస్తాచ కథంస్థేయాత్కథం చరేత్॥ ౪౦ ॥ కర్మణాంపరిశుద్ధానాం కాగతిశ్చభవిష్యతి । ఈదృశోహ్యవిచారేణ వరోవ్రీతోనిశాచరాః॥ ౪౧ ॥ జగన్నాశోభవేద్యేన సకథందీయతే మయా । తస్మాదన్యంతుదాస్యామి తంవోయోవాస్తురోచతే॥ ౪౨॥ ఇత్యేవ

సంపన్నుఁడునైన యోశంకరుఁడా నీవుసంతోషించితివా - ఎల్లప్పుడుసూర్య నిప్రకాశములోకమందులేకపోవలయును - ఇదిమాకోరికగనుకదీనినిట్లుచేయఁదగుదువు - ౩౪ - ఆరాక్షసులిట్లుచెప్పఁగానామాటవినియాశివుఁడు వారితో మరల నుత్తరముచెప్పెను - శివుఁడుచెప్పెడును త్తరము - ఓరాక్షసులారామీరిప్పుడుకోరినవరముపొందశక్యముకానిది - కాఁబట్టియావరమునునేనీను మఱియొకవరమును గోరుఁడు సూర్యుఁడు బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వర స్వరూపుఁడు సకలదేవతాస్వరూపుఁడు జగత్తునకంతయు నేత్రరూపుఁడు కర్మములఁజూచువాఁడు రక్షించువాఁడునతఁడే శ్రేష్ఠములైనధర్మముల కెల్లఫలములనిచ్చువాఁడునతఁడే - ౩౭ - లోకమందుఁ బుణ్యమునాచరించిన వారికి శ్రేష్ఠమైనపొందఁదగినచోటతఁడేగదా- అతఁడుదయింపఁగానేగదా జనులుసర్వకర్మములనుజేయుచున్నారు - సూర్యుఁడుదయింపఁగాజనులుమేలుకనుచున్నారు-అతఁడస్తమించిననిద్రపోవుచున్నారు - ఓరాక్షసులారా లోకమునకుఁ గన్నైనయాసూర్యుఁడుప్రకాశింపనివాఁడైన లోకమందుండు జనసమూహమతని యుదయాస్తమయములనెఱుఁగనిదై గాఢమైనచీకటివలన భయపడియెట్లునిలుచు నెట్లుసంచరించును - ౪౦ - తరువాతబరిశుద్ధములైన శ్రౌతస్మార్తక్రియలకన్నిటికేమిగతియగును - ఓరాక్షసులారా తెలియక యిట్టివరమునువేడితిరి - ౪౧ - ఇట్టివరమును మీకిచ్చినపక్షమున లోకమంతయుఁజెడునే యట్టివరమును నే నెట్లిత్తు

ము క్తస్తేనై తే విషణ్ణా ఊచిరేసురాః । భగవ౯ స్త్రాహి దేవేశ ప్రభాజాలస్య భాస్వతః॥ ౪౩ ॥ ఏకాబ్దమప్రకాశత్వం కురుత్వంభ క్తవత్సల । తేషాం తద్వచ నంశ్రుత్వా విచింత్యక్షణమీశ్వరః॥ ౪౪॥ తథాభవిష్యతీత్యుక్త్వా తత్రై వాం తరధీయత । తతోంధకారంబ్రహ్మాండే వ్యాప్తమంజనమేచకం ॥ ౪౫ ॥ విరే జుర్గి రయస్సర్వే ఛావితాఃకజ్జలై రివ । అంధకారపరివ్యాప్తే ప్రపంచేసచ రాచరే ॥ ౪౬ ॥ వజ్రదంష్ట్ర స్తతోదైత్యో వీరమాహేంద్రపట్టణం । ఆసాద్య త్వరితోదూతా౯ వాక్యమేతదువాచహ ॥ ౪౭ ॥ గచ్ఛంత్వద్య భవంతస్తు చ తస్రిస్సహసాదిశః । అస్మదీయాయత్రయత్ర వసంతిరజనీచరాః ॥ ౪౮ ॥ సర్వే షాం యోగముక్త్వాచ తేషాం యుద్ధాయనిర్జరైః॥ సతస్సంభూయత్తై రేవా దైవాగచ్ఛంతుకింకరాః ॥ ౪౯ ॥ ఏవం ప్రచోదితాస్తేన తతోదూతావినిర్య యుః । సమాసాద్యాంతికంతేషాంరాక్షసానాం మహాజవాత్ ॥ ౫౦ ॥ తేభ్య స్సర్వేభ్య ఉక్త్వాచ రాక్షసేశ్వరభాషితం । తై స్సన్నద్ధై స్తతస్సర్వై స్త

ను - కాఁబట్టియదితప్పకుండీయేవరముమీకిష్టమైనదికోరిననిచ్చెదను - ౪౨ - ఆ సాంబశివునిచేత నిట్లుచెప్పఁబడి యారాక్షసులు వ్యసనమునొందినవారై మర లనాశివునితోనిట్లుపలికిరి - ఓషడ్గుణై శ్వర్యసంపన్నుఁడవై దేవతలకెల్లఁ బ్రభు వై నస్వామీభక్తులయందుఁబ్రీతిగలవాఁడా అక్లేనపక్షమందొక సంవత్సరము సూర్యుని ప్రకాశము లేకుండునట్లునఁ జేయుము - అనియిట్లా రాక్షసులకుఁగఁ గా నామాట విని యీశ్వరుఁడు క్షణముసేపాలోచించి యట్లే యగునని చె ప్పి యక్కడనే మఱుగుపడెను - అంతఁ గాటుకవలె నల్లని చీకటి బ్రహ్మాండ మందంతటనువ్యాపించెను - ౪౫ - స్థావర జంగమములతోఁ గూడిన ప్రపంచ మంతయు నంధకారము క్రమ్ముకొనఁగాఁ గొండ లన్నియుఁ గాటుకలచేతఁ గ ప్పఁబడినవి వలెఁ బ్రకాశించెను - ౪౬ - అంతనావజ్రదంష్ట్రుఁడను దానవుఁ డుత్వరితముగా వీరమాహేంద్రపట్టణమునకుఁబోయి దూతలనుగూర్చి యిట్ల నిపలికెను - ౪౭ - మీరుత్వరితముగా నిప్పుడునాలుగుదిక్కులకుఁబొంది మన వారైన,రాక్షసులెక్కడ నెక్కడనున్నారో వారలంద ఱొకటిగాఁజేరి దేవ తలతో యుద్ధముకొఱకు రావలయునని చెప్పి యంతటవారితోఁగూడుకొనినేఁ డేరావలయు నోయి కింకరులారా - ౪౯ - ఇట్లతనిచేతఁ బంపఁబడిన వారై యంతనాదూతలుబయలు వెడలిరి - మిక్కిలివేగముతోనారాక్షసులదగ్గరకుఁ బోయి రాక్షసులకెల్ల రేఁడగు నావజ్రదంష్ట్రుఁడుచెప్పిన మాటనువారలకం

స్మిన్నే వాగమర్ణదినే ॥ ౫౧ ॥ సర్వేయుద్ధాయ సన్నద్ధా రాక్షసా భృశదర్పి
తాః । సుపర్వభిధుర్ఙ్వంచక్రుః ప్రయాణంత్రిదశాలయం ॥ ౫౨ ॥ ఇతిశ్రీబ్ర
హ్మాండ పురాణే - దేవాంగ చరితే - రాక్షస యుద్ధ సంరంభో నామ
చతుర్దశోధ్యాయః.

శ్రీసూతః ॥ అథతేరాక్షసాస్సర్వే సంభూయపటువిక్రమాః । ఆజ్ఞయా
వజ్రదంష్ట్రస్య స్వపురాచ్చ వినిర్యయుః ॥ ౧ ॥ వజ్రదంష్ట్రోరాక్షసేశ శ్చతు
రంగబలైర్వృతః । నిశ్చిక్రామాథనగరా ద్యుద్ధాయకృతనిశ్చయః ॥ ౨ ॥ వ్యా
ఘ్రవక్త్రస్సర్పజిహ్వా భ్రాతరౌ రాక్షసేశ్వరౌ । తతో నిర్యయతు స్తస్య
బహుసైన్యసమావృతౌ ॥ ౩ ॥ సూర్యకోపశ్చాగ్నికోపో వజ్రదంష్ట్ర సుతావు
భౌ । అనేకబలసంయుక్తౌ పితరం చాన్వగచ్ఛతాం ॥ ౪ ॥ భాగినేయౌ మహావీ
ర్యౌ రాక్షసేశస్యతస్యవై । ధూమ్రనేత్రః ఖడ్గజిహ్వా రథపత్త్యశ్వ వార
ణైః ॥ ౫ ॥ బహుభిసంవృతౌ యోద్ధు మాయాతాం రాక్షసై స్తదా । ప్రస్థాన

దఱిఁకుఁజెప్పి యుద్ధమునకుసన్నద్ధులైన యారాక్షసులతోఁ గూడ నాదినమం
దేవచ్చిరి - ౫౧ - మిక్కిలి కావరించిన యారాక్షసులందఱు దేవతలతో యు
ద్ధముచేయను దయారై సవారై స్వర్గమునుగూర్చి ప్రయాణమునునిష్కర్ష
చేసిరి - ౫౨ - ఇదిబ్రహ్మాండపురాణంబున దేవాంగచరితంబున రాక్షస యు
ద్ధసంరంభమన్నది పదునాలవయధ్యాయము.

సూతుఁడు పిమ్మటికథ నాఋషులకుఁ జెప్పుచున్నాఁడు - అటుతరువా
త మిక్కిలి పరాక్రమముగల యారాక్షసులందఱు చేరి వజ్రదంష్ట్రుని యా
నతిచొప్పనఁదమపట్టణమువలననుండి వెడలిరి - ౧ - అంతరాక్షసులకునాథుఁ
డై నయావజ్రదంష్ట్రుఁడు నాలుగంగములుగల సేనలచేతఁ జుట్టఁ బడినవాఁ
డై యుద్ధముకొఱకునిశ్చయముచేసుకొని పట్టణమునుండి బయలు వెడలెను -
౨ - అంతనతని తమ్ములు రాక్షసులకుఁబ్రభులగు వ్యాఘ్రవక్త్రుఁడును సర్ప
జిహ్వుఁడును పలుసేనలతోఁగూడి కొన్నవారు బయలువెడలిరి - ౩ - సూర్యు
నివంటికోపముకలుగుటవలనను సూర్యకోపుఁడు నగ్నికోపుఁడను పేరులుగల
యావజ్రదంష్ట్రుని కొడుకు లిద్దఱు పెక్కు సేనలతోఁ గూడిన వారై తండ్రిని
వెంబడించిపోయిరి - ౪ - మిక్కిలిబలముగలవారగు నారాక్షసనాథుని మేన
ల్లురు ధూమ్రనేత్రుఁడు ఖడ్గజిహ్వుఁడును రథములచేతఁ గాలుబలములచేత
గుఱ్ఱములచేత పెక్కు రాక్షసులచేతఁ జుట్టబడినవారై యప్పుడుయుద్ధముచే

భేర్యోబహుళాశ్చ భృహాస్యంతవై తతః ॥ ౬॥ జగ్ముస్సర్వే ద్విజాదైత్యా
నాకం ప్రతియుయుత్సయా । అనేకసైన్యసంయుక్తా రాక్షసాస్తే మహాబలాః॥
౭॥ కుర్వంతోధమరారావా న్గర్జంతశ్చ భయావహం । పరివృత్యదివంతస్యా
స్సర్వద్వారాణ్యరాత్సిషుః॥ ౮॥ తథాగమనమాజ్ఞాయ రాక్షసానాం దివౌక
సః । బహవోయుద్ధసన్నద్ధాః యుయుధిరేచతైః ॥ ౯॥ విన్యధుర్బహు
ధాదైత్యాశ్చిచ్ఛిదుర్వృశిరాంసిచ। మూర్ఛ్నిచక్రూరథానశ్వాన్గజాన్పత్తీన్యపా
తయన్ ॥ ౧౦॥ ససూతాన్ త్సరథాన్ తాన్సాశ్వాన్ త్సాయుధా న్ప్రధినోసు
రాన్ । ఛిత్వాన్యపాతన్దేవాః కాలదండోపమైశ్శరైః ॥ ౧౧॥ సహస్తినో
హాస్తికాంశ్చహత్వాన్యేచాభిదుద్రువుః । అన్యేహత్వా శ్వికాన్ త్సాశ్వాన్స్వ
తానచ్యావయన్సురాః॥ ౧౨॥ అన్యేవిదార్యపాదాతా నగ్నికల్పైశ్శరోత్క
రైః । ఛిత్వాగాత్రాణిబహుధాదేవాః క్రుద్ధాన్యపాతయన్ ॥ ౧౩॥ తతస్తై
రర్దితాదేవై రాసురీపృతనక్షయః । దుద్రావభృశసంక్షుబ్ధా త్యక్త్వా ద్యా

యనునచ్చిరి - అంతనసేకములైన రణభేరులు వాయింపఁబడెను- ౬- ఓబ్రా
హ్మణులారా మిక్కిలి లావరులగు నారాక్షసులందఱు యుద్ధముచేయ నిచ్ఛ
చేతబహుసైన్యములతోఁ గూడినవారై స్వర్గమునుగూర్చినడచిరి- ౭- వా
రుధనుస్సులయల్లెలను టంటమ్మనిశబ్దింపఁ జేయుచు వినువారికుండె లవియున
ట్లుబొబ్బచు స్వర్గమునుజుట్టుకొని యాస్వర్గమువాకిళ్లనెల్లనడ్డగించిరి - ౮ -
అప్రకారమా రాక్షసుల రాకను దెలిసికొని దేవతలు పెక్కండ్రు కోపగించిన
వారై యుద్ధమునకుఁ దయారై యారాక్షసులతో యుద్ధముచేసిరి - ౯ - రా
క్షసులను బలుతెఱంగులగొట్టిరి యనేకుల తలలునరికిరి - తేఱులఁబొడిసేసిరి
గుఱ్ఱములనేనుగులఁ గాలుభటములఁబడగొట్టిరి- ౧౦- దేవతలుసారథులతోఁ
గూడనురథములతోఁగూడనుగుఱ్ఱములతోఁగూడనాయుధములతోఁగూడను
రథికులైన రాక్షసులను యమునిదండముతోసమానములైన బాణములచేతఁ
గొట్టి పడఁద్రోసిరి- ౧౧- మఱికొందఱు దేవతలుగజసైన్యముల నాయకులనే
నుఁగులతోఁగూడఁగొట్టితఱిమిరి- మఱికొందఱు దేవతలు గుఱ్ఱముల సేనలకు
మొనగాండ్రైనశత్రువులను గుఱ్ఱములతోఁగొట్టితఱిమిరి- ౧౨- మఱికొంద
ఱు కోపగించిన దేవతలు నిప్పులఁబోలిన యంపఱపోగులచేతఁ గాలుబలముల
నుఱీల్చి దేహములను బెక్కువిధముల ఛేదించి పడఁద్రోసిరి - ౧౩ - ఓమును
లారా అంతనా దేవతలచేత నారాక్షస సేన యీప్రకారము బాధింపఁబడి

రాణివై దివః ॥ ౧౪ ॥ తతోనుదుద్రువుర్దేవా దైత్యాన్ స్థానపరాజితాన్ ।
భృశంసంపీడయామాసూరథవాజ్యసురద్విపాన్ ॥ ౧౫ ॥ తతోదేవై రహే
షాస్త్రైః క్రుద్ధైః కాలాగ్ని సన్నిభైః । శరై ర్దందహ్య మానాసాసురీసేనా
తుభూసురాః॥ ౧౬ ॥ పలాయనపరానున్నా చార్తనాదవసమాకులా। వ్యక్షో
భతతదాసర్వాభిన్నానౌరివసాగరే ॥ ౧౭ ॥ విద్రావ్యమాణంతత్సైన్యంవిలో
క్యదనుజేశ్వరః । వజ్రదంష్ట్రస్తతస్సర్వాన్ దానవాన్ త్సమయోజయత్ ॥
౧౮ ॥ తేహన్యమానాస్సమరేదేవై రమితవిక్రమైః । చోదితావజ్రదంష్ట్రేణ
రాక్షసాస్సు మహాబలాః ॥ ౧౯ ॥ అభ్యద్రవంత సహసా పునర్దేవాన్ యు
యుత్సవః । వజ్రదంష్ట్ర స్తతః క్రుద్ధో భ్రాతృపుత్రైర్మహాబలైః ॥ ౨౦ ॥ సం
వృతో భాగినేయాభ్యాం షడ్భి స్తైరుగ్రవిక్రమైః । యోధయామాస దైత్యేం
ద్రో దేవై రమితవిక్రమః ॥ ౨౧ ॥ తతస్సమభవద్యుద్ధం దేవదానవసేనయోః
ఏకీభావమనుప్రాప్య పరస్పరజయైషిణోః ॥ ౨౨ ॥ రథారథై ర్హయైరశ్వా

మిక్కిలికలంగినదై స్వర్గముయొక్క వాకిళ్లను విడిచి పఱుగెత్తెను - ౧౪ - స్థానమందా రాక్షసులోడఁగానే యంతనా దేవతలు వారిని వెంబడించి తఱిమి తేజులను గుఱ్ఱములను రాక్షసుల నేనుఁగులను మిక్కిలినొప్పించిరి- ౧౫- ఓ ఋషులారా గొప్పదనుస్సులు గల యాదేవతలు కోపగించినవారై ప్రళయ కాలపుచిచ్చుతో సమానములై నయమ్ములఁబ్రయోగింపఁగా నారాక్షససేన వానిచేత దహింపఁబడుచుఁ దఱుమఁబడిపఱుగెత్తుచు దీనధ్వనులతోఁగూడినదై సముద్రమునడుమఁబగిలిన యోడవలె నంతయుఁ గలఁకఁబాఱెను - ౧౬ - అంతనీప్రకారముదఱుమఁబడుచున్న యాసేనను రాక్షసులకు నాయకుఁడైన వజ్రదంష్ట్రుఁడుచూచి రాక్షసుల నందఱఁగూర్చెను - ౧౭ - మిక్కిలిపరాక్రమముగల దేవతలచేత యుద్ధమందుఁగొట్టఁబడుచున్న మెంతులావరులగు నారాక్షసులు వజ్రదంష్ట్రునిచేతఁ బ్రేరేపింపఁ బడినవారై యుద్ధముచేయ నిచ్ఛతో నతిశీఘ్రముగ నమరలదేవతలనెదుర్కొనితఱిమిరి - అంతనధికమయినపరాక్రమముగల వజ్రదంష్ట్రుఁడు మిక్కిలికోపముగలవాఁడై యధిక బలముగల యట్టియు భయంకరమైన పరాక్రమముగల తమ్ములచేతను గొడుకుల చేతను మేనల్లురచేతను నారుగురిచేతను జుట్టికొనఁబడిన వాఁడై దేవతలతో యుద్ధముచేసెను - ౨౧ - అంతనొకటిగాఁగలుసుకొని యొకరినొకరు జయింపఁగోరుచున్న యాదేవతలరాక్షసుల సేనలకు రెంటికినియుద్ధమాయెను-౨౨- తేజు

స్సంనికృష్య గజై ర్గజాః । పత్తిభిః పత్తయశ్చైవ రథినో హాస్తికై స్సహ॥ ౨౩ ॥ అశ్వారోహాశ్చ రథిభిః పాదాతై రథినః పునః । హాస్తికాశ్చాశ్వికాన్ జఘ్నుః పత్తయో హాస్తికాం స్తథా ॥ ౨౪ ॥ హాస్తికా రథినో జఘ్ను రాశ్వికాన్ పత్తయ స్తథా । రథాశ్వేభపదాతాశ్చ పత్త్యశ్వరథవాజినః ॥ ౨౫ ॥ రథపత్త్యశ్వమాతంగా మహద్యుద్ధం ప్రచక్రిరే । పట్టిసై ర్ముసలై శ్శూలై ర్భిండివాలైః పరశ్వధైః ॥ ౨౬ ॥ ముద్గరై ర్యష్టిభిః ప్రాసై ర్మహోల్కాభిశ్చ శక్తిభిః । గదాభిః పరిఘైః కుంతైః క్షురప్రాద్యై ర్మహాయుధైః ॥ ౨౭ ॥ నిఘ్నంతశ్చ నికృంతంతః ప్రోథయంతః పరస్పరం । భిందతః పాతయంతశ్చ యుయుధుర్దేవదానవాః ॥ ౨౮ ॥ బహూనేకో మహాసద్భిర ఏకంచ బహవో మహాన్ । ఏవం ప్రవృద్ధే తద్యుద్ధే తుములే రోమహర్షణే ॥ ౨౯ ॥ రథనే నిస్వనాశ్చైవ కరిణాం బృంహితానిచ । హేషారవాస్తురంగాణాం భటానాం గర్జితానిచ ॥

లతోఁ దేజీలు గుఱ్ఱములతో గుఱ్ఱములు నేనుఁగులతో నేనుఁగులును గాలుబలములతోఁ గాలుబలములును గదిసికొన్ని ప్రక్కల రథములమీఁదివారేనుఁగుల సేనల వారితోను గుఱ్ఱములమీఁదిరౌతులు తేజీలమీఁదివారితోను రథముల మీఁదివారు కాలుబలములతోను గదిసి యేనుఁగులవారు గుఱ్ఱములవారిని గాలుబలము లేనుఁగులవారిని సట్లేయేనుగులవారు తేజీలమీఁదివారిని గుఱ్ఱములమీఁది రౌతులను గాలుబలములు నబ్బినవారబ్బినట్లు కొట్టిరి - ౨౪ - రథములు గుఱ్ఱములు నేనుఁగులు కాలుబలములును గాలుబలములు గుఱ్ఱములు తేజీలు గుఱ్ఱములు కొన్ని ప్రక్కలను తేజీలు కాలుబలములు గుఱ్ఱా నేనుఁగులునుజేరి దొడ్డజగడము చేసెను - పట్టాకత్తులచేతను రోకండ్లచేతను శూలములచేతను గడ్డపారలచేతను గండ్రగొడ్డండ్లచేతను గజ్జలచేత నినుపలోగండ్లచేతనీటెలచేతను నిప్పులుగ్రక్కుచున్న శక్తులను నాయుధములచేతను గదలచేతను బరిఘములచేతను గత్తెరలచేతను మఱియు ననేకములయినగొప్పయాయుధములచేతను నొకరినొకరుకొట్టుచు నఱకుచుఁ గ్రుచ్చుచుఁ జీల్చుచుఁ బడఁద్రోయుచు దేవతలును రాక్షసులును యుద్ధముచేసిరి - ౨౮ - ధైర్యవంతుఁడొక్కఁడే పెక్కండ్రను గొట్టెను మిక్కిలి బలశాలిగా నుండువాని నొకని పెక్కండ్రు గొట్టిరి - తెలియఁ గూడక యొడలుగ గురించు నట్టి ప్రకారము పెట్టిగిన యాయుద్ధమందు రథములచక్రముల యంచులరాపిడివలనంగలిగిన చప్పుళ్లును గజములయార్పులును గుఱ్ఱముల సగిలింపుచప్పుళ్లును సిపాయీ

౩౦ ॥ భుజాస్ఫాలనశబ్దాశ్చ ధనురాకర్షణానిచ । భేరీశంఖనిదాశ్చాప్య న్యవాదిత్రనిస్వనాః ॥ ౩౧ ॥ కాహళీతూర్యనినదాస్సింహనాదా స్తథాపరే । ఆసర్గజగత్త్రియవ్యాప్తా లోకాశ్చ బధిరీకృతాః ॥ ౩౨ ॥ తిథిముస్సాగరాస్సర్వేబభ్రిముఃకులపర్వతాః । తతో మహత్యంధకారే సైన్యరాయుధదీప్తిభిః॥ ౩౩॥ జఘ్నుర్దృష్ట్వారయశ్శత్రూ నన్యేమకుటదీప్తిభిః । సంఘట్టితా యుధానాంతు దీప్తిభిర్జఘ్నిరేపరాః॥ ౩౪॥ తతో దైత్యైర్మహాసత్త్వైస్సక్రోధైర్దృఢకార్ముకైః । హన్యమానా భృశం క్షుబ్ధా దేవాస్సర్వే పరాఙ్ముఖాః॥ ౩౫ ॥ విద్రావ్య వివిశుశ్శీఘ్రం తతస్స్వర్గపురంభియా । పరాజిత్యాఖిలాన్ దేవాన్ రాక్షసా ఘోరవిక్రమాః॥ ౩౬॥ అద్యేతిమత్వాలం యుద్ధం మహాహర్షసమన్వితాః । ప్రయయుర్వీరమాహేంద్రం వజ్రదంష్ట్రిపురోగమాః॥ ౩౭॥ తతస్సర్వే సురాఃఖిన్నా రాక్షసై భృశపీడితాః । ఉపాగమ్యేంద్ర మాలోచ్యసహతే నద్విజో త్తమాః॥ ౩౮॥ ప్రాప్తుంతం శరణం శంభు మగమన్ని జ

లఆస్ఫాలును వీరులుభుజముల నప్పళించుశబ్దములును ధనుస్సుల టంకారనాదములును నగారాలుగొట్టుశబ్దములును చిందములూదుమోతలునుదుతారల ధ్వనులును డోళ్లశబ్దములును మఱియు ననేకములగు నితర వాద్యములయొక్క ధ్వనులును వీరభటుల సింహానాదములును మూఁడులోకములను వ్యాపింపగా జనులందఱు చెవుడు పట్టినవారుగాఁ జేయఁబడిరి - ౩౨ - సముద్రములన్ని పొంగినవాయెను - కులపర్వతములు గిరగిరఁ దిఱ్ఱిగెను - అంత నాగాఢాంధకారమందుఁ గొందఱుతమయాయుధముల తళతళలచేత శత్రువులఁ గనుగొని యాశత్రువులఁగొట్టిరి మఱికొందఱు కిరీటముల కాంతులచేత నిఁకఁగొందఱొఱసికొన్న యాయుధముల మిణుఁగురులచేతను శత్రువులఁజూచి కొట్టిరి - ౩౪ - అంతమిక్కిలిలావరులును గోపముతోఁ గూడినవారును గట్టివిండ్లుగలవారునగు రాక్షసులచేత దేవతలందఱు కొట్టఁబడి మిక్కిలి కలఁకఁబారినవారై వెనుకకుఁదిఱ్ఱిగి పరుగెత్తి యంతటభయములో స్వర్గపట్టణమునుజొచ్చిరి - భయంకరమగు పరాక్రమముగల రాక్షసులు దేవతలనెల్ల నోడించి నేఁడిఁకయుద్ధముచాలుననితలఁచి మిక్కిలిసంతోషముతోఁగూడినవారై వజ్రదంష్ట్రిఁడు ముందు నతనివెనుకఁ దక్కినవారును వీరమాహేంద్ర పట్టణమునకు బోయిరి - ౩౭ - ఓ బ్రాహ్మ శ్రేష్ఠులారా - అంత దేవతలందఱు రాక్షసులచేత మిక్కిలిబాధింపఁబడినవారై ఖేదమునుబొంది యింద్రుని దగ్గిరకుఁబోయి

తాచలం । తత్ర కైలాసశిఖరే ప్రవిశ్య శివమందిరం॥ ౩౯॥ దృష్ట్వా శివం మహా
త్మానం ప్రసన్న వదనం శుభం । ప్రణమ్య పార్వతీనాథం సేంద్రాస్సర్వే మరా
స్తదా॥ ౪౦॥ తుష్టువుర్బహుధావాగ్భి ర్దేవదేవం జగత్పతిం॥ దేవాః॥ నమ
స్తే దేవదేవేశ నమస్తే పరమాత్మనే॥ ౪౧॥ నమస్తే జ్ఞానగమ్యాయ నమస్తే భక్త
వత్సల । నమస్తే సర్వవంద్యాయ నమస్తే నంతమూర్తయే॥ ౪౨॥ ఇత్యాదిభిరనే
కైస్తైర్వచోభిస్తుష్టువుశ్శివం । తతశ్శివో మహాదేవ స్తాన్ సురాన్ సమబ్రవీద్వచః॥
౪౩॥ యుష్మాకం కుశలం దేవాః కుశలం తే శతక్రతో । దంభోళి కేళిర్దైత్యానాం
కిం ను దైత్యప్రహారిణీ॥ ౪౪॥ ఏవం పృష్టా భగవతా దేవా దేవం తతో బ్రువన్ ।
కుశలం సర్వథా దేవ ప్రసాదాత్తవ నః ప్రభో ॥ ౪౫ ॥ కింతు దైత్యో వజ్రదంష్ట్రో
దురాత్మాస్మాన్ ప్రబాధతే । పూర్వేద్యుస్సంగరే తేన భృశం సంపీడితా వయం॥

యతనితో నాలోచించి యాప్రసిద్ధుఁడైనసాంబశివుని రక్షకునిఁగా బొందను గైలాసపర్వతమునకుఁబోయిరి-ఆకైలాసపర్వతమునకుఁబోయి యందు శివునింటిలోఁజొచ్చి యనుగ్రహముగల ముఖముగలయట్టియు క్షేమములఁ గలుగఁజేయునట్టియు మహానుభావుఁడైనట్టియుఁ బార్వతీకాంతుఁడైన యాశివుని జూచి యింద్రునితోఁగూడ నాదేవతలందఱు మ్రొక్కి యప్పుడు దేవతలకు దేవుఁడును లోకములకునాథుఁడగు నాశివునిఁ బలువిధములగు వాక్కులచేత స్తోత్రముచేసిరి - ౪౦ - దేవతలు చేసినస్తోత్రము - దేవతలకెల్ల నీశ్వరుఁడైనస్వామీ నీకు నమస్కారము - పరమాత్మస్వరూపుఁడైన నీకు నమస్కారము - జ్ఞానముచేతఁ దెలియదగిన నీకొఱకు నమస్కారము భక్తులయందుఁ బ్రేమగలవాఁడా నీకొఱకు నమస్కారము - సకలమైన వారిచేత నమస్కరింపఁదగిన నీకొఱకు నమస్కారము - కడలేనిమూర్తిగల నీకొఱకు నమస్కారము - ౪౨ - ఇవిమొదలగు ననేకములైన వాక్యములచేత నా దేవతలు శివునిఁ బొగడిరి - అంతఁ బెద్దదేవుడైన యాశివుఁడా దేవతలను గూర్చి మాటలాడెను - ౪౩ - ఓదేవతలారా మీకు క్షేమమా ఓ నూరశ్వమేధములఁ జేసి స్వర్గమున కధిపతియైన యింద్రుఁడా నీకు క్షేమమా - వజ్రాయుధముయొక్క క్రీడ రాక్షసుల మీఁదలను గొట్టకయున్నదా యేమి - ౪౪ - ఇట్లు మహైశ్వర్యసంపన్నుఁడైన యాశివునిచేత నడుగబడి దేవతలంత నాశివునితో మరలను త్తరము చెప్పిరి- స్వామీ తమయనుగ్రహమువల్ల మాకన్ని విధములను క్షేమము కలదు - ౪౫ - ఇఁక నేమనఁగా దుర్మార్గుఁడైన వజ్రదంష్ట్రుఁడను రాక్షసుఁడు మమ్ము బాధపెట్టుచున్నాఁడు - నిన్నటిదినము పె

నిరుంధతాస్వర్గపురం బహుసైన్యేనరక్షసా । త్వా మద్యశరణం ప్రాప్తాః పాహ్యస్మాన్కరుణానిధే ॥ ౪౭ ॥ నశక్నుమ స్తేనయోద్ధుం వయం దైత్యేన శంకర । తస్యోపాయంవినాశస్యరాక్షసస్యవదప్రభో ॥ ౪౮ ॥ భ్రాతరౌతస్య దనుజౌ మహాసత్వౌదురాసదౌ । వ్యాఘ్రవక్త్రిం సర్పజిహ్వాం కిస్న హేతి రహాంగణే ॥ ౪౯ ॥ పుత్రౌతస్యదురాధర్షౌవజ్రదంష్ట్రస్యరక్షసః । సూర్యకో పంచాగ్నికోపంకాలాంతకయమోపమౌ ॥ ౫౦ ॥ భాగినేయాధూమ్రనేత్రఖడ్గజిహ్వౌ మహాబలౌ । నశక్నుమోవయంసోఢుంసంగరేతాన్దురాసదాన్ ॥ ౫౧ ॥ తేషాంవినానాశనోపాయం సంచింతయమహామతే । వినాశయిత్వా తాన్దైత్యాన్ త్రాహ్యస్మా న్భక్తవత్సల ॥ ౫౨ ॥ త్వామేవ శరణంప్రాప్తాశ్చానన్యశరణావయం । ఇతిసంప్రార్థితో దేవై ర్మహాదేవ స్తతశ్శివః ॥ ౫౩ ॥ కంపయిత్వాశిరోధ్యాత్వా క్షణం సమ్యగితీరయన్ । దేవాంగ ముఖమాలోక్యజగాదేదం వచోనృపం ॥ ౫౪ ॥ దేవాంగత్వం మహాబాహో సదేవస్య

న్యసేనలతోవచ్చి స్వర్గపట్టణమును ముట్టడివేసి యారాక్షసుఁడు యుద్ధమందు మమ్ముమిక్కిలి బాధపెట్టెను - అతనిచేత బాధపడఁజాలక నిన్నిష్పడురక్షకునిఁగాఁ బొందితిమి దయాసముద్రుఁడా మమ్ముగాఁపాడుము - ౪౭ - ఓశుభమునుగలుఁగఁజేయుస్వామీయతనితో యుద్ధముచేయనుమాకుశక్తిలేదు - సర్వకార్యములయందుసమర్థుఁడాయాయారాక్షసునిచావునకుపాయముచెప్పుము- ౪౮- మిక్కిలిబలముగలవారును దగ్గిరఁజేరరాని వారగు నతని తమ్ములను వ్యాఘ్రవక్త్రిఁడుసర్పజిహ్వుఁడనురాక్షసులను యుద్ధరంగమందెవఁడు సహింపఁగలఁడు - ౪౯ - బెదరింపఁగూడనియుఁగాలాంతకునితోడనుయమునితోడనుసమానులైనయావజ్రదంష్ట్రుఁడను రాక్షసునికొడుకుల సూర్యకోపునినగ్నికోపునిమిక్కిలిబలముగలవారునతనిమేనల్లురునగు ధూమ్రనేత్రునిఖడ్గజిహ్వుని నెవఁడు సహింపఁగలఁడు - దగ్గిరజేరరాని యారాక్షసులను యుద్ధమందు మేముసహింపఁజాలము- ౫౧- మిక్కిలిబుద్ధిమంతుఁడై నస్వామీ వారిజంపనుపాయమునాలోచింపుము - భక్తులయందుఁ బ్రీతిగలవాఁడా - ఆరాక్షసులనుజంపి మమ్ముగాపాడుము- ౫౨- మేము వేరేరక్షించువారులేనివారై నిన్నేరక్షకునిఁగాఁ బొందితిమి - అనియిట్లుదేవతలచేతఁ బ్రార్థింపఁబడి దొడ్డదేవుడైన యాశివుడంతఁదలయూఁచి లెస్సయని చెప్పచుగొంచెముసేపు ధ్యానముచేసిదేవాంగమహారాజుముఖమునుజూచియారాజుతోనిట్లనిపలికెను - ౫౪ - దొడ్డభుజబ

శచీపతేః । నిశాచరాణాంసమరే సహాయం కర్తుమర్హసి ॥ ౫౫ ॥ చతురంగ బలోపేత స్సపుత్ర స్త్వంన్నృపర్షభ । సేంద్రో దేవగణోపేతస్తాన్ దైత్యాన్ జహిమాచిరం॥ ౫౬॥ ఇత్యాదిష్టో మహేశేన బాఢమిత్యబ్రవీన్నృపః। తతశ్శివో జగాదేదం సహస్రాక్షం పునర్వచః ॥ ౫౭ ॥ దేవాంగేనామునాశక్ర గచ్ఛ త్వంయోద్ధుముద్యతః । నిర్జితా స్తేభవిష్యంతివజ్రదంష్ట్రముఖాసురాః ॥ ౫౮॥ ఇత్యుక్తశ్శంకరేణేంద్రః ప్రహృష్ట స్తమువాచహ । తథాభవతుదేవేశ త్వద్వాక్యేనగిరీశ్వర ॥ ౫౯ ॥ భూయాసుర్నిర్జితా దైత్యాబాధంతేయేసదాహినః। ఇత్యుక్త్వాశివమానమ్య సదేవోమఘవాతతః ॥ ౬౦ ॥ వినిర్యయౌనృపతినా తేనాజ్ఞప్త స్సదాలయాత్ । దేవాంగస్తుతతోవాక్యం పురందరమువాచహ ॥ ౬౧ ॥ శతక్రతోత్వంత్రిదివం గచ్ఛదేవైస్సహాధునా । ఆగమిష్యామ్యనుపదం చతురంగబలాన్వితః ॥ ౬౨ ॥ ఇత్యుక్తోదేవరాజోథశీఘ్రమాగమ్యతామితి।

లముగలయోదేవాంగుడా దేవతలతోఁ గూడినయింద్రునకు రాక్షసులయుద్ధమందునీవుసహాయముచేయవలయును - ౫౫ - ఓరాజశ్రేష్ఠుడా నీవునాలుగంగములుగలసేనలతోఁ గూడినీకుమారులతోడఁ గూడికొనిఇంద్రునితోను దేవతల సంఘములతోనుగూడుకొనిశీఘ్రముగానారాక్షసులనుజయింపుము-౫౬-మహేశ్వరునిచేత నిట్లుచెప్పఁబడిన వాఁడై యాదేవలరాజు మంచిదని యంగీకారవాక్యమునుజెప్పెను - అంతనాశివుఁడు వేయికన్నులుగల యింద్రునిఁగూర్చి మరలనిట్లనిపలికెను-౫౭- ఓయింద్రుఁడా నీవుయుద్ధముచేయనుద్యుక్తుఁడై యీ దేవాంగమునితోఁ గూడఁబొమ్ము - ఆవజ్రదంష్ట్రుఁడు మొదలయినరాక్షసులందఱు జయింపఁబడినవారుకాఁబోదురు - ౫౮ - ఇట్లాశివునిచేతఁ జెప్పఁబడినవాఁడై యింద్రుఁడు సంతోషించి యాశివునిఁగూర్చి యిట్లనెను - కైలాసపర్వతమునకునాథుఁడా దేవతలప్రభుఁడా మీమాటచేతనట్లేయగును- ౫౯ - ఏరాక్షసులు మమ్మునెల్లప్పుడుబాధించుచున్నారో వారోడిపోదురు - అనిచెప్పి దేవతలతో గూడినాయింద్రుఁడు శివునకుమ్రొక్కి యంత నయనచేతసెలవుదీసికొని యాకొలువుకూటమునుండి దేవాంగమహారాజుతోఁ గూడఁబయటవచ్చెను- తరువాతనాదేవాంగముని యింద్రునిఁగూర్చియిట్లనిచెప్పెనుగదా - ౬౧ - ఇంద్రుఁడా నీవిప్పుడు దేవతలతోఁ గూడ స్వర్గమునకుఁబొమ్ము - వెనుకనే నేనునాలుగంగములుగలబలములతోఁ గూడుకొనివచ్చెదను-౬౨- ఇట్లుచెప్పఁగానేయంతనా దేవేంద్రుఁడు దేవాంగునిఁగూర్చి బిరాన రావలయునని చెప్పి సంతోషించిన

దేవాంగముక్త్వాసహసోయయాహ్వ్యస్త్వివిష్టపం ॥ ౬౩॥ దేవాంగోపితతో రాజా మోదపట్టణమాసదత్ । బలానాం చతురంగాణాం సర్వేషాంఫణిహారకైః ॥ ౬౪ ॥ జ్ఞాపయిత్వాతతోయోగంసమితేరసురైస్సహ । రథవారణపత్త్యశ్వైస్సగణితైఃకోటికోటిభిః ॥ ౬౫॥ వాదిత్రతూర్యనినదై రాజాపుత్రసమన్వితః । సమాసదత్తతస్స్వర్గందేవాంగోమితవిక్రమః ॥ ౬౬॥ తతఃపురందరస్తస్యదేవాంగస్యామితౌజసః । తత్సహాయా నృపతయో యేచాన్యే పటువిక్రమాః ॥ ౬౭ ॥ ఆతిథ్యం కారయామాస తేషాంచైవయథేప్సితం । తస్మిన్నహని దేవేంద్రోయుయుత్సూనాంచరక్షసాం॥ ౬౮॥ అనాగమనమాజ్ఞాయానయత్త్వాంరజనీంసుఖం । తతఃప్రభాతేసర్వేషాం మహేంద్రోమరవల్లభః ॥ ౬౯ ॥ యోగముచ్చారయామాస దేవానాంఫణిహారకైః । తతోభేర్యోప్యహాస్యం తత్ప్రస్థానస్యాభిసూచకాః ॥ ౭౦ ॥ కృతప్రత్యూషకృత్యాస్తేదేవాఇంద్రముపాగమన్ । సక్షత్రియశ్చదేవాంగోమహేంద్రంసముపాగమత్ ॥ ౭౧ ॥ యోగమాజ్ఞాపయామాస సర్వేషాం దేవరాట్సుధః । తతస్సర్వేశ్చ సంభూయ

వాఁడై దేవతలతోఁగూడస్వర్గమునకుఁబోయెను- ౬౩- అంతనా దేవాంగరాజు నామోదపట్టణమునకు వచ్చెను - వచ్చిబంధ్రాతులచేత నప్పుడు రాక్షసులతోయుద్ధమునకుఁ జతురంగములను జేర్పవలయునని యాయాకార్యముల యధ్యక్షులకుఁదెలిపి లెక్కింపబడనిపరాక్రమముగల దేవాంగమహారాజులన కోమపలతోఁగూడుకొన్న వాఁడై కోటిరథములతోడనన్ని యేనుఁగులతోడనన్ని కాలుబలములతోడనన్ని గుఱ్ఱాలతోడనుబయలుదేరి యనేకవాద్యములు వాయింపఁగా వానినాదములవినుచు స్వర్గమునకుఁబోయెను- ౬౬ - తరువాతనీప్రకారమా దేవాంగరాజుపోయి స్వర్గముచేరఁగానే దేవేంద్రుఁడతనికిని మఱియునతనికిఁదోడుగావిచ్చిన మిక్కిలిశౌర్యముగలరాజులకును గోరినపదార్థములన్ని తెప్పించి విందుచేయించెను- నాటిదినము దేవేంద్రుఁడు యుద్ధముచేయఁగోరురాక్షసులరామినిదెలిసికొని యారాత్రిని సుఖముగాగడపెను - అంతమఱునాఁడు దేవతలకుఁబ్రభువైనయాయింద్రుఁడు వార్తాహరులచేత నెల్లదేవతలకు నందఱొకటిగాఁజేరవలయునను సమాచారమును జెప్పి యనిపెను - అంతఃప్రయాణమునుదెలుపునట్టి నగారాలును వాయింపబడెను - ౭౦ - ఆదేవతలందఱు ప్రాతఃకాలమందు జేయవలయునాహ్నిక క్రియలంజేసికొని వచ్చియింద్రునిదగ్గిరఁజేరిరి - క్షత్రియులతోఁగూడిన యాదేవాంగుఁడునువచ్చి యింద్రు

వజ్రదంష్ట్రిపురోగమాః॥ ౭౨॥ ఆగత్య దేవతానీకై స్తుములం చక్రిరేరణం। దానవాశ్చ సురాశ్చైవ తేనోన్యోన్యం సమజఘ్నిరే॥ ౭౩॥ నానావిధైః ప్రహరణై రథపత్త్యశ్వవారణైః। దేవై శ్శూరై ర్మహేష్వాసై ర్దానవా భృశతాడితాః॥ ౭౪॥ అభీయయుర్వ్యాఘ్రివక్త్రిం ప్రేప్సంత శ్శరణం తదా॥ ఇతి శ్రీ బ్రహ్మాండపురాణే - దేవాంగచరితే - దేవదానవ సేనాయుద్ధం నామ పంచదశోధ్యాయః.

శ్రీసూతః॥ విద్రుతేచబలేతస్మిన్ హన్యమానే సమంతతః। మహాబలం మహాప్రాజ్ఞం దేవలం శత్రుతాపనం ॥ ౧ ॥ అభాష్యచైనం మధురమభిసృత్య హ్యభీతవత్। ప్రాహప్రహరతాం శ్రేష్ఠ స్మితయుక్తం సమాహ్వయత్॥ ౨॥ రాజన్కమల పత్రాక్ష ప్రధానాయుధవాహన। వజ్రసంహననాచింత్య ప్రథానబలపౌరుష॥ ౩॥ ముష్టి స్పష్టాంగులిభ్యాంచ వ్యాయతాభ్యాం మహద్ధ

నిదగ్గిరఁజేరెను - ౭౧ - అంత దేవేంద్రుఁడు మరలనందఱు చేరవలయునని దండోరా వేయించెను-ఇంతలోనా వజ్రదంష్ట్రిదు మొదలగు రాక్షసులన్దఱతోఁగూడుకొనివచ్చి దేవతలతో సంకులమగు యుద్ధమును జేసిరి - ఆరాక్షసులును దేవతలునొకరినొకరుకొట్టుకొనిరి-రథములమీఁదనున్నట్టియుఁగాలుబలములైనట్టియుగుఱ్ఱపురౌతులైనట్టియు నేనుగులమీఁదనున్నట్టిగొప్పధనుస్సులుగల దేవతలచేతఁబలు తెఱంగులగునాయుధములచేతఁగొట్టఁబడినవారై రాక్షసులునిలువజాలకయప్పుడురక్షకునిఁగోరుచువ్యాఘ్రివక్త్రినిఁగూర్చిపోయిరి - ౭౪ - ఇది బ్రహ్మాండపురాణంబున దేవాంగచరితంబున దేవదానవ సేనలయుద్ధమన్నది పదియేనవయధ్యాయము.

సూతుఁడు తరువాతికథ నాఋషులకుఁ జెప్పుచున్నాఁడు- ఆసేనకొట్టఁబడుచు నలుప్రక్కలఁ బరుగెత్తఁగా యుద్ధమందుఁ గొట్టెడువారిలో మిక్కిలి శ్రేష్ఠుడై నయారాక్షసుఁడు మిక్కిలిబలముగలయట్టియు మిక్కిలి తెలిసినట్టియు శత్రువులనుదపించునట్టి దేవలునిమృదువుగాఁబిలిచి భయపడనియట్లు సమీపమునకుఁబోయి - చిరునగవుతోఁగూడఁ బిలుచుచునిట్లనిచెప్పెను- ౨-ఓ తామరపూరేకులవంటికన్నులుగల రాజశ్రేష్ఠమైన యాయుధములు వాహనములుగలఁవాఁడా వజ్రమువలె దృఢమైన దేహము గలవాఁడా యెంచఁగూడని శ్రేష్ఠమైనబలావును మగంటిమియుగలవాఁడా - పిడికిలి పట్టుటచేత స్ఫుటముగాఁదెలియుచున్న వ్రేళ్లుగలనిడుదలై నభుజములచేతఁ బెద్దధనుస్సును డంకా

నుః । దోర్భ్యాం విష్ఫారయన్భాసి మహాజలదవద్భృశం॥ ౪॥ శరవర్షైర్మ
హావేగైః రమిత్రానభిధర్షతః । త్వదన్యం నానుపశ్యామి ప్రతివీరం మహాహవే॥
౫॥ రథద్విరదపత్త్యశ్వాన్ నేకశ్చ ప్రోథయేద్బహూన్ । మృగసంఘాన్ నివార
ణ్యేవిభీర్భీమబలో హరిః॥ ౬॥ మహతా రథఘోషేణ దివం భూమించనాదయన్ ।
వర్షాంతే సస్య గాం భూమిం భాభిరాదీపయన్నివ॥ ౭॥ సంస్పృశాన శ్శరాం
స్తీక్ష్ణాన్ సూర్యాదాశీవిషోపమాన్ । మయ్యైవై కేన యుధ్యస్వ త్ర్యంబకేనాం
ధకో యథా॥ ౮॥ ఏవముక్త స్తథేత్యుక్త్వా ప్రహస్యైనం సపార్థివః । ఖ
డ్గేన దైత్యరాజం తం వివ్యాధ వృషభధ్వజః॥ ౯॥ తం మర్మభేదిభి స్తీక్ష్ణైర్బా
ణైరగ్నిశిఖోపమైః । మర్మ స్వభ్య హనత్క్రుద్ధో దేవలం రాక్షసేశ్వరః॥
౧౦॥ అథైనం పునరాజఘ్ను నవత్యా నిశితైశ్శరైః । సర్వమర్మాణి సంప్రే
క్ష్య మర్మజ్ఞో లఘుహస్తవాన్ ॥ ౧౧ ॥ సగరేంద్రస్సమాకీర్ణో దైత్యేనని

రము చేయుచు పెద్దమేఘమునలె మిక్కిలి ప్రకాశించుచున్నావు - ౪ - మిక్కిలి వడిగల బాణవర్షములచేత శత్రువులను దిరస్కరించుచున్న నీకు యుద్ధరంగమందు సరియైన ప్రతివీరుని నన్ను దప్ప నీకెవనినిగానను తివి - ౫ - తేజులను గాలుబలముల నేనుగుల గుఱ్ఱములనొకడై ననేకములయుద్ధమందుఁ గొట్టవచ్చును - అట్లుకొట్టుట యరణ్యమందు భయంకరమైన బలముగల సింహము భయపడకయిలెరమృగములను గొట్టుటవంటిది- ౬- తేజురియొక్క గొప్పధ్వనిచేత భూమినినాకాశమును శబ్దింపఁజేయుచు వర్షాకాలము వెడలిపోయిన పిమ్మటఁబైరుగలిగియుండు భూమిని గాంతులచేతఁ బ్రకాశింపఁజేయుసూర్యుడువలెనంబుల పాదివలన నుండి సర్పములతో సమానములై తీక్ష్ణములై యుండు బాణములను విడుచుచు నీశ్వరునితో నంధకాసురుఁడువలెనాతో నొకనితోనే యుద్ధముచేయుము - ౮ - ఇట్లారాక్షసుఁడు చెప్పఁగానే నందిధ్వజముగల యా దేవలుఁడట్లాయనినవ్వి యారాక్షసరాజును ఖడ్గముచేతఁ గొట్టెను - ౯ - అంతనారాక్షసరాజు కోపగించుకొని మర్మస్థానములను జీలుచునట్టియుఁ జూరుకులై యగ్నిజ్వాలలతో సమానములై యుండు బాణములచేత నాదేవలరాజును గొట్టెను- ౧౦- మర్మములనుగుర్తెఱిగినట్టియు చేవడిగలయారాక్షసుఁడు మరల నీదేవలుని మర్మస్థానముల నెల్లజూచి తొంబదితీక్ష్ణములైన బాణములచేఁ గొట్టెను - ౧౧ - శ్రీమంతుఁడును సగరాధీశుఁడునగు నాదేవలుఁడారాక్షసుఁడేసినచురుకైన బాణములచేతఁగప్పఁబడి యుద్ధమందు సూర్యుఁడు తనకిర

శితైశ్శరైః । రరాజసమరే శ్రీమాన్రశ్మిమానివభాస్కరః ॥ ౧౨ ॥ తతశ్శరస
హస్రేణ సుప్రయుక్తేన దేవలః । వ్యాఘ్రీవక్త్రీమువచ్ఛాద్య సింహనాదమ
థానదత్ ॥ ౧౩ ॥ శరైశ్శరాంస్తథాదైత్య స్సంవార్యయుధిదేవలం । లలా
టేభ్యహనత్క్రుద్ధో నారాచేనస్మయన్నివ ॥ ౧౪ ॥ లలాటస్థంతతో బాణం
ధారయామాస దేవలః । యథాశృంగంవనేదృప్తః ఖడ్గోధార యతేద్విజాః ॥
౧౫ ॥ తతోదైత్యంరథేరాజా యతమానంపరాక్రమే । త్రిభిర్వ్యాధనారా
చైర్లలాటేవైస్మయన్నివ ॥ ౧౬ ॥ లలాటస్థై స్త్రిభిర్భాణై ర్వ్యాఘ్రీవ
క్త్రీవ్యరాజత । ప్రావృష్యపయసాసిక్త స్త్రిశృంగ ఇవపర్వతః ॥ ౧౭ ॥ దై
త్యోథశరసాహస్రైశ్ఛాదయామాసదేవలం । నచైనం కంపయామాస మా
తరిశ్వేవపర్వతం ॥ ౧౮ ॥ తథైవదేవలోయుద్ధే రాక్షసం బహుభిశ్శరైః । నా
కంపయతసంహృష్టో వార్యోఘఇవపర్వతం ॥ ౧౯ ॥ తావన్యోన్యం శరైర్ఘో
రైశ్ఛాదయంతౌ మహారథౌ । రథచర్యాగతౌ వీరౌ రేజతుఃపార్థివాసురౌ ॥

ణములచేత ప్రకాశించినట్లు ప్రకాశించెను - తరువాత వేయిబాణములను జక్కగా ప్రయోగించి యాదేవలుఁడా వ్యాఘ్రీవక్త్రినిఁగప్పి యంత సింహనాదముచేసెను - ౧౩ - తరువాత రాక్షసుఁడు బాణములచేతనా బాణములను దొలఁగఁద్రోసి కోపగించియుద్ధమందు నగునట్లే యాదేవలుని ముఖమందు నారసముచేతఁ గొట్టెను - ౧౪ - అంతనా దేవలుఁడు ముఖమందుంచు నాబాణమునుగా వనమందుఁగావరించిన ఖడ్గమృగము కొమ్మునుధరించినట్లు ధరించెను యోఋషులారా - ౧౫ - పిమ్మట రథమందు శత్రువు నాక్రమింపఁ బ్రయత్నము చేయుచున్న యారాక్షసుని నాదేవలరాజు నగునట్లే మూఁడు నారసములచేత నొసటఁ గొట్టెను - ౧౬ - నొసటనున్న యా మూఁడుబాణములచేతఁ నా వ్యాఘ్రీవక్త్రిఁడు వర్షాకాల మందలి యుదకముచేతఁ దడపఁబడిన మూఁడు శిఖరములుగల కొండవలెఁ బ్రకాశించెను - ౧౭ - అంతనా రాక్షసుఁడు వేలతరబడి బాణములచేత నీ దేవలుని గప్పెను- అవియన్నియు వాయువు కొండను గదలింపలేనియట్లితనిఁ గంపింపఁజాలక పోయెను - ౧౮ - అట్లసంతోషించియున్న యాదేవలుఁడును బెక్కుబాణములచేత నారాక్షసుని జలప్రవాహము పర్వతమును గదలింపఁజాలని తెఱంగునఁ గదలింపఁజాలఁడాయెను - ౧౯ - మహారథికులైనట్టియు శూరులైన యారాజును రాక్షసుఁడును రథముమీఁదనుండి రథమునీవలనావలఁ బరుగెత్తింపుచు నొకనిమీఁద నొకఁడు పెక్కమ్ములనేసి కప్పు

౨౦ ॥ ఆదిత్యావివసందీప్తౌ లోకక్షయకరావుభౌ । స్వరశ్మిభిరివాన్యోన్యం తాపయంతౌశరోత్తమైః ॥ ౨౧ ॥ కృతప్రతికృతేయత్నం కుర్వాణౌచ మహారథౌ । కృతేకృతం ప్రచక్రాతే శరసంఘైరభీతవత్ ॥ ౨౨ ॥ వ్యాఘ్రావివచ సంగ్రామే చేరతుస్తౌనృపాత్మజౌ । శరదంష్ట్రౌ దురాధర్షౌ చాపహస్తౌభయంకరౌ ॥ ౨౩ ॥ అభూతాం తావదృశ్యౌచ శరజాలైస్సమంతతః । మేఘజాలైరివచ్ఛన్నౌ గగనే చంద్రభాస్కరౌ ॥ ౨౪ ॥ ప్రకాశౌచముహూర్తేన తతస్తౌ వాస్తామరిందమౌ । విముక్తౌ మేఘజాలేన శశిసూర్యౌయథాదివి ॥ ౨౫ ॥ అపసవ్యం తతశ్చక్రే దైత్యేశస్తత్రదేవలం । కిరన్ శరశతైరుగ్రైర్ధారాభిరివ పర్వతం ॥ ౨౬ ॥ సతుతస్మమృషేరాజా శత్రోర్విజయలక్షణం । ప్రతిచక్రేతతో విప్రా శ్శత్రోర్విజయలక్షణం ॥ ౨౭ ॥ దేవలోపితథాచక్రే రథంజాప్యపసవ్యతః । మండలానాం విభాగేషు గతప్రత్యాగతేషుచ ॥ ౨౮ ॥ బభూవతుములం

చుఁ బ్రకాశించిరి- ౨౦- లోకములను ధ్వంసముచేయును దహించి తమకిరణములచేత నెండకాయు రెండుసూర్యబింబములవలె వారిద్దఱు తీక్ష్ణములైన బాణములచేత నొకని నొకఁడు తపింపఁజేయుచుండెను- ౨౧- మహారథికులైన వారిద్దఱొకరు చేయుకార్యమున కొకరు బదులుచేయఁబూనుచు బాణసమూహములచేత నొకనినొకఁడు భయపడక బదులుచేసిరి- ౨౨- పులికోరలవంటి బాణములుగలిగియదలింపగూడనివారు చేతవిల్లులఁబూని భయంకరులైయుండునారాజును రాక్షసరాజును యుద్ధమందుఁ బెద్దపులులవలె సంచరించిరి- ౨౩- ఒక్కొకసారి వారిద్దఱొకనిమీఁద నొకఁడు ప్రయోగించిన బాణపరంపరలచేతఁగప్పబడియుఁగపడకుండునపుడు మబ్బులచేతఁగప్పఁబడియగపడకుండు చంద్రుఁడును సూర్యుఁడువలెనుండిరి- ౨౪- ఆకాశమందుమేఘపఙ్క్తిచేత విడువబడి ప్రకాశించుసూర్యుఁడు చంద్రుడువలెనే యాయుద్ధరంగమందు బాణములకప్పువిచ్చినప్పుడు వారిద్దఱు ప్రకాశించుచుండిరి- ౨౫- అంతనచ్చటనారాక్షసరాజు నూర్లతరబడిగా బాణములనేసి పర్వతమును ధారావర్షముచేతఁ దడిపినట్లుకప్పుచు నాదేవలుని సప్రదక్షిణముగాఁజుట్టెను- ౨౬- ఆరాజైన దేవలుఁడుతనకుశత్రువైనయారాక్షసునుజయించుటకు గురుతైనయాపనినిజేయఁగాఁ దానినోర్చి తానునతనికి బదులుగా విజయలక్షణమునుజేసెను- ౨౭- దేవలుఁడు నారాక్షసుడు చేసినట్లె తనరథముచుట్టు నప్పుడును రాకపోకలయందు నారాక్షసునకప్రదక్షిణముగా వచ్చునట్లుచేసెను- ౨౮- ఆరాక్షసునకును దేవల

యుద్ధం తయో స్తత్రమహామృధే । చలిత్వా వివిధాన్మార్గా న్మండలస్థానమేవ చ॥ ౨౯ ॥ శరైః పూర్ణాయతోత్సృష్టై రన్యోన్యమభిజఘ్నతుః । అన్యోన్యస్య వధేయత్నం చక్రతుస్తౌ మహారథౌ ॥ ౩౦ ॥ ఇయేషతుశ్చ విరథం కర్తుమన్యోన్యమాహవే । తతో దైత్యో మహాస్త్రాణి ప్రాదుశ్చక్రే మహాస్త్రవిత్ ॥ ౩౧॥ తాన్యస్త్రై ర్దేవసమరే ప్రతిజఘ్నే సదేవలః । తతో ఘోరం తయోర్బ్రాహ్మ్యాస్త్రయుద్ధమవర్తత ॥ ౩౨ ॥ గ్రహయుద్ధం మహాఘోరం ప్రజానాం హరణేష్వభూత్ । తేబాణాన్సమసజ్జంత క్షిప్తాస్తాభ్యాం మహాహవే॥ ౩౩॥ ద్యోతయంతో దిశస్సర్వా స్తీక్ష్ణాస్సై న్యం సమంతతః । బాణసంఘావృతం ఘోరమాకాశం సమపద్యత ॥ ౩౪ ॥ ఉల్కాపాతావృతం యద్వత్ప్రజానాం సంక్షయే ద్విజాః । బాణఘాతాచ్చ సంజజ్ఞే తత్రభీకరపావకః ॥ ౩౫ ॥ సవిస్ఫులింగో దీప్తార్చి ర్యోదహద్వ్యాపినీద్వయం । తత్రసిద్ధా మునిశ్రేష్ఠా సంప్రతీతా వచోబ్రువన్॥ ౩౬॥ అతియుద్ధానిసర్వాణి యుద్ధమేతదవర్తత । సర్వాయుద్ధా

రాజునకును సంకులమైన యుద్ధమాయెనట్టి యాపెద్దయుద్ధమందు ననేకవిధములైన సర్పగతులను మండలాకారమైన నిలుపులనుజేసి వారిద్దఱు నిండ నాకర్షించి విడువఁబడిన బాణములచేతఁ బరస్పరము కొట్టుకొనిరి - మహారథికులైన వారిద్దఱొకరినొకరు చంపఁ బ్రయత్నముచేసిరి - ౩౦ - యుద్ధమందొకని నొకడు రథములేనివానిఁగాఁ జేయ నిశ్చయించిరి - అంత గొప్పయస్త్రములఁ దెలిసిన యారాక్షసుఁడు మహాస్త్రములను గల్పించెను - ౩౧ - ఆదేవలుఁడా మహాస్త్రములనెల్లఁ దన యస్త్రములచేతనే కొట్టివేయుచు వచ్చెను - అంతవారికిద్దఱకు భయంకరమైన యస్త్రయుదయమాయెన యా బ్రాహ్మణోత్తములారా- ౩౨- అంత నభశ్చక్రమందు జనుల నాశమునకు సూచకమైన గ్రహయుద్ధముకలిగెను . ఆగొప్పయుద్ధమందు వారిద్దఱు వేసినబాణములొకటితో నొకటి పెనుచుకొనెను- ౩౩- ఆబాణములాసేనకుఁ జుట్టును దిక్కులకెల్లఁ బ్రకాశముగలుగునట్లు వెలుగుచుండును - అప్పుడాకాశ మాబాణపంజ్తులచేతఁగప్పఁబడి భయంకరమై ప్రజానాశ విషయమై యాకాశమందుఁ గొఱవికట్టలు కనుపడఁగా నెట్లుండునో యట్లుండెనో బ్రాహ్మణులారా - అక్కడబాణములొకదానితో నొకటియొఱయుటవలన భయంకరమైన నిప్పుపుట్టెను- ఆనిప్పుకణములెగురుచు మండిజ్వాలలుగలదై రెండుదండ్లనుగాల్చెను- అక్కడసిద్ధులు ఋషిశ్రేష్ఠులు యోగదృష్టిగల వారందఱు నిట్లనిపలికిరి- ౩౬ -

నిద్రై తస్య కలాంనాహ్వాంబిభోడశీం ॥ ౩౭ ॥ నై తాదృశం పునర్యుద్ధం భవిష్య
తిశదాచన । అహోజ్ఞానేనసంయుక్తావుభావుగ్రపరాక్రమౌ ॥ ౩౮ ॥ అహో
ధైర్యేణ సంయుక్తా వుభౌ పార్థివరాక్షసౌ । అహోవ యోర్బలంయుద్ధే అ
హోఅపికృతాస్త్రతా ॥ ౩౯ ॥ అహోవీర్యస్య సామర్థ్య మహోసౌష్ఠవ
మేతయోః । స్థితావేతౌహిసమరే కాలాంతకయమోపమౌ ॥ ౪౦ ॥ రుద్రా
ద్వావివసంభూతౌ యథాద్వావివభాస్కరౌ । యమావా విక్రమోద్దామౌ
ఘోరరూపావివారణే ॥ ౪౧ ॥ శ్రూయంతే కీర్తినై వాచ సిద్ధానాం నై ము
హుర్ముహుః । సింహనాదశ్చ సంజజ్ఞే దానవానాందివౌకసాం ॥ ౪౨ ॥ అద్భు
తంచాప్యచింత్యంత ద్దృష్ట్వాకర్మ తయోర్మృధే । తౌశూరౌసమరేఘోరావ
రస్పరకృతాగసౌ ॥ ౪౩ ॥ పరస్పరము దీక్షంతౌ క్రోధాదుత్ఫుల్లచక్షుషీ । క్రో
ధరక్తేక్షణౌతౌతు క్రోధ ప్రస్ఫురితాధరౌ ॥ ౪౪ ॥ క్రోధ సందష్టదశనౌ తథైవ

మిక్కిలి యుద్ధములనేకములు జరిగినవి యీయుద్ధమునుజరిగెను - అన్నియుద్ధ
ములు నీయుద్ధమునకుఁ బదియారింట నొకపాలితో సరిగావు - ౩౭ - ఇఁకమీఁద
నెప్పుడునిట్టియుద్ధముకాఁబోదు - ఆహాహా - ఇద్దఱు తెలిసినవారు - ఇద్దఱుభ
యంకరమైన పరాక్రమముగలవారు - ౩౮ - ఓహో రాజును రాక్షసుఁడు
నిద్దఱుధైర్యముగలవారు - వాహ్వాయుద్ధమందేమి వీరిద్దఱిబలము - ఏమివీరి
ద్దఱియస్త్రప్రయోగకౌశలము - ౩౯ - వాహ్వా వీరిప్రతాపమెంతగట్టిది - వీ
రిద్దఱు నెంతబుజానై నవారు - వీరిద్దఱు నిలిచియుండఁగా యమునిసంహారిం
చునట్టివాఁడును యముఁడును వలెనే యున్నారు - ౪౦ - ఇద్దఱురుద్రులుపు
ట్టినట్లుఇద్దఱుసూర్యు లుదయించినట్లున్నారు - యుద్ధమందు భయంకరమైన
రూపమునుధరించియుండెడు వీరుయములు విక్రమించినట్లున్నారు - ౪౧ - ఆ
కాశమందుసిద్ధులీప్రకారముమాటలాడు కొనుచుండఁగా నామాటలుపలుమా
ఱు వినఁబడుచుండెను - ఆశ్చర్యకరమై యిట్టిదనిచింతింపఁగూడని కార్యముల
నాయుద్ధమందు వారుచేయఁగా దానిఁజూచి యాకాశమందు రాక్షసులును
దేవతలును సింహనాదములుచేసిరి - యుద్ధమందు శూరులును భయంకరులు
నైన యాయిద్దఱొకరొకరి కపకారము చేసినవారై యొకరి నొకరు కోపము
చేత గ్రుడ్లురిమి చూచుచుఁగోపముచేత నెఱ్ఱనికన్నులుగలవారై కోపముచేత
నదురుచున్న పెదవులుగలవారై పెదవులఁగొఱుకుచుఁబండ్లఁగొఱుకుచునొక
నిమీఁద నొకఁడు బాణవర్షముగురిసి యాబాణవర్షముచేత నాచ్ఛాదిం

దశనచ్ఛదా । అన్యోన్యం ఛాదయంతౌ స్మ శరవృష్ట్యా మహాబలౌ ॥ ౮౫ ॥ అన్యోన్యం చహయార్ణాశ్చాపి బబాధాతే పరస్పరం । అథరాజాతు దేవాంగః క్షిప్రహస్తః ప్రతాపవాన్ ॥ ౮౬॥ ఛిత్త్వై కేనాస్యయంతారం ధ్వజం ద్వాభ్యాంన్యపాతయత్ । రథ్యాంశ్చచతురోహత్వా చతుర్భిర్భువ్యపాతయత్ ॥ ౮౭॥ అర్ధచంద్రేణబాణేన దైత్యస్యధనురాఛినత్ । అథైనం ఛిన్నధన్వానం వ్యాఘ్రవక్త్రంసురద్విషం ॥ ౮౮ ॥ జఘానవిశితై ర్బాణై స్త్రిశతై రగ్నిసంనిభైః । సమ్యగా విద్యదైత్యంతం యతమానం పరాక్రమే ॥ ౮౯ ॥ సుతీక్ష్ణేనాథభల్లేన పూర్ణకృష్టేనభూపతిః । తద్బ్రహద్వ్యాఘ్రవక్త్రస్య శిరః కాయాదపాతయత్ ॥ ౯౦॥ వ్యభ్రామిచతతత్శీర్షణం దైత్యస్యసు మహత్తరం । రత్నకుండలసందీప్తం సశిరస్త్రాణకంతథా ॥ ౯౧ ॥ నభోమధ్యాదవపత ధ్భానుబింబమివాద్భుతం । తమాలోక్యతతో దైత్యా వ్యాఘ్రవక్త్రంతదారణే ॥ ౯౨॥ భీతాఃప్రదు ద్రువుర్దేవా స్త్వసురానభిదుద్రువుః । సింహనాదశ్చసంజజ్ఞే దే

చుచుండిరి - ౮౫ - ఒకరిగుఱ్ఱముల నొకరు మిక్కిలి బాధపెట్టిరి - అంతచేవడి గలిగి ప్రతాపముగలిగియుండు నా దేవాంగరాజు కబాణముచేత నీరాక్షసు నిసారథినిసతికి రెండుబాణములచేతఁ గొడి స్తంభమును బడఁగొట్టెను నాలుగుబాణములచేత రథమునకుగట్టియున్న గుఱ్ఱములనాల్గిటినిసతికి సామియందుఁబడఁద్రోచెను - ౮౭ - అర్ధచంద్రబాణముచేత నారాక్షసుని వింటినివతికెను - పిమ్మటనఱకబడిన విల్లుగల యావ్యాఘ్రవక్త్రుఁడను రాక్షసుని మిక్కిలివాఁడిగా నిప్పువలె నుండునట్టి మున్నూరు బాణములచేత నా దేవలుఁడు కొట్టెను - శత్రుజయమందుఁ బ్రయత్నముచేయుచున్న యా వ్యాఘ్రవక్త్రునిఁ జక్కఁగాఁగొట్టి పిమ్మటనా దేవలుఁడు చుఱుకైనయొకబాణముచేతఁ బెద్దదైన యావ్యాఘ్రవక్త్రునితల నతని శరీరమువలననుండి పడఁగొట్టెను- ౯౦- అంతమిక్కిలిపెద్దదై నట్టియు మణిమయములైన కుండలములచేతఁ బ్రకాశింపఁజేయఁ బడినట్టియుఁ గిరీటముతోఁగూడినట్టి యారాక్షసుని శిరస్సు నభోభాగమునలననుండిపడుచు సూర్యబింబమువలెఁ బ్రకాశించుచు నాశ్చర్య కరముగాఁదిరిగెను - తరువాతరాక్షసులందఱుయుద్ధమందు దేవలునిచేతఁగొట్టఁబడినయావ్యాఘ్రవక్త్రునిఁ జూచిభయపడి పఱువెత్తిరి - దేవతలు రాక్షసులఁదరిమిరి- దేవతలలోమిక్కిలిగొప్పసింహనాదముకలిగెను - ౯౩- సమర్థమైనపరాక్రమముగల యాదేవాంగుని దేవేంద్రుఁడుగొప్పచేసెను - ఇది బ్రహ్మాం

వేషు సుమహత్తరః ॥ ౫౩॥ అపూజయద్దేవరాజో దేవాంగం పటువిక్రమం॥ ఇతిశ్రీ బ్రహ్మాండపురాణే- దేవాంగచరితే-వ్యాఘ్రవక్త్రవధో నామ షోడశోధ్యాయః.

శ్రీసూతః ॥ హతే తతో వ్యాఘ్రవక్త్రే రాక్షసే శే మహాబలే । రాక్షసా మర్దితా స్తేన దేవాంగేనామితౌజసః॥ ౧॥ విపులం భయమాపన్నా వజ్రదంష్ట్రముపాగమన్ । భ్రాతరం నిహతం దృష్ట్వా వజ్రదంష్ట్రోసురేశ్వరః॥ ౨॥ విద్రావ్యమాణం సైన్యంచ దేవలేన తపోధనాః । శోకక్రోధసమావిష్టో భ్యధావత్సగరేశ్వరం॥ ౩॥ దేవాంగోపి తతో రాజా వజ్రదంష్ట్రం సమభ్యయాత్ । తయోస్సమభవద్యుద్ధం ఘోరరూపం జయైషిణోః ॥ ౪ ॥ మహేంద్రవృత్రయోర్యద్వ త్ఖరరాక్షససింహయోః । వవర్ష బహుధా దైత్య శ్శరవృష్టిం మహీశ్వరే॥ ౫॥ దర్శయన్కౌశలం యుద్ధే ప్రావృషీవ పయోధరః । నాకంపయ తరాజానం వాయ్వోఘ ఇవపర్వతం॥ ౬॥ తాంబాణ వృష్టింసహసా వ్యపోహ్య సగరేశ్వరః । వివ్యాధనిశితై ర్బాణై రాక్షసంతం హసన్నివ ॥ ౭ ॥ సోతివిద్ధో

డ పురాణంబున దేవాంగచరితంబున వ్యాఘ్రవక్త్రుని జంపుట యన్నది పదియారవయధ్యాయము.

సూతుఁడు పిమ్మటికథ నాఋషులకు జెప్పుచున్నాఁడు - తరువాతమిక్కిలిబలవంతుఁడైన యావ్యాఘ్రవక్త్రుఁడను రాక్షస శ్రేష్ఠుఁడు కొట్టఁబడఁగానే యాదేవాంగరాజుచేత మిక్కిలి పరాక్రమవంతులైన రాక్షసులందఱుకొట్టఁబడి మిక్కిలి భయపడినవారై వజ్రదంష్ట్రునినాశ్రయించిరి - ఓబ్రాహ్మణులారా - అంతనా వజ్రదంష్ట్రుఁడు చచ్చిన తనయన్నను దేవాంగునిచే తఁదరమఁబడుచున్న సేననుజూచి దుఃఖముతోడను గోపముతోడను గూడినవాఁడై సగరేశ్వరుఁడైన యాదేవలునిఁ దరమెను - ౩ - అంతనాదేవాంగరాజును వజ్రదంష్ట్రాసురు నెదురించెను - ఒకనినొకరు జయింపఁగోరుచున్న వారిద్దఱకుభయంకరమైన యుద్ధమాయెను - ౪ - వారియిద్దఱి యుద్ధము వృత్రాసురునకింద్రునకును జరిగినయుద్ధమువలెను ఖరాసురునకు సింహమునకుజరిగిన యుద్ధమువలెనుండెను - అప్పుడా రాక్షసుఁడుదేవలరాజునందుఁ బెక్కువిధముల బాణములనుగురిసెను - ౫ - వానకాలమందు మేఘమువర్షించినట్లు యుద్ధమందునేర్పు నగుపఱచుచున్న యారాక్షసుఁడు పర్వతమును జలప్రవాహము కదలింపఁజాలనియట్లు దేవలునిగదలింపఁజాలకపోయెను - సగరేశ్వరుఁడైన యాదేవలుఁడా బాణవర్షమును శీఘ్రముగాఁ దొలఁగఁద్రోసి

బలవతాశుశుభేరుధిరోక్షితః। వర్షాసునిర్ఝరసాన్ద్రో మహీంధ్రఇవభూసురాః॥
౮॥ తతః క్రుద్ధో మహావీర్యో రాక్షసో భృశతాడితః । ప్రత్యవిధ్యత్స దేవాంగం
శరై రాశీవిషోపమైః॥ ౯॥ అనేకైస్సారథిం ద్వాభ్యాం ధ్వజమేకేనచాహనత్।
పునశ్చైద్వాభ్యాస్యనిటలం త్రిభిర్బాణై రథానదత్॥ ౧౦॥ లలాటస్థై స్త్రిభిర్బా
ణై శ్శుశుభే సగరేశ్వరః । సనిర్ఝరః క్షరద్రక్త స్త్రికూటఇవపర్వతః॥ ౧౧॥
తతః క్రుద్ధో మహేష్వాసో మండలీకృతకార్ముకః । వివ్యాధన్నృపతిశ్చైనం త్రిస
ప్తత్యాశరోత్తమైః॥ ౧౨॥ ధనురేకేన చిచ్ఛేద ధ్వజమేకేనపత్రిణా । చతుర్భి
శ్చతురోవాహాన్ శక్త్యాతస్యదురాత్మనః ॥ ౧౩॥ అర్ధచంద్రేణ సశిరో యాతు
కాయాదపాతయత్ । పునశ్శరశతైర్దివ్యై స్తిలశో వ్యధమద్రథం॥ ౧౪॥ పు
నర్వివ్యాధసహసా చాగ్నికల్పైశ్శరోత్తమైః । సచ్ఛిన్నధన్వావిరథో భగ్నా

నవ్వుచున్న యట్లేచుముక్కైన బాణములచేత నారాక్షసునిఁగొట్టెను- ౮- ఓబ్రా
హ్మణులారా - బలవంతుఁడైన యాదేవలునిచేత నారాక్షసుఁడు మిక్కిలి కొ
ట్టఁబడినవాఁడై నెత్తుటిచేతఁ దడపఁబడి వానకాలమందు సెలయేటి ప్రవా
హముగల పర్వతమువలెఁ బ్రకాశించెను - ౯ - అంతమహాబలముగలయారా
క్షసుఁడు మిక్కిలి కొట్టఁబడి కోపగించినవాఁడై సర్పములతో సమానములైన
యనేక బాణములచేత దేవాంగునిమరలఁగొట్టెను - ౯ - రెండుబాణములచే
త సారథిని నొక బాణముచేత ధ్వజమునుగొట్టుచు మరల మూఁడుబాణముల
చేత నితనినొసటినిగొట్టె తరువాత సింహనాదముచేసెను - ౧౦ - అట్లతనిచే
తనాటంబడిన మూఁడుబాణములు నొసటియందుండఁగా నాబాణముతో నెత్తు
రుగారుచున్న దేవాంగుఁడు సెలయేటి ప్రవాహముతోఁ గూడిన మూఁడుకొ
మ్ములుగలపర్వతమువలెఁ బ్రకాశించెను- ౧౧- గొప్పధనుస్సులుగలయాదేవాం
గరాజు నంతకోపించుకొన్నవాఁడై ధనుస్సును వలయాకారముగావంచి డె
బ్బదిమూఁడు బాణములచేత నీరాక్షసుని గొట్టెను - ౧౨ - మఱియుందన సా
మర్థ్యముచేత నాదుర్మార్గుని ధనుస్సు నొకబాణము చేతను ధ్వజమునొక
బాణముచేతను నాలుగుబాణములచేత నాలుగుగుఱ్ఱములను నఱికెను- ౧౩-
అర్ధచంద్రబాణము చేత నారాక్షసుని శరీరమునుండి తలనుబడవేయక మర
ల శ్రేష్ఠములైన నూరుబాణముల నతనిరథమును నువ్వుగింజంత తునియలౌన
ట్లుకొట్టెను - ౧౪ - మరలశీఘ్రముగా నిప్పువంటి శ్రేష్ఠములైన బాణముల
చేతగొట్టెను - ఆరాక్షసుఁడు నఱుకఁబడినధనుస్సు గలవాఁడై రథములేనివాఁ

శ్వోహతసారథిః ॥ ౧౫ ॥ భృశంవిద్ధోస్త్రసిక్త స్సపుష్పఇవకింశుకః । చకంపే
దానవోవిప్రావాతధ్వ స్త ఇవద్రుమః ॥ ౧౬ ॥ తతోరోషసమావిష్టో వజ్రదం
ష్ట్రోమహాబలః । అభ్యధావద్గదాపాణిర్దండపాణిరివాంతకః ॥ ౧౭ ॥ తమా
యాంతంగదాహ స్తంప్రవిధ్యనిశితైశ్శరైః । తతోవజ్రమయైర్బాణై రుష్టిమా
త్రావశేషితాం॥ ౧౮॥ ఛిత్వాగదాంరణశ్లాఘో దృప్తసింహఇవానదత్ । జ
గర్జురమరాస్సర్వే నెదుర్వాద్య గణా స్తతః ॥ ౧౯ ॥ సదానవోనష్టగదో దృ
ష్ట్వాదిశోనిరాయుధః । ఉత్పాట్య హేమకూటస్య ఘనశృంగం మహాబలః॥
౨౦॥ హస్తేధృత్వాచరాజాన ముపాగమ్యా బ్రవీదిదం । భోభోరాజ న్తిష్ఠ
తిష్ఠక్షణంమాగాఃపురోమమ॥ ౨౧॥ నిర్ఘాతకోటితుల్యస్యశృంగస్యాస్యమహీ
యసః । అమోఘక్షేపణాద్ఘోరాత్ కుశలోసిన్నృపర్షభ॥ ౨౨॥ ప్రోథయిష్యా
మిశృంగేణ సరథం సానుయాయినం । ఇంద్ర స్తవసహాయేన నేహాస్తేప్రి
భయతీహవై ॥ ౨౩॥ నిర్భయ స్సహగీర్వాణై స్సభయ స్సబలాయతాం । హ

డై గుఱ్ఱములుపోయి సారథిపోయి మిక్కిలికొట్టఁబడి పూచినమోదుగుచెట్టు
వలెనెత్తుటిచేతఁ దడపఁబడి గాలిచేతఁగొట్టబడిన చెట్టువలె వడఁకెను - ౧౬ -
అంతమిక్కిలిబలముగల యావజ్రదంష్ట్రుఁడుకోపముతోఁగూడినవాఁడై గదను
జేతఁబట్టుకొని దండమును జేతఁబూనినయముఁడువలెఁ బైఁబడెను- ౧౭- అం
తయుద్ధమునుశ్లాఘించునట్టియాదేవలుఁడు గదనుజేతఁబూనివచ్చుచున్న యా
రాక్షసునిఁ దీక్ష్ణములైన బాణములచేతఁ జక్కఁగాఁగొట్టి యంత వజ్రమయ
ములైన బాణములచేత నారాక్షసునిచేతిగదను బిడికిటఁబట్టుకొన్న మట్టుకు మి
గులునట్టునఱికి క్రొవ్వినసింహమువలెగర్జించెను - అంతదేవతలందరు గర్జిం
చిరి - వాద్యములన్ని మ్రోసెను - ౧౯ - అధికబలవంతుఁడైన యారాక్షసుఁ
డుగదపోయినవాఁడై యాయుధములేనివాఁడై దిక్కులఁజూచి హేమకూట
పర్వతముయొక్క పెద్దశిఖరమును బెఱికి చేతఁబట్టుకొని రాజుదగ్గిరకుఁబోయి
యిట్లనిపలికెను - ఓరాజా పోకుము పోకుము క్షణమునేవు నాయెదుటనిలువు
ము- ౨౧- ఓరాజశ్రేష్ఠుఁడా కోటిపిడుగులతోసమానముగా గొప్పదైనయీశి
ఖరమున్నదే దీనినేను విసరుదును- అట్లువిసరుట వ్యర్థముపోదిప్పుడు గదా నీనే
ర్పుచూడవలయును- ౨౨- ఇప్పుడునీరథము నీపరివారమంతటితోఁగూడ నిన్ని
శృంగముచేతఁ బొడిచెదను - నీసహాయముచేత నింద్రుఁడిప్పుడిప్పుడు దేవత
లతోఁగూడినవాఁడై భయములేక మమ్మఁబొడుచుచున్నాఁడుగదా - అతఁడు

త్వావిజయమాపన్నో వ్యాఘ్రవక్త్రిం మమానుజం॥ ౨౪॥ ప్రాప్తవాన్సివు
లంగర్వంవ్యపనేష్యామితంతవ । భ్రాతుర్వ్యసనమగ్నోహం హత్వాత్వామి
హసంగరే॥ ౨౫॥ విశల్యశ్చభవామ్యద్య ప్రహృష్టో భీషయన్ సురాన్ । వ
స్త్రిణి నాదదోస్యాకం లగ్నేస్మాభిః కుతో వ్రజేః॥ ౨౬॥ భవంతం రక్షితాకో
మేపురః క్వేతో గమిష్యసి । ఇత్యుక్త్వాదానవశ్శృంగం చిక్షేపాస్మిన్మహత్తతః॥
౨౭॥ హాహాకారోమహానాసీ త్తదాసైన్యే దివౌకసాం । స్వస్త్యస్తు దేవలా
యేతితదాసిద్ధాబభాషిరే॥ ౨౮॥ రాజాతదభ్రవీధ్యాయద్దృష్ట్వాశీఘ్రింమహా
మతిః । వజ్రబాణాన్ స్తతస్సృష్ట్వా స్తత్యాజపటువిక్రమః॥ ౨౯॥ చూర్ణీకృత్య
శరైర్దివ్యైః క్షణేనోర్వ్యాం న్యపాతయత్ । తస్య దృష్ట్వాద్భుతం కర్మ స
ర్వేతత్రసురాద్విజాః॥ ౩౦॥ విస్మయం పరమం ప్రాపు స్సాధు సాధ్వితిచాబ్రు
వన్ । శృంగం విష్టభ్యతద్రాజా శరై రాశీవిషోపమైః॥ ౩౧॥ విద్యాధదానవం
ధీరస్సర్వాంగేషుహసన్నివ । యేచతస్యానుగాదైత్యా స్సర్వాన్ స్తాన్సహసా

భయపడి పరుగెత్తిపోవును జూతుము - నాతమ్ముఁడైన వ్యాఘ్రవక్త్రునిఁజంపి జయమునుబొందినవాఁడవై మిక్కిలి గర్వించితివి ఆగర్వమును నీకునేనుబోఁగొట్టఁగలను - తమ్మునిచచ్చిన వ్యసనమందు మునిగియున్నాను నేనునిన్ను యుద్ధమందుఁజంపి సంతోషించి దేవతలను భయపఱుచుచు మనోవ్యథలేని వాఁడనుగాఁగలను నీవుమాకుదోవతులసీవై తివి గదా - ఇప్పుడుమాచేతఁ జిక్కితి వింకనెక్కడపోఁగలవు - ౨౬ - నాయెదుటనిన్ను రక్షించువాఁడెవ్వఁడు - ఇక్కడనుండి యెక్కడఁబోఁగలవు - ఇట్లుచెప్పియంతనారాక్షసుఁడా పెద్ద శిఖరము నితనిమీఁదవేసెను - ౨౭ - అప్పుడు దేవతలయొక్క సేనయందలి వారందఱు గట్టిగా హాహాయనిరి - అప్పుడుసిద్ధులు దేవలునకొఱకు శుభము గలుగవలయునని పలికిరి - ౨౮ - మహాబుద్ధిశాలియైన యాదేవలరాజాశృంగమాకాశమార్గమందువచ్చుచుండఁగాజూచి యంతఁదానియందు వజ్రమయములైన బాణములనుబ్రయోగించెను- ౨౯- ఇట్లనేకములైన బాణములను బ్రయోగించి వానిచేత నాశృంగమునుబొడిచేసి భూమిమీఁదఁద్రోసెను - ఓ బ్రాహ్మణులారా యప్పుడా దేవతలందఱు అతని యాయాశ్చర్యకరమైన కార్యమునుజూచి మిక్కిలి యాశ్చర్యమును బొంది లెస్సలెస్స యనిరి - దేవలరాజా శృంగమునుబాణములను బోలుబాణములచేతఁ దిరస్కరించినప్పుడునే యారాక్షసుని దేహమందన్ని యంగములయందుఁగొట్టెను . మఱియునతనికి

డయత్ ॥ ౩౨॥ భారవాహం ధనుర్ధృత్వా కాలాంతకసమాకృతిః । అలాతచక్ర
ప్రతిమం భ్రామయన్ స్యందనం నృపః ॥ ౩౩॥ సంఛాద్య గగనం బాణైః శ్ఛి
త్వా శీర్షాణ్యనేకశః । స్వర్ణపుంఖైః శిలాధౌతైః కంకపత్రైర్మహాబలః ॥ ౩౪॥
ద్రైత్యాన్ విద్రావయామాస దిక్షుసర్వాసు భూసురాః । శార్ఙ్గచాప ధరో వి
ష్ణుర్యథా విద్రావయేద్యుధి ॥ ౩౫ ॥ తథైవ సమహేష్వాసో ద్రావయామాస
దానవాన్ । తే హన్యమానాస్సమరే దానవా భృశవిహ్వలాః ॥ ౩౬॥ ప్రాణ
త్రాణపరాస్సర్వే దుద్రువుశ్చ దిశోదశ । వజ్రదంష్ట్రిస్తు రాజా న మశక్తో యో
ద్ధుమాహవే ॥ ౩౭॥ కల్పయిత్వా మహామాయాం పీడయామాస దేవతాం ।
అద్రివృష్టిం మహాఘోరా మవర్షద్దేవతా బలే ॥ ౩౮॥ అతినీలా మహామేఘా
బహువిద్యుద్గణాకులాః । గాఢాంధకారం కుర్వంతః ప్రాదురాసన్ రణాంగణే ॥
౩౯ ॥ వవర్షు ర్బహుళాం వృష్టిం పాషాణాశనిభీకరాం । మహోల్కాభి
శ్శోషయంతి గర్జంతశ్చ భయంకరం ॥ ౪౦॥ అవిచ్ఛిన్నాని చాంబూని వవర్షు
స్తే మహాఘనాః । తదాంధకారస్సుమహాన్ సంజజ్ఞే చామరాంగణే ॥ ౪౧॥ ప్ర

సహాయులై న రాక్షసులెవరున్నారో వారినందఱను గొట్టెను - ౩౨ - భార
మునువహించునట్టి దృఢమైన యాకృతిగలవాఁడై కొరవికట్టెల చక్రమువలె
రథమును ద్రిప్పుచు నారాజు పెక్కు బాణములచేత నాకాశమునుగప్పి బహుశి
రస్సులను నఱికి బంగారుపుంఖములుగలిగి కపూరశిలాజిత్తువలెఁ దెల్లఁగాఁ
దళతళలాడుచున్న బాణములచేత రాక్షసులనందఱ నన్నిదిక్కులకుఁ దఱిమె
నో బ్రాహ్మణులారా - శార్ఙ్గధనుస్సును జేతఁబూనిన విష్ణువు యుద్ధమందు రా
క్షసుల నేరీతినిదోలునో యారీతినా దేవలుఁడు రాక్షసులనందఱను దఱిమెను-
ఆరాక్షసులందఱు యుద్ధమందుఁగొట్టఁబడుచు మిక్కిలిపరవశులై ప్రాణముల
ను గాపాడుకొనుటయందాసక్తులై పదిదిక్కులఁబడి పఱుగెత్తిరి - వజ్రదం
ష్ట్రుఁడా యుద్ధమందు దేవలరాజును నిగ్రహింపఁజాలని వాఁడై గొప్పమా
యనుగల్పించి దేవతలను బీడించెను - మిక్కిలిభయంకరమైన కొండలవాన
నుదేవతలదండుకందువర్షించెను- ౩౮- అప్పుడాయుద్ధరంగమునందుమిక్కిలి
నల్లనివియు పెక్కు మెరుపులగుంపులతో గూడినవియు కటికచీకటిని జేయుచు
న్న మబ్బులగపడెను - ౩౯ - ఆమబ్బులురాలచేతనుబిడుగులచేతను భయంక
రమైనయధికవర్షమును గురిసెను - భయంకరమగు నట్లురుముచుగొప్పకొ
రవికట్టులచేత నాసేనలశోషింప జేయుచుండెను - ౪౦ - ఆగొప్ప మేఘములె

కంపయన్ సురానీకం వవౌవా యుర్భయావహః । ఉల్కాభిరశనీపాతై ర్గా
నవస్యదివౌకసః ॥ ౪౨ ॥ ఆర్తనాదాన్ భృశంచక్రుర్దీనా స్తత్రరణాజిరే । శ్రు
త్వాతదా ర్తవచనా న్యసురో బహుధానదన్ ॥ ౪౩॥ అదృశ్యః పీడయామాస
మాయయాతాన్ముహుర్ముహుః । దేవాంగోథ నృపశ్రేష్ఠో మాయాబ్ధౌ మజ్జత
స్సురాన్ ॥ ౪౪ ॥ ఉజ్జిహీర్షుఃరదృశ్యంతంజిగీషుర్దానవం ఖలం । శివదత్తంచ
శత్రుఘ్నం ధ్వజం దైత్యేష్వపాతయత్ ॥ ౪౫॥ సధ్వజస్తాన్వసురీంసేనాం ప్రా
విశత్తేన చోదితః । వ్యపోహ్యమాయాం దైత్యస్య జఘానబహుధాసురాన్॥
౪౬॥ ఆజఘ్నుర్దానవాన్ తత్ర వృషభాః కోటికోటయః । ఖురై ర్విషాణై ర్లాం
గూలై ర్ద్రావయంతి స్తతోద్విజాః॥ ౪౭॥ పర్వతాశ్చ మహాసర్ప సింహవ్యా
ఘ్రభయంకరాః । మహోగ్రా అపి భేరుండా శ్శరభావ్యా మహామృగా ॥
౪౮ ॥ ఉల్కాశని మహాపాతా భీషణాభూతసంహతిః । ప్రవిశ్యదానవీం సే
నాం ఘోరరూపామహాబలాః॥ ౪౯॥ అదంతోభర్త్స్యయంతశ్చ దహంతశ్చ

డతెగని నీళ్లను వర్షించెను - అప్పుడాకాశమందు మిక్కిలి చీకటికలిగెను-
౪౧ - అప్పుడు భయంకరమైనవాయువు దేవతల సేనలనెల్ల గదలింపుచు విస
రెను - దేవతలందరునాయుద్ధరంగమునందు నారాక్షసునిచేత గలిగిన కొఱవిక
ట్టెలచేతనుపిడుగులచేతను భయపెట్టబడినవారై దీననాదములజేసిరి - ఆరా
క్షసుడువారల ఆయార్తనాదమును విని పెక్కువిధముల సింహనాదములు జే
యుచుతానువారల కగపడకమాయచేత వారల బలుమారు బాధపెట్టెను -
అంతనారాజశ్రేష్ఠుడగు దేవాంగుడు మాయాసముద్రమునందు మునుగుచు
న్న దేవతలనుద్ధరింపదలచినవాడై కానరాకున్నయాదుష్టాత్ముడగు రాక్షసుని
గెలువదలచినవాడై శివునిచేతనీబడినదియు శత్రువులధ్వంసముజేయునదియు
గుధ్వజము నారాక్షసులమీదవిడిచెను - ౪౫ - ఆదేవలునిచేత ప్రేరేపింపబడి
నయాధ్వజము రాక్షసులసేనను బ్రవేశించి ఆరాక్షసునిమాయనుబోగొట్టి రా
క్షసులను బెక్కువిధములగొట్టెను- ౪౬ - ఆధ్వజమునందు గట్లకోట్లతరబడి
యెద్దులుపుట్టిగిట్టలచేతనుకొమ్ములచేతనుతోకలచేతను రాక్షసుల దరిమితరిమి
గొట్టెనయా బ్రాహ్మణులారా - ౪౭ - మరియు నాధ్వజమునందు గొప్పసర్ప
ములచేతను సింహములచేతను పెద్దపులులచేతను భయంకరములైన పర్వత
ములును - అత్యుగ్రరూపములైన గండభేరుండములును - శరభములుమొద
లగు గొప్పమృగములును - కొఱవికట్టెలు పిడుగులు మొదలగు మహోత్పాత

సమంతతః । దశంతస్తాపయంతశ్చ ప్రోధయంతో సురాన్బహూ॥ ౫౦॥ వినాశం ప్రాపయామాసు వృషభధ్వజసంభవాః । హతశేషా స్తతో దైత్యా వజ్రదం ష్ట్రేణవై సహ ॥ ౫౧ ॥ భీతావిద్రావ్యసర్వేపి స్వపట్టణముపాగమన్ । హత పుత్రో హతామాత్యో మృతాసికో హతానుజః॥ ౫౨॥ దైత్యశ్శోకభయావిష్ట స్సోపలాయతభూసురాః । దేవాంగస్తుతతో రాజా సేంద్రో హర్ష సమాకులః॥ ౫౩॥ సపుత్ర స్సబలైర్దేవై రాగత్య త్రిదివాలయం । మహేంద్రేణాభ్య నుజ్ఞాత ఆమోదపురమాసదత్ ॥ ౫౪॥ ఇతిశ్రీ బ్రహ్మాండపురాణే - దేవాంగచ రితే - ధ్వజప్రభావ రాక్షసపరాభవో నామ సప్తదశోధ్యాయః.

శ్రీసూతః॥ తతో దైత్య పతిర్వజ్రదంష్ట్రశ్శోకభయాకులః। శ్వసన్మహో హివద్దీర్ఘం విలలాపసుతాన్ప్రతి ॥ ౧ ॥ విలప్య బహుధాపుత్రా న్భ్రాతౄ న్బంధూం స్తతోసురః । అసహ్యమానో దైత్యశ్చవిలపన్ రోషమావిశన్ ॥ ౨॥

ములును - భయంకరమైన బూచులగుంపు నివి యన్నియుగలిగి యారాక్షస సేననుజొచ్చిమిక్కిలిబలముగలవై భయంకరములైన రూపములుగలవై యా సేననుదినుచునుగాల్చుచు నంతటగొరుకుచు నుడికించుచు రాక్షసులను మిక్కి లిహింసుచుచు నాశమును బొందించెను- ౫౦- తరువాత జావగా మిగిలినరాక్ష సులువజ్రదంష్ట్రునితోడగూడి భయపడినవారై పరుగెత్తి అందరుతమపట్టణ మునకుబోయిరి- అంతనావజ్రదంష్ట్రుడనురాక్షసుడు కొడుకులును మంత్రులు నుసేనలును దమ్ములునుజావగా దుఃఖముతోడను జయముతోడను గూడినవా డై పరుగెత్తెనోయి బ్రాహ్మణులారా - అంత నా దేవాంగ మహారాజు మి క్కిలిసంతోషపడినవాడై యింద్రునితో గూడినవాడై తన కొడుకులతోను దనసేనలతోనుగూడికొని దేవతలతోగూడ స్వర్గమునకువచ్చి యాదేవేంద్రు నితో నేనునాపట్టణమునకుబోయెదనని చెప్పి యతనిసమ్మతిపరచి యామోదప ట్టణమునకుబోయిచేరెను- ౫౪ - ఇది బ్రహ్మాండపురాణంబున దేవాంగచరితం బున ధ్వజమహిమచేత రాక్షసులోడుటయన్నది పదియేడవయధ్యాయము.

సూతుడుపిమ్మటికథనాఋషులకుజెప్పుచున్నాడు - అంతదానవుల కెల్ల ప్రభువగు నావజ్రదంష్ట్రుడు దుఃఖముతోను భయముతోను గూడినవాడై గొ ప్పసర్పమువలె నిట్టూర్పువిడుచు కొడుకులగూర్చి దుఃఖించెను - ౧ - కొడు కులనుదమ్ములను చుట్టాలను గూర్చియేడ్చి అంత నారాక్షసుడు సహింపనివా డై కోపమునుబొందుచు తన బావమరదియగు విద్యుత్కేశుని యింటికి దాను

స్యాలస్యవిద్యుత్కేశస్యస్వయంమందిరమాగమత్ । తమాగతంతతోదృష్ట్వా
విద్యుత్కేశస్ససత్వరః ॥ ౩ ॥ ప్రత్యుత్థాయాసనం చార్ఘ్యం దత్వా సముపవే
శయత్ । ఉపవిష్టోవిషణ్ణాస్యః క్షణం ధ్యాత్వాచదానవః॥ ౪॥ ఆలోక్యవిద్యు
త్కేశస్యవదనం చేదమబ్రవీత్ । విద్యుత్కేశ ప్రియసఖా సురశ్రేష్ఠ మహాబ
లః ౫॥ కర్యానస్వేకకంకార్య మిత్యుక్తోథసరాక్షసః । అబ్రవీద్వినయావిష్టో
దైత్యేశంతంతపోధనాః॥ ౬॥ స్వామిన్ యదుచ్యతేస్మాకం త్వయా భర్త్రాసు
రేశ్వర । తద్వయంకరవామైవ హ్యాజ్ఞాపయితుమర్హసి ॥ ౭ ॥ ఏవమాభాషి
తస్తేన వజ్రదంష్ట్రిస్తతోసురః । తహీఃసుష్ఠిప్రీతిచబ్రూత్వా పునరేవమువాచ
హ॥ ౮॥ మయైకముచ్యతేద్యాహో శ్రూయతా మసురర్షభ । జ్ఞాతం ఖ
లుపురావృత్తం యత్తదేవత్వయాసఖే ॥ ౯ ॥ దేవాంగేన కృతం సర్వం భవా
న్వేదహ్యాసంశయం । వ్యాఘ్రవక్త్రోసురశ్రేష్ఠ స్సర్పజిహ్వశ్చవీర్యవాన్ ॥ ౧౦॥
సూర్యకోపశ్చాగ్నికోపో ధూమ్రనేత్రో మహాబలః । మకరాక్షః ఖడ్గజిహ్వో

బోయెను - అంతనావిద్యుత్కేశుడు తనయింటికివచ్చిన యావజ్రదంష్ట్రినిజూ
చి యతిత్వరతో లేచి యెదురుగబోయి పిలిచికొనివచ్చి మంచిపీఠమునిచ్చి కూ
ర్చుండబెట్టెను - ఆయాసనమందు గూర్చున్న యావజ్రదంష్ట్రికు దుఃఖపడు
చున్న ముఖముగలవాడై క్షణముసేపు ధ్యానముజేసి తనమరదియగు విద్యు
త్కేశుని మొగమునుజూచి యిట్లనిపలికెను- ౪- ఓయినాకు బ్రియస్నేహితుడ
వైన విద్యుత్కేశుడా రాక్షసశ్రేష్ఠుడా మిక్కిలి బలముగలవాడా ఒకకార్య
ముజేయుము-అనియిట్లుచెప్పగానారాక్షసునువినయముతోడగూడినవాడై దా
నవనాయకుడగు నావజ్రదంష్ట్రినిగూర్చియుత్తరముజెప్పెనయా తపస్సేధనము
గాగల ఋషులారా - ౬ - మహాప్రభో రాక్షసరాజా మాకుబ్రభువగు నీవేది
జెప్పుచున్నావో దానిమేముజేయుదుము కాబట్టి సెలవీవచ్చును- ౭- ఇట్లాత
నిచేజెప్పబడినవాడై యంతనావజ్రదంష్ట్రిడను రాక్షసుడట్లయిన మేలనిజెప్పి
మరలనిట్లనిపలికెను - ౮ - ఓయిరాజశ్రేష్ఠుడా నేను నేనొక మాటజెప్పెదను
వినుము ముందుజరిగిన సమాచారమేదిగలదో యదియంతయు నీకుదెలిసినదే
గదా- ౯- దేవాంగుడుచేసినకార్యమంతయు నీవుసందేహములేక యెరుగుదు
వుగదా రాక్షసశ్రేష్ఠుడగు వ్యాఘ్రవక్త్రుడును- బలవంతుడగు సర్పజిహ్వు
డును - సూర్యకోపుడు నగ్నికోపుడును - మిక్కిలిబలముగల ధూమ్రనేత్రుడు
మకరాక్షుడును - ఖడ్గజిహ్వుడును - వీరందరు యుద్ధరంగమందు బరాక్రమిం

నిహతాస్సమరాంగణే॥ ౧౧॥ దేవాంగేనచ విక్రమ్య తత్సుతై ర్విక్రమోద్ధతైః। యజ్ఞాంతకశ్చనిహతోయుద్ధోన్మత్తోరణోత్సుకః॥ ౧౨॥ యేచాస్మాకంప్రవీరాస్తేన స్తేచవినిపాతితాః। పుత్రాన్భ్రాతౄన్ హతాన్దృష్ట్వా శోకోమర్మాణికృంతతి ॥ ౧౩ ॥ అహం కృతశ్చవిరథ స్తాడితశ్చభృశంరణే। రాజ్ఞాపహాసితశ్చైవ దేవానామగ్రత స్తదా॥ ౧౪॥ ధ్వస్తమాయోనష్టబలో దేవలస్యోగ్రతేజసః। వాషభేణ మహోగ్రేణ ధ్వజేనోత్పాతకారిణా ॥ ౧౫ ॥ ద్రవామిస్మరణాద్భీత స్సింహాద్దుష్టమృగోయథా। ఇంద్రస్తువిజయంప్రాప్య దేవాంగస్య సహాయతః॥ ౧౬ ॥ హృష్టోద్యప్తశ్చనిఖిలై ర్దేవై స్స్వర్గపురం యయౌ। మహానసదృశోవజ్రీ ఆశ్రిత్యసగరేశ్వరం ॥ ౧౭ ॥ అజేయోభూదిహాస్మాభి ర్మహాబలపరాక్రమైః। హంతదైవకృతంయత్నం లంఘితుం కేనశక్యతే ॥ ౧౮ ॥ ఇంద్రస్యవిజయోయుద్ధే స్మాకంతేనపరాజయః। శోచామిభోః కింకరోమి తావేవానుస్మరన్మహుః ॥ ౧౯ ॥ దైవమేవ పరం మేనే ధిక్పౌరుష

చిన దేవాంగునిచేతజయింపఁబడిరి- పరాక్రమముచేతగర్వించియున్నయతనికొడుకులచేత యజ్ఞాంతకుడును కలహమందుత్సాహముగలయుద్ధోన్మత్తుడును- వీరిద్దరుచంపఁబడిరి- ౧౨- మరియు మనలో మిక్కిలి వీరులుగా నుండువారెవరుగలరోవారందరుచంపఁబడిరి - కొడుకులచావును దమ్ములచావునుజూడగా గలిగినదుఃఖమునాహృదయమర్మములనుగోయుచున్నది - ౧౩ - నేనురథములేనివాడనుగాజేయబడితిని - యుద్ధమందుమిక్కిలికొట్టబడితిని - దేవతలయెదుట నప్పుడా రాజుచేత నపహాసము జేయబడితిని భయంకరమగు పరాక్రమముగల దేవలునియొక్క మిక్కిలిభయంకరమై మహావిలయమును జేయుచున్న వృషభధ్వజముచేత నామాయయెల్లధ్వంసమాయెను- నాసేనయంత నాశమునొందెను- ౧౫- దానిస్మరింపగానే భయపడి నేను దుష్టమృగము సింహముజూడగా భయపడిపరుగెత్తునట్లు పరుగెత్తుచున్నాను - ఇంద్రుడో యనిన - నతఁడు దేవాంగమహారాజుతోడ్పాటువలన గెలుపునుబొంది సంతసించి గర్వించినవాడై యల్లదేవతలతోడగూడి స్వర్గపట్టణమునకుబోయెను - ఇంద్రుఁడుదొడ్డవాడతనికెవడును సరిగాడు - సగరేశ్వరుఁడగు దేవలుని నాశ్రయించి మిక్కిలి బలము పరాక్రమముగల మనకిచట గెలువరాని వాడుగానాయెను - అయ్యో దైవముచేసినయత్నము నతిక్రమింపనెవనికిశక్తియున్నది- ౧౮- యుద్ధమం దింద్రునకుగెలుపు నతనిచేతమనకు బరాజయమునుగలిగెనని యారెంటినిదలచియేప

మనర్థకం । త్రిలోకవిజయీశూరో వ్యాఘ్రవక్త్రో మమానుజః ॥ ౨౦॥ నిపాతి
తోయతస్తేన దేవాంగేనరణేబత । తస్మాదప్యస్య సర్గస్య వ్యసనస్య సుహృద్వ
ర ॥ ౨౧ ॥ అస్తి ప్రతిక్రియా కాచి ద్ఘటనీయా త్వయైవసా । అస్మాకమస్య శోక
స్య దేవలో మూలమేవహి ॥ ౨౨॥ కథం విశకలీకార్య స్సపవదనుజోత్తమ । వి
నాస కపటోపాయా దసాధ్యస్స్యాల్లసర్వధా ॥ ౨౩ ॥ సతుధ్వజ ప్రభావేనా
స్మాభిస్సులభా యతే । అవాచ్యః శంభుద త్తస్య ధ్వజస్య మహిమా రణే ॥ ౨౪॥
వినా తస్మా త్క్రియాన్నైవ రథేచసదేవలః । ఉపాయేనాపహర్తవ్యః కా
పటేనధ్వజస్సఖే ॥ ౨౫ ॥ తస్మిన్నపహృతేస్మాభి ర్బధ్యవసదేవలః । తస్మాత్త్వం
కాళ లేనైవమాయాయా దనుజోత్తమ ॥ ౨౬ ॥ తంధ్వజం నగరేశస్య శీఘ్రే
మాహర్తుమర్హసి । ఏవం కృతే కృతం సర్వ మస్మాకంతు ప్రయోజనం॥ ౨౭॥
ఇత్యుక్తో వజ్రదంష్ట్రేణ విద్యుత్కేశ స్తథేతిచ । అజిహీర్షు ర్ధ్వజం దైత్యో

లు నూరు దుఃఖపడుచున్నాను యేమిచేయుదును- ౧౯- దైవమే దొడ్డదనితలవ
బడును ప్రయోజనములేని పురుషప్రయత్నములుగాల్పనా యెందువలననసగాని
స్పష్టుదైవబలముచేతగదా మూడులోకములను జయించునట్టిశూరుఁడై సనాత
మ్ముఁడు వ్యాఘ్రవక్త్రుడు యుద్ధమందు నా దేవాంగునిచేత గొట్టబడెను అయ్యో
ఓయి స్నేహితశ్రేష్ఠుఁడా - అట్లయిన నిప్పుడు మనకు క్రొత్తగాగలిగిన యీ
వ్యసనమునకు నొకప్రతీకారమున్నది యదినీచేతనేకాదగినది మనకీదుఃఖమున
కుమూలము దేవలుడేగదా- ౨౨- ఓయిరాక్షసశ్రేష్ఠుఁడా యెట్లయిన నతనినే
ఛేదింపవలయును - ఓబావమరదీ అన్ని విధములటక్కులుజేసి యతనిసాధింప
వలయునేగాక మఱియొకవిధమున నతనిసాధించుటమనకుగష్టము- ౨౩- అత
నిదగ్గరనుండుధ్వజముయొక్క మహిమచేత నతనిసాధించుటమనకు సులభము
గాదు ఈశ్వరునిచేతనీబడిన యాధ్వజమునకు యుద్ధమందుగలుగు ప్రభావమిం
తయంతయని వచింపగూడనిది- ౨౪- అదిలేకున్న రెండురథములనెక్కివచ్చిన
డా కపటోపాయముచేతనాధ్వజము నపహరింపవలయును దాని నపహరింప
గానే యప్పుడె దేవలుడు మనచేత గట్టబడినవాడే కాబట్టి యోరాక్షసోత్తము
డా నీవునీమాయయొక్క నేర్పుచేత నానగరనాథుని ధ్వజమును దేవలయును
ఇట్లుచేసినమన కార్యములన్నియు గూడినచ్చుచు- ౨౫- వజ్రదంష్ట్రుచేనీప్రకార
ముచెప్పబడినవాడై యావిద్యుత్కేశుడట్లేయనియొప్పుకొని ధ్వజమునందేనిశ్చ
యించినవాడై యాదేవలుడుండు నామోదపట్టణమునకుబోయి దేవలమహారా

యత్రస్థాపిస దేవలః॥ ౨౮॥ ఆమోదపురమాసాద్య దేవలం వాక్యమబ్రవీత్।
భోదేవలనృపశ్రేష్ఠ దయాళోమితవిక్రమ ॥ ౨౯ ॥ దేవరాజస్యదూతోహం
నమస్తే నగరేశ్వర । ఆజ్ఞయాతస్యశక్రస్యా గతోస్మిహితవాంతికం॥ ౩౦॥ అ
సంఖ్యతాంగతైర్దైత్యై ర్వజ్రదంష్ట్రో మహాసురః । ఆగత్యపునరద్యాస్మా
న్యోధయత్యకుతోభయః ॥ ౩౧ ॥ పూర్వేద్యుర్భవదీయస్య బలస్యభృశదా
రుణే । ప్రాప్తశ్రమస్యసమరే రాక్షసై రుగ్రవిక్రమైః ॥ ౩౨ ॥ మావై తవశ్ర
మఇతిస్వయమేవశతక్రతుః । జగామసాక్షసార్ధం యోద్ధుమమరైస్సహభూ
పతే ॥ ౩౩ ॥ అనేకబలసంయుక్తం వజ్రదంష్ట్రం నిశాచరం । వజ్రీసంయుధ్య
మానోమాం ప్రేషయామాసతేంతికం ॥ ౩౪ ॥ దహంతం శాత్రవాన్యుద్ధే క
ణానివహుతాశనం । వాషభంతేధ్వజంరాజ నానయేతిత్వయానఘ॥ ౩౫॥
తత్తం ధ్వజం మహారాజ శీఘ్రం మేదాతుమర్హసి । యేనధ్వస్తాభవేయుస్తే
దానవాయుద్ధదుర్మదాః ॥ ౩౬ ॥ మహిమ్నాతస్యపూర్వేద్యు ర్ధ్వజస్యచమ

జునుగూర్చి యిట్లనిపలికెను- ఓరాజశ్రేష్ఠుడైన దేవలుడా- మిక్కిలిదయగల
వాడా - మితిలేని పరాక్రమము గలవాడా - నగరేశ్వరుడా - నేనుదేవేంద్రు
నిదూతుడను - నీకుమ్రొక్కెదను ఆదేవేంద్రునియు త్తరవు చొప్పున నేనునీ
దగ్గరకువచ్చిన వాడనైతిని - ౩౦ - ఆవజ్రదంష్ట్రుడను గొప్ప రాక్షసుడు లె
క్కలేని రాక్షసులను గూడదోడుకొని మరల నిప్పుడువచ్చి యెవనివలననూ
భయములేనివాడై మామీద యుద్ధము జేయుచున్నాడు నిన్నటిదినముమిక్కి
లి భయంకరమైన యుద్ధమందు నీసేనయంతయు భయంకరమైన పరాక్రమ
ముగలరాక్షసులచేత శ్రమపడియున్నది నీవును యుద్ధశ్రమమును బొందియు
న్నావు కాబట్టి నీకుమరల శ్రమమును గలుగజేయగూడదని దేవేంద్రుడు రా
క్షసులతోగూడ యుద్ధముజేయను దానేపోయెనయారాజా - ౩౩ - బహుసే
నలతోగూడినవజ్రదంష్ట్రుడను రాక్షసునితో యుద్ధముజేయుచు నింద్రుడు న
న్ను నీదగ్గరకుబంపెను - ౩౪ - ఎండుపాదలను నిప్పుకాల్చినట్లు శత్రువులను
గాల్చునట్టి నీధ్వజమును నీచేత దీసికొనిరమ్మని యింద్రుడుచెప్పెనయా మహా
నుభావా - ౩౫ - కాబట్టి యోదేవలమహారాజా ఆధ్వజమును త్వరితముగా
నాకీవలయును అట్టిచ్చిన యుద్ధమందు చెడుక్రొవ్వుబట్టిన యా రాక్షసులంద
రు దానిచేత ధ్వంసముచేయబడి పోవుదురు - ౩౬ - నిన్నటిదినమా మిక్కి
లి మహిమగలధ్వజముయొక్క ప్రభావముచేత గతిసచిత్తులును మాయల నే

హత్వనః । నిహతాబహవో దైత్యాః కూరా మాయావినః ప్రభో ॥ ౩౭ ॥
హతశేషాఃకుమతయో వజ్రదంష్ట్రింసుదుర్మతిం । పురస్కృత్యాగమన్యోద్ధుం
పునరస్మాన్నృపర్షభ ॥ ౩౮ ॥ సర్వేపితేపరిధ్వస్తా భవేయుర్యేనసంయుగే ।
దేహిమేసత్వరంరాజన్ ధ్వజస్తమరిసూదనం॥ ౩౯॥ ఇత్యాకర్ణ్య రితంవాక్యం
దూతేనకుటిలేనతు । సత్యమేవేతినిశ్చిత్య దేవాంగో దైవయోగతః॥ ౪౦॥ ద
దౌధ్వజం తత స్తస్మై వజ్రిణః ప్రియకామ్యయా । తమాదాయతతో రాక్షో ధ్వ
జంహృష్టో నిశాచరః॥ ౪౧॥ కపటస్సహసావీర మాహేంద్రం సముపాగమత్
తమానీతధ్వజంవిప్రా వజ్రదంష్ట్రో సురేశ్వరః॥ ౪౨॥ తోషయామాస వచ
నైః ప్రహృష్టః ప్రణయాన్వితైః । శ్రావయిత్వా తతో యోగం సమితేరాక్ష
సేశ్వరః॥ ౪౩॥ సర్వేషామపిదైత్యానాం చతురంగ బలాన్వితం । నిర్యయధ్య
నాకద్వారాణి దేవేంద్రం యోద్ధుమాహ్వయత్ ॥ ౪౪॥ తదా గమనమాజ్ఞా
య దేవేంద్రో మర్షపూరితః । అసురై స్సురః క్రుద్ధో యోధయన్మునిపుంగ

ర్పిన వారునగు రాక్షసులు పెక్కండ్రు చంపబడిరయా మహాప్రభో - ౩౭-
చావగా మిగిలిన దుష్టబుద్ధిగల వారందరు తెలివిమాలిన యావజ్రదంష్ట్రిని-
ముందుజేర్చుకొని మరలమాతో యుద్ధముజేయవచ్చిరయా రాజవర్యుడా- ౩౮-
ఏధ్వజముచేత యుద్ధమందారాక్షసులందరు ధ్వంసముచేయబడి పోగలరో అ
ట్టి శత్రునాశకరమైన ధ్వజమును శీఘ్రముగానాకిమ్మయా రాజా- ౩౯- ఇట్లా
కపటదూతునిచేజెప్పబడినమాటను దేవాంగమహారాజువిని దైవగతివలన ని
జమేయనియెంచి యింద్రునకిష్టమునుజేయు కోరికచేత నాధ్వజము నతనికొర
కిచ్చెను- అంతనాకపటదూత వేషధారియయిన రాక్షసుడు దేవలమహారాజు
యొక్క ధ్వజమునుదీసుకొని సంతోషించినవాడై శీఘ్రముగా వీరమాహేం
ద్రపట్టణమునకుబోయెను - అంతనాధ్వజమునుదెచ్చిన యారాక్షసునిజూచి వ
జ్రదంష్ట్రాసురుడు మిక్కిలిసంతోషించినవాడై ప్రీతితో గూడినవాక్యములచే
తనతని సంతోషపరిచెనయా బ్రాహ్మణులారా - ౪౨ - అటుపిమ్మట నారాక్ష
సనాధుఁడెల్లరాక్షసులకు యుద్ధమునకు నాలుగంగములసేనలు నొకటిగాఁ
గూడవలయునను సమాచారమును వినిపించి స్వర్గముయొక్క వాకిళ్లు నన్నిటి
నడ్డగించి దేవేంద్రునియుద్ధముచేయఁ బిలిచెను - ౪౪ - అతనిరాకనుదెలిసి దే
వేంద్రుఁడుకోపమతిశయించినవాఁడై దేవతలతోఁగూడ నారాక్షసులతో యు
ద్ధముచేసెనయా ఋషిశ్రేష్ఠులారా - ౪౫ - అప్పుడా దేవేంద్రుఁడు దేవ

వా॥ ౪౫ ॥ దేవలాగమనార్థీచ దూతమామోదపట్టణం । ప్రేషయామాసస
హసా సగత్వా తత్కృతంతతః॥ ౪౬॥ కథయామాసనాకేశ వ్యాదిష్టం దేవ
లస్యతత్ । దేవాంగనృపశార్దూలయుద్ధంభవతిదానవైః ॥ ౪౭ ॥ ఇంద్రస్య
ప్రేషయామాస సమామద్యతవాంతికం । శ్రుత్వైవమన్ముఖాదేత చ్ఛీఘ్రి
మాగమ్యతామితి॥ ౪౮॥ విలంబోనైవ కార్యస్తు శీఘ్రమాగంతుమర్హసి। ఇ
తీరితంతద్దూతేన సందేశమమరేశితుః॥ ౪౯॥ శ్రుత్వాచవిస్మయంప్రాప్య మ
న్యేచాత్మగతంనృపః । కిమిదంజిష్ణునాపూర్వం ధ్వజఆనీయతామితి॥ ౫౦॥ అగ
మ్యతామితీదానీం దూతస్సంప్రేషితఃకుతః । అమందాయతవాలస్యధ్వజస్య
మహిమారణే॥ ౫౧ ॥ అహోహూస్వాదాసదన్నోవా దేవరాజం మమధ్వజః॥
నిర్జిత్యాపహృతోదేవాః కిన్నుదైత్యైర్మహాబలైః॥ ౫౨॥ సందిహన్నితిదే
వాంగస్సపుత్రస్సబలంతతః । జగామసహసాధీరో యత్రవజ్రీసనిర్జరః ॥ ౫౩ ॥
ఏతస్యాగమనాత్పూర్వం దేవలస్యమహీపతేః । తత్రదేవైర్వజ్రదంష్ట్రోయో

లుఁడువచ్చిన నీరాక్షసులనందఱయుద్ధముననతిసులభముగాజయింపవచ్చునుగ
నుక నతఁడు రావలయునను కోరికగలవాడై యామోదపట్టణమునకు దూత
నుబంపెను- ఆదూతపోయి యారాక్షసుఁడువచ్చిచేసినకార్యమును దేవేంద్రుఁ
డుచెప్పినదాని నాదేవలునితోఁ జెప్పెను - ఓరాజశ్రేష్ఠుఁడైన దేవాంగమహా
రాజా యిప్పుడింద్రునకు రాక్షసులతోయుద్ధమగుచున్నది- ఆయింద్రుఁడిప్పుడు
నన్ను నీయొద్దకుఁబంపెను - నానోటివలన నీమాటవినఁగానే యాలస్యముచే
యక రావలయునని చెప్పెనయా యింద్రుఁడు - ౪౮ - ఇప్పుడాలస్యముచేయ
గూడదు శీఘ్రముగా రావలయునయాస్వామీ - ఇట్లా యింద్రునిదూత చెప్పిన
యింద్రునిసమాచారమువిని దేవాంగమహారాజు తనలోఁదాను మిక్కిలియా
శ్చర్యపడెను - ఇదియేమి యింద్రుఁడు ముందుధ్వజమును దెమ్మనెను - ఇప్పుడు
నన్ను రమ్మని దూతనుబంపెనే దీనికిఁగారణ మేడిగానుండును - మిక్కిలి యధి
కమైన యాధ్వజముయొక్క శక్తియుద్ధమందు జబ్బుపడిపోయెనా - లేక ధ్వ
జమునాడుగాని యింద్రునిదిగాడు గనుక నతనిబొందకపోయెనా - మిక్కిలిబ
లవంతులైన రాక్షసులొకవేళ యింద్రునిజయించి ధ్వజము నపహరించుకొని
పోయిరేమో - అనియాప్రకారమా దేవాంగమహారాజు సంశయపడుచుఁ ద
నకొడుకులతోఁగూడినవాఁడై మిక్కిలిధైర్యవంతుడుగనుక సేనలతోఁగూడనిం
ద్రుడు దేవతలతోఁగూడినవాఁడై యెక్కడనుండెనో యక్కడికిబోయెను- ౫౩-

ధయిత్వాసదానవః॥ ౫౪॥ ధ్వజం తత్యాజసైన్యేషు దేవానాం పాపకర్మకృత్।
సధ్వజః పూజితో యేన ముక్తబంధో భవేద్యుధి॥ ౫౫॥ నిహంతి శత్రూన్ స్త
సైన్యేన ప్రజాదండధరో యథా । వజ్రదంష్ట్రిణ సంప్రార్థ్య పూజితో విధివ
ద్ధ్వజః॥ ౫౬॥ ముక్తబంధో నిలింపేషు క్షోభయామాస తాన్ సురాన్। తతో
భీతాః పలాయంత ధ్వజధ్వస్తా స్సురాద్విజాః ॥ ౫౭ ॥ విద్రుతేషుచ సేంద్రేషు
మర్దితేషు సురేష్వథ । దేవాంగః ప్రావిశద్రాజా సబలస్తద్రణాంగణం॥ ౫౮॥ ధ్వ
జం తెముపసంహృత్య దైత్యే శేగంతుముత్సుకే । దృష్ట్వా తం కుపితో రాజా శర
వర్షైరవాకిరత్ ॥ ౫౯॥ తతస్సర్వే దైత్యగణాః పరివృత్య చ దేవలం । నానా
విధప్రహారైస్సమంతాత్పర్యవారయన్ ॥ ౬౦ ॥ అముంచద్వజ్రదంష్ట్రిస్తం
ధ్వజం సైన్యేషు భూపతేః । సముక్తబంధస్తత్సైన్యం దదాహ మునిపుంగవాః॥
౬౧ ॥ భీషయన్ద్రావయామాస క్షత్రియాన్ శ్చదిశో దశ । తేహన్యమానాస్సమ
రేధ్వజేన క్షత్రియా భృశం॥ ౬౨॥ భీతాః ప్రదుద్రువుస్సర్వే కుపితేనైవ మృత్యునా

ఈ దేవలరాజు రాకకంటె ముందే యా వజ్రదంష్ట్రిసురుఁ డక్కడ దేవతలతో యుద్ధముచేసి పాపకృత్యములఁ జేయునట్టి యా రాక్షసుఁడు దేవతల సేనలమీఁదనా ధ్వజమును విడిచెను - ఆధ్వజ మెవనిచేతఁ బూజింపఁబడి యుద్ధమందు విడువబడునో యతని శత్రువులనే జనులను యమధర్మరాజు సంహరించినట్లు సంహరించును - అట్టి యాధ్వజమును వజ్రదంష్ట్రుఁడు పూజావిధాన ప్రకారము పూజించి దేవతలమీఁద విడిచెను గనుక నా దేవతలనందఱిని గలతపఱిచి యనేకవిధములఁ గష్టపెట్టెను - తరువాత నా దేవతలందఱు నాధ్వజముచేతఁ గొట్టఁబడినవారై పఱుగెత్తిరయా బ్రాహ్మణులారా- ౫౭- ఇంద్రునితోఁ గూడిన యా దేవతలందఱు కొట్టఁబడి పఱుగెత్తినవారు కాఁగా నటుపిమ్మట నా దేవాంగరాజు తన సేనలతోఁ గూడ నా యుద్ధరంగమును జొచ్చెను- ౫౮. ఈలోపల నా రాక్షసరాజు ధ్వజమును పసంహరించి పోనిచ్ఛగలవాఁడు కాఁగా నతనిఁ జూచి యా దేవలరాజు కోపగించుకొని బాణములన తనిమీఁద వర్షించెను- ౫౯- అంతనా రాక్షస సంఘములన్నియు నా దేవలునిఁ జుట్టుకొని పలు తెఱఁగుల యాయుధములచేత నలుప్రక్కలఁ గప్పిరి- ౬౦- అంతనా వజ్రదంష్ట్రుఁ డా రాజు సేనలమీఁద నా ధ్వజమును విడిచెను - ఆధ్వజ మతనిచేత విడువఁబడినదై యాదండు నంతయు గాల్చెనోయి ఋషిశ్రేష్ఠులారా - ౬౧ - ఆధ్వజము క్షత్రియుల నందఱిను బెదరింపుచుఁ బదిదిక్కులలోఁ బడి పఱుగెత్తునట్లు జేసెను - యుద్ధమందా

నా । ఏకమేకోనచాపశ్యత్ పలాయంతదిశోదశ॥ ౬౩॥ దవానలాదివమృగాః
ప్రాణత్రాణపరాయణాః । తతస్సర్వప్రయత్నేన పరివృత్యచదేవలం॥ ౬౪॥ స
ర్వాయుధానిదేవాంగేజహుస్సర్వేష్వనిశాచరాః । భర్త్సయంతోభృశంక్రుద్ధా
వజ్రదంష్ట్రపురోగమాః॥ ౬౫॥ రథమారురుహుః కేచిదశ్వాన్ జగృహుః పరే।
బబంధుస్సారథించాన్యే జఘ్నుశ్చైవ యుగంధరం॥ ౬౬॥ అపరే జగృహు
ర్దైత్యా దేవాంగస్యమహీభుజః । చాపంబభంజురన్యేతు తూణీచాన్యేనిశా
చరాః॥ ౬౭॥ ఆయుధానిచసర్వాణి చిక్షిపుస్సర్వతస్థథా । అపరే ప్రోధయా
మాసుర్వా యానపి యుగంధరం॥ ౬౮॥ నిగృహీతస్తదాదైత్యైర్దేవాంగస్తు
మహాబలైః । విమోచయితుమాత్మానం నశశాకసభూసురాః॥ ౬౯॥ నావై
కుతతద్దైకంహి స్వంవీరంసమరస్థలే । తతోబధ్వా భృశంచైనం వజ్రదంష్ట్రో
రథేస్వకే॥ ౭౦॥ ధ్వజంతముపసంహృత్య సంభూయాఖిలదానవైః । విజయం

ధ్వజముచేత మిక్కిలికొట్టఁబడుచున్నవారై యాక్షత్రియులు మృత్యువునకుఁ గోపమువచ్చినపక్షమం దెట్లుభయపడుదురో యాప్రకారము భయపడి పఱుగెత్తిరి - ఒకనినొకఁడు చూడలేదు పదిదిక్కులకుఁ బఱుగెత్తిరి- ౬౩- కారుచిచ్చురవులుకొన్నప్పుడు మృగములన్నియుఁ దమప్రాణములఁ గాపాడుకొనుటయందెంత యాసక్తిగలవై యుండునో యాప్రకారము దమ ప్రాణముల దప్పించుకొనుటయందాసక్తులై యుండిరి - అంతనారాక్షసులందఱన్ని విధములైన ప్రయత్నములచేతను దేవలునిఁ జుట్టుకొని యాదేవలునియందుఁ దమయాయుధములనన్నిటినిఁ బ్రయోగించిరి - వజ్రదంష్ట్రుఁడుమొదలగు నారాక్షసులందఱుబెదరింపుచు మిక్కిలి కోపపడినవారై కొందరా దేవలునిరథమునెక్కిరి - మఱికొందఱా రథముపగ్గములనుబట్టుకొనిరి - ఇఁకఁగొందఱు సారథినిఁబట్టిరి కొందఱు దండెకొయ్యను విరగఁగొట్టిరి - ౬౬ - కొందఱా దేవాంగరాజుయొక్కధనుస్సునుదీసికొనిరి - మఱికొందరు దానిఁబట్టివిరిచిరి - ఇఁకఁగొందఱంబులపొదులనుబెత్తికిరి - ౬౭ - అట్లే కొందఱతని యాయుధములనన్నిటినిదీసి నలుప్రక్కల విసరివిసరివేసిరి - మఱికొందఱు గుఱ్ఱములను దండెకొయ్యను బొడిచిరి - ౬౮ - అప్పుడా దేవాంగమహారాజు మిక్కిలిబలముగలరాక్షసులచేతఁ దిరస్కరింపఁబడినవాఁడై తన్ను విడుపించుకొనుట శక్తిలేనివాఁడాయెనయ్యాబ్రాహ్మణోత్తములారా - ౬౯ - అప్పుడా యుద్ధరంగమందా రాజునకు దనవాఁడైన వీరుఁడొకఁడైననగపడలేదు - అంతనావజ్రదంష్ట్రాసురుఁడితనిఁ

పరమంలబ్ధ్వా స్వపురం ప్రయయౌముదా॥ ౭౧॥ దివ్యాంగస్తు మహాబాహు
ర్నిమగ్నో దుఃఖసాగరే। చింతయన్బంధనంఘోరం దేవాంగస్యామితౌజసః॥
౭౨॥ సభార్యస్సహ తైస్సైన్యైస్సైరామోదపురం యయౌ। దివ్యాంచమా
తరం ప్రాజ్ఞో దేవదత్తాం యశస్వినీం॥ ౭౩॥ ఆశ్వాసయ్య ప్రజాస్సర్వా యత్నే
నా స్తసమంత్రిభిః। వీరమాహేంద్రమాసాద్య వజ్రదంష్ట్రోథ సాసురః॥ ౭౪॥ స
న్మానం కారయామాస దేవాంగస్యైవభోద్విజాః। తతో దైత్య పతిర్భూపం
దేవాంగం వస్త్రకారిణం॥ ౭౫॥ సమాధాయవచోభిశ్చ మంత్రిభిస్సహాకౌ
శలైః। సఖ్యం కృత్వా తేనసాకం దేవలాయస్వపుత్రికాం॥ ౭౬॥ పద్మినీం ప్ర
దదౌతస్మై సుందరీంచసులక్షణాం। తాంజగ్రాహాగ్నివచనా ద్దేవాంగఃపటువి
క్రమః॥ ౭౭॥ అగ్నిదత్తేతి విఖ్యాతా పద్మినీసాయశస్వినీ। తస్యాముత్పాద

జక్కఁగాఁ దనరథమునకుఁ గట్టివేసి యాధ్వజము నుపసంహరించి యెల్లరాక్ష
సులతోఁ గూడి శ్రేష్ఠమైన గెలుపునుబొందినవాఁడై సంతోషముతోఁ దనపట్టణ
మునకుఁబోయెను. ౭౧. అంతమిక్కిలి భుజబలముగల యాదివ్యాంగుఁడు దుః
ఖమను సముద్రమందుమునిఁగినవాఁడై యమితమైనపరాక్రమముగల దేవాం
గునియుద్ధమందు శత్రువులు పట్టికట్టుటను దలఁచుకొనుచుఁ దనతమ్ములతోఁ
గూడినవాఁడై తనసేనలతోడ నామోదపట్టణమునకుఁబోయెను. పోయి మి
క్కిలి తెలిసిన యాదివ్యాంగుఁడు మహాకీర్తివహించిన దివ్యమగు దనతల్లి దేవ
దత్తను బ్రజలనందఱనూరడించి మంత్రులతోఁ గూడ జాగ్రత్తతో నుండెను. అం
త నావజ్రదంష్ట్రాసురుఁడు రాక్షసులతోఁ గూడ వీరమాహేంద్రపట్టణమునకుఁ
బోయి దేవాంగునకు మిక్కిలి సన్మానము చేయించెనయా బ్రాహ్మణులారా.
అంత నా రాక్షసరాజు వస్త్రములనేయునట్టి యాదేవాంగ మహారాజును మి
క్కిలి చతురులగు తనమంత్రులతోఁ గూడ ననేకములైన ప్రియపుమాటలు చెప్పి
సమాధానపఱిచి యా దేవలునితో స్నేహముచేసినవాఁడై సౌందర్యముగల
దియు మంచిభాగ్యసూచకములగు లక్షణములుగలదియుఁ బద్మినీజాతి స్త్రీయు
నగు తనకూతు నా దేవలుని కొసఁగెను. అంత నగ్నిహోత్రుఁడు నాపె
నుగ్రహింపుమని యాదేవాంగ మహారాజుతోఁ జెప్పఁగా నధికపరాక్రమవం
తుఁడైన యాదేవాంగుఁ డాకన్యక నుగ్రహించెను. ౭౭. అంతగ్నిగల యాప
ద్మినియగ్నిదత్తయని ప్రసిద్ధివహించెను ఆదేవలుడా పెయందు శ్యాలుడని హ
లుడని బలుబని పేర్లుగల ముప్పదిరుకొమరుల దగదగప్రకాశించుచున్న తేజస్సు

యామాస స్త్రీ పుత్రాన్ స్వప్రతేజసః ॥ ౭౮ ॥ శ్యాలో హాలో బలశ్చేతి వర్ధంతే తే దినే దినే । తేషాంచ వాయనం కర్మ ఖ్యాపయామాస దేవలః ॥ ౭౯ ॥ తై రేవ పుత్రై స్త్రీ వస్త్రాణి రాక్షసానామదాపయత్ । దేవలస్తు తతశ్శ్రీమాన్ ధ్వజమాదాయ వీర్యవాన్ ॥ ౮౦ ॥ ప్రేషితో రాక్షసేనస్వ స్వపట్టణముపాగమత్ । తతః కైలాసమగమ ద్దేవలః సేవితుం శివం ॥ ౮౧ ॥ శివో దృష్ట్వా చుకోపాస్మి న్దేవలే పార్వతీప్రియః । దుర్బుద్ధే త్వం ధ్వజం దివ్యం దానవాయ వితీర్యమే ॥ ౮౨ ॥ దేవాన హింసీర్నిఖిలా న వివేక సమాహితః । తస్మాత్త్వంత్యక్త మహిమా గచ్ఛ విద్యాధరో భవ ॥ ౮౩ ॥ ఇతిశప్తశ్శంకరేణ దేవాంగస్తు తతో ద్విజాః । ఆమోదపుర మాసాద్య స్వవృత్తాంత మథావదత్ ॥ ౮౪ ॥ తతో దేవాంగరాజస్య దేహో హా లింగమభూత్తదా । ఆమోదపట్టణే ఖ్యాతో రామలింగేశ్వరాజయా ॥ ౮౫ ॥ దేవాంగతనయశ్శ్రీమాన్ దివ్యాంగో బహువిక్రమః । పూజయన్ రామలింగేశం పాలయామాస మేదినీం ॥ ౮౬ ॥ ఇతి శ్రీ బ్రహ్మాండపురాణే - దేవాంగచరితే - దేవాంగావతారపరిపూర్తిర్నామాష్టాదశోధ్యాయః.

గలవారిని బుట్టించెను - వారుదినదినానకు వృద్ధిబొందుచుండిరి తరువాతనా దేవలుడు వారలకునేతపనిని జక్కగానేర్పెను ఆకొడుకులు నేసిన వస్త్రములనే రాక్షసులకిప్పించెను - తరువాత సకలసంపదలుగలిగి పరాక్రమముగల యాదేవలుడు తనధ్వజమునుదీసికొని యారాక్షసునితో జెప్పి యతనిచేతఁబంపబడినవాడై తనపట్టణమునకువచ్చెను- తరువాతనా దేవాలుడు శివునిసేవింపను గైలాసపర్వతమునకు బోయెను - ౮౧ - పార్వతీకాంతుడగుశివుడా దేవలుని జూచి యతనిమీదమిక్కిలికోపగించెను - ఓదుష్టబుద్ధిగలవాడా నీవువివేకము మాలినవాడవై దొడ్డదగు నాధ్వజమును రాక్షసునికొరకిచ్చి దేవతలనెల్లగష్టపెట్టితివికాబట్టి నీవు నీమహిమము పోగొట్టుకొని విద్యాధరుడవవుదువుపొమ్ము అని యీప్రకారము సకలలోకశుభకరుడగు నీశ్వరునిచేత నాదేవలుడు శపింపబడినవాడై యంతనామోదపట్టణమునకువచ్చి తన సమాచారమును జెప్పెనోయి బ్రాహ్మణులారా- అంతనప్పుడా దేవాంగరాజు దేహమక్కడలింగమాయెను యిప్పుడు నా యామోదపట్టణమునందు రామలింగేశ్వరుడని ప్రసిద్ధికెక్కియొక దేవుడున్నాడు- ౮౫- తరువాత నాదేవాంగునికొడుకును మితిలేని ప్రతాపముగలవాడును సకలసంపదలుగలవాడునగుదివ్యాంగుడా రామలింగేశ్వరునిబూజించుచు భూమినిబాలించెను- ఇది బ్రహ్మాండపురాణంబున దేవాంగచరితంబున దేవాంగునియవతారపరిపూర్తియనునదిపదునెనిమిదవయధ్యాయము.

శ్రీసూతః ॥ అథమేరో రుత్తరస్మి న్దేశః పాంచాలసంజ్ఞి కః । రాజాభూత్సత్యసంధాఖ్య స్తస్యామితపరాక్రమః॥ ౧ ॥ దయాళుఃకీర్తిమాన్ప్రాజ్ఞ స్తేజస్వీసర్వసమ్మతః । తస్యాభూత్తనయాతన్వీ న్దుముఖ్యాఖ్యాసులక్షణా॥ ౨॥ కృతరాశిరివాభాతి యాలావణ్యస్య సంహతేః । ఏకదా సుందరీసాతు సఖీజనసమావృతా॥ ౩॥ ఉద్యానమగమత్సుభ్రూః క్రీడార్థంప్రాప్తయావనా । తత్రారామేతత స్తస్యాం రాజపుత్ర్యాం సఖీజనైః ॥ ౪ ॥ చరత్యాం తరుమూలేషు వ్యాప్తగంధానిలేశుభే । దృష్ట్వావిద్యాధర స్త్వేనాం సుందరీంకామితోభవత్ ॥ ౫॥ అవేక్షమాణస్సమయంతయాసంభావితుంతదా । అతిష్ఠత్తత్రతాంత్యక్త్వా నగంతుం నాశకత్తదా॥ ౬॥ సఖీజనైరదృష్టస్సన్ స్తస్యావిద్యాధరస్తతః । దర్శయామాస చాత్మానం తస్యాజిజ్ఞాసురంతరం ॥ ౭ ॥ సాపిదృష్ట్వా రాజపుత్రీందుముఖీతం దివౌకసం । కామితాభూద్భృశంవిప్రాః పంచబాణ మివాప

సూతుఁడు పిమ్మటికథ వాబుషులకుఁ జెప్పుచున్నాఁడు - మేరుపర్వతమునకుత్తరమునఁ బాంచాలమని యొకదేశముగలదు ఆదేశమునకు మితిలేని పరాక్రమముగల సత్యసంధుడనువాఁడు రాజుగానుండెను- ౧- అతఁడు దయగలవాఁడు యశముగలవాఁడు తెలిసినవాఁడు పరాక్రమముగలవాఁడు జనులకందఱికిష్టుఁడు- అతనికిసుంచిలక్షణములుగల యిందుమతియను నొకకూతురుగలిగెను- ౨- ఆచిన్నది కాంతివిశేషముల గుంపునంతను బ్రోగుచేసినట్లు ప్రకాశించుచుండెను - ఆపెను యౌవనమువచ్చినపిమ్మట నొకనాఁడు సౌందర్యముగలయాచిన్నది తనచెలికత్తెలతోఁగూడ నుద్యానవనమునకుఁబోయెను - ౩ మగమమని సువాసనగలిగి మిక్కిలి రమణీయముగా నుండు నాయుద్యానవనమందాపెతన చెలులతోఁగూడి చెట్లక్రిందసంచరించుచుండగా నచ్చటనొకవిద్యాధరుఁడీ చిన్నదాని సౌందర్యమునుజూచి యాపెయందపేక్షగలవాఁడాయెను - ౫ - అప్పుడతఁడు సమయము దొరికినప్పుడాపెతో మాటలాడి యాపెతోడి సఖ్యమును సంపాదింపవలయునని యక్కడనే నిలిచియుండెను గాని యాపెనువిడిచి యావలఁబోను వానికిఁ గాలాడదాయెను- ౬- తరువాత నావిద్యాధరుఁ డాపెచెలికత్తెలకుఁ దనరూపము దెలియకుండ నాపెమాత్రము తనరూపమునుజూచిన నాపె యభిప్రాయమును దాను దెలియవచ్చునని యారీతిని దనరూపము నాపెకగపఱిచెను- ౭- ఆరాజుకూతురైన యిందుముఖియు రెండవమన్మథునివలెనున్న యావిద్యా ధరునిఁజూచి మిక్కిలికామము

రం ॥ ౮ ॥ జ్ఞాత్వాచతదభిప్రాయం నివ ర్త్యస్వ సఖీజనం । కించిత్ప్రీదేశమా
సాద్యతమిదం వాక్యమబ్రవీత్ ॥ ౯ ॥ ఇందుముఖీ॥ కోభవాన్పురుషవ్యాఘ్ర
నామకింకుత్రవ ర్తనం । తథ్యమ్మేబ్రూహితత్సర్వం గోపనీయ్యం నతుత్వయా॥
౧౦ ॥ ఇతిపృష్ట స్తయారాజ పుత్ర్యా విద్యాధరోబ్రవీత్ । మన్వానఃప్రా ప్త
కామం స్వంపరితుష్టోద్విజో త్తమాః॥ ౧౧॥ విద్యాధరఃపద్మభువః పుత్రస్యామి
తతేజసః । పుత్రోవిద్యాధరేశస్య వజ్రమాళీశ్వరాననే॥ ౧౨॥ హేమవర్ణ శ్శు
భేనామ్నా యస్మాత్త్వంపరిపృచ్ఛసి । దృష్ట్వాత్వాంపద్మపత్రాక్షీలగ్నంత్వయి
మనోమమ ॥ ౧౩ ॥ కటాక్షైస్సించమాంసాద్రైః స్సవిలాసై ర్విలాసిని । ఇ
త్యుక్తాసారాజపుత్రీ ప్రోద్యద్రాగాంకురాతతః॥ ౧౪॥ ద్విగుణం పీడితాకామ
బాణై రంగీచకారతం । అభాష్యభాషితవ్యానివాక్యాన్యన్యానిసాదరం॥ ౧౫॥
ఉచ్చారయిత్వాప్రామాణ్యం తేనవిద్యాధరేణసా । ఇతిత్థం కథయామాస సం

గలదాయెనోయిబ్రాహ్మణులారా - ౮ - అంతనాయిందుముఖి యావిద్యాధ
రుని తాత్పర్యమును దెలిసికొనినదై దనచెలులనందఱను వెనుకకుఁ బొమ్మని
యొకప్రదేశమందతని దగ్గిరకుఁదానుబోయి యతనితోనిట్లుచెప్పెను - ౯ - ఇం
దుముఖిచెప్పెడుమాట - ఓపురుషులలోనెల్ల దొడ్డవాఁడా - నీవెవఁడవు- నీపే
రేమి - నీయునికియెక్కడ దీనినంతయు యదార్థముచెప్పుమయా నాతోనీవు
చెప్పక దాచఁగూడదు - ౧౦ - ఈప్రకార మారాజకూతు రడుగఁగా నావి
ద్యాధరుఁడు తనకోరిక సిద్ధించెననితలఁచి సంతోషపడినవాఁడై యాపెతో
నుత్తరము చెప్పెనయా బ్రాహ్మణులారా - ౧౧ - ఓసుందరమైన ముఖముగల
దానా మిక్కిలి తేజస్సుగల బ్రహ్మదేవునికొడుకైన వజ్రమాళియనువిద్యాధర
శ్రేష్ఠునియొక్క కొడుకగు విద్యాధరుండనునేను - ౧౨ - ఓశుభరూపముగల
దానా నాపేరు హేమవర్ణుఁడు - నీవు నన్నడిగితివి గనుక నావృత్తాంతమును
యావత్తు సవిస్తారముగాఁ జెప్పితిని - తామర పూరేకులవంటి కన్నులుగల
యోచిన్నదానా నిన్నుఁజూడఁగా నామనస్సు నీయందుఁదగిలెను- ౧౩ - ఓకు
లుకులాడీ నీచల్లనిబెళుకుచూపులతో నన్నుఁజూచి నాదేహతాపమును మా
న్పుము - ఇట్లాతనిచేతఁ జెప్పఁబడినదై యంత నారాజకూతు రుదయించుచు
న్న యనురాగముగలదై యతనికంటె రెండంతలు మన్మథబాణములచేతబా
ధింపఁబడినదై యతనినంగీకరించెను - ఆరాజకూతురు ప్రేమతో నిఁకమాట
లాడ వలసిన మాటలను మాటలాడి యావిద్యాధరుని చేత యదార్థ

కేతం తస్యసుందరీ॥ ౧౬॥ శృంగారపురరాజస్య సత్య సంధస్యఛందనా । అహం తస్యాలయస్యోచ్చై రుత్తరస్మి న్నశిప్రభే ॥ ౧౭ ॥ హర్మ్యేమేవ సతిస్సౌమర్త్యే భోగస్యాయతనేశుభే । సఖీమాత్రవృతాయామే హర్మ్యం తదతిసుందరం॥ ౧౮॥ అద్యాగచ్ఛరజన్యాంత్వం భావియ త్తద్భవిష్యతి । ఇత్యుక్త్వారాజపుత్రీసా సఖీభిస్స్వపురంయయౌ ॥ ౧౯ ॥ తతస్సకృతసంకేతో హేమవర్ణో ద్విజోత్తమాః । రమతేస్మ చిరంకాలం రాజపుత్ర్యాత్రియాముదా ॥ ౨౦ ॥ తావన్యోన్యం ప్రసక్తరాగా వజ్ఞాతావితరై ర్జనైః । రేమాతే వత్సరం రాజపుత్రీ విద్యాధరౌముదా॥ ౨౧॥ ఏతస్యాంజనయామాస హేమవర్ణ స్తపోధనాః । ఇందుముఖ్యాం రాజపుత్ర్యాం తనయంతేజసాంనిధిం॥ ౨౨॥ కమలాక్షఇతిఖ్యాతఃసపుత్రస్సర్వలక్షణః । వవృధేబాలకశ్శ్రీమా న్ప్రాతరుద్య ఇవాంశుమాన్॥ ౨౩॥ అజ్ఞాపిత స్తయామాత్రా స్వపిత్రో హర్మ్యమధ్యమే । మాసత్రయం

మనిపించి యటుపిమ్మట నతనితోసంకేతము నిట్లని చెప్పెను- ౧౬- శృంగారపట్టణమునకుఁ బ్రభువైన సత్యసంధునికిఁ గూతురనునేను - ఓయి సకలసంపదలుగలవిద్యాధరుఁడా యాసత్యసంధుని యింటికిఁ త్తరపుప్రక్కను జంద్రునివంటి కాంతిగల యత్యున్నతమైన మేడయందు నాయునికి- ఆమేడయందే భోగము కావలయునన్నను గొదవయుండదు - మిక్కిలి సుందరమైన యామేడయందు నేను నాచెలికత్తెలతోఁగూడనుందునుగాని మఱి యెవ్వరుండరు- ౧౮- ఈదినమురాత్రినీవక్కడకురమ్ము పిమ్మటఁ గావలయునవి యెల్లనగును - ఇట్లుచెప్పి యారాజపుత్రిక తనచెలులతోఁగూడఁ దనపట్టణమునకుఁబోయెను- ౧౯- అంత నీరీతిగాసంకేతమాపె యేర్పఱిచెనుగనుక నావిద్యాధరుఁడు బహుకాల మాపెతోఁగూడి సకలవిధములసంతోషముతోఁ గ్రీడించుచుండెనయా బ్రాహ్మణులారా - ౨౦ - ఇట్లారాజుకూతురును విద్యాధరుఁడు నొకరియందొకరు దృఢముగాఁ దగిలిన యనురాగముగలవారై యితరులకుఁ దమసమాచారము దెలియకుండ సంతోషముతో నొకసంవత్సరము విహరించిరి - ౨౧ - ఓబ్రాహ్మణోత్తములారా - అంత నాహేమవర్ణుఁడను విద్యాధరుఁడీ రాజపుత్రియైన యిందుమతియందుఁ దేజస్సులనిధియైన కొమారుని నొకనిఁబుట్టించెను- ౨౨- సమస్త శుభలక్షణములుగల ఆకొమరుఁడు కమలాక్షుడను పేరునువహించి ప్రాతఃకాలమందుదయించిన సూర్యునివలె వృద్ధిబొందెను- ఆబాలకుఁడు తనతల్లియైనయాయిందుముఖచేత నాపెతల్లితండ్రులకుఁ దెలుపబడక నెవరిచేతనెప్పుడును

వర్తతేస్మావిదితః కైః కదాపిచిత్ ॥ ౨౪॥ అథ కదాప్రియంసంత మిందుముఖ్య బ్రవీదిదం। హేమవర్ణ మహాబాహో శ్రుణుమత్ప్రాణవల్లభ॥ ౨౫॥ యదుచ్యతేమయాశ్రీమ న్వాక్యం హేత్వర్థసంయుతం। కృతకామావితోన్యోన్య మావామహోష్వా మహామతే॥ ౨౬॥ నస్థాతవ్యం త్వయాగచ్ఛ యత్ర తేరోచతేమనః। ఇత స్త్విష్టేదావయో స్స్యా దపవాదోమహాన్భవేత్॥ ౨౭॥ కమలాక్షమిమంపుత్ర మాదాయ ప్రాణనాయక। గంతుమర్హసిభద్రంతే చింతాకార్యాసచత్వయా॥ ౨౮॥ ఏతానదావయోస్సఖ్యం దైవయోగాదవర్తత। నస్థాతవ్యమితోగచ్ఛ నైవశోచితుమర్హసి॥ ౨౯॥ కమలాక్షమిమంపుత్ర మాదాయైవమహామతే। తయేత్యుక్తో హేమవర్ణ స్తథేత్యుక్త్వాశుచన్నృహం॥ ౩౦॥ ఆదాయతం శిశుం స్వర్గం కమలాక్షం యయౌతతః। సపార్త్రియావనోబాలః సర్వవిద్యావిశారదః॥ ౩౧॥ బభూవానందయన్సర్వా న్కమలాక్షః కలావతః। షడ్దర్శనేనుకుశలః కలాశాస్త్రవిచక్షణః॥ ౩౨॥ మేధావీ గానవిద్యాసు

దెలియబడక నామేడనమమ మూడునెలలుండెను - ౨౪ - పిమ్మట నొకకాలమందుఁదనప్రియుడై నయావిద్యాధరునిగూర్చి యిందుముఖియిట్లనిపలికెను మిక్కిలి భుజబలముగలయో హేమవర్ణుడా నాప్రాణములకుప్రియుడా సకలసంపదలుగలవాడా నేనిప్పుడు సహేతుకముగ నేమాటనుజెప్పుదునో దానినీవువినుము-ఇంతవరకుమనమిద్దరమొకరియన్డొకరుకామముల జేయుచునుంటిమి. ౨౬ - ఓమిక్కిలిబుద్ధిశాలి నీవికమీదనిచటనుండరాదు నీకెచటికిబోవలనని మనస్సుననిష్టమున్నదోయచటికిబొమ్ము - ఇకమీదనీవచ్చటనుంటివా మనకిద్దరకుదొడ్డయపవాదముకలుగును - ౨౭ - నాప్రాణేశ్వరుడా యీకొడుకైన కమలాక్షునినీసికొనిపోవలయునునీకుమేలుగలుగునునీవుచింతపడవలదు- ౨౮ - ఇంతవఱకుమనకిద్దరికు జెలిమిదైవఘటనవలనగలిగెను - ఇకమీదనీవిచటనుండరాదు - ఇచటనుండిపొమ్ము - చింతపడదగదు - ఓమిక్కిలిబుద్ధిగలవాడా - ఈనీకొడుకైన కమలాక్షుని బిలుచుకొనియేపొమ్ము- ఇట్లాపెచెప్పగా నాహేమవర్ణుడట్లేయనిచెప్పి మిక్కిలిదుఃఖపడుచు నాబాలకుడగు కమలాక్షునిబిలుచుకొనియంతటస్వర్గమునుగూర్చిపోయెను- అంతనాబాలుడగు కమలాక్షుడుయావనమును బొందినవాడై సకలములైన విద్యలయందు పాండిత్యముగలవాడునై విద్యావంతులనందఱ నానందపరచుచుండెను - అతడారుశాస్త్రములయందు పండితుడు - కలాశాస్త్రమందు జక్కని తెలివిగలవాడు - ౩౨ - సంగీతవిద్య

మాంత్ర భారతశాస్త్రయోః । ధర్మశాస్త్రేషు నిపుణో నీతిశాస్త్రేషు బుద్ధిమాన్ ॥ ౩౩॥ సాంగాయాఃకుశలస్త్రయ్యాం విద్యాయాంచ తపోధనాః । జాగరూకోధ్యాత్మవిద్యా స్వైంద్ర మాహేంద్ర జాలయోః॥ ౩౪॥ పరకాయప్రవేశేచభైషజ్యేచ విశారదః । ఇత్యాద్యాసుచతుష్షష్టి విద్యాసుచ విచక్షణః॥ ౩౫॥ కురుతే నిఖిలై ర్వాదం కలావద్భిస్స సర్వదా । కదాచిత్సన్నిధౌశంభోః కమలాక్షో మహామతిః॥ ౩౬॥ సేవమానేషు సర్వేషు దేవాదిషువిచక్షణః । అవిశ్చకారసావిద్యా విద్యాధర శిరోమణిః ॥ ౩౭ ॥ సర్వేముముదిరేతత్ర దివ్యవిద్యాశ్రవణేనతే । దేవబ్రహ్మర్షయో దేవా యేచాన్యే దేవయోనయః॥ ౩౮ ॥ తదాతుభగవాన్సాంబు స్తూష్ణీమా స్తద్విజేశ్వరాః । ఏవం ప్రతిదినంతత్ర సన్నిధానశాలినఃప్రభోః॥ ౩౯ ॥ విద్యాస్స్వాశ్శ్రావయన్నాస్తే హేమవర్ణసుతఃకృతీ। భక్తోంబికాయా విద్యావా న్వివిత్సుర్నామబుద్ధిమాన్ ॥ ౪౦ ॥ కమలాక్షేణావమానమితో విద్యాధరేశ్వరః । పార్వతీం ప్రార్థయామాస శమనాయాస్యవై

లయందు మేథగలవాఁడు - మంత్రశాస్త్రమందును భరతశాస్త్రమందును ధర్మశాస్త్రములయందును జతురుఁడు - నీతిశాస్త్రములయందు జ్ఞానముగలవాఁడు - ౩౩ - ఓతపస్సేధనముగాగల ఋషులారా అతఁడు మూఁడువేదములయందును వానియంగములయందును నేర్పుగలవాఁడు ఆత్మవిషయములైన విద్యలయందు నింద్రజాల మహేంద్రజాలములయందును జాగ్రత్తగలవాఁడు - ౩౪ - పరకాయ ప్రవేశమందును వైద్యమందును గట్టివాఁడు - ఇవిమొదలగు నరువదినాలుగువిద్యలయందునుబండితుఁడై యెల్లప్పుడునతఁడువిద్యఁజదివినవారితో నెల్లప్రసంగముఁజేయుచుండును - మహాబుద్ధిశాలియగునట్టియు బండితుఁడగునట్టియు విద్యాధరులకెల్ల శిరోభూషణమగు నాకమలాక్షుఁడొకానొకప్పుడు శివుని సన్నిధియందు దేవతలుమొదలగు వారందరు సేవించుచుండఁగా దనవిద్యలనగపరిచెను - ౩౭ - అచట నుండు దేవఋషులు బ్రహ్మర్షులు దేవతలు మరియు దేవతలలో భేదములు నందరతని విద్యనువిని సంతోషించిరి - ౩౮ - అప్పుడుషడ్గుణైశ్వర్య సంపన్నుఁడగు నా యీశ్వరు డూరక యుండెనోయి బ్రాహ్మణోత్తములారా - ఇట్లునిత్యము నచ్చట సకలలోకనాయకుఁడగు నాయీశ్వరుసన్నిధానమున బుద్ధిశాలియగు నా హేమవర్ణునికొడుకు తనవిద్యల వినిపించుచుండెను- ఇట్లుండ బార్వతికిభక్తుఁడగునట్టియు మిక్కిలి బుద్ధిశాలియగునట్టియు విద్యలనెల్ల దెలసినట్టివివిత్సుఁడనువిద్యాధరోత్తముఁడీ కమలాక్షునిచేత నవమాన

తతః॥ ౪౧॥ నమోస్తుతేంబికే దేవి నమస్తే భక్తవత్సలే । కమలాక్షేణవిద్యా
యాఃపరీభావం చిదాప్నువర్ణ॥ ౪౨॥ కథంశమయతం దేవి మత్కృతేభక్తవా
లికే । ఇతిసంప్రార్థితా దేవీ తేనవిద్యాధరేణసా॥ ౪౩॥ తథేత్యుక్త్వాకరోమిమా
తితోషయామాసతంతథా। అథ కదాశివస్యాగ్రే కమలాక్షస్తపోధనాః॥ ౪౪॥
గోష్ఠీభిస్తోషయామాస సర్వానపివిపశ్చితః । తదాశివస్తు భగవా న్సకించిన్న
ననందవై ॥ ౪౫॥ అప్రహృష్టంతతోదృష్ట్వా శివం దేవ్యబ్రవీదిదం । నమోదసే
కుతస్స్వామి న్కమలాక్షస్యవిద్యయా॥ ౪౬॥ నతాదృశఃప్రవీణోహి విద్వాన
స్తిమహేశ్వర । ఏవం పృష్టస్తయాశంభుః వాక్యమేతదువాచహ॥ ౪౭॥ కమ
లాక్షస్యసదృశో విద్యాభిర్నాస్తిసుందరీ । కింత్వయంనచిరస్థాతా నతుష్టోహం
తతశ్శుభే॥ ౪౮॥ సభావీపుష్పదంతాఖ్య స్త్యక్త్వాదేహమముంపురా । ఏవం
బ్రువాణే దేవేశే భక్తపోషణతత్పరా ॥ ౪౯ ॥ పార్వత్యనుసరంతీత ద్వాక్యం

మునొందింపబడెను- అంతనాతడితని నణచుటకై పార్వతినిబ్రార్థించెను-౪౧-
ఓయంబికాదేవీ నీకునమస్కారమగుగాక భక్తులయందు బ్రీతిగలయమ్మా నీ
కునమస్కారము కమలాక్షునిచేత నావిద్యకుదిరస్కారమును బొందితినిగదా-
౪౨ - భక్తులనుబాలించునట్టియోయమ్మా నాకొరకునెట్లునతనినణచివేయ
వలయును - ఇట్లావిద్యాధరుడు ప్రార్థింపగా నాపార్వతీదేవి అట్లెకానిమ్ముచేసె
దననిచెప్పియతనినప్పుడు సంతోష పఱిచెను- అటుపిమ్మట నొకానొకప్పుడా
కమలాక్షుడుశివునియెదుట సందరబండితులనువిద్యావినోదములచేత సంతో
షపరిచెనయాతపసులారా- అప్పుడు షడ్గుణైశ్వర్యసంపన్నుడగునాశివుడుమా
త్రముకొంచెమైన సంతోషింపడాయెను- ౪౫ - అంతసంతోషింపక యున్న
యాశివునిజూచిపార్వతియిట్లనిపలికెను - ఓస్వామీమీరేలగమలాక్షుని విద్య
చేత సంతోషింప కున్నారు - ౪౬ - ఓ మహానుభావా అట్టి సమర్థు
డగు పండితుడు లేడుగదా అనియిట్లా పార్వతి యడుగగా శివుడుత్తర
మిట్లు పలికెను - ౪౭ - ఓసాగసైన పార్వతీ విద్యలచేత గమలాక్షునకు
సమానుడు లేడు వాస్తవమే - ఇక నేమనిన నితడు నిండుదినములిచటనుం
డు వాడు గాడు కావున నేను సంతోష పడనైతిని - ౪౮ -
ఓశుభాంగీ అతడిదేహమును విడిచియికమీద బుష్పదంతుడనుపేరుగలవాడు
గా నగును - అనియిట్లుదేవతా నాయకుడగు నీశ్వరుడుచెప్పుచుండగానప్పు
డుభక్తులబోషించుటయందాసక్తిగలపార్వతియాయీశ్వరునిమాటననుసరిం

శంభో స్తదాద్విజాః । పశ్యంతీ ప్రాబ్రవీద్వాక్యం కమలాక్షముఖం తతః॥ ౫౦॥ కమలాక్షమహాభాగ సర్వవిద్యాధరేశ్వర । భవితవ్యః పుష్పదంత స్త్వమిత శ్శంకరాజ్ఞయా॥ ౫౧॥ తస్మాత్త్వం మానుషేలోకే పుష్పదంతోభవ వ్రజ । ఏవ ముక్తస్తయాదేవ్యా కమలాక్షస్తు విహ్వలః ॥ ౫౨ ॥ శివం ప్రణమ్యాలయం స్వం ప్రయయావథభో ద్విజాః॥ ఇతి శ్రీబ్రహ్మాండపురాణే - దేవాంగచరితే - విద్యాధర ప్రశంసానామ నవదశోఽధ్యాయః.

శ్రీసూతః ॥ తతోయుగంధరే దేశే హేమవత్యభిధేపురే । శ్రుతకీర్తే స్సోమవత్యాం రాజర్షేరమితౌజసః॥ ౧॥ జాతోసౌ పుష్పదంతాఖ్యః కమలాక్ష స్తపోధనాః । సింధురాజస్యసదనే విరూపాక్షస్యధీమతః॥ ౨॥ సంజాతాగృహిణీతస్య దేవదత్తాయశస్వినీ । తస్యాస్తుజాతమాత్రాయా అశరీరీసరస్వతీ॥ ౩॥ నామాస్యాఃక్రియతాం దేవదత్తేత్యేవమువాచహ । తథేతిపితరౌతస్యా శ్చక్రతుర్నామపౌర్వకం ॥ ౪ ॥ శ్రుతకీర్తి స్తతో రాజా విరూపాక్షస్యనందనాం ।

చుచు గమలాక్షుని ముఖముఁ జూచుచు నిట్లనెను మిక్కిలి అదృష్టవంతుఁడను విద్యాధరులకెల్ల ప్రభువునగు కమలాక్షుఁడా నీవిక సాంబమూర్తి యాజ్ఞచొప్పున బుష్పదంతుఁడవు కాదగినవాఁడవు - ౫౧ - కావుట్టి నీవు మనుష్య ప్రపంచమందు బుష్పదంతుఁడవుగమ్ము పొమ్ము - ఇట్లా సార్వతీదేవిచేత జెప్పబడినవాఁడై కమలాక్షుఁడు దుఃఖముగలవాఁడై శివునినమస్కరించి యంతటదనయింటికి బోయెనో బ్రాహ్మణులారా-౫౨- ఇది బ్రహ్మాండ పురాణంబున దేవాంగచరితంబున విద్యాధరప్రశంస యన్నది పందొమ్మిదవయధ్యాయము.

సూతుఁడు పిమ్మటికథ నాఋషులకుఁ జెప్పుచున్నాఁడు-అంతయుగంధరమనుదేశమందు హేమవతియనుపేరుగలపట్టణమందుమితిలేనిపరాక్రమముగల శ్రుతకీర్తియను రాజర్షికి సోమవతియను భార్యయందు నీ కమలాక్షుఁడు పుష్పదంతుఁడను పేరుగలవాఁడై పుట్టెనో బ్రాహ్మణోత్తములారా - సింధుదేశపురాజగు బుద్ధిశాలియయిన విరూపాక్షునియింట నాపుష్పదంతునకు భార్యయగు కీర్తిగలదేవదత్త పుట్టెను - ఆపెపుట్టినతోడనే యశరీరవాక్కుచిన్నదానికి దేవదత్తయని పేరుపెట్టవలయునని చెప్పెను - ఆపెతల్లితండ్రులట్లేయనియంగీకరించి మొదట నాపెకాపేరుతో నామకరణముచేసిరి- అంతనాశ్రుతకీర్తియనురాజు విరూపాక్ష రాజుకూతురైన కీర్తిగలదేవదత్తను దీసికొనకొఁడుక

పుత్రస్యపుష్పదంతస్య దేవదత్తాం యశస్వినీం॥ ౫॥ ముదాపరమయాకర్త వై
వాహికమకారయత్ । విన్యస్తరాజ్య భారస్సన్ శ్రుతకీర్తి స్తనూభవే॥ ౬॥
దాంతోరసేశ్వరః పత్న్యాయయావధతపోవనం । ప్రాప్యసింహాసనం పిత్ర్యం
పుష్పదంతోనృపాత్మజః॥ ౭॥ తద్రాజ్యం పాలయామాస పితృవత్పటువిక్రమః।
ఏకాదశసహస్రాణి దివ్యలింగానిసత్తమాః॥ ౮॥ సోపూజయిత్వానజలం పిబ
త్యపిదినేదినే । రుద్రాక్షకృతకోటీర హారకంకణశోభితః॥ ౯॥ ఆస్తేభసితదిగ్ధాం
గశ్శివభక్తిపరాయణః । శృణ్వన్ సదాశైవకథా శ్శివధ్యానపరస్సదా॥ ౧౦॥
తతస్సకారయామాస పుష్పారామమనేకధా । మాలతీమల్లికాశోక పాటలీకు
ట్మలానిచ । నందివర్ధనపున్నాగ కాంచనాహ్వయచంపకాన్ । శిరీషాన్ పా
రిజాతాంశ్చ కరవీరాన్ జపాశ్శుభాః॥ ౧౨॥ పిచండిలా మల్లికాశ్చ చామంతీ
నాగకేసరాన్ । అన్యాశ్చబహుళాఃపుష్ప ద్రుమగుల్మలతాశ్శుభాః ॥ ౧౩ ॥
తే పయిత్వాప్రయత్నేన హేలయా తాపసోత్తమాః । కారయిత్వాలవాలాని

గుపుష్పదంతునికి మిక్కిలి సంతోషముతో వివాహకార్యమును జేయించెను
తరువాత నాశ్రుతకీర్తితన రాజ్యపరిపాల నాధికారమును గొమరునకొప్పగించి
యంతఁదానింద్రియములనిగ్రహించి తపోవనమునకుఁబోయెను - అంతనారా
జకొమరుడైన పుష్పదంతుఁడుతనతండ్రిదైన సింహాసనమునుబొందితండ్రివలెమి
క్కిలి పరాక్రమముగలవాఁడై యారాజ్యమును బాలించెను - ఓమునిశ్రేష్ఠు
లారా - అతఁడుపదునొకండువేల దివ్యములైన శివలింగములనర్చింపకప్రతి
దినమునుగంగనుద్రాగఁడు - ఆరాజు రుద్రాక్షములచేతఁగిరీటమునుహారము
లనువలయములనుజేసి వానిధరించియలంకరింపఁబడిన దేహముగలవాఁడై దే
హమందంత భస్మము పూసికొని శివునియందు భక్తిదృఢముగాఁ గలవాఁడై
యెల్లప్పుడు శివకథలువినుచునెల్లప్పుడుశివుని ధ్యానమునందాసక్తుఁడై యుం
డెను - ౧౦ - తరువాతనారాజుబహువిధములఁ బూలతోటనొకదానింబెట్టిం
చెను - అందుజాజిమల్లెయశోకము పాదిరిచెట్లు కుట్మలవృక్షములు- నందివర్ధ
నములు పొన్నచెట్లు బంగారుసంపెంగలు దిరిసెపుచెట్లు - పారిజాతవృక్షము
లుగొరింటచెట్లు సుందరములైన దాసానిచెట్లు బొండుమల్లెచెట్లు సామంతినా
గకేసరములు మఱియునసేకములగు పూలచెట్లుపొదలుతీఁగలు - వీనినెల్ల మి
క్కిలిప్రయత్నముతోనాటించి వానికిఁ బాదులు సేయించి నిత్యమువిలాసము
తోనాపాదులనిండ నీళ్లుకట్టించి యంతనారాజు తీఁగలు మొదలగు వానికెల్ల

సేచయిత్వాదినేదినే॥ ౧౪॥ తేషామాకారయత్కర్మ సరాజాదోహదంతతః।
తేష్వాఖిలేషు గుల్మేషు కృతదోహదకర్మణాసు॥ ౧౫॥ పుష్పదంతస్యజనయన్
హర్షం పుష్పోద్గమోభవత్ । పుష్పదంత స్తతస్తాని పుష్పాణ్యా హృత్యయ
త్నతః॥ ౧౬॥ ప్రత్యహంపూజయన్నాస్తే శివంతై భక్తిపూర్వకం। తతోరా
జామునిశ్రేష్ఠా శ్శివరాత్రౌ శివాలయం ॥ ౧౭॥ గత్వాప్రపూజయామాస దేవ
దేవం మహేశ్వరం। ద్వాత్రింశతామహాదేవం శ్లోకై స్తుష్టావశంకరం॥ ౧౮॥
తతస్తుష్టో మహాదేవ స్తోత్రేణ స్తవప్రియః। ప్రాదుర్భూత్వా పుర స్తస్య
దివ్య తేజోమయశ్శివః॥ ౧౯॥ పుష్పదంతం వ్యాజహార వరోద్యవ్రియతామితి।
సప్రహృష్టః ప్రసన్నంతం ప్రణమ్యశిరసాశివం॥ ౨౦॥ యయాచే పుష్పదంతో
సౌశంకరంలోకశంకరం। భగవన్ యదిమేతుష్టః పార్వతీశదయానిధే॥ ౨౧॥
దినేదినేదర్శనంతే తథా కురుభవేద్యథా। కుర్యాస్తావాం దంపతీతే దర్శనం
ప్రత్యహంవిభో॥ ౨౨॥ ఏతావంతం వరంచైవ దిశమేకరుణానిధే। తస్మిన్నే

దోహదముచేయించెను- ౧౪- ఆపొదలుమొదలగునవియెల్లను దోహదములఁ
జేయఁబడినవికాఁగాఁ బుష్పదంతునకుసంతోషమునుగలుగఁజేయుచుఁబుష్ప
ముల పుట్టుకకలిగెను - అంతఁబుష్పదంతుఁడా పుష్పములనెత్తివానిచేత శివు
నిభక్తితోఁ నిత్యమునిక్కలి యత్నముతోఁబూజించు చుండెను - ఓఋషి
శ్రేష్ఠులారా అంతనారాజు శివరాత్రినాఁడు శివాలయమునకుఁబోయి యంద
ఱకు దొడ్డవాఁడును దేవతలకెల్ల దేవుఁడునగు సాంబమూర్తినిఁ బూజించెను-
పూజకాఁగానే ముప్పదిరెండు శ్లోకములచేత శుభమునుజేయునా దొడ్డదేవుని
స్తుతించెను - ౧౮ - అంత స్తోత్రప్రియుఁడైన యాశివుఁడతని చేత స్తోత్ర
ముచేయఁబడినవాఁడై దివ్య మయిన తేజస్సుగలవాఁడుగానుమంగళకరుఁడు
గానతనియెదుటనావిర్భవించి యాపుష్పదంతునితో నిష్టమువరము వేఁడుమ
నిపలికెను - అంతనాపుష్పదంతుఁడుసంతోషించినవాఁడై తనయందనుగ్రహ
ముకలిగియుండు నాశివునకు సాష్టాంగముగమ్రొక్కి లోకములకెల్ల మేలుగలు
గఁజేయునాశంకరు నీపుష్పదంతుఁడు ప్రార్థించెను - ఓషడ్గుణైశ్వర్య సంప
న్నుఁడా పార్వతీనాయకుఁడా దయానిధీ నావిషయమై మీరుసంతోషపడితి
రా - ౨౧ - ప్రతిదినముమీదర్శనమెట్లుకలుగునో యట్లను గ్రహింపవలయు
ను- మేముదంపతులము నిత్యముతమదర్శనముచేయవలయునయాస్వామీ -
౨౨- ఓకారుణ్యమునకుఁగనియైనసాంబమూర్తీయింతమాత్రమువరమునునా

వంయాచమానే దత్వాతస్యవరంతథా॥ ౨౩॥ తోషయిత్వా నృపంశంభు స్త
త్రైవాంతరధీయత । ప్రసాదేన తతశ్శంభోః పుష్పదంతోన రేశ్వరః॥ ౨౪॥ గ
త్వాసజానిః కైలాసం సేవతేతం దినేదినే । హారాన్నానావిధైః పుష్పైః కృ
త్వామూఢామనోహరాన్ ॥ ౨౫ ॥ కంతుకానివిచిత్రాణి కంకణాని సభూప
తిః । తస్యాతిభక్త్యాశివయోః పత్నీచార్పయత స్తయోః॥ ౨౬॥ పుష్పేషువై
రిణః పుష్పదంతః పుష్పాణిభూపతిః । అర్పయన్ దృఢయాభక్త్యా వివిధానిది
నేదినే॥ ౨౭॥ తత్పత్నీ దేవదత్తాసా తత్పత్న్యైభూమిభృద్భువః । ప్రత్యహం
బహుపుష్పాణిఅర్పయత్యతిభక్తితః॥ ౨౮॥ అథైకదాపుష్పదంతఃపుష్పాణ్యా
దాయభూసురాః । కైలాసంశివయోరాజాతయోరర్పయితుంయయౌ॥ ౨౯॥
రాత్రౌ రహస్థితౌ జ్ఞాత్వా పార్వతీ పరమేశ్వరౌ । ప్రదాతుకామఃపుష్పాణి
ద్వార్యతిష్ఠన్న రేశ్వరః॥ ౩౦॥ రహస్థితా తదాగౌరీ కేళీషు స్వసఖీజనైః । పృ
ష్టాగుహ్యాంకథాంన స్త్వంకథయేతిద్విజోత్తమాః॥ ౩౧॥ నిర్జనంతత్రదృష్ట్వా

కిమ్ము - అనియిట్లా పుష్పదంతుండు ప్రార్థింపఁగా నతనికాప్రకారము వరమి
చ్చి యారాజును సంతోషపఱిచియటుతరువాత సాంబశివుఁడక్కడనే యంత
ర్ధానమునొందెను - అంత సాంబమూర్తియొక్క యనుగ్రహము చేతఁ బు
ష్పదంతుఁడనురాజు భార్యతోఁగూడ నిత్యము కైలాసపర్వతమునకుఁబోయి శి
వుని సేవించుచుండెను - పలు తెఱంగులపువ్వులచేత సిగయందుఁజుట్టుటకు మ
నోహరములుగా నుండు దండలను నాశ్చర్య కరములైన చెండ్లను గంకణ
ములను జేసి యా రాజు నతని భక్తి చేత నతని భార్యయు నిద్దరు
పార్వతీ పరమేశ్వరులకు సమర్పించుచుండిరి - ౨౬ - పుష్పదంతభూ
పాలుఁడు పుష్పబాణునకు శత్రువైన సాంబశివునకనేకవిధములైన పుష్పము
లను నిత్యముదృఢమైనభక్తిచేత సమర్పించుచుండెను - అతనిభార్యయగుదే
వదత్తయు నాసాంబశివుని భార్యయయిన పార్వతికిమిక్కిలి భక్తితోనిత్యము
పెక్కుపువ్వులనుసమర్పించుచుండెను - ౨౮ - ఓబ్రాహ్మణులారా తరువాత
నొకప్పుడు పుష్పదంతుఁడు పువ్వులనెత్తుకొని యాపార్వతీ పరమేశ్వరుల క
ర్పింపనుగై లాసపర్వతమునుగూర్చిపోయెను - ౨౯ - రాత్రియందాపార్వతి
యుఁబరమేశ్వరుఁడును రహస్యముగానున్నారని తెలిసి యారాజుపువ్వులనీని
చ్ఛగలవాఁడై వారుండునింటివాకిట నిలుచుండెను - ౩౦ - అంతకుముందా
పార్వతితనచెలులతోఁడ విలాసముగానుండు నపుడా చెలులచేత మాకు నీవొక

తుశంకరం కాకే కాబ్రవీత్ । మహేశ్వర మహాభాగ సర్వజ్ఞ సకలేశ్వర॥ ౩౨॥ అజ్ఞాతామఖిలై ర్గుహ్యాం కథాం వదమమాధునా । ఏవముక్త స్తతశ్శంభుః పార్వత్యామితవైభవః ॥ ౩౩ ॥ తస్యాః కథామకథయత్తా దృగ్భూతాం మహేశ్వరః । తాం శ్రుత్వా పుష్పదంతోఽపి ద్వారితిష్ఠన్ కథాం నృపః॥ ౩౪॥ తతస్సమయమాలోక్య గత్వా దేవస్య సన్నిధిం । అర్పయిత్వాచపుష్పాణి స్వపురం పునరాయయౌ॥ ౩౫॥ ఆగతే స్వగృహంతస్మిన్ పుష్పదంతేనృపర్షభే । మహాన్ వ్యతిక్రమోజాత స్తస్యారాత్ర్యౌ స్తదాదినే ॥ ౩౬ ॥ మహిషీ దేవదత్తా సా భర్తురాగమనం భృశం । నిరీక్ష్యక్వగతోఽజార ఇతిసుష్వాపమందిరే॥ ౩౭॥ తత స్తమాగతం జ్ఞాత్వా ప్రేయాం సంకోప సంకులా । భర్త్సనయామాస బహుధా జారోఽసీతితపస్వినః॥ ౩౮॥ తథావిదూషయంతీంతాం ప్రేయసీ మబ్రవీన్నృపః । కింతాదృశోఽహం సుశ్రోణివచనం కింతదుచ్యతే॥ ౩౯॥ మాం మానవమం స్థా

రహస్యమయిన కథను జెప్పుమని యడుగఁబడియుండెను గనుక నప్పుడు రహస్యమందున్నదై యక్కడ నెవరు జనులు లేకుండఁ జూచి సాంబశివునితో నిట్లనెను - ఓ మహేశ్వరుఁడా మహానుభావుఁడా సమస్తము దెలిసిన వాఁడా యెల్ల వారికి నాయకుఁడా - ౩౧ - ౩౨ - ఇప్పుడెల్లవారిచేత నెఱుఁగఁ బడక యతిరహస్యముగా నుండు కథను నాకుఁ జెప్పుము - అనియిట్లా పార్వతిచేతఁ జెప్పఁబడినవాఁడై మితిలేని విభవముగల యామహేశ్వరుఁడట్టే కానిమ్మని యామెకట్టికథను జెప్పెను - ద్వారమందున్నయాపుష్పదంతరాజునాకథనువిన్నవాఁడై తరువాతసమయమునుజూచి యాసాంబమూర్తిసన్నిధానమునకుఁబోయి తాను దెచ్చిన పువ్వులనుసమర్పించి మరలఁబట్టణమునకువచ్చెను. ౩౫ - రాజశ్రేష్ఠుఁడై నయాపుష్పదంతుఁడుదనయింటికివచ్చునంతలో నాఁడు రాత్రిమిక్కిలి కాలమతిక్రమించిన దాయెను ౩౬ - ఈలోపల నాతని భార్యయయిన యాదేవదత్తతన పెనిమిటి రాకనుబహుకాలమెదురుచూచి యెక్కడజారుఁడై పోయినాఁడోయని యింటఁబండుకొనినిద్రపోయెను - ౩౭ - తరువాతవచ్చినయాతనప్రియునిఁజూచిమిక్కిలికోపముగలదై నీవు జారుఁడవై తివని యనేకవిధముల బెదిరించె నోయి తపస్సులారా - ౩౮ - అప్రకారముదన్నునిందించుచున్నయాప్రియురాలినిగూర్చిపుష్పదంతరాజిట్లనెను - ఓసుందరములైన పిరుదులుగల ప్రియురాలా నేనట్టి వాఁడనా యేమి యట్టిమాటచెప్పెదవు - ౩౯ - ఓనాప్రియురాలా - ఊరక నీవు

సూష్ణీం త్వం శ్రుణువాక్యం ప్రియే మమ । తదా ర్పణాయ పుష్పాణాం నాయం సమయ ఇత్యహం । ద్వారి స్థితోం బికా దేవం గూఢాం పప్రచ్ఛవై కథాం ॥ ౪౧ ॥ పృష్టా గూఢ కథాం పూర్వం కథయేతి సఖీజనైః । జగాద సమహాదేవ స్తస్యా గుహ్యా తమాం కథాం ॥ ౪౨ ॥ శ్రుత్వా తామప్యహం సుభ్రు దత్వా పుష్పాణి నైతయోః । అద్యాగత స్తతః కాల ఏతావాన్సమజాయత ॥ ౪౩ ॥ ఇతిత్యాజితసందేహా దేవదత్తా ప్రియేణసా । ఇతిప్రపచ్ఛ భర్తారం కథాం తాం కథయస్వమే ॥ ౪౪ ॥ ఏవముక్తః పుష్పదంతః పత్న్యై స్నేహా సమాశ్రయాత్ । తస్యాస్తాం కథయామాస గోపనీయాం స్వయోషితః ॥ ౪౫ ॥ తతః ప్రాతః పుష్పదంతో దేవదత్తా చతావుభౌ । కైలాసం యయతుః ప్రీత్యా సేవార్థం శివయో స్తయోః ॥ ౪౬ ॥ సఖీనాం పృష్టపూర్వాయాం గౌర్యాం గూఢతమాం కథాం । బ్రువంత్యాం కథయామీతి దేవదత్తా బ్రవీదిదం ॥ ౪౭ ॥ శ్రుణ్వంతువచ్మ్యహం సఖ్యో భవత్యస్తాదృశీం కథాం । ఇతిశ్రుత్వేరితం

నన్ను వమానపఱుపకుము నామాటవినుము - నేఁడు పార్వతీపరమేశ్వరులు వారింట రహస్యక్రీడయం దాసక్తులై యుండిరి - ౪౦ - అప్పుడు నేను బువ్వులనుసమర్పింపనిది సమయముకాదని వాకిటనుంటిని - అప్పుడు పార్వతి యీశ్వరుని రహస్యకథను జెప్పుమని యడిగెను - ౪౧ - అంతకుముందామె చెలులామె నొకరహస్యకథను జెప్పుమని యడిగియుండిరి గనుక వారికై యామె యీశ్వరునడుగఁగా నాయీశ్వరుఁ డామెకు మిక్కిలి రహస్యమైన కథను జెప్పెను - ౪౨ - ఓసుందరములైన కనుబొమలుగల ప్రియురాలా నేనాకథనువిని పిమ్మట వారికిద్దఱకుఁ బువ్వులనిచ్చి యిప్పుడు వచ్చితిని - కాబట్టి యింత ప్రొద్దుపోయెను. ౪౩ - ఈప్రకారము ప్రియుఁడుచెప్పఁగానే యాదేవదత్త తనకుఁ బ్రియునియందుఁగలిగినసందేహమునువిడిచితనభర్తయైన యాపుష్పదంతుని నాకథను దనకుఁజెప్పుమనియడిగెను - ౪౪ - ఇట్లుభార్యచేతనడుగఁబడిన యాపుష్పదంతుఁడాపెయందుఁ దనకుఁగల మోహమువలన నెవ్వరితోను జెప్పఁకదాఁచఁదగిన యాకథనా దేవదత్తకుఁజెప్పెను - ౪౫ - అంతమఱునాఁడు తెల్లవారి యాపుష్పదంతుఁడు నాతనిభార్యయయిన యాదేవదత్తయు నిద్దరు నాపార్వతీపరమేశ్వరులను సేవింపను బ్రేమముతోఁ గైలాసమునకుబోయిరి- ౪౬ - అప్పుడుపూర్వము చెలులచేతనడుగఁబడిన పార్వతియారహస్యకథను జెలులకుఁజెప్పుచుండఁగా నీదేవదత్తదీనినేను జెప్పెదననెను - ౪౭ - ఓచెలులారా అట్టికథనునేను జె

వాక్యం పార్వతీ దేవదత్తయా ॥ ౪౮ ॥ అబ్రవీత్కథయే త్యార్యా దేవదత్తేవదేతి తాం । దేవ్యాజ్ఞప్తా దేవదత్తా కథయామాసతాం కథాం॥ ౪౯॥ యాదేవ్యా ఈరితారాత్రౌ శంకరేణ ద్విజోత్తమాః । దేవీకోప సమావిష్టా కథితాం దేవదత్తయా॥ ౫౦॥ కథాం శ్రుత్వా మహేశాన ముపాగమ్యాబ్రవీదిదం । సాధు శంకరసర్వజ్ఞో స్యనృతం సమ్యగుక్తవాన్॥ ౫౧॥ మమోక్తాం వాకథాం గూఢా మనన్యవిదితేతిహా । సఖీనాం దేవదత్తామే కథయత్తాం కథామిహా॥ ౫౨॥ హో హం తత్వమపిస్వామి న్ననృతం వక్షివై కథం । ఇత్యుక్తోంబికయాశంభు ర్విస్మయక్రోధమూర్ఛితః ॥ ౫౩ ॥ ఆహూయ దేవదత్తాం తా మిత్యపృచ్ఛద్విజేశ్వరాః । తవకఃకథయామాస దేవదత్తేకథామిమాం ॥ ౫౪ ॥ తేనపృష్టా శివేనేయం దేవదత్తాబ్రవీదితిః । పుష్పదంతో మమపతిః ప్రాబ్రవీత్తాం కథాం ప్రభో॥ ౫౫॥ తస్యాస్తద్వచనం శ్రుత్వా పుష్పదంతం శివోబ్రవీత్ । పుష్పదంత శ్రుతా కేనకథేయమితిమేవద ॥ ౫౬ ॥ ఇతిపృష్టశ్శివేనాథపుష్పదంతో నరేశ్వరః । వేప

ప్పచున్నాను మీరువినుండు - అని దేవదత్తచెప్పఁగా నామాటను బార్వతీదేవి విని యల్లైన నోదేవదత్తా చెప్పుమాకథను జెప్పుమనెను - పార్వతీ దేవిచేత నానతియ్యఁబడినదై దేవదత్తయాకథను జెప్పెను - ౪౯ - అప్పుడా దేవదత్త చెప్పినకథ ముందరిరాత్రియందా పార్వతీదేవికి సాంబశివుఁడు చెప్పిన కథగా నేయుండెనోయి బ్రాహ్మణోత్తములారా - దేవదత్తచేతఁ జెప్పఁబడిన కథను విని యాపార్వతీదేవి కోపముతోఁ గూడినదై సాంబమూర్తియొద్దకుఁ బోయి యయనతో నిట్లనెను - ఓశంకరుఁడా లెస్సగానున్నది సర్వము తెలిసినవాఁడవుగనుకఁ జక్కఁగానబద్ధము చెప్పితివి - ౫౧ - ఈకథనెవ్వరు నెఱుఁగరని రహస్యకథయని నాకునీవుచెప్పినకథ నిప్పుడు నాచెలికత్తెల కందఱకు దేవదత్తయిక్కడఁజెప్పెను- ౫౨- ఆశ్చర్యమయ్యోస్వామీ నీవుగూడ నీప్రకారమబద్ధమెట్లు చెప్పితివి - అనియిట్లా పార్వతిచేతఁ జెప్పఁబడినవాఁడై యాసాంబమూర్తియాశ్చర్యముచేతనుగోపముచేతను మూర్ఛనొందినవాఁడై యాదేవదత్తనుబిలిచియిట్లనియడిగెనోయి బ్రాహ్మణశ్రేష్ఠులారా - ఓదేవదత్తా యీకథనునీకెవఁడుచెప్పెను - ౫౪ - అనియిట్లా సాంబశివునిచేత నడుగఁబడినదై దేవదత్తయిట్లనిచెప్పెను - ఓస్వామీ యాకథనునాకునా పెనిమిటియైన పుష్పదంతుఁడుచెప్పెను - ౫౫ - ఇట్లాదేవదత్తచెప్పినమాటనువిని యంతటనాశివుఁడుపుష్పదంతునిఁగూర్చి యిట్లనెనో పుష్పదంతుఁడా నీవీకథనెవనివలన వింటి

మానో భృశం త్రస్తో హీనస్వర మువాచహ ॥ ౫౭ ॥ నజానామిమహాదేవ మయాసా దుర్ధియాకథా । పుష్పార్పణాయపూర్వేద్యు ర్నిశిద్వారి స్థితేనవః॥ ౫౮ ॥ శ్రుతాథకథితాదేవ దత్తాయైచ దయానిధే । అహమేవాపరాధీచ దండనీయో మహేశ్వర ॥ ౫౯ ॥ అనాగాస్సామమవిభో పత్నీ నార్హతిదండితుం తస్మిన్నేవం బ్రువాణేతు శంకరః క్రోధవిహ్వలః॥ ౬౦॥ శశాపైనం పుష్పదంతం తత్పత్నీం తాపసోత్తమాః। ధిఙ్మూఢతవరేబుద్ధింనీచాత్మ న్కామమోహిత॥ ౬౧ ॥ రహస్యాన్యావయోర్వాక్యా న్యశ్రౌషీరవివేకతః । కథాం తామప్య కథయోజాయాయై మోహవిభ్రమాత్ ॥ ౬౨॥ తస్మాత్త్వం ఘోరరూపేణ బేతాళోభవదుర్మతే । సఖీజనానాం పార్వత్యా యావమానం చకారసా॥ ౬౩॥ దుష్టాతవై షాగ్యహీణీ హారిణీచ భవిష్యతి । శపంతమితి దేవేశం పుష్పదంతో భయాకులః ॥ ౬౪ ॥ సజానిరబ్రవీద్వాక్యం శోచన్ భూసురశేఖరాః । దేవ

వో నాకుఁజెప్పుము - ౫౬ - ఈప్రకారము సాంబశివునిచేత నడుగఁబడినవాఁడై యంతనాపుష్పదంతరాజుగడగడవడకుచుమిక్కిలిబయపడి హీనమైనస్వరముతోఁజెప్పెను - ౫౭ - స్వామినాకుఁదెలియదు నిన్నరాత్రి పుష్పముల సమర్పింపవచ్చిదుష్టబుద్ధిగల నేనుమీరహస్య గృహమువాకిటనిలిచియుండి యాకథనువింటిని - తరువాత దేవదత్తకొఅకుఁజెప్పితిని దయాసముద్రుడవైన స్వామీనేనేతప్పచేసినవాఁడను దండింపఁదగినవాఁడను - ౫౯ - ఓస్వామీ నాభార్యయయిన యాదేవదత్తయందుఁదప్పలేదు కాఁబట్టి యాపె దండనార్హురాలుగాదు- అనియాపుష్పదంతుఁడుచెప్పచుండఁగా సాంబమూర్తి కోపముచేతఁబరవశుఁడై యీపుష్పదంతుని నతనిభార్యను శపించెనోయి బ్రాహ్మణోత్తములారా - ఓకామముచేత మయకమును బొందిన నీచస్వభావము గలవాఁడా మూఢుఁడా నీబుద్ధి నేమిచెప్పవలయును- ౬౧ - మేము రహస్యముగామాటలాడుకొనుమాటలను వివేకములేక వింటివి - మోహముచేతభ్రిమపడి యాకథనుభార్యకొఅకుఁగూడఁ జెప్పితివి - ౬౨ - కావున నోదుష్టబుద్ధిగలవాఁడా నీవుభయంకరమైన రూపముతో బేతాళుఁడవుకమ్ము - పార్వతియొక్క చెలులకవమానము కలుగఁ జేసెను గనుక యానీభార్యమిక్కిలి దుర్గారురాలు - ఈపె యాకులేడిగా గలదు ఈప్రకారము శపించుచున్న యాదేవదేవునిఁగూర్చి పుష్పదంతుఁడుభయముచేతఁ బొట్రుపడుచు భార్యతోఁగూడినవాఁడై దుఃఖపడుచు నిట్లనెనోయి బ్రాహ్మణవర్యులారా - ద

దేవ దయాసింధో పాహిమాం భక్తవత్సల॥ ౬౫॥ శాపస్యాంతం నపశ్యామి దయాం కురుమయిప్రభో । అవసానం కల్పయాస్యాన యో శ్శాపస్యశంకర॥ ౬౬ ॥ తరేనయేనశాపాబ్ధి మపారం దుస్తరం ప్రభో । ఇతిసంప్రార్థిత స్తేనా బ్రవీత్తం శంకరోద్విజాః ॥ ౬౭ ॥ భవేద్దివాతే హారిణీ పత్నీ రాత్రౌతు యక్షిణీ । యదాభవిష్యత్యన్యోన్యం దర్శనం యువయో స్తదా ॥ ౬౮ ॥ ముక్తౌభవేతాం మచ్ఛాపాద్దుష్కరాచ్చయువాముభౌ । ఇతఃకలౌయుగే రాజా విక్రమాదిత్య సంజ్ఞికః ॥ ౬౯ ॥ దయాళు స్సత్యసంధశ్చ తేజస్వీ పటువిక్రమః । ఉత్పత్స్యతే మహాబాహు స్తేన సర్వం భవిష్యతి ॥ ౭౦ ॥ ఇత్యుక్త్వాతం తతశ్శంభు రవరోధం వివేశసః । పుష్పదంతః పరిత్యక్త రాజవేష స్తతఃక్షణాత్ ॥ ౭౧ ॥ ముసలం ముద్గరం చైవ భిండివాలం పరశ్వధం । పట్టసం తోమరం ఖడ్గం గదాంకుంతంతథైవచ ॥ ౭౨ ॥ లగుడం శింజనీయుక్తం ధనుర్బాణాన్ భయంకరాం । ఛురికాంచంద్రహాసంచ తోమరం శత్రుదారణం ॥ ౭౩ ॥ ఇత్యాద్యా

యకుసముద్రుఁడా దేవతలకెల్ల దేవుఁడా భక్తులయందుఁ బ్రీతిగలవాఁడా స్వామీ నన్నురక్షింపుము - ౬౫ - తామిచ్చిన శాపమునకుఁదుదదెలియకయున్నది స్వామీ నాయందుదయజేయుము - ఓశుభమునుజేయుస్వామీ యిప్పుడు దాముమాకిద్దఱకిచ్చిన యీశాపమునకంతమునుగల్పింపుము - ౬౬ - దాఁటఁగూడక గట్టులేకయుండునీశాపమను సముద్రము నేరీతిగదాఁటుదుము - అనియిట్లాపుష్పదంతునిచేతఁ బ్రార్థింపఁబడియంతనాతనిఁగూర్చి యాశివుఁడిట్లనెనయా బ్రాహ్మణులారా - ౬౭ - నీభార్య పగలు లేడిగా నుండి రాత్రియక్షకన్యక యగును - ఎప్పుడునీకును నీభార్యకునొకరొకరినిఁ జూచుట గలుగునో యప్పుడుకష్టమైన నేనిచ్చిన యీ శాపమునుండి మీరువిడువఁ బడినవారగుదురు - ఇఁకమీఁదగలియుగమందు విక్రమార్కుఁడనుపేరుగల యొకరాజుమిక్కిలి దయగలవాఁడునుసత్యప్రతిజ్ఞగలవాఁడును దేజోవంతుఁడునుమిక్కిలిపరాక్రమముగలవాఁడును బుట్టఁగలఁడు - అతఁడు మిక్కిలి భుజబలముగలవాఁడతనిచేతనీచెప్పినదెల్ల జరుగఁగలదు - ౭౦ - ఇట్లాపుష్పదంతునిఁగూర్చి చెప్పి యంతనాసాంబమూర్తి యంతఃపురమును జొచ్చెను - అంతనాపుష్పదంతుఁడాక్షణములో రాజవేషముతొలఁగి భయంకరమైన రూపముతోనరణ్యమందు ముసల ముద్గర భిండివాల పరశ్వధములనున్ను పట్టసతోమర ఖడ్గగదాకుంతలమునున్ను లగుడమునున్ను శింజినియుక్తమైన ధనుస్సునున్న భయం

యుధజాలాని వహన్ హస్తే మహాబలః । ఆథర్వణానాం మంత్రాణాం గురు
ర్భూత్వా స్వయంతువై ॥ ౨౪॥ సర్వేషాం రాజ బృందానాం శిక్షకశ్శత్రుభీ
షణః । చతుష్షష్టికళాపూర్ణః స్సర్వకర్మ విశారదః ॥ ౨౫ ॥ భూతప్రేతపిశా
చాది శాకినీడాకినీప్రభుః । వక్రతుండో వక్రపాదో హ్రస్వపాణిః కృశోదరః॥
౨౬ ॥ తీక్ష్ణదంష్ట్రో బకగళః కంటకశ్మశ్రులోభృశమ్ । తీక్ష్ణదంతో విశాలా
స్యః ఘోరరూపో భయావహః ॥ ౨౭ ॥ దీర్ఘనాసో దీర్ఘకర్ణః భీషణా
క్షో మహాబలః । బృహన్నిటలసంయుక్తః సర్వేషాంభీషణాకృతిః॥ ౨౮ ॥ ఘో
రైశ్చ లక్షణైర్యుక్తః భూత బృందాధిపోజటీ । సర్వస్య రాజబృందస్య ఖడ్గ
యుద్ధోపదేశకః ॥ ౨౯ ॥ ధనుర్వేదోపదేష్టాచ బేతాళ స్సబభూవహ । ఉజ్జ
యిన్యాఃపురఃప్రాచ్యాం విద్యమానాంసుశోభితాం॥ ౩౦॥ మహాటవీం ప్రవి
శ్యాథ సింహవ్యాఘ్రైః సుసేవితాం । వానరై రచ్ఛభల్లైశ్చ గోలాంగూలై

కరములైన బాణములనున్ను మంగిల కత్తినిన్ని చంద్రహాసమునున్ను తోమరమునున్ను శత్రువులను భేదించెడి యివిమొదలైన ఆయుధ సమూహములను హస్తమందువహించుచున్న మహాబలశాలియున్ను తానుఆధర్వణమంత్రములకు గురువై సకలరాజ సమూహములకు శిక్షచెప్పెడివాడై చతుష్షష్టికళాపూర్ణుడై భూతప్రేత పిచాచశాకినీడాకినీగణములకు ప్రభువై వంకర ముఖముగలవాడై వంకరపాదములు గలవాడై కురుచచేతులు గలవాడై కృశించిన ఉదరముగలవాడై తీక్ష్ణములైన కోరలుగలవాడై కొంగయొక్క కంఠమువంటి కంఠముగలవాడై ముల్లువంటి మీసముగలవాడై మిక్కిలి తీక్ష్ణములైన దంతములు గలవాడై వెడల్పైన నోరుగలవాడై భయంకరమైన రూపముగలవాడై భయమునుకలుగఁ జేసెడివాడై దీర్ఘమైన ముక్కుగలవాడై దీర్ఘములైన చెవులుగలవాడై భయంకరములైన నేత్రములు గలవాడై మిక్కిలి బలముగలవాడై పెద్దదిగానుండెడి ఫాలతలము గలవాడై అందరికిన్ని భయంకరమైన ఆకారము కలవాడై మరియును ఘోరములైన లక్షణములతోకూడుకొనిభూతబృందములకుఅధిపతియై జటాధారియైసకలరాజబృందమునకు ఖడ్గయుద్ధము నుపదేశించుచు ధనుర్విద్య నుపదేశించుచు బేతాళుడుగా ఆ పుష్పదంతుడు ఆయెను ఉజ్జయినీ పట్టణమునకుముందర తూర్పుదిక్కునందునుండు నటువంటిన్ని సింహవ్యాఘ్రాదులచేత - సేవింపబడు నటువంటిన్ని వానరులచేతనున్ను - ఏలుఁగుగొడ్లచేతనున్ను కొండముచ్చులచేతనున్ను

శ్చసేవితాం ॥ ౮౧ ॥ వృకసంఘాతచరితాం శివారుత విభీషణాం । గజబృం
దసుసంకీర్ణాంపద్మినీబృందశోభితాం ॥ ౮౨ ॥ అనేకైః పక్షిసంఘైశ్చ నివా
సితమహీరుహాం । కోకిలారావ సంఘుష్టాం పాషాణైర్దంతురాం తరాం ॥
౮౩ ॥ తత్రైకం వటవృక్షంతు సదదర్శ మహాబలః । శతయోజన విస్తీర్ణం
తద్ద్వయో స్నతిశోభితం ॥ ౮౪ ॥ మహాశాఖా సమాయుక్తం సూర్యరశ్మి
నివారకం । తస్యవృక్షస్య పూర్వస్మిన్ భాగేపత్ర సమాకులాం ॥ ౮౫ ॥ ఏ
కాంశాఖాంసమాశ్రిత్య బేతాళోహి రరాజసః । తస్యభార్యా దేవదత్తా పు
ష్పిణీతిచ విశ్రుతా ॥ ౮౬ ॥ ఈశ్వరస్య చపార్వత్యాశ్శాపేన హారిణీత
నుం । అవాప్యసుందరాంగీసా తస్మిన్నేవ మహావనే ॥ ౮౭ ॥ ఇతస్తతశ్చ ధా
వంతీ హరిణీ భిన్నమన్వితా । సర్వాదిశో వీక్షమాణా స్వచ్ఛాయాంచ ము
హుర్ముహుః ॥ ౮౮ ॥ శిరఉన్నమ్యసాదేవీ భీతభీతాదినే తథా । దర్భాం
కురాన్ భక్షయంతీ తథాబాల తృణానిచ ॥ ౮౯ ॥ మృగతృష్ణాం జలభ్రాం

సేవింపబడినట్టువంటిన్ని వృకసమూహములచేత సంచరింపబడి నట్టువంటిన్ని
నక్కలయొక్క ధ్వనులచేత భయంకరమైనట్టిన్ని గజసమూహములచేత వ్యా
పింపబడినట్టిన్ని తామరతటాక సమూహములచేత ప్రకాశింపఁజేయబడి నట్టు
వంటిన్ని అనేకపక్షి సమూహముల చేత వసింపబడిన వృక్షములు గలిగి
నట్టిన్ని కోకిల ధ్వనులచేత ఘోషింపబడినట్టిన్ని రాళ్లచేత మిట్టపల్లముగా
నుండు మధ్యప్రదేశము గలిగినట్టిన్ని మిక్కిలి ప్రకాశించుచున్న పెద్దఅడ
విని ప్రవేశించి అచ్చట నూరుయోజనదూరము విస్తారముగానున్న ఇన్నూ
రు యోజనదూరము ఔన్నత్యముచేత ప్రకాశించినదియును పెద్దశాఖలతో
కూడుకొన్నదియును సూర్యకిరణములను నివారించెడు నొకానొకమఱ్ఱిచెట్టు
ను ఆబేతాళుడు చూచెను ఆవృక్షముయొక్క పూర్వభాగము నందు ఆకుల
తో నిండిన ఒకకొమ్మను ఆశ్రయించి ఆబేతాళుడు ప్రకాశించుచు నుండెను అ
తనిభార్య దేవదత్తయుపుష్పిణియనెడుపేరుచేత ప్రసిద్ధినొందినది. ౮౬. సౌంద
ర్యవంతమైన శరీరముగల దేవదత్తయు పార్వతీపరమేశ్వరుల యొక్క శాపము
చేత లేడిశరీరమునుబొంది ఆమహావనమందే అంతట పరుగెత్తుచున్న - లే
ళ్లతోకూడుకొనిసమస్తదిక్కులనుచూచుచున్న తననీడనుమాటిమాటికిచూ
చుచున్న తలపైకెత్తుకొని ఆదేవియుపగటియందు భయపడుచున్న దర్భ
మొలకలనుభక్షించుచున్న లేతగడ్డనుభక్షించుచున్న జలభ్రాంతిచేతమాట

త్వా ధావమానా ముహుర్ముహుః । హరిణీ గణమాలోక్య తేనసాకం త
ధావనత్॥ ౯౦॥ రాత్రౌతు యక్షిణీ భూత్వా నృత్తగీతవిశారదా । షడ్జాది
స్వరసంయుక్తం తంత్రీలయ సమన్వితం ॥ ౯౧ ॥ శ్రోతౄణాం శ్రోత్రమధు
రంశివస్తుతిసమన్వితం । సంగీతంగాయమానాస్మ వర్తతేతత్రపావనే॥ ౯౨ ॥
ఇతిశ్రీ బ్రహ్మకృతే బ్రహ్మాండ పురాణే - ఉత్తరఖండే - దేవాంగచరితే - పు
ష్పదంతోపాఖ్యానే - బేతాళ శాపప్రదానంనామ వింశోధ్యాయః.

శ్రీసూతః॥ తతఃకలియుగే భూమ్యాం సంప్రవృద్ధేతిదారుణే । వేద
నారాయణపురేవిష్ణు శర్మాబభూవహ ॥ ౧ ॥ తస్యపుత్రాస్తు చత్వారః బభూ
వురతితేజసః । యజ్ఞ నారాయణాఖ్యశ్చ వేదనారాయణాభిధః ॥ ౨ ॥ వీర
నారాయణశ్చైవ చంద్రశర్మేతి విశ్రుతః । కనీయసం వినాసర్వే సర్వశా
స్త్రవిశారదాః ॥ ౩ ॥ సర్వేవై నీతినిపుణాః వ్యవహారేషుకోవిదాః । ఆలోచ
నే మహాప్రజ్ఞాః బభూవు గుణవత్తరాః ॥ ౪ ॥ తేసర్వేస్వస్వ పాండిత్యైః

మాటికి మృగతృష్ణనుగూర్చిపరుగెత్తుచున్న లేళ్ల సమూహమును చూచిదాని
తో ఆప్రకారము వాసముచేయుచు నుండెను ॥ ౯౦ ॥ ఆదేవదత్తయు రాత్రికా
లమందైతే యక్షస్త్రీగాఅయినదై నృత్తగీతములయందుసమర్థురాలుగను
క షడ్జాదిస్వరములతో కూడుకొన్నట్టుగానున్న తంత్రీలయముతో కూడు
కొన్నట్టుగానున్న వినువారియొక్క చవులకుమధురముగా శివస్తుతితోకూ
డుకొనినసంగీతమును గానముచేయుచుఅవనమందుండెను - ౯౨ - ఇదిబ్ర
హ్మస్వరూపమైన బ్రహ్మాండ పురాణమం దుత్తర ఖండమందు దేవాంగ చరి
త్రమందు పుష్పదంతోపాఖ్యానమందు - బేతాళశాప ప్రదానమైన యిరువ
దవ అధ్యాయముముగిసెను.

సూతపౌరాణికుడు ఋషులకు బేతాళునిచరిత్రయందు విష్ణుశర్మోపాఖ్యా
నము చెప్పుచున్నాడు-అనంతరముభూమియందు మిక్కిలిభయంకరమైనకలియు
గము వృద్ధిపొందియుండగా వేదనారాయణపురమందు విష్ణుశర్మఅనెడు బ్రాహ్మ
ణుండుండెను- ౧- అతనికి యజ్ఞనారాయణుడనిన్ని వేదనారాయణుడనిన్ని
వీర నారాయణుడనిన్ని చంద్రశర్మ అనిన్ని పేళ్లుగలిగి మహాతేజస్సం
పన్నులయి నలుగురు పుత్రులుపుట్టిరి కడపటి వానినితప్ప అందరున్ను సకల
శాస్త్రములయందు సమర్థులు - ౩ - అందరున్ను నీతిశాస్త్రముల యందు
నిపుణులు వ్యవహారములయందు మహాసమర్థులు ఆలోచనయందు మహా

సభాయాం బహుమానినః । శుశ్రూషాయాం నియుక్తస్తైః కనీయానతిమం
దధీః ॥ ౫ ॥ విద్యాహీనస్తుతేషాంవై శుశ్రూషాం కురుతేస్మహి । ఏవం కాలే
హ్యతిక్రాంతే శుశ్రూషాయాం విరక్తిమాన్ ॥ ౬ ॥ చింతాక్రాంత స్తదనుజః
చింతయామాసతాపసః । విద్యాహీనం సోదరామాం శుశ్రూషార్థేన ని
యుంజతే ॥ ౭ ॥ కథం విద్యామహం లోకే ప్రాప్నుయామితిచాసకృత్ । ఆలో
చ్యసకనీయాం స్తుదైవేనైవ ప్రచోదితః ॥ ౮ ॥ స్వాభిప్రాయం చనోక్త్వాన
వై తేషాంగే హాద్వినిర్గతః । అర్ధరాత్రే స వర్ణీతు మార్గచారీ బభూ
వహ ॥ ౯ ॥ ఉదితేచతతస్సూర్యే వేగద్దూరమతీత్యసః । పశ్చిమాద్రా లం
బమానే మందరశ్మౌ దివాకరే ॥ ౧౦ ॥ అగ్రహారస్య చైకస్య సమీపే సుస్థి
తాంనదీం । ఆలోక్యోపాసితుంసంధ్యాం సంయతాత్మాయంతనీంవటుః ॥ ౧౧ ॥
అవగాహ్య నదింతాంతు సంధ్యోపాసన తత్పరః । జపన్నాస్తేస్మగాయత్రీం
సావిత్రీం వేదమాతరం ॥ ౧౨ ॥ తదాత తీరజేశ్వత్థే వృక్షే వ్యోమగశాఖిని । చి

ప్రజ్ఞగలవారు మిక్కిలిగుణవంతులుగా నుండిరి- ౪ - వారందరున్ను తమత
మ పాండిత్యములచేత సభయందు బహుమానమును జెందిరి - వారలచేత
మిక్కిలి మందబుద్ధిగల కడపటివాడు విద్యాహీనుడు గనుక శుశ్రూషయం
దునియోగింపబడి వారలకు శుశ్రూషచేయుచునుండెను- ఇట్లుకొంతకాలముఅ
తిక్రమింపగా నతడు శుశ్రూషయందు విరక్తిచెందెను - ౬ - ఈప్రకారము
వారలతమ్ముడు చింతాక్రాంతుడై యోఋషులారా వాడుఆలోచించెను - వి
ద్యాహీనుడనుగనుక నన్ను సహోదరులుశుశ్రూషార్థము అజ్ఞాపించిరి- నే
ను లోకమందు విద్యను ఎట్లు పొందుదునని మాటిమాటికి వారల యొక్క
తమ్ముడైన అతడు దైవముచేతనే ప్రేరేపింపబడి వారలకు తనఅభిప్రాయ
ము చెప్పకయే అర్ధరాత్రి కాలమందు ఇంటినుండి బయలువెడలి బ్రహ్మచా
రిగానుండు నతడుమార్గమందు సంచారిగా ఆయెను- అనంతరము సూర్యో
దయమయినతర్వాత బహుదూరము అతిక్రమించిపోయి యస్తమయ కాల
మందు సూర్యుడు మందకిరణము గలవాడై పశ్చిమాద్రి యందు వ్రేలు
చు నుండగా ఒక అగ్రహారముయొక్క సమీపమందుండెడు నదిని చూచి
సాయం సంధ్యను చక్కగా ఉపాసించుట కొరకు ఆనదినిదిగి సంధ్య నుపా
సించుచున్ను వేదమాతయున్ను సూర్యదేవతాకమయిన గాయత్రిని జపము
చేయుచు నుండెను - ౧౨ - అపుడు ఆనదీతీరమందు పుట్టినట్టిని ఆకాశమును
వ్యాపించినశాఖలుగల అశ్వత్థవృక్షమునందు బహుకాలముగా వతించుచు

రాడ్వస ద్బ్రహ్మరక్షః దృష్ట్వా తం వర్ణినం ముదా ॥ ౧౩ ॥ ఆగత్య బ్రాహ్మణాకారీ చంద్రశర్మాణ మబ్రవీత్ । క స్త్వంభో కుతఆయాసి కుత్ర గంతాసటోవద ॥ ౧౪ ॥ ఇతిపృష్ట స్తదా తేన చంద్రశర్మాకుతూహలీ । విప్రాకారం బ్రహ్మరక్షః తన్మత్వా బ్రాహ్మణోత్తమం॥ ౧౫ ॥ తద్గ్రామస్థం తతశ్శీఘ్రం అవోచద్వచనంవటుః ॥ చంద్రశర్మా॥ వేదనారాయణ పురేవిష్ణు శర్మేతి విశ్రుతః ॥ ౧౬ ॥ ద్విజోభూ త్తస్య తనయాః చత్వారః బ్రాహ్మణోత్తమ । తేషాం తుమాంకనీయాం సం విద్ధివిద్వన్మహామతే॥ ౧౭॥ అహంతు విద్యామాదాతుం ఆగతోస్మి మహాగురోః। ఇత్యుక్తవతితస్మింస్తు బ్రహ్మరక్షో బ్రవీత్తదా ॥ ౧౮ ॥ అహం దదామి తేవిద్యాః వేదవేదాంగ సంయుతాః । అభ్యాసం కురుతాసాం వై యదితేరోచతేమనః ॥ ౧౯ ॥ ఇత్యాకర్ణ్య వచ స్తస్య సవటుః ప్రముమోదహ । తథైవకరవాణీతి వాక్యం చైతదువాచహ ॥ ౨౦ ॥ తత్సంకల్పం సమాకర్ణ్య బ్రహ్మరక్షోవద త్తదా ॥ ౨౧ ॥ పశ్యరూపం మమవటో మాభై

న్న బ్రహ్మరక్షస్సు ఆ బ్రహ్మచారిని చూచి సంతోషముతో బ్రాహ్మణాకారముగలదై ఆచంద్రశర్మనుగూర్చి నీవెవ్వడవు ఎక్కడనుండి వచ్చుచున్నావు ఎచ్చటికి బోవుచున్నావు ఓ బ్రహ్మచారీ చెప్పుమని అడిగెను - ఈ ప్రకారముగా ఆ బ్రహ్మ రక్షస్సుచేత అడుగబడి చంద్రశర్మ కుతూహలము గలవాడై బ్రాహ్మణా కారముగా నుండెడు బ్రహ్మరక్షస్సును ఆ గ్రామమందువసించుచున్న బ్రాహ్మణోత్తమునిగాతలచి శీఘ్రముగా ఆ బ్రహ్మ రక్షస్సును గూర్చి వచనమును పలికెను - ఓ బ్రాహ్మణుడా వేదనారాయణ పురమందు విష్ణుశర్మయని యొక బ్రాహ్మణుడుగలడు అతనికి నలుగురు పుత్రులు విద్వాంసుడైన బ్రాహ్మణోత్తముడా ఆనలుగురిలో నన్ను కడపటివానిగా నెఱుగుము- ౧౭- నేనై తేపూజ్యగురువునుండి విద్యనుగ్రహించుటకై వచ్చినవాడను అని అతడు పలుకుచు నుండగా అప్పుడు ఆ బ్రహ్మరక్షస్సు చెప్పెను నేనువేద వేదాంగములతో కూడుకొనిన విద్యలనునీకిచ్చుచున్నాను నీకుమనసురుచించి నట్లైతే ఆ విద్యల యొక్క అభ్యాసమును చేయుమా అనిన నాబ్రహ్మరక్షస్సు యొక్క వచనమువిని ఆచంద్రశర్మ అను బ్రహ్మచారియు ప్రమోదమును చెందెను మరియును ఆప్రకారమేవిద్యలను అభ్యసింతునని వాక్యమునుపలికెను అపుడా బ్రహ్మరక్షస్సు అతని నిశ్చయ సంకల్పమునువిని అప్పుడు చెప్పిన దియేమనిన ఓబ్రాహ్మణ పుత్రుడా నారూపమునుచూచు నీవు భయపడకుము

షీ బ్రహ్మపుత్రక । ఇత్యుక్త్వాతం బ్రహ్మరక్షో దర్శయత్ స్వాకృతింతదా॥ ౨౨॥ బ్రహ్మరక్షస్స్వరూపం తత్ చంద్రశర్మావిలోక్యచ । దృష్టింపిధాయబహు శోభిభీతిస్స భృశం ముహుః ॥ ౨౩ ॥ తత్ క్షణే బ్రహ్మరక్ష స్తత్ పూర్వవ ద్బ్రాహ్మణాకృతి । భూత్వాతస్య వటోర్భీతిం జహారమునిపుంగవాః॥ ౨౪॥ తత స్తమశ్వద్ధతరో రూర్ధ్వదేశం ప్రణీయసః । విద్యా అపాఠ యత్సర్వాః నిద్రాహార వివర్జితం ॥ ౨౫ ॥ షణ్మాసమాసే స్వతీ తేషు బ్రహ్మరక్ష స్తద బ్రవీత్ । భోవటో సుందరాకార విద్యా దత్తామయాఖిలాః॥ ౨౬ ॥తుభ్యం మే శాపమోక్షశ్చ జాత ఏ వనసంశయః । ఇతఃపరం శీఘ్రమేవ గచ్ఛస్వీ యంపురంప్రతి॥ ౨౭॥ అహం కాశీం గమిష్యామి గచ్ఛసౌమ్య స్వకంగృహం తవశ్రేయో భవేదేవ నాత్రకార్యావిచారణా॥ ౨౮॥ చత్వార స్తే భవిష్యంతి పుత్రా స్తే గుణవ త్తరాః । సామ్రాజ్యం తేహి సంప్రాప్య పాలయిష్యంతిమే దినీం॥ ౨౯॥ ఇత్యాశీర్వచనంత స్మై । దత్వాగంతుమియేషసః । తతశ్చచం ద్ర శర్మావై బ్రహ్మరక్ష స్తదబ్రవీత్ ॥ ౩౦ ॥ భోభో గురువరశ్రేష్ఠ వేద

అనిచెప్పి తనఆకారమును చూపెను అప్పుడు ఆచంద్రశర్మ బ్రహ్మ రక్షస్సు యొక్క స్వరూపమునుచూచి మిక్కిలికన్నులుమూసికొని మాటిమాటికిభయ మును చెందెను - ఆక్షణమే ఆబ్రహ్మరక్షస్సు మునుపటివలెనే బ్రాహ్మణాకృ తిఆయెను - ౨౩ - ఆబ్రహ్మరక్షస్సు బ్రాహ్మణాకృతియై ఆ బ్రహ్మచారియొక్క భయమును పోగొట్టెనో ఋషులారా - అనంతరం బ్రాహ్మణా కృతిగా నుండెడియాబ్రహ్మరక్షస్సు అతనినాయశ్వత్థవృక్షముపైకి తీసికొనిపోయి నిద్రా హారములులేకయే సకలవిద్యలనుచదివించెను ఆరునెలలుగడచినపిమ్మట ఆబ్ర హ్మరక్షస్సు ఆబ్రహ్మచారిని కూర్చిపలికెను ఓసుందరాకారుడైన బ్రహ్మచారీ నీకొరకుసకలవిద్యలును నాచేతనియ్యబడ్డవి- నాకుశాపవిమోక్షమాయెను అం దుకు సందేహములేదు - ఇకమీద శీఘ్రముగానే స్వకీయ పట్టమును కూర్చి పొమ్ము - నేనుకాశినిగూర్చిపోవుచున్నాను - నీవింటికిపొమ్ము - నీకుశ్రేయస్సు కలుగును ఆవిషయమై యోచింపవద్దు - మరియును నీకుమిక్కిలి గుణవంతు లైన నలుగురుపుత్రులుకలుగపోవుచున్నారు-౨౮- ఆపుత్రులుసామ్రాజ్యాధి పత్యమునుపొంది భూమినిపాలింపగలరు - అని ఆశిష్యునికొఱకు ఆశీర్వదించి అతడుకాశికిపోవుటకై యిచ్ఛయించెను- అనంతరమాచంద్రశర్మ ఆబ్రహ్మ రక్షస్సునుగూర్చి పలికెను - ఓయుష్టైశ్వర్యముగల గురుశ్రేష్ఠుడా నీవు వేద

వేదాంగపారగ । సర్వశాస్త్రార్థ తత్వజ్ఞో భవాన్నైవ నాత్రసంశయః॥ ౩౧॥ బ్రహ్మరక్షస్త్వ మే తతే । కుత ఆయాత మద్యవై । తన్మోచనం కథం జాతం సమ్యక్త్వం వక్తుమర్హసి ॥ ౩౨ ॥ ఏతద్వచనమాకర్ణ్య బ్రహ్మరక్షస్తదాబ్రవీత్ । శ్రుణు వక్ష్యామితే బ్రహ్మన్ శాపం తన్మోక్షణం చమే ॥ ౩౩ ॥ పురాకృష్ణానదీతీరే అగ్రహారో మహానభూత్ । సరస్వతి పురాఖ్యస్తు విద్వన్మండలమండితః ॥ ౩౪ ॥ తత్రాహా మవసం సర్వ వేదశాస్త్ర విశారదః । విద్యార్థీ కశ్చిదా గత్య సమస్కృత్యచ మాం పునః ॥ ౩౫ ॥ ప్రార్థయామాసహేవిద్వన్ విద్యామే దేహిసాదరం । మయాకించి దధీతం వై నతు సమ్యగ్గురూత్తమ॥ ౩౬॥ ఇతితస్య వచశ్శ్రుత్వా సగర్వ మహమబ్రువం । కస్మైచిదపి లోకేస్మిన్ విద్యావేదాదికాద్విజ॥ ౩౭॥ నాహం వచ్మితతశ్శీఘ్రం గఛగఛేతిచాబ్రువం । తతస్స బ్రాహ్మణ శ్రేష్ఠోమా మువాచక్రుధాన్వితః ॥ ౩౮ ॥ విద్యా సర్వా స్సాధయామి చానస్మాద్వై గురోరహం । త్వయి తిష్ఠం తుతే

వేదాంగ పారగుడవు సకల శాస్త్రార్థముల వాస్తవ్యము తెలిసిన వాడవు ఈవిషయమందు సందేహములేదు - ఈ బ్రహ్మరక్షస్త్వము నీకెవనివల్ల వచ్చెను - ఇప్పుడు అందుకు మోచనమెట్లుకలిగెను నాకుచక్కగా తెలుపవలెనని చెప్పిన నామాటనువిని యాబ్రహ్మరక్షస్సు చెప్పినది యేమనగా నోబ్రాహ్మణుడా నాకువచ్చిన శాపమునున్ను శాపమోక్షణమునున్ను నీకు తెలియ చెప్పెదను పూర్వకాలమునందు కృష్ణానదీ తీరమునందు సరస్వతి పురమని పేరుగలదియును విద్వన్మండలముచేత నలంకరింపబడినదియును మిక్కిలి పూజ్యమైన అగ్రహారము కలదు ఆయగ్రహారమునందు సకల వేదశాస్త్రములయందుసమర్థుడైన నేనువసించితిని - ౩౪ - ఒకవిద్యార్థి వచ్చి నన్ను గూచి నమస్కరించి యోవిద్వాంసుడా నాకొరకు విద్యయిమ్మని ఆదరణతో నన్నుప్రార్థించెను - మరియునాచేత కొంచముచదువుకోబడ్డది చక్కగా చదువుకో బడలేదు ఓగురు శ్రేష్ఠుడా నాకు విద్యాదానము చేయుమా అని ప్రార్థించిన యతనివచనమునువిని నేనుగర్వముతో పలికితిని . ఓ బ్రాహ్మణుడా వేదాదికమైన విద్యను నేనెవనికిని జెప్పను కాబట్టి నీవు శీఘ్రముగబొమ్మంటిని - అనంతర మాబ్రాహ్మణశ్రేష్ఠుడు కోపముతో గూడుకొన్నవాడై నన్నుగూచి పలికెను - ౩౮ - ఏమంటే వేరేగురువువల్లనుండి నేనుసకల విద్యలనున్ను సాధింపు చున్నాను ఓబ్రాహ్మణాధముడా నిష్ఫలములై

విద్యాః నిష్ఫలా బ్రాహ్మణ బ్రువ ॥ ఇత్యుక్త్వా ప్యమాంశ శాపాసు బ్రహ్మర క్షోభవేతిసః । తత స్తంభయసంభ్రాంతః యయాచే శాపమోచనం॥ అనుగృ హ్ణీష్వమాం బ్రహ్మన్ కృపాం కురుమయిప్రభో । మయైవం ప్రార్థితో విపః సోబ్రవీ న్మామధోముఖ ॥ ౪౧ ॥ కాలేతీతే కతిపయే చంద్రశర్మా గమిష్య తి । విద్యాగృహీతుం సకలాః అన్యదేశా త్తవాంతికం ॥ ౪౨ ॥ సమాగమస్తు భవితా కృష్ణాతీరేతవద్విజ । తేనసాకం తదాతస్మై సర్వవిద్యాదిశద్విజ ॥ ౪౩ ॥ గంగాస్నానం కురుతతః శాపాన్ముక్తో భవిష్యసి । ఇత్యుక్త్వా ప్యమాంస విద్యార్థి స్వేష్టదేశం జగామహ ॥ తతో భూత్వా బ్రహ్మరక్షో వస మస్మిన్ మహీరుహే।త్వదాగమనమన్వీక్ష్య దై వయోగా త్త్వమాగతః। ఉపదిష్టాఖిలా విద్యామయాశిష్యాయ తేవటో । అహం గంగాజలేస్నాతుం గచ్ఛామి ద్విజ పుంగవ ॥ భద్రమస్తు సదాతుభ్యం జయీభవసుఖీభవ । ఇత్యుక్త్వా తద్బ్ర హ్మరక్షః తంప్రాప యభునం బ్రమాత్ ॥ ఆపృచ్ఛ్యచ గతో గంగాం స్నాతుం

స నీవిద్యలు నీయందె యుండనిమ్మని నన్నుగూర్చి పలికి నీవు బ్రహ్మరక్షస్సు కమ్మని నన్ను శీఘ్రమున నతడుశపించెను - అనంతరమునేను భయసంభ్రాం తుడనై శాపమోచనమునుగూర్చి యతని యాచించితిని - ఓబ్రాహ్మణుడా నాయందు కరుణింపుము నన్ను ననుగ్రహింపుమని ప్రార్థించితిని ఈప్రకారం నాచేతప్రార్థింపబడి అధోముఖుడై నన్నుగూర్చిపలికెను - ఏమంటెకొం తకాల మతిక్రమించిన పిమ్మట చంద్రశర్మఅను బ్రాహ్మణవిద్యార్థి యన్య దేశమునుండి సకలవిద్యలనుగ్రహించుటకై నీసమీపమునుగూర్చి రాబోచు న్నాడుకృష్ణాతీరమునందు అతనితో నీకుసమాగమము కలుగబోచున్నది అ పుడు అతనికొరకో బ్రాహ్మణుడా నీవు సకలవిద్యలను నిమ్మా అనంతరముగం గాస్నానమును గురించి పొమ్మా నీవు శాపమునుండి విముక్తుడవు ఐదువు అనిన న్నుగూర్చి ఆవిద్యార్థిపలికి తనకిష్టమయిన దేశమును గూర్చిపోయెను అ నంతరము అతనిశాపమువలన నేను బ్రహ్మరక్షస్సై ఈవృక్షమునందు వ సించితిని నీరాకను నిరీక్షించుచు వసించుచుండగా దైవయోగమువలన నీవు వచ్చితివి - ౪౪ - ఓబ్రహ్మచారీ శిష్యుడైన నీకొరకు సకలవిద్యలును నాచేత నుపదేశింపబడినవి - నేను గంగాజలమందు స్నానము చేయుటకై పోవుచు న్నానోయి బ్రాహ్మణ శ్రేష్ఠుడా నీకొరకు సార్వకాలమున్ను మంగళముగ లుగుగాక నీవుజయముకల్గి సుఖముగలిగియుండుమా అని ఆబ్రహ్మరక్షస్సు ప

పాపాపహారిణీం । తతస్తు చంద్రశర్మాపి విద్యా పారంగతో ముదా ॥ ౪౮ ॥ స్వపురంగంతుమిచ్ఛన్వై యయౌమార్గాంతరేణసః । తతఃప్రవిశ్యోజ్జయినీం మహా ప్రాకారశోభితాం ॥ ౪౯ ॥ వేశ్యాగృహం సమాసాద్య నిద్రాహార వివర్జితః । శ్రమేణాక్రాంతదేహస్సన్ । కృత్యాకృత్య వివర్జితః ॥ ౫౦ ॥ బ్రాహ్మణాగార బుద్ధ్యైవతస్య గేహస్య కుట్టిమం । అంతరం ప్రాప్య వసనం కటం కృత్వాతి కోమలం ॥ ౫౧ ॥ నిద్రా సమహాప్రాజ్ఞః దేహజ్ఞాన వివర్జితః । తం సౌందర్యవతీనామ్నా వేశ్యాకన్యావిలోక్యవై ॥ ౫౨॥ అయం స్యాన్మమ భర్తైవ సింహాసంహనసోయువా । ఇతినిశ్చిత్య మనసిమాతరం ప్రాజగాదహ ॥ ౫౩ ॥ మాతర్విలోకయపతిం మమచేతోప హారిణం। నిద్రాణం కుట్టిమే రమ్యే సాక్షాన్మన్మథరూపిణం ॥ ౫౪ ॥ సుతాయాభాషితం శ్రుత్వా తన్మాతాశీఘ్రమాగతా । దృష్ట్వాతం బ్రాహ్మణశ్రేష్ఠం భూష

లికి అతనిని చెట్టునుండి భూమినిగూర్చి దించి అతనియొద్ద సెలవుపుచ్చుకొని సకలపాపమును పోగొట్టెడు గంగనుగూర్చి స్నానము సేయుటకై వెళ్లెను అనంతరము చంద్రశర్మ అను బ్రాహ్మణుండును విద్యాపారంగతుడై సంతోషముతో తనపట్టణమునుగూర్చి పోవుటకై ఇచ్ఛయించుచు త్రోవతప్పివేరేమార్గముతో వెళ్లెను- ౪౮ - అనంతరము అతడు శ్రేష్ఠములైన ప్రాకారముల చేత ప్రకాశింపజేయబడిన యుజ్జయినీ పట్టణమును ప్రవేశించి ఆరునెలలు నిద్రాహారములు లేనివాడు గనుక బడలికచేత నాక్రమింపబడిన దేహము కలవాడగుచు కృత్యాకృత్యములు లేనివాడై బ్రాహ్మణ గృహమనెడు బుద్ధిచేత నే వేశ్యాగృహమునుబొంది ఆగృహముయొక్క లోపలనుండెడి తిన్నెను పొంది మృదులమైన తనవస్త్రమునే చాపగా జేసికొని మహా ప్రాజ్ఞుడుగానుండినను దేహజ్ఞానము లేనివాడై నిద్రపోయెను - ౫౧ - అతనిని సౌందర్యవతియనెడుపేరుగల వేశ్యాకన్యకచూచి శ్రేష్ఠములైన అవయవములతో కూడుకొనిన యితడే నాకుభర్తకావలెనని మనసునందు నిశ్చయించి ఆవేశ్య కన్య తల్లినిగూర్చి పలికెను - ఓతల్లీ నామనస్సు నపహరించెడి నాపతిని జూడుము రమ్యమైన తిన్నెయందు నిద్రబోవుచున్నాడు సాక్షాత్తు మన్మథ స్వరూపిగానున్నాడు- ౫౪- అనిపలికినకొమార్తెమాటనువిని దానితల్లి శీఘ్రముగవచ్చినదై ఆబ్రాహ్మణశ్రేష్ఠునిజూచి భూషణాదులు లేక నిద్రబోవుచున్న అతనినితనువదరిద్రుడనితలచికోపముతోకూడుకొన్నదై పుత్రికనుగూర్చికోపగిం

ణాదివివర్జితం॥ ౫౫॥ స్వపంతంసా దరిద్రోయమితి మత్వారుషాన్వితా। చుకోపపుత్రికాం పుత్రి తవవై సదృశఃపతిః ॥ ౫౬ ॥ నాయం దరిద్ర స్తస్మాత్త్వం వృణీష్వాన్యం శ్రియఃపతిం ఇత్యుక్తవత్యా మాతుస్సా వచనం నాశ్రుణోత్తదా॥ ౫౭॥ మమభర్తాయ మేవేతి మాతరం సాబ్రవీత్పునః। అభిప్రాయం స్వదుహితుః వేశ్యాసాప్య న్వమోదత ॥ ౫౮ ॥ ఆషణ్మాసం తురాహితాత్ సనిద్రాహారమో స్తదా। అచలత్పాణి పాదస్సన్ నిదద్రౌ తత్రకుట్టిమే॥ ౫౯॥ దివారాత్రం తథాభూతం వేశ్యా సావీక్ష్య సత్వరం। రాజ్ఞే నివేదయామాస తంవృత్తాంతమ శేషతః। ధ్వజకీర్తి రాజరాజః శ్రుత్వా వేశ్యావచ స్తదా। అత్యాశ్చర్యమనా వైద్యాన్ శీఘ్రంధాతుపరీక్షకాన్ ॥ ౬౧॥ ఆహూయోవాచ హే వైద్యాః యూయం గఛ సత్వరం। నిద్రాణం బ్రాహ్మణం దృష్ట్వా సమ్యగ్ధాతుంపరీక్ష్యచ॥ ౬౨॥ తథాభూతసునిద్రాయాః హేతుం విజ్ఞాయశాస్త్రతః ఆగంతుమర్హథక్షిప్రమితిరాజ్ఞాప్రచోదితాః॥ ౬౩॥ తేవేశ్యాగృహమాగత్యదృష్ట్వా బ్రాహ్మణపుంగవం। నిద్రయాక్రాంతమనిశం తస్యధాతూన్ పరీక్ష్యవై ॥

చుకోనెను మరియును ఓకోమాతే యితడుదరిద్రుడుగాన నీకుతగినపతికాడు అన్యునిసంపత్కారుడై నవానిని వరింపుమనెను - ఇట్లుచెప్పిన తల్లి వచనము నాకోమాతే వినక మఱియునుతల్లినిగూర్చి నాకితడే భర్తయని పలికెను- ౫౬ - అప్పుడు ఆవేశ్యయు తనకోమాతే యభిప్రాయమును తానునుఅనుమోదించెను - ఆరునెలలపర్యంత మతడు నిద్రాహారములులేక పోవుటవలన కదలని హస్తపాదములు గలవాడగుచు ఆతిన్నెయందు నిద్రపోయెను- అప్రకారము అహోరాత్రము నిద్రపోవుచున్న యతని నావేశ్యచూచి రాజుకొరకావృత్తాంతమున శేషమును శీఘ్రముగ నెరుకచేసెను - అప్పుడు ధ్వజకీర్తి యనురాజాధిరాజు వేశ్య చెప్పిన వృత్తాంతమును విని అత్యాశ్చర్యముతో గూడుకొనిన మనస్సు గలవాడై ధాతుపరీక్ష తెలిసిన వైద్యులను శీఘ్రముగా రప్పించి ఓవైద్యులారా మీరు శీఘ్రముగాపోయిందు నిద్రపోవుచున్న బ్రాహ్మణునిచూచి లెస్సగా ధాతువును పరీక్షించి అట్లు సంభవించిన నిద్రకు కారణమును శాస్త్రమువల్ల తెలిసికొని శీఘ్రముగారండీ యని చెప్పెను- ౬౩- ఇట్లారాజుచేతపంపబడి ఆవైద్యులు వేశ్యాగృహమునుపొంది ఆ బ్రాహ్మణశ్రేష్ఠునిఁజూచి సార్వకాలమును నిద్రచేత నాక్రమింపబడియున్న యతని ధాతువులనుపరీక్షచేసి అతని వృత్తాంతమంతయు నాదిమొదలుకొని రాజుకొరకెరుక

రాజ్ఞేనివేదయామాసుః తస్య వృత్తాంతమాదితః । అసౌ బ్రాహ్మణ దాయాదః నిద్రాహారవివర్జితః॥ ౬౫॥ కస్మాద్ధేతోర్హి షణ్మాస పర్యంతం స్థితవాన్ప్రభో । తత్ర హేతుంనజానీమః చికిత్సాక్రియతామియం॥ ౬౬॥ అముష్య విప్రవర్యస్య దేహ స్త్వన్నేనలిప్యతాం । దధి సంమిశ్రితేనైవ పేషితే నచభూపతే ౬౭॥ ఏవముక్త్వాతురాజానం తేజగ్ముఃస్వస్వమందిరం । తతఃపరంస వైద్యోక్తాం చికిత్సాం విప్రపుంగవైః॥ ౬౮॥ నిద్రితస్య వటో స్తస్య కారయామాస భూపతిః । చికిత్సిత స్తథావిప్రైః షణ్మాసానంతరంవటుః॥ ౬౯॥ నిద్రాం త్యక్త్వా సముత్తస్థౌ । చింతయామాసచస్వయం। క్వాహంనిద్రాంతుకృతవాన్। కస్యేదంవేశ్మసుందరం॥ ౭౦॥ కేయంకన్యాచచార్వంగీ త్యేవంజల్పన్పునఃపునః। స్వమార్గమనుసృత్యైవ గంతుమిచ్ఛన్ జగామహ॥ ౭౧॥ వేశ్యా కన్యాతుసాదృష్ట్వాగచ్ఛంతంతంనిరుధ్యచ । గృహీత్వాతస్య చేలాంతం పాణినావాక్యమ

చేసిరి ఓ మహా ప్రభువుగా నుండెడి రాజా ఈ బ్రాహ్మణు డేహేతువువలన నో ఆరునెలలవరకు నిద్రాహారములు లేనివాడుగా నుండినాడు - ఆవిషయమై కారణమును మేమెరుగము - ఇతనికి చికిత్స చేయవలెను విప్ర శ్రేష్ఠుడైన యితని దేహము పెరుగుతో సంమిశ్రితమై పిసుకబడిన అన్నముచేత లేపనము చేయబడుగాక - ఓరాజా యీప్రకారము చికిత్స చేయింపుమని రాజునుగూర్చి యెరుకచేసి వారివారియింటినిగూర్చి ఆవైద్యులు వెళ్లిపోయిరి - అనంతరమారాజు వైద్యులచేత చెప్పబడిన చికిత్సను బ్రాహ్మణశ్రేష్ఠులచే నిద్రపోవుచున్న యాబ్రహ్మచారికి చేయించెను- ఆప్రకారము చికిత్సచేయఁబడిన యాబ్రహ్మచారి యారునెలలకు తరువాత నిద్రనువిడిచి తనంతట తానేలేచి యాలోచించెను - ౬౯ - నేనెచ్చట నిద్రపోతిని సుందరమైన యీ గృహమెవనిది ఈకన్యకసుందరమైన యవయవములుకలిగియున్నది యిదియెవతెయని మాటిమాటికిపలుకుచున్న తనత్రోవననుసరించిపోవుటకై యిచ్ఛయించుచు బయలువెడలెను - అపుడుపోవుచున్న యతనిఁజూచి యావేశ్య కన్యకయు సడ్డగించి తనహస్తముచేత నతని వస్త్రముకొనను గ్రహించుకొని యొకవాక్యము నుపలికెను - ఓనాయకుడా నన్నువిడిచి యెచ్చటికిఁ బోయెదవు ఆరునెలలపర్యంతము నీదేహమునకు శుశ్రూషచేయుచు భక్తిపూర్వకముగా నీవే పెనిమిటివియని తలచుకొని నీలేచుటను నిరీక్షించుకొని నీవెభర్తయని మనస్సునందునిశ్చయించుకొని యుంటిని గనుక నీహస్తముచేత నాహస్తమును గ్రహిం

బ్రవీత్ ॥ ౭౨॥ హేపతేత్వం క్వగంతాసిమాం విహాయమహామతే । అషణ్మా సం విప్రవటోత్వదుద్ధాన నిరీక్షణా ॥ ౭౩ ॥ తవదేహస్య కుర్వాణా శిశ్రూషాం భక్తిపూర్వకం । మమభర్తా త్వమేవేతి నిశ్చిత్య మనసిప్రియ ॥ ౭౪ ॥ తస్మాత్ మమమహాబాహో పాణిం గృహ్ణీష్వపాణినా । అన్యథా జీవితమహం త్య క్ష్యామితవపశ్యతః॥ ఇతిశ్రీబ్రహ్మోక్తే బ్రహ్మాండపురాణే - దేవాంగచరితే- చం ద్రశర్మోపాఖ్యానం నామైకవింశోధ్యాయః.

శ్రీసూతః॥ ఇతితస్యావచశ్శ్రుత్వా బ్రాహ్మణాస్తామువాచహ। క్వాహం బ్రాహ్మణదాయాదః క్వశూద్రాత్వంవరాననే॥ ౧॥ సంఘటేతకథంసుభ్రు మమ త్వత్పాణిపీడనం । ఇత్యుక్తవంత మపితం సాకన్యానముమోచహ॥ ౨॥ తత్ర త్యాస్తం జనాస్సర్వే రాజ్ఞేవృత్తాంతమబ్రువన్ । తచ్ఛ్రుత్వా రాజశార్దూ లస్తావాహూయ కృపాన్వితః॥ ౩॥ సమాధానంతయోః కర్తుమశక్తో చింతి యత్తదా । తతోవిప్రాన్ సమాహూయ తం వృత్తాంతం నివేద్యచ॥ ౪॥ బ్రూ హియాయం సమాధానమితి భూపతిరబ్రవీత్ । రాజ్ఞోవచసమాకర్ణ్య తేశా స్త్రాణివిచార్యచ॥ ౫॥ రాజ్ఞేనివేదయామాసుః విధింతుస్మృతిచోదితం । అదా

చివివాహముచేసుకొ మ్మటుగాని పక్షమున నేనునీయెదుట ప్రాణములను విడి చెదననిచెప్పినది ఆమె - ౭౩ - ఇది బ్రహ్మస్వరూపమయిన బ్రహ్మాండ పురా ణమందు - దేవాంగ చరిత్రయందు - చంద్రశర్మయొక్క యుపాఖ్యానమం దు ఇరువదియొకటవ యధ్యాయము ముగిసెను.

సూతుఁడు పిమ్మటికథ నా ఋషులకుఁ జెప్పుచున్నాఁడు - ఈప్రకార మావైశ్యాకన్య చెప్పినమాట విని యా బ్రాహ్మణుఁడు మరల నాపెకుఁజెప్పిన యుత్తరమేమనఁగా నోసుందరమైన మోముగల చిన్నదానా బ్రాహ్మణపు త్రుఁడనైన నేనెక్కడ శూద్రురాలైన నీవెక్కడ నాకునిన్ను వివాహముచేసి కొనుటకు నెట్లుసరిపడును అనియిటుచెప్పిన నాబ్రాహ్మణుని నాకన్యక విడువ దాయెను- ౨- అంతనక్కడనున్న జనులందఱు నా సమాచారమును రాజున కుఁజెప్పిరి - దానివిని యారాజశ్రేష్ఠుఁడు దయతోఁగూడినవాఁడై వారిని ద్దఱను పిలిపించి - తాను వారిద్దఱను సమాధానపఱుపఁజాలక యప్పుడుకొంత సేపూరక యాలోచించినవాఁడై పిమ్మట బ్రాహ్మణులను పిలిపించి యాస మాచారమునంతను వారికిఁ దెలియునట్లుచెప్పి ఈవిషయమునందు మీరుస మాధానము చెప్పవలయుననెను - వారు రాజు చెప్పిన మాటవిని శాస్త్రార్థ

తువిప్రకన్యాయా వివాహో బ్రహ్మణః స్మృతః॥ ౬॥ తతః క్షత్రియకన్యాయా ఉద్వాహస్తుతతఃపరం । వైశ్యశూద్రాత్మజోద్వాహః క్రమేణ విధిచోదితః ॥ ౭ ॥ ఏవంబ్రువత్సువిప్రేషుముముదేరాజశేఖరః । చంద్రశేమర్మాపివిప్రేంద్రాస్తేవై జగ్ముర్యథాగతం ॥ ౮ ॥ తతోరాజా సమాలోచ్యసులగ్నే చంద్రశర్మణే । పురోహితస్యతన్యాంతుదాపయామాసవై ముదా ॥ ౯ ॥ తతస్స్వకన్యాం ప్రదదావత్న్యర్థంచంద్రశర్మణే । తతోవైశ్యస్య కన్యాంచశూద్రకన్యాంతథైవచ ॥ ౧౦ ॥ దాపయామాస రాజేంద్రఃవిధి మంత్రపురస్కృతం । తతోరాజాస్వజామాత్రేచతురంగబలైర్యుతం ॥ ౧౧ ॥ అర్ధరాజ్యంప్రదాయాశు నిర్వవౌచంద్రశర్మణె । చంద్రశర్మాపి విప్రేంద్రఃభార్యాభిస్సహితస్సుఖీ ॥ ౧౨ ॥ అవసత్తత్రవై పుర్యా ముజ్జయిన్యాంమహాతపాః । ఏవంకతిపయేకాలె గతేసతి మహీపతిః ॥ ౧౩ ॥ ధ్వజకీర్తిస్తనుం త్యక్త్వాస్వర్గలోకంజగామసః । తదామంత్రిప్రభృతయఃసమాలోచ్యపరస్పరం ॥ ౧౪ ॥

ములనాలోచించి స్మృతులయందునిర్ణయింపఁబడినవిధిని రాజుతోనిట్లనిచెప్పిరి- ౬ - బ్రాహ్మణునకు మొదట బ్రాహ్మణకన్యకావివాహమున్కృత్యుక్తము- ౭ - పిమ్మట క్షత్రియకన్యకా వివాహము జరుగవలసినది అటుపిమ్మట వైశ్య కన్యనంతకానల శూద్రకన్యను బ్రాహ్మణుఁడు క్రమముగా వివాహము చేసికొనవచ్చును - ౭ - ఇట్లాబ్రాహ్మణులు చెప్పఁగా నామాటలకు రాజును జంద్రశర్మయుమిక్కిలి సంతోషపడిరి ఆబ్రాహ్మణు లంతట వారివారి తావులకుఁ బోయిరి - ౮ - అంతనారాజాలోచించి మంచిలగ్న మందుఁ దనపురోహితునికూతు నాచంద్రశర్మకొఆకిప్పించి వేడుకగా వివాహముచేయించెను - ౯ - పిమ్మటతనకొమార్తె నతనికిచ్చి పెండ్లిచేయించి తరువాత నొకవైశ్యకన్యనావల నాశూద్రకన్యను నాతనికిప్పించి శాస్త్రీయ విధి ప్రకారము వివాహము నారాజుచేయించెను - పిమ్మట నారాజు తన యల్లుఁడైన యాచంద్రశర్మకుఁ దనయొద్దనున్న దండునందు సగముదండును నర్ధ రాజ్యమునిచ్చి సుఖముగా నుండెను - బ్రాహ్మణోత్తముఁడైన యా చంద్రశర్మయు నా నలుగురు భార్యలతోఁగూడుకొని సుఖంచుచున్నవాఁడై చక్కఁగాఁ దపస్సు చేసికొనుచు నాయుజ్జయినీపట్టణముననే యుండెను - ఇట్లుకొంతకాలముగడవఁగా నాధ్వజకీర్తిమహారాజు దేహముచాలించి స్వర్గలోకమును బొందెను - అప్పుడుమంత్రులు మొదలగు వారందఱొకటిగాఁగూడి యాలోచించి

చంద్రశర్మాణమేవై సం రాజానంచక్రురం జసా । తతఃసుతా స్సమభవన్
చత్వార శ్చంద్రశర్మణః॥ ౧౫॥ బ్రాహ్మణ్యాం వై వరరుచిః క్షత్రియాయాం
మహాబలః । విక్రమార్క స్సమభవత్ సర్వరాజనమస్కృతః॥ ౧౬॥ భట్టి
నామమహామంత్రీ వైశ్యాయామపి త్తనూభవః । భర్తృహర్యభిధోవిద్వాన్
శూద్రాయాం సమజాయత॥ ౧౭॥ చంద్రశర్మ సుతా ఏతే చత్వారో బుద్ధి
మత్తరాః । సర్వవిద్యావినిపుణాః బభూవు ర్నీతికోవిదాః॥ ౧౮॥ తేషాం మ
ధ్యే చంద్రశర్మా విక్రమార్కం మహాబలం । సాహసాదిగుణై ర్యుక్తం దాన
శౌండవిలోక్యసః॥ ౧౯॥ ధ్వజకీర్తే రయం రాజ్ఞః దౌహిత్ర ఇతిచింతయన్ ।
పట్టాభిషేచనం కృత్వా తస్యవై మంత్రపూర్వకం॥ ౨౦॥ సర్వదేశస్య రా
జానం తంచకారముదానితః । తతోస్య మంత్రిణం చక్రే భట్టిం వైశ్యాత్మజా
త్మజం॥ ౨౧॥ తృతీయం స్వస్యపుత్రంతు సర్వలోకస్య సన్నిధౌ । తతస్సవి
క్రమార్కస్తు మహాకాళీం వరప్రదాం॥ ౨౨॥ ఉద్దిశ్య సుచిరందేవీం తపశ్చక్రే
సుదారుణం । కాళికాతేనసంతుష్టా వరం ప్రాదాత్ మహీభుజే॥ ౨౩॥ సహ

యీ చంద్రశర్మనే రాజుగా నేర్పఱిచిరి - పిమ్మట నాచంద్రశర్మకు నలు
గురు కొడుకులు పుట్టిరి - ౧౫ - బ్రాహ్మణ స్త్రీయందుఁ బుట్టినవాఁడు వ
రరుచి సమస్త రాజబృందముచేత నమస్కరింపఁబడిన విక్రమార్కుఁడు క్షత్రి
యకన్యయందుఁబుట్టిన వాఁడాయెను - ౧౬ - భట్టియను నతఁడుమహాబుద్ధి
బలముగలవాఁడై మంత్రిత్వమున కర్హుఁడైన వాఁడు వైశ్య కన్యయందు
నుపంతితుఁడైన భర్తృహరియను వాఁడు శూద్రకన్యకయందును బుట్టెరి -
౧౭ - చంద్రశర్మ కొడుకు లీనలుగురును మిక్కిలి బుద్ధి కుశలతగలవారై యె
ల్లవిద్యలయందునేర్పుగలవారును నీతిశాస్త్రమందుఁ బండితులునై రి - ౧౮ -
వారిలోమిక్కిలి బలము గలవాఁడై సాహసాది గుణములతోఁగూడి నెరదా
తగానున్న యీ విక్రమార్కుని నా చంద్రశర్మచూచి యితఁడు ధ్వజకీర్తి
మహారాజునకు దౌహిత్రుఁడుగదాయని యాలోచించి మంత్రములతో నతని
కారాజ్యమును బట్టాభిషేకముచేసి సంతోషముతో గూడినవాఁడై యతని
సమస్తదేశమునకు రాజుగాఁజేసెను - పిమ్మటఁ దనకు మూడవ కొడుకైన
యీవైశ్యకన్యాసుతుఁడగు భట్టి నందఱ సమక్షమున నావిక్రమార్కునకు
మంత్రిగాఁజేసెను - తరువాత నావిక్రమార్కుఁడు వరముల నిచ్చునట్టి మహా
కాళినుద్దేశించి దీర్ఘకాలము ఘోరమైన తపస్సు చేసెను - ఆ తపస్సుచేతఁ

ప్రాయుర్భవమహీం పాలయాధి వసుంధరాం । సహస్రం వత్సరాన్ రాజన్ శ
త్రుబృందవివర్జితః ॥ ౨౪ ॥ శాలీవాహం వినాకోపి శత్రుర్నాస్తి మహీతలే ।
ఇతిదత్వావరంతస్మై తత్రైవాంతరధీయత ॥ ౨౫ ॥ తతోవేశ్మ సమాసాద్య
విక్రమార్కో మహీపతిః । సహస్రాయుఃప్రదానంతు కాళీద త్తంసమాదరాత్ ॥
౨౬ ॥ జగాదమంత్రిణేతుష్టః సోపిమంత్రీతమబ్రవీత్ । రాజన్ మయా దీయతే
చవరస్తాదృక్ గృహాణతం ॥ ౨౭ ॥ ఇత్యుక్తవంతం భట్యాఖ్యం మంత్రిణం భూప
తిస్స్వయం । అక్షిప్యోవాచరాజేంద్రః కథం మే దీయతేత్వయా ॥ ౨౮ ॥ సహ
స్రాయుర్భవేత్యేవం తతోమంత్రీతమబ్రవీత్ । త్వంతు షణ్మాస పర్యంతం స్వ
రాజ్యం పరిపాలయన్ ॥ ౨౯ ॥ సింహాసనమధిష్ఠాయ వసవై స్వస్యపట్టణే । త
తఃషణ్మాస పర్యంతం భూసంచార పరోభవ ॥ ౩౦ ॥ ఏవం కృతవత స్తేద్వి స
హస్రాయుర్నసంశయః । ఇత్యుక్తవంతం తం భట్టిం వీక్ష్యరాజాకుతూహలీ ॥
౩౧ ॥ ఉవాచవాక్యం మేధావీ యుక్తిగ్రహణతత్పరః । యుక్తియుక్తం వచో

గాళికాదేవి సంతసించినదై యా విక్రమార్క మహారాజు కొఱకు వరమని
చ్చెను - ౨౩ - ఎట్లనఁగా - ఓరాజా వేయిసంవత్సరము లాయువుగలవాఁడ
వుకమ్ము వేయిసంవత్సరములు శత్రువులు లేకుండ నీభూమిని పాలింపుము -
శాలివాహనునిఁదప్ప నింకొక్కఁడు నీకు శత్రువులేఁడు అనిచెప్పి యాకాళికా
దేవి యచ్చటనే యంతర్ధానమాయెను - ౨౫ - అంత నా విక్రమార్క మ
హారాజింటికి వచ్చి తనకుఁ గాళికాదేవి వేయిసంవత్సరము లాయుస్సొసఁగి
న సమాచారమును సంతోషించినవాఁడై తనమంత్రియయిన యాభట్టితో
చెప్పెను- అంత నామంత్రి యాతనితో నోయిరాజా నేను నట్టి వరమొకటి
నీకిచ్చెదను దానిని నీవుగ్రహింపుమని చెప్పెను- ౨౭ - ఇట్లుచెప్పినయాభట్టి
యనుమంత్రి నావిక్రమార్క మహారాజాక్షేపించి నాకునీవు వేయి సంవత్స
రములాయుస్సు కలుగునట్టి వరము నెట్లిత్తు వనెను అంతనామంత్రి యతని
కిమరలనుత్తరము చెప్పుచున్నాఁడు - ఓరాజా నీవు సంవత్సరమున కారునెల
లుసింహాసనమందుగూర్చుండి రాజ్యమును బాలించుచు నీపట్టణమందుండు
ము - పిమ్మటనారునెలలుభూమిమీఁదఁదిరుగు చుండుము - ౩౦ - ఇట్లుచేసిన
పక్షమందు నీకురెండువేలసంవత్సరము లాయుస్సగును సందేహము లేదు -
ఇట్లుచెప్పిన యాభట్టినిఁజూచి రాజు సంతోషము గలవాఁడై మిక్కిలి బుద్ధిగ
లవాఁడునుయుక్తిని గ్రహించుటయందు దాసక్తుఁడును గనుక నామంత్రినిగూర్చి

వాదీః మంత్రిణాం ప్రవరోஉస్యసి॥ ౩౨॥ త్వయాయదుచ్యతేభట్టి తత్కర్వే హం నసంశయః । ఏవంసంమాన్యతం విక్రమార్కోరాజ్యమపాలయత్ ॥ ౩౩॥ ఏకదావిక్రమార్కస్తు నిష్క్రమ్యభవనాత్స్వకాత్ । ఆదిత్య ఇవతేజస్వీ సాహసీ ధైర్యవాన్వశీ॥ ౩౪॥ విక్రమాక్రాంతభువనః చతుష్షష్టి కలాకృతీ । శత్రుసంఘమహారణ్య దావానలసమప్రభః॥ ౩౫॥ నిర్భయో ధృతిమాన్ శూరఃవీరబృందనిసేవితః । సత్యసంధుశ్చోజ్జయినీ పుర్యలంకారనాయకః॥ ౩౬ ॥ రాజరాజశ్చక్రవర్తీ లక్షణై రతిశోభితః । రాజసంఘైర్మిత్రబృందైః మంత్రిభిశ్చ కవీశ్వరైః॥ ౩౭॥ వందిమాగధ బృందైశ్చ విద్వద్భిర్గాయకైస్తథా । స్త్రీభిరిందుముఖీభిశ్చ భటవీరైశ్చ శోభితాం॥ ౩౮ ॥ శ్రేష్ఠముక్తా ఫలైశ్చ వనవరత్నైర్విరాజితాం । విభుధేంద్రసమాయుక్తాం సుధర్మామివ రాజతీం॥ ౩౯॥ సభాం ప్రవిశ్యతత్రత్య మింద్రదత్తం మహాప్రభం । దుష్ప్రాప్య మితరైర్భూపైః నవరత్న విభూషితం॥ ౪౦ ॥ సింహాసనమధిష్ఠాయ వందిమాగధ

యిట్లనెను - మంచియుక్తిగలమాటచెప్పితివి మంత్రులలోనంతయును శ్రేష్ఠుడవై తివిగదా-౩౨-ఓయిభట్టీ నీవేదిచెప్పుచున్నావో దానినినేనవశ్యము తప్పకచేయుదును అనిచెప్పి యతని గౌరవించి యా విక్రమార్కుడు భూమినేలుచుండెను - ౩౩ - సూర్యునివలెఁ దేజసంపన్నుఁ డయినట్టియు సాహసము గలయట్టియు ధైర్యముగలయట్టియు నింద్రియ నిగ్రహము గలయట్టియు దపపరాక్రమముచేత లోకములనెల్ల నాక్రమించినట్టియు నరువదినాలుగు కలలయందు నేర్పరియైనట్టియు శత్రువులనెడు నడవులకుఁ గార్చిచ్చైనట్టియు భయములేనట్టియు ధైర్యముగలయట్టియు శూరుఁడైనట్టియు వీరులసమూహముచేత సేవింపఁబడినట్టియు సత్యప్రతిజ్ఞ గలయట్టియు నుజ్జయినీపట్టణమునకలంకార మణియైనట్టియు రాజరాజైనట్టియుఁ జక్రవర్తి యైనట్టియు మిక్కిలి మంచి లక్షణములుగల యట్టియు ధీరోదాత్తులలో మిక్కిలి గుణాధికుఁడైన యావిక్రమార్కమహారాజొకానొకప్పుడు తన యింటినుండి బయలువెడలి రాజులచేతను మంత్రులచేతను స్నేహితులచేతను కవీశ్వరులచేతను స్తుతిపాఠకులచేతను బండితులచేతను సంగీత పాఠకులచేతను జంద్రునివంటి మోములుగల స్త్రీలచేతను వీరభటులచేత నలంకరింపఁబడి ముత్యములచేతను మఱియు ననేకరత్నముల చేతను సింగారింపఁబడి యింద్రునిచేత నధిష్ఠితమైన సుధర్మవలెఁ బ్రకాశించుచున్న సభను బ్రవేశించి యక్కడనున్నట్టియు నిం

సంస్తుతః । తత్రతైర్భిశ్చజనై స్సర్వై స్స్తూయమానాపదానకః ॥ ౪౧ ॥ రాజ కార్యాణి సర్వాణి సమాలోక్య విచార్యచ । అస్తేస్మ భట్టినాసాకం ధీరోదాత్తగుణోత్తరః॥ ౪౨॥ తదాసమాగతః కశ్చిత్ జటాజూటసుశోభితః । భస్మోద్ధూళిత సర్వాంగఃస్ఫటికాక్షలసత్కరః॥ ౪౩॥ ఘంటాయుతమహాదండః వ్యాఘ్రచర్మాంబరావృతః । దంతపాదుకయాయుక్త పాదద్వయ సమన్వితః ॥ ౪౪॥ కింకిణీజాలవిలసత్ కటీతటవిరాజితః । రుద్రాక్షమాలాభరణః కాలపూరుషనామకః॥ ౪౫॥ సిద్ధశ్రేష్ఠోయోగివరః రాజానమవలోక్యచ । దీర్ఘాయుష్మాన్భవవిభో విజయీభవభూపతే॥ ౪౬॥ ఇత్యాశీర్వచనం దత్వా విక్రమార్కాయధీమతే । ప్రాదాత్ఫలం దాడిమస్య కుతూహల సమన్వితః॥ ౪౭॥ దినే దినేత్వేవమేవ దత్తవాన్ఫలముత్తమం । రాజ్ఞే సింహాసనస్థాయ యోగిరాడ్వినయాన్వితః॥ ౪౮॥ దినేదినేయోగివర్యాత్ విక్రమార్కో మహీపతిః । యద్యత్ఫలం ప్రగృహ్ణాతితత్ఫలం సత్వరం తదా॥ ౪౯॥ కోశాధ్యక్షాయదత్వావై

ర్ముకుచ్చివది గనుక మిక్కిలి తేజస్సుగలదై యితరరాజులకుఁ బొందరానిదై నవరత్నఖచితమైన సింహాసనము నెక్కి కూర్చుండి వందిమాగధులందఱు తన్ను స్తుతింపఁగా మఱియు సక్కడనుండు నితర జనులును దానుచేసిన కార్యములనుగ్గడించి స్తుతింపఁగా భట్టితోఁగూడ రాజకార్యములను జూచుచు విచారించుచుండెను- ౪౨- అప్పుడొక్కఁడుజడలుధరించుకొన్న యోగీశ్వరుఁడు కాలపురుషుఁ డనువాఁడచ్చోటికివచ్చెను - మఱియు నాసిద్ధవరుఁడు విభూతిదేహమంతయుం బూసికొని స్ఫటికమాలను హస్తమందుధరించినవాఁడై గంటలుగట్టిన దండము కలవాఁడై వ్యాఘ్రచర్మమును గప్పికొని రెండుకాళ్లయందుదంతపుపావుకోళ్లు తొడిగినవాఁడై మొలనుజిఱుగంటలుగట్టుకొని రుద్రాక్షమాలికలనె సొమ్ములుగా ధరించుకొని యుండెను - ౪౫ - అట్టి యాయోగీశ్వరుఁడువచ్చి విక్రమార్కునిఁజూచి యోరాజా నీవు దీర్ఘాయుష్మంతుఁడవగుము జయము కలవాఁడవుకమ్మని బుద్ధిశాలియయిన యా విక్రమార్కునకాశీర్వాదముచేసి సంతోషముతో నొక దాడిమఫలమునిచ్చెను- ౪౭- సింహాసనమందుఁ గూర్చున్న యావిక్రమార్క మహారాజునకాయోగీశ్వరుఁడు నిత్యము నీప్రకార మొకదాడిమఫల మిచ్చుచువచ్చెను- ౪౮- ప్రతిదినమాయోగీశ్వరుఁడిచ్చు నాపండ్లను రాజు తీసికొని బొక్కసపు కాపుచేత నిచ్చి వీనిభద్రముగాఁ గాపాడుమని చెప్పెను - అట్లు యా బొక్కసపు కాపా

రత్నై తదితిచాబ్రవీత్ । తథైవతత్ఫలంసర్వం కోశాధ్యక్షేణరక్షితం॥ ౫౦॥ పునరస్యైకదివసే సిద్ధయోగీ సమాగతః । రాజ్ఞే సింహాసనస్థాయ దాడిమస్య ఫలందదౌ॥ ౫౧॥ యదృచ్ఛయా తదా కశ్చిత్ కీశరాజ ఉపాగతః । తం వానరేంద్రముద్వీక్ష్య విక్రమార్కో మహీపతిః॥ ౫౨॥ ప్రాదాత్తస్మై తత్ఫలంతు కుతూహలసమన్వితః । తద్గృహీత్వా వానరేణ దంతైర్విదళితం యదా॥ ౫౩॥ ఉత్పాటితాత్ఫలాత్తస్మాత్ అనర్ఘాణి మహాంతిచ । ముక్తాఫలాని రత్నాని పేతుర్ఝడితి భూతలే॥ ౫౪॥ తానిదృష్ట్వా విక్రమార్కః మహాశ్చర్య సమన్వితః । కోశాధ్యక్షం సమాహూయ బభాణప్రీతిపూర్వకం॥ ౫౫॥ ప్రదత్తాని మయాయాని దాడిమస్య ఫలానివై । మహాంతితానిసర్వాణి కోశాధ్యక్షసమానయ॥ ౫౬॥ ఇత్యాజ్ఞప్తో మహీపేన కోశాధ్యక్షస్సమానయత్ । ఫలాని తాని సర్వాణి రాజా దళయదాశువై॥ ౫౭॥ దళితేషు తదా తేషు ముక్తాజాలాన్యలోకత । రత్నజాలానిచ తథా విక్రమార్కో ననందచ॥ ౫౮॥ అవాప్య చమహానందం యోగిరాజమథాబ్రవీత్ । కుత్రలబ్ధానియోగీంద్ర ఫలానీమానికాననే॥ ౫౯॥ ఆహోస్విత్ నందనవనే వదచైత్రరథేథవా । త్వయాకిమర్థం దత్తాని ఫలానీమానిమేవద॥ ౬౦॥ కింనామతేయోగి వరకింకర్తవ్యం

పండ్లను గాపాడెను - ౫౦ - మరల నొకదినమున నాయోగివచ్చి సింహాసనమందుఁ గూర్చున్న యారాజుకొకొక దాడిమఫలము నిచ్చెను- ౫౧- అప్పు డొకకోతి యక్కడికి వచ్చెను ఆవిక్రమార్క మహారాజుకోతిని జూచి వేడుకగానాపండునాకోతికిచ్చెను ఆకోతియునాపండునుదీసికొని పండ్లతోఁగొఱకఁగానే పగిలినయాపండువలననుండి మిక్కిలి వెలగల ముత్యములు రత్నములును భూమిమీఁదరాలెను - ౫౪ - వానివిక్రమార్కుఁడుచూచి యత్యాశ్చర్యము నొందినవాఁడై బొక్కసపు కాపునుబిలిచి ప్రేమతోనిట్లనెను- ౫౫- ఓయి బొక్కసపుకాపా నేను నీదగ్గిరనిచ్చిన దాడిమ పండ్లనన్నిటిని దెమ్ము - అనిరాజు చెప్పఁగానే యాబొక్కసపు కాపా పండ్లనన్నిటిని దెచ్చె నంతనారాజు త్వరితముగా వానినన్నిటినిబగలఁగొట్టెను - ౫౭ - ఇట్లు వానిఁబగలఁగొట్టఁగానే వానిలోనున్న ముత్తెములను రత్నములను విక్రమార్కమహారాజు చూచి సంతసించెను- ౫౮- మిక్కిలి సంతోషపడి యావిక్రమార్కుఁడు సిద్ధవరునితో నిట్లనెనోయి యోగిశ్రేష్ఠుఁడా యీపండ్లేతో పుడఁదొఱికినవి - నందనవనమునను౦డెనా కుబేరుని యుద్యానమున నుండెనా యిట్టి పండ్లుతెచ్చి నీవు నాకేల

మయానఘ । సూర్యకోటీ ప్రతీకాశ దివ్యతేజ స్సమన్వితః ॥ ౬౧॥ వాసస్థలం తేషుత్రా స్తియోగివర్యవదాధునా । యత్కర్తవ్యం మయాబ్రహ్మన్ కృతమిత్యవధారయ॥ ౬౨॥ ఇతిబ్రువంతం రాజానం యోగీ వచనమబ్రవీత్ । దేవ ప్రసాదాల్లబ్ధానిఫలానీ మానిభూపతే ॥ ౬౩॥ మహాత్కార్యం సముద్దిశ్య తాన్దత్తావితేప్రభో । కాలపూరుషనామాహం నివాసః పితృకాననే॥ ౬౪॥ కందమూలఫలాహారః సర్వతేషువనేషుమే । అహం శిష్యోస్మి రాజేంద్ర మత్స్యేంద్రస్యమహాత్మనః॥ ౬౫॥ రహస్యంకార్యమేతత్తునజానీయుర్యథాజనాః। తత్కర్తవ్యం తత్త్వై వాశుభవతారాజవల్లభ । ఏకోనోన్యవేత్తికార్యంచేత్ సర్వలోకావిదంతితత్ । కార్యస్యచమహాభంగః స్యాదేవాత్రనసంశయః॥ ధ్వజకీర్తేర్భవాన్ పౌత్రః పుత్రోవై చంద్రశేఖరః । త్వయాతుల్యో మహీపాలః నాస్తి నాస్తిమహీతలే॥ ౬౮॥ అనేకేభూమిపతయఃమయాదృష్టామహీతలే । తేషాం త్వద్గుణలేశోపి నాస్త్యేవహినసంశయః॥ ౬౯॥ ఇంద్రదత్తం మహద్దివ్యం మణికాంచనశోభితం । సింహాసనమధిష్ఠాయ రాజసే రాజసత్తమ॥ ౭౦॥ సూర్య

యిచ్చితివీ వివరమంతయునాకుఁజెప్పుము - ౬౦ - ఓయోగీశ్వరుఁడా నీపేరేమి నేనునీకుఁజేయవలసినపనియేమి నీవుకోటిసూర్యులతో సరియయినతేజస్సుతోఁగూడియున్నావు నీవుండు తావేది చెప్పుమోయోగీశ్వరుఁడా నీకుఁజేయఁదగిన కార్యమేదిగలదో యదియయినదనే యెంచుకొమ్ము- ౬౨- అనిచెప్పుచున్న రాజునుగూర్చి యాయోగిచెప్పుచున్నాఁడు - ఓరాజా యీపండ్లు దేవతానుగ్రహముచేత దొరికినవి - గొప్పకార్యము తలపెట్టుకొని వానిని నీకిచ్చితిని నా పేరుకాలపురుషుఁడు నేనుశ్మశానమందుందును- ౬౪- కొండలయందు నడవులయందునుండెడు గడ్డలు వేళ్లు నాకాహారము నేను మత్స్యనాథసిద్ధునిశిష్యుఁడను - ౬౫ - ఓయిరాజప్రియుఁడా యిదిరహస్యమైన కార్యము కాఁబట్టి నీవీకార్యము నెవ్వరెఱుఁగకుండునట్లు త్వరితముగాఁ జేయవలయును - ఇతరుఁడొకఁడు తెలిసికొనెనా యప్పుడే యందఱకుఁ దెలియును - అట్లు తెలియఁగానే కార్యముచెడిపోవును దీనికెంతమాత్రము సందేహములేదు - ౬౭ - నీవు ధ్వజకీర్తిమహారాజు మనుమఁడవు చంద్రశేఖర కొమరుఁడవు - ఈభూమియందు నీతో సరియైన రాజెవ్వఁడును లేఁడు - నేనీభూమియం దెందఱు రాజులనోచూచితిని వారికి నీగుణములలో లేశమైనను లేదు- ౬౯- ఇంద్రుడిచ్చిననవరత్నమయమైన యీబంగారు సింహాసనము మీఁదఁ గూర్చుండి ప్రకా

దత్తం మహద్దివ్యం నవరత్నైశ్చశోభితం। బిభర్షి రాజరాజేంద్రకర్ణయోః కుండలద్వయం॥ ౨౧॥ ఉదయాద్రిం సమారుహ్య అభేద్యం కవచం నృప। బిభర్షి రాజరాజేంద్ర సూర్యదత్తం మహాప్రభం ॥ ౨౨ ॥ రవిణామానితస్స మృగ్భూలోకం సమవాప్యచ । ధర్మేణ పాలయన్ భూమిం విభాసినృపస త్తమ॥ ౨౩॥ త్వమేవ సాహసీశూర స్సర్వ విద్యా విశారదః । ధృతిమాన్ నీతిమాన్ సర్వగుణై రసదృశోభువి ॥ ౨౪ ॥ తస్మా ద్వక్ష్యామి మత్కార్యం స న్నిధౌ తేమహాబల । ఏకాకినా త్వయారాజన్ నితఃపంచదశేహని ॥ ౨౫ ॥ ఆ గంతవ్యం నిశీథిన్యాం శ్మశానేమన్నివాసితే । తత్రకార్యం ప్రవక్ష్యామితత్ క్షిప్రం కురుభూమిప॥ ౨౬॥ ఇత్యుక్తవతి యోగీంద్రే విక్రమార్కః కృపాన్విత్తః । తథైవ కరివాణీతి వాక్యమాహస్మతంప్రతి॥ ౨౭॥ రాజవాక్యం సమాక ర్ణ్య యోగి సంతుష్టమానసః । శ్మశానమాజగామాశు మానిత స్తేనభూభు జా॥ ౨౮॥ రాజాపిరాజకార్యాణి విచార్య తదనంతరం । రమణీయం స్వభవ నం వివేశనృపవందితః॥ ౨౯॥ తతఃపంచదశేరాజా దివసే యోగిభాషితే। భ

శించుచున్నావు- ఇదిగాక యారాజరాజా సూర్యుఁడిచ్చిన రత్నమయమైనబంగారుకుండలములను జెవుల ధరించుచున్నావు - ౨౧ - ఉదయ పర్వతమునెక్కి సూర్యుని సంతోషపఱిచి యతఁడిచ్చిన దివ్యమై యెవరికి భేద్యముగానికవచమును ధరించియున్నావు - ౨౨ - సూర్యునిచేత గౌరవింపఁబడి యక్కడనుండి భూమినిబొంది ధర్మముతో భూమినేలుచు మిక్కిలి యొప్పుచున్నావోయి రాజశ్రేష్ఠుఁడా - భూమిలో నీవే సాహసము గలవాఁడవు శూరుడవు నెల్లవిద్యలు దెలిసినవాఁడవు ధైర్యముగలవాఁడవు న్యాయము గలవాఁడవు సమస్తగుణములచేత సరిలేనివాఁడవు - ౨౪ - కాఁబట్టి నా కార్యమునునీతోఁజెప్పెదను నేటికిఁ బదునేనవదినమున నేనుండు శ్మశానమునకుఁ నీవొక్కఁడవుగారావలయును - అక్కడ నేనొకకార్యము చెప్పెదను దానిని శీఘ్రముగాఁజేయుమోయి రాజా - ౨౬ - ఇట్లా యోగీశ్వరుఁడు చెప్పఁగా దయతోఁగూడిన యావిక్రమార్కు డట్లేచేసెదననెను - ౨౭ - రాజుమాటవిని యాయోగీశ్వరుఁడు సంతసంచినవాఁడై రాజుచేత సన్మానింపఁబడి తానుండు శ్మశానమునుగూర్చిపోయెను - రాజును రాచకార్యములను విచారించి పిమ్మట నందఱు రాజులచేత మ్రొక్కఁబడినవాఁడై తనయింటికి బోయెను - పిమ్మట నాయోగిచెప్పిన పదునేనవ దినమందు దావిక్రమార్కమహారాజు మం

ట్టినామంత్రిణాసాకం సభ్యైస్సీతివిశారదైః ॥ ౨౦॥ సభాం ప్రవిశ్య సర్వాం శ్చవ్యవహారాన్విచార్యచ । తతస్స్వభవనం రమ్యం ప్రవివేశ మహామనాః॥ ౨౧ ॥ సంజ్ఞాఛాయాపతిశ్శ్రీమాన్ సర్వలోక నమస్కృతః । సూర్యోస్తపర్వ స్తాద్రిమగమద్ వారుణీ మివ సేవితుం॥ ౨౨॥ అస్తాద్రిమవలంబ్యాపి రవిఃక రసహస్రకైః । సోపతత్ పాశ్చిమాబ్ధౌతుకాలోహి దురతిక్రమః ॥ ౨౩ ॥ అ నవేక్ష్యస్వభర్తారం పద్మినీపద్మలోచనా । విరహాన్మోహాయుక్తేవతదాము కుళితాభవత్ ॥ ౨౪॥ తమోబృందం ప్రవవృధే సర్వనేత్రపిధానకం । కులటా జనసందోహా నందదానచణంసదా॥ ౨౫॥ కోకీనాంవిరహాగ్నీనాం ధూమజాల మివాబభౌ।తమోబృందంతదాలోకనేత్రనైర్థక్యకారణం॥౨౬॥నక్షత్రహార సంయుక్తారే జేకుముదలోచనా । విచిన్వంతీవభర్తారం సర్వతస్సానిశావధూః॥ ఇక్షుధన్వా పుష్పబాణాన్ ముమోచ యువతీజనే । మలయాచల సంభూ త మారుతస్యం దన స్థితః ॥ ౨౮ ॥ మదనాఖ్యస్తు మృగయుః కాముకీ హరిణీగణం । పంచభిఃపుష్పబాణైస్తైస్సః హంతుమారభతేప్సనః ॥ ౨౯ ॥ ఏవం ప్రవృత్తేత మసి నిశీథే రాజసత్తమః । నిద్రాం ప్రాప్తేషు సర్వేషు

త్రియయిన భట్టితోను నీతిశాస్త్రవిచక్షణులైన సభికులతోనుగూడ సభకువ చ్చి సకల వ్యవహారములను విచారించి యావల మనోహరమైన తనయిల్లు ప్రవేశించెను - ౨౧ - సమస్త జనులచేత నమస్కరింపఁబడినట్టియు సంజ్ఞా ఛాయాదేవుల పెనిమిటియైన సూర్యుఁడును వారుణిని సేవింపనువలె నస్తమ యపర్వతమునుబొందెను - ౨౨ - వేయికరములతో నస్తమయపర్వతమును బట్టుకొన్న నాసూర్యుఁడు పడమటి సముద్రమందుఁ బడెను - కాలమెట్టి వారికినిదప్పఁగూడదుగదా- ౨౩- అంత సకలజనుల దృష్టులను గప్పునట్టియు వ్యభిచారిణుల కానందమును గలుగఁజేయునట్టిచీకటి వృద్ధిబొందెను - ౨౫- జ నులకుఁగన్నులుండినను వాని ప్రయోజనమును గలుగనీని యాచీకటి యాడు చక్రవాకపక్షులవిరహాగ్ని పొగవలె నొప్పెను- ౨౬- అరాత్రియందు వెలఁది నక్షత్రమాలికయనుహారముతోఁగూడినదై వికసించిన కలువల కన్నులు గల దై యంతట భర్తను వెదకుచున్నట్లు ప్రకాశించెను- ౨౭- మలయ వాయు వను రథమునెక్కి మన్మథుఁడు యావశవతులమీఁద బాణములనేసెను- ౨౮- మన్మథుఁడనునా వేటకాఁడు కామముగల స్త్రీలనులేండ్లను దనయైదుబాణము లతోను గొట్టనారంభించెను- ౨౯- ఈప్రకారము చీకటి వ్యాపింపఁగా నం

జనేషు స్వయముత్థితః ॥ ౯౦ ॥ సిద్ధవాక్యం సమాలోచ్య శ్మశానం గంతు
ముద్యతః । దివ్యాంబరధరశ్శ్రీమాన్ దివ్యాభరణ భూషితః ॥ ౯౧ ॥ కవచీ
కుండలీ స్రగ్వీ బద్ధకచ్ఛః ప్రతాపవాన్ । శృంగారవేష సంయుక్తః ధై
ర్యసాహస సంయుతః ॥ ౯౨ ॥ పాదుకా ద్వయ సంయుక్త పాదద్వయ వి
రాజితః । మహాంతం ఖడ్గమాదాయ రిపుబృంద భయంకరం ॥ ౯౩ ॥ జ్వలం
తం తేజసా స్వస్య భాసయంతం దిశోదశ । విక్రమార్కో మహీపాలః ప్రత
స్థేరుద్రభూమికాం ॥ ౯౪ ॥ గచ్ఛన్మార్గే మహాబాహుః అజ్ఞాత ఇతరై ర్జ
నైః । రుద్రావాసం భీకరంచ సంప్రాప పితృకాననం ॥ ౯౫ ॥ ప్రాప్తేతు
రాజశార్దూలే భూతప్రేత పిశాచకాః । శాకినీ డాకినీనాంచ గణాస్తత్ర స
హస్రశః ॥ ౯౬ ॥ సర్వేచ మిళితాభూత్వా సంహర్తుం రాజశేఖరం । స
మాజగ్ముస్సదారాజా విక్రమార్కః పరాక్రమీ ॥ ౯౭ ॥ చిచ్ఛేద నాసికా స్తే
షాం కంఠాన్ కర్ణాన్ కరాం స్తథా । ఖడ్గేనశితధారేణ శత్రుసైన్యవిదారిణా ॥
౯౮ ॥ తతో భూతపిశాచాద్యా విక్రమార్కేణ తేన వై । ఖడ్గేనశితధారేణభిన్నా
భిన్నా స్సహస్రశః ॥ ౯౯ ॥ ఆర్తనాదాన్ వి కుర్వాణాః పాహిపాహీతివాది

దలు నిద్రబోయిన పిమ్మట సగమురాత్రి యపుడా రాజు తాను లేచి సిద్ధుఁడు
చెప్పినమాటను స్మరించుకొని శ్మశానమునకుఁ బోనుద్యుక్తుఁడై మంచివస్త్ర
ములను సొమ్ములను ధరించుకొని కవచముదొడిగికొని చెవులలోఁ గుండలము
లను మెడనుదండనుధరించినవాఁడై దట్టిగట్టుకొని ప్రతాపవంతుఁడై సొగసై
నవేషముతోఁ గూడినవాఁడై ధైర్యముతోను సాహసముతోను గూడినవాఁ
డై రెండుకాళ్లయందుఁ బావుకోళ్లను దొడిగికొని శత్రువులకు భయమునుగ
లుగఁజేయునట్టియుఁ బ్రకాశించుచున్నట్టియుఁ దన వెలుతురుచేతఁ బదదిక్కుల
ను బ్రకాశింపఁజేయుచున్న ఖడ్గమునెత్తుకొని శ్మశాన భూమికి బయలువెడలి
పోయెను. ౯౪. మిక్కిలి భుజబలముగల యావిక్రమార్కుఁడు దారిలోఁ బో
వునపు డితరుల కెవ్వరికగపడకయే రుద్రునకు వాసస్థానమును భయంకరము
నైన శ్మశానమును చేరెను. ౯౫. ఈరాజశ్రేష్ఠుఁ డక్కడఁ జేరఁగా భూత
ప్రేతపిశాచములు శాకినీ డాకినీ గణములు వేలతరబడిగాఁ జేరుకొని యారా
జశ్రేష్ఠునిఁ జంపవలయునని పైఁబడెను. అప్పుడు పరాక్రమముగల యావిక్ర
మార్కుఁడు ఖడ్గముతో వాని ముక్కులను గొంతులను చెవులను జేతులను
దరిగెను. ౯౭. ఈప్రకార మవి యావిక్రమార్కునిచేత ఖడ్గముతో ఛేదింపఁ

నః । గర్వాహంకారహీనాశ్చ జగ్ముర్దేవ యథా గతం ॥ ౧౦౦ ॥ గతేషుతేషురాజేంద్రః ఆహ్వానంతస్యయోగినః । చకారోచ్చైస్సిద్ధయోగిన్ కాలపూరుషనామక ॥ ౧౦౧ ॥ క్వవావ నసిహే కాల పురుషేతి ముహుర్ముహుః । విచినోతిస్మతం సిద్ధం తత్రవై పితృకాననే॥ ౧౦౨ ॥ తత్రా దృష్ట్వా సయోగీంద్రం చింతయామాసమానసే । మార్గాంతర గతోవాహం నేదం వా స్మిశ్మశానకం॥ ౧౦౩॥ యద్వా సిద్ధస్సబధిరః సుప్తోవా యత్రకుత్రచిత్ । ఇత్థం విచారయన్ రాజా ప్రావద ద్వాక్యముచ్చకైః॥ ౧౦౪॥ అగతోహం యోగివర్య తేవాక్యాత్ పితృకాననం । సత్యసంధోభవామ్యద్య నాత్రకార్యా విచారణా॥ ౧౦౫॥ నవర్తసేత్వం యోగీంద్ర చైతస్మిన్ పితృకాననే । యద్వా మానీవర్తసేవా యత్రకుత్రాపిమాయికః॥ ౧౦౬॥ అసత్య సంధం త్వాం మన్యేగచ్ఛా మిమమమందిరం । ఇత్యుక్తనతిరాజేంద్రే యోగీ ప్రత్యక్షతాంగతః॥ ౧౦౭॥ ఇతిశ్రీ బ్రహ్మోక్తే - బ్రహ్మాండపురాణే - దేవాంగచరితే - విక్రమార్కోపాఖ్యానంనామ ద్వావింశోధ్యాయః.

శ్రీసూతః॥ శ్రుణుధ్వం మునిశార్దూలా స్తతోయోగివిచేష్టితం । వేత్ర

బడినవై యేమ్పచురక్షింపురక్షింపుమనిపలుకుచు సహంకారమునుగర్వమును విడిచివచ్చినత్రోవనుబోయెను - ౧౦౦ - అవన్నియుఁబోయిన పిమ్మటనారాజుగట్టిగానాయోగినిబిలిచెను - ఓ కాలపురుషుఁడనుయోగీశ్వరుఁడా యెక్కడనున్నావు కాలపురుషుఁడా కాలపురుషుఁడాయని పలుమారుపిలుచుచు నాశ్మశానమందా యోగినివెదకెను - ౧౦౨ - ఆయోగి యక్కడ నగపడకపోగా నావిక్రమార్కుఁ డిట్లనియాలోచించెను - నేనుదారితప్పితినా యిదిశ్మశానముకాదా- లేక యాయోగికిఁజెవుడా యెక్కడనైన నను నిద్రఁ బోయెనా అని యిట్లారాజాలోచించుచు గట్టిగా నొకమాటచెప్పెను - ౧౦౪ - ఓయోగిశ్రేష్ఠుఁడా నేను నీమాట ప్రకారము శ్మశానమునకువచ్చితిని నాబదనామి నేనుదీర్చుకొంటిని విషయమందికవిచారింపఁబనిలేదు ఓయోగీశ్వరుఁడా నీవీశ్మశానమందులేవు లేక యెక్కడనైన మాటలాడక యున్నావా మోసగాఁడా - నీవసత్యము పలుకువాఁడవని యెంచెదను నేనింటికిఁ బోయెదను అని యారాజుచెప్పఁగా నాయోగి రాజున కగపడెను - ఇది బ్రహ్మస్వరూపమగు బ్రహ్మాండపురాణమందు - దేవాంగచరితమందు - విక్రమార్కోపాఖ్యాన మన్నది యిరువదిరెండవ యధ్యాయము.

సూతుఁడు పిమ్మటి కథ నాఋషులకుఁ జెప్పుచున్నాఁడు - ఓఋషులా

పాణిస్సయోగీతు రాజ్ఞస్సవిధమాగతః । సపాణినా ప్రగృహ్యాశు తం రాజకుల భూషణం । ఉవాచయోగీ హేరాజన్ త్వత్పరీక్షార్థమేవహి॥ ౨॥ మాసీసన్నవ సంహ్యాత్ర మన్యుంమా కురుమాకురు । త్వమేవ రాజరాజోసి సత్యసంధోన సంశయః॥ ౩॥ అతీవసాహసీత్వం హి మహాశూర స్త్వమేవచ । మత్కార్య కరణేరాజన్ సమర్థ స్త్వం నసంశయః॥ ౪॥ మమకార్యం ప్రవక్ష్యామి శ్రుణు త్వం రాజసత్తమ । ఇతోస్తి యోజనే దూరే వటవృక్షో మహాతరుః॥ ౫॥ శాఖాభిఃస్వస్యగుర్వీభిః ఆలిఖ న్నివహాంబరం । తత్రాస్తేసు మహాకాయః మహాబలపరాక్రమః ॥ ౬ ॥ భూతప్రేత పిశాచానాం శాకినీనాం తథైవచ । డాకినీనాం తథాబృందైః కోటికోటిభిరావృతః ॥ ౭ ॥ మత్తపో విఘ్నకారీచ మహామాయాసమన్వితః । పర్వతానాం సముద్ధర్తా తేజసాశంకరోపమః॥ ౮॥ జటాధారీచనిర్భీకః సర్వశత్రు నిబర్హణః । తం జిత్వాతం మహాకాయం ఆనయాశుమమాంతికం॥ ౯॥ అహంతు విక్రమార్కేహ కాలకాలయమాత్రి

నా తరువాత నా యోగీశ్వరుని సమాచారమును జెప్పెద వినుండు - ఆయోగీశ్వరుఁడు చెత్తమును చేతఁబట్టుకొన్నవాఁడై యారాజు సమీపమునకు వచ్చెను - ౧ - వచ్చి యారాజవంశశ్రేష్ఠుఁడైన విక్రమార్కుని దనచేతబట్టుకొని యాయోగియిట్లనెను - ఓయి రాజశ్రేష్ఠుఁడా నిన్నుఁ బరీక్షింపవలయుననియే నేనిచ్చోటఁ బలుకకయుంటిని దీనికి నీవుకోపగింపవలదు - నీవే రాజశ్రేష్ఠుడవు ను సత్యప్రతిజ్ఞ గలవాఁడవును సందేహములేదు - ౩ - మిక్కిలి సాహసము గలవాఁడవు నీవే దొడ్డశూరుడవు - నాకార్యమును జేయను నీవుశక్తుఁడవు సందేహములేదు - ౪ - నాకార్యమును జెప్పెదను వినుమోయి రాజశ్రేష్ఠుఁడా - ఇక్కడికి నామడదూరమందొక గొప్పమఱ్ఱిచెట్టున్నది - దానికొమ్మలాకసము నంటునట్లుండును - ఆచెట్టునందొకఁడున్నాఁడు - అతఁడు గొప్పదేహముగలవాఁడును మిక్కిలిబలమును బ్రతాపమును గలవాఁడును - అతనిఁ జెక్కలైన భూతములు ప్రేతములు పిశాచములు శాకినీడాకినీ గణములు పరివేష్టించియుండును - అతఁడు నాతపస్సున కంతరాయములఁ జేయువాఁడు మిక్కిలి మాయలునేర్చినవాఁడు పర్వతములను బెల్లగింపఁగలవాఁడు శివునితో సమమైనతేజస్సుగలవాఁడు - జడలుధరించియుండు నతనికి భయములేదు శత్రువులనందఱ ధ్వంసముచేయువాఁడు నీవతని జయించి త్వరితముగా నాయొద్దకు దేవలయును- ౯- ఓయి శత్రునాశకుఁడవైన విక్రమార్కుఁడా నేనిచ్చటగా

తః । నివసామితమానేతుం గచ్ఛశీఘ్రమరిందమ॥ ౧౦॥ ఇతిద్వచనం శ్రుత్వా విక్రమార్కోముదాన్వితః। ఖడ్గపాణిర్యయౌదేశంయత్రాస్తేవటభూరుహః॥౧౧॥ తం దదర్శమహావృక్షం వటం వింధ్యాద్రిసన్నిభం । దివం భూమించ సంవ్యాప్య తిష్ఠంతంచభయావహం॥ ౧౨॥ భూతప్రేతపిశాచాదిగణానాం స్థానముత్తమం। దిశశ్చవిదిశశ్చైవ వ్యాప్నువంతం దినేదినే ॥ ౧౩ ॥ తత్రాపశ్యత్స బేతాళం లంబమానమధోముఖం । భూతప్రేత పిశాచానాం నరమాంసాశినాం తథా॥ ౧౪॥ శాకినీనాం డాకినీనాం గణైఃపరివృతంతథా। ఘోరదంష్ట్రంఘోరరూపం జటాజూట ధరం నృపః ॥ ౧౫ ॥ అథాబ్రవీద్విక్రమార్కః భూతప్రేత పిశాచకాన్ । శాకినీ డాకినీ సంఘాన్ విలోక్యస నృపోముదా॥ ౧౬॥ అహంతు విక్రమార్కోస్మి లోకేశత్రుభయంకరః । భవతాం ప్రభుమానేతు మాగతస్సిద్ధవాక్యతః॥ ౧౭॥ బేతాళంతుగృహీత్వాహం గచ్ఛామ్యత్రనసంశయః । యూయంవోరక్షతప్రాణాన్ పలాయతపిశాచకాః॥ ౧౮॥ అహం శ్మశానే బహు

ళికాదేవి గుడియందుండెదను నీవతనిఁదేను త్వరితముగాఁ బొమ్ము - అనియాయోగిచెప్పఁగా నామాటవిని విక్రమార్కుఁడు మిక్కిలి సంతోషముతో ఖడ్గమునుజేతఁబట్టుకొని యామఱ్ఱిచెట్టున్న చోటికిఁ బోయెను- ౧౧- అక్కడనా మఱ్ఱిచెట్టును జూచెను - అది వింధ్య పర్వతముతో సమానముగా నాకాశమును భూమినిగమ్ముకొనియున్నది గనుకఁ జూచెడు వారికి భయమును గలుగఁజేయుచున్నది - భూతప్రేతపిశాచాది గణములన్నియు నాచెట్టుమీఁదనున్నవి - మఱియు నాచెట్టు దినదినము పెరిగి దిక్కులను విదిక్కులను వ్యాపించుచున్నది- ౧౩- ఆచెట్టునందుఁ దలక్రిందుగ వ్రేలుచున్న బేతాళుని నారాజుచూచెను ఆబేతాళుని ననేకములైన నరమాంసమును దినునట్టి భూత ప్రేత పిశాచములును శాకినీ డాకినీ గణములును జుట్టుకొనియున్నవి - మఱియు నాబేతాళునికోరలు మిక్కిలి భయంకరములుగా నున్నవి యతని రూపమంతకంటె భయంకరముగానున్నది - తలయంతయు జడలుగానున్నది - అంత నావిక్రమార్కుఁడు భూతప్రేత పిశాచాదులనుజూచి సంతోషముతో నిట్లనెను- ౧౬- నేను విక్రమార్కుఁడను నాపేరు వినఁగానే శత్రువులందఱు నడలుచుందురు - యోగీశ్వరునిమాటవలన మీరాజును గొనిపోను వచ్చితిని - కాబట్టి నేనాబేతాళునిఁ గొనిపోవుచున్నాను సందేహములేదు మీరు మీప్రాణములను గాచుకొంచు పఱుగెత్తుఁడు- ౧౮- నేను శ్మశానమందనేకములైన భూతము

శః భూతప్రేతపిశాచకాః । శాకినీ డాకినీశ్చైవ భిత్వా హత్వా చవై భృశం॥ ౧౯॥ సమాగతోఽహమత్ర త్వాం యుష్మాన్ సంహర్తుమాగతః । తస్మాద్రక్షత వః ప్రాణాన్ యూయం గచ్ఛత దూరతః॥ ౨౦॥ ఇత్యుక్తవంతం రాజానం ప్రత్యూచుస్తే పిశాచకాః । గర్వయుక్తం వదసి భో రాజన్ స్వల్పబలోఽహ్యసి॥ ౨౧ ॥ రక్ష ప్రాణాన్ సుదయితాన్ అస్మత్తో గచ్ఛ మాచిరం । నోచేద్భవంతం హత్వా శుభక్షయామో న సంశయః॥ ౨౨ ॥ రుద్రోఽసి వాథ విష్ణుర్వా బ్రహ్మా వాఽసి నృపాధమ । నిర్భర్త్సయసి సర్వాన్నః దుర్బుద్ధే గచ్ఛ దూరతః॥ ౨౩ ॥ క్వాసి త్వం క్వాస్తి భేతాళః క్వ హస్తీ మృగరాట్ క్వను । క్వ మార్జారః క్వను వ్యాఘ్రః గచ్ఛ శీఘ్రం నృపాధమ॥ ౨౪॥ తవకంఠం సముత్పాట్య పీత్వా రక్తం సఫేనకం । నృత్యామో యావ దేవాశు గచ్ఛ గచ్ఛ నృపాధమ॥ ౨౫॥ తవ పాదౌ చ పాణీ చ ఊరూ రస్తల మేవ చ । ఛేత్స్యామ స్తిలశస్సర్వే వయం గచ్ఛ నృపాధమ॥ ౨౬॥ ఇత్యాభాష్య నృపం సర్వే భూతప్రేత పిశాచకాః । పరి

లను ప్రేతములను బిశాచములను శాకినులను డాకినులను ద్రవ్చిచంపి యిక్కడ నున్న మిమ్ముఁజంపనే తెంచితిని కాఁబట్టి మీప్రాణములను గాపాడుకొండు మీరు దూరముగఁ బొండు- ౨౦- అని యిట్లతఁడు చెప్పఁగా నాపిశాచము లుత్తరము చెప్పెను - ఏమోయి రాజా మిక్కిలి గర్వముగా మాటలాడెదవు నీబల మెంతమాత్రము - నీకుఁ బ్రాణములు మిగుల నిష్టములు కాఁబట్టి వానిమావలనఁ గాపాడుకొమ్ము త్వరలో దూరముగఁ బొమ్ము లేనిపక్షమందు నిన్నుఁ జంపి త్వరితముగాఁ దిందుము సందేహములేదు- ౨౨- ఓయధముఁడైన రాజా నీవేమి రుద్రుఁడవా లేకవిష్ణువా బ్రహ్మవా మమ్ము బెదిరించెదవు చెడుబుద్ధిగలవాఁడా దూరముగఁబొమ్ము - నీవెక్కడ బేతాళుఁడెక్కడ - ఏనుగెక్కడ సింహమెక్కడ - పిల్లెక్కడ పులెక్కడ - అధముఁడైన రాజా త్వరగాఁబో - ౨౪ - నీగొంతుచీల్చి నురుగుతోనున్న నెత్తురు ద్రాగి యాడుదుము ముందే పొమ్ము. ౨౫- నీకాళ్లను జేతులను దొడలను ఱొమ్మును మేమందరము నువ్వు గింజలంతలుగా ఛేదింతుము త్వరితముగాపో - అనిచెప్పి యా భూతప్రేత పిశాచములు విక్రమార్కునిఁ జుట్టుకొని మాంసములను నెత్తుళ్లను జల్లెను- ౨౭- అస్థిమాత్రములను మలములను ఱాలను జెట్లను గొండలశిఖరములను గోపముతో నవివిసరెను - అప్పుడా విక్రమార్కుఁడు చేత భుజముఁ దట్టి సింహము చిల్లరమృగములమీఁదఁ బడునట్లు వానిఁజంపుటకుఁ దలుపునారంభించెను - సిం

వార్యాథవవృషః మాంసా నిరుధిరాణిచ॥ ౨౭॥ తథామూత్ర పురీషాణి పాషాణాంశ్చ మహీరుహాన్ । తథాపర్వత శృంగాణి చిక్షిపుస్తే క్రుధాన్వితాః॥ ౨౮ ॥ తదాస విక్రమాదిత్యః భుజావా స్ఫాల్యపాణినా । ధావతిస్మ చతాన్ హంతుం సింహఃక్షుద్రమృగానృథా॥ ౨౯॥ సింహనాదం వికుర్వాణః గర్జంశ్చైవ ముహుర్ముహుః । ఖడ్గేన శితధారేణ ఛినత్తిస్మ సతాన్ బహూన్ ॥ ౩౦ ॥ భూతప్రేతపిశాచాదీన్ శాకినీ డాకినీ గణాన్ । తేషాం కేచిత్ కృత్తనాసాః కేచిద్బాహువివర్జితాః ॥ ౩౧ ॥ కేచిద్భూతాః కృత్తకంఠాః కేచిన్నేత్రేషుతాడితాః । ఖడ్గేనశితధారేణ విక్రమార్కేణ మహీభుజా ॥ ౩౨ ॥ కేచిత్ప్రేరితాః కృత్తపాదాః కేచిత్ కృత్తశిరోరుహాః । కేచి త్పిశాచా భగ్నాస్యాః కృత్తకర్ణాస్తథా వచ॥ ౩౩ ॥ శాకినీ డాకినీ సంఘా స్సర్వా వయవతాడితాః । ఖడ్గేన శిత ధారేణ విక్రమార్కేణ భూభుజా ॥ ౩౪ ॥ కేచిదార్తధ్వనీంశ్చక్రుః పిశాచాస్తాడితాభృశం । కేచిద్భూతా ముమూర్ఛుశ్చ కేచిత్పేతుర్మహీతలే॥ ౩౫॥ మృగసంఘం యథా సింహః విక్రమార్కో మహీపతిః । వ్యనాశయద్భూతసంఘం గర్జంశ్చైవ ముహుర్ముహుః॥ ౩౬॥ ఛాగసంఘం యథాద్వీపీ భీతభీతంతుదుర్బలం । తథాస పురుషవ్యాఘ్రః ప్రేతసంఘం వ్యనాశయత్ ॥ ౩౭ ॥ ఏవం పిశాచసంఘంచ శాకినీ డాకినీగణం । హ

హనాదముచేయుచుమాటిమాటికిగర్జించుచుఁ దీక్ష్ణమయిన యంచుగలకత్తిచేత వానిఁ బెక్కుటిని ఛేదించెను- ౩౦ - ఇట్లుసరుకగా నాభూతప్రేతాదులలోఁ గొన్ని ముక్కులు తెగినవై కొన్ని చేతులుపోయినవై కొన్ని మెడలు తెగినవై కొన్ని కన్నులలో దెబ్బలుతగిలినవై మిక్కిలిబాధనొందెను - మఱియు నావిక్రమార్కునిచేతఁ బదునుకత్తితో నరుకఁబడినప్రేతములకుఁ గొన్నిటికిఁ గాళ్లును గొన్నిటికిఁ దలవెంట్రుకలును బోయెను - కొన్ని పిశాచములకుఁ గన్నులుపోయెను - కొన్నిటికిఁ జెవులుపోయెను - శాకినీడాకినీ గణముల కావిక్రమార్కునికత్తిదెబ్బ యన్నియవయవములకుఁదగిలెను- ఇట్లులెన్నగాఁగొట్టబడిన పిశాచములు కొన్ని యేడ్చెను - కొన్ని మూర్ఛపోయెను - కొన్ని నేలను బడెను- ఇట్లావిక్రమార్కుఁడు మాటిమాటికిఁబొబ్బలిడుచు సింహము మృగముల గుంపును జంపునట్లా పిశాచముల గుంపునుజంపెను - ౩౭ - మిక్కిలి భయపడుచు బలహీనమైయుండు మేకలగుంపును బులిచంపునట్లా ప్రేతసంఘముల నాపురుషశ్రేష్ఠుఁడుచంపెను - ౩౮ - ఈప్రకారము పిశాచముల గుంపును శాకినీ డాకి

త్వాహత్వావిక్రమార్కః ఖడ్గేనస ముహుర్ముహుః ౩౯॥ వినద్య సింహ వద్వీరః విరరాజమహీపతిః । యథాదాశరథీరామో హత్వా రావణమాహవే॥ ౪౦॥ ఏవం విజిత్య సర్వాన్వై విక్రమార్కో మహీపతిః । జగామ వటవృ క్షంతం భేతాళస్థానము త్తమం॥ ౪౧॥ భేతాళం తం సమాలోక్య వాక్యం భూ పతిర్బ్రవీత్ । భేతాళ తవసైన్యాస్తు సర్వే వినిహతామయా॥ ౪౨॥ ఖడ్గేన శితధారేణ సింహేనేవ యథాగజాః । గృహీత్వాత్వా మహంగంతు మాగ తోస్మి తవాంతికం॥ ౪౩॥ కాలపూరుషనామ్నే త్వాం బధ్వా దాతుమిహాగతః। తస్మాదా గచ్ఛ శీఘ్రంత్వం భేతాళాద్య మహాంతికం ॥ ౪౪ ॥ ఇతిరాజ్ఞో వచ శ్శ్రుత్వా గర్వయుక్తం సభూతరాట్ । స్వాన్ మంత్రిణ స్సమాహూయ భీ తో వాక్యమువాచహ॥ ౪౫॥ అయంతువిక్రమాదిత్యః మమసైన్యాని మంత్రి ణః । హత్వాసర్వాణిఖడ్గేన మాం బధ్వా నేతుమాగతః॥ ౪౬॥ కుబేరోవా యమింద్రోవా బ్రహ్మావా చతురాననః । విష్ణుర్వా కాలరుద్రోవా నజా నేహంతుమంత్రిణః॥ ౪౭॥ కింకరోమిక్వగచ్ఛామి కోవాశరణమద్యమే । ఇత్థం వాదిని భేతాళే భేతాళా స్సప్తమంత్రిణః॥ ౪౮॥ రాజాన మబ్రువన్ సర్వే

నులగుంపునుజంపి యావిక్రమార్కుఁడు సింహమువలె గర్జించుచు యుద్ధ మందు రావణునిఁజంపిన రామునివలెఁ బ్రకాశించెను - ౪౦ - ఈ ప్రకారము వాని సన్నిటినిజయించి యావిక్రమార్కుఁడు బేతాళుఁ డుండునట్టి యామఱ్ఱి చెట్టుదగ్గిరికిఁబోయెను - ౪౧ - ఆబేతాళునిఁజూచి రాజిట్లనెను - ఓయిబేతా ళుఁడా నీసేనలన్నిటిని సింహమేనుఁగులఁ జంపునట్లు నేను జంపితిని - నిన్నె త్తికొనిపోవుటకు నీయొద్దకువచ్చితిని - ౪౩ - నిన్నుఁ గట్టితీసికొనిపోయి కాల పురుషున కిచ్చుటకు నేనిచ్చటికి వచ్చితిని - కాఁబట్టి శీఘ్రముగా నాదగ్గిరికి రమ్ము- ఇట్లావిక్రమార్కుఁడు గర్వముతో జెప్పిన మాటనువిని యాబేతాళుఁడు భయపడి తనమంత్రులనుబిలిచి యిట్లనిపలికెను - ౪౫ - ఓమంత్రులారా యీ విక్రమార్కుఁడు నాదండులన్నిటిని ఖడ్గముతోఁజంపి నన్నుఁ గట్టితీసుకొని పో నువచ్చెను - ౪౬ - ఇతఁడుకుబేరుఁడో యింద్రుఁడో నాలుగుమోములుగల బ్రహ్మయో విష్ణువో కాలరుద్రుఁడో నేనెఱుగనోయి మంత్రులారా- ౪౭- ఏ మిచేయుదు నెక్కడికిఁబోదు నా కిప్పుడు రక్షకుడెవఁడు - అని యాబేతాళుఁ డుచెప్పఁగా నతనిమంత్రులైన యేడుగురుబేతాళురు సంక్షుభితులకటకటా యకి తమ రాజుతో నుత్తరముచెప్పిరి - ఓహో రాజా యీయుద్ధముఁదైన రాజువల

దంతాన్ కటకటాప్యచ । అహోరాత్రప్రభో కిమర్థంత్వం । బిభేష్యస్మాన్నృపాధమాత్॥ ౪౯॥ త్వదాదేశ కరాస్సర్వే వయంతిష్ఠామ హేప్రభో । బలేన విష్ణుసదృశః స్థైర్యేణ నగరాత్సమః॥ ౫౦॥ కోపేనరుద్రతుల్యోసి సంహారేణాంతకోపమః । త్వన్నామోచ్చారణేనైవ భీతం స్యాద్ భువనత్రయం॥ ౫౧॥ అస్మాన్ప్రేషయ భేతాళ సంహర్తుం తం నృపాధమం । క్రియాన్ బేతాళరాజుస్తు సకియాన్ మానవాధమః ॥ ౫౨ ॥ ఇత్థంస్తు వత్సరాజానం బేతాళేషు మహాబలః । బేతాళరాజోప్యధతాన్ ప్రత్యువాచకుతూహలీ॥ ౫౩॥ శీఘ్రం గచ్ఛతయూయం నైతం హత్వారాజ శేఖరం । నివర్తధ్వం విజయినః సర్వే యుద్ధ విశారదాః॥ ౫౪॥ ఇతిరాజ్ఞా సమాదిష్టాః బేతాళా స్సప్తమంత్రిణః । విక్రమార్కం సమాసాద్య గర్వయుక్తం వచోవదన్॥ ౫౫॥ రుద్రతుల్యం మహానాదం కాలాగ్ని సదృశంప్రభుం । అస్మాకంబద్ధుమానేతుం కాలేశక్తిర్నృపాధమ॥ ౫౬ ॥ హత్వాత్వం ప్రాకృతాన్ రాజన్ భూతప్రేత పిశాచకాన్ । గర్వం బిభర్షినవయం తాదృశా ఇతిచింతయ॥ ౫౭॥ గిరీంద్రాణాం ప్రభేత్తా

న నీవేలయిట్లుభయపడియెదవు - ౪౯ - ఓరాజా నీయాజ్ఞను జేయువారము మేమందఱమున్నాము నీవుబలమున విష్ణువుతో సమానుఁడవు ధైర్యమున హిమవత్పర్వతముతో సరియైనవాఁడవు- కోపమున రుద్రునితో సమానుఁడవు - చంపుటయందు యమునితో సమానుఁడవు నీపేరుచెప్పినమాత్రమున నేమూఁడులోకములు భయపడును- ౫౧- ఓయి బేతాళరాజా ఆయధముఁడైన రాజునుజంపను మమ్ముఁబంపుము - బేతాళరాజనఁగా నెంతటివాఁడు - మనుష్యమాత్రుఁడైన యావిక్రమార్కుఁ డెంతటివాఁడు - అని యీప్రకారమామంత్రులు స్తోత్రములుచేయఁగా నప్పుడా బేతాళరాజు నుత్సాహముగలవాఁడై వారితో నిట్లనెను- ౫౩- యుద్ధమందు సమర్థులైన మీరందఱు త్వరితముగాఁ బొండు- ఆరాజశ్రేష్ఠునిజంపి జయమునుబొంది మరలిరండు- అనిబేమరాజైన బేతాళుఁ డాజ్ఞాపింపఁగా నామంత్రులైన బేతాళుడేడుగురు నావిక్రమార్కునొద్దకువచ్చి గర్వముతో నిట్లనిపలికిరి - ౫౫ - ఓయల్పుఁడైనరాజా మిక్కిలి బలముగలిగి సాంబశివునితో సమానుఁడుగాను గాలాగ్నితో నీడుగానుండు మాప్రభువునుగట్టి గొనిపోను నీకు శక్తియెక్కడిది - ఓరాజా సాధారణమైన భూతప్రేతాదులనుఁజంపి నీవుగర్వపడుచున్నావు మేమట్టివారమని తలపకుము- మేము భుజశక్తిచేతఁ గొండలనుబెల్లగించువారము- యుద్ధమున మాయెదుట

రోవయంబాహుపరాక్రమైః । అస్మాకమగ్రతః స్థాతుం యుద్ధే శక్తిః కుతస్తవ॥ ౫౮॥ ఇత్యుక్త్వా వీరవాదాం స్తే భేతాళా స్సహమంత్రిణః । యోద్ధుకామా బభూవుశ్చ విక్రమార్కేణభూభృతా॥ ౫౯॥ తతస్స విక్రమాదిత్యః తా నపశ్యన్ మహాబలాన్ । యోద్ధుకామాంశ్చ భేతాళాన్ సింహః క్షుద్ర మృగానివ॥ ౬౦॥ కుర్వాణ స్సింహనాదాంశ్చ గర్జాంశ్చైవ ముహుర్ముహుః। భ్రామయంశ్చ మహా ఖడ్గం వజ్రాయుధ సమప్రభం ॥ ౬౧ ॥ గిరీంద్రాణాం ప్రభేత్తారం రిపుబృంద భయంకరం । యోద్ధు కామో భవ ద్రాజా భేతాళై స్తాదృశై స్సహ ॥ ౬౨ ॥ తతః ప్రవవృతే యుద్ధం తుములం రోమహర్షణం । విక్రమార్కస్యరాజేంద్రోః భేతాళై స్సహమంత్రిభిః॥ ౬౩॥ అభూతపూర్వం తద్యుద్ధం ద్రష్టుకామాస్సమాగతాః । దేవాస్సర్వే మహేంద్రాద్యాః గంధర్వాః కింనరా స్తథా॥ ౬౪॥ విద్యాధరాశ్చయక్షాశ్చ ఋషయః పన్నగా స్తథా । నారద స్తుంబురుశ్చైవ తథా చాప్సరసాంగణాః॥ ౬౫॥ విమానై స్సూర్యసంకాశైః ఆచ్ఛాద్యచనభ స్తలం । వ్యతిష్ఠన్ విక్రమార్కస్య రాజ్ఞో విజయకాంక్షిణః॥ ౬౬॥ దేవసంఘం తథాభూతం దృష్ట్వాతి వవృధే

నిల్వను నీకుశక్తియెక్కడిది- ౫౮- ఆయేడుగురు బేతాళురు నిట్లు వీరవాదములుపలికి యా విక్రమార్క మహారాజుతో యుద్ధముచేయను సన్నద్ధులైరి - పిమ్మట నావిక్రమార్కుఁడు యుద్ధముచేయఁగోరుచున్న మిక్కిలి బలవంతులైనయాబేతాళురను సింహము క్షుద్రమృగములనుజూచినట్లు చూచెను- ౬౦- అప్పుడా విక్రమార్కుఁడు సింహనాదములు చేయుచు మాటిమాటికి బొబ్బ చునవజ్రాయుధముతో సమమైనకాంతిగలయట్టియుఁ బర్వతములనుబగల్చునట్టియు శత్రువులకు భయంకరముగానుండెడి తన ఖడ్గమునుద్రిప్పుచు నాబేతాళురతో యుద్ధముచేయ నుద్యుక్తుఁడాయెను - పిమ్మట రాజచంద్రుడైన యావిక్రమార్కునకు నాబేతాళమంత్రులతో గగ్గురుపాటు పుట్టించునట్టి సంకులయుద్ధమాయెను - ౬౩ - అదివఱకెన్నఁడు జరుగని యాయుద్ధమును జూడఁగోరి వచ్చినవారై దేవేంద్రుఁడు మొదలగునెల్ల దేవతలును గంధర్వులును గిన్నరులును విద్యాధరులును యక్షులును ఋషులును సర్పములును నారదుఁడును దుంబురుఁడు నప్సరసలును సూర్యునితో సమానముగాఁ బ్రకాశించుచున్న విమానములచేత నాకాశమునుగప్పి విక్రమార్క మహారాజునకు జయమును గోరుచుండిరి- ౬౬- ఇట్లు వచ్చియున్న దేవతల గుంపునుజూచి యావిక్రమా

నృపః । పూర్ణచంద్రం సమాలోక్య పర్వణీవ మహార్ణవః॥ ౬౭॥ వర్ధమానం తథాయుద్ధే విక్రమార్కం మహాద్యుతిం। ఆచ్ఛాదయితుమాజగ్ముః సర్వే భేతాళరాహవః॥ ౬౮॥ ఖడ్గైః పరశ్వథై ర్దివ్యైః తోమరై ర్ముసలైస్తథా । లగుడై ర్భిండివాలైశ్చ రిపు సంఘ ప్రభేదనైః॥ ౬౯॥ సర్వైరాయుధజాలైశ్చ రాజానం సర్వతోముఖం । ఖడ్గపాణిం చరంతంతం ప్రాహరన్భూతనాయకాః ॥ ౭౦ ॥ తైరాహతస్తు బేతాళైః క్రోధ సంరక్తలోచనః । విక్రమార్కో మహాతేజా స్సింహ వద్విననర్ద మహాబలః॥ ౭౧॥ ఖడ్గేన శితధారేణ శత్రుసంఘ ప్రభేదినా । యక్షరాక్షససంఘానాం మహాభీతిప్రదాయినా॥ ౭౨॥ చిచ్ఛేదనాసికాస్తేషాం భేతాళానాం మహాబలః । తథాపాణీంశ్చ పాదాంశ్చ భుజాంశ్చాతులవిక్రమః॥ ౭౩॥ వజ్రాయుధ సమానేన కాలదండ సమౌజసా । కుబేరఖడ్గతుల్యేన ఘంటాబృందవినాదినా॥ ౭౪॥ తేనఖడ్గేన రాజేంద్రః తేషాం భేతాళమంత్రిణాం । సప్తానాం వై శిరాం స్యాశుచిచ్ఛేదసపరాక్రమీ॥ ౭౫॥ ఏవం హతేషు సర్వేషు భేతాళేషు మహాత్మనా । విక్రమార్కేణ

కి మహారాజు పున్నమనాఁడు సముద్రము పొంగినట్లు పొంగెను- ౬౭- ఈప్రకారము యుద్ధమందు వృద్ధిఁబొందుచున్న మిక్కిలి కాంతిమంతుఁడైన విక్రమార్కునిఁజూచి యాబేతాళురందఱు రాహువు చంద్రునాచ్ఛాదించు నట్లతనినాచ్ఛాదింపవచ్చిరి- ౬౮- అప్పుడు ఖడ్గమును జేతఁబట్టి నలుప్రక్కలఁ జూచుచుం దిరుగుచున్న యావిక్రమార్కమహారాజు నాబేతాళురు ఖడ్గములతోను గండ్రగొడ్డండ్లతోను రోకళ్లతో నీటెలతోను లాటీకట్టెలతోను మరియు శత్రుసమూహములనుభంగపఱుచుచునెల్ల యాయుధములతోనుగొట్టిరి- ౭౦- ఈప్రకారమాబేతాళురచేతఁగొట్టఁబడి యా విక్రమార్కుఁడు కోపముచేతఁ గన్నెఱ్ఱనైన వాఁడై మహా తేజస్సంపన్నుఁడు గనుక సింహమునలె గర్జించుచు శత్రుసమూహమును భేదించునట్టియు యక్షులకును రాక్షసులకును భయంకరమైనట్టి మిక్కిలి పదునుగల తనఖడ్గముతో నాబేతాళురముక్కులను జేతులనుగాళ్లను భుజములను దెగవ్రేసెను - ౭౩ - మఱియు వజ్రాయుధముతో సమానమై కాలదండముతో సమమైన పటిమగలిగి కుబేరుని ఖడ్గముతో సరియై ఘంటలచేత మ్రోయుచున్న యా ఖడ్గముచేతఁ పరాక్రమముగల యారాజు ఏడుగురు బేతాళుర తలలను త్వరితముగా నరికెను - ౭౫ - ఇట్లు మహాబలశాలియైన విక్రమార్కుఁడు శత్రుసమూహములను మథించునట్టి తనఖడ్గము

ఖడ్గేన రిపుసంఘ ప్రమాథినా॥ ౭౬॥ సర్వే ముముదిరే దేవాః సహితా స్సిద్ధ
చారణైః । దేవదుందుభయో నేదుః పుష్పవృష్టిశ్చ ఖాచ్యుతా॥ ౭౭॥ జగుః
కలంచగంధర్వాననృతుశ్చాప్సరోగణాః । విజయీభవరాజేంద్రే త్యేవం దేవా
వచో(బ్రువ౯॥ ౭౮॥ నారదః కలహానందీ దృష్ట్వా తద్యుద్ధమద్భుతం । బభూ
వపరమానంద వార్ధిసం మగ్నమానసః ॥ ౭౯ ॥ తతః సర్వే సమాసాద్య
రాజానం దేవతాగణాః । వరం వృణీష్వ రాజేంద్రే త్యేవం వచనమబ్రువ౯ ॥
౮౦ ॥ తతో దేవగణం దృష్ట్వా వరదం రాజశేఖరః । వ్యజ్ఞాయపత్స్వవినయం
స్వాభీష్టంస కుతూహలః ॥ ౮౧ ॥ యదితుష్టాస్థ హేదేవాః వరోయం దీయ
తాం మమ। అసౌ భేతాళరాజస్తు వశగోస్తు సదామమ॥ ౮౨॥ ఇత్యుక్తవం
తం రాజానం అబ్రువ౯ దేవతాగణాః । తథాస్త్వితి తతస్సర్వే జగ్మురేవయ
థాగతం॥ ౮౩॥ తతోసౌ విక్రమార్కస్తు ప్రాప్యతం వటభూరుహం । ఉవాచ
వాక్యం భేతాళం సప్త భేతాళనాయకం । ౮౪ ॥ త్వయాయే ప్రేషితాయో
ద్ధుం భేతాళా స్సప్తసాయుధాః । మయాయుద్ధేవినిహతాః దర్పస్తేవిగతోధు

చేత నాబేతాళురను జంపఁగా దేవతలును సిద్ధులును జారణులును సంతసించి
రి - దేవతల దుందుభిధ్వనులుచెలఁగెను - ఆకాశమునుండి పూలవానగురిసె
ను - ౭౭ - గంధర్వులు మధురముగాఁ బాడిరి యప్సరసలాడిరి - దేవతలంద
ఱో రాజా జయముగలవాఁడవగుమని చెప్పిరి - కలహముచే సంతోషించునట్టి
నారదుఁ డాశ్చర్యకరమైన యీయుద్ధమునుజూచి పరమానందమను సముద్ర
మునమునిఁగిన మనస్సు గలవాఁడాయెను - ౭౯ - పిమ్మట నా దేవతలందఱు
విక్రమార్కుని యొద్దికివచ్చి యోరాజ రాజా వరము గోరుమనిరి - అంతనా
విక్రమార్కుఁడు దనకు వరమీనచ్చియున్న యాదేవతలనుజూచి యుత్సాహ
ముతోఁ గూడినవాఁడై వినయముతోఁ దనకోరికను దెలిపెను - ఓదేవతలారా
మీరు నావిషయమున సంతోషించిన పక్షమున నీబేతాళరాజెల్లప్పుడు నాకు
స్వాధీనుఁడై యుండునట్లు వరమీవలయును- ౮౨- ఇట్లు చెప్పిన విక్రమార్కు
నితో నా దేవతలందఱట్లెయగుఁగాకని చెప్పి వచ్చినత్రోవను మరలఁ దమతమనివా
సములకుఁబోయిరి - అంత నీ విక్రమార్కుఁడు బేతాళుఁడుండు మఱ్ఱిచెట్టుద
గ్గరికిఁబోయి యేడుగురుబేతాళురకు నాయకుఁడైన యాబేతాళునితో నిట్లనె
ను- ౮౪- నీచేతఁబంపబడి యాయుధములతో నామీఁదికియుద్ధమునకువచ్చి
నబేతాళురందఱు నాచేతఁ జంపఁబడిరి నీగర్వమిప్పుడు పోయెను - ఇట్లుచెప్పి

నా॥ ౮౫॥ ఇత్యుక్త్వా రాజశార్దూలః తమారుహ్య మహాతరుం । భేతాళం
తం ప్రజగ్రాహ ఖడ్గపాణిర్జటాసువై ॥ ౮౬ ॥ బధ్వా ఘోరతరైః పాశైః
అవరుహ్యతత స్తరోః । అగచ్ఛద్యత్రయోగీంద్రః తందేశంప్రతిభూపతిః॥ ౮౭॥
మార్గమధ్యే సభేతాళః అంతర్ధానం చకారహి । అంతిహితంతమాలో
క్య విక్రమార్కో మహామతిః॥ ౮౮॥ సంప్రాప్యవటవృక్షంతం ఆరుహ్య బహు
శాఖినం । పునర్గృహీత్వా భేతాళం అవరుహ్యతత స్తరోః॥ ౮౯॥ జటాధరం॥
మహామాయతం బధ్వా తీక్ష్ణరజ్జుభిః । అగచ్ఛద్యత్రయోగీంద్రః తందేశం ప్రతి
రాజరాట్॥ ౯౦॥ నీయమానస్సభేతాళః పునరం తర్థిమా స్తదా । క్షిప్రం
జగామసస్వా వాసభూరుహం బహుమాయికః॥ ౯౧॥ పునరం తహితం దృ
ష్ట్వా విక్రమార్కో మహీపతిః । వటవృక్షం సమాసాద్య భేతాళం తమథా
బ్రవీత్ ॥ ౯౨ ॥ రేరే భేతాళదుర్బుద్ధే మహామాయోసి సంప్రతి । తవమా
యా మహం వేద్మి క్వగమిష్యసిసాంప్రతం॥ ౯౩॥ ఇంద్రలోకం గతోవాత్వం
బ్రహ్మలోకం గతోపివా । విష్ణులోకం గతోవాత్వం శివలోకమథాపివా॥ ౯౪॥
విశాధవాత్వం పాతాళం దితిగర్భమథాపివా । నముంచామి నముంచామి

ఖడ్గమును జేత ధరించియున్న యారాజశ్రేష్ఠుండా మఱ్ఱిచెట్టునెక్కి యాబే
తాళుని జడలలోఁ బట్టుకొనెను - పట్టుకొని దృఢమైన త్రాళ్లతోఁగట్టి యాచె
ట్టుదిగి యాయోగీశ్వరుఁడున్నచోటికిఁబోను బయలుదేరెను ఇట్లు బయలు
దేరి పోవునపుడు నడిత్రోవలో నాబేతాళుఁడు రాజునకు నగపడఁడాయె నంత
నారాజు మరల నా మఱ్ఱిచెట్టు దగ్గిరికివచ్చి పెక్కుకొమ్మలుగల యామఱ్ఱిచె
ట్టునెక్కి తిరిగి బేతాళునిఁ బట్టుకొని యాచెట్టునుండిదిగి జడలధరించుకొని బ
హుమాయలునేర్చియున్న యాబేతాళునిఁ జురుకైన త్రాళ్లతోఁగట్టి యా
రాజరాజాయోగీశ్వరుఁడున్న తావునకు వచ్చుచుండెను - ౯౦ - ఇట్లు వచ్చు
నప్పుడా బేతాళుఁడు మరల నంతర్ధానమును బొందఁగా నారాజది తెలిసికొ
నియామఱ్ఱిచెట్టుదగ్గరికిఁబోయి యాబేతాళునిఁగూర్చి యిట్లనిపలికెను- ౯౨-
ఓరిబేతాళుఁడా చెడుబుద్ధిగలవాఁడా మిక్కిలి మాయలు గలవాఁడవయితి
వి నేనిప్పుడు నీమాయలను దెలిసికొంటి నీ కినెక్కడఁబోయెదవు - నీవింద్రలో
కమునకుఁ బోయినను బ్రహ్మలోకమునకుఁ బోయినను విష్ణులోకమునకుఁ బో
యినను శివలోకమునకుఁ బోయినను పాతాళమునుజొచ్చినను దితికడుపుజొ
చ్చినను నిన్నువిడువనోయి బేతాళరాజా - ౯౫ - నీవు నా టెవాటికీమఱ్ఱిచె

త్వాంతు భేతాళనాయక॥ ౯౫॥ పునఃపునరవాప్నోషి. త్వమేతం వటభూరు హం । తస్మాదేనం సముత్పాట్య త్వాం నేతు మహముత్సహే॥ ౯౬॥ ఇత్యు క్తవంతం రాజానం అతిసాహస సంయుతం । ధీరధీరం మహాప్రాజ్ఞం భేతా ళోవాక్యమబ్రవీత్ ॥ ౯౭॥ పంచవింశతి సంఖ్యాకాః కథ్యం తేయా మయా కథాః । తాసాం యదిసమాధానం జ్ఞాత్వా వక్ష్యసిభూమిప॥ ౯౮॥ తదాసీ మహామాయత్తో భవేయం తేనసంశయః । ఇత్యుక్త్వా సమహీపాలం వృక్షా గ్రే నిభృతమోవసత్॥ ౯౯॥ పునరప్యాహ భేతాళో విక్రమార్కం నృపం ప్రతి । శ్రుత్వోతదుత్తరం మేత్వం నవదేశ్చే న్మహామతే॥ ౧౦౦॥ జ్ఞాత్వాపితవ రాజేంద్ర శిరోభక్ష్యత్యనేకధా । ఇత్యుక్తవంతం భేతాళం సరాజా పునరబ్ర వీత్॥ ౧౦౧॥ జ్ఞాతాయా ఉత్తరం తావత్కథాయా వచ్మ్యహంధ్రువం । ఏ వముక్త్వా గృహీత్వాతం భేతాళం సత్వరం నృపః॥ ౧౦౨॥ స్వకం పృష్ఠం స మారోప్య గమనాయోపచక్రమే॥ ఇతిశ్రీ బ్రహ్మోక్తే - బ్రహ్మాండపురాణే - ఉత్తరఖండే - దేవాంగచరితే - విక్రమార్కోపాఖ్యానే - భేతాళగ్రహణంనామ- త్రయోవింశోధ్యాయః.

టుమీఁదఁ జేరుచున్నావు కాఁబట్టి నేనీమఱ్ఱిచెట్టును బెల్లగించి తీసికొనిపోవల యునని యాలోచించెదను - ఈప్రకారము చెప్పి యతిసాహసముతోఁగూడి మిక్కిలి తెలిసినవాఁడుగాను ధైర్యశాలిగానున్న యా విక్రమార్కునిఁగూర్చి యాబేతాళరాజట్లనిపలికెను - ౯౭ - నే నిరువదియైదు కథలుచెప్పెదను- వానిలో నేనడిగెడు ప్రశ్నల కుత్తరము తెలిసి చెప్పితివా యప్పుడు నేనునీకువ శ్యుఁడనగుదునోయి రాజా దీనికి సందేహములేదని యారాజుతో జెప్పి యా బేతాళుఁడా చెట్టుమీఁద భయములేకయుండెను - ౯౯ - మఱియు నావిక్ర మార్కునితో నాబేతాళుఁ డిట్లనిచెప్పెను నీవు నేనుచెప్పిన కథనువిని దానికు త్తరము నెఱిఁగియుండి చెప్పకపోతివా నీతల పలుప్రక్కలగును - అనియిట్లు చెప్పినబేతాళునితో రాజు తిరిగి పలికెను - నేనుగు త్తెఁగినకథకు నేను నిశ్చ యముగా నుత్తరము చెప్పెదనని చెప్పి యారాజు త్వరితముగా నాబేతాళునిఁ బట్టుకొని తన వీఁపుమీఁద నెక్కించుకొని బయలుదేరెను- ౧౦౨- ఇది బ్రహ్మ స్వరూపమైన బ్రహ్మాండ పురాణమం దుత్తరఖండమున దేవాంగచరితమున విక్రమార్కోపాఖ్యానమందుఁ బేతాళునిఁ బట్టుకొనుటయన్నది - యిరువది మూడవ యధ్యాయము.

శ్రీసూతః॥ తతో భేతాళరాడాద్యా మతివిస్మయదాయినీ। కథామేవం నృదేవాయ ప్రసకుముపచక్రమే॥ ౧॥ భేతాళః॥ ఆసీత్పురాకృతయుగే విశాలాఖ్యం పురంశుభం। తస్యరాజా సత్యవాదీ నామ్నావీరమహేశ్వరః॥ చిరాయ తస్యసంజాతా పుత్రీపద్మావతీతిచ। పితాతాం పరమప్రీత్యా సర్వశాస్త్రవిశారదాం॥ కారయి త్వాస్వకాంపుత్రీం రాజావీరమహేశ్వరః। కస్మైదేయేతిసంచింత్య పుత్రీపద్మావతీమమ॥ ౪॥ సచివం స్వకమాహూయ వాక్యమే తదువాచహ॥ రాజా॥ మంత్రిన్ పద్మావతీపుత్రీ మమా భూత్ప్రాప్తయావనా॥ ౫॥ తస్యాః పాణిగ్రహః కార్య స్సదితో నీతికోవిద। త్వం విచార్యవరంరమ్యం సమాహ్వయితుమర్హసి॥ ౬॥ తేనేత్యుక్తస్స సచివో బాఢమిత్యేవ మబ్రవీత్। వ్యాదిదేశైన మేవాసౌ రాజా చసర్వ పురోధసం॥ ౭॥ స్వయం పరామృశన్నేవ తత్రతత్రా స్తసై పరం। తతో రాజా స్వయం పుత్ర్యై వరమేకముపాహ్వయత్। ౮॥ ప్రధానోప్యా హ్వయామాస స్వస్యో క్తత్వాత్సకంచన। పురోహితోపితస్యైకం వరమాయాపయ త్తదా॥ ౯॥ త్రయోవరా శ్చాహ్వా

సూతపౌరాణికుఁడు పిమ్మటికథ నాఋషులకుఁ జెప్పుచున్నాఁడు - అంతనాబేతాళరాజు మిక్కిలియాశ్చర్యకరమైన యాకథలలో మొదటికథ నావిక్రమార్కునికొఱకుఁ జెప్పనారంభించెను పూర్వము కృతయుగమందు మిక్కిలి మనోహరమైన విశాలయను పట్టణ మొకటియుండెను - దానికి యథార్థము పలుకునట్టి వీర మహేశ్వరుఁడను రాజు ప్రభువై యుండెను - ౨ - కొన్ని దినములకా రాజునకుఁ బద్మావతియని యొకకొమార్తె గలిగెను - వీరమహేశ్వరుఁడను రాజు కొమార్తెను సకల మయిన విద్యలను జెప్పించి యటుపిమ్మట నాకూతురగు నీపద్మావతి యెవనికిఁదగినదని యాలోచించి తనమంత్రిని బిలిచి యతనితో నిట్లని యొకమాటచెప్పెను - ఓమంత్రీ నాకొమారితయగు పద్మావతికి యౌవనమువచ్చెను - ౫ - ఆమెకుఁ బెండ్లి సేయవలయును కాబట్టి నీతిశాస్త్రముదెలిసిన యోమంత్రీ నీవుమంచి వరునివిచారించి పిలుచుకొనిరావలయును - ౬ - ఇట్లా రాజుచెప్పఁగా నామంత్రి యట్లేచేసెదనని పలికెను - అంత నీరాజు తనపురోహితునిఁబిలుపించి యతనితో నిట్లేచెప్పెను - ౭ - తానునక్కడనక్కడవిచారించుచు నేయుండెను - అంతనారాజు తాను దనకొమార్తెకొకవరునిఁ బిలుచుకొని వచ్చెను - ౮ - మంత్రియును రాజు తనతోఁ జెప్పియున్నందునఁ దా నొకవరునిఁ బిలుచుకొని వచ్చెను - పురోహితుఁడు నాకన్యక కొక వరునిఁ బిలుచు కొని వచ్చెను - ౯ - రాజుచేతను మం

యితా నృపమంత్రిపురోహితైః । సేనాభిర్బహుభిస్సార్ధం పురోపాంతేష్వ వాతరన్॥ ౧౧॥ తతస్తానాగతాన్ జ్ఞాత్వా వరాన్వీరమహేశ్వరః । సత్యబద్ధో భృశంకస్మై దేయాపుత్రీ త్యచింతయత్॥ ౧౧॥ ఏతస్మిన్నంతరేకాలే మహిషీతస్యభూపతేః । స్వభ్రాతృవ్యమహీపాల మాహూయా మాసనత్వరం॥ ౧౨॥ పుత్రీంపద్మావతీంతుభ్యందాస్యామ్యాగమ్యతామితి।సచాగమత్పురంప్రీత్యాతత్పురం స్వబలైర్వృతః॥ ౧౩॥ తస్యాగమనమాజ్ఞాయ స్యాలపుత్రస్య భూపతిః । కార్యాధీనస్స్వమహిషీం భర్త్సయిత్వాబ్రవీదిదం ॥ ౧౪ ॥ అయి దుష్టేకుతస్తేద్య భ్రాతృవ్యస్సముపాగతః । పురమావృత్యతిష్ఠత్సు వరేషు త్రిషుతేష్వమే॥ ౧౫॥ సకథ చెత్వయాహూతో వ్యాకులేమయికర్కశే । భర్త్రైవముక్తాసారాజ్ఞ దుశ్శీలాప్రత్యువాచహ॥ ౧౬॥ యదిమే భ్రాతృపుత్రస్య నదదాసిసుతామిమాం । ఉపభుజ్యవిషంతే గేహం మరామినసంశయః॥ ౧౭॥ ఇత్యుక్తవత్యాం జాయాయాం సభూపాలోతి కాముకః । తస్యాస్తు యన్మతంప్రేమ్ణాం గీచకారమహీపతేః॥ ౧౮॥ తత్రైనలోకేపురుషాస్సర్వే స్త్రీవశగాశ

త్రిచేతను బురోహితునిచేతను బిలువింపఁబడిన యాముగ్గురు వరులు పెక్కుసేనలతోవచ్చి యాపట్టణమునకు సమీపప్రదేశములయందు దిగిరి- ౧౦- అంతవారందఱు వచ్చినవయినను నావీరమహేశ్వర రాజెత్తిఁగి సత్యముచేతఁగట్టబడినవాఁడై యాముగ్గురిలోఁ దనకూతు నెవరికీవచ్చునని చింతించెను ౧౧- ఈ నడుమ నారాజునకుఁబట్టపు దేవియగుభార్య తనయన్నకొమారుఁడగురాజును కూతురగు పద్మావతినిచ్చెద నతిశీఘ్రముగారమ్మనిచెప్పిపంపి పిలుపించెను- అత డును మిక్కిలిసంతోషముతోఁదనసేనతోఁ గూడియాపట్టణమునకు వచ్చెను - ౧౩ - అంతనారాజుతనబావమఱదికొడుకైన రాజువచ్చిన సమాచారమును దెలిసికార్యమునకుఁ బరవశుఁడై తనభార్యమీఁదఁ గోపించుకొనియిట్లనిపలికెను - ౧౪ - ఓసిదుర్మార్గురాలా - ముగ్గురువరులువచ్చి పట్టణమునకుఁ జుట్టును న్నప్పుడు నీయన్నకొమారుఁడేలవచ్చెను - ౧౫ - నేనేమితోఁచక తొక్కటపడుచున్నప్పుడతని నీవెట్లు పిలిచితివే కఠినురాలా - అని ఇట్లు తనపెనిమిటి యనుచుఁగా నాదురాచారురాలు ప్రత్యుత్తరముచెప్పెనోయీ రాజా - ౧౬- నాయన్నకొడుకునకీకూతునునీవీకపోతివానేనునీయెదుట విషమునుదినిచచ్చిపోయెదనుసందేహములేదు - ౧౭- ఇట్లాపెచెప్పఁగా నారాజుమిక్కిలి కాముకుఁడుగనుక నట్లోయొకవిధముగా నాపెయందలి మక్కువచేత నాపెయిష్టమునే

ఖలు। త్యజంతిసత్యంధర్మంచ జహత్యాత్మజబాంధవాః॥ ౧౯॥ త్యజంత్యాచార్యాన్గురూంశ్చైవ భజంతేయోషితోజనాః। తతోరాజావిహాయైతాం స్త్రీవరానాత్మజాం స్వకాం॥ ౨౦॥ స్యాలజస్యైవదాస్యామీ త్యకరోద్బుద్ధిమమాపరాం। తతోరాజమతంజ్ఞాత్వా తేనరాఃకుపితాస్త్రయః॥ ౨౧॥ యుద్ధాయయత్నాన్స్వబలైః పౌరుషం స్వముపాశ్రితాః। రాజ్ఞస్సమాదిశన్నార్జిత్ స్యాలపుత్రస్యతస్యచ॥ ౨౨॥ ఆయోధనేవిజిత్యాస్మాన్వివాహోథ భవిష్యతి। నతిష్ఠతుపురాయోద్ధుం శీఘ్రమాగమ్యతా మితి॥ ౨౩॥ శ్రుత్వాదూతముఖాత్తేషామభిప్రాయం సభూపతిః। మంత్రిణాహూయతైర్మంత్రం విధాతుముపచక్రమే॥ ౨౪॥ విచార్యమంత్రిణ స్తేవై మంత్రంనిశ్చిత్యకంచన। రాజానమబ్రువన్నాజన్నర్వేవీర మహేశ్వరం॥ ౨౫ ॥ మంత్రిణః॥ స్వామి న్నియంత వసుతా కస్మైదేయేతిసుందరీ। నైవవిజ్ఞాయతేస్మాభిర్వదేమకథముత్తరం ॥ ౨౬ ॥ అస్మాకం నాస్తిసామర్థ్యం యోద్ధుంతైరుగ్రవిక్రమైః। తథాప్యేకంవయం బ్రూ

యంగీకరించెనోయి విక్రమార్కమహారాజా- ౧౮- అట్లే లోకమందుఁ బురుషులందఱు స్త్రీలకుస్వాధీనులై యథార్థమును ధర్మమును దనబిడ్డలను బంధువులను విడుతురు - ౧౯ - పూజ్యులను గురువులను విడుతురు జనులు స్త్రీలనుబొందుదురు - అంత నారాజా ముగ్గురివరులనువిడిచి తనకూతురు దనభార్య యిష్టముచొప్పునఁ దనబావమఱఁది కొడుకునకే యిచ్చునట్లు నిశ్చయించెను - అంత నావచ్చినవరులుముగ్గురు రాజునభిప్రాయమునెఱింగి కోపగించినవారై తమపౌరుషము నాశ్రయించి తమ సేనలతోఁగూడి యుద్ధసన్నద్ధులై రాజునకు నతనిబావమఱఁది కొడుకునకుఁజెప్పి పంపిరోయి విక్రమార్కమహారాజా-౨౨-యుద్ధమందు మమ్ముజయించిపిమ్మటఁ బెండ్లి చేసికొనవలయునుగాఁబట్టి వివాహమటుండుగాక ముందుమాతో యుద్ధమునకు బయలుదేరి రావలయునని వారు చెప్పిపంపిన యభిప్రాయమును దూతవలనఁ దెలిసికొని యారాజు మంత్రులనుబిలిచి యాలోచనముసేయ నారంభించెను- ౨౪- ఓవిక్రమార్క మహారాజా- అంతనామంత్రులందఱు నాలోచించి యొకవిధమైన యాలోచనమును నిశ్చయించి యందఱొకటిగా నావీరమహేశ్వరుఁడను రాజునుగూర్చి యిట్లనిచెప్పిరి- ౨౫- మహాప్రభో- మిక్కిలిసౌందర్యవంతురాలైన యీమీకూతురెవని కొఱకుఁదగినదో మాకుఁ దెలియలేదు మేమెట్లుత్తరము చెప్పుదుము- ౨౬ - ఈవచ్చి యున్న మిక్కిలిపరాక్రమముగలరాజులతో యుద్ధము సేయను

మోరాజన్ స్తైమంత్రమార్జనం ॥ ౨౭ ॥ అనాత్తకోప స్సంత్రస్తాయాశ్శక్యతే స్మాభిరీరితుం । ఇత్యుక్తో మంత్రిభీరాజా సాంత్వయన్నిదమబ్రవీత్ ॥ ౨౮ ॥ యుష్మాకం రోచతే మత్యాం యత్తన్మేకిం నరోచతే మాశ్రైష్టబ్రూతయుష్మాభిః కృతామాలోచనాం మమ॥ ౨౯॥ తేనేత్యుక్తాః ప్రధానాస్తే కథయామాసురస్యతాం। పురస్యాస్య బహిర్దేశే కుండం ప్రజ్వాల్యవై మహత్॥ ౩౦॥ తత్పురస్థాపయ సు తాంవరాణ్శ్చ చతురోపృథ। నివేశయ చతుర్దిక్షు సమ్మితేష్వస్థలేషుచ ॥ ౩౧ ॥ ఏవం కృత్వా వరాన్బ్రూహి చతురస్తానథప్రభో । యోవాద్రుతముపాగమ్య కరంపుత్ర్యా గ్రహీమహైవై ॥ ౩౨॥ గృహ్ణీయాత్తస్య దాస్యామి త్వేనంకురుమహామతే। బేతాళః॥ ఏవముక్తో నృపోమాత్యైర్యథోక్తమకరోత్తథా ॥ ౩౩ ॥ ప్రజ్వాల్య సుమహత్కుండం పురాద్బహిరథాత్మజాం । భూషాదిభిరలంకృత్య సన్నివేశ్య మహీపతిః॥ ౩౪॥ సమస్థలగతాణ్ దిక్షు చతిస్రృష్వపితా న్వరాణ్ గృహ్ణీధ్వమేవం కుండస్థాం వ్యాదిదేశనృపసత్తమః ॥ ౩౫ ॥ రాజ్ఞాచైవం సమా

మాకుశక్తిలేదు - అయిన నోయి రాజా మీరు మేము చక్కని యాలోచన మొకటిచెప్పెదము- ౨౭- తాముకోపమునుబొందక దానివినుటకైన మేముచెప్పఁగలము - అనిమంత్రులుచెప్పఁగా నారాజు మంత్రులతోఁ దిన్నని మాటలాడు చునిట్లనెను- ౨౮- మీమనస్సునకుసరియనితోఁచినదినామనస్సునకుసరిగానుండదా యేమి - కాబట్టిభయపడవలదు మీరుచేసినయాలోచనమునునాతోఁజెప్పుడు- ౨౯ - ఆరాజిట్లు చెప్పఁగా నామంత్రులాయాలోచనము నారాజుతో నిట్లనిచెప్పిరి - ఓదొడ్డవాఁడైనరాజా యీపట్టణమునకు వెలపల నొకగుండము న్రద్రవ్వించి దానియందగ్నిని జక్కఁగాఁబ్రజ్వలింపఁజేసి యాగుండముముందరనీకూతునునిలిపి యంత నావరుల నలుగురిని బిలిచి నాలుగుదిక్కులయందు సమమైనదూరములలోనిలుపుము- ౩౧- ఓరాజా యిట్లుచేసి యంత నానలుగురువరులనుగూర్చిమీలోనెవడతివేగముతోవచ్చినాకూతునిచటఁబాణియుందుఃబట్టుచున్నాఁడో వానికినాకూతునిచ్చెదనని చెప్పుము- ఇట్లుచేయుమయ్యా బుద్ధిశాలీ - అనియీప్రకారమామంత్రులుచెప్పఁగా నారాజు వారుచెప్పిన రీతిగానేచేసెను- ఆరాజుపట్టణమువెలపల హోమగుండము నొకదానిద్రవ్వించి యంతదనకూతునకుసొమ్ములుమొదలగువానినెల్లదొడగియలంకరించియాగుండముదగ్గిరనిలిపియాగుండమునకునాలుగుదిక్కులయందుసమమైనచోట్లయందున్న యావరులనుబిలిచి యాగుండముదగ్గిరనున్న యాతనకూతునుగ్రహింపుడ

దిష్టా స్తేహం పూర్వేక యావరాః । జగృహుస్సహసాగత్యా ఛైకదైవ నృపా త్మజాం॥ ౩౮॥ ఆకర్షణాంతర స్తస్వీం తే మమేతిమమేతిచ । తేషామాకర్షణం బాలా శోధుకామాతిదుఃఖితా॥ ౩౯॥ నిపపాత తదాకుండే మహాజ్వలన సంకులే । తతస్తాం నిహతాం దృష్ట్వా శలభామివపావకే॥ ౩౦॥ చత్వారోరాజపుత్రా స్తేశోకమాపుఃపరంతథా। హాసుందరిహతాసీతి తేషామేకోతిసాహసీ॥ ౩౯ ॥ తస్మిన్‌దీప్తానలేకుండే నిపపాత నృపర్షభ । తస్యాం మోహాత్పరో రాజన్ స్తీర్థయాత్రా పరోయయౌ॥ ౪౦॥ అపరో భిక్షుకోభూత్వా దేశభ్రమణతత్పరః । భిక్షాశనోవీతరాగో వివిధా న్విషయాన్యయౌ॥ ౪౧॥ చతుర్థోన్యఃపురేతస్మిన్నటన్ భిక్షాశనంస్పృహః । కృత్వాతుమంటపంతస్యకుండస్యోపరిశోభనం॥ ౪౨॥ ఆకారయిత్వాపుష్పాణామారామంతత్రనిరాపతిః। తన్మంటపేశివామేకాం ప్రతిష్ఠాప్య స్తపూజయత్ ॥ ౪౩ ॥ తతస్సభిక్షుకోరాజ న్విషయభ్రమణోద్యతః । కాలేంకదాచిదాసాద్యకంచిత్కాలంనినాయసః॥౪౪॥

నిపలికెను-ఆరాజుచేతనీరీతినిజెప్పబడిన యూవరులందఱునేనుముందునేనుముందనిపఱుగెత్తుకవచ్చి యేకకాలమందేయందఱునారాజుకూతునుబట్టుకొనిరి- ౩౮-అంతనానలుగురునాచిన్నదాని యీపెనాదినాదనిపట్టియీడ్చిరి-ఆబాలిక వారియీడ్పునుసహింపఁజాలక మిక్కిలిదుఃఖపడినదై యగ్ని మిక్కిలిదగదగమనిమండుచున్న యాగుండమందుఁబడెను - అంతనిప్పునందుఁబడిన మిడుతవలెమృతిబొందినయాబాలికవిషయమందారాజపుత్రులునలుగురు మిక్కిలిదుఃఖమునుబొందిరి - వారిలో మిక్కిలి సాహసకృత్యముగలవాఁడొకఁడో సౌందర్యముగలచిన్నదానాచచ్చితివాయని యామండుచున్న గుండమందుఁబడెనోయి రాజశ్రేష్ఠుఁడైన విక్రమార్కుఁడా - మఱియొకఁడాపెయందుఁదనకుఁగలిగియున్న మోహముచేత నాపెచావఁగా దీర్ఘయాత్రలుచేయనుద్యుక్తుఁడైపోయెను - ౪౦ - మఱియొకఁడుబిచ్చగాఁడై దేశములఁదిరుగుచు నొకపదార్థమందపేక్షలేనివాఁడై భిక్షమెత్తిన యన్నమునుదినుచు కొన్ని దేశములనుండి మఱికొన్ని దేశములకుఁబోవుచుండెను - ౪౧ - వారిలో నాలవవాఁడగు మఱియొకఁడాపట్టణమందేబిచ్చమెత్తియాయన్నముతినుచు నాకుండముమీఁదసుందరమైనమంటపము నొకదానిగట్టుకొని దానిదగ్గర నొకపూలతోటవేయించుకొని యామంటపమందొక గౌరిని బ్రతిష్ఠచేసి పూజించుచుండెను- ౪౩- తరువాత నాదేశములుదిరుగనుద్యుక్తుఁడైన భిక్షుకుఁడొక కొన్నాళ్లకుఁ గాళీపట్టణమునకుఁబోయి యక్కడ గొన్నిదినములఁగడపెను- ౪౪- తరువాత నొకప్పు

ఏకదాసక్షుధార్తో౽సౌ తస్యాం విప్రస్యదుర్గతేః । గత్వాసద్మాస్యగృహిణీమా తిథ్యం సమయాచత॥ ౪౫॥ సాసాధ్వీపూజయిత్వైన మాదరాద్భూసురాంగ నా । అభావాత్సద్గృహేకించిత్పరార్థ్యస్యాబ్రవీదిదం॥ ౪౬॥ భో బ్రహ్మన్మమ భర్తాద్య యాచ్ఞార్థం విపణిం గతః । గృహేకిమపినాస్తీహ తాదనస్య తవా నఘ॥ ౪౭॥ తస్యాగమనపర్యంతం తిష్ఠభుంక్త్వాగమిష్యసి । ఇత్యుక్తస్సతయా భిక్షురబ్రవీత్క్షుధితఃపరం॥ ౪౮॥ తావచ్ఛక్ష్యామి నస్థాతుం తాత్తీవ్రాజా యతేమమ । పతిస్తేయావదాగచ్ఛేద్యాచకస్సపతివ్రతే॥ ౪౯॥ ఉక్తం నాస్తీతి చేద్యామి నోచేద్దేహీహ భోజనం । తస్మిన్నేవం బ్రువాణేతు సాగత్వాన్య గృహాంతతః॥ ౫౦॥ ఆజహారమహారాజతండులాన్ప్రణమంజసా । కుర్వంత్యాం సత్వరం తస్యాం పాకం తస్యారుదచ్ఛిశుః॥ ౫౧॥ రుదో౽ధతం తతోమాతా త స్యాం చుల్ల్యామపాతయత్ । భిక్షోరస్యాథ భుక్త్యైతి తదన్నం పర్యవే షయత్॥ ౫౨॥ దృష్ట్వాసశోచచ్ఛత్కర్మహాహేత్యుక్త్వాబ్రవీదితి । అప శ్యం కర్మహాహంత నాహం శివశివేదృశం॥ ౫౩॥ ప్రక్షిప్తఃపావకేబాలో౽న్నం

డకట్టాపట్టణమందు మిక్కిలి యాకలి గొన్నవాఁడై యొక దరిద్రునింటికిబో యి యతనిభార్యను దనకాంతిథ్యమిమ్మని యడిగెను- ౪౫- పతివ్రతయైన యా బ్రాహ్మణస్త్రీ మిక్కిలిప్రీతితో నాభిక్షుకునిఁబూజించి తనయింట నేమియులే కుండుటవలన నతనితోనిట్లనెను- ౪౬- ఓబ్రాహ్మణుఁడా నాపెనిమిటి యిప్పు డుయాచింపనంగడివీధికిఁబోయియున్నాఁడు - నీకన్నదానముచేయుట కిప్పు డిక్కడ నింటియందేమియు లేకున్నది మహానుభావుఁడా- ౪౭- ఆయనవచ్చు నంతవరకుఁ దాముండి భోజనముచేసిపోవలయును. అనియాపెచెప్పఁగా మి క్కిలి యాఁకలిగొనియున్న యాభిక్షుకుఁడు మరలనాపెతోనిట్లనెను- ౪౮- ఓ పతివ్రతా నీపెనిమిటి యాచనకు బోయినవాఁడే వేళకు వచ్చునో యంతవఱకు నేనుదాళఁజాలను నాకాకలి మిక్కిలి యధికమైబాధించుచున్నది- ౪౯- లేదం టివాపోయెదను- అటుగానిపక్షమందిప్పుడన్నము పెట్టుము- అనియాయనయీ ప్రకారముచెప్పఁగా నంతనాపె మఱియొకరింటికిఁబోయి శీఘ్రముగా బియ్య మప్పుతెచ్చెనోయి రాజా - అట్లు తెచ్చిన బియ్యము నాపె వంటచేయుచు న్నప్పుడా బిడ్డ మిక్కిలి యేడ్చుచు నాపెకుం బనికడ్డముగారాఁగా నంత దల్లి యైన యాపె యాబిడ్డనెత్తి వంటపొయిలో వేసెను - తరువాత వండినయ న్నము నీభిక్షునకుఁగుడువుమనివడ్డించెను ౫౨- ఆభిక్షుకుఁడుచూచి హాహా యని దుఃఖించుచు నిట్లనెను- హా అయ్యో శివశివ నేనిదివఱకిట్టికార్యము నెచ్చ

భుజేతత్కథం శుభే । నాహమన్నమిదంద త్తం శిశుఘ్నాయ యత్త్వయామ మ॥ ౫౪॥ భుంజేయాన్నం సమాగచ్ఛేత్సబాలః పూర్వవత్సునః । ఇత్యేవము క్తవంతంతం ప్రార్థయామాస సాంగనా॥ ౫౫॥ తస్మిన్న నంగీకుర్వాణే సర్వ థాప్రార్థితేపిచ । ఏతస్మిన్నంతరే తస్యా భర్తాగృహముపాగతః॥ ౫౬॥ వివా దమనయోర్విప్ర శ్రుత్వా చాతిథిభార్యయోః । అభిమంత్ర్య జలంపుల్యాం ప్రోక్షయామాసతత్రసః ॥ ౫౭ ॥ సబాలః ప్రాగ్వముత్థాయ కింకిణీ రవసంకు లం । కలసి తోంతికం ప్రాపపితుర్మంత్రప్రభావతః॥ ౫౮॥ దృష్ట్వాసౌతస్యమా హాత్మ్యం బ్రాహ్మణస్య మహాత్మనః । విస్మయం పరమాపన్నో వాక్యమేతదు వాచహ ॥ ౫౯ ॥ భగవం స్తంమహామంత్రం మమదేహిదయానిధే । భూయా సంప్రాప్తకా మోహం మంత్రదానేనతేనతే॥ ౬౦॥ ఇత్యేవం యాచితస్తేన భి క్షుణా సమహీసురః । అబ్రవీత్పరిహారం తవదేయంనేతివై భృశం॥ ౬౧ ॥ ఆ పోశనంకరేధృత్వాభిక్షుకః పునరబ్రవీత్ । ఇమంమంత్రంనమేబ్రూయా భుంజే యయదినేతితం ॥ ౬౨ ॥ విప్రస్సోపరిహార్యత్వాదాతిథావసరేతదా । తథే

టంజూడలేను- ౫౩- ఓపతివ్రతా - బాలుండు నిప్పునందు వేయంబడెను నేనెట్లా యన్నమును భుజింతును- శిశుహత్య చేసిన నీవిచ్చినయీయన్నము నాకుందగిన దికాదు- ౫౪- ఆబిడ్డ మరల మునుపటివలె వచ్చినపక్షమందు నేనాయన్నము నుగుడుతును - అని యిట్లుచెప్పిన యాభిక్షుకుని నా బ్రాహ్మణస్త్రీ వేడుకొనె ను- ౫౫- ఎన్ని విధముల నాపె ప్రార్థించిన నతడంగీకరింపకుండంగా నింతలో నాపెపెనిమిటి యింటికివచ్చెను - ౫౬ - ఆబ్రాహ్మణుండు తనభార్యకు నతిథికిజ రుగుచున్న వివాదమునువిని యుదకమునభిమంత్రించి యాపొయ్యియందుంజ ల్లెను- ౫౭ అంత నాబిడ్డ మునుపటివలెం దనతండ్రి మంత్రమహిమచేత నాపొ య్యిలో నుండిలేచి చిరుగంటలమ్రోతతో నవ్వు క్తమధురముగనవ్వుచు దగ్గర కువచ్చెను - ౫౮ - అంత నాభిక్షుకుండు మహానుభావుండై న యాబ్రాహ్మణు నిశక్తిం జూచి యాశ్చర్యపడి యిట్లని యతనితో నొకమాటచెప్పెను- ౫౯- దయకుగనిమై షడ్గుణై శ్వర్య సంపన్నుండై యుండెడు నో బ్రాహ్మణుడా - ఆమహామంత్రమును నాకుపదేశింపుము- ఆమంత్రమును నీవునాకిచ్చుటచేత నా కోరిక సిద్ధింపగలదు - ౬౦ - ఇట్లనియాభిక్షుకునిచేత నడుగంబడినవాడై యా బ్రాహ్మణుడు తానా మంత్రమును జెప్పంజాలనని పరిహారముచెప్పెను- ౬౧- ఆభిక్షుకుండుచేత నాపోశనమునుబట్టుకొని నీవీమంత్రమును నాకుం జెప్పనిపక్ష మున నేను భోజనముసేయునని మరల నాబ్రాహ్మణునితోం జెప్పెను- ౬౨- ఆ

తృపదిదేశే నం మంత్రతస్యమహీపతే॥ ౬౩॥ భిక్షుకస్తు తతోభుక్త్వాశు చిభూత్వాప్రయత్నతః। అభిమంత్ర్యజలంప్రోక్షత్పరీక్షార్థంమృతేఖరే॥ ౬౪॥ బభూవనిర్గతప్రాణః ప్రాప్తప్రాణ స్సరాసభః। సభిక్షు రథసం హృష్టో విశాలంపురమాయయా॥ ౬౫॥ ఖాత్వాకుండంతతస్తోయమభిమంత్ర్యాభ్యమార్జయత్ ।తదామంత్రప్రభావేనసోత్థితాన్నృపనందనా॥౬౬॥ తయాసహామృతఃకుండేపయోజాయతవై తదా । వీతరాగో మహారాజ అగత స్తీర్థయాత్రికః॥ ౬౭॥ సతిస్యాఃపుణ్యతీర్థేషు పిండదానాదికాక్రియాః । కృత్వాసౌ దైవయోగేన తత్పురంసముపాగతః॥౬౮॥ సతాంజీవవతీంజ్ఞాత్వామమపత్నీత్యవోచత।కృత్వా రామంచపరిత స్తస్యకుండస్యయఃస్థితః॥ ౬౯॥ సమేపత్నీతిజగ్రాహజీవితాం రాజకన్యకాం । అపరావప్యుభౌరాజ న్నేవం జగృహతుశ్చతాం॥ ౭౦॥ తేషాం చతుర్ణాం కన్యేయం పత్నీస్యాద్రాజకన్యకా । సంశయో జాయతేభూయాంస్తన్నేవదమహామతే॥౭౧॥శ్రీసూతః॥ ఇతిపృష్టస్తే స్తేన భేతాళేనసభూసురాః।వి

తిథ్యమిచ్చునపుడు కోరినదాని కభ్యంతరముచెప్పఁగూడదు గనుకనంతనాబ్రాహ్మణుడట్లేయని యామంత్రము నుపదేశించెనయా రాజా - ౬౩ - అంత నాభిక్షుకుఁడుభోజనముచేసి పరిశుద్ధుఁడై యామంత్రమును బరీక్షింపను జచ్చియున్నయొకగాడిదెయందు జలమునుమంత్రించి ప్రోక్షించెను- ౬౪- అంతనదివఱకుఁ బ్రాణముపోయి చచ్చిపడియున్నయాగాడిద యామంత్రము మహిమచేతఁ బ్రాణమునుబొందినదాయెను- తరువాత నాభిక్షుకుఁడు సంతోషించినవాఁడై విశాలపట్టణమునకువచ్చెను- ౬౫- వచ్చి పూర్వమారాజపుత్రిపడిన గుండము ద్రవ్వి జలమునుమంత్రించిప్రోక్షించెను- అప్పుడామంత్రముమహిమచేత నారాజకూతురాగుండములోనుండిలేచెను- ౬౬- ఆపెతోఁగూడనాగుండమందుబడిచచ్చినవాఁడు నాపెతోఁ గూడ నాగుండములోఁ బుట్టెను - వైరాగ్యమునుబొంది తీర్థయాత్రలుచేయుచున్నవాఁడు వచ్చెనోయి రాజా - ౬౭ - ఆతీర్థయాత్రకుఁబోయినవాడక్కడిపుణ్యతీర్థములయందాపెకుఁబిండదానము మొదలగుక్రియలుచేసి దైవవశమువలన నా విశాలపురమునకువచ్చెను- ౬౮- అతఁడా చిన్నది బ్రతుకుటనుజూచి నాభార్యయనెను- ఆగుండమునకుఁ జుట్టుతోటవేసికొని యెవఁడుండెనో యతఁడు నప్పుడు బ్రతికిన యారాజపుత్రి నాకు భార్యయని పట్టుకొనెను - తక్కిన యిద్దరు నిట్లె యాపెను బట్టుకొనిరి- ౭౦- ఆరాజపుత్రి యానలుగురిలో నెవనికి భార్య కాఁదగునని నాకుఁ బెద్ద సందేహముకలుగుచున్నదోయి మిక్కిలిబుద్ధిశాలివైయైన విక్రమార్కుఁడా యావిషయ

క్రమార్కో-బ్రవీద్వాక్యము త్తరంతస్యబుద్ధిమాన్ ॥ ౭౨॥ యోకరోత్సర్వతీర్థేషు తస్యాసై వాపనక్రియాః । తంతస్యాఃపుత్రఇత్యాహు స్సయోగ్యా తస్యకస్య కా। ౭౩॥ మృతాముత్పాదయామాస యస్తుమంత్రప్రభావతః । సపితేత్యుచ్య తేతస్యా స్తతోవోఢుం హినార్హతి॥ ౭౪॥ యస్సజాతస్సహతయా సోదరశ్చదాహృతః । యోవస త్తత్రవై స్నేహం మృతాయా మత్యజస్సధ॥ ౭౫॥ తామేవానుస్మరన్నిత్యం రక్షన్ తత్ స్థలమాదరాత్ । తస్యైవ రాజపుత్రీసా భవేత్పత్నీ నసంశయః॥ ౭౬॥ ఇతిదత్తోత్తరేతస్మి న్విక్రమార్కే మహీపతౌ। అవధూయన్విదుద్రావ భేతాళ స్తం వటంప్రతి॥ ౭౭॥ సరాజా పునరాసాద్య తం వటం సుమహాబలః । భేతాళం పూర్వవద్బధ్వా జటాభి స్తస్య సాహసీ॥ అభిమాన్యుద్వహ న్స్కంధే ప్రయయౌయత్రయోగిరాట్ । తముద్వహంతం గచ్ఛంతం విక్రమార్కం మహాబలం ॥ ౭౮ ॥ పునరేవాబ్రవీద్గాధాం భేతాళో భూతనాయకః । ఏవమేవ కథాదివ్యా బేతాళేన మహాత్మనా॥ ౮౦॥ చతు

మును నాకుఁజెప్పుము- ౭౧- ఈప్రకారమాబేతాళునిచేత నడుగఁబడినవాఁడై మిక్కిలి బుద్ధికుశలతగల యావిక్రమార్కుఁ డతనికు త్తరముచెప్పెనోయి బ్రాహ్మణులారా- ౭౨ - వారిలో నెవఁ డన్ని పుణ్యతీర్థములయందు నాపెకుఁ దర్పణక్రియలుచేసెనో వాని నాపెకుఁబుత్రుఁడందురు కావున వానికాపె యోగ్యురాలుగాదు - ౭౩ - చచ్చిన యాకన్యను మంత్రముమహిమచేతఁ బుట్టించినవాఁడాపెకుఁ దండ్రియని చెప్పఁబడును గనుక నతఁడాపెను బెండ్లియాడ నర్హుఁడుగాఁడు - ౭౪ - ఆపెతోఁగూడ నాగుండమందుఁబుట్టిన వాఁడాపెకు దోడఁబుట్టువని చెప్పఁబడును ఆపె చచ్చిన నాపెయందు స్నేహమును వదలక యక్కడనేయున్నవాఁ డెల్లప్పు డామెనేతలంచుచు నామె యుండు చోటును గాపాడుచుండెను గనుక నారాజుకూతు రతనికే భార్యయగు నీయంశమందు సందేహములేదు - ౭౬ - ఈప్రకార మాబేతాళుఁడడిగిన ప్రశ్నమునకు విక్రమార్కుఁడు త్తరముచెప్పఁగా నాబేతాళుఁడువిదిర్చుకొని మరలఁ దానుండు మఱ్ఱిచెట్టునుగూర్చిపోయెను- ౭౭- మిక్కిలి బలముగలవాఁడగు నారాజు మరల చెట్టుదగ్గిరకుఁబోయి యాబేతాళుని మునుపటివలె వానిజడలచేతఁగట్టి మిక్కిలిసాహసముగలవాఁడై భుజశిరస్సుమీఁదనుంచి మోచుకొనుచుఁ బాటలపట్టణమునకువచ్చెను- తన్ను మోచికొనుచుఁబోవుచున్న మిక్కిలి బలవంతుఁడగు నావిక్రమార్కునిఁగూర్చి భూతములకుఁ బ్రభువగు బేతాళుఁడు మరల నొకకథ చెప్పెను - ఇట్లే యామహానుభావుఁడైన బేతాళుఁడా విక్రమార్కున కిరు

ర్వింశతిసంఖ్యాకా ఉక్తా స్తస్మై మహీభుజే। తాసామదాదుత్తరంతు ససమాధానపూర్వకం ॥ ౪౧ ॥ విక్రమార్కోతి మేధావీ సర్వశాస్త్ర విశారదః । దత్తోత్తరం మేదినీశం భేతాళో వాక్యమబ్రవీత్ ॥ ౪౨॥ రాజ స్త్వమసి సర్వజ్ఞ స్త్వం హి సాక్షా ద్బృహస్పతిః । త్వయాహి సదృశః కశ్చి న్నాస్త్యే వాత్ర మహీతలే॥ ౪౩॥ వక్ష్యామ్యహం కథాం దివ్యాం పంచవింశతికాం పునః । తస్యా స్త్వముత్తరం దత్వా కృతకృత్యో భవేన్నృప॥ ౪౪॥ ఇత్యుక్త్వాసకథాం దివ్యాం వక్తుం సముపచక్రమే । అసీచక్రపురం పూర్వం వంగదేశేసుశోభనం॥ తస్మిన్నాస్తాముభేవేశ్యే సురూపేమాతృనందనే । సుందరీరూపవత్యాఖ్యేస్వధర్మనిరతేచిరం॥ ౪౬॥ అలాభాత్తేషభేత్రత పురేకృఛ్రిమవాప్యచ । త్యక్త్వాతద్యయతూరాజ న్పురం ప్రతిపురాంతరం॥ ౪౭॥ రాజాతతోపిరామాఖ్యో వీతరాజ్యఃపరై ర్యుధి । పరాజితోనష్టభార్య స్సపుత్రస్స్వపురంగతః॥ ౪౮॥ నిర్గతౌతౌపితాపుత్రౌ తస్మాచ్చక్రపురాదుభౌ । యేనాధ్వనాగతే వేశ్యే పురాన్మాతృసుతేఉభే॥ ౪౯॥ పితాపుత్రావగమతాం చాధ్వనాతేనతావుభౌ । దృష్ట్వా

వదినాలుగు దివ్యములైన కథలనుజెప్పెను - మిక్కిలి బుద్ధిమంతుఁడును సమస్తశాస్త్రములఁ దెలిసినవాఁడు నగుపట్టి యావిక్రమార్కుఁడా కథలకు సమాధానమగునట్లు త్తరము చెప్పెను - ఇట్లు త్తర మిచ్చిన యావిక్రమార్కుని గూర్చి బేతాళుఁ డిట్లనెను. ౪౨- ఓయిరాజా నీవన్నియంశములు తెలిసినవాఁడవు నీవు బృహస్పతివె ఈభూమియందు దేవఁడును నీతోసమానుఁడుకాఁడు- ౪౩- నేను దివ్యమైన యిరువదియైదవ కథను జెప్పెదను దాని కుత్తరముచెప్పిన నీవు కృతకృత్యుఁడవగుదువోయి రాజా - ౪౪ - అనియిట్లుచెప్పి యాబేతాళుఁడు దివ్యమైన కథను జెప్పనారంభించెను . పూర్వము వంగదేశమందుఁ జక్రపురమనియొకపట్టణము మిక్కిలి యందమగునది యుండెను - ౪౫ - అపట్టణమందు బహుకాలమునుండి మంచిరూపముగలయట్టియుఁ దమ ధర్మమునుదప్పనియట్టి తల్లి కూతులగు వేశ్య లిద్ద రుండిరి - అందు దల్లి పేరు సుందరి కూతుపేరురూపవతి- ౪౬- వారిద్దరు నాపురమందుఁ దమకేలాభము లేకుండుటవలన మిక్కిలికష్టపడి యాపట్టణమును విడిచి మఱియొక పట్టణమునకుఁ బోను బయలుదేఱిపోయిరోయి రాజా - ౪౭ - తరువాత నాపట్టణము రాజు రాముఁడనువాఁడు తనరాజ్యమునుబోఁగొట్టుకొని శత్రువులచేత నోఁడగొట్టఁబడినవాఁడై తనభార్యచావఁగాదనకొడుకుతోడఁదనపట్టణమునుజేరెను- ౪౯- ఆతండ్రి కొడుకు లిద్దరు నాపట్టణమునుండి బయలు వెడలిరి - ఆపట్టణమునుం

పదాం కితా స్వత్రతయోశ్చ గతయోఃపురః॥ ౯౦॥ వేశ్యయోః పితరం వాక్య మితిపుత్రోభ్యభాషత । అస్మిన్నధ్వనిభోతాత గతేనాద్యావ్యభావిహా॥ ౯౧॥ నారీం త్వముద్వహాతయో ర్యాతాం పృథుపదాంకితా । హ్రస్వ పాదాం కితాం నారీముద్వహేయమహంతుతాం॥ ౯౨॥ ఏవముక్తఃపితాపుత్రే ణాబ్రవీత్సత థేతిచ । గచ్ఛంతావితితౌనార్యౌ తే ఉపాగమతాశుభ ॥ ౯౩ ॥ పితాథ పూర్వసమయాత్పుత్రీంపృథుపదాంకితాం। ఉపయేమేమాతరంతుపుత్రోహ్రి స్వపదాంకితాం ॥ ౯౪ ॥ తతస్తాతుపితాపుత్రౌ పుత్రీమాత్రో స్తయో స్తథా । స్త్రియశ్చ జనయామాసతుఃపుత్రా న్సుకరా న్నృప॥ ౯౫॥ శౌంతా వన్యథి రేచైవతేపుత్రా రాజశేఖర । తేషామన్యోన్యస్య సంబంధాహ్వానం కిం వద బుద్ధిమన్ ॥ ౯౬ ॥ శ్రీసూతః॥ ఇతిపృష్టో భూతభర్త్రా విక్రమార్కో ద్విజోత్తమాః । తత్సంబంధమజానన్న సశంక శ్మాస్త్రిగహీతం॥ ౯౭॥ జగామమార్గం స్వం రాజాతూష్ణీం భూత స్తముద్వహన్॥ ఇతిశ్రీ బ్రహ్మోక్తే - బ్రహ్మాం

డి బయలుదేరి పోయిన యాతల్లి కూతులగు వేశ్య లేత్రోవను బోయిరో యాత్రోవనే యాతండ్రి కొడుకులును బోయిరి - అప్పుడు ముందుపోయిన యావేశ్యలయడుగులను త్రోవయందుఁజూచి యారాజుకొడుకు తండ్రితోనిట్లనెను - ఓనాయనా యీత్రోవ నిద్దరు స్త్రీలు పోయియున్నారు- ౯౦- వారిలో నిద్దరిలో నెవతె పెద్దయడుగులు గలదో యామెను నీవు పెండ్లి యాడుము చిన్నయడుగులుగల దాని నేను బెండ్లి యాడెదను - ౯౧ - ఇట్లు కొడుకు చెప్పఁగాఁ దండ్రి యట్లే యని యంగీకరించెను - ఇట్లు నిశ్చయముచేసి కొని పోవుచు వారిద్దఱు నా ముందు పోయిన స్త్రీలను సమీపించిరి- ౯౩ - అంతనాతండ్రి తొలుతఁ జేసికొన్న నిబంధనము ప్రకారము పెద్దయడుగులదానినిబెండ్లి చేసికొనెను - కొడుకు చిన్న యడుగులుగలదానిని బెండ్లియాడెను- ౯౪- తరువాత నాతండ్రి కొడుకులా ప్రకారము తల్లి కూతురిగు నావేశ్యలయందుఁగూతులను మంచికొడుకులను గలుగఁజేసిరోయిరాజా-౯౫- ఆబిడ్డలుశాంతిపరులై వృద్ధిఁబొందిరి - ఓయి మిక్కిలి కుశలతగల విక్రమార్క మహారాజా వారొకరొకరి కేమిసంబంధముగల వారుగా నుందు రొకరినొకరెట్లు పిలుచుకొందురు చెప్పుము- ౯౬- ఓ బ్రాహ్మణోత్తములారా పిశాచ నాథుఁడగు నాబేతాళునిచేత నీరీతినడుగఁబడి విక్రమార్క మహీపాలుఁడా శాస్త్రనిందితమైనసంబంధమును దెలియకసంశయముతోఁగూడినవాఁడై యతనిమోచికొనుచు నూరకతనత్రోవనుబట్టిపోయెను - ఇది బ్రహ్మస్వరూపమగు బ్రహ్మాండపు

డపురాణే - ఉత్తరఖండే - దేవాంగచరితే - విక్రమార్కోపాఖ్యానే - బేతాళపంచవింశతి కథా కథనంనామ - చతుర్వింశోధ్యాయః.

శ్రీసూతః॥ ఏవంగత్వా శోతిదూరంశు శ్రావమధురస్వనం॥ తంత్రీలయ సమాయుక్తం దివ్యగానం మహాద్భుతం॥ ౧॥ శ్రోతౄణాం శ్రోత్రమధురం మనస్తుష్టివివర్ధనం । చింతయామాస సతదా రాజ రాడ్గీతకోవిదః॥ ౨ ॥ అహోగీతస్య మాధుర్యం కేవవాగీయతేత్రవై । కయా వాగీయతేనాహం జానామీతివితర్కయన్॥ ౩॥ తతోద్రుతపదంగత్వా దదర్శమహతీం శిలాం॥ అధిష్ఠాయమహావీణాం గృహీత్వా మంజుళస్వనాం ॥ ౪ ॥ గాయంతీం సుస్వరంగీత మీశ్వరస్తుతిసంయుతం । శ్యామాం దివ్యాంగనాం కాచిత్ విక్రమార్కమహీపతిః॥ ౫॥ తస్యాస్సమీపమాగత్య తల్లావణ్య విమోహితః । ఉవాచవాక్యం మధురం యుక్తియుక్తం మహీపతిః॥ ౬॥ కాసిత్వం పద్మపత్రాక్షి వీణాగానవిచక్షణే । మాతంగీవావరారోహే వల్లకీ వాదనప్రియా॥ ౭॥ య

రాణమునం దుత్తర ఖండము నందు దేవాంగ చరితమందు విక్రమార్కోపాఖ్యానమందు బేతాళుఁ డిరువది యైదు కథలు చెప్పుట యన్నది యిరువది నాలవయధ్యాయము.

ఈ ప్రకారమా విక్రమార్కుఁడు బహు దూరముపోయి వీణతంతుల యులతోఁ గూడినట్టియు మనోహరమైన నాదముగలయట్టియు వినువారికిం జెవులకింపయి మనస్సునకుసంతోషమును వృద్ధిఁబొందించునట్టి యుత్యాశ్చర్యకరమైన దివ్యసంగీతమునువినెను - సంగీతవిద్యావేదియైన యారాజప్పు డిట్లని యాలోచించెను - ఔరయేమీ సంగీతము సొగసు - ఇక్కడ నెవ్వఁడుపాడుచున్నాఁడు - ఎవతెపాడుచున్నది నాకుఁదెలియలేదని యాలోచించుచు నక్కడనుండి త్వరత్వరగా మఱి కొంచెముదూరముపోయి యక్కడ నొకపెద్దఱాతిమీఁదఁగూర్చుండి గొప్పవీణనెత్తికొని మంచిస్వరముగలిగి యీశ్వరునిస్తోత్రముతోఁగూడియున్నసంగీతమునుపాడుచు మధురమైనకంఠనాదముగలిగియున్న యౌవనమధ్యస్థురాలగు నొకదివ్యస్త్రీని విక్రమార్కుఁడుచూచెను- ఆపె దగ్గరఁబోయి యాపెసౌందర్యమునకు నాశ్చర్యమునొందినవాఁడై యుక్తితోఁ గూడినదై ప్రియమైయుండు నొకమాటనారాజుచెప్పెను- వీణవాయించుచు పాడుటయందుఁ జతురురాలైన మోకమలములవంటికన్నులుగలదానా నీవెవతెవు వీణవాయించుటయం దిష్టముగల మాతంగియనుదేవతవా - లేక సొగసైన దేహముగల బ్రాహ్మియను దేవతవా గానమందాసక్తురాలైన కచ్ఛపి

ద్వా బ్రాహ్మీ సుందరాంగీ కచ్ఛపీ గానలోలుపా । కమలావావరారోహే క మనీయ భుజాన్వితే॥ ౮॥ ఇంద్రాణీవా కంబుకంఠీ మత్తమాతంగ గామినీ । రంభవాభి తరం భోరు బింబోష్ఠి కమలాననే ॥ ౯ ॥ ఊర్వశీ వా సుందరాంగీ నృత్తగీతవిశారదా । తవవక్త్రంచకోరాక్షీ చంద్రంపరిహాసత్యముం॥ ౧౦॥ దా డిమీఫలబీజాని ధిక్కుర్వంతి రదాస్తవ । తవమధ్యం గగనవత్ అణువచ్చవి భాతిమే॥ ౧౧॥ తవగీతం సమాకర్ణ్య నచలంతిమృగాంగనాః । పదాత్పదంత థావృక్షా శుష్కాః పల్లవయంతిహి॥ ౧౨॥ కిన్నామ తేపితాకోవా భర్తా వామ త్తకాశినీ । పుత్రో వావదచార్వంగి పృచ్ఛతో మమసాదరం॥ ౧౩॥ క స్మాల్లోకాదిమం లోకం ప్రాప్తాసి శఫరేక్షణే । త్వాం సృష్ట్వా పరతం మన్యే లోకకర్తారమీశ్వరం॥ ౧౪॥ త్వం సౌందర్యనిధిః కావా సర్వవిద్యా విశార దా । సత్యం బ్రూహివచోమేద్య సాదరం పరిపృచ్ఛతః॥ ౧౫॥ త్వత్సౌందర్యం వర్ణయితుం బ్రహ్మణాపి నశక్యతే । శివేన విష్ణునా వాపి కావాత్వ మిహాన తాసే॥ ౧౬॥ ఏవం పృష్టా మహీపేన యక్షిణీసా మహామతిః । ఉవాచవా

యందుదేవతనాసుందరమైనభుజములతోగూడినదానాలక్ష్మివాశంఖమువంటికం ఠముగలదానామదపుటేనుగువలెనడుచునట్టియింద్రునిభార్యవా-సొగసైనయ నటికంబములవంటితొడలుగలదానా దొండపండువంటిపెదవిగలదానాకమల ములవంటిమోముగలదానా రంభవా- ౯ - సుందరమైనదేహముగలయట్టియు నృత్తమందుఁ బాటయందుఁ జతురురాలైనయూర్వశివా- ఓచకోరములవం టినేత్రములుగలదానానీమొగమిచంద్రునిఁబరిహాసముచేయుచున్నది-౧౦-నీ పండ్లు దాడిమవిత్తులను దిరస్కరించుచున్నవి - నీ నడుమాకాశమువలె న ణువువలె నగపడుచున్నది - నీపాటనువిని యాడులేండ్లు కదలక నిలువబడియు న్నవి - అల్లె యెండినచెట్లు చిగిరించుచున్నవి- ౧౨- ఓసొగసుకత్తియా నీపే రేమి నీతండ్రియెవఁడు నీపెనిమిటి యెవఁడు - నీకు గొడుకెవఁడైన నున్నాడా యీవయినమంతయుఁ బ్రీతితోనడుగుచున్ననాకుజెప్పుము-౧౩- ఓమీనముల వంటికన్నులుగలదానా యేలోకమునుండి యీలోకమునకు నీవు వచ్చితివి - లోకములనుసృజించునట్టిబ్రహ్మ నిన్నుసృజించి యంతట సొగసైనసృష్టిని చా లించియుండుననిమెంచెదను-సౌందర్యమునకుఁగనియైనట్టియు సమస్తవిద్యలను దెలిసినట్టినీవెవతెవు ప్రేమతోనడుగుచున్న నాతో నిజమునుజెప్పుము- నీసొగ సును వర్ణింపను బ్రహ్మకును విష్ణువునకు శివునకును శక్తిలేదు- నీవెవతె విక్కడ

క్యం వాక్యజ్ఞం తం భూపాలశిరోమణిం॥ ౧౭॥ అహం నామ్నా దేవదత్తాపి
తా మే సింధుభూపతిః । జాయాహం పుష్పదంతస్య భూపతేరమితౌజసః॥ ౧౮॥
శ్రుతకీర్తేస్స్నుషా స్థానం మమ హేమవతీపురం । మద్భర్తా శివశాపేన భేతా
ళస్సమజాయత॥ ౧౯॥ అహం తస్యావియోగేన పర్యటామి సదా ప్రభో । న
యాతి మమ రాజేంద్ర కాలః కేనాపి హేతునా ॥ ౨౦ ॥ దివా మే హరిణీరూప
మేతద్రూపం నిశి ప్రభో । మద్భర్తుర్వదనాలోకో యదా మమ భవిష్యతి॥ ౨౧॥
సమాం భర్తా పిశాచేశో వీక్ష్యేత యది వై కథం । తదా వయో శ్శాపముక్తిర్భ
విష్యతి మరత్యయా॥ ౨౨॥ యిత్యుక్తం శపతా పూర్వం శంభునా నౌ మహాయ
శః । నాహం శక్నోమి భర్తారం గత్వా తత్ స్థానమీక్షితుం॥ ౨౩॥ నై వశ
క్తో మమపతి ర్జ్ఞాతుం మాం శాపమోహితః । శంకరేణ పురా ప్రోక్తం యువ
యోశ్శాపమోచనం॥ ౨౪॥ విక్రమాదిత్యభూపేన భవేదితి మహాభుజ । స రాజా
రాజశార్దూల స్సముదీక్షేత నౌ తతః॥ ౨౫॥ శాపస్య మోక్షణం తేన భవే

నున్నావు అని యిట్లు సుగగా మిక్కిలి బుద్ధిమంతురాలై నయా యక్షకన్యయా రాజ
శ్రేష్ఠుఁడగు విక్రమార్కున కుత్తరము పలికెను - ౧౭ - నాపేరు దేవదత్త నా
తండ్రి సింధురాజు- నేను మిక్కిలి పరాక్రమముగల పుష్పదంతుఁడను రాజునకు
భార్యను - శ్రుతకీర్తి యను రాజునకు కోడలను నా తావు హేమవతీపట్టణము
నా పెనిమిటి సాంబశివుని శాపమునుచేత బేతాళుఁడాయెను - నేనతని విరహ
ముచేత దిరుగుచున్నానోయి రాజా - నాకేవిధమునను గాలము గడవకయు
న్నది- ౨౦- నాకుఁ బగలు లేడిరూపును రాత్రి యీరూపునోయి రాజా- నా పె
నిమిటి ముఖమును జూచునట్లు నా కెప్పుడు సంభవిల్లునో పిశాచనాయకుఁడై
యున్న యా నాభర్త యెట్లైన నన్నుఁ జూచెనా యప్పుడు మాయిద్దఱకు శాప
ముతీరును- ౨౨- ఓయి మిక్కిలి కీర్తిగలవాఁడా మాకు శాపమిచ్చునపుడు శివుఁడిట్లు
చెప్పియున్నాఁడు నేను నా పెనిమిటి యున్న తావునకుం బోయి యతని జూచు
టకు శక్తురాలనుగాను శాపముచేత జ్ఞానహీనుఁడుగా నుండెడి నా పెనిమిటి
నన్నెఱుఁగనేచాలడు - సాంబమూర్తి పూర్వమే మాకు శాపవిమోచము వి
క్రమార్క మహారాజుచేత నగునని చెప్పెను రాజశ్రేష్ఠుఁడైన యా విక్ర
మార్క మహారాజు మమ్ము నేవిధమునఁ జూచును అతనిచేత మాశాపమెట్లు
తీరును - లేక సర్వేశ్వరుని మాట తప్పునా ఆ విక్రమార్కునిచేతనే మాశాప
ముతీరును అని యిట్లు చెప్పి మరల నా దేవదత్త యా రాజుతో నిట్లనెను. ౨౭-

న్నుకుతతఆవయోః। వై యథ్యర్థమపివాక్యస్యశంకరస్యభవేత్కథం॥ ౨౬॥ తే నైవ విక్రమార్కేణ గతశాపౌభవేవహి । ఇత్యుక్త్వా దేవదత్తాసా నృపంతం పునరబ్రవీత్ ॥ ౨౭॥ కస్త్వం పురుషశార్దూల నామధేయం తుకిం తవ। దేవోవా బ్రాహ్మణోవా త్వం వేదశాస్త్రార్థ పారగః ॥ ౨౮ ॥ ఇంద్రోవావిష్ణురథవా బ్రహ్మావా భారతీపతిః । అథవా విక్రమార్కోవా రాజరాజ శిఖామణిః॥ ౨౯॥ కిమర్థమాగతోసీహ మహానిశిమహాబల । ఇతిపృష్టస్తయా రాజా తా మువాచ హసన్ సత॥ ౩౦॥ అహముజ్జయినీనాథో విక్రమార్కమమాభిధా । కాలపూరుషనామ్నాతు చోదితోవై వరాననే॥ ౩౧॥ భేతాళం తం పనునేతుం యోగివర్యేణధీమతా । తతోగత్వామహాశాఖ వటవృక్షం మహోన్నతం॥ ౩౨॥ తత్ర స్థితం భూతనాథం దృష్ట్వా భేతాళనాయకం । బహ్వీనాం సరసానాంచ మనూహాణాం వరాననే ॥ ౩౩ ॥ ప్రవక్తారం కథానాం తం జిత్వాహం బహుమాయినం । యుక్తియుక్తైరుత్తరైశ్చ సమాధానాన్వితై స్సతః॥ ౩౪॥ గృహీత్వాద్యహిగచ్ఛామితందేశంయత్ర యోగిరాట్ । ఇత్యుక్తవంతం రాజానం దేవదత్తావరాంగనా ॥ ౩౫ ॥ హసన్మృథ తదా భూత్వా వాక్యమేతదువాచహ । క్వవాద్యమమభర్తాస్తే భూతభేతాళనాయ

ఓపురుషశ్రేష్ఠుఁడా నీవెవఁడవు నీపేరేమి వేదశాస్త్రముల యర్థమును దెలిసిన నీవు దేవుఁడవా బ్రాహ్మణుడవా ఇంద్రుఁడవా విష్ణువవా సరస్వతీ విభుఁడైన బ్రహ్మవా - లేక రాజశ్రేష్ఠుఁడవైన విక్రమార్కుఁడవా - ఓయి మిక్కిలి బలవంతుఁడా సగమురాత్రివేళ యప్పు డిక్కడికేలవచ్చితివి - అని యిట్లాపె యడుగఁగా నావిక్రమార్కుఁడు నవ్వుచు నాపె కుత్తరము చెప్పెను- ౩౦- నేనుజ్జయినీపట్టణమునకధిపతిని నాపేరు విక్రమార్కుఁడందురు - ఓ శ్రేష్ఠమైన మొగముగలయక్షిణీ మిక్కిలి బుద్ధిశాలియైన కాలపురుషుఁడనుయోగిశ్రేష్ఠుఁడు నన్నా బేతాళునిఁదెచ్చి తనకొప్పగింపుమని యడుగఁగా నంతమిక్కిలి పొడగైనకొమ్మలు గలిగి యత్యున్నతమైయుండు మఱ్ఱిచెట్టు దగ్గిరికిఁబోయి యచ్చట నున్న భూతముల యధిపతియైన బేతాళరాజునుజూచి వినసింపులై యూహింప శక్యములు గాకయుండు కథలు చెప్పునట్టియు ననేక మాయలు నేర్చినట్టి యాబేతాళుని యుక్తిగలవై యతనికి సమ్మతములుగాగల కథలు చెప్పి జయించినప్పుడతనిబట్టుకొనియోగీశ్వరుఁడున్నచోటికిబోవుచున్నాను అనియిట్లు చెప్పిన యావిక్రమార్క మహారాజుతో శ్రేష్ఠస్త్రీయయిన యాదేవదత్త నవ్వు

కః॥ ౩౬॥ గృహీతో యది మే భర్తా యద్యానీతః త్వయాధునా । తం దర్శ
య మహీపాల మచ్చిత్తానందదాయినం ॥ ౩౭ ॥ ఇత్యుక్తస్తేన యా రాజా
భేతాళం త మదర్శయత్ । బద్ధం జటాభిః పృష్ఠస్తం మహామాయావిశారదం॥
౩౮॥ సా దదర్శ తత స్తన్వీ భర్తారమసితేక్షణా । పృష్ఠభాగ స్థితం రాజ్ఞః
విమానస్థమివామరం ॥ ౩౯ ॥ అపశ్యత్సోపి భేతాళః స్వకాంతాం చారుహా
సినీం । సుందరాంగీం దేవదత్తాం ప్రాపచానంత ముత్తమం ॥ ౪౦ ॥ తయోః ప
రస్పరాలోకాత్ యక్షిణీ భూతనాథయోః । విరామాదథ శాపస్య త్యక్త్వా ౽
రూపేచ పూర్వకే ॥ ౪౧ ॥ దివ్యరూపే ప్రపద్యాశు దేవగంధర్వ సేవితౌ । ఉ
భావివ్యాంబరధరౌ దివ్యచందనచర్చితౌ॥ ౪౨॥ దివ్యాభరణ సంపన్నౌ దివ్య
స్రగ్భిర్విభూషితౌ । దివ్యం విమానమారుహ్య రేజతుః ఖే మహాప్రభం॥ ౪౩॥
దీపయంతౌ స్వభాసా తౌ దిశోదశ మహాప్రభౌ । ఉభావన్యోన్య మాలో
క్య సత్ప్రీతి ముపజగ్మతుః॥ ౪౪॥ పరస్పరం సల్లపంతౌ పూర్వ వృత్తం ముదా

చునిట్లనిపలికెను- భూతబేతాళురకుఁ బ్రభువైన నా పెనిమిటి యిప్పుడెక్కడను
న్నాఁడు - ౩౬ - నా పెనిమిటి పట్టుకొఁబడెనా నీచేతనిప్పుడు దేబడెనా - అతని
జూచిననామనస్సునకు సంతోషముకలుగునుగనుక నతనినిప్పుడు నాకగపఱుపు
మనియారాజా - ౩౭ - ఈప్రకార మాపె యనుగఁగా నంత నావిక్రమార్క
మహారాజు జడలచేతఁగట్టఁబడి తనవీపుమీఁదనున్న మిక్కిలిమాయలునేర్చిన
యాబేతాళుని నాపెకగపఱిచెను - ౩౮ - అంత నల్లని కన్నులుగల యాదే
వదత్త యావిక్రమార్కునివీపుమీఁద విమానమందు దేవతయున్నట్లున్న యాబే
తాళునిజూచెను - ౩౯ - ఆబేతాళుఁడును సొగసైన నగవును సొగసైన దేహ
మునుగల యాలని భార్యనజూచి సంతసమును బొందెను - ౪౦ - వారిద్దఱకు
నొండొరులచూపువలన శాపముతీరెనుగనుక నిద్దఱునుపటిరూపములవిడిచి
దివ్యరూపములనుబొంది దేవతలచేతను గంధర్వులచేతను సేవింపఁబడిన వా
రై యిద్దఱు శ్రేష్ఠములైన వస్త్రములఁగట్టుకొని దివ్యమైన చందనముపూసి
కొని సొగసులైన నసొమ్ములచేతను బువ్వులచేత నలంకరించుకొన్నవారై యా
కాశమందు దివ్యమైనవిమానము నెక్కి ప్రకాశించిరి - ౪౩ - అప్పుడు తమతేజ
స్సుచేతఁ బదిదిక్కులను వెలిఁగించుచున్న యాయిద్దఱొకరినొకరెంతసేపుచూ
చినను దనియరైరి- ౪౪- మునుపటితమసమాచారము నొకరితోనొకరుమాట
లాడుకొనుచు సంతోషముతోఁగూడినవారై దేవతలచేతనువిద్యాధరులచేతను

న్వితౌ । స్తూయమానౌ తథాదేవైః విద్యాధరగణై స్తథా॥ ౪౫॥ విశ్వావసు ప్రభృతిభిః గంధర్వైర్ మధురస్వరైః । గీయమానస్వ చరితౌ రేజతుస్తౌ విమానకే॥ ౪౬॥ తదాన్సృత్తం ప్రవవృతే కృతమప్సరసాంగణైః । దివ్యగాన సమాయుక్తం సర్వలోక మనఃప్రియం ॥ ౪౭ ॥ దేవదుందుభయో నేదుః పుష్పదృష్టిః పపాతచ । కైలాసవాసినః సర్వేముదం ప్రాపుర నుత్తమాం ॥ ౪౮ ॥ మహానందం జగ్మతుస్తౌ పార్వతీ పరమేశ్వరౌ । బ్రహ్మో విష్ణు మహేంద్రశ్చమోదం ప్రాపురనుత్తమం ॥ ౪౯ ॥ విమానస్థం తదాలోక్య దేవదత్తాసమన్వితం। దేవాంగంవిక్రమార్కం స్తంతేజసాభాస్కరప్రభం॥ ౫౦॥ ఆశ్చర్యయుక్తోన్నృపతిః కిమేతదితి చింతయన్ । ఆనంద సాగరేమగ్నః బభూవ స్తబ్ధచేతసః॥ ౫౧॥ తథా భూతంతురాజానం వాక్యజ్ఞం వాక్యకోవిదః । దృష్ట్వా ప్రోవాచ దేవాంగః దేవదత్తా సమన్వితః॥ ౫౨॥ రాజేంద్రం విక్రమాదిత్య మహాబలపరాక్రమ । త్వన్నావాసు పవిత్రేణ శాపాబ్ధిమ తరం హ్యహం॥ ౫౩॥ త్వత్కృతస్యోపకారస్య విధాతుం ప్రత్యుప క్రియాం । నశక్నోమి తథాపీహాయ త్తేమనసిరోచతే ॥ ౫౪ ॥ తస్మేబ్రూహి మహాభాగ కరవాణి నసంశయః।

బాగడఁబడుచు విశ్వావసువు మొదలగు గంధర్వశ్రేష్ఠులు తమచరితలను పాడుచుండఁగా వారు విమానమందుఁ బ్రకాశించిరి- ౪౫ - అప్పుడప్సరలందఱుపాగసిన పాటలతోడ సందఱకు సంతోషకరముగా నాడనారంభించిరి- ౪౭ - దేవతల నగారాలు మ్రోగెను - పూలవాన కురిసెను - కైలాసమందున్న వారంద ఱీకులేని సంతోషమునుబొందిరి - ౪౮ - పార్వతీ పరమేశ్వరు లధికసంతోషమునుబొందిరిబ్రహ్మయువిష్ణువునింద్రుఁడునుబరమానందభరితులైరి- ౪౯ - అప్పుడావిక్రమార్కమహారాజు విమానమందు దేవదత్తతోఁగూడఁగూర్చుండి సూర్యునితోసమానమైన తేజస్సుతోఁబ్రకాశించుచున్న యాదేవాంగునిఁజూచియాశ్చర్యపడియిదియేమనిచింతించుచు సంతోషసముద్రమందుమునిఁగిమందీభవించిన ప్రజ్ఞగలవాఁడాయెను - అట్లున్న యావిక్రమార్క మహారాజును జూచియాదేవదత్తతోఁగూడనున్న దేవాంగుఁడు విక్రమార్కమహారాజు మాటలనేర్పెఱిగినవాఁడుగనుకఁదనమాటలనేర్పు మెఱయునట్లతనితోనిట్లనెను-౫౨ ఓయిరాజరాజవైన నవిక్రమార్కుఁడా-మిక్కిలిబలమును బరాక్రమమునుగలవాఁడా నీవనుపరిశుద్ధమైనయోడచేత నేనీశాపమను సముద్రమును దాటితిని నీవు చేసిన యుపకారమునకు నేనుబదులు చేయఁజాలనైనను నీకేదిష్టముగానుండు

దేవాంగే నైవ ముక్తస్తు భార్యా యుక్తేన సాదరం ॥ ౫౫ ॥ విక్రమార్కోఽతి
మేధావీ విచింత్యచ పునఃపునః । ప్రార్థయామాస తం శూరః నమస్కృ
త్యస్వమీప్సితం॥ ౫౬॥ హేదేవాంగ మహాదేవ భక్తబృందాగ్రణీ భవాన్
యదితుష్టోమహాబుద్ధే దేహిమే వరమీదృశం॥ ౫౭॥ యదాస్మరామి దేవాం
గత్వాం దేవగణసేవితం । తదా భేతాళరూపీస్త్వం మత్సంనిధిమవాప్నుహి॥
౫౮॥ మయాయదుచ్యతేకర్మ తత్కర్తవ్యం త్వయానఘ । ఏషతేద్యవరో
మహ్యం దీయతాం యదిరోచతే ॥ ౫౯ ॥ ఏవం సంప్రార్థితస్తేన విక్రమా
ర్కేణధీమతా । దేవాంగ స్తప్రబ్రవీద్వాక్యం తథాస్త్వితితథాస్త్వితి॥ ౬౦॥
ఏవందత్తవరోభూపః విక్రమార్కోముదాన్వితః । గచ్ఛామీతితమామంత్ర్య
గంతుం సముపచక్రమే॥ ౬౧॥ తథా భూతంతురాజానం దృష్ట్వా త్రైలోక్య
సుందరం । దేవదత్తా చోదితస్స్వ దేవాంగః పునరబ్రవీత్ ॥ ౬౨॥ కాలపూ
రుషనామానం త్వాం బలిం దాతుముద్యత । విద్ధిరాజేంద్రసుమతే తస్మాజ్జాగ్ర
హిజాగృహి॥ ౬౩॥ యదాత్వాం కాలపురుషః రాజన్ స్నాహీతివై వదేత్ ।

నోదానినాతోఁ జెప్పుము తప్పకచేయుదును- అనియిట్లుభార్యతోఁ గూడనున్న
యాదేవాంగుఁడాదరణముతోఁ జెప్పఁగా మిక్కిలి బుద్ధిమంతుఁడైన యావి
క్రమార్కుఁడు కొంతసేపాలోచించి యాదేవాంగునకుఁ బ్రణమిల్లి తనకోరిక
సడిగెను - ౫౬ - ఓయిదేవాంగుఁడా నీవుసాంబమూర్తి భక్తులసమూహము
నమొదటివాఁడవు - మిక్కిలి బుద్ధిశాలివైన నీవుసంతోషమును బొందినపక్ష
మున నాకీట్టివరమిమ్ము - ౫౭ - దేవాంగుఁడా దేవతా సమూహములచేతఁ
గొలువఁబడెడు నిన్ను నెప్పుడుతలఁతునో యప్పుడు నీవుబేతాళరూపముతో
నాయొద్దకురావలయును - ౫౮ - నేనేమిచెప్పెదనో దాని నీవుచేయవలయు
ను ఈవరము నీకిష్టముగానున్నపక్షమున నాకీవలయును- అనియిట్లా విక్రమా
ర్కుఁడు వేఁడికొనఁగా నాదేవాంగుఁడట్లకానిమ్మని యుత్తరముచెప్పెను- ఇట్లు
వరమీఁబడినవాఁడై యావిక్రమార్కుఁడు సంతోషించి యాబేతాళునియొద్ద
సెలవుతీసికొనిపోనుబయలుదేఱెను- అట్లుబయలుదేఱియున్న మిక్కిలిసొగసై
నయావిక్రమార్కమహారాజునుజూచి యాదేవాంగమహామునితనభార్యయైన
దేవదత్తచేతఁ బ్రేరితుడై మరలనిట్లనిపలికెను-ఓయిమంచిబుద్ధిగలరాజశ్రేష్ఠుఁ
డా కాలపురుషుఁడనుయోగీశ్వరుఁడు నిన్నుఁగాఁకకుబలియీనుద్యుక్తుఁడని
నీవుతెలిసికొమ్ముజాగ్రత్తతోనుండుము- ఓయిరాజాయెప్పుడునిన్నుఁ గాలపురు

తదా త్వయాప వ క్తవ్య త్వం స్నాహి ప్రథమం ప్రభో॥ ౧౪॥ యదా త్వాం కాలపురుషః నమస్కుర్వితి వై వదేత్ । తదాత్వయాపవ క్తవ్యః ప్రథమం త్వం నమస్కురు॥ ౧౫॥ నమస్కుర్వతి తస్మింస్తు కాలపూరుషనామని । చంద్రహాసం సమాదాయ పాణినా నృపసత్తమ ॥ ౧౬ ॥ బల్యర్థం కాళికాదేవ్యాః తచ్ఛిరశ్ఛింధిసత్వరం । తదాసాకాళికాదేవీ ప్రసన్నా తేభవిష్యతి॥ ౧౭॥ తతస్సా శంకరీదేవీ మాంతు భేతాళరూపిణం । వశగంతేసదారాజ కరిష్యతినసంశయః॥ ౧౮॥ చక్రవర్తిత్వమపి తే దీర్ఘమాయుశ్చ భూమిప । భక్తచింతామణిః కాళీసాదాస్యతిన సంశయః॥ ౧౯॥ ఇత్యుక్త్వాసతు దేవాంగః దేవదత్తా సమన్వితః । ఆపృచ్ఛ్యతం రాజరాజం యయౌ కైలాసభూధరం ॥ ౨౦॥ తతస్సవిక్రమాదిత్యః తం దేశమగమద్ద్రుతం । కాలపూరుషనామాసౌ యత్రాస్తేయోగివల్లభః॥ ౨౧॥ తం దదర్శతతో యోగీ విక్రమార్కం మహీపతిం । క్వభేతాళః భేతాళః ఇత్య పృచ్ఛత్సాదరం ॥ ౨౨ ॥ తతస్స విక్రమాదిత్యః పృచ్ఛంతం యోగిసంప్రతి । అబ్రవీత్సర్వవృత్తాంతం బేతాళసమ్య మహాత్మనః॥ 23॥ తతస్సకాలపురుషః శ్రుతవృత్తః త్వరాన్వితః । విక్రమా

షుఁడుస్నానముచేయుమని చెప్పునో యప్పుడునీవతనిముందు స్నానముచేయుమనుము-ఎప్పుడుకాలపురుషుఁడునిన్ను నమస్కరింపుమనునో యప్పుడునీవతనిముందునమస్కరింపుమనుము - ఆకాలపురుషుఁడు నమస్కరించుచున్నప్పుడు నీవు చంద్రహాసమునెత్తికొని కాళికాదేవికి బలికొఱకుఁ ద్వరితముగా నతని తల నఱుకుము - అంతనాకాళికాదేవి నీకనుగ్రహముసేయును - ౧౭ - అంతశుభకరురాలై నయాకాళికాదేవి బేతాళరూపధారినైన నన్ను నీకువశ్యునిఁగాఁజేయునుసందియములేదు - ౧౮ - భక్తులకుఁ జింతామణియగునట్టి యాకాళికాదేవి నీకుఁజక్రవర్తిత్వమును దీర్ఘాయువునీఁగలదు అనియిట్లుచెప్పి యాదేవాంగుఁడు తనభార్యయైన దేవదత్తతోఁ గూడినవాఁడై యావిక్రమార్కుని సెలవడిగికొని కైలాసపర్వతమునకుఁ బోయెను - ౨౦ - అంత నావిక్రమార్కుఁడా కాలపురుషయోగీశ్వరుఁడుండు తావునకుఁ బోయెను - ౨౧ - పిమ్మట నాయోగి యావిక్రమార్కునిఁజూచి బేతాళుఁడెక్కడ బేతాళుఁడెక్కడ నని యాదరముతోఁ డనడిగెను - ౨౨ - తరువాత నావిక్రమార్కుఁ డిట్లడుగుచున్న యాకాలపురుషునితో బేతాళునిసమాచారమునంతయు జెప్పెను- 23- అంతట నా కాలపురుషుఁడా సమాచారమునువిని త్వరితముగా నావిక్రమా

కేన సహితః ప్రాయాద్దైవ కాళికాలయం॥ ౨౪॥ ప్రవిశ్య కాళికావేశ్మ కా
లపూరుషయోగిరాట్ । విక్రమార్కం బలిం దాతుం కాళ్యాస్స్వకృతనిశ్చ
యః॥ ౨౫॥ స్వాభీష్టానిచ సంప్రాప్తుం తస్యాస్తు వరదానతః । విక్రమార్కం
మహీపాలం స్నాహి స్నాహీతిసో౽బ్రవీత్ ॥ ౨౬ ॥ తతస్స విక్రమాదిత్యః దే
వాంగవచనస్మరన్ । త్వం వాస్నాహి ప్రథమం యోగిన్ ఇతి హోవాచతంప్ర
తి॥ ౨౭॥ తతస్స కాలపురుషః స్నాత శ్శుద్ధః కృతాహ్నికః । బభూవ తేజసాదీ
ప్తః తస్యవాక్యేనచోదితః॥ ౨౮॥ అథాసౌవిక్రమాదిత్యః తస్య వాక్యేనచో
దితః । బభూవతేజసాదీప్తః స్నాతశ్శుద్ధః కృతాహ్నికః॥ ౨౯॥ ఏవం సర్వేషు
కృత్యేషు విక్రమార్కో మహీపతిః । తమేవ చోదయామాస యోగినం ప్రథ
మం తదా॥ ౩౦॥ తతస్స కాలపురుషః విక్రమార్కం మహామతిం । నమస్కు
ర్వితిరాజానం ఖడ్గపాణి రువాచహ॥ ౩౧॥ తదాస విక్రమార్కస్తం కాలపూ
రుషయోగినం । ప్రోవాచ ప్రథమం దేవ నమస్కుర్వితిసాదరం॥ ౩౨॥ నమ
స్కుర్వతి తస్మింస్తు కాలపూరుషనామని । చంద్రహాసం సమాదాయ పాణి
నా నృపసత్తమః॥ ౩౩॥ దాతుకామో బలిం దేవ్యాః కాలికాయాముదాన్వి

ర్కునితోఁడఁ గాళికాదేవి గుడికిఁజొచ్చెను - ౨౪ - ఇట్లాగుడికిఁబోయి యా
యోగీశ్వరుఁడు విక్రమార్కుని నా దేవికిబలియియ్యను నామె వరమిచ్చుటవ
లనఁ దనకోరికలను బొందను నిశ్చయించుకొన్నవాఁడై యావిక్రమార్కుని
స్నానముచేయుము స్నానముచేయుమనెను - ౨౬ - అంత నావిక్రమార్కుఁడు
దేవాంగుఁడు తనకుఁ జెప్పినమాటను జ్ఞప్తిచేసుకొని యాతనితో నీవుముందు
స్నానముచేయుమనెను - ౨౭ - అంత నాకాలపురుషుఁ డతనిమాట ప్రకార
ము తాను స్నానముచేసి పరిశుద్ధుఁడై యాహ్నికక్రియలుతీర్చుకొని ప్రకాశిం
చుచుండెను - అంతనావిక్రమార్కుఁడు నాయోగిచెప్పినమాటచేత స్నానము
చేసి యాహ్నికములఁ జేసికొని ప్రకాశించుచుండెను- ఇట్లు యావిక్రమార్కుఁ
డన్నికార్యములయందును ముందా యోగీశ్వరునినే ప్రేరేపించుచు వచ్చెను-
౩౦ - అంత నాకాలపురుషుఁడు ఖడ్గమునుజేతబట్టుకొని మిక్కిలి బుద్ధిమంతు
డై నయావిక్రమార్కుని మ్రొక్కుమనెను - ౩౧ - అప్పుడా విక్రమార్కుఁడా
కాలపురుషయోగిని మీరు ముందుమ్రొక్కుఁడని యాదరముతోఁ జెప్పెను-
౩౨- ఆకాలపురుషయోగి నమస్కారముచేయుచుండఁగా నావిక్రమార్కుఁ
డుచేతఁ జంద్రహాసమెత్తుకొని కాళికాదేవికి బలియీయ నిచ్ఛగలవాఁడై

తః । కాలపూరుష నామ్నోస్య శిరశ్ఛిచ్ఛేద సత్వరం॥ ౮౪॥ ఖడ్గేన శితధారేణ విక్రమార్కో మహాబలః । దేవదుందుభయో నేదుః పుష్పవృష్టిశ్చఖాచ్చ్యుతా॥ ౮౫॥ ననృతుశ్చాప్సరస్సంఘాః గంధర్వాశ్చ కలం జగుః । రాజన్ జయజయేత్యూచుః విక్రమార్కం దివౌకసః॥ ౮౬॥ తతస్సా కాళికాదేవీ ప్రసన్నా భక్తవత్సలా । విక్రమార్కం మహీపాల అబ్రవీత్కరుణానిధిః॥ ౮౭॥ రాజరాజ మహాబాహో వరదాస్మి తవానఘ । వరం వృణీష్వ భూమీంద్ర యత్తే మనసికాంక్షితం॥ ౮౮॥ ఏవముక్తో విక్రమార్కః కాళ్యా సంతుష్టమానసః । వృణుతే స్మ వరం రాజా దుష్ప్రాపమితరైర్జనైః॥ ౮౯॥ యదా స్మరామి దేవాంగం శవేభక్తేష్టదాయిని । అసౌ బేతాళరూపీసన్ తదా గచ్ఛతు మేంతికం॥ ౯౦॥ చక్రవర్తి పదం మేద్య దేహి సర్వాంగసుందరి । చిరమాయుశ్చ దేవేశి గిరిజే తే నమోనమః॥ ౯౧॥ ఇతి సంప్రార్థితా దేవీ విక్రమార్కేణ భూభృతా । దదౌ తస్మై వరాన్ సర్వాన్ ప్రార్థితాన్ భక్తకామధుక్ ॥ ౯౨॥ అనుజ్ఞాతస్తతో దేవ్యా విక్రమార్కో మహాబలః। అవాపోజ్జయినీం రాజా రాజరాజాధిపో ముదా ॥ ౯౩ ॥ స్వ వృత్తాంత మశేషంచ సభాసద్భ్యః కు

సంతోషముతో నీకాలపురుషయోగి తలను ద్వరగానరికెను- ౮౪- ఇట్లతను తీక్ష్ణమైన ఖడ్గముతో నతనితలనరుకఁగా నాకాశమున దేవతల నగారాలు మ్రోసెను పువ్వులవానగురిసెను - అప్సరసలందఱాడిరి - గంధర్వులు మధురముగాఁబాడిరి - దేవతలందఱా విక్రమార్కుని రాజా గెలుపుము గెలుపుమనిరి- ౮౬ - అంత దయానిధియైనట్టియు భక్తులయందుఁ బ్రీతిగలయట్టి కాళికాదేవి యనుగ్రహముగలదై విక్రమార్కునితో నిట్లనెను- ౮౭- ఓయి మిక్కిలి భుజబలముగల విక్రమార్కుఁడా నీకు వరమీయవచ్చితిని నీయిష్టమైన వరమునుగోరుము - ౮౮ - ఇట్లాదేవిచెప్పఁగా నావిక్రమార్కుఁడు మనస్సున సంతోషించిన వాఁడై యితరులకుఁ బొందఁగూడని వరమును గోరెను - ఎప్పుడునేను దేవాంగుని స్మరింపుదునో యప్పుడతఁడు బేతాళరూపముతో నాయొద్దకువచ్చునట్లు ప్రసాదింపుము - మఱియుఁ జక్రవర్తిత్వమును దీర్ఘమగునాయువును నాకుఁ గలుగునట్లు దయచేయుమమ్మా సర్వాంగ సుందరివైన పార్వతీ నీకుమ్రొక్కెదననెను- ౯౧- భక్తుల కోరికలనన్నిటి నిచ్చునట్టి యా కాళికాదేవి యాప్రకారము తనిచేతఁ బ్రార్థింపఁబడినదై యాతని కాతఁడు కోరినవరములన్నియిచ్చెను- ౯౨- పిమ్మట నావిక్రమార్కుఁడామెచేత సెలవు దీసికొని సంతోషముతో నుజ్జయినీపట్టణమునకుఁబోయెను- ౯౩- పోయి బట్టు

తూహలీ । కథయామాసరాజేంద్రః వందిమాగధసంస్తుతః ॥ ౯౪ ॥ ఇంద్రాసనం సమారుహ్య సర్వరాజాభివందితః । శశాస మేదినీం రాజా మహేంద్రో వై దివం యథా॥ ౯౫॥ తస్మిశ్శాసతిభూచక్రం విక్రమార్కే మహీపతౌ । సర్వే స్వధర్మనిరతాః మోదమానా ప్రజానా స్తదా॥ ౯౬॥ ఇదం బేతాళరూపస్య దేవాంగస్య మహాత్మనః । తథైవ దేవదత్తాయాః శ్శాపమోక్ష నిరూపకం ॥ ౯౭॥ చరిత్రం యే పఠంతీహ యే శ్రుణ్వంతిజనాభువి । భూతబేతాళబాధస్తు తేషాం క్వాపినవిద్యతే॥ ౯౮॥ ఏతచ్చరిత్రపఠనాత్ సర్వఏవనరాభువి । అణిమాద్యష్టసిద్ధించ ప్రాప్నువంతి నసంశయః॥ ౯౯ ॥ ఇదం చరిత్రం పాపఘ్నం యే శ్రుణ్వంతిపఠంతిచ । సర్వదారక్షితాన్ స్వస్తే పార్వత్యాచ శివేనచ॥ ౧౦౦॥ ఇత్యేతచ్చరితం దివ్యం దేవాంగస్య మునీశ్వరాః । నారదాదిమునీంద్రాయ శశంసకమలాసనః॥ ౧౦౧॥ ఇతిశ్రీబ్రహ్మాండపురాణే - బ్రహ్మనారద సంవాదే - దేవాంగచరితే - బేతాళచరితే - బేతాళశాపమోక్షోనామ పంచవింశోధ్యాయః.

బ్రంహోవాచ॥ అథ కైలాసశిఖరే నానారత్న సమన్వితే । మందా

వాండ్రులో నగువారిచేతఁ బొగడఁబడినవాఁడై తనసమాచారమంతయు సభయందుండు వారితోఁ జెప్పెను- ౯౪- తరువాత నాతఁడు గద్దియనెక్కి యందఱురాజులచేత మ్రొక్కులుగొనుచు దేవేంద్రుండు స్వర్గమునేలినట్లు భూమినేలెను - ఆవిక్రమార్కుఁడు భూమినేలునప్పుడందఱుజనులు తమతమధర్మములుతప్పక సంతోషమునొందియుండిరి- ౯౬- బేతాళరూపమునుబొందియున్న దేవాంగునియొక్కయు లేడిరూపము నొందియున్న దేవదత్తయొక్కయు శాపమోక్షకథను విన్నవారికిని జదివిన వారికిని నెప్పుడు నెక్కడను భూతబేతాళబాధకలుగదు- ౯౮- ఈకథను జదివిన మనుజుల కణిమాద్యష్టసిద్ధులును గలుగును సందేహములేదు - సకల పాపములను బోగొట్టునట్టి యీ కథను జదివెడువారిని వినువారి నెల్లప్పుడు పార్వతీ పరమేశ్వరులు ప్రీతితోఁ గాపాడుచుందురు - ౧౦౦ - ఈప్రకారమీ దివ్యమైన దేవాంగుని కథను బ్రహ్మదేవుఁడాదిమునియైన నారదుని కొఱకుఁ జెప్పెనోయి మునులారా - ౧౦౧ - ఇది బ్రహ్మ స్వరూపమయిన బ్రహ్మాండ పురాణమందు బ్రహ్మ నారద సంవాదమున దేవాంగ చరిత్రమందు బేతాళుని శాపవిమోచన మన్నది యిరువదియైదవయధ్యాయము.

బ్రహ్మ పిమ్మట కథను జెప్పుచున్నాఁడు - తరువాత ననేకరత్నములు

రై పారిజాతైశ్చ సంతానైశ్చ సుపుష్పితైః॥ ౧॥ కల్పవృక్షైః మహాదివ్య ఫలైశ్చ హరిచందనైః। వ్యాప్తే చాన్యైశ్చ బహులైః వృక్షబృందైః సమన్వితే॥ ౨॥ నారదాగస్త్యవాల్మీకి పరాశరనిషేవితే। దివ్యదుందుభి నిర్ఘోషే దివ్యగాన సమన్వితే॥ ౩॥ దివ్యనాట్య సమాయుక్తే దివ్యస్త్రీపరివేష్టితే। దివ్యమంగళ సంయుక్తే దివ్యమంటపరాజితే ॥ ౪ ॥ దివ్యసింహాసనాసీనం దివ్యమంగళవిగ్రహం। బ్రహ్మోపేంద్ర మహేంద్రాది దేవబృందైరహర్నిశం ॥ ౫ ॥ సంస్తూయమానమఖిల బ్రహ్మాండేశ్వర మచ్యుతం। ఆదిత్యాది గ్రహైశ్చైవ తథాష్టవసుభిర్మహాః ॥ ౬ ॥ సంసేవిత పదాంభోజం సర్వాభరణభూషితం। భస్మోద్ధూళిత సర్వాంగం శూలాద్యాయుధధారిణం ॥ ౭ ॥ చంద్రచూడం మహాభాగం సర్వాభరణభాసితం। త్రిపురాణాం ప్రహర్తా

గలయట్టియు మందారవృక్షములచేతను జక్కఁగాఁ బూచిన సంతాన వృక్షములచేతను పారిజాతములుచేత గల్ప వృక్షములచేతను దివ్యములయిన గొప్ప పండ్లు గల హరి చందన వృక్షముల చేతను వ్యాపింపఁ బడి యితరములైన చెట్లుతోనుగూడియున్నట్టియు నారదుఁ డగస్త్యుఁడు వాల్మీకి పరాశరుఁడు వీరిచే సేవింపఁబడినట్టియు దివ్యములైన నగారాల ధ్వనులచేత శబ్దించుచున్నట్టియు శ్రేష్ఠమైన సంగీతనాదముగలయట్టియు శ్రేష్ఠమైన యాటలునుదివ్యస్త్రీలునుగలయట్టిదై యెల్లప్పుడుశుభములుగలిగి యనేకములగు మంటపములచేత నొప్పుచున్న కైలాసపర్వతము శిఖరమందు దివ్యమైన సింహాసనమునందుఁ గూర్చుండి దివ్యమంగళవిగ్రహముగలవాఁడై బ్రహ్మవిష్ణువు లింద్రుఁడు మొదలగు దేవతలచేత రాత్రిఁ పగల్లు స్తోత్రము చేయఁబడుచున్నట్టియు సర్వబ్రహ్మాండ ప్రభువై నట్టియుఁ జ్యుతిలేనట్టియు - ఆదిత్యుఁడు మొదలగు నవగ్రహములచేత నెనమండ్రువసువులచేతను సేవింపఁబడిన పాదకమలములుగలిగి సమస్తభూషణములను ధరించికొని విభూతి దేహమంతయుఁబూసికొని శూలము మొదలగునాయుధములధరించియున్నట్టియుఁ జంద్రునితలయందుధరించిన మహానుభావుఁడై నట్టియుఁ ద్రిపురములను ధ్వంసము చేసినట్టియు మూఁడుకన్నులుగలయట్టియుమన్మథునకుశత్రువై నట్టియునుభయపార్శ్వములయందు నప్సరస్త్రీలచేత వింజామరలు వేయఁబడుచున్నట్టియుఁ జతుర్వేద స్వరూపమైన దేహమును ధరించినట్టియు దయాసముద్రుఁడై నట్టియు మృత్యుంజయుఁడై నట్టియుమిక్కిలిబలముగలయట్టియుఁ బార్వతీదేవితోఁగూడిన

రం త్రినేత్రం మదనాంతకం ॥ ౮ ॥ వాలవ్యజనహస్తాభిః అప్సరోభిర్నిషేవితం । ఋగ్యజుస్సామరూపంచ తథాథర్వమయం వపుః ॥ ౯ ॥ దధానం కరుణాంబోధిం కాలకాలం మహాబలం । పార్వత్యా సహితం దేవ్యా భక్తాభీష్టప్రదాయినం॥ ౧౦॥ జటాగంగాధరం దేవం దేవదేవోత్తమం విభుం । ఈశానం సర్వవిద్యానాం అణిమాద్యష్టసిద్ధిదం॥ ౧౧॥ వేదాంతవేద్యమఖిల వేదాంతార్థ స్వరూపిణం । ఆయయౌ నారదో ద్రష్టుం గాయన్ శివశివేతిచ॥ ౧౨॥ ఉపసృత్య బ్రహ్మమయం ప్రణమ్యచ ముహుర్ముహుః । శివం శివకరం శాంతం స్తోతుం సముపచక్రమే ॥ ౧౩ ॥ నమస్తే దేవదేవేశ నమస్తే భక్తవత్సల । నమస్తే పార్వతీనాథ నమస్తే కాంతవిగ్రహ ॥ ౧౪ ॥ కల్యాణాచలవాసాయ కల్యాణాస్పదమూర్తయే । కల్యాణదాయినే తుభ్యం నమోస్తు మమసర్వద॥ ౧౫ ॥ విశ్వేశ్వర విరూపాక్ష త్రిపురాంతక హేశివ । అణిమాద్యష్ట సిద్ధీర్మే శీఘ్రందేహి సదాశివ॥ ౧౬॥ వేదవేదాంతవేద్యాయ విజ్ఞానానందరూపిణే ఋగ్యజుస్సామరూపాయ నిఖిలేశాయ తేనమః ॥ ౧౭ ॥ అగస్త్యాది మహాసిద్ధైః

టియు భక్తులకోరికలనిచ్చునట్టియు జడలయందు గంగనుధరించినట్టియు దేవతలలోనెల్ల నాదిదేవుఁడై నట్టియు సర్వశక్తి సంపన్నుఁడైనట్టియు సకల విద్యలకు నధికారియయినట్టియు నణిమ మొదలగు నెనిమిది సిద్ధుల నిచ్చునట్టియు వేదాంతములచేతఁ దెలియదగినట్టి సర్వోపనిషదర్థ స్వరూపుఁడైనట్టి యీశ్వరునిఁజూడను నారదుఁడు శివశివయని పాడుకొనుచువచ్చెను - ౧౨ - బ్రహ్మస్వరూపుఁడై నట్టియు సర్వమంగళకరుఁడైనట్టి యాసాంబశివుని దగ్గరికివచ్చి యాయనకు నమస్కారములుచేసి పొగడ నారంభించెను - ౧౩ - ఓ దేవతలకెల్లనీశ్వరుఁడా నీకు మ్రొక్కెదను భక్తులయందుఁ బ్రీతిగలవాఁడా నీకు మ్రొక్కెదను - పార్వతికిఁ బెనిమిటియైన వాఁడా నీకు మ్రొక్కెదను - సుందరమైన మేను గలవాఁడా నీకు మ్రొక్కెదను - ౧౪ - నాకు నమస్తము నిచ్చువాఁడా శుభకరమైన కొండయందుండునట్టియు శుభముల కాస్పదమైన మూర్తిగలయట్టియు శుభమిచ్చునట్టి నీకు నమస్కారము - ౧౫ - విశ్వమునకుఁ బ్రభువా - మూఁడుకన్నులుగలవాఁడా త్రిపురములను ధ్వంసముచేసినవాఁడా సదాశివుఁడా నాకుఁ ద్వరితముగా నణిమాద్యష్టసిద్ధులనిమ్ము - ౧౬ - వేదములచేతనుపనిషత్తులచేతను దెలియఁ దగినట్టియుఁ జిదానందరూపుఁడైనట్టియు వేదత్రయరూపుఁడైనట్టి సర్వేశ్వరుఁడవైన నీకు నమస్కారము - ౧౭ - అ

వంద్యమాన పదాంబుజ । కురుష్వమాం మహాసిద్ధం సిద్ధానాం సిద్ధిదాయక॥ ౧౭॥ రాజరాజసమం శంభో సంపత్యా కీర్తిమాలయా । కురుష్వమాం కృపాసింధో సాంబతుభ్యంనమోనమః॥ ౧౯॥ దేహిదేహి శ్రియం దేవ చిరమాయుశ్చదేహిమే । కురుమాం మృత్యుహంతారం మృత్యుంజయనమోస్తుతే ॥ ౨౦॥ ఇతిస్తుతో మహాదేవః సదత్వా కాంక్షితం వరం । ఉవాచ నారదం పూజ్యం వేదవాచామగోచరః॥ ౨౧॥ హే నారద మహాప్రాజ్ఞ కోవృత్తాంతో మహీతలే । అస్తిచేద్వదశీఘ్రం మే తం శృణోమిమహామునే॥ ౨౨॥ ఇతి పృష్టశ్శంకరేణ నారదో వినయాన్వితః । ఉవాచ వాక్యం వాక్యజ్ఞః సర్వలోకేశ్వరేశ్వరం ॥ ౨౩ ॥ శ్రుణుదేవ ప్రవక్ష్యామి లోకవృత్తాంత మద్యతే । కలౌయుగే సంప్రవృద్ధే యో భూదానందవిగ్రహ ॥ ౨౪ ॥ అపశబ్ద సమూహాస్స్యాత్ పరిపూర్ణో మహీతలే । సవ్యాకరణవేత్తాస్తి నవేదవిదపిప్రభో ॥ ౨౫ ॥ ఋగ్యజుస్సామవేదానాం సర్వకర్మార్థ దర్శనాం । పద క్రమజ

గస్యుఁడు మొదలగు నెల్లసిద్ధులచేతను మ్రొక్కఁబడుచున్న పాదకమలములు గలవాఁడా సిద్ధులకు సిద్ధులనిచ్చువాఁడా నన్ను గొప్పసిద్ధునిఁగాఁజేయుము - ౧౭ - శుభకరుఁడవై నట్టియు దయాసముద్రుఁడవైన యో సాంబశివుఁడా నన్ను సంపదచేతను గీర్తి శ్రీచేతను రాజరాజుతో సరిగాఁజేయుము నీకు మ్రొక్కెదను - ౧౯ - స్వామీ నాకు సంపదనిమ్ము దీర్ఘాయువునిమ్ము మృత్యువును గెలిచినస్వామీ నన్ను మృత్యువును గొట్టువానిఁగాఁజేయుము నీకుమ్రొక్కెదను - ౨౦ - వేదవాక్యములకైనను విషయుఁడుగాని యా సాంబశివుఁడీప్రకారముపొగడఁబడినవాఁడై కోరినవరములనెల్లనిచ్చిపూజ్యుఁడైన యానారదమహామునితో నిట్లనెను - ౨౧ - ఓయి మిక్కిలి తెలిసిన నారద మహాముని భూమియందేదైన విశేషము సమాచారమున్న పక్షమునఁజెప్పుము వినియెదను - ౨౨ - ఈప్రకారమా యీశ్వరునిచేత నడుగఁబడి మాటలనేర్పుగల యానారదుఁడు వినయముతో నాసాంబమూర్తికుత్తరముచెప్పనారంభించెను- ౨౩-ఓయానందస్వరూపుడవై నస్వామీ యిప్పుడుకలిముదరఁగా భూమియందుఁగల వృత్తాంతమును జెప్పెద వినుము- ౨౪- ఇఁకభూమియందంతట నపశబ్దములు వ్యాపింపఁబోవును - ఒక్కఁడైన వ్యాకరణము తెలిసిన వాఁడును వేదము తెలిసినవాఁడును లేఁడు - ౨౫ - సర్వకర్మముల విధులను దెలియఁజేయునట్టి ఋగ్యజుస్సామవేదముల పదములను గ్రమముల జడలను జెప్పువారు

టాదీనాం ప్రవక్తారోనసంతిహి ॥ ౨౬ ॥ వేదగ్రంథేచ సర్వత్ర శాస్త్రగ్రంథే తథైవచ । ఆగమేషుపురాణేషు నాస్తిశైవ శబ్దసౌష్ఠవం॥ ౨౭॥ వేదాంగానాం చసర్వేషాం మీమాంసా తర్కయోస్తథా । ఇతిహాసస్య సర్వస్య జ్ఞాతానాస్తిమహీతలే ॥ ౨౮ ॥ లీలాలీఢ పురాణార్థాః బ్రాహ్మణా స్సంతికేవలం । భోజరాజం వినాకోపి విద్వాన్ నాస్తి మహీతలే॥ ౨౯॥ ఏవం వదతిశంభోస్తు పురతఃనారదేమునౌ। హాహాకారోమహానాసీత్ ఋషీణాం తత్రశృణ్వతాం॥ ౩౦ ॥ తత్సర్వంచ సమాకర్ణ్య భగవాన్ చంద్రశేఖరః । తస్యాం సదసిదేవాంగం అపశ్యత్పుత్రమీశ్వరః॥ ౩౧॥ దృష్టమాత్రేతు దేవాంగే సమీపముపసర్పతి । తమువాచ మహాప్రాజ్ఞ మీశ్వరః కరుణానిధిః ॥ ౩౨ ॥ భోభోదేవాంగసర్వజ్ఞ వేదశాస్త్రవిశారద । మత్ఫాలనేత్రజాతోసి మత్తుల్య జ్ఞానవానసి॥ ౩౩॥ చతుష్షష్టికలావేత్తా త్వమేవ నహిసంశయః । త్వాం వినా సర్వలోకేషు వేత్తాకోపినవిద్యతే ॥ ౩౪ ॥ నారదోక్త త్వయాసర్వం శ్రుతం ఖలుమహామతే । తస్మాద్గచ్ఛాద్యభూలోకం వివేక జ్ఞానవర్జితం॥ ౩౫॥ తత్రత్వాన్

లేనేలేరు- ౨౬- వేదములయందును శాస్త్రములయందును బురాణములయందును శైవములు వైష్ణవములు మొదలగు నాగమములయందును సుశబ్దములులేవు- ౨౭- వేదాంగములనన్నిటిని మీమాంసను దర్కమును మఱియు నితిహాసములను దెలిసినవాఁడు భూమియందులేఁడు - ౨౮ - బ్రాహ్మణులందఱుపురాణార్థములనెఱింగియు నెఱుఁగకయున్నారు భూమియందు భోజరాజు దప్ప మఱియెవ్వఁడును బండితుఁడులేఁడు - ౨౯ - ఈప్రకారము నారదముని సాంబశివునియెదుటఁ జెప్పుచున్నప్పుడు వినుచున్న ఋషులందఱు హాహాయనిరి- ౩౦- చంద్రుని దలను ధరించిన యాభగవంతుఁడైన యీశ్వరుఁడు దీనినంతయువిని యాసభయందుఁ దనకొడుకైన దేవాంగునిఁజూచెను- ౩౧- చూచినమాత్రముననే యాతఁడు దగ్గిరికిరాఁగా దయానిధియైన యీశ్వరుఁడు మిక్కిలి తెలిసిన యాదేవాంగునితో నిట్లనెను- ౩౨- ఓయి సమస్తము దెలిసిన దేవాంగుఁడా వేదశాస్త్రములను జక్కఁగాఁదెలిసినవాఁడా నీవు నానొసటికంటఁబుట్టినవాఁడవు గనుక నాయంతజ్ఞానము గలవాఁడవై తివి- ౩౩- చతుష్షష్టికలలను దెలిసినవాఁడవు నీవే నిన్ను విడిచి లోకములయందెల్ల నెవ్వఁడును దెలిసినవాఁడులేఁడు సందేహములేదు - ౩౪ - ఓయి మిక్కిలి బుద్ధిమంతుఁడా యిప్పుడు నారదుఁడుచెప్పిన సమాచారమంతయు నీవు వింటివిగదా కాఁబట్టి

బ్రాహ్మణాన్ సర్వాన్ వినయః కురుపుత్రక । వేదాధ్యయన సంపన్నాన్ శాస్త్రజ్ఞాన సమన్వితాన్ ॥ ౩౬ ॥ అపశబ్ద సమాక్రాంతాః గ్రంథాస్తత్ర తు సంతియే । తాన్ సుశబ్దైస్తు సంపూర్ణాన్ కృత్వా లేఖయ సత్వరం ॥ ౩౭ ॥ నవవ్యాకరణానిత్వం శిష్యేభ్యో వదభూతలే । సాంగాన్ వేదాంశ్చ చతురః సర్వశాస్త్రాణివై తథా ॥ ౩౮ ॥ ఇత్యాజ్ఞ పస్సదేవాంగః శివేన పురుషోత్తమః । ప్రార్థయామాస తం దేవం భక్తకల్పమహీరుహం ॥ ౩౯ ॥ యత్రకుత్రస్థితస్యాపి భూలోకే మనుజాకృతేః । అచంచలాస్తు భక్తిర్మే సదా త్వయి సదాశివ ॥ ౪౦ ॥ ఇతిసంప్రార్థితస్తేన దేవాంగేన శివాపతిః । తథాస్తు గచ్ఛ భూలోకం ఇతిప్రాహస్మతం శివః ॥ ౪౧ ॥ తతో విమానమారుహ్య సూర్యకోటిసమప్రభం । మహీతలం జగామాశు దేవాంగస్సకుతూహలీ ॥ ౪౨ ॥ విమానాదవరుహ్యాథ విప్రరూప ధరస్తుసః । బ్రాహ్మ్య శ్రియా సమాయుక్తః బభౌ సూర్యఇవాపరః ॥ ౪౩ ॥ దివ్యాంబరధరశ్శ్రీమాన్ దివ్యాభరణ భూషితః।

ఇప్పుడు వివేకములేకయుండెడు భూలోకమునకు నీవతిత్వరితముగాబొమ్ము- ౩౫- ఓయి పుత్రుడా నీవుపోయి యక్కడనున్న బ్రాహ్మణులనందఱను వేదములు చదివి శాస్త్రములఁ దెలిసికొని పండితులగునట్లు చేయుము- ౩౬- మఱియు నచ్చటనపశబ్దములుగలిగియుండు గ్రంథములనన్నిటిని శీఘ్రముగాదిద్ది వ్రాయింపుము- ౩౭- నీవుభూలోకమందు వ్యాకరణములను సకల శాస్త్రముల నంగములతోఁగూడిన నాలుగు వేదములను శిష్యులకుఁ జెప్పుము- ౩౮- ఈప్రకారము శివునిచేత నాజ్ఞాపింపఁ బడినవాఁడై పురుషశ్రేష్ఠుఁడైన యాదేవాంగమహాముని భక్తులపాలిటి కల్పవృక్షమైన యాసాంబశివుని వేడుకొనెను- ౩౯- భూమియందు మనుష్యరూపమునుధరించి నేనెక్కడ నుండినను నాకు నీపాదములయందు భక్తిస్థిరముగా నుండవలయునోయి సదాశివుఁడా- ౪౦- అని యిట్లా దేవాంగుఁడు ప్రార్థింపఁగా నాపార్వతీ పతి యాతనితో నట్లయగును నీవు భూలోకమునకుఁ బొమ్మనెను- ౪౧- అంత నాదేవాంగుఁడు కోటిసూర్యులుదయమైనంత కాంతిగల విమానమునెక్కి యుత్సాహము గలవాఁడై భూలోకమునకుఁ బోయెను- ౪౨- పిమ్మట నతఁడు విమానముదిగి బ్రాహ్మణరూపమును ధరించినవాఁడై బ్రహ్మవర్చస్సుచేత సూర్యునివలెఁ బ్రకాశించుచుండెను- ౪౩- మంచి శ్రేష్ఠములైన వస్త్రములను ధరించినవాఁడై మంచి సొమ్ములఁ దొడిగి నొసటియందు విభూతితో మూఁడురేఖలు దిద్దిన వాఁడై

విభూతిరేఖావిలసత్ ఫాలశోభాసమన్వితః ॥ ౪౪ ॥ వజ్రవైడూర్య ఖచిత క
ర్ణకుండలభూషితః । స్వర్ణసూత్ర సమాయుక్త కటీతట విరాజితః ॥ ౪౫ ॥
సర్వాంగ సుందరశ్శ్రీమాన్ స్వర్ణయజ్ఞోపవీతవాన్ । పవిత్ర పాణి స్సత
తం జపన్ పంచాక్షరం వరం॥ ౪౬॥ కటకాంగదశోభాఢ్య భుజద్వయసమన్వి
తః । దదర్శ ధారా నగరీ దేవాంగో బ్రాహ్మణోత్తమః ॥ ౪౭ ॥ హేమప్రా
కారసంపన్నాం హేమగోపురశోభితాం । స్ఫాటిక స్తంభ సంయుక్త చామీక
రగృహైర్యుతాం ॥ ౪౮ ॥ నవరత్న సమాయుక్త చంద్ర శాలా సుశోభి
తాం । సదశ్వకోటిసంయుక్త మందురాభి విరాజితాం ॥ ౪౯ ॥ మత్తవార
ణసంఘాతం మహదాపణ శోభితాం । రథబృంద మహాఘోష బధిరీకృతది
ఙ్ముఖాం॥ ౫౦॥ పత్తిబృందైః సుసంపూర్ణాం పద్మినీశతసంకులాం । పనసాం
మ్రకపిత్థాది వృక్షరాజ విరాజితైః ॥ ౫౧ ॥ ఉద్యానో పవనైశ్చైవ విరా
జితమహాపథాం । వికసత్ పంకజామోద పద్మాకర శతైర్యుతాం॥ ౫౨ ॥
మల్లికామాలతీజాజికుసుమాలంకృతాపణాం । వజ్రవైడూర్యమాణిక్యపుష్య

వజ్రములు వైడూర్యములు చెక్కియున్న కుండలములఁ జెవుల ధరించి
మొలను బంగారు మొలత్రాఁడు ధరించినవాఁడై సమస్తావయవము
లయందు సొగసు గలవాఁడై శోభతోఁ గూడినవాఁడై బంగారు జన్నిద
ముదాల్చి చేతఁ బవిత్రమును ధరించి మెల్లప్పుడు పంచాక్షరీ మంత్రమును
జపియించుచుఁ జేతులఁ గడియములను భుజకీర్తులను ధరించినవాఁడై బ్రా
హ్మణోత్తముండైన యా దేవాంగముని ధారాపట్టణమును జూచెను - ౪౭ -
ఆపట్టణముకోటలన్నియు బంగారువిగానున్నవి పురద్వారములునట్లేయున్నవి
ఇండ్లన్నియు బంగారుతోఁ గట్టబడి యందలి కంబములు స్ఫటికమణులచేతఁ
జేయఁబడియున్నవి ఇండ్లమీఁదనుండు శిరోగృహములు నవరత్నమయములు
గానున్నవి - గుఱ్ఱాలపాగాలలో నొక్కొకదానియందుఁ గోటిగుఱ్ఱాలు గట్టఁ
బడియున్నవి - ఏవీథిబట్టినను మదపుటేనుఁగులు నిండిపెద్దపెద్దయంగడివీథు
లుకలిగియున్నవి - రథములనాదములు దిఙ్ముఖములనెల్లవ్యాపించి యచ్చటివా
రిచెవులకుఁ జెవుడుకల్పించుచున్నట్లున్నవి - కాలుబలములు వీధులలోనంతటనిం
డియుండురు - తామరకొలఁకులు నూర్లతరబడియుండును - క్రోవలోనంతట
మామిడిపనస వెలగ మొదలైన శ్రేష్ఠవృక్షములుగల యుద్యానవనములు విల
సిల్లుచుండును - వికసించుచున్న కమలముల వాసనచేత గమగమాయించు

రాగవిరాజితై ః॥ ౫౩॥ పణ్యవీధి శతైర్యుక్తాం పణ్యస్త్రీభిర్విరాజితాం । నా
నాగంధ సమాయుక్త ధూప బృంద సువాసితాం ॥ ౫౪ ॥ పాతాళ గమనో
ద్యోగిపరిఘాత్రయవేష్టితాం । నక్షత్రమార్గసంసేవిగోపురై రుపశోభితాం॥
౫౫॥ తోరణాలంకృతాం దివ్య దేవాలయసమావృతాం । శివాలయై స్తథావి
ష్ణోరాలయైశ్చ సుశోభితాం ॥ ౫౬ ॥ తథాలయై శ్చండికాయాః గణేశ స్కం
దయోర్యుతాం । హంస సారస సంఘుష్టాం శుకకోకిల నాదితాం॥ ౫౮ ॥ క
పోతపాలికావాసి పారావత గణై ర్యుతాం । పద్మినీ చింతినీబృంద నిషేవిత
గృహాంగణాం॥ ౫౯॥ శంఖినీ హస్తినీజాల సంసేవిత మహాపథాం । హంస
కారండవాకీర్ణ నదీనదసమావృతాం ॥ ౬౦ ॥ చక్రవాకి బృందయుక్త చక్ర
వాకోప శోభితాం । బ్రాహ్మణానాం క్షత్రియాణాం విట్ఛూద్రాణాం తథై
వచ ॥ ౬౧ ॥ గృహమాలాభిరా బద్ధాం దివ్యమంటప సంయుతాం । సర్వ

చుండెడి తటాకములు నూర్లతరబడిగా నుండును అంగళ్లయం దెక్కడబట్టి
నను మల్లెలుమొల్లలు విరజాజులవారిగానుండును - వజ్రములు వైడూర్యము
లుకెంపులు పుష్యరాగములు నిండియుండు నంగడివీధులుకలిగి భోగమువాం
డ్రుగలిగి యాపట్టణము మిక్కిలియొప్పుచుండును - ఏపక్క బట్టిన దివ్యమైన
పరిమళములతోడి ధూపములు వెడలుచుండును - పాతాళము నంటునట్టి
యగడితలు మూడాపట్టణమును జుట్టుకొనియుండును- ఆపట్టణముపురద్వార
ములు నక్షత్రమండల మంటుచుండును - తోరణములు గట్టియుండును మనో
హరములైన దేవాలయములుండునందు గొన్నిశివునివి కొన్నివిష్ణువువి- అట్లె
శక్తిగుళ్లును పిళ్లారిగుళ్లును గుమారస్వామి గుళ్లు నుండును హంసలు బెగ్గురు
పక్షులు చిలుకలు కోకిలలు గూయుచుండును పంచల సందులలో
బావురా లనేకములుగా నుండును - ఇండ్ల యందు బద్మినీజాతి స్త్రీలు
ను జిత్రిణీ జాతిస్త్రీలును ముంగిళ్ల కలంకారములుగా నుందురు - వీధు
లలో శంఖినీజాతి హస్తినీజాతి స్త్రీలునిండియుందురు - ఆపట్టణమునకు సమీ
పమున బడమటికి బారునేళ్లయందును దూర్పునకు బారునేళ్లయందును
హంసములు మొదలగు జలపక్షులు నిండియుండును- ౬౦- ఆడు చక్రవాకప
క్షులు మగచక్రవాకపక్షులు రాజిల్లుచుండును- బ్రాహ్మణులయిండ్లన్ని యొక
వీధిగాను క్షత్రియులయిండ్లొకవీధిగాను వైశ్యులయిండ్లొకవీధిగాను శూద్రుల
యిండ్లొక వీధిగాను నేర్పడి యక్కడక్కడ సొగసైన మంటపములు గలిగి

సౌందర్యసంయుక్తాం సర్వవాద్య విఘోషితాం ॥ ౬౨ ॥ వీణాగానాతి నిపుణవేశ్యాస్త్రీభిరలంకృతాం । తౌర్యత్రికజ్ఞానయుక్త నటబృంద నిషేవితాం ॥ ౬౩॥ ఏవం భూతాం శుభాకారాం ధారాపురమనుత్తమాం । ప్రవివేశ సదేవాంగః దివ్యచక్షుః భోజభూపతిం ॥ ౬౪ ॥ రాజమార్గేణ గచ్ఛన్సః తత్ర తైర్యత్ర్యావలోకితః । బ్రాహ్మణైః క్షత్రియై ర్వైశ్యైః తత్రతత్రచ పూజితః॥ ౬౫ ॥ ప్రవివేశసభాం రాజ్ఞః సుధర్మామివగీష్పతిః । తతోదదర్శ దేవాంగః తత్రభోజమహీపతిం॥ ౬౬॥ సింహాసన సమాసీనం బాలసూర్య మివోదితం । కందర్ప సదృశాకారం కందర్పమివరూపిణం ॥ ౬౭ ॥ సంసేవితం రాజబృందైః వందిమాగధసంస్తుతం । అష్టానాం లోకపాలానాం అంశసంభూతను త్తమం॥ ౬౮॥ వాలవ్యజనహస్తాభిః సుందరీభిశ్చ సేవితం । సామదానాద్యుపాయజ్ఞైః చతుర్భిర్మంత్రిభిర్యుతం॥ ౬౯॥ తతోదదర్శ దేవాంగం ఆగతం భోజభూపతిః । సభాం స్వస్య మహాబాహుం సాక్షా న్మన్మథరూపి

యుండును - ఆపట్టణమందు లేని సొగసు మఱియొకచోట నుండదు సమస్తవాద్యములునెల్లప్పుడు మ్రోయుచుండును - అచ్చటవారకాంతలు వీణవాయించుటయందు మిక్కిలి చాతుర్యము గలవారు - నటులందఱు నృత్తగీతవాద్యాభిజ్ఞులు - ఇట్లు సొగసుగానుండి తనకు మిక్కిలి మఱియొకటి లేకయున్న యాధారపట్టణమందుఁ బ్రభుత్వము చేయుచున్న భోజరాజును జూడఁ గోరి దేవాంగముని యాపట్టణము ప్రవేశించెను- ౬౪- రాజవీధి నా దేవాంగమహాముని పోవుచుండఁగా నక్కడ నుండు క్షత్రియులును బ్రాహ్మణులును వైశ్యులునీయనను జూచిపూజించఁగా వానిఁగొనుచు బృహస్పతి యింద్రసభను బ్రవేశించు నట్లాభోజరాజు సభను బ్రవేశించెను - ప్రవేశించి యచ్చట భోజరాజును జూచెను - సింహాసనమందుఁ గూర్చుండి యప్పు డుదయించిన సూర్యునివలెఁ బ్రకాశించుచు మన్మథునితో సరియైన యాకృతిగలవాఁడై రూపముధరించినమన్మథుఁడో యనునట్లున్నట్టియు రాజులచేతఁ గొలువఁబడుచున్నట్టియు బట్టువాండ్రు మొదలగువారిచేతఁ బొగడఁబడుచున్నట్టియు నష్టదిక్పాలురయంశములఁ బుట్టినట్టియు నుత్తముఁడై నట్టియు సౌందర్యవతులయిన స్త్రీలచేత వింజామరలు వేయఁబడుచున్నట్టియు సామము మొదలగు నాలుగుపాయములనెఱిఁగిన నలుగురు మంత్రులతోఁ గూడినట్టి యాభోజరాజునొద్దకు దేవాంగుఁడుపోయి యతనిఁజూడఁగానే యంత నాభోజరాజును దన సభకు

ణం॥ ౨౦॥ దృష్టమాత్రే తత స్తస్మిన్ భోజభూప శిఖామణిః । స్వాసనా దుత్థి
తశ్శీఘ్రం ప్రణమ్యచముహుర్ముహుః॥ ౨౧॥ తస్మై దత్వాసనం రాజా ప
ప్రచ్ఛకుశలంచతం । భోభో విద్వద్వరేణ్యాసి కస్మా ద్దేశాదిహాగతః ॥ ౨౨ ॥
కిం నామ తేవద ప్రాజ్ఞ పితుర్మాతుశ్చనామకిం। తేజసాత్వామహం మన్యే సా
క్షా ద్బ్రహ్మ కులోద్భవం ॥ ౨౩ ॥ బ్రహ్మవాత్వం శివోవాథ విష్ణువా బ్రా
హ్మణోత్తమ । తేజసాత్వా మహం మన్యే భగవంతం పరాత్పరం॥ ౨౪॥ ఉమా
పతిం మహేశానం సృష్టి స్థిత్యంత కారిణం । వదశీఘ్రం మహాబుద్ధే సాదరం
సమపృచ్ఛతః ॥ ౨౫ ॥ ఇతిపృష్టోథ భోజేన భూపేనా మితతేజసా । ఉవాచ
వాక్యం దేవాంగః రాజానం ప్రతిబుద్ధిమాన్ ॥ ౨౬ ॥ అహం వరరుచిర్నామ
కాశీదేశాదిహాగతః । మాతా మే పార్వతీనామ పితామై శంకరాభిధః॥ ౨౭॥
సర్వశాస్త్రార్థతత్వజ్ఞః వేదవేదాంగపారగః । అహం సర్వేతిహాసజ్ఞః సర్వమం
త్రార్థకోవిదః ॥ ౨౮ ॥ అష్టాదశ పురాణజ్ఞః ఆగమజ్ఞానినాం వరః । సర్వ

వచ్చియున్న సాక్షాత్తు మన్మథునివలెనున్న యాదేవాంగునిం జూచెను - ౨౦ -
చూచుచునే యాభోజరాజు శీఘ్రముగా సింహాసనమునుండిలేచి పలుమారు
మ్రొక్కి యాదేవాంగమునికాసనమిచ్చి కూర్చుండఁబెట్టి యతనిక్షేమమును
విచారించెను - ఓయి పండితశ్రేష్ఠుఁడా నీవేదేశమునుండి యిక్కడికివచ్చి
తివి - ఓయి తెలిసినవాఁడా నీపేరేమి - నీతల్లిదండ్రులపేరేమి నీతేజస్సుచూ
డఁగా బ్రహ్మవంశమునఁ బుట్టినవాఁడవని తోఁచుచున్నది - ఓయిబ్రాహ్మణశ్రే
ష్ఠుఁడా నీవు బ్రహ్మవా విష్ణువవా శివుఁడవా - నీతేజస్సుచూడఁగా పరమపురు
షుఁడవైన భగవంతునివలెనున్నావు పార్వతీపతియై సకలలోకేశ్వరుఁడై యీ
లోకములసృజించి పాలించి ప్రళయమునొందించునట్టివాఁడవు నీవుగా నేయుం
డవచ్చును - నేనింతప్రీతితో నడుగుచున్నానుగనుకఁ ద్వరితముగా నాకుత్తరము
చెప్పుమోయి మిక్కిలి బుద్ధిమంతుఁడా - ౨౫ - అనియిట్లు మిక్కిలి పరాక్రమ
వంతుఁడైన యాభోజరాజడుగఁగా నతనికి బుద్ధిమంతుఁడైన యా దేవాంగ
ముని యుత్తరము చెప్పెను - ౨౬ - నేను వరరుచి యనువాఁడను - కాశీదేశ
మునుండి యిక్కడికి వచ్చితిని నాతల్లిపేరు పార్వతి - మాతండ్రిపేరు శంకరుఁడు
౨౭ - నేను సమస్తశాస్త్రముల యర్థమును నిజముగాఁ దెలిసికొన్నవాఁడను
వేదముల వేదాంగములఁ గడవెళ్లఁ జదివినవాఁడను సమస్తేతిహాసముల నెఱుఁ
గుదును సకలమంత్రముల యర్థము నెఱుఁగుదును- ౨౮- పదునెనిమిది పురా

స్మృతి మహార్థజ్ఞః । సర్వభూసురవందితః ॥ ౭౯ ॥ కావ్యాలంకార తత్వజ్ఞః నాటకగ్రంథకోవిదః । పదక్రమజటాభిజ్ఞః వేదానాం దేశికోత్తమః॥ ౮౦॥ బహునావాకిముక్తేన ఏకం మే వచనం శృణు సర్వజ్ఞ ఇతిలోకోమాం సర్వోవక్తిన సంశయః॥ ౮౧॥ ఉక్తవంతం వరరుచిం సంపూజ్య బహుశోనృపః । ప్రాదాత్తస్మై గృహంభోజః ధనధాన్యసమాకులం॥ ౮౨॥ తథాశతం మత్తగజాన్ సహస్రం తురగాంస్తథా । కర్ణవేష్టన కేయూర కటకాదీనిభూపతిః॥ ౮౩ ॥ ప్రాదాత్తస్మైమహాధైర్యః మహాంత్యాభరణానిచ । వస్త్రాణిచ మహార్హాణి రత్నహారాం స్తథైవచ ॥ ౮౪ ॥ సన్మాన్యైవం వరరుచిం భోజరాజో బహుప్రదః । సభాస్తారాధిపంచక్రే విద్వచ్చూడామణిం తదా॥ ౮౫॥ తతో వరరుచిం ప్రాజ్ఞం భోజం ప్రాహస్మతం నృపః । అహో వరరుచేవిద్వన్ వచనం శృణుసాదరం॥ ౮౬॥ అధ్యాపయ బ్రాహ్మణాం స్త్వం వేదాన్ శాస్త్రాణిచాగమాన్ । అష్టాదశపురాణాని పదక్రమజటాస్తథా॥ ౮౭॥ నిగమానాం మహా

ణములఁ దెలిసినవాఁడను ఆగమశాస్త్రములఁ జక్కఁగాఁ దెలిసినవాఁడను సమస్త ధర్మశాస్త్రములఁ దెలిసినవాఁడను గావున బ్రాహ్మణులందఱు నాకు మ్రొక్కుచుందురు- ౭౯- కావ్యముల యలంకారములను నాటకముల నెఱుఁగుమనువేదములపదక్రమములనంతయునుదెలిసినయాచార్యవర్యుఁడను- ౮౦- విశేషముగాఁజెప్పి కార్యమేమి సర్వజనులును నన్నుసర్వజ్ఞుఁడందురు సందేహము లేదు - అనియిట్లు చెప్పిన యావరరుచిని భోజరాజు సన్మానించి యితనికి ధనధాన్యములతో నిండియున్న యింటినిచ్చెను- మఱియు నారాజతనికి మూరుమదించిన యేనుఁగులను వేయిగుఱ్ఱములనుగుండలములుభుజకీర్తులుకడయములు మొదలగు నాభరణములనిచ్చెను - ౮౩ - ఇంక నారాజాతనికి వెలపొడగు వస్త్రములను రతనాల దండలనొసంగి సన్మానించి రాజరాజైన యాభోజరాజు పండితశ్రేష్ఠుఁడైన యతనిఁ దనసభయందుండు వారికందఱుకుఁ బెద్దనుగాఁజేసెను - పిమ్మటఁ దెలిసిన యావరరుచినిగూర్చి యాభోజరాజిట్లనెను - ఓవరరుచీ నేనొకమాటచెప్పెదను దానిఁ బ్రీతితో వినుము - ౮౬- నీవుబ్రాహ్మణుల చేత వేదములను శాస్త్రములనాగమములను బదునెనిమిది పురాణములను వేదముల పదక్రమ జటలను జదివింపుము - ఓ మహానుభావుఁడా బ్రాహ్మణులకు దొమ్మిది వ్యాకరణములు దెలిసి వేదములు మొదలగువాని సుశబ్దాపశబ్దముల తెలివి యెట్లుకలుగునో యట్లుచేయవోయి పండిత బృందముచేత మ్రొక్కఁబ

భాగనవవ్యాకరణానిచ । శబ్దశాస్త్రనవిజ్ఞానం బ్రాహ్మణానాం యథాభవేత్ ॥
౮౭॥ తథా కురుమహాప్రాజ్ఞ విద్వాన్ మండలవందిత । ఇత్యుక్తో భోజభూ
భూపేన తదా వరరుచి ర్మహాన్ ॥ ౮౮ ॥ వేదాన పాఠ యత్సర్వాన్ వి
ప్రాన్ శాస్త్రాణిచాగమాన్ । నాటకాలంకారతర్కాన్ వేదాంగానితథైవచ॥
౯౦॥ సర్వవిద్యాసు నిపుణాన్ సర్వాం శ్చైవ మహీసురాన్ । తదా వరరు
చిశ్చక్రే భోజోపిముముదేభృశం॥ ౯౧॥ గ్రంథాన్ బహూన్ వరరుచిః విదధే
సర్వ శాస్త్రవిత్ । బ్రాహ్మణానాం చ సర్వేషాం స్వయ మే వో త్తమో
భవత్ ॥ ౯౨॥ అథో జ్జయిన్యామవసత్ భట్టాచార్యో ద్విజో త్తమః । తస్యా
భూ త్తనయానామ్నా కలావత్యతిసుందరీ ॥ ౯౩ ॥ సర్వశాస్త్రార్థ తత్వజ్ఞా
వేదవేదాంగపారగా । సంగీత శాస్త్రనిపుణా నాట్యవేదేచకోవిదా ॥ ౯౪ ॥
పతిం కామయమానాసా పంకజాక్షీశుచిస్మితా । ఇత్థం ప్రతిజ్ఞామకరోత్ మ
రాళగమనాతథా॥ ౯౫॥ యోమాం విద్యాప్రసంగేన జయేన్ మన్మథసుందరః
తం కవీంద్రం పతిమహం వృణేత్రనసంశయః॥ ౯౬॥ శ్రుత్వేతి తస్యాశ్శపథం
నానా దేశేభ్యఆగతాః । వేదవేదాంగ తత్వజ్ఞాః సర్వ శాస్త్రార్థకోవిదాః॥

డినవాఁడా - ఈప్రకారమప్పుడా మహానుభావుఁడైన వరరుచి యారాజు
చేతఁ జెప్పఁబడినవాఁడై బ్రాహ్మణులకు సమస్తవేదముల నాగమములను వే
దాంగములను నాటకాలంకారములనుజెప్పి యావరరుచి యప్పుడు బ్రాహ్మణు
లను సమస్తవిద్యలయందు సమర్థులఁగావించెను - భోజరాజును మిక్కిలిసంత
సించెను- ౯౧- సకల శాస్త్రములను దెలిసిన యావరరుచి పెక్కుగ్రంథము
లురచించి యందఱు బ్రాహ్మణులలో దానే యెక్కుడుగానుండెను - ఇట్లుండఁ
గా నుజ్జయినీపట్టణమందు భట్టాచార్యుఁడని యొకబ్రాహ్మణో త్తముండు గలఁ
డతనికిఁ గలావతియని మిక్కిలి సొగసుగలకూతురొకతె గలదు- ఆమె సకలశా
స్త్రముల మర్మములు దెలిసినది వేదములనువేదాంగములను గడవెళ్లఁ దెలిసి
నదిసంగీతమందునాట్యమందు మిక్కిలివిద్వాంసురాలు ఇట్టిదియుగమలముల
వంటికన్నులుగలదియు దెల్లనిచిరునగవుగలదియు హంసవంటినడుపుగల యామె
తనకు భర్తను గోరుచు నప్పుడొక ప్రతిజ్ఞచేసెను- ౯౫- ఎవఁడు మన్మథునివ
లెసౌందర్యము గలవాఁడు నన్నివిద్యల ప్రసంగముచేత గెలుచునో యట్టిబండి
తో త్తముని నేను బెనిమిటినిఁ గావరింతును సందేహములేదు- ౯౬ - అనియి
ట్లామె ప్రతిజ్ఞనువిని యనేకదేశములనుండి వేదములువేదాంగములు చదివినసమ

౯౭॥ తాం జేతుం బ్రాహ్మణారామాం అహంకార సమన్వితాః। పరాజితా స్త
యా సర్వే హ్యద్యయా విద్యయా యయుః ॥ ౯౮ ॥ అథైకదా వరరుచిః
శ్రుత్వావృత్తాం తమీదృశః। జగామోజ్జయినీంవిద్వాన్ ।భోజభూపాజ్ఞయా
మహాన్ । తత్రపుర్యాం వరరుచిః । భట్టాచార్య గృహాంతః దదర్శ తస్య
తనయాం సుందరాంగీం కలావతీం ॥ ౧౦౦ ॥ బింబోష్ఠీం చారువదనాం సా
త్వాద్రమితిమినస్థితాం । పూర్ణచంద్రవనాం శ్యామాం మత్తకోకిలభాషిణీం॥
౧౦౧॥ కంబుకంఠీం కలాపూర్ణాం కఠిన స్తనమండలాం । సర్వాభరణ సం
పన్నాం కరభోరూం సునాసికాం ॥ ౧౦౨ ॥ యష్టిమధ్యాం మహాభాగాం
పీతాంబరావరవృతాం । మందహాసాంమందగతింమంజుళాధరపల్లవాం॥ ౧౦౩॥
ఉవాచతాంవరరుచిః కన్యాముత్పలలోచనాం । అద్యభద్రేవివిజేతుం త్వా
మహం సముపాగతః॥ ౧౦౪॥ పరిణేతుం చహేకన్యే కింబ్రవీష్యుత్తరం వద।
ఏవముక్తా వరారోహా కన్యాతేన మహాత్మనా ॥ ౧౦౫ ॥ ఉవాచవాక్యం
వాక్యజ్ఞానగర్వం సస్మితం చతం । అహోవిద్వన్ మహావృద్ధ కస్మాద్దేశాది

స్తశాస్త్రార్థములనుజక్కగాఁజదివిన బ్రాహ్మణులాపెను గెలువనుగర్వముతో
వచ్చిరి - అట్టివారందఱు నాసుందరాంగిచేతవిద్యచేగెలువఁబడి యోడిపోయి
రి - ౯౮ - పిమ్మట నొకకాలమం దీవృత్తాంతమునువిని భోజరాజు వరరుచి
నిఁబొమ్మనఁగా నావరరుచి యుజ్జయినీపట్టణమునకుఁబోయెను- ౯౯ - పోయి
యాపట్టణమందు వరరుచి భట్టాచార్యులవారియింటికిఁబోయి వారికూతురైన
కలావతినిఁజూచెను - ౧౦౦ - ఆమె దొండపండువంటి పెదవియును సుందర
మైన మొగమునుగలిగి ప్రత్యక్షరతివలెనున్నది - నిండుచందురునితోసమమైన
మోముగలిగినట్టియు మదించినకోకిలలవలె మాటలాడునట్టియు యౌవనవతి
యైనట్టియు శంఖమువంటికంఠముగలయట్టియు సకలవిద్యలచేతఁబూర్ణురాలై
నట్టియు గట్టి స్తన ప్రదేశముగలయట్టియు సమస్తములైన సొమ్ములను ధరించి
యున్నట్టియు హస్తబహిఃప్రదేశమువంటితొడలుగలయట్టియు సొగసైనము
క్కుగలయట్టియుఁ గడ్డివంటినడుముగలయట్టియు మిక్కిలిసొగసైనట్టియుఁబ
చ్చనివస్త్రముగట్టుకొనియున్నట్టియు కొంచెము నవ్వుగలయట్టియు దిన్నని న
డుపుగలయట్టియు మనోహరమైన చిగురువంటి పెదవిగలయట్టి వికసించినక
న్నులుగల యాకన్యనుజూచి వరరుచి యిట్లనెను- ఓసుభగురాలా నేనిప్పుడుని
న్నుజయింపను బెండ్లియాడనువచ్చితి నేమియుత్తరము చెప్పెదవో చెప్పుము

హాగతః ॥ ౧౦౬ ॥ కిం నామ తేత్వం వదమే కేషు పాండిత్య మస్తితే । వేదే
షు వాథశాస్త్రేషు నాటకే ష్వథవాద్విజ ॥ ౧౦౭ ॥ పురాణేషు స్మృతి
షువా వేదాంగే ష్వథవావద । ఇత్యుక్తోవై వరరుచిః ప్రాహ గంభీరయాగిరా॥
౧౦౮॥ వారాణశీతి విఖ్యాతా పురీ భాగీరథీతటే । విశ్వనాథ విశాలాక్ష్యోః
యత్రాస్తే స్థానముత్తమం ॥ ౧౦౯ ॥ తత్రమేవ సతిభద్రే నామ్నా వరరుచి
స్త్వహం । సర్వజ్ఞోహం మహాభాగే వాణీ నృత్యతివాచిమే ॥ ౧౧౦ ॥ గ్రం
థేషు యేషు వా కన్యే తవా స్తివిపులశ్రమః । తేషు గ్రంథేష్వావయోస్తు ప్రసం
గోద్య ప్రవర్తతాం॥ ౧౧౧॥ ఇతిబ్రువాణే తస్మింస్తు । ప్రసంగస్సుమహానభూ
తు । కలావత్యావరరుచేః పరస్పర జిగీషయా ॥ ౧౧౨ ॥ వేదే తర్కే వ్యా
కరణే కావ్యనాటకయోస్తథా । అలంకారే తథా చందశ్శాస్త్రే వేదాంగ
ఏనచ ॥ ౧౧౩ ॥ జయోవాప జయోహాపి తత్రనా భూత్పరస్పరం । కలావ
త్యాః వరరుచేః వాదే మహతిసత్యహో ॥ ౧౧౪ ॥ విద్వదానంద జననం.

అనియిట్లామహానుభావు(డుచెప్ప(గా నుత్తమురాలై నట్టియుమాటలనేర్చైటి(
గినట్టి యాకన్య యతనికి గర్వముతో(జెఱునగవునగుచు నుత్తరముచెప్పెను-
ఓముసలిపండితు(డా యేదేశముననుండి యిక్కడికివచ్చితివి - ౧౦౬ - నీపే
రేమి నాకు(జెప్పవయా నీకేవిషయములలో(బాండిత్యము వేదములయందా
శాస్త్రములయందా నాటకములయందా లేకపురాణములయందా ధర్మశా
స్త్రములయందా వేదాంగములయందా చెప్పవయ్యా బ్రాహ్మణు(డా - అ
నియిట్లాపెయడుగ(గా నావరరుచి గంభీరమైన వాక్కుతో నామెకుత్తరము
చెప్పెను - ౧౦౮ - గంగానది యొడ్డున వారణాసియను పట్టణముగలదు అ
క్కడ విశ్వనాధస్వామియు విశాలాక్షియునుందురు - నేనక్కడనుండువా(డ
నో భాగ్యవతి నాపేరు వరరుచి. నేను సకలము దెలిసినవా(డను నానోట సర
స్వతియాడుచున్నది - ౧౧౦ - ఓకన్యకా నీకేగ్రంధములలో మిక్కలి పరిచ
యము గలదో వానియందు మనకు(బ్రసంగము జరుగవచ్చును- ౧౧౧- ఇ
ట్లాత(డుచెప్ప(గా నాకలావతికి నతనికి నొండొరుల గెలువనిచ్ఛచేత గొప్పప్ర
సంగమాయెను - ౧౧౨ - ఈప్రకారము వారిద్దఱకు వేదమందు వేదాంగము
లయందు(దర్కశాస్త్రమందు వ్యాకరణమందు(గావ్యనాటకములయందు
నలంకారశాస్త్రమందును ఛందశ్శాస్త్రమందును బ్రసంగము జరుగ(గా నొక
రికై నను గెలుపు నోటయును గలుగదాయెను- ౧౧౪- పండితులకానందము

ప్రసంగంతం ప్రశ్నోత్తరాం । విదుషాం బృందమభవత్ ప్రవృద్ధానందవారిధిః॥
౧౧౫ ॥ తతో వరరుచిః ప్రాజ్ఞః కలావత్యా జిగీషయా । వేదాంత శాస్త్రే
కన్యాం తాం ప్రసంగాత్సచకర్షహ ॥ ౧౧౬ ॥ తయో వేదాంత శాస్త్రం
తు సమ్యక్ నాధీత మేవహి । తస్మాజ్జిగాయ తత్రైనాం శాస్త్రే వరరుచి
స్త్రియం ॥ ౧౧౭ ॥ తతో వరరుచిః ప్రాహ తాం కన్యా మాయతేక్షణాం ।
వేదాంత శాస్త్రేతు మయాజితాసి కమలావతీ ॥ ౧౧౮ ॥ తస్మాద్ గృహ్ణీష్వ
మత్పాణిం కచబృందజితాంబుధే । ఇత్యుక్తవంతతం ప్రాహ భట్టాచార్యస్య
నందినీ॥ ౧౧౯॥ పరిహాసోక్తిసహితం వాక్యవాక్య విశారదా । అహోవర
రుచే మూఢసత్వం వృద్ధతమోహ్యపి ॥ ౧౨౦ ॥ జరావలిత కేశోఽసి దంతహీ
నోఽసిసాంప్రతం । నఖరైర్వర్జితకరః వర్తసే ద్విజసత్తమ ॥ ౧౨౧ ॥ లో
కేత్రకామినీభిస్తు దంతక్షతనఖక్షతే । కాంక్షితే కేళిసమయే హ్యధరోష్ఠస్త
నేషువై ॥ ౧౨౨॥ త్వయాహం పరిణీతాచేత్ అధరోష్ఠస్తనేషుమే । కోవా
కరిష్యతిబ్రూహి దంతక్షత నఖక్షతే॥ ౧౨౩॥ అహో వరరుచే వృద్ధ వృద్ధ

నుగలుగం జేయునట్టి యాప్రసంగమును వినుచున్న పండితుల సంఘమానం
దభరితమాయెను- పిమ్మట నావరరుచి యెట్లైన నాపెనుజయింపవలయుననుకో

రికచేతఁ బ్రస్తావవశముగా వేదాంతశాస్త్రములోఁ కలాగెను - ౧౧౬ - ఆకలావ
తివేదాంతశాస్త్రము చక్కఁగాఁ జదివినది కాదు గనుక నీవరరుచి యాశాస్త్ర
మందామెను జయించెను- అంత నావరరుచి యావిశాలములైన కన్నులుగల
కన్యతో నిట్లనెను - ఓకలావతీ వేదాంతశాస్త్రమందు నీవు నాచేతజయింపఁబ
డితివి ఓమేఘములనుజయించునట్టి కురులుగలదానా కాఁబట్టినీవునాచేయిపట్ట
వలయును - అనియిట్లావరరుచిచెప్పఁగా మాటలయందు నేర్పరియైన యాకలా
వతి పరియాచకముగా నతని కుత్తరముచెప్పెను - ఓవరరుచీ మూఢుఁడా నీవు
మిక్కిలి ముసలివాఁడవైతివి ముసలితనముచేత నీకువెంట్రుకలు నరిసినవి పం
డ్లురాలినవి చేతులగోళ్లులేవు ఈలోకమందు స్త్రీలు సురతసమయమం దధరో
ష్ఠములయందు స్తనములయందును దంతక్షత నఖక్షతములను గోరుదురు నీవు
నన్నుఁ బెండ్లియాడినపక్షమందునాయధరోష్ఠమందును నా స్తనములయందును
దంతక్షత నఖక్షతముల నెవఁడుచేయును చెప్పవయా- ౧౨౩- ఓహో వరరు
చీనీవేమివృద్ధులకుయవ్వనవతియగుస్త్రీవిషమనినీతిమెఱిగినవారుచెప్పెడిమా
టనువినలేదాయేమిచెప్పవయా- ఇప్పుడు ముసలివాఁడవైన నీకురతియందుఁగ

స్య తరుణీవిషం । ఇతినీతిజ్ఞ వచనం నశ్రుతం కిం త్వయావద॥ ౧౨౪॥ క్వసామర్థ్యం రతౌ విప్రవృద్ధస్య తవసాం ప్రతం । క్వసామర్థ్యం రతావ స్తి తరుణ్యామమసాంప్రతః ॥ ౧౨౫ ॥ స్త్రీణాం ద్విగుణ ఆహారః బుద్ధిశ్చాపి చతుర్గుణా । సాహసం షడ్గుణం ప్రోక్తం కామ స్త్వష్ట గుణస్మృతః॥ ౧౨౬ ॥ ఇతినీతిజ్ఞ వచనం విపశ్చిద్బృందమానితం । శ్రుతపూర్వం నకిం లోకే సర్వజ్ఞేనత్వయాద్విజ॥ ౧౨౭॥ క్వనురంభా సుందరాంగీ ధర్మజ్ఞస్య క్వనారకీ । క్వనిన్ద్రాణీ దివ్యరూపా నహుషః క్వనుమానుషః॥ ౧౨౮॥ ఇతి ధిక్కృత రూపస్య కలావత్యా తయాకృతీ । క్రోధావిష్టోవరరుచిః వాక్యమే తదువాచహ॥ ౧౨౯॥ వాచ్యావాచ్యం నజానీషే, మూఢేపండితమానినీ । నసంభాష్యామయా మూర్ఖేత్వం బ్రహ్మకులపాంసులా ॥ ౧౩౦ ॥ క్వశునీ క్వపురోడాశః క్వాసురీక్వనుచామృతం । క్వగర్దభీక్వవాగంధః క్వత్వం స్త్రీ క్వస్వహం పుమాన్॥ ౧౩౧॥ తథాపితవవక్ష్యామి హితం శ్రుణువచోమమ । యదివా రోచతేతుభ్యం తదాంగీ కురుకోపనే॥ ౧౩౨॥ మత్తుల్యవిదుషాం శ్రేష్ఠః సింహాసంహాసనోయువా । మత్తోధికస్తు విద్యాసు సర్వ రాజేంద్రపూజితః ॥

లసామర్థ్యమెక్కడ యవ్వనియయిననాసామర్థ్యమెక్కడ - ఇదిగాక పురుషులకంటె స్త్రీలకు భోజనము రెండంతలుగా నుండును బుద్ధి నాలుగంతలు సాహసమారంతలుకామమెనిమిదంతలని చెప్పబడియున్నది అనియీప్రకారము నీతి దెలిసినవారు చెప్పుదురు దీనిఁ బండితులొప్పికొందురు సర్వము తెలిసిన నీవీసంగతివినలేదాయేమి - ౧౨౭ - ఓయి ధర్మమెఱుఁగని వాఁడా సుందర రూపముగల రంభయెక్కడ నరకము ననుభవింపవలసిన వాఁడెక్కడ దివ్యమైన రూపముగల శచియెక్కడ మనుష్యుఁడైన నహుషుఁడెక్కడ - అనియీప్రకారమాకలావతి యీవరరుచి రూపమును నిందింపఁగా బుద్ధిమంతుఁడైన వరరుచి కోపావేశముగలవాఁడై యిట్లనిపలికెను - ౧౨౯ - ఓసి నేను పండితురాలనని గర్వించిన మూఢురాలా ఇదిచెప్పఁదగినమాట యిదిచెప్పఁదగనిమాట యనియెఱుఁగవు నీవుబ్రాహ్మణకులమును జెఱుపునట్టిదానవు నీతోనేనుమాటలాడరాదు - ఆఁడు కుక్క యెక్కడ పురోడాశ మెక్కడ రాక్షస స్త్రీ యెక్కడ నమృతమెక్కడ ఆఁడుగాడిదయెక్కడ వాసనయెక్కడ నీవెక్కడి స్త్రీవి నేనెక్కడి పురుషుఁడను - ఓకోపముగలదానా అట్లైనను నీకుమేలైన మాట చెప్పెదనువినుము నీకుసమ్మతమైన పక్షమం దంగీకరింపుము - నాకొడుకు పం

౧౩౩ ॥ వర్తతేవాదిమత్తేభ పంచాస్యస్తు కలావతి । భవత్పాణిం స గృహ్ణాతు యది తేరోచతే ముదా॥ ౧౩౪॥ ఇత్యుక్తం విదుషా తేన వచనం సా ముదాన్వితా । అంగీచకారవిదుషీ సాధుసాధ్వితిచాబ్రవీత్ ॥ ౧౩౫॥ తతో వరరుచిః ప్రాజ్ఞః అనుజ్ఞాప్య కలావతీం । భట్టాచార్యంచ విద్వాంసం తస్మాద్గేహాద్వినిర్యయౌ ॥ ౧౩౬ ॥ తతస్స్వవాసమాసాద్య కృతీ వరరుచిస్స్వయం । కలావతీదురుక్త్యాతు సంజాతం క్రోధమాత్మనః ॥ ౧౩౭ ॥ సఫలీకర్తుకామస్సన్ చింతయామాసమానసే । మత్క్రోధశాంతిః కేనస్యాత్ ఇత్యాలోచ్య పునఃపునః॥ ౧౩౮॥ ఖరపాలం బుద్ధిహీనం తస్యాః కుర్యాంపతిం యది । కలావత్యాస్తదామేస్యాత్ క్రోధసాంతిర్నసంశయః ॥ ౧౩౯ ॥ ఏవం నిశ్చిత్యమనసిసవిద్వాన్ తత్రపట్టణే । న్యవసద్వైప్రతిదినం విద్వద్బృంద సమర్చితః॥ ౧౪౦॥ ఏకదావై వరరుచి రుజ్జయిన్యాః పురోబహిః । స్నాతుం సమాయయౌ ప్రాతః మహాంతం కమలాకరం ॥ ౧౪౧ ॥ హంసకారండవాకీర్ణంకల్హారైః కమలై స్తథా । సుశోభితంమహామీనైః కచ్ఛపైశ్చాతిసంకు

డితులలో శ్రేష్ఠుఁడు మంచిరూపముగలవాఁడు యౌవనముగలవాఁడు విద్యలయందునాకంటె నధికుఁడు సమస్తరాజులు నతనిబూజింతురు ప్రసంగముచేయువారనెడి యేనుగులకు సింహమైన వాఁడున్నాఁడు - ఓకలావతీ నీకిష్టమైనపక్షమందతఁడుసంతోషముగా నిన్నుఁబాణిగ్రహణముచేసికొనును - ౧౩౪ - అనియిట్లు పండితుఁడైన యావరరుచిచెప్పఁగాఁ బండితురాలైన యాకలావతిసంతోషముతోఁగూడినదై యంగీకరించి లెస్సలెస్సయనెను - అంతఁ బండితుఁడైన వరరుచి యాకలావతితోను భట్టాచార్యులతోను బోయివచ్చెదనని చెప్పి యక్కడనుండి బయలువెడలెను - ౧౩౬ - అంతట బుద్ధిశాలియైన యావరరుచి తనయింటికివచ్చి కలావతితన్నాడిన దుర్భాషలచేతఁగలిగిన తనకోపమును సఫలముజేయుటకై మనస్సునఁనాలోచించెను- నాకోపమెట్లడఁగుననిపలుమాఱాలోచించి బుద్ధిలేనిగాడిదెలమేపరినిదెచ్చి యాకలావతికి మగనిఁజేసినపక్షమున నాకోపమడఁగుననినిశ్చయించికొని ప్రత్యహము పండితులచేత సన్మానింపఁ బడినవాఁడై యుండెను- ౧౪౦- ఇట్లుండి యొకానొకప్పుడావరరుచి యుజ్జయినీపట్టణమునకు బయటనుండునట్టి తామరకొలనికి స్నానము సేయఁబోయెను- ఆకొలను హంసములచేతను గన్నెటిపక్షులచేతను నిండియుండును దానియందుఁ దామరపువ్వులునుగలువలును సొగసుగానుండును

లం ॥ ౧౪౨ ॥ జలై రామోదసంయుక్తైః నిర్మలైశ్చ విరాజితం । స్నానా ర్థం మాగతైర్విప్రైః బ్రహ్మనిష్ఠైశ్చ సేవితం ॥ ౧౪౩ ॥ తత్రస్నాత్వా వరరుచిః ధృతపీతాంబరశ్శుచిః । దదావర్ఘ్యం ద్యుమణయే పుష్పదర్భాగ్ర సంయుతం ॥ ౧౪౪ ॥ జజాపేష్టార్థదాం దేవీం గాయత్రీం వేదమాతరం । ఉపస్థానం తతఃకృత్వా దిగ్దేవేభ్యః ప్రణమ్యచ ॥ ౧౪౫ ॥ ఋషిభ్యశ్చ మహాత్మభ్యః స్తుత్వా నత్వాచ భాస్కరం । ఆచమ్యచ పునస్తోయం సమం త్రం సద్విజోత్తమః॥ ౧౪౬ ॥ స్వగృహంగంతు కామస్సః పుష్కరిణ్యా స్సమీపతః । దదర్శ బ్రాహ్మణాకారం అజ గార్దభ పాలకం ॥ ౧౪౭ ॥ తత్సమీపం తతోగత్వా తం పప్రచ్ఛససాదరం । భోభోద్విజా కృతేకస్త్వ మజగార్దభ పాలక ॥ ౧౪౮ ॥ కిం నామతే విప్రచిహ్న పితుర్మాతుశ్చ నామ కిం । కుత్రవావసతి స్తేద్య సత్యం ప్రబ్రూహిమాం ప్రతి॥ ౧౪౯॥ ఏవం ద్విజా కృతిః పృష్టః తదావరరుచిం ప్రతి । ఉవాచవాక్యం వాక్యజ్ఞం కుతూహలసమ

గొప్పచేపలును దాఁబేళ్లును నిండియుండును- ఉదకము తేటగా గమగమవా సన గలిగియుండును - అచ్చట స్నానముచేయుట కనేకులు బ్రహ్మనిష్ఠులైన బ్రాహ్మణులువచ్చి దానిచుట్టునుందురు అట్టియాకొలనియందు వరరుచిస్నాన ముచేసి పట్టుదోవతి కట్టుకొని పరిశుద్ధుడై పువ్వులను దర్భకొనలనుబట్టుకొని సూర్యునకర్ఘ్య మిచ్చెను- ౧౪౪- మఱియు నచ్చట సర్వాభీష్టముల నిచ్చు నట్టియు వేదమాతయైన గాయత్రీమంత్రమునుజపించి పిమ్మట నుపస్థానముచేసి దిక్పాలురకుఁబ్రణమిల్లి మహానుభావులయినఋషులకు నమస్కారములుచేసి సూర్యుని స్తుతించి నమస్కారముచేసి మరల బ్రాహ్మణోత్తముఁడైన యా దేవాంగుఁడుదకమును మంత్రముతోనాచమనముచేసి తనయింటికిఁబోనుద్యు క్తుఁడై యాపుష్కరిణిదగ్గిర గొఱ్ఱెలను గాడిదెలనుమేపుచు బ్రాహ్మణాకృతి తోనున్నవాని నొకనిఁజూచెను- ౧౪౭- చూచి యాదేవాంగుఁడతనియొద్దకు బోయి యతనిప్రీతితోనిట్లని యడిగెను - ఓబ్రాహ్మణుని యాకృతిగలిగి గొఱ్ఱె లను గాడిదెలను మేపుచుండు వాఁడా నీవెవండవు- ఓయిబ్రాహ్మణుల గుఱుతు లుగలవాఁడా నీపేరేమి నీతల్లిదండ్రులపేరేమి- నీకిప్పుడునికి యెక్కడ యీవి షయములన్ని నిజముగానాతోఁజెప్పుము - అనియిట్లా బ్రాహ్మణరూపముతో నున్న పురుషుఁడడుగఁబడినవాఁడై యుత్సాహముతో నామాటల నెఱిఁగిన వరరుచికిట్లనియుత్తరముచెప్పెను - ౧౫౦ - ఓయి తెలిసిన వరరుచీ నేను బ్రా

న్వితః ॥ ౧౫౦ ॥ అహం వరరుచేః ప్రాజ్ఞ విప్రచూడామణే స్సుతః । మాధవాఖ్యస్య మే మాతా లక్ష్మీనామ్నీ తి విశ్రుతా ॥౧౫౧॥ కృతోపనయనః నాలేతేనాహం బ్రహ్మవాదినా । తతః కాలవశాత్తౌతు పితరౌ స్వర్గమాపతుః ॥ ౧౫౨॥ కవిరత్న ఇతిఖ్యాతం మమనామ మహాద్విజ । అహం ఖరాణాం ఛాగానాం పాలకోస్మి చసాంప్రతం॥ ౧౫౩॥ నికృష్టమే తత్కర్మాపి ఖరాజపరిపాలనం । ఊరీకృతం జీవనార్థం మయాభూసురవందిత॥ ౧౫౪॥ ఇతిశ్రుత్వా తస్య వచః తదా వరరుచిస్స్వయం । చింత యిత్వా ముహూర్తంతు కవిరత్నం వచోబ్రవీత్ ॥ ౧౫౫॥ అజాః ఖరా నద్యసర్వాః సమీపంతు తవప్రభోః । కవిరత్న ప్రాపయిత్వా తస్యానుజ్ఞాం ప్రపద్యచ ॥ ౧౫౬ ॥ ఆగచ్ఛత్వరితం విప్రకార్యం తుమహాదస్తివే । ఇతితస్యవచః శ్రుత్వా యథోక్తమకరోద్ద్విజః॥ ౧౫౭॥ తథాగతం వరరుచిః కవిరత్నమథావదత్ । కవిరత్న వచోమేద్య శ్రుణుష్వావసన్నమానసః॥ ౧౫౮॥ అత్రపుర్యాముజ్జయిన్యాం భట్టాచార్యోహి వర్తతే । కలావతీతస్యపుత్రీ విదుషీ మంజుభాషిణీ॥ ౧౫౯॥ తాంతేపత్నీ మహాంకుర్యాం సాక్షాద్వాణీమివస్థితాం। యదిమద్వచవంగుహ్యం ధ్రియతే మనసాతవ॥౧౬౦॥

హ్మణశ్రేష్ఠుఁడైన మాధవాచార్యుని కొమరుఁడను నాయమ్మ లక్ష్మియనుపేరుగలది - బ్రహ్మవాదియైన నాతండ్రి నాకుఁ గాలముననే యుపనయనముచేసెను - పిమ్మటఁ గాలవశమువలన నాతల్లిదండ్రులిద్దఱు స్వర్గమునొందిరి- ౧౫౨- ఓ బ్రాహ్మణోత్తముఁడా నాకుఁ గవిరత్నమని పేరు - నేనిప్పుడు గాడిదెలను గొఱ్ఱెలను మేపువాఁడ నయితిని - ఓ బ్రాహ్మణులచేత నమస్కరింపఁబడువాఁడా యీగాడిదెలను గొఱ్ఱెలను మేపుట నీకిష్టమైనపనియైనను జీవనార్థము నేనవలంబించితిని - ౧౫౪ - ఈప్రకారమా కవిరత్నము చెప్పిన మాటలు విని యప్పుడా వరరుచి తానుగొంతసేపాలోచించి కవిరత్నముతో నిట్లనెను - ఇప్పుడు నీవీగాడిదెలను గొఱ్ఱెలను స్వామికొప్పగించి సెలవుదీసికొని త్వరితము గారమ్ము గొప్పకార్యమున్నది - ఇట్లావరరుచి చెప్పిన మాట విని యాబ్రాహ్మణుఁడట్లేచేసెను - ౧౫౭ - అట్లువచ్చిన కవిరత్నముతో వరరుచి యిట్లనెను - ఓకవిరత్నమా నామాట నిప్పుడుజ్ఞప్తితో వినుము - ఈయుజ్జయినీపట్టణమందు భట్టాచార్యుఁడున్నాఁడుగదా - ఆయనకుమార్తురుకలావతి విద్యలువచ్చినది మధురముగా మాటలాడునది నేనుజెప్పెడి రహస్యమైనమాటను నీవు మనస్సున నుంచినయెడ మందు సాక్షా త్సరస్వతివలెనున్న యామెను నీకుఁ బెండ్లాముగ

మానీసన్నుతరం దేహియద్యత్ పృచ్ఛేత్కలావతీ । తస్యాశ్రుత్వం విప్రవటో హ్యంగుళీనాంతు సంజ్ఞయా ॥ ౧౬౧ ॥ విద్యాః కావాత్వయాధీతాః విద్వన్నితి కలావతీ । బ్రూతేయదాదర్శనీయాః చతస్రోంగుళయః త్వయా ॥ ౧౬౨ ॥ పునః కావాత్వయా ధీతాః విప్రేంద్రేతి కలావతి । బ్రూతే యదా దర్శనీయాః షట్త్వయాంగుళయ స్తదా ॥ ౧౬౩ ॥ పునః కావాత్వయా ధీతాః ద్విజేంద్రేతి కలావతీ । బ్రూతే యదా దర్శనీయాః చతస్రోంగుళయ స్తదా ॥ ౧౬౪ ॥ కేవాస్య జగతో బ్రూహి సృష్టి స్థిత్యంతహేతవః । యదా కలావతీ బ్రూతే తదైకాం దర్శయాంగుళిం ॥ ౧౬౫ ॥ ఏవం వరరుచిం స్వం తమనుశాసం తమబ్రవీత్ । తథైవ కరవాణీతి వచో విప్రవటు స్తదా ॥ ౧౬౬ ॥ తతో వరరుచిఃస్వస్య గేహమానీయ తం ద్విజం । కారయిత్వా వధూభ్యం తైః మంగళస్నానమాదరాత్ ॥ ౧౬౭ ॥ కటకాంగద కేయూరైః నవరత్న సుశోభితైః । అన్యైరాభరణై ర్దివ్యైః జ్వలితాంగం మహాజసం ॥ ౧౬౮ ॥ అధ్యారోప్య స్వర్ణమయీం శిబికాం రత్నభూషితాం । తం వటుం వాహయామాస విదుషస్తాః మహామతీః ॥ ౧౬౯ ॥ ఏతయా నిర్జితాః పూర్వం కలావత్యా ద్విజోత్తమాః । తతఃప్రవవృతే తత్ర మహాన్ కోలాహలధ్వనిః ॥ ౧౭౦ ॥ రాజమార్గే పశ్యతాం తం శిబికారూఢమాదరాత్ । జనానాం చైవ వద

గాఁజేసెదను- ఆకలావతి నిన్నే మడిగినను నీవు మౌనముతో నా పెమాటలు విని వ్రేళ్ళసైఁగలచేత నా పెకు త్తరము చెప్పుము - కలావతి నిన్ను నీ వేవిద్యలు చదివితివని యడిగిన పక్షమున నీవు నాలుగు వేళ్ళఁ జూపుము - మఱియు నేమిచదివితివని యడిగెనా యారు వ్రేళ్ళఁ జూపుము- మరల నేమిచదివితివని యడిగెనా నాలుగు వ్రేళ్ళఁ జూపుము - ఈప్రకారము దనకు నేర్పుచున్న వరరుచితో నా బ్రాహ్మణ వటు వట్లు చేసెద ననెను. ౧౬౬- అంత నా వరరుచి యా చిన్నవానిఁ దన యింటికిఁ బిలుచుకొని వచ్చి ప్రీతితో స్త్రీలచేత నతని కభ్యంజనస్నానము చేయించి నవరత్నఖచితములయిన కడియములచేతను భుజకీర్తులచేతను బాజీబందులచేతను మఱియు సర్వాభరణములచేత నలంకరింపఁబడినవానిఁగాఁ జేసి దేదీప్యమానుఁడై యున్న యా వటుగును బంగారు పల్లకి నెక్కించి పూర్వ మీకలావతికోడిపోయిన మిక్కిలి బుద్ధిమంతులైన పండితులచేత నా పల్లకి మోయించెను- అంతనా పట్టణపు రాజవీధి నతఁడు పల్లకియెక్కి వచ్చుట నాసక్తితోఁ జూచుచు జనులందఱితఁడు గొప్ప విద్వాంసుడని కోలాహలధ్వని చేసిరి- ౧౭౧- అంత విద్వాం

తాం మహావిద్వాన్ నయం త్వితి॥ ౧౭౧॥ తతోవరరుచిర్విద్వాన్ కలావత్యా గృహోత్తమం । వినాయతంవటుః విప్రైః వహద్భిశ్శిబికాంతదా॥ ౧౭౨॥ తథాగతం సమాలోక్య కలావత్యతిసుందరీ । యువానం సూర్య సదృశం స ర్వాభరణభూషితం ॥ ౧౭౩ ॥ దివ్యపీతాంబరం దివ్య గంధమాల్యోప శోభి తం । పప్రచ్ఛవై వరరుచిం కోయమిత్యతివిస్మయాత్ ॥ ౧౭౪ ॥ తతో వరరు చిఃప్రాజ్ఞః తామువాచకలావతీం । మత్పుత్రోయం మహాభాగే సింహాసంహా ననోయువా ॥ ౧౭౫ ॥ సర్వశాస్త్రేషు నిపుణః వేదవేదాంగపారగః । కిం పునర్బహునోక్తేన సర్వజ్ఞోయం నసంశయః ॥ ౧౭౬ ॥ కవిరత్న ఇతిఖ్యా తః సర్వరాజసుపూజితః । సరస్వత్యాః కశ్చిదయ మవతారోన సంశయః ॥ ౧౭౭॥ అయం ప్రాకృతవిద్వద్భిః ప్రసంగం నకరోతివై । మానీ పన్నుత్తరం దత్తేతేషాం ప్రశ్నస్యసాదరం ॥ ౧౭౮ ॥ పరిణేతుం మన స్తేద్య త్వరతే యది కామినీ । ఏవం యువానం సుభగే వివాహస్తు ప్రవర్తతాం॥ ౧౭౯॥ ఇతితస్య వచశ్శ్రుత్వా ప్రాహ గంభీరయాగిరా । కలావతీ మహాప్రజ్ఞా తదా వరరు

సుఁడై నవరరుచి యాపల్లకీనిమోచుచున్న పండితులచేత నాబ్రాహ్మణవటువును గలావతి యిల్లుచేర్పించెను - అప్రకారమువచ్చినట్టియు సూర్యునివంటి తేజస్సు గలయట్టియుప్రాయపువాఁడై నట్టియు సమస్తములైన సొమ్ములుధరించియున్న ట్టియుదివ్యమైనపట్టుదోవతికట్టుకొని మంచివాసనగల చందనముపూసుకొని యున్న యాబ్రాహ్మణునిఁజూచి మిక్కిలి సొగసుకత్తెయయిన యాకలావతి యాశ్చర్యమున వరరుచి నితఁడెవఁడనియడిగెను - ౧౭౪ - అంతనా తెలిసి నవాఁడైన వరరుచి యాకలావతి కిట్లనెను - మిక్కిలి సొగసైన రూపముగల యీయౌవనవంతుఁడు నాకొడుకుఇతఁడు సమస్తశాస్త్రములయందునేర్పరివేద ములువేదాంగములు కడవెళ్లఁదెలిసినవాఁడు మిక్కిలిచెప్పి కార్యమేమి యితఁ డు సర్వము తెలిసినవాఁడు సందేహములేదు - ఇతని నందఱు కవిరత్నమని చె ప్పుదురు రాజులితనికి మిక్కిలిమర్యాదచేయుదురు- ఇతఁడు సరస్వతియవతార ము దీనికిసందేహములేదు- ౧౭౭- ఇతఁడు సాధారణ పండితులతోఁ బ్రసంగ ముచేయఁడు వారేదైననడిగినపక్షమున దానికిమానముతోనెసంజ్ఞచేసి యుత్త రముచెప్పును - యౌవనవంతుఁడైన యితని పెండ్లియాడుటకు నీమనస్సువచ్చె నా పెండ్లికావచ్చును - ఈప్రకారమా వరరుచి చెప్పిన మాట విని మిక్కిలి తెలిసినదైన యాకలావతి సంతోషముతో నావరరుచినిఁగూర్చి గంభీరముగా

చిం ముదా॥ ౧౮౦॥ అయం వరరుచే విద్వా సర్వజ్ఞో యది తేసుతః । మత్ప్రశ్నానాం సమాధానం ప్రబ్రవీత్వత్రసంసది॥ ౧౮౧॥ ఇత్యుక్త్వాసా వరారోహాతం వటుం సుభగాకృతిం । పప్రచ్ఛచమహాబుద్ధిః విదుషాం శృణ్వంతాం తదా॥ ౧౮౨॥ విద్యాః కావాత్వయాధీతా విద్వన్నితికలావతీ । పప్రచ్ఛ దర్శితా స్తేన చతస్రోంగుళయ స్తదా ॥ ౧౮౩ ॥ పునః కావాత్వయాధీతా విప్రేంద్రేతికలావతీ । పప్రచ్ఛ దర్శితా స్తేన షట్ తదాంగుళయోముదా॥ ౧౮౪॥ పునః కావాత్వయాధీతా ద్విజేంద్రేతి కలావతీ । పప్రచ్ఛ దర్శితా స్తేన చతస్రోంగుళయ స్తదా॥ ౧౮౫॥ కేవాస్యజగతో బ్రూహి సృష్టి స్థిత్యంత హేతవః। పప్రచ్ఛసాదర్శయత్స తద్వై కాంగుళి మాదరాత్॥ ౧౮౬॥ దర్శితానామంగుళీనామేవం తేనవరేణతు । అభిప్రాయం వరరుచిం అపృచ్ఛత్సా కలావతీ॥ ౧౮౭॥ అథాబ్రవీ ద్వరరుచిః తేనవై వటునాస్వయం । దర్శితానామంగుళీనామభిప్రాయం కలావతీం॥ ౧౮౮॥ వేదా అధీతాశ్చత్వారః విదుషానేనయద్గురోః । తస్మాత్తే దర్శితాస్సుభ్రు చతస్రోంగుళయఃపురా॥ ౧౮౯॥ అధీతా నిగమాంగా షడనేన వటునాగురోః । యత స్తేదర్శితాస్సుభ్రు షట్తతోంగుళయ స్తథ॥ ౧౯౦॥ పురాణం ధర్మశాస్త్రం యత్ మీమాంసా న్యాయవిస్త

నిట్లనెను:- ఓయిపండితుడవై నవరరుచీ నీకొడుకై న యితఁడు సర్వజ్ఞుఁడై నపక్షమున నీసభయందు నేనడిగెడు ప్రశ్నలకు త్తరముచెప్పవలయును- ౧౮౧- మిక్కిలిసొగసుకత్తెయు బుద్ధిశాలినియునై న యాకలావతి యిట్లుచెప్పి యాపండితులందఱు వినఁగా నాబ్రాహ్మణవటువు నిట్లడిగెను - ఓయిపండితుఁడా నీవేవిద్యలజదివితివనెను - అంతనాతఁడు నాలుగువ్రేళ్లఁజూపెను - మరలనాకలావతియో బ్రాహ్మణోత్తముఁడా యింక నేమి చదివితివనెను - అంత నతఁడారువ్రేళ్లఁజూపెను - మరల నాకలావతి యింక నేమిచదివితివోయి బ్రాహ్మణుఁడా యనియడిగెను- అతఁడు నాలుగువ్రేళ్లఁజూపెను- అంతనామెయతనిని ప్రపంచమునకు సృష్టిస్థిత్యంతములకుఁ గారణభూతులెవరనియడుగఁగా నతఁడొకవ్రేలినిజూపెను - ౧౮౬ - ఈప్రకారమా పెండ్లికొడు కగపఱిచిన వ్రేళ్లకుఁ దాత్పర్యమేమని యాకలావతి వరరుచి నడిగెను - అంత నావరరుచి యాబ్రాహ్మణుఁ డగపఱిచిన వ్రేళ్ల కభిప్రాయమును గలావతికిఁ జెప్పెను - ఇతఁడు తాను గురువువలన నాలుగు వేదములఁజదివితినని మొదట నాలుగువ్రేళ్లఁజూపెను - పిమ్మటనితఁడు గురువువలన నారువేదాంగములఁజదివెనుగనుక నారువ్రేళ్లఁజూ

రః । అధీతా దర్శితా హ్యస్తేన చతస్రోంగుళయ స్తవ॥ ౯౧॥ జగతోస్య పరం బ్రహ్మా సృష్టిస్థిత్యంతకారణం । ఇతినిశ్చిత్య మత్పుత్ర ఏకాంగుళిమదర్శయత్ ॥ ౯౨॥ ఏవం వరరుచిప్రోక్తం సమాధానం కలావతీ । శ్రుత్వా విచాలోచ్యమనసి ప్రపేదే హర్షముత్తమం॥ ౯౩॥ తతస్సా దర్శయిత్వాతు భిత్తిచిత్రసమన్వితాం । తత్రస్థితాం దశాస్యస్య ప్రతిమాం చ కలావతీ॥ ౯౪॥ వర్ణినం కవిరత్నం తమపృచ్ఛ త్కమలేక్షణ । దశాస్యో వింశతిభుజః కోవాయం బ్రూహిమాంవర॥ ౯౫॥ ఇతిపృష్ట స్తయావర్ణీ వచోవరరుచే స్తదా । విస్మతోవాచతాం కన్యాం రాభణఃఖల్వయంత్వితి॥ ౯౬॥ తతస్సావక్రకేశాం తాంబభాషేతం మహామతిః । హేసర్వజ్ఞ మహాబుద్ధే వేదశాస్త్రార్థపారగ॥ ౯౭ ॥ రాభణఃఖల్వయమితి కథముక్తం త్వయాధునా । ఇతిపృష్టేతయావిప్రేతదా వరరుచిస్స్వయం ॥ ౯౮ ॥ ప్రాహ గంభీరయావాచా సశంకాం తాం కలావతీం । విద్వన్మణి సభామధ్యే వినయేనసమన్వితః॥ ౯౯॥ కుంభకర్ణేభకారోస్తి భకారోస్తి విభీషణే । రాక్షసానాం కులశ్రేష్ఠో రాభణోనచ రావణః ॥ ౧౦౦ ॥ ఇత్యభిప్రాయతఃకన్యే హ్యనేనోక్తం కలావతీ । రాభ

పెను - అటుతరువాతఁ బురాణముధర్మశాస్త్రిము మీమాంసయుఁదర్కము చదివెనుగనుక తిరుగ నాలుగువ్రేళ్లనగపఱిచెను- ౯౧- కడపట నీవడిగినప్రశ్నమునకు నాకొముకీ జగత్తున కంతటికిని సృష్టిస్థిత్యంతములకుఁ గారణము పరబ్రహ్మయొక్కటని నిశ్చయించి యొకవ్రేలిఁజూపెను - ఈప్రకారమా వరరుచిచెప్పిన సమాధానము నాకలావతివిని మనస్సుననాలోచించి మిక్కిలిసంతోషించెను - అంతనాకలావతి చిత్తరువులు వ్రాసియున్న గోడనగపఱిచి బ్రహ్మచారియైన యాకవిరత్నమును పదితలలునిరువదిభుజములుగల యితఁడెవఁడని యడిగెను - ఈప్రకారమాపెచేత నడుగఁబడినవాఁడై యా బ్రాహ్మణుఁడు వరరుచిచెప్పినమాటను మఱచియాకన్యతోనితఁడు రాభణుఁడుగదాయనెను- ౯౬ - అంత వంకరకురులుగల యాకలావతి యాబ్రాహ్మణునిఁగూర్చి యిట్లనిపలికెను - ఓయీ సర్వము తెలిసినవాఁడా మిక్కిలి బుద్ధిశాలీ వేదములువేదాంగములు దెలిసినవాఁడా ఇతఁడు రావణుఁడనియెట్లుచెప్పితివి - అనియాప్రకారమాకలావతి యాబ్రాహ్మణు నడుగగా నప్పుడు సందేహపడుచున్న కలావతినిఁగూర్చి వరరుచి వినయముతోఁ గూడినవాఁడై యాపండిత సభనడుమ దాను గంభీరమైనమాటతో నుత్తరముచెప్పెను - కుంభకర్ణునియందు భకారమున్న

ణఃఖలన్వయమితి విద్వద్బృందేమహాత్మనా॥ ౨౦౧॥ కర్తుం చాప్యన్యథాక
ర్తుం సమర్థోయం మహామతిః । సర్వాణి శాస్త్రజాలాని నిగమానాగ
మాంస్తథా ॥ ౨౦౨ ॥ ఏవం వరరుచౌయుక్తియుక్తం బ్రువతిభాషితం । శం
కాం విహాయత్వరితం ఆననందకలావతీ॥ ౨౦౩॥ తతోవరరుచిర్విద్వాన్ భట్టా
చార్యం ద్విజోత్తమం । కవిరత్నాయ కన్యాం త్వం ప్రదేహీతివచోబ్రవీత్ ॥
౨౦౪ ॥ భట్టాచార్యో మహాప్రాజ్ఞః శ్రుత్వా వరరుచేర్వచః । తథైవ కర
వాణీతి వాక్యం ప్రోవాచసాదరం ॥ ౨౦౫ ॥ తతః స్తత్రదినేరాత్రౌ శుభనక్షత్ర
సంయుతే । శుభలగ్నే తయోరాసీత్ వివాహస్య మహోత్సవః ॥ ౨౦౬ ॥
పెరుః సత్రమహాత్మానో వేదమంత్రాన్ ద్విజోత్తమాః । తౌర్య త్రికం సం
ప్రవృత్తం భట్టాచార్యస్యవేశ్మని ॥ ౨౦౭ ॥ వధూవరౌ శుభస్నాతౌ సర్వా
భరణభూషితౌ । దివ్యాంబరధరౌ తత్ర ప్రాప్య కల్యాణమంటపం॥ ౨౦౮॥ క
ల్యాణ వేదికాయాం తౌ నవరత్నవిభూషితే । రమణీయే మహాప్రక్ష్ఠే స్థితవం

దివిభీషణునియందు భకారమున్నది గనుక రాక్షసవంశశ్రేష్ఠుఁడైన యితఁడు
ను రాభణుఁడుగాని రావణుఁడుగాఁడు - అనియెంచి మహానుభావుఁడైన యి
తఁడు పండిత సభయందు రాభణుఁడనిచెప్పెనో కలావతి - ౨౦౧ - ఇతఁడు
సమస్తములైన శాస్త్రములను వేదములను శైవ వైష్ణవాద్యాగమములను
జేయను మఱియొకవిధమునఁ జేయను సమర్థుఁడైన మహాబుద్ధిశాలి - అనియి
ట్లావరరుచియుక్తితో సమాధానముచెప్పఁగా నాకలావతి శంకనువిడిచి సంతో
షించెను - అంత నావిద్వాంసుఁడైన వరరుచి బ్రాహ్మణోత్తముఁడైన భట్టా
చార్యునితో నీవు కవిరత్నముకొఱకుఁ గన్యాదానముచేయుమనెను - మిక్కిలి
తెలిసిన యాభట్టాచార్యుఁడు వరరుచిచెప్పినమాటవిని ప్రీతితో నట్లేచేసెదన
నెను - అంతనాదినమురాత్రి మంచినక్షత్రమందు మంచిలగ్నమందు వారిద్దఱి
కు వేడుకగాఁ బెండ్లియాయెను - అప్పుడా భట్టాచార్యులవారింటిలో మహా
నుభావులైన బ్రాహ్మణులందఱు వేదమంత్రములఁ జెప్పిరి నృత్తగీతవాద్యము
లుచెలఁగెను- ౨౦౭- అప్పుడు మిక్కిలి తెలిసిన యావధూవరులు మంగళస్నా
నముచేసి మంచిసొమ్ములచేత నలంకారములుచేసికొన్నవారై మంచివస్త్రిము
లుగట్టుకొని కల్యాణమంటపమునకువచ్చి యక్కడ పెండ్లియఱుగుమీఁదనవర
త్నములచేతఁ జెక్కఁబడిన పెద్దపీటమీఁదఁ గూర్చుండిరి - అంతఁ బురో
హితుఁడు శాస్త్రప్రకార మగ్నిప్రతిష్ఠాపనచేసి బ్రాహ్మణులతోఁ డ నాయగ్ని

తౌ మహాసనే॥ ౨౦౯॥ తతః పురోహితో విద్వాన్ ప్రతిష్ఠాప్యమహానలం। జుహావాగ్నౌ తువిధివత్ విప్రైః బ్రాహ్మణైస్సహ ॥ ౨౧౦ ॥ తతో వరరుచిర్ధీరః భట్టాచార్యం ద్విజోత్తమం । కన్యాదానం కురుష్వేతి ప్రోవాచద్విజసంసది ॥ ౨౧౧ ॥ భట్టాచార్యస్తదాగత్య స్థిత్వా చైవ మహాసనే । పత్న్యా సస్నుత యాయుక్తః ప్రోవాచ మధురం వరం ॥ ౨౧౨ ॥ కవిరత్నసమాగచ్ఛ కన్యాస్మై ప్రదదామితే । మహాప్రాజ్ఞీం మహాప్రాజ్ఞః ప్రతిగృహ్ణీష్వపాణినా ॥ ౨౧౩ ॥ ఇత్యుక్త్వా ప్రాక్షిపత్తోయం భట్టాచార్యస్సమంత్రకం ॥ కవిరత్నస్య హస్తేతు విద్వద్బృందేచ పశ్యతి ॥ ౨౧౪ ॥ తతః పాణిం ప్రజగ్రాహ కరాపత్యా ఉదారధీః । కవిరత్నో మహావిద్వాన్ ముముదేస కుతూహలీ॥ ౨౧౫॥ తదామహాతూర్యనాదః సంభూతో దివమాస్పృశత్॥ ఆశీర్వాద స్సమాయుక్తః విప్రాణాంవై మహాత్మనాం ॥ ౨౧౬ ॥ భట్టాచార్యస్తదాప్రాజ్ఞ విద్వద్భ్యో భూరిదక్షిణాం । దదౌ దివ్యానివస్త్రాణి రత్నానివివిధానిచ ॥ ౨౧౭ ॥ కవిరత్నకలావత్యో రేవం పరిణయేద్భుతే । జాతేనాగరసుందర్యః మంగళానిజగుఃకలం ॥ ౨౧౮ ॥ సర్వే ముముదిరేతస్యా ముజ్జయి

యందుహోమముజరిపెను- ౨౧౦- అంత ధైర్యశాలియయిన యావరరుచి యా బ్రాహ్మణసభయందు బ్రాహ్మణోత్తముఁడైన భట్టాచార్యునిఁ గన్యాదానము చేయుమనెను అప్పుడు భట్టాచార్యుఁడువచ్చి పీటమీఁదఁగూర్చుండి భార్యతోను గూతుతోను గూడినవాఁడై పెండ్లికొడుకుతో మనోహరముగా నిట్లనిపలికెను - ఓకవిరత్నమారమ్ము మిక్కిలి తెలిసినదైన నాకూతునునీకిచ్చెదన మిక్కిలి తెలిసినవాఁడా చేతగ్రహింపుము - అనియిట్లుచెప్పి పండితులందఱుచూచుచుండఁగా భట్టాచార్యుఁడు కవిరత్నముచేత మంత్రముతోనుదకము నువిడిచెను - అంతగొప్పబుద్ధిగల యాకవిరత్నము కలావతిని బాణిగ్రహణము చేసిసంతోషించెను - ౨౧౫ - అప్పుడు బ్రాహ్మణుల యాశీర్వాద ధ్వనియు మేళములనాదమును గలిసికొని యాకాశమంటెను - అప్పుడు మిక్కిలి తెలిసినవాఁడైన యాభట్టాచార్యుఁడు పండితులకొఱకునానావిధములయినవస్త్రములనురత్నములను భూరిదక్షిణయిచ్చెను - ఈప్రకార మాశ్చర్యకరముగాఁ గవిరత్నమునకుఁ గలావతికిఁ బెండ్లికాఁగా నాపట్టణపుస్త్రీలు శుభకరములైన పాటలుపాడి యారతులుపట్టిరి - కవిరత్నమునకును గలావతికినయిన యాపెండ్లినిజూచి యాయుజ్జయినీపట్టణమందున్న వారందఱు సంతోషపడిరి - పిమ్మట

న్యామ్మహాజనాః । కవిరత్నకలావత్యోః దృష్ట్వా కల్యాణమద్భుతం॥ ౨౧౯॥
తతఃకతిపయాహస్సు గతేషు చకలావతీ । జాతాపుష్ప వతీమోద మవాపకమలేక్షణా ॥ ౨౨౦ ॥ కవిరత్నస్సపత్నీకః గర్భాధానాఖ్య కర్మణే । చకారవిధివ త్తత్రభట్టాచార్యస్యవేశ్మని ॥ ౨౨౧ ॥ స్నాతాయాంతు కలావత్యాం చతుర్థదివసేతతః । శుభనక్షత్రసంయుక్తే శుభలగ్నే ముదాన్వితః॥ ౨౨౨॥
రాత్రౌతు ఫలదానాని దత్వాద్విద్ వరాళయే । క్రీడాగృహ మవాప్యాథ సుప్వాప నిజభార్యయా॥ ౨౨౩॥ తతః కలావతీవీక్ష్య నిద్రాం ప్రాప్తం నిజం పతిం । బోధయామాసశనకై రంతుం తేనమహాత్మనా॥ ౨౨౪॥ యదానబుబుధేభర్తా తదావీణాం ప్రగృహ్యావై । జగౌగేయం మహాధీరా షడ్జాది స్వరసంయుతం॥ ౨౨౫॥ యదానబుబుధేనాథః గీతేనాపి కలావతీ । తదాసించచ్ఛతస్యోరశ్మిత్తైశ్చందనవారిభిః ॥ ౨౨౬ ॥ యదానబుబుధేభర్తా తేశ్చసాహికలావతీ । చిక్షేప చర్వితం స్వాసా త్తాంబూలం తనుఖేతదా॥ ౨౨౭॥ అజానాంచ ఖరాణాంచ రవోభూత్ ప్రథమంతతః । పురీష మూత్రమపతత్ మహాస్యేచోరసిక్రమాత్ ॥ ౨౨౮ ॥ ఇతిభర్తుర్వచశ్శ్రుత్వా స్వపతస్త

గొన్నిదినములుగడవఁగానాకలావతిపుష్పిణియైసంతోషించెను- ౨౨౦- అంతనాకలావతి నాలవదినముస్నానముసేయగా శుభనక్షత్రమందుశుభలగ్నమున నాకవిరత్నము భట్టాచార్యునియింటభార్యతో గర్భాధానకర్మనుజేసికొనెను- అప్పుడతఁడురాత్రియందు సంతోషముతోఁ బండితులకుఫలదానములుచేసిభార్యతో బడక యింటికిఁబోయినిద్రపోయెను- అంతనాకలావతి నిద్రపోవుచున్న తనపెనిమిటినిజూచి యతనితోరమింప నతనిఁ దిన్నగాలేపెను అటులేపిన నతఁడులేవకుండఁగా నప్పుడు మిక్కిలి ధీరురాలైన యాకలావతి వీణనెత్తికొని షడ్జాదిస్వరములతోఁగూడిన మధురమైన పాటపాడెను - ౨౨౫ - ఆపాటను బాడిననతఁడులేవకుండఁగా నప్పుడా కలావతి చల్లనిగంధముతోడి యుదకము నతనిఱొమ్మమీఁదఁజల్లెను - అట్లు నతఁడు లేవకుండఁగా నప్పుడా కలావతితానునమలిన తాంబూలమునతనిముఖమున నుమిసెను- ఇట్లుచేయఁగానప్పుడతఁడుమొదట గాడిదెలుగొఱ్ఱెలు నరిచెను పిమ్మట వానిమలము నుచ్చయును నానోటను ఱొమ్మునఁ బడెననఁగా నిట్లునిద్రబోవుచున్న తనపెనిమిటిచెప్పిన మాటవిని యాకలావతి సందేహముతోఁగూడినదై తనచెలికత్తెలచేత నతనిలేపించియప్పుడిట్లనెను - నీవెవఁడవు బ్రాహ్మణపుత్రుఁడవా కావా శీఘ్రముగఁ జె

స్వభామినీబోధయిత్వా సఖిభి స్తం సశంకా వాక్యమబ్రవీత్ ॥ కోవాత్వంవిప్ర దాయాదోవానవా బ్రూహిసత్వరం। త్వంవై వరరుచేః పుత్రోనా స్త్యేవాత్రన సంశయః॥ ౧౩౦॥ అవిద్వానివమేభాసితాదృశంతేవచోయతః । ఖరాజపాలకో వాత్వంతథ్యంబ్రూహి మమప్రభో॥ ౧౩౧॥ ఇతిపృష్ట స్తయాతన్వా న్యకవిరత్న స్స్వయోషితా। స్వవృత్తం సర్వమకథయత్ ఋజుబుద్ధిస్సతాంప్రతి॥ ౧౩౨॥ సర్వం వరరుచేః కర్మ భాతీదమితిభామినీ । నిశ్చిత్యసా స్వమనసి చింతయా మాసవై తదా॥ ౧౩౩॥ గతేజలే సేతుబంధం కర్తుమిచ్ఛతికోభువి । తత్కర్తుం విధిబలంకోవా శక్నోత్యత్రమహీతలే ॥ ౧౩౪ ॥ తథాప్యే తత్సమీకుర్వే ఇతినిశ్చిత్యభామినీ । అబ్రవీత్తం పతిం మూఢం తత్కాల సదృశం వచః । ౧౩౫॥ అస్యాఃపుర్యా ఉజ్జయిన్యాః రక్షిత్రీదేవతాద్యవై । కాళీదేవీ బహి రగాత్ ప్రేక్షితుం నగరీం స్వకాం॥ ౧౩౬॥ అటిత్వా నగరం సర్వం అభిత స్సా సముత్సుకా । శక్తిసేనా పరివృతా ప్రాప్స్యత్యాద్యై వ స్వమాలయం ॥ ౧౩౭॥ తస్మాచ్ఛీఘ్రమితోగత్వా ప్రవిశ్యత్వం తదాలయం । కవాటబంధనం

ప్పము నీవు వరరుచికొడుకవు కానేకా యీవిషయమందు సందేహములేదు - నీ వుమాటలామమాటలవలన నీవు విద్వాంసుఁడవుకావని నాకుఁదోచుచున్నది - నీవుగాడిదెలనుగొఱ్ఱెలను మేపువాఁడవా నాతోయథార్థముచెప్పుము - అని యిట్లు తనభార్యయైన కలావతిచేత నాకవిరత్నమడుగఁబడినవాఁడై కపటము లేని బుద్ధిగలవాఁడై తనసమాచారమంత నాపెతోఁ జెప్పెను - ౧౩౨ - అ ప్పుడా సమాచారమంతయువిని యాకలావతి యిదంతయు వరరుచిచేసిన ప నిగదాయని నిశ్చయించి యప్పు డిట్లని యాలోచించెను - ప్రపంచమున నెవ డు నీళ్లుపోయినపిమ్మట కట్టవేయనిశ్చయించును దైవఘటనమునుమీఱనెవడు శక్తిగలవాఁడు అయినను దీనిఁజక్కఁజేసెదనని నిశ్చయించి యాకలావతి త నపెనిమిటితో నప్పటికిఁ దగినమాట యొకటిచెప్పెను- ౧౩౫- ఈయుజ్జయినీ పట్టణమునుగాపాడెడిదేవతయైన కాళికాదేవి యిప్పుడు తనపట్టణమునుజూడ నుబయటఁబోయెను - ఆమె యీపట్టణ మన్నిప్రక్కలను దిరిగి యనేక శక్తుల చేతఁజుట్టఁబడినదై తిరిగితనగుడికివచ్చును - కాఁబట్టి నీవిక్కడనుండి త్వరగాఁ బోయియాగుడిచేరితలుపుమూసుకొని నెమ్మదిగానుండుము - అంతనాకాళికా దేవి గుడివాకిటికివచ్చి మిక్కలి త్వరతోఁగూడినదై నీతో నో బ్రాహ్మణుఁడా తలుపుగడియతీయుమనెనాయప్పుడుభక్తులకుశుభమునుజేయుపట్టియాకాళికా

కృత్వాతిష్ఠ తత్ర యథాసుఖం ॥ ౨౩౮ ॥ ఆలయ ద్వారమాగత్య సాకాళీ త్వాం త్వరాన్వితా । అబ్రవీద్యది హేవిప్ర కవాటం మోచయార్గళాత్ ॥ ౨౩౯ ॥ తదాత్వయాప్రార్థనీయా నమస్కృత్వా పునః పునః । విద్యాం దేహీతి మేమాతః । సాకాళీ భక్తశంకరీ॥ ౨౪౦॥ అనుశాస్యస్వ భర్తారం ఏవం సాహికలావతీ । కాళ్యాలయం నాథశీఘ్రం గచ్ఛగచ్ఛేత్యువాచహ॥ ౨౪౧॥ తతస్సకవిరత్నస్తు తత్సఖదర్శితేనవై । పథా ప్రాపమహాదేవ్యాః కాళ్యా ఆలయము త్తమం॥ ౨౪౨॥ కవాట బంధనం కృత్వా యథోక్తం ప్రియయాతథా । కాళీం ధ్యాయన్ భక్త కామధేను మాస్తేస్మ తత్రసః॥ ౨౪౩॥ తతః కాళీసమాసాద్య స్వాలయద్వార మబ్రవీత్ । కవాటం మోచయాశుత్వం అర్గళా దితితం వచః ॥ ౨౪౪ ॥ సహోవాచ తతో విప్రః యోగినీగణసేవితాం । విద్యాం దేహి శివేమద్య జాడ్యార రవిమోచనే॥ ౨౪౫॥ కవాటం మోచయా మ్యద్యహ్యర్గళా త్కమలాననే । విద్యాం మే దేహిదేవేశి న మామిత్వాం పునఃపునః॥ ౨౪౬॥ ఇతితస్య వచఃశ్రుత్వా బాలాచపరమేశ్వరీ । ముద్రిణ్యాం బాచవారాహి తిస్రః క్రోధసమన్వితాః॥ ౨౪౭॥ ఊచుఃకాళీం మహేశానీం దేవ్యనుజ్ఞాం ప్రదేహినః । అద్యైవైనం ద్విజం దుష్టం జక్షా

దేవికి మాటిమాటికి నమస్కారముచేసి తల్లీ నాకు విద్యనిమ్మని వేడుకొనుము- అని యిట్లా కలావతి తనభర్తకంతయునేర్పి నాథుఁడా శీఘ్రముగాఁ గాళికాదేవిగుడికిఁ బొమ్మనిచెప్పెను- ౨౪౧- అంత నాకవిరత్నమా కలావతి చెలులచేత జూపఁబడిన త్రోవనుబోయి కాళికాదేవిగుడిచేరెను - చేరి తనభార్యచెప్పినరీతిగాఁ దలుపుమూసికొని భక్తులకుఁ గోరికలన్నిటి నిచ్చునట్టి యాకాళికాశక్తిని ధ్యానముచేయుచు నచ్చటనుండెను - పిమ్మట నా కాళికాదేవి తన వాకిటికివచ్చి యతనితోనీవు త్వరగాఁ దలుపుగడియతీసి తలుపు తెరువుమనెను- అనేక శక్తియుక్తురాలైన యా కాళికాదేవితో నపుడతఁడిట్లనెను - ఓమోహామనెడుతలుపుల నెల్ల లేపివేయునట్టి యాశ్వరీనాకిప్పుడువిద్యనిమ్ము ఓకమలమువంటి మోముగలయమ్మా నేనిప్పుడుతలుపు తెరిచెదను నాకువిద్యనీయవమ్మా నీకుమాటిమాటికి మ్రొక్కెదను - అనియిట్లతఁడుచెప్పఁగా నామాటవిని బాలయును బరమేశ్వరియైన ముద్రిణియును వారాహియు ననుముగ్గురుశక్తులుకోపముతోఁ గూడినవారై యాకాళికాదేవితో నూర్యరూపురాలైన యోయమ్మా మాకు త్తరువిమ్ము దుర్మార్గుఁడైన యీబ్రాహ్మణుని నిప్పుడే భక్షించెదమనిరి- ౨౪౮.

మాదిత్యరూపిణి॥ ౪౮॥ ఇతితాసాం వచః శ్రుత్వా కాళీవచనమబ్రవీత్ ।
మద్భక్తోయం మహాదేవ్యః పూర్వజన్మని మానవః ॥ ౪౯ ॥ మత్పూజాం
కృతవాన్నార్యః మన్మంత్ర జపతత్పరః । తస్మా దస్య మనోభీష్టం పూరయా
మిససంశయః॥ ౫౦॥ ఇత్యుక్త్వా స్తాః తదా కాళీ ద్విజమాలోక్యసావదత్ ।
ప్రసారయాశుతేజిహ్వా మితివిప్ర స్తథాకరోత్ ॥ ౫౧ ॥ ప్రసారితాయాం
జిహ్వాయాం తస్య భ క్తస్య సాదరం । లిలేఖ వాగ్భవం బీజం కాళీకల్యాణ
దాయినీ॥ ౫౨॥ లిఖితేవాగ్భవేబీజే తత్ క్షణేసద్విజో త్తమః । సర్వజ్ఞో భూత్
తదాదేవీం తుష్టావపరమేశ్వరీం॥ ౫౩॥ జయమాతంగతనయే జయనీలోత్ప
లద్యుతే । జయసంగీతరసికే జయలీలాశుకప్రియే॥ ౫౪॥ ఇతి స్తుత్వా స్తో
త్రగణైః తాం కాళీం సర్వదాయినీం । ప్రణమ్య చ ముహుర్భక్త్యా కృతాం
జలిరుపస్థితః॥ ౫౫॥ తమువాచతతః కాళీస్తోత్ర బృందేనతోషితా । కాళీ
దాసేతినామ్నాత్వం లోకేఖ్యాతింగమిష్యసి॥ ౫౬॥ కవిరత్నాభిధానంతుపి
త్రాదత్తం హితేముదా । ఇదానీం సార్థమభవత్ నాత్రకార్యా విచారణా॥

అనియిట్లు వారు చెప్పిన మాటలువిని యాకాళికాదేవి వారితో నోదేవతలా
రాయితఁడునాభక్తుఁడు పూర్వజన్మమందు నన్నుఁబూజించినవాఁడు నామంత్ర
మునుజపించుటయందాసక్తుడై న పూజ్యుఁడుకాఁబట్టి యితనికోరికను నేనుని
రవేర్చెదను సందేహములేదు - ౫౦ - అని కాళిక బాల మొదలగుదే
వతలతో నిట్లు చెప్పి బ్రాహ్మణునితోఁ ద్వరగా నాలుక చాపుమనఁగా నతఁ
డట్లుచేసెను - అంత నతఁడు నాలుక చాపఁగా శుభకరురాలైన కాళికాదేవి
ప్రీతితో నానాలుకయందు వాగ్బీజమును వ్రాసెను - వాగ్బీజము వ్రాయఁగా
నప్పుడే యా బ్రాహ్మణుఁడు సర్వజ్ఞుఁడై సర్వేశ్వరియైన యా కాళికాదేవిని
స్తోత్రముచేసెను - ఎట్లనఁగా మాతంగకన్యకా జయింపుము నల్లకలువలవంటి
కాంతిగలయమ్మా జయింపుముసంగీతమందిష్టముగలయమ్మా జయింపుమువిలా
సార్థమైన చిలుకయందిష్టముగలయమ్మా జయింపుము - ఈప్రకార మనేకము
లైన స్తోత్రములుచెప్పి సమస్తమునీఁగల యాకాళికాదేవినిఁ బాగడి భక్తితో
మాటిమాటికినమస్కరించియంజలిబంధములచేసికొనికూర్చుండెను- ౫౫-
అంత నాకాళికాదేవి యతని స్తోత్రములచేత సంతోషపఱుపఁబడినదై ఓయి
నీవులోకమందుఁ గాళిదాసుఁడను పేరితోఁ బ్రసిద్ధినొందఁగలవు- నీతండ్రి నీకు
ప్రీతితోఁ గవిరత్నమనిపెట్టిన పేరిప్పుడర్థముగలదాయె నిఁక విచారమువలదు-

౨౫౭॥ కాళిదాస కవిశ్రేష్ఠ యద్యదాశ్వంఛసి త్వం భువి । తత్తత్కరస్థం భవతు తేసదాసూరివందిత॥ ౨౫౮॥ ఇతిదత్వా వరం తస్మై కాళీసపరివారకా । ప్రవిశ్యస్వాలయం దివ్యం తత్రైవాంతర ధీయత॥ ౨౫౯ । తతస్స కాళిదాసోపి కాళీదేవ్యాలయాత్పునః । వినిర్గతస్స్వరితగతి స్వపభార్యానికేతనం ॥ ౨౬౦ ॥ భార్యాం దృష్ట్వా కాళిదాసః సర్వవృత్తాంతమాదితః । కాళీవరప్రదానంచ కథయామాస సర్వవిత్॥ ౨౬౧॥ తతః కలావతీదేవీ సర్వజ్ఞం స్వపతింముదా।ఆలోక్యముముదేశీఘ్రంమాలిలింగేముహుర్ముహుః॥ ౨౬౨॥ రేమేథ సుచిరం కాలం తయాదేవ్యా మహామతిః । కాళిదాస కవిశ్రేష్ఠః యథేంద్రాణ్యాదివస్పతిః॥ ౨౬౩॥ అథసా సుషువే దేవీ పుత్రమేకం కలావతీ ॥ తేజసాదిత్యసంకాశం స్వభర్త్రా సదృశం గుణైః ॥ ౨౬౪ ॥ జాతకర్మాదికం సర్వం పుత్రస్యస మహామతిః । పురోహితం పురస్కృత్య కాళిదాస స్తదాకరోత్ ॥ ౨౬౫ ॥ నామకృత్వా స్వపుత్రస్య కాళిదాస ఉదారధీః । కవీంద్ర ఇతివిప్రేంద్రాణ దక్షిణాభిరతోషయత్ ॥ ౨౬౬ ॥ కృతోపనయనోబా

ఓయి కవిశ్రేష్ఠుడవైన కాళిదాసుఁడా నీవు భూమిలో దేనిదేనిఁగోరెదవో యదియంతయు నీకరిచేత నున్నదగునోయి పండితులచేత మ్రొక్కఁబడినవాఁడా ఈప్రకార మతనికివరమిచ్చి యాకాళి తనపరివారముతో దివ్యమైన తనయాలయముచొచ్చి యక్కడనే యంతర్ధానమునొందెను- అంత నాకాళిదాసుడునుగాళికాదేవిగుడినుండి బయలువెడలి త్వరగాఁ తనభార్యయున్న యింటికి వచ్చెను- ౨౬౦- వచ్చి యాకాళిదాసుఁడు భార్యనుజూచి యాపెతో మొదటనుండిజరిగిన సమస్తసమాచారమును గాళికాదేవి తనకువరమిచ్చుటనుజెప్పెను- అంతనాకలావతిసర్వముదెలిసినతనపెనిమిటిని సంతోషముతోఁజూచిపలుమాఱతనిఁగౌఁగిలించుకొని సంతోషించెను - పిమ్మటఁ గవిశ్రేష్ఠుఁడైన యాకాళిదాసుఁడు తనభార్యయైన యాకలావతితో నింద్రుఁడు శచితోరమించినట్లు బహుకాలమురమించెను - పిమ్మట నాకలావతి సూర్యునివంటి తేజస్సుగలయటియుఁ దనభర్తవంటిగుణములుగల కొమారునొకనిఁగనెను- అప్పుడు మిక్కిలిబుద్ధిశాలియైనయాకాళిదాసుఁడు పురోహితునిఁగూడఁబెట్టుకొని యాపుట్టిన కొమరునకు జాతకర్మము మొదలైనవానినెల్లఁ జేసెను - ౨౬౫ - గొప్పబుద్ధిగలయాకాళిదాసుఁడు తనకొమరునకుఁ గవీంద్రుఁడని నామకరణముచేసి బ్రాహ్మణోత్తములకు దక్షిణలిచ్చి సంతోషము గలుగఁజేసెను - పిమ్మట నాకవీం

లఃకవీంద్రస్తుమహామతిః । స్వపిత్రా కాళిదాసేన వేదాభ్యాస రతోఽభవత్ ॥ ౧౯౭ ॥ కాళ్యాలయం సమాసాద్య కవీంద్రో దేవవందితం । వేదప్రోక్తేనవిధినా కాళీం సంపూజ్యసాదరం ॥ ౧౯౮ ॥ భక్తాభీష్ట ప్రదాం దేవీం ప్రణమ్య చముహుర్ముహుః। తుష్టావశ్రుతిగీతాభిఃస్తుతిభిస్తాందయాంబుధిం॥ ౧౯౯॥ తతస్తుష్టాచసాదేవీ కాళీదాసాత్మజాయవై । కవీంద్రాయ దదౌ విద్యాః చతుష్షష్టి కలాత్మికాః ॥ ౨౦౦ ॥ తతస్స గేహమాగత్య పితేఽమాతేఽస్య వేదయత్ । కాళీవరప్రదానం వై కుతూహల సమన్వితః॥ ౨౦౧ ॥ ఏకదాకాళిదాసస్య కళావత్యాశ్చ యోషితః । ప్రసంగ కలహాజాతః మహాన్ వై పుత్రసన్నిధౌ ॥ ౨౦౨ ॥ నజానాసీతిశాస్త్రాణి కాళిదాసోఽవదత్ స్త్రియం । న జానాసీతిశాస్త్రాణి సావదత్ స్వపతిం తదా॥ ౨౦౩॥ తతోఽరుష్టః కాళిదాసః త్వం మాతాత్వం గురుర్మమ । ఇతిభార్యాం ప్రణమ్యాశు నిర్జగామ గృహాద్బహిః॥ ౨౦౪॥ ప్రణమ్య నిర్గతం నాథం సాశశాపకలావతీ । స్త్రీ మైవతే మృతి భూర్యాదకార్యం కృతవాన్ యతః॥ ౨౦౫॥ తతస్స క్వాదా

ద్రుఁడు తనతండ్రియైన కాళిదాసునిచేత నుపనయనముచేయఁబడినవాఁడై వేదముచదువుటయం దాసక్తుఁడాయెను - ఆ కవీంద్రుఁడు కాళికాదేవిగుడికిఁబోయి దేవతలచేత నమస్కరింపఁబడినట్టియు భక్తుల కోరికలనిచ్చునట్టియు నాయాసముద్రమైన యాకాళికాదేవి నావరణముతో వేదోక్తవిధిచేతఁ బూజచేసి మాటిమాటికిమ్రొక్కి వేదములలోఁ జెప్పఁబడిన స్తుతులచేత స్తోత్రము చేసెను - అంతనీప్రకారము స్తోత్రముచేయఁబడినదై యాకాళికాదేవి కాళిదాసునికొడుకైన యతనికిఁ జతుష్షష్టి కలాస్వరూపములైన విద్యల నిచ్చెను - ౨౦౦- అంతనతఁడు సంతోషముతోనింటికి వచ్చి తనకుఁ గాళికవరమిచ్చినసమాచారమును దల్లికినిదండ్రికిని దెలిపెను- ఇట్లుకొంతకాలమైనపిమ్మట నొకప్పుడుకాళిదాసునకును గలావతికిని బుత్రునెదుట ప్రసంగ కలహమాయెను - అప్పుడాకాళిదాసుఁడు తనభార్యయైన కలావతిని నీకుశాస్త్రమును దెలియవనెనప్పుడాపెయు నాకాళిదాసుని నీకు శాస్త్రములుదెలియవనెను - అనాకాళిదాసుఁడు కోపగించుకొన్నవాఁడై తనభార్యనునీవునాకుఁదల్లివి నీవుగురువవనిచెప్పి నమస్కారముచేసి యింటినుండి బయలువెడలెను - అంతనాకలావతి తనకు నమస్కారముజేసి బయలుదేరిన తనపెనిమిటిని నీవుచేయరానిపనిచేసితివి గనుక నీకు స్త్రీచేతఁ జావగుననిశపించెను- ౨౦౫- అంత బండితసమూ

సన్తు విద్వద్బృన్ద నమస్కృతః । వేశ్యాసక్తో వసద్ధీరః తత్రైవో జ్జయినీపు
రే॥ ౨౭౬॥ తతో వరరుచిర్విద్వాన్ ధారా పురమవాప్యసః । అవసద్భోజ
భూపేన ధనై రత్నైశ్చపూజితః ॥ ౨౭౭ ॥ పూజ్యమానం ప్రతిదినం భోజ
భూపేనమానినా। తదావరరుచింవీక్ష్యవిద్వాంసోసూయయాన్వితాః॥ ౨౭౮॥
సర్వేచ మిళితా భూత్వా మంత్రయామాసురేకదా । అయం వరరుచి ర్వి
ద్వాన్ అస్మానధిక్కృత్యసాదరం॥ ౨౭౯॥ రాజ్ఞా ప్రపూజ్యతే నిత్యం ధనై ర
త్నైశ్చ పుష్కలైః । కథం వరరుచేరస్య భోజస్యచ మహీభృతః॥ ౨౮౦॥ వి
రోధస్తు భవేద్భూయాన్ అస్మద్దుఃఖ వినాశకృత్ । ఏవమాలోచ్య మంత్రస్య
నిర్ణయం చక్రురేవతే॥ ౨౮౧॥ తతస్సర్వేచ విద్వాంసః సక్రోధా రహసిస్థి
తాః । ఏకం శూద్రం సమానీయ సన్మాన్య బహుభిర్ధనైః ॥ ౨౮౨ ॥ తే
తం ప్రోచుః త్వయాశూద్ర కర్తవ్యం కార్యమస్తిహి । అస్మిన్ పురే భోజభూ
పమానితో స్తిహికశ్చన॥ ౨౮౩॥ నామ్నా వరరుచిర్నామ సకిం తే శ్రోత్ర
మాగతః । తం మమాగ్రజ ఇత్యేవ బ్రూహిభూపస్య సంనిధౌ॥ ౨౮౪॥ ఇతః
పరం చతేస్మాభిః దియ్యతేచ ధనం బహు । ఏవం తమనుశాస్యైవ ప్రేషయా

హముచేత నమస్కరింపఁబడిన యాకాళిదాసుఁడా యుజ్జయినీపట్టణమునవే వేశ్యాలోలుఁడై యుండెను- అంత నావిద్వాంసుఁడైన వరరుచి మరల ధారా పట్టణమునకువచ్చి భోజరాజుచేత ధనములతోను రత్నములతోను సన్మానింపఁబడుచుండెను - అప్పుడా మానవంతుఁడైన భోజరాజుచేత నిత్యముసన్మానింపఁబడుచున్న వరరుచినిఁజూచి పండితులందఱునసూయతోఁగూడినవారై యొకప్పుడందఱొక తావునఁజేరి యాలోచించిరి- విద్వాంసుఁడైనయీవరరుచి మనలనందఱఁతిరస్కరించి రాజుచేత నెల్లప్పుడు ధనములచేతను రత్నములచేతను సన్మానింపఁ బడుచున్నాఁడు - మనదుఃఖము పోవునట్లు భోజరాజునకునువరరుచికినెట్లు విరోధముకలుగును అని వారందఱాలోచించి యప్పుడొక విధముగానిశ్చయించుకొనిరి - ౨౮౧ - ఈప్రకారముచేరి రహస్యముగా నాలోచించి నవిద్వాంసులందఱొక శూద్రునిఁదోడ్కొనివచ్చి యతనికిమిక్కిలిద్రవ్యములిచ్చిసన్మానించి యతనితోనిట్లనిరి ఓయిశూద్రుఁడా నీవు చేయవలసిన గొప్పపని యొకటియున్నది యీపట్టణమందు భోజరాజుచేత గౌరవింపఁబడిన వాఁడొకఁడున్నాఁడతనిపేరువరరుచి నీవువినలేదా నీవు రాజుదగ్గిర నతనినాయన్న యనుమునీకెప్పుడిచ్చిన ధనముగాక యింకమిక్కిలి ధనమిచ్చెదమనిచెప్పి వారందరత

మాసు రేవ తే॥ ౨౮౫॥ తతో రాత్ర్యాం వ్యతీతాయాం ఉదితేచ దివాకరే। సశూద్రో భోజభూపస్య ప్రవివేశ మహాసభాం॥ ౨౮౬॥ విద్వద్భిస్తైః సుసంపూర్ణాం రాజభిశ్చ మహాప్రభైః। అలం కృతాంచ భోజేన భూమీంద్రేణ విపశ్చితా॥ ౨౮౭॥ తాం సభాం ప్రాప్య శూద్రస్సభోజభూపం ప్రణమ్యచ। విజ్ఞాపయామాస తదా విదుషాం తత్ర శృణ్వతాం॥ ౨౮౮॥ భోభోభోజమహాప్రాజ్ఞ శృణుష్వ వచనం మమ। శ్రుత్వాచ వ్యవహారం మే పరిష్కర్తుం త్వమర్హసి॥ ౨౮౯॥ ఇతి విజ్ఞాపితో భోజః బ్రూహీతి త మథాబ్రవీత్। అనుజ్ఞాతస్తతో రాజ్ఞా స నిశ్శంక ఉవాచహ॥ ౨౯౦॥ అయం వరరుచి ర్విద్వాన్ అగ్రజో మే మహీపతే। విభక్తశ్చ మయాసార్ధం తత్రవై నాస్తిసంశయః॥ ౨౯౧॥ అపహృత్యచ మే ద్రవ్యం కించిద్దేశాంతరంగతః। అన్విష్టోపి మయాయం వై నవిజ్ఞాతశ్చకుత్రచిత్॥ ౨౯౨॥ ఇదానీం త్వత్సభాయాంతు విద్యమానం మమాగ్రజం। విజ్ఞాయాహం త్వాగతవాన్ తతో దాపయమేధనం॥ ౨౯౩॥ ఇత్యుక్త్వా స భోజభూపం తం సశూద్రో నిర్భయస్స్వయం। చేలాంచలం వరరుచేః గృహీత్వా తంచకర్షహ॥ ౨౯౪॥ త్వం దేహ్యగ్రజ మే ద్రవ్యం యత్త్వయాపహృతం పురా। నాహం ముంచామి తావత్త్వాం

నినంపిరి - ౨౮౫ - అంత నారాత్రి గడచి సూర్యోదయము కాగానే యాశూద్రుఁడు భోజరాజు సభను జేరెను - ఆసభయందా పండితులందఱు నిండియున్నారు మఱియు ననేకులైన రాజులు ప్రకాశించుచున్నారు పండితుఁడైన భోజరాజు కొలువుతీరియున్నాఁడు - అట్టిసభను బ్రవేశించి యాశూద్రుఁడు భోజరాజునకు మ్రొక్కి యాపండితులందఱు వినుచుండఁగా నిట్లని విన్నవించెను - ఓ సర్వము తెలిసిన భోజరాజా నామాటను వినుము విని నా వ్యవహారమును నీవు తీర్పవలయును - అని యిట్లతఁడు విన్నవింపఁగా నాభోజరాజు చెప్పుమనెను - రాజు తరువాఁగానే యతఁడు నిస్సందేహముగాఁ జెప్పెను - ౨౯౦ - ఓయి రాజా పండితుఁడైన యీవరరుచి నాకన్న నాతోఁ బంచుకొన్నాఁడా విషయమందు సందేహము లేదు - నా ద్రవ్యమును గొంత నపహరించుకొని దేశము విడిచివచ్చెను నేను వెదకుచున్నాను నాకితఁ డెక్కడ నగపడలేదు - ఇప్పుడు మీ సభయందున్నాఁడని తెలిసికొని వచ్చితిని గనుక నా ద్రవ్యమును నాకిప్పింపుము - అని యిట్లా భోజరాజుతోఁ జెప్పి యంత నాశూద్రుఁడు భయములేక తానువరరుచి కొంగుపట్టి యీడ్చెను - ఓయన్నా నీవపహరించిన నా ద్రవ్యమును నాకిమ్ము

యావన్నైనదదాసితత్ ॥ ౨౯౫ ॥ ఏవముక్త్వా వరరుచిం కషణాంతం వీక్ష్య శూద్రకం । సభాసదస్తే విద్వాంసః మోదమాపురనుత్తమం ॥ ౨౯౬ ॥ రాజాత శూద్రమాలోక్య వాక్యమే తదువాచహ । శ్వస్తే విచార్యతే శూద్ర వ్యవహారో మహాన్మయా ॥ ౨౯౭ ॥ ఇత్యుక్త్వా ప్రేషయిత్వా చతం శూద్రం స్వగృహం ప్రతి । భోజభూపస్సభాస్తానాన్ విదుషస్తానువాచసః ॥ ౨౯౮ ॥ భోభో విపశ్చిత స్సర్వే శ్రుణుధ్వం వచనం మమ । ఈదృశో వ్యవహారోన శ్రుతపూర్వో మయాభువి ॥ ౨౯౯ ॥ శ్వః కథం సంభవేదస్య వ్యవహారస్య నిర్ణయః । వ్యవహారో మహాన్ భాతి భవద్భిశ్చైవ చింత్యతాం ॥ ౩౦౦ ॥ ఇతి శ్రుత్వా రాజవచః విద్వాంసస్తే సభాసదః । కాపట్యం మానసేకృత్వా ఏవముత్తర మబ్రువన్ ॥ ౩౦౧ ॥ నజానీమో వయం సర్వే ఏనం వరరుచిం ప్రభో । నాస్యాపి సంతతిం రాజన్ పితరం మాతరం తథా ॥ ౩౦౨ ॥ అయం శూద్రోయదిభవేత్ బహిష్కార్యో నసంశయః । ప్రాయశ్చిత్తంచ కర్తవ్యం అస్మాభిః భూరిదక్షిణైః ॥ ౩౦౩ ॥ యస్మాదయం గురురితి అస్మాభి రభివందితః । కోవావిప్రో నమస్కుర్యాత్ శూద్రజాతి సముద్భవం ॥ ౩౦౪ ॥ ఇతి తేషాం

న్యాద్రవ్యమునునాకిచ్చునంతవఱకు నిన్ను విడువను - ౨౯౫ - అనిచెప్పియావరరుచినీడ్చుచున్న యాశూద్రునిఁజూచి యాసభయందున్న పండితులందఱుమిక్కిలిసంతోషమునొందిరి - అప్పుడు రాజాశూద్రునిఁజూచి ఓశూద్రుఁడా నీవ్యవహారము గొప్పదిగా నున్నదిగనుక రేపువిచారించెదననేను. ఇట్లు చెప్పి యాభోజరాజా శూద్రు నతనింటికిఁబంపి సభయందున్నపండితులతో నిట్లనెను - ఓపండితులారా మీరందఱునామాటయాలకింపవలయును నేనుభూమియందిట్టివ్యవహారము నిదివఱకెప్పుడు వినలైతిని రేపీవ్యవహారముయొక్క నిశ్చయమెట్లుతెలియును గొప్పవ్యవహారముగానున్నది కాఁబట్టిమీరును దీనినాలోచింప వలయును - ౩౦౦ - అని యిట్లా రాజుచెప్పఁగా నామాటవిని యాపండితులందఱుమనస్సునఁగపటముపెట్టుకొని యొకయుత్తరము పలికిరి - ఓరాజా మేమెవ్వరమీవరరుచినిగాని యితనిసంతతినిగాని తల్లిదండ్రులనుగాని యెఱుఁగము - ఇతఁడుశూద్రుఁడైన పక్షమున నేమితని వెలివేసి యధికమైన దక్షిణములతోఁ బ్రాయశ్చిత్తముచేసికోవలయును- మేమందఱమితఁడుగురువని నమస్కారములు చేయుచుంటిమి బ్రాహ్మణుఁ డెవఁడు శూద్రునకు మ్రొక్కును - ఇట్లాపండితులుచెప్పిన మాటవిని యాభోజరాజుచింతపడుచు నాపండి

వచః శ్రుత్వా భోజశ్చింతాపరాయణః । ప్రేషయామాస విదుషః తాన్సై స్వ
స్వస్వ గృహంప్రతి ॥ ౩౦౫ ॥ తతస్సభోజ భూపాలః దృష్ట్వా వరరుచిం త
దా। ఉవాచవాక్యంవాక్యజ్ఞఃవిద్వద్రత్నంమహామతిం॥ ౩౦౬॥ గచ్ఛశీఘ్రమి
తోవిద్వన్ గేహం వరరుచేతవ । ఆగంతవ్యంత్వయైవాశ్వ స్సభా విద్వత్సమా
కులా॥ ౩౦౭॥ ఇత్యుక్త్వాతం మహాబాహుః వందిమాగధ సేవితః । సభాయా
స్సవినిర్గత్య భోజఃప్రాపస్వ మందిరం ॥ ౩౦౮ ॥ తతో వరరుచిః ప్రాజ్ఞః చిం
తాకులితచేతసః । విద్వత్కృతమిదం సర్వం ఇతినిశ్చిత్య మానసే॥ ౩౦౯॥ ని
శీథేససముత్థాయ నిర్గతస్స్వగృహాద్బహిః । గంగాస్నానం చికీర్షుస్సన్
అపవాదవినాశనం ॥ ౩౧౦ ॥ సర్వపాప హారాం పుణ్యాం సర్వైశ్వర్య ప్ర
దాయినీం । వారాణసీ పురీం ప్రాప బ్రహ్మేంద్రాదినమస్కృతాం ॥ ౩౧౧ ॥
తతో వరరుచి ర్విద్వాన్ ఆసాద్య మణికర్ణికాం । సంకల్పం విధివత్కృత్వా
విద్వద్బృంద సమన్వితః ॥ ౩౧౨ ॥ అవగాహ్యతతో గంగాం సజజాపాఘ
మర్షణం । వేదప్రోక్తేనవిధినా స్నాత్వా తత్రకృతాహ్నికః ॥ ౩౧౩ ॥ విశ్వనా
థం విశాలాక్షీం తథాఢుండివినాయకం । సర్వాశ్చ దేవతా అన్యాః దృష్ట్వా

తులనందఱను వారివారి యిండ్లకుఁబంపెను - ౩౦౫ - పిమ్మట మిక్కిలి బుద్ధిశా
లియైన యాభోజరాజు మాటల పొందెఱిఁగినట్టియుఁ బండితశ్రేష్ఠుఁడయినవర
రుచినిఁజూచియిట్లనెను- ఓవరరుచీ నీవుత్వరితముగా నీయింటికి బోయి రేపటిది
నమీసభకుఁ బండితులందఱు వచ్చినప్పుడు రమ్ము- ౩౦౭- అనియిట్లా వరరు
చికిఁజెప్పి మిక్కిలిభుజబలముగల యాభోజరాజు బిరుదావళులుచదువువా
రిచేతఁబొగడఁబడుచు సభవెలువడి తనయింటికిఁబోయెను- అంతఁదెలిసినవా
డై నయావరరుచి మనస్సునఁజింతగలవాఁడై యిదియంతయు నీపండితులుచేసి
నపనియని మనస్సున నిశ్చయించి సమస్తాపవాదములను బోగొట్టునట్టి గంగా
స్నానముచేయనుద్దేశించి నగమురాత్రివేళయప్పుడులేచి పట్టణముననుండిబయ
లువెడలినవాఁడై సమస్తపాపములను బోఁగొట్టునట్టియు సకలైశ్వర్యముని
చ్చునట్టియునింద్రుఁడుమొదలగు దేవతలచేతమ్రొక్కఁబడునట్టి కాశినిజేరెను-
౩౧౧ - పండిత సమూహముచేత నమస్కరింపఁబడిన యావరరుచి యక్క
డచేరినపిమ్మట మణికర్ణికాఘట్టమునఁజేరి శాస్త్రోక్తరీతిని సంకల్పముచేసి గంగ
స్నానముచేసి యఘమర్షణ మంత్రములను జపించెను - ఈప్రకారమువే
దోక్తవిధిని స్నానముచేసి యాహ్నికములన్నితీర్చుకొని యక్కడనుండు విశ్వ

స్తుత్వా ప్రణమ్యచ॥ ౩౧౪॥ కృతోపవాసో విధివత్ శ్రాద్ధం కృత్వా యథా
విధి। గయాయాం పిండదానంచ పితృభ్యః సదదాద్విజః॥ ౩౧౫॥ త్రివేణ్యాం
చతతస్నాతః పునఃకాశీం ప్రవిశ్యచ। ఉవాస వత్సరం త్వేకం తత్ర బ్రాహ్మణ
పూజితః॥ ౩౧౬॥ స ఏకదా మహాబుద్ధిః అవాప్య మణికర్ణికాం। అవగా
హ్యచతాందేవీం తుష్టావపరమేశ్వరీం॥ ౩౧౭॥ అహో భాగీరథీదేవి సాగ
రస్వర్గదాయిని। జహ్నుపుత్రిమహాదేవ జటాజూటవిలాసిని॥ ౩౧౮॥ అంబ
త్వద్దర్శనాన్ముక్తిః నజానే స్నానజంఫలం। ఇతివ్యాస వచస్సత్యం యదిచే
త్కృమలేక్షణే॥ ౩౧౯॥ మహాపవాదగ్రస్తం మాం పవిత్రయసుమధ్యమే। విష్ణు
పాదోద్భవేదేవి బ్రహ్మేంద్రాదిసుపూజితే॥ ౩౨౦॥ ఇతిస్తుతా జాహ్నవీసా హ
స్తాభరణముత్తమం। కంకణం నవరత్నాఢ్యం దదౌతస్మైవిపశ్చితే॥ ౩౨౧॥ త
తోవరరుచిం ప్రాహ సర్వజ్ఞాసా సరిద్వరా। అహో వరరుచే విద్వన్ తవనా
స్త్యేవపాతకం॥ ౩౨౨॥ కుతోపవాదస్తే బ్రహ్మన్ విద్వద్బృంద ప్రకల్పితః।

నాథస్వామినివిశాలాక్షిని దుండివినాయకునినింక నితరదేవతలనందఱనుజూచి
స్తోత్రములుచేసి మ్రొక్కి శాస్త్రప్రకార మొక్క ప్రొద్దుండి విధిప్రకారము
శ్రాద్ధముచేసి గయయందుఁ దనపితృదేవతలకుఁ బిండము నిచ్చెను - ౩౧౫. -
పిమ్మటనతఁడు ప్రయాగకుఁబోయి మూఁడుప్రవాహముల కూడికయందు స్నా
నముచేసి తిరిగికాశికివచ్చి యక్కడ బ్రాహ్మణులచేతఁ బూజింపఁబడినవాఁడై
యొక సంవత్సరముండెను - అధిక బుద్ధిగల యావరరుచి యొకప్పుడు మణిక
ర్ణికాఘట్టమునందుస్నానముచేసి యాగంగనిట్లుస్తుతించెను - ఓగంగాదేవి నీవు
భగీరథునిచేతఁ దేఁబడి సగరచక్రవర్తికొడుకులకు స్వర్గముల నిచ్చితివిగదా జ
హ్నువుచేతఁద్రాఁగబడి మరలఁబుట్టితివిగదా శివునిజటాజూటమందుఁ బ్రకా
శించితివిగదా అమ్మా నిన్నుఁ జూచినమాత్రముచేతనే సంసారమునుండి మో
క్షము గలుగును స్నానమువలనఁ గలిగెడు ఫలమును నేనెఱుఁగను - అనెడి
వ్యాసులమాట నిజమాయెనా - విష్ణువుపాదమందుఁబుట్టి బ్రహ్మయింద్రుఁడు
మొదలగు వారిచేతఁ బూజింపఁబడిన యోగంగాదేవీ గొప్పయపవాదమును
బొందియున్న నన్నుఁ బరిశుద్ధునిఁగాఁజేయుము - ౩౨౦ - ఇట్లు స్తోత్రముచే
యఁబడినదై యాగంగ యావరరుచికి నవరత్నఖచితమై శ్రేష్ఠమైయున్న కంక
ణమునొకదాని హస్తాభరణముగా నిచ్చెను - ఇచ్చి యావరరుచితో నాగంగ
యిట్లనెను- ఓయివరరుచీ నీకుఁబాపమేలేదు- పండితులు కల్పించినయపవాద

తస్మాదితశ్శీఘ్రమేవ గచ్ఛభోజమహీపతిం ॥ ౩౨౩ ॥ దర్శయిత్వా కంకణం మే బ్రూహితం రాజపుంగవం । అహోభోజ మహీపాల శూద్రోయదిమ మానుజః॥ ౩౨౪॥ అన్యత్కంకణ మేతాదృక్ ఆనయేతివదాద్యతం। ఆనయే ద్యదిశూద్ర స్త దనుజో మేనసంశయః॥ ౩౨౫ ॥ ఇతిభాగీరథీ దేవీ అనుశాస్య ద్విజోత్తమం । ప్రేషయిత్వాభోజపురం అథనాంత ర్దధౌముదా॥ ౩౨౬॥ తతోవరరుచిర్విప్రః ప్రాప్యభోజ మహీపతిం । ఉవాచవాక్యంగంగోక్తం సర్వ మేవ యథార్థతః॥ ౩౨౭॥ అథభోజ మహీపాలః సభాం ప్రాప్యస శీఘ్రతః। ఆనినాయచతం శూద్రం అబ్రవీత్కఠినం వచః॥ ౩౨౮॥ హేశూద్రత్వం వరరుచేః అనుజో యదివా స్తవాత్ । హ స్తకంకణ మేతాదృక్ దర్శయాద్య చదేహి మే॥ ౩౨౯॥ ఏతద్వరరుచేః ప్రా ప్తం మయాన్యై హ స్తకంకణం । త స్యానుజే త్వయ్యేతా దృగ్వర్తేతై వనసంశయః॥ ౩౩౦॥ యదినా నీయతేత త్తుశిరశ్ఛేదం కరోమితే । ఇతిభోజవచశ్రుత్వా అబ్రవీత్తం ప్రణమ్యచ॥ ౩౩౧॥ అహోభోజ మహీపాల విద్వద్భి స్తే సభాస్థితైః । బహుద్రవ్యంచ దత్వా

మునీకిక్కడిది - కాబట్టి నీవిక్కడనుండి త్వరగా భోజరాజుదగ్గిరికిఁబొమ్ము - పోయి నేనిచ్చినకంకణమునుజూపి యారాజశ్రేష్ఠునితో నిట్లుచెప్పుము- ఓభోజ రాజా శూద్రుఁడు నాతమ్ముఁడై నపక్షమున నిట్టికంకణమింక నొకటి యుండవ లెఁగదాదానిఁదెమ్మని యతనితోఁజెప్పుము- అతఁడు దానిఁదెచ్చెనా నాతమ్ముఁ డనిసందేహములేదు - అనియిట్లు గంగాదేవి వరరుచికాజ్ఞచేసి భోజరాజు పట్ట ణమునకతనిఁబంపి తానుసంతోషముతో నంతర్ధానమునొందెను- ౩౨౬ - అంతనా బ్రాహ్మణుఁడైన వరరుచి భోజరాజుతావునకువచ్చి గంగచెప్పినమా ట నదేరీతినిజెప్పెను- పిమ్మట నాభోజరాజు శీఘ్రముగా సభకువచ్చి యాశూ ద్రునిఁ బిలిపించి కఠినముగా నిట్లనిచెప్పెను- ఓశూద్రుఁడా నీవు వరరుచితమ్ము డవైనపక్షమున నిట్టి చేతికడయమునుజూపుముతెమ్ము - ఈకడయము నేనువ రరుచిదగ్గిర తీసికొంటిని నీవతనితమ్ముడైన పక్షమున నీదగ్గిర నిట్టిది యుండవల యును సందేహములేదు- దానిఁదేనిపక్షముననీతలనరికింతును- అనియిట్లాభో జరాజుచెప్పఁగానాశూద్రుఁడామాటవిని యతనికిమ్రొక్కియిట్లనెను- ఓభోజరా జా నీసభయందున్న పండితులు నాకుపెక్కుధనములిచ్చి బోధించిరి- ౩౩౨- అందువలనఁ బండితులచేత నమస్కరింపఁబడుచున్న వరరుచి సభయందు నేన నరానితప్పుమాటచెప్పితిని - ఇది నిజము ముమ్మాటికినిజము నేనుదెలియకచే

హం బోధితస్స్వయం నసంశయః॥ ౩౩౨॥ తస్మాద్వై ప్రకల్పితం వాక్యం అబ్రువం జనసంసది । అవాచ్యం తం వరరుచిం విద్వద్బృంద నిషేవితం॥ ౩౩౩॥ ఇతిమే వచనం సత్యంసత్యంసత్యంపునఃపునః । అజ్ఞానతఃకృతమిమం అపరాధం క్షమ స్వమే॥ ౩౩౪॥ రక్షమాం త్వం మహీపాల శూద్రజాతి సముద్భవం । ఇతిసం ప్రార్థ్య పతితం పాదయో శ్శరణాగతం॥ ౩౩౫॥ తాడయిత్వాక శాభి స్తం బహుధాలోచ్యశాస్త్రతః । కారాగృహే మహాఘోరే స్థాపయామాస భోజరాట్॥ ౩౩౬॥ తతోభోజ మహీపాలః విముషస్తాన్ భయాన్వితాన్ । సభాస్తారాన్ పాపకృతః నినిందబహుధాభృశం॥ ౩౩౭॥ అథభోజ మహీపాలఃఉత్థాయ స్వాసనాద్ద్రుతం । ఆలిలింగమహాప్రాజ్ఞం తదావరరుచింముదా॥ ౩౩౮॥ ప్రణమ్యసోథ భక్త్యాచ స్తుత్వాచ బహుశోనృపః । వాక్యమే తద్వరరుచిం త మువాచ కృతాం జలిః॥ ౩౩౯॥ భోభో వరరుచేవిద్వన్ వేదశాస్త్రార్థపారగః । త్వమేవ శబ్దశాస్త్రాణాం వేత్తానా స్త్యత్రసంశయః ॥ ౩౪౦ ॥ అపశబ్దేన జటిలం సర్వగ్రంథ కదంబకం । సుశబ్దజాలరత్నేన శోభితం కృతవానసి॥ ౩౪౧॥ సర్వేద్విజా మూఢధియః విద్వాంసశ్చ కృతా స్త్వయా । త్వత్తోధికః పండితోపి త్వత్సమోనాస్తిభూతలే॥ ౩౪౨॥ త్వత్తోమయా వేదశాస్త్రా

సినయీతప్పును మన్నింపవలయును ఓరాజా శూద్రకులమందుఁబుట్టిన నన్నునీవురక్షింపుము- అనియిట్లువేడుకొని రక్షణార్థమై యడుగులఁబడిన యాశూద్రునాభోజరాజు జాటీలచేతఁగొట్టించి యనేకవిధముల శాస్త్రప్రకారమాలోచించి మిగులభయంకరమైన బందిఖానాలోఁ బెట్టించెను - పిమ్మటనాభోజరాజు పాపముచేసి భయపడుచున్న యా సభయందుండు వారి ననేకవిధముల మిక్కిలినిందించెను - తరువాత నాభోజరాజు త్వరితముగాఁ దనపీఠముననుండిలేచిమిక్కిలి తెలిసినవాఁడైన యావరరుచిని సంతోషముతోఁ గౌఁగిలించుకొనెనుమఱియునాభోజరాజు భక్తితోనావరరుచికిమ్రొక్కి యనేకవిధములఁబొగడి చేతులుగూర్చుకొనియిట్లనెను - ఓవిద్వాంసుఁడవైన వరరుచీ నీవేవేదములనువేదాంగములనుశాస్త్రములనర్థముతోఁదెలిసినవాఁడవీవిషయమునసందియములేదు - ౩౪౦ - అపశబ్దములతో నిండియున్న గ్రంథములనన్నిటిని సుశబ్దములుగలవానిఁగాఁ జేసితివి - ఏమియుఁ దెలియనివారుగానున్న బ్రాహ్మణులనందఱను బండితులఁజేసితివి-భూమండలమందునీకంటెనధికుఁడైన పండితుఁడుగాని నీకుసమానుఁడైన పండితుఁడుగాని లేఁడు - మహానుభావుఁడవైన నీ

ణ్యధీతాని మహాత్మనః । వేదాంత శాస్త్రమధునో పదిశత్వం మమప్రభో ॥ ౩౪౩॥ ఇతిభోజ మహీపేన ప్రార్థితో విదుషాం వరః । సరహస్యం వరరుచిః బోధయామాసతం నృపం॥ ౩౪౪॥ సర్వోప నిషదా మర్థం తస్మై భోజా యభూభృతే । కథయామాస విప్రేంద్రః తదా వరరుచిస్స్వయం ॥ ౩౪౫ ॥ యజ్జ్యోతిః కాశతేదివ్యం జాగ్రత్ స్వప్నసుషుప్తిషు । తదేవహి పరం బ్రహ్మ విద్ధిభోజమహీపతే॥ ౩౪౬॥ ఆ బ్రహ్మ స్తంబ పర్యంతం య త్తేజోవ్యాప్యతిష్ఠ తి । తదేవేతి పరం బ్రహ్మ విద్ధిభోజ మహీపతే॥ ౩౪౭॥ అణో రణీయో య ద్వస్తు మహీయో మహతశ్చయత్ । తదేవేతి పరం బ్రహ్మ విద్ధిభోజ మహీప తే॥ ౩౪౮॥ సర్వేషాం చైవ జగతాం సాక్షిభూతం విభాతియత్ । తదేవేతి పరం బ్రహ్మ విద్ధిభోజ మహీపతే॥ ౩౪౯॥ తత్త్వమస్యాది వాక్యార్థైః య ద్గమ్యం వస్తుయోగిభిః । తదేవేతి పరం బ్రహ్మ విద్ధిభోజమహీపతే॥ ౩౫౦॥ స ర్వేషాం జగతాంయత్తు సృష్టిస్థిత్యంతకారణం । తదేవేతి పరంబ్రహ్మ విద్ధిభో జమహీపతే ॥ ౩౫౧ ॥ యద్భాసమనుసృత్యైవ భాసతేర విరంబరే । తదేవే

యొద్దనేనువేదములను శాస్త్రములనుజదివితిని - ఇప్పుడు నాకువేదాంతశాస్త్ర ము నుపదేశింపుమయా మహానుభావా - అనియిట్లాభోజరాజు ప్రార్థింపఁగా నావరరుచి రహస్యమైన యావేదాంతశాస్త్రము నతనికిబోధించెను - అప్పు డావరరుచి సమస్తములైన యుపనిషత్తులయర్థము నాభోజరాజునకుజెప్పెను- ౩౪౫ - జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తులయందు దేకరూపముగాఁ బ్రకాశించు వస్తువే దో యదే పరబ్రహ్మమని తెలిసికొనుమయా భోజరాజా బ్రహ్మ మొదలుకొని తృణమువఱకు సమస్తసృష్టిజాలమును వ్యాపించియుండునట్టి తేజస్సేదికలదో యదేపరబ్రహ్మమని తెలిసికొనుము - అణువుకంటె సూక్ష్మమును మహత్తుకంటె గొప్పదియు నేదో యదే పరబ్రహ్మమని నీవు తెలియుము సమస్త లోకములకు సాక్షిగాఁ బ్రకాశించునదే పరబ్రహ్మమని తెలిసికొనవయా రాజా తత్త్వమసి మొదలైన మహావాక్యములచేత యోగులే వస్తువును బొందుదురో యదేబ్ర హ్మమని తెలిసికొనుమయా రాజా - ౩౫౦ - సమస్త ప్రపంచమునకు సృష్టిస్థితి లయములకుఁ గారణమైన వస్తువే పరబ్రహ్మమని యెఱుఁగు మయా - దేని ప్రకాశమునను సరించి యేసూర్యుఁడాకాశమందు వెలుఁగుచున్నాఁడో యదే పరబ్రహ్మమని తెలిసికొమ్ము దేనియాజ్ఞచేత నింద్రుడు మొదలగువారు తమతమ పనులయందుఁ బ్రవర్తించుచున్నారో యదే పరబ్రహ్మమని తెలిసికొనుము -

తి పరం బ్రహ్మ విద్ధిభోజ మహీపతే॥ ౩౫౨॥ యదాజ్ఞయా మహేంద్రాద్యాః
వర్తంతే స్వస్వకర్మసు । తదేవేతి పరం బ్రహ్మ విద్ధిభోజ మహీపతే॥ ౩౫౩॥
బ్రహ్మ విష్ణు శివానాంచ యద్ధ్యేయం వస్తుసర్వదా । తదేవేతి పరం బ్రహ్మ విద్ధి
భోజమహీపతే॥ ౩౫౪॥ ఇతిభోజ మహీపాలం బోధయిత్వా ముహుర్ముహుః
తదా వరరుచి ర్వాక్యం సస్మితం పునరబ్రవీత్॥ ౩౫౫॥ ఏతేభోజ మహీపా
లసభాస్తారా బుధాస్తవ । కృతఘ్నానాస్తి సందేహః కోపం కురుతతాన్ప్రతి॥
౩౫౬॥ ఉపకారమహం మన్యే విప్రాణాం విషయేకృతం । తథా భస్మహుతం
సర్వం వపాజ్యాది హవిర్యథా॥ ౩౫౭॥ తేషాం సహజ శత్రుత్వం విప్రాణాం
హి పరస్పరం । యథాశునాంచసింహానాం గజానాంచమహీతలే॥ ౩౫౮॥ పూ
ర్వం పితృవధా మర్షీజామదగ్న్యః ప్రతాపవాన్ । నిఃక్షత్రాం వసుధాం కృ
త్వారామః పరశునా తదా ॥ ౩౫౯ ॥ పితౄణాం తర్పణం కృత్వా రుధిరా
ణాంతుధారయా । తేషాంచసాం త్వవచనైః పునశ్శాంతి మవాప్యసః॥ ౩౬౦॥
కాశ్యపాయ దదౌ శ్రీమాన్ సర్వామేన వసుంధరాం । తతస్తు కాశ్యపశ్శ్రీ
మాన్ భార్గవం రామమబ్రవీత్॥ ౩౬౧॥ భోభో భార్గవ రామత్వం సర్వ

బ్రహ్మ- విష్ణువు- ఈశ్వరుఁడు- వీరికినిధ్యేయమైనవస్తువేదో యదేపరబ్రహ్మమని
తెలిసికొనుము - అనియీప్రకారమూ భోజరాజునకుఁ బెక్కుమారులు బోధిం
చి యప్పుడావరరుచి యాభోజరాజుతోఁ జిరునగవునగుచు నొకమాటచెప్పె
ను- ౩౫౫- ఓభోజరాజా నీసభయందుండెడు వీరుకృతఘ్నులు అవిషయమం
దుసందేహములేదు నీవు వారిమీఁదఁ గోపముసేయవలదు - నేను బ్రాహ్మణు
లకుజేసినయుపకారమును బూడిదెలో హోమముచేయబడినవప - నేయి మొ
దలగుహవిస్సునవలెఁ దలఁచెదను - కుక్కలకు సింహములకు నేనుఁగులకెట్లో
యామాదిరిగా నా బ్రాహ్మణులకుఁ బరస్పరము సహజ శత్రుత్వము ప్రసిద్ధమై
యుండును - పూర్వము ప్రతాపవంతుఁడైన పరశురాముఁడు తనతండ్రినిఁ జం
పుటవలనఁ గోపముగలవాఁడై తనచేతి గండ్రగొడ్డలిచేత భూమియందున్న
క్షత్రియులనందఱఁజంపి వారినెత్తుటి ధారచేత బితృదేవతలకుఁ దర్పణముచే
సి పిమ్మట నా పితృదేవతలు చెప్పెడి మంచిమాటలచేతఁ గోపముమాని యీ
భూమినంతయును గాశ్యపఋషి కొఱకిచ్చెను - అంత నా మహానుభావు
డైన యాకాశ్యపుఁడాపరశురామునితో నిట్లనెను - ఓ పరశురాముఁడా నీవు
సమస్త క్షత్రియవంశమును జంపినవాఁడవు - ఓయి బ్రాహ్మణ శ్రేష్ఠుఁడా నీవీ

క్షత్ర వినాశకృత్ । త్వయాఖిలు ప్రదత్తామే వసుధా విప్రపుంగవ॥ ౩౬౨॥ త్వయాతపశ్చర్యతేచేత్ మమభూమౌ మహామునే । తస్యార్థం మేప్రదాతవ్యం తపసో విప్రపుంగవ॥ ౩౬౩॥ యదిచే న్నిర్ణయ స్తేస్తి నివసాత్ర యథాసుఖం । నచేదన్యత్ర గచ్ఛత్వం మాభూత్కాలస్యపర్యయః॥ ౩౬౪॥ అభూతపూర్వం తద్వాక్యం ఇదం శ్రుత్వా సభార్గవః । రుషావిష్టోమహాతేజాః శశాపాథ ద్విజాన్ ప్రతి॥ ౩౬౫॥ బ్రాహ్మణానాం తు సర్వేషాం ఆధిపత్యం కదాచన । భూమే మాభూదితియత స్తే సూయాతత్పరామతాః॥ ౩౬౬॥ నైకమత్యంచ తేషాం నై భవే దేవకదాచన । ఇతిశప్త్వా సవారాశిం యయాచే వసుధాంప్రభుః ॥ ౩౬౭ ॥ యాచిత స్తేనరామేణ సముద్రోవాక్యమబ్రవీత్ । యావతీతేమహాదేవ కాంక్షితా తాం వదాద్యమే॥ ౩౬౮॥ ఇతిబ్రువాణే వారాశౌ పరశు స్తేనవేగతః । యావద్దూరం విసృష్టస్సన్ జగామ రిపుసూదనః। ౩౬౯ ॥ సతావద్దూరపర్యంతం భార్గవాయ మహాత్మనే । దత్వాభూమిమపాసపత్ సముద్రస్సకుతూహలః ॥ ౩౭౦ ॥ తత్రాభూత్ కేరళో దేశః కల్పి

భూమిని నాకిచ్చితివిగదా - ౩౬౨ - ఓబ్రాహ్మణో త్తముఁడవైన మహామునీ నీవు నాభూమియందుండి తపస్సుచేసినపక్షమందా తపస్సులో సగము నాకీవలయును- ౩౬౩- అట్లు నిర్ణయము నీకున్నపక్షమున నిక్కడనుండుము లేనిపక్షమునమఱియొకచోటికిఁబొమ్ము కాలహరణముకూడదు- ౩౬౪- అనగానదివఱకెన్నఁడు నెవ్వఁడు చెప్పనియట్టిమాట నాపరశురాముఁడు వినికోపగించుకొని యా బ్రాహ్మణుల నిట్లుశపించెను - బ్రాహ్మణులసూయగలవారగుటవలన వారికందఱకు నెప్పుడును భూమికి బ్రభుత్వము లేకపోవుగాక వారికెప్పుడు నైకమత్యమును లేకపోవును - అనియిట్లుశపియించి యంతట మహానుభావుఁడైన యాపరశురాముడు సముద్రమును నేలను యాచించెను - ౩౬౭ - ఈప్రకారమాపరశురామునిచేత యాచింపఁబడినదై సముద్రమాపరశురామునితోనిట్లనెను - ఓయి పరశురాముఁడా నీకెంతనేలకావలయును దానినాకుఁజెప్పుము - అని యాసముద్రుఁ డడుగఁగా నా పరశురాముఁడు శత్రువులనందఱ ధ్వంసముచేసిన తనగండ్రగొడ్డలిని విసరివేసెను - అంతనాగండ్రగొడ్డలి యెంతదూరమునఁ బోయిపడెనో యంతదూరము నేలను బరశురామునకు విడిచి సముద్రము సంతోషముతో నావలికిఁటొలఁగిపోయెను- ౩౭౦- అక్కడనీవిధముగా నా పరశురామునిచేత నేరుపరుపఁ బడిన యా కేరళ దేశము బ్రాహ్మణులచేతను క్ష

తో భార్గవేణవై । బ్రాహ్మణైః క్షత్రియైః వైశ్యైః శూద్రైశ్చైవ సమన్వి
తః ॥ ౩౨౧ ॥ స్వర్గస్త్రీ సుందరాకార యోషిద్బృంద సుసంయుతః । య
త్రసాం నిధ్యమకరోత్ పద్మనాభోజగత్పతిః॥ ౩౨౨॥ శేషాంకశాయీ భగ
వాన్ భక్తానాం కల్పభూరుహః । రాజతేద్యాపివాణీశ నమస్కృత పదాం
బుజః ॥ ౩౨౩ ॥ పురాభార్గవశస్తానాం బ్రాహ్మణానా మితఃపరం । అస్తి ప్ర
చ్ఛన్నపాపానాం శాస్తా వై వస్వతోయమః ॥ ౩౨౪ ॥ తస్మాద్భోజ మహీ
పాల కోపం మా కురుమాకురు । విదుషాంచకుమారాణాం విషయేరాజపూ
జితః॥ ౩౨౫॥ ఏవముక్త్వావరరుచిః పునర్భూపతిమబ్రవీత్ । భోజభూప శ్రు
ణువచః రహస్యం తేవదామ్యహం ॥ ౩౨౬ ॥ పురాకైలాసనాథేన శంకరేణ
ప్రచోదితః । దేవాంగస్తస్య పుత్రోహం ఆగమం ధరణీతలం॥ ౩౨౭॥ తేనో
క్తమఖిలం కార్యం మయారాజన్ననుష్ఠితం । ఇతఃపరంతుకైలాసం గంతుమి
చ్ఛామ్యహంముదా॥ ౩౨౮॥ ఇత్యుక్త్వాభోజ భూపాయ ఆశీర్వాదం మహా
ద్భుతం । దత్తవాన్వైరుచిః సుఖభవజయీభవ॥ ౩౨౯॥ తతోదివ్యాని వ
స్త్రాణి శుభదాని మహీభృతే । యజ్ఞసూత్రాణి పూజ్యాని తథాతస్మైసదత్త

త్రియులచేతను వైశ్యులచేతను శూద్రులచేతనునిండినదాయెను- మఱియునా
దేశమందలి స్త్రీలప్సరస్త్రీలవలె నుందురు - జగదీశ్వరుఁడైన పద్మనాభ
స్వామి యాదేశమందుఁ బ్రత్యక్షముగానుండును - ఆదిశేషునిమీఁద శయ
నించునట్టియు భక్తులకోరికలన్నిటిని నిండించునట్టియు బ్రహ్మదేవునిచేతఁ బూ
జింపఁబడినట్టి యాభగవంతుఁ డిప్పుడు నచ్చోట వెలుగుచున్నాఁడు - పూర్వ
ము పరశురామునిచేత శపింపఁబడిన యాబ్రాహ్మణులు గూఢముగాఁ బాపము
లు చేయుదురు వారికిశిక్షకుఁడు యముఁడున్నాఁడు- కాఁబట్టిరాజులచేతఁబూ
జింపఁబడిన యోభోజరాజాయాపండితుల విషయమున నీవెంతమాత్రమును
గోపముచేయవలదు - ౩౨౫ - ఇట్లుచెప్పి యావరరుచి మరల నారాజుతోని
ట్లనెను - ఓభోజరాజా నీకు నేనురహస్యమైన మాట యొకటిచెప్పెదను విను
ము - నేనుకైలాసపతియైన యీశ్వరునికుమారుఁడను దేవాంగుఁడనువాఁడ
ను- ఆయనచేతఁ బ్రేరేపింపఁబడినవాఁడనై భూమిమీఁదికి వచ్చితిని - ఆయన
చెప్పినకార్యమంతయు నేనుజెప్పితిని కాఁబట్టియోరాజా యింకనునేనుసంతో
షముగాఁ గైలాసపర్వతమునకుఁ బోవలయునని యెంచెదను - అనియిట్లాభో
జరాజుతోఁజెప్పి యతని కత్యాశ్చర్యము కలుగునట్లు సుఖముగలవాఁడవు జ

వాః ॥ ౩౭౦ ॥ తతోవరరుచిః ప్రాజ్ఞః కైలాసం ప్రాప్యముత్తమం । దధ్యౌ సాంబం స్వపితరం విష్ణుబ్రహ్మాదివందితం ॥ ౩౭౧ ॥ ధ్యాతమాత్ర స్తతః శంభుః విమానం సూర్యవర్చసం । ప్రేషయామాస పుత్రాయ దేవాంగాయమహాత్మనే॥ ౩౭౨॥ తతోవిమానమాయాతం ఘంటానాద సమన్వితం । అన్వితం శివభక్తైశ్చ తథైవాప్సరసాంగణైః ॥ ౩౭౩ ॥ నృత్యద్భిః గాయమానైశ్చగంధర్వాణాం కదంబకైః । వజ్రవైఢూర్య మాణిక్య పుష్యరాగాది శోభితం ॥ ౩౭౪ ॥ వాసితం మల్లికాజాతి పుష్పాణాం నికరైస్తథా । ధూపేనవాసితం సర్వ ఫలభక్ష్య సమన్వితం॥ ౩౭౫॥ ప్రాప్య భోజస్య నగరీం దేవాంగస్యసమీపతః । అతిమాత్రప్రభయాస్వస్య భాసయచ్చ దిశోదశ ॥ ౩౭౬ ॥ తద్విమానం సమాలోక్య సర్వేనగరవాసినః । జనా ముముదిరే భోజః ప్రాపచానందముత్తమం॥ ౩౭౭॥ తతోవరరుచింభోజః సంపూజ్య విధివద్గురుం । వస్త్రైర్మాల్యైర్భూషణైశ్చ తస్థౌ బద్ధాంజలిస్తదా॥ ౩౭౮ ॥ తతో వరరుచిర్భోజం సదారం భక్తిసంయుతం । ఆమంత్ర్యచవిమానం తత్ ఆరురోహకుతూహ

యముగలవాండవుగుమ్మని యాశీర్వాదముచేసి యంతట మఱియునారాజునకు శుభకరములైన దివ్యములైనవస్త్రములను యజ్ఞోపవీతమునిచ్చెను- ౩౭౦-
ఓ సర్వవిషయములు దెలిసిన ఋషులారా అంతనావరరుచి యుత్తమమైనకైలాసపర్వతమునుగూర్చిపోవుటకై విష్ణుబ్రహ్మ మొదలగువారిచేతఁ బూజింపఁబడిన తనతండ్రియైన సాంబమూర్తిని ధ్యానముచేసెను - ధ్యానముచేయఁగానే యాసాంబశివుఁడు తనకొడుకైన యాదేవాంగుని కొఱకు సూర్యునివలె ప్రకాశించునట్టి విమానమునంపెను - అంతట విశాలమైనట్టియు ఘంటలచేత శబ్దించుచున్నట్టియు శివభక్తులతోను నాట్యముచున్న యప్సరస్సంఘములతోడను పాడుచున్న గంధర్వులతోడను గూడినట్టియు - వజ్రములుమొదలగునవరత్నములచేత నలంకరింపఁబడియున్నట్టియు మల్లెజాజిమొదలగు పుష్పములచేతఁ బరిమళించుచున్నట్టియు ధూపముచేత వాసనగలిగినటియు సమస్తములైన పండ్లతోనుభక్ష్యములతోనుగూడినట్టి యావిమానము భోజరాజుపట్టణమునకువచ్చితనకాంతిచేతఁ బదిదిక్కులను బ్రకాశింపఁజేయుచు దేవాంగుని దగ్గరనిలిచెను- ౩౭౬- ఆవిమానమునుజూచి యాపట్టణమందు జనులును భోజరాజునందఱు సంతోషించిరి - అపిమ్మట నాభోజరాజుగురువైన వరరుచిని వస్త్రములుపూలదండలు మొదలైనవియిచ్చి యథావిధిగాఁబూజచేసి చేతులుగట్టు

లీ ॥ ౩౮౯ ॥ వవృషుః పుష్పవర్షాణి తదా దేవాముదాన్వితాః । జగుఃకలం చగంధర్వాః ననృతుశ్చాప్సరోగణాః॥ ౩౯౦॥ దేవదుందుభయోనేదుః తదా విప్రాభువిస్థితాః । క్షత్రియావైశ్యశూద్రాశ్చ ప్రణేము స్తంవిమానగం॥ ౩౯౧॥ ఆరూఢవ్యోమయాన స్సదేవాంగ స్సుందరాకృతిః । స్తూయమాన స్సురర్షిభిః స్వభాసా భాసయన్ దిశః॥ ౩౯౨॥ సిద్ధచారణ గంధర్వైః సేవ్యమానపదాంబుజః । విమానేనయయౌ శ్రీమాన్ కైలాసస్థానము త్తమం॥ ౩౯౩॥ తదా శంభు స్తమాలోక్యస్వపుత్రంపునరాగతం। ఆగచ్ఛాగచ్ఛపుత్రేతివాక్యమేతన్ ముదావదత్ ॥ ౩౯౪ ॥ తతోదేవాంగ ఆగత్య పార్వతీపరమేశ్వరౌ । ప్రణనామముదాభ క్త్యా సాదరం వాక్యమబ్రవీత్ ॥ ౩౯౫॥ శివశంభో మహాదేవా దేవ త్వదాజ్ఞాం కృతవానహం । పాహిపాహి సదాభ క్తం పుత్రంతవ దయానిధే ॥ ౩౯౬॥ ఇత్యు క్తవంతం దేవాంగం సమీపేసం నివేశ్యసః । ముముదేభగవాన్ శ్రీమాన్ సాంబో విష్ణుస్సనాతనః ॥ ౩౯౭ ॥ ఏవం వరరుచౌ ప్రాప్తే కైలాసం

కొనినిలిచెను - అంతనావరరుచి యాప్రకారము భ క్తితోఁ దానును దనభార్యయును జేతులుగట్టుకొని నిలిచియున్న యాభోజరాజుతోఁ బోయివచ్చెదనని చెప్పినంతోషముగలవాఁడై విమానమునెక్కెను - అప్పుడు దేవతలు సంతోషముతోఁగూడినవారై పూలవానలుగురిసిరి గంధర్వులుమధురముగాఁ బాడిరి - అప్సరసలాడిరి - దేవతల నగారాలు శబ్దించెను - అప్పుడు భూమియందున్న నాలుగువర్ణములవారును విమానమందున్న యాదేవాంగునకు నమస్కారములుచేసిరి - ౩౯౧ - సొగసైన యాకారముగల యాదేవాంగుఁడా విమానమునెక్కి దేవఋషులచేతఁ బొగడఁబడుచుఁ దనతేజస్సుచేత దిక్కులనెల్ల వెలిగించుచుసిద్ధులచేతనుజారణులజేతను గంధర్వులచేతను గొలువఁబడుచున్న పాదకమలములుగలవాఁడై యుత్తమమైన కైలాసపర్వతమున కావిమానముతోఁ బోయెను - అప్పుడీప్రకారము భూలోకమునుండి మగిడివచ్చిన తనకొడుకునుజూచి శివుఁడుసంతోషము పుత్రుఁడా రమ్మురమ్మని సంతోషముతోఁ జెప్పెను - అంత నాదేవాంగుఁడు దగ్గిరికిఁబోయి యాపార్వతీ పరమేశ్వరులకు భక్తితో నమస్కారముచేసి యిట్లనెను - ౩౯౫ - శుభమునుగలుగఁజేయునట్టియుదొడ్డదేవుఁడవైనయోస్వామీ యెల్లప్పుడునీయందుభక్తిగల నీకొడుకనై ననన్నుఁ గాపాడవయాదయానిధీ - అని యిట్లుచెప్పిన యా దేవాంగమునిని దగ్గిరఁ గూర్చుండఁబెట్టుకొని మహానుభావుఁడై నట్టియు నాదిపురుషుఁడయిన యాసాంబ

తుశివాలయం । కాళిదాసకవిః శ్రేష్ఠః యయౌభోజ సభాం ప్రతి॥ ౯౮॥ భో
జరాజేన బహుశః పూజ్యమానో ముదాన్వితః । న్యవస త్తత్ర నగరే కవిబృం
దనమస్కృతః॥ ౯౯॥ ఏవం వరరుచేర్భూమ్యాం అవతారం మహాద్భుతం।
యేపఠంతి మహాప్రజ్ఞాః యే శృణ్వంతి ద్విజోత్తమాః॥ ౧౦౦॥ పుత్రపౌత్రైః
పరివృతాః ధనై ర్ధాన్యైశ్చ పుష్కలైః । సహితా స్తే మహాభాగాః । సం
ప్రాప్య సుఖముత్తమం॥ ౧౦౧॥ అంతే కైలాసమావాసం శివస్య పరమాత్మ
నః । ప్రాప్నుయు ర్వై ముదాయుక్తాః మహేంద్రాదిసుపూజితాః॥ ౧౦౨॥
ఇతిశ్రీ బ్రహ్మోక్తే - బ్రహ్మాండ పురాణే - బ్రహ్మనారద సంవాదే - ఉత్తరఖండే
దేవాంగచరితే - వరరుచ్యవతారోనామ షడ్వింశోధ్యాయః.

అథామోదపురేశస్య దివ్యాంగస్వామితేజసః । నందినామ సుతో
జాతో నీలకంఠ స్తదాత్మజః॥ ౧॥ నీలకంఠాత్మజశ్శంభు దేవస్సత్య పరాక్రమః।
శంభోస్సుతస్తు హేమాంగ శ్చంద్రాంగ స్తత్తనూభవః॥ ౨॥ చంద్రాంగజో
భద్రబాహు ర్వీరభద్రస్తు తత్సుతః । వీరభద్రస్యవిఖ్యాత స్తనయో విందసం
జ్ఞకః॥ ౩॥ వీరభద్రస్య తనయా శూలపాణి రరిందమః । శూలపాణి సుతశ్శ్రీ)

మూర్తి మిక్కిలి సంతోషించెను - వరరుచి యీప్రకారము శివస్థానమైన కై
లాసమునకుఁబోఁగా నంతఁ గవిశ్రేష్ఠుఁడయిన కాళిదాసుఁడు భోజరాజుసభకుఁ
బోయెను - పోయి యాభోజరాజుచేత ననేకవిధముల సన్మానింపఁబడుచు నచ్చ
టికవులచేతనెల్ల మ్రొక్కులుగొనుచు నాభోజరాజు పట్టణమునఁనుండెను - ఈ
ప్రకార మాశ్చర్యకరమైన యీవరరుచి భూమియం దవతరించిన కథను జదివి
నను విన్నను గొడుకులతోను మనుమండ్రతోను గూడినవారై మిక్కిలి యదృ
ష్టముగలవారై ధనములుధాన్యములుగలవారై యీలోకమున సకలసుఖము
లననుభవించి దేహాంతమందు సంతోషముతో నింద్రుఁడుమొదలగువారిచేతఁ
బూజింపఁబడినవారై మహానుభావులైన శివునకు వాసస్థానమైన కైలాస
మునుబొందుదురు - ౧౦౨ - ఇది బ్రహ్మస్వరూపమైన బ్రహ్మాండపురాణము
నందు బ్రహ్మనారదసంవాదమున నుత్తరఖండమున దేవాంగచరితమున వరరుచి
యవతారమన్నది యిరువదియారవ యధ్యాయము.

పిమ్మట నామోదపట్టణమునకుఁ బ్రభువైన మితిలేనితేజస్సుగల దివ్యాంగు
నకు నందియనుకొడుకుపుట్టెను వానికొడుకునీలకంఠుఁడు- నీలకంఠుని కొడుకు
సత్యమైన పరాక్రమముగల శంభుదేవుఁడు శంభుదేవునికొడుకు హేమాంగు

మార్గ జయసేనో మహాబలః॥ ౪॥ జయసేనా చ్చిత్రసేన శ్చిత్రసేనాత్సువిక్ర మః । సువిక్రమస్యతనయో గంగాధర ఉదాహృతః॥ ౫॥ విద్యావిలాస ఇతిచ తస్యనామ బభూవహ । విద్యావాణీ తస్య భార్యా పతిభ క్తిపరాయణా॥ ౬॥ తౌ దంపతీపుత్రహీనౌ బహుదుఃఖసమన్వితౌ । పరస్పరం వ్యాహరతాం ఏకాం తేతుకదాచన॥ ౭॥ కిం ఫలం పుత్రహీనస్య ధనై ర్ధాన్యై ర్మహత్తరైః । అ పుత్రస్యగతినా స్తీతిహిశ్రూయతే శ్రుతిః॥ ౮॥ ఏవంతయోః ప్రవదతోః వా గభూదంతరిక్షగా । యువయోః పుత్రసంపత్తిః భవితేతి పునఃపునః ॥ ౯॥ ఇ త్యాకాశగతాం వాణీం శ్రుత్వాహర్ష సమన్వితః । విద్యావిలాసో భార్యాం స్వాం అబ్రవీద్వచనం తదా॥ ౧౦ ॥ విద్యావాణిన భేతవ్యం త్వయాకమలలో చనే । ఆవయోరాత్మజశ్శ్రీమా భవిష్యతినసంశయః॥ ౧౧ ॥ అంతరిక్షగతా వాణీ వ్యర్థానస్యాత్కదాచన । ఇత్యాశ్వాస్య స్వకాం భార్యాం అమం

డు - అతనికొడుకుచంద్రాంగుడు చంద్రాంగునికొడుకు భద్రబాహువు - అ తనికొడుకు వీరభద్రుడు - వీరభద్రునికొడుకు విందుడని ప్రసిద్ధిజెందినవాం డు- ౩- మఱియు నావీరభద్రునకు శూలపాణి యరిందముండని యిద్దఱుకొడు కులు వారిలో శూలపాణియనువానికొడుకు శ్రీమంతుండై మిక్కిలిబలముగ లజయసేనుండనువాడు - జయసేనునివలనం జిత్రసేనుండు పుట్టెను చిత్రసే నునికి సువిక్రముండు పుట్టెను సువిక్రముని కొడుకు గంగాధరుండని చెప్పంబడె ను - అతనికే మఱియొకపేరు విద్యావిలాసుండనియుంగలదు - అతనిభార్య వి ద్యావాణియనునది పెనిమిటియందు మిక్కిలిభక్తిగలది- వారుదంపతులు బిడ్డ లులేరని దుఃఖముతోంగూడినవారై యొకానొకప్పుడు రహస్యముగానిట్లుమా టలాడిరి - బిడ్డలు లేనివారి కెంతధనములుండిన నెంత ధాన్యములుండినను ఫలమేమి- అపుత్రునకుం గతిలేదనిగదా వేదమువినంబడుచున్నది- అనియిట్లు వారిరువురు మాటలాడుచుండంగా మీకుం బుత్రసంపత్తికలుగునని యంతరిక్ష మున నొకమాట మాటిమాటికివినంబడెను- ఈప్రకార మాకాశముననుండి వి నంబడినమాటనువిని యావిద్యావిలాసుండు సంతోషించినవాండై యప్పుడుత నభార్యతో నిట్లనెను- ౧౦- ఓ విద్యావాణీ నీవు భయపడకుము ఓ కమలముల వంటికన్నులుగలదానా మనకు బిడ్డకలుగును సందేహములేదు ఆకాశమునుం డి వినంబడినమాట యెప్పుడును వ్యర్థముకాదు- అనియీప్రకారముచెప్పితన భార్యనూరడించి యాపెతోం బోయివచ్చెదనని చెప్పి తీర్థయాత్రకొఱకు బ

త్యక్త్వాచపునఃపునః॥ ౧౨॥ ప్రయయౌతీర్థయాత్రార్థం విదుషాం అగ్రణీస్తు సః। బహుద్రవ్యైస్సుసహితః ఉష్ట్రైబృందేన వాహితైః॥ ౧౩॥ విద్యా విలాసనామాసౌ దాసీదాస సమావృతః। వారాణసీ పురీం ప్రాప సర్వాభీష్టప్రదాయినీం॥ ౧౪॥ పురోహితేనసహితః సంప్రాప్య మణికర్ణికాం। విధివత్ స్నానమకరోత్ తత్రవై భూరిదక్షిణాం॥ ౧౫॥ పురోహితాయవిప్రేభ్యః విద్యద్భ్యశ్చముదాన్వితః। ప్రదదౌతీర్థవాసిభ్యః వస్త్రాణి వివిధానిచ॥ ౧౬॥ విశ్వనాథం విశాలాక్షీం మన్యాన్ దేవాంశ్చ భక్తితః। సంపూజ్య నత్వాస్తుత్వాచదత్వాచాభరణాన్యథ॥ ౧౭॥ గయాక్షేత్రం సమాసాద్య శ్రాద్ధం కృత్వావిధానతః। పితృభ్యః పిండమదదాత్ వటవృక్షస్యమూలతః॥ ౧౮॥ తతో బదరీకారణ్యం సర్వదేవ నమస్కృతం। ఆసాద్యస దదర్శాథ నారాయణమభీష్టదం॥ ౧౯॥ నత్వాస్తుత్వాచ దేవేశం సహేంద్రాదిభిరర్చితం। దివ్యంపశుపతీశస్య క్షేత్రం సప్రయయౌముదా॥ ౨౦॥ తత్రదృష్ట్వా మహాదేవం సవై పశుపతీశ్వరం। సంపూజ్యవిధివద్భక్త్యా తతోజ్వాలాముఖం యయౌ॥

యలు వెడలెను - ఇట్లుతర్లి పండితోత్తముఁడైన యావిద్యావిలాసుఁ డపరిమితమైనద్రవ్యముల నొంటెలమీఁదనెత్తించుకొని కూడదాసికలను దాసులనుదోడ్కొనిపోయి సమస్తములైన కోరికలనిచ్చునట్టి కాశిచేరెను- ౧౪- చేరి పురోహితునితోడ మణికర్ణికాఘట్టమునకుఁబోయి యక్కడశాస్త్రోక్తరీతిగా స్నానముచేసి సంతోషముతోఁగూడినవాఁడై పురోహితునికొఱకుఁ బండితులైన బ్రాహ్మణులకొఱకును దీర్థవాసులకొఱకును నానావిధములైన వస్త్రములను భూరిదక్షిణనిచ్చెను- ౧౬- విశ్వనాథస్వామిని విశాలాక్షిని మఱియు నితర దేవతలను దర్శనముచేసికొని భక్తితో నమస్కరించి స్తోత్రములుచేసి యనేకములైన యాభరణములనుసమర్పించి గయకుఁబోయి శాస్త్రప్రకారము శ్రాద్ధముచేసియక్షయవటముక్రిందఁ బితృదేవతలకుఁ బిండదానముచేసెను - ౧౮ - అంతనాతఁడు బదరికారణ్యమునకుఁబోయి సకల దేవతలచేత నమస్కరింపఁబడినట్టియు సమస్తములైన కోరికలనిచ్చునట్టి నారాయణస్వామిని దర్శనముచేసికొనెను - ఇంద్రుడు మొదలగువారిచేతఁ బూజింపఁబడిన యాస్వామి వారి నతఁడునమస్కరించి స్తోత్రముచేసినవాఁడై సంతోషముతో దివ్యమైన పశుపతీశ్వరునిక్షేత్రమునకుఁబోయెను - అక్కడ నతఁడు దొడ్డదేవుఁడైన యాపశుపతీశ్వరునిఁజూచి భక్తితో శాస్త్రప్రకారము పూజఁజేసి యక్క

౧౧॥ తత్రజ్వాలామయం దేవం సంపూజ్యవిధివత్తతః । శ్రీశైలం సర్వతోభద్రంఆససాదసబుద్ధిమాన్॥ ౧౨॥ భ్రమరాంబాసమాయుక్తం తత్రవై మల్లికార్జునం । సర్వాభీష్టప్రదం దేవం సిద్ధచారణ సేవితం॥ ౧౩॥ విష్ణు బ్రహ్మ మహేంద్రాది దేవసంఘైస్సమర్చితం । నారదాద్యైశ్చ గంధర్వైః గీయమానం సవీణకైః॥ ౧౪॥ అప్సరోభిశ్చనాట్యేన తోషయిత్వాముహుర్ముహుః। ప్రార్థితం సర్వజగతాం సృష్టిస్థిత్యంతకారణం ॥ ౧౫ ॥ విద్యావిలాసో విధివత్ సమభ్యర్చ్య ప్రణమ్యచ । స్తుత్వాచ బహుభిస్తోత్రైః వెంకటాద్రిమవాపసః॥ ౧౬॥ తత్రచ శ్రీనివాసం సః ఆదిమధ్యాంతవర్జితం । శ్రీదేవ్యాసహితం దేవం మహేంద్రాదిభిరర్చితం ॥ ౧౭ ॥ సంపూజ్య విధివద్భక్త్యా నత్వాస్తుత్వాముదాన్వితః । కాంచీక్షేత్రం యయౌశ్రీమాన్ దేవగంధర్వసేవితం॥ ౧౮॥ ఏకామ్రేశంచ కామాక్షీం తత్రదృష్ట్వాముదాన్వితః । సంపూజ్య విధివద్దేవం నత్వాస్తుత్వాచ భక్తితః॥ ౧౯॥ తథా వరదరాజంచ శ్రీ

డనుండి జ్వాలాముఖికిఁబోయెను - ౧౧- అచ్చట జ్వాలారూపుఁడైన దేవునిఁ బూజించి యచ్చటనుండి బుద్ధిమంతుఁడైన యావిద్యావిలాసుఁ డంతటమంగళకరమైన శ్రీశైలమునకుఁబోయెను - అక్కడ భ్రమరాంబతోఁగూడికొన్నట్టియు సమస్తములైన కోరికలనొసంగునట్టియు సిద్ధులచేతను జారణులచేతను సేవింపఁబడినట్టియు విష్ణువు- బ్రహ్మ- ఇంద్రుఁడు మొదలుగాఁగల దేవతలచేతఁ బూజింపఁ బడినట్టియు - నారదులు మొదలగువారిచేతను గంధర్వులచేతను వీణలెత్తుకొని పాడఁబడుచున్నట్టియు - అప్సరసలచేతఁ బలుమాఱాటచేత సంతోషపఱిచి ప్రార్థింపఁబడినట్టియు- సమస్తలోకముల సృష్టిస్థితిలయములకుఁ గారణమైనట్టి మల్లికార్జునస్వామి నావిద్యావిలాసుఁడు శాస్త్రోక్తరీతిగాఁ బూజించినమస్కరించి యనేకములయిన స్తోత్రములతోఁబొగడి యక్కడనుండి వెంకటాద్రికిఁబోయెను- ౧౬- పోయి యచ్చట నాదిమధ్యాంతములులేని యట్టియు మహాలక్ష్మితోఁగూడినవాఁడై మహేంద్రుడు మొదలగువారిచేతఁ బూజింపఁబడిన శ్రీనివాసుని భక్తితో యథాశాస్త్రీయముగాఁ బూజించి నమస్కారముచేసి స్తోత్రముచేసి సంతోషముతోఁ గూడినవాఁడై దేవతలచేతను గంధర్వులచేతను గొలువఁబడిన కాంచీక్షేత్రమునకుఁబోయి యక్కడ నేకామ్రేశ్వరునిఁగామాక్షినిఁజూచి సంతోషించి క్రమప్రకారము బూజించి భక్తితోనమస్కారముచేసి స్తోత్రముచేసినవాఁడై యట్లే మహాలక్ష్మితోఁగూడిన వరదరాజ

దేవ్యా సహితం విభుం । సంపూజ్య విధివద్దేవం స్తుత్వాసతత్వ ముహుర్ముహుః ॥ ౩౦ ॥ చిదంబరం మహాక్షేత్రం సర్వదేవ నమస్కృతం । యత్రదృష్టం సమభవత్ శివస్య గిరిజాపతేః ॥ ౩౧ ॥ ఆకాశరూపిణం దేవం శివం భక్తార్తిభంజనం । తత్రదృష్ట్వాతు సంపూజ్య నత్వాస్తుత్వాచభక్తితః ॥ ౩౨ ॥ అరుణాద్రింయయావిద్వాన్ సర్వేషాం మోక్షదాయకం । తత్రదృష్ట్వామహేశానం సంపూజ్య విధివత్తతః ॥ ౩౩ ॥ వైద్యనాథ మహాక్షేత్రం మాయూరక్షేత్రమేవచ । కుంభకోణం మహాక్షేత్రం సర్వక్షేత్రోత్తమం పునః ॥ ౩౪ ॥ తత్రతత్రస్థితౌ దేవౌ సంపూజ్యవిధివత్ తతః । శ్రీరంగక్షేత్ర మతులం అససాదమనోహరం ॥ ౩౫ ॥ విమానం ప్రణవాకారం వేదశృంగం మహాద్భుతం । తత్ర దృష్ట్వా నమస్కృత్య సంపూజ్య విధివత్తతః ॥ ౩౬ ॥ పరవాసుదేవ మమలం శ్రీభూనీలా సమన్వితం । శ్రీరంగేశం సమాలోక్య సంపూజ్య విధివత్పునః ॥ ౩౭ ॥ స్తుత్వాచ బహుభిఃస్తోత్రైః నత్వాచైవ ముహుర్ముహుః । కావేరీం చైవ సంపూజ్య యయౌ పాండ్యకవాటకం ॥ ౩౮ ॥ మధురా తత్రనగరీ

స్వామిని యథావిధిగా బూజించి నమస్కరించి స్తోత్రముచేసి యక్కడ నుండి సకల దేవతల చేతను సేవింపఁ బడిన పార్వతీపతియొక్క క్షేత్రమైన చిదంబరమునకుఁబోయి యక్కడ భక్తుల కష్టములన్నిటిని బాపునట్టి యాకాశరూపుఁడైన స్వామివారిని యథావిధిగాఁబూజించి భక్తితో నమస్కరించి స్తోత్రములుచేసి యక్కడనుండి యరుణాచలస్వామి క్షేత్రమునకుఁబోయెను పోయిపండితుఁడైన యావిద్యావిలాసుఁడు సమస్తజనులకు మోక్షమిచ్చునట్టి యక్కడనున్న సాంబశివునిఁజూచి యథావిధిగాఁ బూజించి యక్కడనుండి వైద్యనాథక్షేత్రమునకు మాయూరక్షేత్రమునకు సకల క్షేత్రములలో నుత్తమమైన కుంభకోణక్షేత్రమునకుఁ బోయి యక్కడక్కడనుండు స్వాములను బూజించి యంతటనీడులేనియట్టియు మనోహరమైన శ్రీరంగక్షేత్రమునుబొందెను - ౩౫ - పొంది యక్కడ నోంకారరూపమైన విమానమును వేదస్వరూపమైన శిఖరమునుజూచి నమస్కరించి శాస్త్రోక్త ప్రకారము పూజించి యక్కడ శ్రీదేవి భూదేవి నీలాదేవి యీముగ్గురితోఁ గూడుకొనియున్న నిర్మలస్వరూపుఁడైన పరవాసుదేవమూర్తి దర్శనముచేసి క్రమప్రకారము పూజచేసి యనేకములైన స్తోత్రములుచెప్పిపొగడి పెక్కుమారులుమ్రొక్కి కావేరీనదినిఁ బూజించి పాండ్యరాజుపట్టణము కోటతలుపును జూడఁబోయెను- ౩౮ - అక్కడ

దివ్యమంటపశోభితా । దివ్యగోపుర సంయుక్తా సప్త ప్రాకార వేష్టితా॥ ౩౯॥ తత్రదృష్ట్వా సుందరేశం ప్రణతార్తి హరం విభుం । మీనాక్షీరమణం శంభుం కదంబవననాయకం॥ ౪౦॥ సంపూజ్య విధివద్భక్త్యా ప్రణమ్యచ ముహుర్ముహుః । విద్యావిలాస స్తుష్టావ స్తోత్రైః సర్వ వరప్రదం॥ ౪౧॥ నమశ్శివాయ సాంబాయ సర్వపాపహరాయచ । నమోవేదాంత వాచ్యాయ నమస్తే దేవ సత్తమ ॥ ౪౨ ॥ నమో భగవతే దేవ నమస్త్రిలోక్యపావన । నమోవేదాంతవేద్యాయ నమస్తే భక్తవత్సల॥ ౪౩॥ మీనాక్షీ పతయేతుభ్యం నమోస్తుశివసర్వదా । మృత్యుంజయాయ రుద్రాయ కాలకాలాయతేనమః॥ ౪౪॥ విశ్వేశ్వర విరూపాక్ష సర్వజ్ఞ పరమేశ్వర । సుందరేశ మహాభాగ భక్తపాల నమోస్తుతే॥ ౪౫॥ నీలకంఠ దయాసింధో భక్తం మాం పాలయప్రభో । ఇతి స్తుత్వా సుందరేశం యయౌ రామేశ్వరం తతః॥ ౪౬॥ తత్ర స్నాత్వా ధను

మధురాపట్టణము దివ్యములైన మంటపములచేతనొప్పెడిది యాపట్టణపుద్వారములు మిక్కిలి సొగసుగా నుండును దానిచుట్టు నేడుప్రాకారములుండును - అక్కడఁ గదంబవనమునకునాయకుఁడై యావిర్భవించి భక్తుల బాధలనెల్లఁ బోఁగొట్టుచునుండెడి మీనాక్షీపతియైన సుందరేశస్వామినిఁజూచి విధ్యుక్తప్రకారముపూజించి భక్తితోఁ బెక్కుమాఱులునమస్కరించి యావిద్యావిలాసుఁడు సమస్తవరములనిచ్చునట్టి యాసుందరేశ్వరుని స్తోత్రములతోఁ బొగడెను- సమస్తపాపములఁ బోఁగొట్టునట్టి సాంబశివునికొఱకు నమస్కారము - వేదాంతముల కర్థమైన వానికొఱకు నమస్కారము - దేవతలలో శ్రేష్ఠుఁడా నీకొఱకు నమస్కారము - దేవరా భగవంతుఁడవైన నీకొఱకునమస్కారము- మూఁడు లోకములఁ బరిశుద్ధములుగాఁ జేయునట్టిస్వామీ నీకొఱకునమస్కారము - వేదాంతములచేత నెఱుఁగఁదగిన నీకొఱకునమస్కారము - భక్తులయందుఁ బ్రేమగల స్వామి నీకొఱకునమస్కారము- ౪౩- శివుఁడా మీనాక్షికిఁ బెనిమిటివైన నీకొఱకెల్లపుడునమస్కారమగుగాక మృత్యువునుజయించినట్టియుఁ గాలమునకుఁ గాలమైనట్టి రుద్రుఁడవైన నీకొఱకు నమస్కారము - ౪౪ - సర్వమునకీశ్వరుఁడా మూఁడు కన్నులుగలవాఁడా అన్నియుఁ దెలిసినవాఁడా పరమేశ్వరుఁడా మహానుభావుఁడవయిన సుందరేశ్వరుఁడా భక్తులను గాపాడువాఁడా నీకొఱకు నమస్కారమౌఁగాక నల్లని కంఠముగలయట్టియు దయాసముద్రుఁడవైన ఓ స్వామీ భక్తుఁడనైన నన్నుఁ బాలింపుము- అనియిట్లుసుందరే

ష్కోట్యాం రామలింగం మహేశ్వరం । సంపూజ్య విధివద్భక్త్యా తథా పర్వ
వర్ధనీం॥ ౪౭ ॥ దేవీంప్రణమ్యస్తుత్వాచ రామాంశంభోరభీష్టదాం । సర్వ
లోకస్య జననీంతతోనంతపురంయయౌ ॥ ౪౮ ॥ తత్ర నారాయణం దేవం
శ్రీభూనీలాదిసంయుతం । శయానం శేషపర్యంకే పద్మనాభం చతుర్భుజం ।
౪౯ ॥ స్వనాభి కమలోత్పన్న చతురాననసేవితం । సంపూజ్య విధివద్భక్త్యా
స్తుత్వానత్వా ముహుర్ముహుః॥ ౫౦॥ తతఃకల్యాణ నిలయం ఆమోదపుర
మాత్మనః । పునర్విద్యా విలాసస్స ఆససాదసమృద్ధిమత్ ॥ ౫౧॥ తతోవేశ్మ
సమాసాద్య స్వకీయం విప్రపుంగవః । ధనధాన్యసమాకీర్ణం ముముదే శ్రాం
తిహారకం॥ ౫౨ ॥ సమాగతంతు సంప్రేక్ష్య పతిం పద్మాయతేక్షణా । విద్యా
వాణీ ముదాయుక్తా వవందే మందహాసినీ॥ ౫౩॥ పప్రచ్ఛకుశలందేవీ భర్తా
రం మత్తకాశినీ । అహోపతే స్వాగతంతే కుశలం హ్యపితేప్రభో॥ ౫౪॥ కా

శ్వరుని స్తోత్రముచేసి రామేశ్వరమునకుఁ బోయెను - ౪౭ - పోయి యక్క
డ ధనుష్కోటియందు స్నానముచేసి రామలింగస్వామినిఁ బర్వత వర్ధనిని
యథావిధిగాఁ భక్తితోఁ బూజించి సాంబమూర్తి కిష్టములనెల్లఁదీర్చునట్టియు
సమస్త లోకములను బుట్టించునదియైన యాయమ్మవారికి భక్తితో నమస్కా
రముచేసి యామెనుబాగడి యక్కడనుండి యనంతశయనమునకుఁబోయెను -
౪౮- పోయి యక్కడ శ్రీదేవిభూదేవినీలాదేవి మొదలగువారితో డ సంనిధాన
ముచేసి యాదిశేషునిమీఁదఁ బరుండి యున్నట్టియు నాలుగు భుజములుగల
యట్టియుఁ దననాభికమలమందుఁబుట్టిన బ్రహ్మచేతఁ గొలువఁబడినట్టి పద్మనా
భస్వామిని శాస్త్ర ప్రకారము పూజచేసి పలుమాఱు స్తుతులును నమస్కా
రములునుజేసి యక్కడనుండి సమస్తములైన శుభముల కాస్పదమైనట్టియు
సమస్త వస్తుసమృద్ధిగలదైన తన యామోదపట్టణమున కావిద్యావిలాసుఁడు
మరలవచ్చెను - ౫౧ - వచ్చి యాబ్రాహ్మణోత్తముఁడు ధనములచేతను ధా
న్యములచేతను నిండి యున్నట్టియు శ్రమనివారకమైనట్టి తనయింటినిబొంది
సంతోషించెను- అప్పుడు కమలములవంటి విశాలములైనకన్నులుగల విద్యా
వాణితీర్థయాత్రచేసివచ్చిన తనపెనిమిటినిజూచి సంతోషముతోఁగూడినదై చి
రునగవునగుచు నమస్కారముచేసెను ఉత్తమస్త్రీయైన యావిద్యావాణి త
నపెనిమిటిని క్షేమ సమాచారముల నడిగెను - మీరుచక్కఁగాఁ దీర్థయాత్ర
లుచేసివచ్చితిరా పోయినతావులలోమీకుక్షేమమా తామేయేక్షేత్రముల నే

నిక్షేత్రాణిదృష్టాని కానితీర్థానిహేపతే । సేవితానిత్వయావిద్వ౯ కిం ఫలం తేభవత్ప్రియ॥ ౫౫॥ బ్రూహిహి సర్వాణి తాన్యవ్య సాదరం కరుణానిధే । ఇతి పృష్ట స్తయాదేవ్యా భార్యయా ప్రీతిపూర్వకం॥ ౫౬॥ విద్యావిలాస స్తాం ప్రాజ్ఞాం అబ్రవీన్మధురంవచః । పతివ్రతేమహాభాగే సావధాన మనాశ్శృణు॥ ౫౭॥ యానియానీహదృష్టాని సేవితానిమయాప్రియే । భూతలేతానిసర్వాణి వదామితవసాం ప్రతం॥ ౫౮॥ గంగాద్యాః సరితస్సర్వాః మయా స్నాతా మహామతే । శివక్షేత్రాణి సర్వాణి కాశ్యాదీని చయానివై॥ ౫౯॥ విష్ణు క్షేత్రాణిసర్వాణి శ్రీరంగా ద్యానియానివై । తానిసర్వాణ్యపిమయా దృష్టానికమలేక్షణే॥ ౬౦॥ ఇతిబ్రువంతం భర్తారం మాలిలింగే ముహుర్ముహుః । విద్యావాణీతదోవాచ పతివ్రతపరాయణా॥ ౬౧॥ కపిలేశో మహాదేవః భక్తసంతానదాయకః । సంపూజ్యతాం ప్రతిదినం త్వయాన కరుణానిధిః॥ ౬౨॥ ఇత్యుక్తం వచనం పత్న్యా శ్రుత్వాసా బ్రాహ్మణోత్తమః । తథైవపూజయామాస కపిలేశ్వరమిష్టదం ॥ ౬౩ ॥ ఋతుస్నాతాం సతీభార్యాం ఏకదా బ్రాహ్మణోత్తమః । కపిలేశం హృదిధ్యాయ౯ అవాపానంద మూర్ఛితః॥ ౬౪॥ విద్యా

యేతీర్థములనుజూచి సేవించితిరి - మీ కేమిఫలములభించెను దయానిధీ వాని నన్నిటిని దయతో నాకుఁ జెప్పుమయా అనియిట్లాభార్యచేతఁ బ్రేమముతో నడుగఁబడినవాఁడై విద్యావిలాసుఁడు తెలిసినదైన యాభార్యనుగూర్చి మన స్సున కిష్టమైనమాటచెప్పెను మిక్కిలి యదృష్టవంతురాలైన యోపతివ్రతా పరాకులేకవినుము నేనీ భూమియం దేయేక్షేత్రములఁజూచి సేవించితినో వా నినన్నిటినిప్పుడు నీకుఁ జెప్పెదను- ౫౮- ఓ మిక్కిలి బుద్ధిగలదానా గంగమొదలైన నదులేవియున్నవో వానియందంతట నేను స్నానముచేసితిని కాశిమొదలైన శివక్షేత్రములను శ్రీరంగముమొదలైన విష్ణుక్షేత్రములనన్నిటినిజూచితినో కమలములవంటి కన్నులుగలదానా - ౬౦ - ఈప్రకారము చెప్పుచున్న తనపెనిమిటినిఁ బెక్కుమాఱులాలింగనముచేసికొని పతివ్రతయైన యావిద్యా వాణి యప్పుడిట్లనెను- భక్తులకు సంతానమునిచ్చునట్టియు దయానిధియునైన కపిలేశ్వరుని నీవు నిత్యము పూజింపుము - అని యిట్లు తనభార్యచెప్పిన మాటవిని బ్రాహ్మణశ్రేష్ఠుఁడైన యతఁడు నిత్యమట్లే కోరిన కోరికల నిచ్చునట్టి యాకపిలేశ్వరు నర్చించుచువచ్చెను - తరువాత నొకకొన్ని దినములకు నాబ్రాహ్మణుఁడు ఋతుస్నానముచేసిన తన భార్యను గపిలేశ్వరుని ధ్యానముచేయు

వాణీత తో దేవీ కపిలేశ ప్రసాదతః । అవాప్యగర్భం భర్తారం హర్షయా మాసంచకారసా॥ ౬౫॥ ఉదరే వవృధేతస్యాః గర్భో నవనవోదయః । క్రమశః పూర్ణతాం ప్రాపశుక్లపక్ష ఇవోడురాట్॥ ౬౬॥ తతస్సా సుషువే దేవీ కుమారం సూర్యవర్చసం । దశమేమాసి సంజాతే స్వభర్త్రా సదృశం గుణైః॥ ౬౭॥ తతో విద్యావిలాసస్సః స్నాతో హర్ష సమన్వితః । పురోహితం పురస్కృత్య శంభుదేవం మహామతిం ॥ ౬౮ ॥ పుత్రజన్మోత్సవదినే ధనానిసు బహూని చ । తథైవ దివ్యరత్నాని బ్రాహ్మణేభ్యో దదౌ భృశం॥ ౬౯॥ స్వబంధుభ్యః తథా ప్రాదాత్ ధనరత్నానిసాదరం ।అనర్ఘాణి తథాతేభ్యః వస్త్రాణివివిధానిచ॥ ౭౦॥ తత ఏకాదశదినే ఆహూయ ద్విజపుంగవాన్ । పుణ్యాహం వాచయిత్వాసః పుత్రదార సమన్వితః ॥ ౭౧ ॥ సుతస్య నామకరణం చక్రే వేదోక్తమార్గతః । విప్రేభ్యః ప్రదదౌ తేభ్యః ధనరత్నానివై తదా॥ ౭౨॥ స్వబంధుభ్యః తథా ప్రాదాత్ క్షౌమాణి వివిధానిచ । గాయంతీభ్యశ్చ కల్యాణం యోషిద్భ్యః ప్రీతిపూర్వకం॥ ౭౩॥ దదౌ దివ్యానివస్త్రాణి భూషణానితథై

చు నానందముతో బొందెను- అంతనావిద్యావాణి కపిలేశ్వరుని యనుగ్రహమువలన గర్భముధరించి భర్తకానందము కలుగఁజేసెను- ౬౫- ఆగర్భమా పెకకుపుడు నప్పటప్పటికి వృద్ధిఁబొందుచు శుక్లపక్షచంద్రుఁడువలెఁ గ్రమక్రమముగాఁ బూర్ణమాయెను - పిమ్మటఁ బదవనెలరాఁగానే యామెసూర్యునితో సమమైన వర్చస్సుగలయట్టియుఁ దనపెనిమిటివంటి గుణములుగల కొడుకు నుగనెను - అంతనావిద్యావిలాసుఁడుస్నానముచేసిసంతోషముతోఁదనపురోహితుఁడైన మిక్కిలిబుద్ధిశాలియగు శంభుదేవునిఁ బురస్కరించుకొని పుత్రజన్మోత్సవమందుఁ బ్రాహ్మణులకు మిక్కిలి ద్రవ్యములను రత్నముల నిచ్చెను - తనబంధువులకందఱకు వెలపొడుగుపుట్టములును కనకములును రత్నములునిచ్చెను - ౭౦ - పిమ్మట నతఁడు పదునొకండవ దినమందు బ్రాహ్మణోత్తములనుబిలిచి కొడుకుతోను భార్యతోనుగూడినవాఁడై పుణ్యాహవాచనము చేయించి వేదోక్త ప్రకారము కొడుకునకు నామకరణము చేసెను అప్పుడా బ్రాహ్మణులకు ధనములు రత్నములు నిచ్చెను - అప్పుడతఁడు తనబంధువులకును మంగళములుపాడుచున్న ముత్తైదువలకును బ్రీతితోఁబలుతెఱఁగులవస్త్రములనిచ్చెను - మఱియునాముత్తైదువలకు సొమ్ములును బంగ్లును బున్నులును దాంబూలములునిచ్చెను - తామరరేకులవంటి కన్నులుగల యాబిడ్డఁడు తన

వచ । తాంబూల ఫలపుష్పాది సర్వం తాభ్యః ప్రదత్తవాన్॥ ౨౪॥ పిత్రా కృతేననామ్నా సా దేవశాలీతివై భువి । విఖ్యాతః శిశురత్యంతం వవృధే కమలేక్షణః॥ ౨౫॥ ఏవం ప్రవర్ధమానస్య స్వపుత్రస్య మహామతేః । విద్యావిలాసః సం వీక్ష్య గర్భాష్టమముపాగతం॥ ౨౬ ॥ సచకారోపనయనం వేదోక్త విధినాతదా । కారయామాస పుత్రస్య శివదీక్షా మనంతరం॥ ౨౭॥ పంచాక్షరీమహామంత్రస్యోపదేశంచ తస్యవై । చకార విధివత్ప్రాజ్ఞః స్వపుత్రస్య ససాదరం॥ ౨౮॥ విద్యావిలాసో మ్యతిమాన్ తత స్తత్రహ్యనేహసి । స్వపుత్రస్యాభివృద్ధ్యర్థం దానానిబహుధాకరోత్ ॥ ౨౯ ॥ గోదానం భూమిదానంచ కన్యాదానమనుత్తమం । గజదానంచాశ్వదానం అన్యానివివిధానిచ॥ ౩౦॥ విద్వద్భ్యశ్చైవ విప్రేభ్యః బంధుభ్యశ్చ ముదాన్వితః । నానాదేశ నివాసిభ్యః బ్రహ్మవిద్భ్య స్తథై వచ॥ ౩౧॥ ఏవం కృత్వోపనయనం శివదీక్షాంచ తస్యవై । పంచాక్షరోపదేశంచ స్వసుతస్యదయాన్వితః॥ ౩౨॥ విద్యావిలాస స్స్వాత్మానం కృతకృత్యమమన్యత । భార్యయా సహితశ్చాసౌ నవాప సుఖముత్తమం॥

తండ్రి పెట్టిన పేరుచేత దేవశాలియని భూమియందు ప్రసిద్ధికెక్కి వృద్ధిబొందెను - ౨౫ - ఇట్లు పెరుగుచున్నట్టియు మిక్కిలిబుద్ధిశాలియైన తనకొమారునకు గర్భాష్టమము వచ్చిన దాని నావిద్యావిలాసుడు చూచి యప్పుడు వేదమందు జెప్పినరీతిగా నుపనయనము చేసెను - పిమ్మటనాకొమారునకు శివదీక్షను జేయించెను - ౨౭ - అప్పుడతడు తనకొమారుడైన యాదేవశాలికి ప్రీతితో శాస్త్రవిధి ప్రకారము పంచాక్షరీ మంత్రోపదేశముచేసెను - ఆసమయమున దేజస్సంపన్నుడైన యావిద్యావిలాసుడు తన కొమారుని కభివృద్ధికొఱకు ననేకవిధముల దానములుచేసెను- గోదానమును భూదానమును మిక్కిలియుత్తమమైనకన్యాదానమునుగజదానము నశ్వదానమును మఱియుననేకములైనదానములు పండితులైన బ్రాహ్మణులకొఱకును బంధువులకొఱకును బలుదేశములలో సంచరించువారికొఱకును బ్రహ్మవేత్తలకొఱకును సంతోషముతోనిచ్చెను - ౩౧ - ఈప్రకారమా విద్యావిలాసుడు తనకొమారునకు దయతో నుపనయనమును బంచాక్షరోపదేశమునుజేసి తాను గృతకృత్యుడనైతినని భార్యతో మిక్కిలి సుఖమును బొందుచుండెను - పిమ్మట మిక్కిలి బుద్ధిశాలియైన యావిద్యావిలాసునికొమారుడు దేవశాలి బహుకాలము గురుకులమందుండెను - నాలుగువేదములను వానియంగములను మీమాంసనున్యాయశాస్త్రమునుధ

౮౩॥ తతోవిద్యావిలాసస్య తనయస్తుమహామతిః । దేవశాలీచిరంకాలం అవసత్సగురోఃకులే॥ ౮౪॥ జగ్రాహ చతురోవేదాన్ సాంగాన్ గురుముఖాత్తథా। మీమాంసాం న్యాయశాస్త్రంచ ధర్మశాస్త్రాణి సాదరం॥ ౮౫॥ అష్టాదశపురాణాని తథోపనిషదస్సుధీః । విద్యాశ్చాన్యా మహాభాగః సజగ్రాహగురోర్ముఖాత్ ॥ ౮౬॥ ఏవం గురుముఖాత్సర్వాః విద్యాః ప్రాప్య మహామతిః । గురోరనుజ్ఞాం సంప్రాప్య విరక్తః సంచచారసః॥ ౮౭॥ శైవానిచ పురాణాని దేవశాలీమహామతిః । సచకారాగమాంశ్చైవ లోకానాం హితకారణాత్ ॥ ౮౮॥ ససంచరన్ మహీధ్రాణాం గుహాసుచ వనేషుచ । కందమూల ఫలాహారః వాయుభక్షో జితేంద్రియః ॥ ౮౯ ॥ అష్టాంగయోగ మభ్యస్యన్ శివం ధ్యాయన్ స హృది । ఋషీంద్రైః యోగమార్గజ్ఞైః పూజ్యమానో ముహుర్ముహుః॥ ౯౦॥ ఏవం నివసత స్తస్య నిర్వైరస్య మహాత్మనః । తపసాజ్వలితస్యాభూత్ లోకేకీర్తిర్మహత్తరా ॥ ౯౧ ॥ ఏకదా దేవశాలీస యయౌ కల్యాణపట్టణం । యత్రరాజా శూరమానీ వర్తతే వీరవల్లభః॥ ౯౨॥ కృష్ణాజినధర శ్రీమాన్ స్వర్ణ యజ్ఞోపవీతవాన్ । దివ్య కౌపీన విలసత్ కటీతట

ర్మశాస్త్రమును ప్రీతితో గురుముఖమువలన గ్రహించెను - మిక్కిలి యదృష్టశాలియయిన యతఁడష్టాదశపురాణముల నుపనిషత్తులను మఱియుఁ బెక్కువిద్యలను గురుముఖమువలన గ్రహించెను - ౮౬ - ఈప్రకారము గురుముఖమువలననెల్లవిద్యలనుగ్రహించి మిక్కిలిబుద్ధిమంతుఁడైన యాదేవశాలి గురువు ననుజ్ఞనొంది విరక్తుఁడై సంచరించుచుండెను - తరువాత నాదేవశాలి లోకముల క్షేమమున కనేకములైన శైవపురాణములను శైవాగమములను జేసెను- అతఁడుకొండగుహలలోను వనములలోనుసంచరించుచుఁ గందములను వేళ్లనుభక్షించుచునింద్రియములనిగ్రహించియష్టాంగయోగమభ్యసించుచు శివునిమనస్సున ధ్యానముచేయుచు యోగమార్గము నెఱిఁగిన ఋషిశ్రేష్ఠులచేతఁ బలుమాఱు బూజింపఁబడుచుండెను- ౯౦- ఈప్రకారము కామక్రోధాదులనెల్లవిడిచియున్నట్టియుఁ దపస్సుచేతఁ బ్రకాశించుచున్న యామహానుభావునకు లోకమందు మిక్కిలి కీర్తిగలిగెను - ఒకానొకప్పు డాదేవశాలి వీరశ్రేష్ఠుఁడైన శూరమానియను రాజుండునట్టి కల్యాణపట్టణమునకుఁబోయెను- కృష్ణాజినమును ధరించినట్టియు సకల సంపదలుగలయట్టియు బంగారుజన్నిదముగలయట్టియు మంచిగోచితోఁగూడిన మొలగలయట్టియు రెంటుకాళ్లగుబాపు

సుశోభితః॥ ౯౩॥ పాదుకాద్వయసంశోభి పాదపద్మ విరాజితః। పంకజాక్షో దధానస్సన్ పుస్తకం హస్తభూషణం॥ ౯౪॥ భస్మోద్ధూళితసర్వాంగః రుద్రాక్షా భరణాన్వితః। కర్ణద్వయ ప్రోల్లసద్భ్యాం కుండలాభ్యాం సుశోభితః॥ ౯౫॥ యస్య దర్శన మాత్రేణ సర్వే స్థావరజంగమాః। అపాసర్పన్ భీత భీతా బ్రాహ్మణస్య మహౌజసః॥ ౯౬॥ స కల్యాణపురం ప్రాప్య జైన బృందసమా కులం। భూపం జైన మత స్తంచసమాలోక్య వ్యచింతయత్ ॥ ౯౭ ॥ కథ మేతజ్జైనమతం నాశయేయం మహీతలే। ప్రవృద్ధమితి సంచింత్య వదన్ శివ కథాముహుః॥ ౯౮॥ జైనానాం బోధయామాస శివతత్వ ముదారధీః। సర్వ సౌఖ్య ప్రదం న్నృణాం సర్వ సంపత్ప్రదాయకం ॥ ౯౯ ॥ తేన సంబోధితా స్సర్వే జైనా స్తే దేవశాలినా। స్వమతం సంపరిత్యజ్య శివదీక్షాపరాయణాః॥ ౧౦౦॥ తమేవ సద్గురుం ప్రాప్య తత్కటాక్ష పవిత్రితాః। తేనోపదిష్టం విధి వత్ జపం తో మంత్రరాజకం॥ ౧౦౧॥ పంచాక్షరం శంభుపూజా తత్పరా అభవన్ భువి। ఏవం జైనాః కృతా స్తేన శివభక్తామహీతలే॥ ౧౦౨॥ సర్వే

క్కోళ్లు దొడిగినట్టియుఁ గమలములవంటి కన్నులుగలయట్టియు హస్తాలంకార మయినపుస్తకమునుజేతఁబూనినట్టియు భస్మమునుసర్వాంగములయందుఁబూ సికొన్నట్టియు రుద్రాక్షలదండలు ధరించినట్టియుఁ జెవులయందుఁ గుండలము లుధరించియున్నట్టి యాదేవశాలిని జూడఁగానే యతఁడు మహాతేజస్సంప న్నుఁడుగనుక స్థావరములునుజంగమములును భయపడిదొలఁగిపోవుచుండెను- ౯౭-అట్టియాదేవశాలి జైనులునిండియున్న కల్యాణపురమునఁబ్రవేశించి జై నమతమందున్న యాపట్టణపురాజునుజూచి యిట్లనియాలోచించెను - భూమి యందుఁ బెరిగిన యీజైనమతము నెట్లు నశింపఁజేయుదుననిచింతించి మాటి మాటికి శివకథను జెప్పుచు నరులకు సకలసౌఖ్యములను సకలసంపదలనుగలు గఁజేయునట్టి శివతత్వము నాజైనుల కుపదేశించెను - అప్పుడా జైనులందఱు నా దేవశాలిచేత బోధింపఁబడినవారై తమ మతమువిడిచి శైవదీక్షయందాస క్తులై యా దేవశాలిని శ్రేష్ఠగురువునుగాఁబొంది యతని కటాక్షముచేతఁ బ రిశుద్ధులై యతనిచేత నుపదేశింపఁబడిన మంత్రరాజమైన పంచాక్షరీమంత్రము ను విధిప్రకారము జపముచేయుచు శివపూజయందాసక్తులైరి - ఈ ప్రకార మాదేవశాలి భూమియందున్న జైనుల నందఱను శివభక్తులుగాఁ జేసెను - ౧౦౨- ఆపట్టణమునన్న వారందఱా దేవశాలి నితఁడు సాక్షాత్ శంకరా

జనా స్తత్పురే ప్రావర్త దేవశాలిపం । అయం హి శంకరస్సాక్షాత్ అవతీ
ర్ణో౽మహీతలే॥ ౧౦౩॥ ఏకదా రాజపుత్రో౽పి జగద్దేవః ప్రతాపవాన్ । తపోని
ష్ఠైస్సేవ్యమానం ప్రాప్యతం దేవశాలినం ॥ ౧౦౪ ॥ ప్రణమ్యచ ముహుర్భ
క్త్యా ప్రార్థయామాస సాదరం । యీశ్వరః సర్వలోకానాం గురుస్త్వం
పరమో౽మతః॥ ౧౦౫॥ పంచాక్షరం మంత్రరాజం మహ్యోప దిశసాదరం । ఇ
తిసంప్రార్థితస్తేన రాజపుత్రేణధీమతా ॥ ౧౦౬ ॥ దేవశాలీ మహాజ్ఞానీ శివ
దీక్షాం విధాయవై । తస్య పంచాక్షరం మంత్ర ముపాదిశదభీష్టదం॥ ౧౦౭॥
తేనోపదిష్టం మంత్రంతం జగద్దేవస్సదాజపన్ । శివధ్యానపరో భూత్వా బభూ
వవిజితేంద్రియః ॥ ౧౦౮ ॥ జైనసంఘం పరిత్యజ్య శివభక్త సమన్వితః । శివ
పూజాసమాసక్తః బభూవ భువిసర్వదా ॥ ౧౦౯ ॥ తథాభూతం రాజపుత్రం
విలోక్యసచివాస్తదా । రాజ్ఞే నివేదయామాసుః తస్యపుత్రస్యచేష్టితం॥ ౧౧౦॥
అహోరాజన్ జగద్దేవః తవపుత్రో మహామతిః । అస్మన్మతం పరిత్యజ్య
మతం శైవముపాశ్రితః ॥ ౧౧౧ ॥ ఉపదేశంస సంప్రాప్య దేవశాలి సకాశ

వతారమేయని చెప్పుచుండిరి - ఇట్లుండఁగా నొకప్పుడారాజుకొడుకు ప్రతా
పవంతుఁడైన జగద్దేవుఁడనువాఁడు తపోనిష్ఠులచేత సేవింపఁబడుచున్న యాదే
వశాలిదగ్గిరికివచ్చి పలుమారు భక్తితో మ్రొక్కి ప్రీతితో నిట్లడిగెను - నీవు స
మస్తజనులకు నీశ్వరుడవును శ్రేష్ఠుఁడవైన గురువునుగా నంగీకృతుఁడవు -
౧౦౫- మంత్రరాజమైన పంచాక్షరీమంత్రమును నాకుఁబ్రీతితో నుపదేశింపు
ము - అనియిట్లుబుద్ధిశాలియైన యారాజుకొడుకుచేతఁ బ్రార్థింపఁబడిన వా
డై మిక్కిలిజ్ఞానవంతుఁడైన యాదేవశాలి యతనికి శివదీక్షచేయించి కోరికల
నెల్ల సిద్ధింపఁజేసెడి పంచాక్షరీమంత్రము నతనికుపదేశించెను - అతనిచేత ను
పదేశింపఁబడిన యా మంత్రమును జగద్దేవుఁ డెల్లప్పుడు జపముచేయుచు శివ
ధ్యానమం దాసక్తుఁడై జితేంద్రియుఁ డాయెను - జైనమతమందుఁ బ్రవేశిం
చియున్నవారి నందఱనువిడిచి శివభక్తులతోఁ గూడినవాఁడై భూమియందెల్ల
ప్పుడుశివపూజలను వృద్ధిబొందించుచు వచ్చెను - అప్పుడారాజు మంత్రులత
నివడవడిచూచి యాసమాచారమునంతను రాజుకొఱకుఁజెప్పిరి - ౧౧౦ - ఓ
హోరాజామిక్కిలిబుద్ధిశాలియయిన మీకొడుకుజగద్దేవుడు మనమతమును
విడిచి శైవమతమునుబట్టెను - అతఁడు దేవశాలిదగ్గిరఁ బంచాక్షరమంత్రము
నుపదేశముచేయించుకొని దాని జపించుచు శివపూజయం దాసక్తుఁడై యెల్ల

తః। జపన్పంచాక్షరంమంత్రం శివపూజా పరాయణః॥ ౧౧౨॥ శివధ్యానప రోనిత్యం శివభక్తైశ్చసంగతః। ఇత్థంహివర్తతేనిత్యం పిబన్శివకథామృతం॥ ౧౧౩॥ ఇత్యుక్తం మంత్రిభీరాజా శ్రుత్వా పుత్రస్య చేష్టితం। ఉత్సారయామాసత్వా నగరాద్దేవశాలినం॥ ౧౧౪॥ తతస్స్వపుత్రమానీయ మంత్రిణాంప్రవరైస్సభాం। ఉవాచవచనం రాజా దుఃఖశోక సమన్వితః॥ ౧౧౫॥ అహోహో పుత్రమహాప్రాజ్ఞశృణుష్వవచనంమమ। అస్మజ్జైనమతాల్లోకేకోప్యుత్కృష్టో మతోనహి॥ ౧౧౬॥ కోవాస్వమతముత్సృజ్యమతాంతరముపాశ్రయేత్। పిశాచైస్సహసంక్రీడా స్మశానే యస్యమందిరం॥ ౧౧౭॥ భిక్షాపాత్రం బ్రహ్మశిరః తం రుద్రం కోహ్యుపాశ్రయేత్। తస్మాల్లోకోత్తరేవీరస్వమతే తిష్ఠపుత్రక॥ ౧౧౮॥ అనుశాస్యసుతం త్వేవం భూపాలోవీరవల్లభః। స్వగృహం ప్రేషయామాస జైనానాం గురుణాసహ॥ ౧౧౯॥ తతోజైన గురుఃప్రాజ్ఞః రాజపుత్రం మహామతిం। జైనశాస్త్రాణి సర్వాణి బోధయామాసతం ప్రతి॥ ౧౨౦॥ బోధితోపిజగద్దేవః నాత్యజత్ శైవముత్తమం। మతంచశివపూజాం

ప్పుడు శివధ్యానముచేసికొనుచు శివభక్తులతోఁగూడి యాశివునికథనమృతము వలెగ్రహించుచునిట్లున్నాఁడు - ఈప్రకారమామంత్రులుచెప్పినఁ దనకొడుకు సమాచారమునువిని యారాజు దేవశాలిని దనపట్టణమునుండిబయటవెళ్లఁగొట్టించెను- పిమ్మట నారాజు మంత్రిశ్రేష్ఠులచేతఁ దనకొడుకును సభకురావించి దుఃఖములోఁగూడినవాఁడై యాకొడుతోనిట్లనెను - ౧౧౫ - ఓహోహోకొడుకామిక్కిలి తెలిసినవాఁడా నామాటవినుము - లోకమునమనజైనమతముకంటె నెక్కువైన మతమొక్కటియులేదు - ఎవఁడు తనమతమునువిడిచి యితరమతమునాశ్రయించును - పిశాచములతోఁ గ్రీడించునట్టియు శ్మశానమందు వసించునట్టియు బ్రహ్మశిరస్సును భిక్షాపాత్రముగా నుంచుకొన్న రుద్రుని నెవఁడాశ్రయించును- కాఁబట్టికొడుకాలోకమందంతటను శ్రేష్ఠమైన స్వమతమును నేయుండుము - అనియిట్లా వీరవల్లభ మహారాజు తనకొడుకున కాజ్ఞాపించి జైనగురువుతోగూడ నతనింటికిఁబంపెను - పిమ్మట మిక్కిలి తెలిసిన యాజైనగురువు బుద్ధిశాలియయిన యారాజుకొడుకునకు జైనశాస్త్రములనన్నిటిని బోధించెను- ౧౨౦- బోధించిన నాజగద్దేవుఁడు త్తమమైన శైవమతమును శివపూజను బంచాక్షరీమంత్రమును విడువఁడాయెను- రాజుచేతఁ దఱుమఁగొట్టఁబడిన యాదేవశాలి యేప్రక్కఁబట్టినను దటాకములు గలిగియున్నట్టి యొకవనము

చమంత్రం పంచాక్షరం తథా॥ ౧౨౧॥ నిష్కాసితో దేవశాలీ రాజ్ఞా క్రుద్ధేనపట్టణాత్ । ప్రవివేశ వనం శీఘ్రం తటాకై రుపశోభితం॥ ౧౨౨॥ సాలై స్తమాలైః హింతాలైః కదలీభిశ్చశోభితం । పనసైః సఫలై శ్చైవ కపిత్థైఃసఫలై స్తథా॥ ౧౨౩ ॥ జంబూభిఃలికుచై శ్చైవ సారంగైః కోవిదారకైః । తథైవబదరీవృక్షైః అన్యైఃఫలసమన్వితైః॥ ౧౨౪॥ మల్లికాజాతిపున్నాగ పుష్పగంధసువాసితం । లతాగృహై స్సమాయుక్తం హంససారససేవితం ॥ ౧౨౫ ॥ తద్వనం ప్రాప్య ధృతిమాన్ దేవశాలీద్విజోత్తమః । పుష్కరిణ్యాం తతస్స్నాతః ధృతచర్మాంబరశ్శుచిః॥ ౧౨౬ ॥ భస్మోద్ధూళిత సర్వాంగః రుద్రాక్షాభరణోజ్జ్వలః । సంధ్యాముపాస్యవిధివత్ రాజయోగముపాశ్రితః॥ ౧౨౭॥ జపన్ పంచాక్షరం మంత్రం ధర్మాది పురుషార్థదం । ధ్యాయన్ హృదిసదాసాంబం జ్యోతిర్మయమభీష్టదం॥ ౧౨౮॥ తతఃక్రమేణధృతిమాన్ దేవశాలీ మహాద్యుతిః । సహస్రారే మనస్థాప్య చిద్రూపం పరమేశ్వరం॥ ౧౨౯॥ ఈశానం సర్వవిద్యానాం జగతామీశ్వరం విభుం । పరాత్పరం బ్రహ్మ విష్ణు మహేంద్రా

నుప్రవేశించెను - ఆవనమందేపిచెట్లును చీకటిమ్రానులును హింతాళవృక్షములునఅటిచెట్లునతిమనోహరములై యుండును - మఱియు నావనమునఁబనసచెట్లును నేరేడుచెట్లును వెలగచెట్లును నిమ్మచెట్లును గిచ్చలిచెట్లును గోవిదారవృక్షములును రేఁగుచెట్లు నింకననేకవృక్షములును బండి గమగమాయించుచుండును మల్లెలు జాజులు పొన్నలు పూచి పరిమళించుచుండును- పొదరిండ్లతఱుచుగనుండును - అక్కడితటాకములయందు నంచలు సారసపక్షులు కిలకిలమనుచుండును- ౧౨౫- ఇట్టియావనమునుబొంది ధైర్యవంతుఁడైన యాదేవశాలి యక్కడ నొకతటాకమందు స్నానముచేసి చర్మాంబరమును ధరించి పరిశుద్ధుఁడై దేహమందంతయు విభూతిఁబూసికొని రుద్రాక్షమాలికలనుభూషణములుగాధరించి క్రమప్రకారము సంధ్యోపాసనఁ జేసి రాజయోగమునాశ్రయించినవాఁడై ధర్మము మొదలయిన పురుషార్థములనిచ్చునట్టి పంచాక్షరమంత్రమును జపముచేయుచు జ్యోతిస్స్వరూపుఁడైనట్టియుఁ గోరికలనిచ్చునట్టి సాంబమూర్తి నెల్లప్పుడుమనస్సునధ్యానముచేయుచు ధైర్యవంతుఁడును మిక్కిలి తేజస్సంపన్నుఁడునగు నా దేవశాలి పిమ్మటఁ గ్రమముగా సహస్రారమందు మనస్సునిలిపి చిద్రూపుఁడైన యాపరమేశ్వరుఁడైనట్టియు సమస్తవిద్యలకు నీశానుఁడైనట్టియు జగత్తులకెల్ల నీశ్వరుఁడైనట్టియు విశ్వవ్యాపకుఁ

దిసమర్చితం॥ ౧౩౦॥ అజం మహాంతం మహాత్మాం ఏకమవ్యక్తమచ్యుతం। అనంతరూపమాత్మానం సృష్టిస్థిత్యంతకారణం॥ ౧౩౧॥ అచక్షుర్విషయం దేవం ఆదిమధ్యాంతవర్జితం। ధ్యానవేద వచసాం అగోచరమరూపిణం॥ ౧౩౨॥ ఏవం నిధ్యాయత స్తస్య శంకరం దేవశాలినః । చరాచరాత్మకం సర్వం జగద్వ్యాప్తం తపోగ్నినా॥ ౧౩౩॥ తథా భూతం మహాత్మానం జగద్దేవో మహామతిః । ఇయేష స్వగురుం ద్రష్టుం దేవశాలిసమాదరాత్॥ ౧౩౪॥ తథాభూతం జగద్దేవం ప్రేక్ష్య తస్య సుహృజ్జనాః । రాజ్ఞే నివేదయామాసుః తస్య వృత్తమశేషకం॥ ౧౩౫॥ రాజా స్వసుత వృత్తాంతం సమాకర్ణ్య భయాకులః । సమానీయ సభాం పుత్రం ఉవాచ క్రోధమూర్ఛితః॥ ౧౩౬॥ రేరే దురాత్మన్ దుర్బుద్ధే త్యజ శైవమతం సుత । నచేత్త్వాం ఘాతయిష్యామి సగురుం నాత్ర సంశయః॥ ౧౩౭॥ ఇత్యుక్తవంతం పితరం జగద్దేవోతి బుద్ధిమాన్ । అవాదీన్ మధురం వాక్యం శివభక్తిసమన్వితం॥ ౧౩౮॥ నిషిద్ధం బహుభిః శాస్త్రైః తాత

డై నట్టియుఁ బరముకంటెఁ బరుఁడై నట్టియు బ్రహ్మ- విష్ణువు- ఇంద్రుఁడు మొదలగువారిచేతఁ బూజింపఁబడినట్టియుఁ బుట్టుకలేనియట్టియు గొప్పవాని కన్నిటికంటె గొప్పవాఁడై నట్టియు నొక్కరూపై నట్టియు వ్యక్తుఁడుగానట్టియు నచ్యుతుఁడై నట్టియు నంతములేని రూపముగలయట్టియు సర్వమున కాత్మరూపుఁడై నట్టియు సృష్టిస్థిత్యంతములకుఁ గారణమైనట్టియుఁ గంటికి గోచరుఁడుగానట్టియు నాదిమధ్యాంతములు లేనియట్టియు వేదవాక్యములకుఁగూడఁ గోచరుఁడుగానట్టియు రూపములేనియట్టి దేవుని ధ్యానముచేసెను - ౧౩౨ - ఈ ప్రకారము శంకరుని ధ్యానము చేయుచున్న యాదేవశాలియొక్క తపస్సనెడియగ్ని చరాచరరూపమైన ప్రపంచమంతయు వ్యాపించెను - ఇట్లుండఁగానా జగద్దేవుఁడట్టి తనగురువైన దేవశాలినిఁ బ్రీతివలనఁ జూడఁగోరెను - అట్లుకోరినయాజగద్దేవునిఁజూచి యతనిస్నేహితులాసమాచారమంతయు రాజుతోఁ జెప్పిరి - ౧౩౫ - రాజు తనకొడుకు సమాచారమునువిని భయపడి కొడుకును సభకుఁ బిలిపించి కోపముతో నిట్లనెను - ఓరోరి దురాత్ముఁడా దుష్టబుద్ధిగలవాఁడా కొడుకా శైవమతమును విడువుము- అట్లువిడువనిపక్షమున నిన్నునీగురువునుగూడఁ జంపించెద నీవిషయమందు సందేహములేదు- ఇట్లుచెప్పిన తండ్రితో మిక్కిలి బుద్ధిమంతుఁడైన యాజగద్దేవుండు మధురమై శివభక్తితోఁ గూడియున్న మాటయొకటి చెప్పెను - ఓనాయనా భూమియందుఁ బెక్కు

జైనమతం భువి । శ్రుతిస్మృతి విరుద్ధం తత్ నికృష్టం ప్రతిభాతిమే॥ ౧౩౯॥ తస్మాచ్ఛైవమతం శ్రేష్ఠం శ్రుతిస్మృతి సుపూజితం । సర్వాగమ పురాణానాం సమ్మతంచ సతాం నృప॥ ౧౪౦॥ శివాత్పరతరం దైవం నాస్తినై భువనత్రయే। ఇతి బుద్ధ్యస్వ రాజేంద్ర సత్యం సత్యం వదామ్యహం॥ ౧౪౧॥ శివ ఏవ పరంబ్రహ్మ శివఏవ పరాయణం । శివఏవ పరంజ్యోతిః శివఏవాఖిలం జగత్ ॥ ౧౪౨॥ తస్మాత్పంచాక్షరం శైవం మంత్రం ముక్తిప్రదం శుభం । జపేద్విద్వాన్ సదా యోగీయ ఇచ్ఛేన్ ముక్తిమాత్మనః ॥ ౧౪౩ శివ ఏవ సదాపూజ్యః బ్రహ్మవిష్ణ్వాదిదైవతైః । సనకాద్యైర్వందనీయః మునీంద్రైః మోక్షకాంక్షిభిః॥ ౧౪౪ ॥ తస్మాత్త్వమపిరాజేంద్ర శివపూజా పరాయణః । శివ పంచాక్షరజపాసక్తచిత్తోభవాధునా ॥ ౧౪౫ ॥ ఇత్యుదీరితమాకర్ణ్య పుత్రేణ పృథివీపతిః। ఆజ్ఞాపయత్తదాదూతాన్ క్రోధసంరక్తలోచనః ॥ ౧౪౬ ॥ కారాగృహం ప్రా

శాస్త్రిములచేతనిషేధింపఁబడినది యీజైనమతము శ్రుతులకుస్మృతులకు విరుద్ధమైనదికాఁబట్టియీమతమునికృష్టమనినాకుఁదోఁచుచున్నది - ఆజైనమతముకంటె శైవమతము శ్రేష్ఠము శ్రుతులుస్మృతులు నీశైవమతముఁగొప్పగాఁజెప్పును సమస్తములైన యాగమములకుఁ బురాణములకును సత్పురుషులకు నీశైవమతము సమ్మతమైనదోయిరాజా - ౧౪౦ - ఓరాజశ్రేష్ఠుఁడా మూఁడు లోకములయందును శివునికంటె నెక్కుడైన పదార్థమొకటియులేదని తెలిసికొనుము నేను సత్యముగాఁ జెప్పెదను - శివుఁడె పరబ్రహ్మమని శివుఁడేగతి శివుఁడె జ్యోతులలో నెక్కుడైనజ్యోతి శివుఁడే సకల ప్రపంచము - కాఁబట్టి తనకుమోక్షమునుగోరిన విద్వాంసుఁడైనయోగిమోక్షమునిచ్చునట్టియు శుభకరమైనట్టి శివపంచాక్షరీమంత్రము నెల్లపుడు జపముచేయవలయును - బ్రహ్మవిష్ణువు మొదలయిన దేవతలచేత నెల్లప్పుడు పూజింపఁదగిన వాఁడు శివుఁడె మోక్షమును గోరుచున్న సనకాది మునిశ్రేష్ఠులచేత నమస్కరింపఁ దగినవాఁడును శివుఁడే కాఁబట్టి యోరాజరాజా నీవు నిపుడు శివపూజయందు దాసక్తుఁడై శివపంచాక్షరమంత్రమును జపించుటయందు దాసక్తమైన బుద్ధిగలవాఁడవగుము - ౧౪౫ - ఈప్రకారము కొడుకుచెప్పిన మాటలువిని యీరాజు కోపముచేత నెఱ్ఱనైన కన్నులుగలవాఁడై యప్పుడుదూతలతోనాజ్ఞ చేసెను- నాకొడుకైనయితనిఁగట్టి బందిఖానాలోవేయుండు - అనిదూతలతోఁజెప్పి యీరాజు తనయింటికిఁబోయెను- ఆదూతలు రాజునాజ్ఞను దలనువహించికొనితన్వ

పయతబధ్వాచై సం మమాత్మజం। ఇత్యుక్త్వాతదా మహీపాలః స్వగృహం ప్రావిశత్ తతః॥ ౧౪౭॥ రాజాజ్ఞాం శిరసా ధృత్వాతే దూతాః సంభ్రమాన్వితాః। కారాగృహం జగద్దేవంరాజపుత్రమనీనయన్॥ ౧౪౮॥ బంధీకృతో జగద్దేవః తతోదుఃఖ సమన్వితః। సదధ్యౌస్వగురుం దేవశాలినం దుఃఖముక్తయే॥ ౧౪౯॥ తేనచింతితమాత్రస్సన్ దేవశాలీ మహాతపాః। జగద్దేవస్య శిష్యస్య వృత్తాంతమఖిలం తతః॥ ౧౫౦॥ జ్ఞాత్వాజ్ఞాన దృశాయోగీ క్రోధసంరక్తలోచనః। హంతుం సతస్య పితరం దుష్టాగ్నేం వీరవల్లభం॥ ౧౫౧॥ అరణ్యజంతునికరం శివమంత్రప్రభావతః। చతురంగబలం ధీమానస్సృజత్తపతాంవరః॥ ౧౫౨॥ సింహాబభూవుర్యోద్ధారః శార్దూలాశ్చ మహాబలాః। ఋక్షాబభూవుర్మాతంగాః ఏణాస్త్వాసన్ తురంగమాః॥ ౧౫౩॥ రథాంగ పక్షిణస్త్వాసన్ రథావాయు మనోజవాః। వృక్షాః కంటకినః సర్వే ఆయుధత్వం ప్రపేదిరే॥ ౧౫౪॥ అశ్వత్థ వృక్షా ఇషవః కీచ కాశ్చాపతాం యయుః। చణవృక్షా దృఢతరా శ్శింజాస్థానం సమాయయుః॥ ౧౫౫॥ లత సంఘా ఇషుధయః బభూవు స్తస్య వైమునే। బ్రహ్మోద్యత్ర సమూహాత్వం బ్రహ్మ వృ

రతో(గూడినవాఁడై రాజుకొడుకైన జగద్దేవుని బందిఖానాయింటిలో బెట్టిరి ఈ ప్రకారము బందిఖానాలో వేయబడినవాఁడై యాజగద్దేవుఁడు దుఃఖముతో(గూడుకొన్నవాఁడై యంతట నాదుఃఖమువిడుచుటకుఁ దనగురువైన దేవశాలిని ధ్యానముచేసెను - ౧౪౯ - అప్పుడా మహాతపసంపన్నుఁడైన దేవశాలి యతనిచేతఁ దలఁపఁబడినవాఁడై యేయోగసిద్ధుఁడు గనుక శిష్యుఁడైన యాజగద్దేవుని సమాచారమంతయు జ్ఞానదృష్టిచేతఁ దెలిసికొని కోపముచేత నెఱ్ఱనైన కన్నులుగలవాఁడై దుర్మార్గుఁడైన యతనితండ్రియగు వీరవల్లభ భూపాలుని(జంపనై నాయడవియందున్న జంతువులనన్నిటిని దన తపోమహిమచేత నుశివమంత్రము మహిమచేతను భయంకరమైన చతురంగసేనగా సృజించెను సింహములును బులులును మిక్కిలిబలముగల యోధులుగా నేర్పడెను- ఎలుగుగొడ్లుగజములాయెను లేండ్లు గుఱ్ఱములాయెను - చక్రవాకపక్షులు వాయువేగము మనోవేగముగల రథములుగానాయెను - ముండ్లుగల చెట్లన్నియు నాయుధములాయెను. రాగిచెట్లు బాణములుగాను వెదుళ్లు ధనుస్సులుగా నాయెను దృఢములైన జనుప చెట్లల్లెత్రాళ్లాయెను - ౧౫౫ - అప్పుడామునికి ద్రాటిమోకులు లంబులపొదులాయెను - బ్రహ్మమేడిచెట్లు బ్రహ్మాస్త్రములుమొద

త్రాః ప్రపేదిరే ॥ ౧౫౬ ॥ ఏవమాయుధ సంపూర్ణం చాపబాణాస్త్ర రాజి
తం । చతురంగబలం దృష్ట్వా దేవశాల్యాననందసః ॥ ౧౫౭ ॥ తత స్తేసముపా
గమ్యసైనికా దేవశాలినం । ఊచుః ప్రాంజలయస్సర్వే వినయేన సమన్వితాః॥
౧౫౮ ॥ కిమర్థ మస్మానసృజః కిం వా కర్తవ్యమీశ్వర । అస్మాభిస్తు మహా
ప్రాజ్ఞ బ్రూహిత్వం కరవామతత్ ॥ ౧౫౯ ॥ ఇతిసైన్య వచశ్శ్రుత్వా దే
వశాలీ మహాద్యుతిః । మేఘ గంభీరయావాచా భాణీత్తాన్ సైనికాన్ ప్రతి॥
౧౬౦॥ యూయం కల్యాణనగరం సమాసాద్య మహాబలాః । వీరవల్లభ భూపా
లం హత్వా శీఘ్రం ససైనికం॥ ౧౬౧॥ కారాగృహాన్ మోచయిత్వా జగ
ద్దేవంతదాత్మజం। మచ్ఛిష్యమతులప్రజ్ఞంనివర్తధ్వంముదాన్వితః ॥ ౧౬౨॥
ఇత్యాజ్ఞాం శిరసా దృత్వా సాదరం దేవశాలినః । వినిర్యయా వనాత్తస్మాత్
తెసైన్యా శ్శస్త్రపాణయః॥ ౧౬౩॥ సింహనాదాన్ విముంచంతః శత్రుబృం
ద భయంకరాన్ । చాపాన్ విష్ఫారయంతశ్చ యమదూత భయంకరాః॥

లగు నస్త్రములుగా నాయెను - ఈప్రకార మాయుధములచేత నిండినట్టి యుధనుస్సులచేతను బాణములచేత నస్త్రములచేతను బ్రకాశించినయాచతురంగసేననుజూచి యాదేవశాలి యానందించెను - అంత నా సేనాజనులు దేవశాలిదగ్గిరికివచ్చి చేతులుమోడ్చుకొని వినయముతోఁగూడినవారై యిట్లని పలికిరి - ఓ సర్వముతెలిసినస్వామీ మమ్మునేల సృజించితివి మేమేమిచేయవలయునో చెప్పుము దానిఁజేసెదము - అనియిట్లా సైనికులుచెప్పఁగా నామాటవిని మహాతేజస్సుగలయాదేవశాలి మేఘములయురుమువలె గంభీరమయిన వాక్కుతో నా సైనికులఁగూర్చి యిట్లనెను- ౧౬౦- ఓ మిక్కిలిబలముగల సైనికులారా మీరుకల్యాణనగరమునకుఁబోయి వీరవల్లభ మహారాజు నతనిసేనలతోఁజంపియతనికిఁగొడుకై నట్టియు నాకుశిష్యుఁడై నట్టి మిక్కిలిబుద్ధిమంతుఁడైన జగద్దేవుని బందిఖానాలోనుండివిడిపించి సంతోషముతో మరలిరండు- అనియిట్లాదేవశాలి యాజ్ఞాపింపఁగా నాయాజ్ఞ నుదలనువహించి యాసైనికులు శస్త్రములను జేతులయందుఁబూని యాయడవినుండిబయలువెడలిరి మిక్కిలి బలవంతులై నట్టియుఁ బెక్కువిధములయిన సొమ్ములుధరించినట్టియు ననేకవిధములయిన యుద్ధములునేర్చిన యాసైనికులు సింహనాదములుచేయుచు శత్రుసమూహములకు భయమును గలుగఁజేయునట్టి వింట్లనీడ్చి టంకారముచేయించుచుయమదూతలవలె భయమును గలుగఁజేయువారై వచ్చి యాకల్యాణన

౧౬౪॥ నానాభరణ సంయుక్తా నానాయుద్ధ విశారదాః । ప్రాప్య కల్యాణనగరం రురుధు స్తే మహాబలాః॥ ౧౬౫॥ దేవశాలి తపస్సృష్టైః సైన్యైరుద్ధం విలోక్యతత్ । కల్యాణ పట్టణం దూతాః అట్టద్వార నివాసినః॥ ౧౬౬॥ శీఘ్రం రాజా నమాసాద్య సంభ్రమేణ సమన్వితాః । నమస్కృత్యాం జలిం బద్ధ్వావచః సర్వే వ్యజిజ్ఞపన్॥ ౧౬౭॥ వీరవల్లభ రాజేంద్ర మహాబలపరాక్రమ । కల్యాణపట్టణం తేద్యరిపుసైన్యైస్సమావృతం॥ ౧౬౮॥ సముద్రమివదుష్పారం వీరాణాం భయవర్ధనం । సర్వాయుధ ధరం రాజన్ బాణబాణాసనో జ్వలం॥ ౧౬౯॥ హేషారవైశ్చసంపూర్ణం బృంహితైశ్చమహత్తరైః । సింహనాదైశ్చ యోధానాం బధిరీ కృతదిగ్గజం॥ ౧౭౦॥ కుతోవా తత్సమాయాతం కేనవా ప్రేషితం ప్రభో । నజానీమోవయం సర్వే శత్రుసైన్యవినాశన॥ ౧౭౧॥ ఇతిదూతవచశ్శ్రుత్వా రాజారోషసమన్వితః । అబ్రవిన్మంత్రిణస్సర్వాన్ దంతాన్ కటకటాపయన్ ॥ ౧౭౨॥ అహోమంత్రివరాః స్వరైవః యుష్మాభిః శ్రుతమేవహి । దూతైరుక్తం వచఃసర్వం భయసంభ్రమసంయుతైః॥ ౧౭౩॥

గరమునడ్డగించిరి- ౧౬౪- ఆపట్టణముగవనివాకిళ్లయందున్న దూతలు దేవశాలితపస్సుచేత సృజింపఁబడిన యాసైనికులువచ్చి యీప్రకారము పట్టణమడ్డగించుటనుజూచి త్వరితముగ రాజుదగ్గిరికిఁబోయి తొట్రుపాటుతోఁ గూడినవారై మ్రొక్కి చేతులుగట్టుకొని యిట్లనివిన్నవించిరి- ఓయిమిక్కిలి బలముపరాక్రమముగల వీరవల్లభా రాజశ్రేష్ఠుఁడా నీపటణమునిప్పుడు శత్రుసేనలుచుట్టుకొనెను ఓరాజా యిప్పుడు పట్టణముచుట్టునుండెడి యాసేనసముద్రమువలె కడతెలియరాకయున్నది- వీరులందఱు దానిజూడఁగానే మిక్కిలి భయపడునట్లున్నది - సమస్తాయుధములనుబూని బాణములచేతను విండ్లచేతను ప్రకాశించియున్నది ఏప్రక్కఁ బట్టినను గుఱ్ఱముల యొక్కయు నేనుగులయొక్కయు నార్పులునిండియున్నవి భటులసింహనాదములచేత దిగ్గజములకుఁ జెవుడుపట్టుచున్నది - ౧౭౦ - శత్రువుల సేనలనెల్ల ధ్వంసము చేయునట్టి యోరాజా ఆసేన యేప్రక్కనుండివచ్చినదో ఎవఁడుపంపినదో మేమందఱమెఱుఁగము- అనియిట్లుదూతలుచెప్పిన మాటవిని రాజుకోపముతోఁగూడినవాఁడై పండ్లుకొఱుకుచు మంత్రులతోనిట్లనెను- ఓమంత్రిశ్రేష్ఠులారా భయముతోను తొట్రుపాటుతోనుగూడుకొన్నదూతలువచ్చిచెప్పినమాటమీరందఱువింటిరిగదా. ఓశత్రుసైన్యములనెల్లనశింపఁజేయువారా నిశ్శేతుకముగావచ్చినసైన్యమునుజంపను

అకస్మా దాగతం సైన్యం హంతుం శతృనిషూదనాః । అస్మదీయం బలం సర్వం నిర్గచ్ఛతు మమాజ్ఞయా॥ ౧౭౪॥ ఇతిరాజ్ఞో వచశ్శ్రుత్వా మంత్రిణ స్తే త్వరాన్వితాః । అనిన్యుః సకలాం సేనాం రథాశ్వగజపత్తిభిః ॥ ౧౭౫ ॥ భీకరాం శత్రుదుర్వారాం సర్వాయుధసమన్వితాం । సాగర ప్రతిమాం సర్వకాలేషు విజయోజ్వలాం॥ ౧౭౬॥ తతస్తు మంత్రిప్రవరాః సర్వసేనాగమం తదా । రాజ్ఞే నివేదయామాసుః యుద్ధోద్యుక్తా మహాబలాః॥ ౧౭౭॥ తతః కల్యాణనగరీ నాయకో వీరవల్లభః । సర్వసైన్యైశ్చ సంయుక్తః మంత్రిభి ర్యుద్ధకాంక్షిభిః॥ ౧౭౮॥ ఆరురోహ రథం దివ్యం సర్వ శస్త్రాస్త్రసంయుతం । సదశ్వసాది సంయుక్తం సముచ్ఛ్రితపతాకినం॥ ౧౭౯ ॥ ధనుర్బాణ ధరశ్శూరః కవచీ వీరవల్లభః । నిర్యయౌ నగరాత్ స్వీయాత్ నిహంతుం శత్రుసైనికాన్॥ ౧౮౦॥ తస్య యోధవరావీరాః శంఖాన్ దధ్ము ర్ముదాతదా । భేరీ మవాదయన్ కేచిత్ క్ష్వేళా మన్యే ప్రచక్రిరే॥ ౧౮౧॥ చాపనాదా న్వివవ్రుశ్చ కేచిచ్ఛత్రుభయంకరాన్ । తథాభూతాన్ యోద్ధుకామాన్ వీరవల్లభసైనికాన్॥ ౧౮౨॥ రథ

నాయాజ్ఞ చేత మనసేన బయలు వెడలవలయును- ౧౭౪- ఇట్లా రాజు చెప్పిన మాటవిని యామంత్రులు త్వరలో గూడినవారై రథముల చేతను గుఱ్ఱముల చేత నేనుగుల చేతను గా . బలముల చేతను భయంకరమైనట్టియు పగతురచేత నడ్డగింపగూడనియట్టియు సమస్తాయుధములతోఁ గూడినట్టియు సముద్రమువలెనున్నట్టియు నెల్లప్పుడు గెలుపుచేనొప్పుచున్న సేననంతను దెచ్చిరి- ౧౭౬- తెచ్చి యుక్తిబలముగల యామంత్రిశ్రేష్ఠులు యుద్ధసన్నద్ధులై దండంతయువచ్చిన సమాచారమునురాజుతోఁ జెప్పిరి- అంతనా కల్యాణపురమునకుఁ బ్రభువైన యావీరవల్లభ మహారాజు సేనలతోను యుద్ధమును గోరుచున్న మంత్రులతోను గూడినవాఁడై సమస్తములైన శస్త్రములతోను నస్త్రములతోను గూడుకొన్నట్టియు మంచిగుఱ్ఱములతోను సారధితోను గూడినట్టియు పొడవైన టెక్కెము గలదివ్యమైన రథము నెక్కి కవచము దొడిగి విల్లమ్ములను ధరించినవాఁడై శత్రుసేనయంతును వారిని సంహరింపను దనపట్టణముననుండి బయలు వెడలెను- ౧౮౦- అప్పుడతని వీరభటులు కొందఱు సంతోషముచేత సంకులూదిరి కొందఱు నగారాలు వాయించిరి మఱికొందఱు సింహనాదములు చేసిరి కొందఱు శత్రువులకు భయమును గలుగఁ జేయునట్టి ధనుష్టంకారములను జేసిరి - అప్రకారమై పోట్లాడ గోరెడు వీరవల్లభుని సేనాజనులను రథమందున్నట్టియు విల్లమ్ములను ధరించి

స్థంచ సమాలోక్య జారానమతితేజసం। చాపబాణ ధరం శూరం విఖ్యాత బలపౌరుషం॥ ౧౮౩॥ దేవశాలిమహాసైన్యం రిపుసంఘవిమర్దకం। యుద్ధోద్యుక్తం సమభవత్ దేవతుల్య పరాక్రమం॥ ౧౮౪॥ ఉభయో స్సేనయోర్యుద్ధం ద్రష్టుకామాదివౌకసః। ఆరుహ్యసూర్యసంకాశంవిమానమతిసుందరం॥౧౮౫॥ తస్థురాకాశమావృత్య ఋషయశ్చ తపోధనాః నారదాద్యాశ్చ గంధర్వాః సిద్ధాశ్చారణ సంయుతాః॥ ౧౮౬॥ కుబేరో వరుణశ్చైవ వాయురీశానపవచ। వైశ్వానరో యమశ్చైవ రక్షోరాణ్ణిర్ ఋతిస్తథా॥ ౧౮౭॥ ప్రాసాదం వైజతాఖ్యం ఆరుహ్యైత్యం తభాస్వరం। దేవరాజం పురస్కృత్య సర్వేచాజగ్మురంబరం ॥ ౧౮౮ ॥ తతఃప్రవవృతే యుద్ధం కలహానందినోదదం। ఉభయో స్సేనయోర్భీమం యమరాష్ట్రవివర్ధనం॥ ౧౮౯॥ పరస్పరంనిజఘ్ను స్తేహ్యుభయ స్సైనికా స్తదా। ముసలై ర్ముద్గరై ఘోరై ర్భిండివాలైః పరశ్వధైః॥ ౧౯౦॥ శక్తిభిశ్చ గదాభిశ్చ శతఘ్నీభిః రుపాన్వితైః। క్రోధ ప్రముక్తై రిషుభిః నిస్సరద్భిశ్శరాసనాత్॥ ౧౯౧॥ రథికో రథినం ప్రాప తురగీ చతురంగిణం।

సట్టియు ప్రసిద్ధినొందినబలపౌరుషములుగలయట్టియు శూరుఁడై నట్టియుమిక్కిలితేజస్సంపన్నుఁడైన యారాజునుజూచి శత్రుసేసలనెల్లనూరుసట్టియు దేవతలతోసరియైన పరాక్రమముగల దేవశాలి సేనయుద్ధమునకుద్యమించినదాయెను- ౧౮౪ - రెండుసేసలయుద్ధమును జూడఁగోరినవారై దేవతలు సూర్యునితోసమానమైనట్టి మిక్కిలిసొగసైన విమానమునెక్కి యాకాశమునావరించి నిలిచిరి-తపస్సేధనముగాఁగల నారదులు మొదలైన ఋషులును గంధర్వులును సిద్ధులునుచారణులును కుబేరుఁడును వరుణుఁడును వాయువునీశానుఁడు నగ్నియు యముఁడును రాక్షసరాజగు నిర్ ఋతియు పీరందఱు మిక్కిలిప్రకాశించునట్టివై జయంతమను మేడనెక్కి దేవేంద్రుని ముందుంచుకొని యాకాశమునకు వచ్చిరి అంతవట రెండుసేసలకు జగడముచేత సంతసించువారికానందమునిచ్చునట్టియు యమునిరాష్ట్రమును బెంచునట్టి భయంకరమైన యుద్ధమాయెను- ౧౮౯- అప్పుడా రెండుసేసలవారును రోషముతోఁ గూడినవారై రోకళ్లచేత నినుపగుదియలచేతను భిండివాలములచేతను గండ్రగొడ్డండ్లచేతను శక్తులచేతనుగదలచేతను పిరంగీలచేతను కోపముతోఁ బ్రయోగింపఁబడి వింటినుండి వెడలుచున్న-బాణములచేత నొకరొకరిని గొట్టుకొనిరి - రథముపైఁదివాఁడు రథముమీఁది వానిని గుఱ్ఱము మీఁది వాఁడు గుఱ్ఱము మీఁది వానిని కాలి నడవాఁడు కా

పదాతిశ్చ పదాతింతు హ స్తిహో హ స్తిసాదినం॥ ౧౯౨॥ ఏవం యుయుధిరే వీరా ఉభయే స్వర్గకాంక్షిణః । సింహా ఇవ జగర్జుస్తే వీరవాదాన్ బభాషిరే ॥ ౧౯౩ ॥ కియాం స్త్వంరే కియాం స్త్వంరే జితపూర్వోహి రేమయా । సదృశో సమమాయుద్ధే గచ్ఛతస్త్వా త్పరాఙ్ముఖః॥ ౧౯౪॥ ఏవం ప్రవర్తమానంతు సంగ్రామం రోమహర్షణం । మహేంద్రాద్యాస్సురాదృష్ట్వా విస్మయం ప్రతిపేదిరే॥ ౧౯౫॥ సాధుసాధ్వితిదిక్పాలాః మహేంద్ర వరుణాదయః । అపూజయం శ్చతద్యుద్ధం శూరాణాం హర్ష వర్ధనం॥ ౧౯౬॥ ననృతుశ్చ కబంధాని బహూని సమరక్షితౌ । రుధిరౌఘ మహానద్యాం కేశశై వాలభాజిచ॥ ౧౯౭॥ దేవశాలి మహాసైన్యం శివమంత్ర ప్రభావతః । శౌర్య ప్రవృద్ధ మభవత్ యథాపర్వణివారిధిః॥ ౧౯౮॥ వీరవల్లభ సైన్యం తత్ సంక్షీణ బలపౌరుషం । అసీద్భృశం కృశతరం కృష్ణపక్షే శశీయథా॥ ౧౯౯॥ దేవశాలి మహాసైన్యైః యుద్ధోన్మత్తైరుదాయుధైః । వీరవల్లభ సైన్యాస్తు హన్యమానాముహుర్ముహుః॥ ౨౦౦॥ కేచిన్మూర్ఛాః పేతుశ్చ ధరణ్యాం క్షీణజీవితాః । ప్రాణా

లి నడ వానిని నేనుఁగు మీఁది వాఁ డేనుఁగు మీఁది వానిని చాకిరి - ఈప్రకారమా రెంసుసేనల వీరులును స్వర్గమునుగోరుచు యుద్ధముచేసిరి - అప్పుడువారలు సింహములవలెగొప్పచు వీరవాదములు పలుకుచుండిరి - ఓరి నీ వెంతమాత్రపువాఁడవోరి నీవెంతమాత్రపువాఁడవు మునుదునా చేతఁ గెలువఁబడినవాఁడవుగదా - నాతో సరియైనవాఁడవుకావు కాఁబట్టి యుద్ధమందు విముఖుఁడవై పొమ్ము - ఈప్రకారము జరుగుచున్న రోమహర్షణమైన యుద్ధమును జూచి యింద్రుఁడు మొదలైన వారాశ్చర్యబడిరి- ౧౯౫. దేవేంద్రుఁడు వరుణుఁడు మొదలైన దిక్పాలురందఱు నాయుద్ధమును మిక్కిలిచక్కఁగానున్నదని నుతించిరి- యుద్ధభూమియందు బెక్కుమొండెములాడెను తలవెంట్రుకలనునాచుపాచికలిగియున్న నెత్తుటివరదయను గొప్పనదియందుఁ బర్వమునసముద్రము పెరిగినట్లా దేవశాలిదండు శివమంత్రముమహిమచేత శౌర్యాధికమాయెను - ఆ వీరవల్లభునిదండు కృష్ణపక్షమందుఁ జంద్రునివలె బలపౌరుషములుతగ్గినదై మిక్కిలియుడిగిన దాయెను - యుద్ధమందు మదించినట్టియు నాయుధములనెత్తియున్న దేవశాలిదండు వారిచేత వీరవల్లభునిదండు వారు మాటిమాటికిఁ గొట్టబడుచు కొందఱుమూర్ఛనొందిరి కొందఱుక్షీణమైనబ్రతుకుగలవారై భూమి మీఁదఁబడిరి - మఱికొందఱకుఁ బ్రాణములుపోయెను కొందఱు మూత్రమును

న్విజహురన్యేచ కేచిన్మూత్రం ప్రసుస్రువుః॥ ౨౦౧॥ తతో రాజా సమగమత్ వీర
వల్లభసైనికాః । శరణం ముక్తకేశాస్తే త్యక్తచాపాయుధాః క్షితౌ॥ ౨౦౨॥ త
థాగతాన్ స్వస్య సైన్యాన్ శత్రుసైన్యైర్విమర్దితాన్ । వీరవల్లభ ఆలో
క్య రోషద్వేషసమన్వితః ॥ ౨౦౩ ॥ సరథో ధన్వినాం శ్రేష్ఠః ప్రాప్య సంగ్రా
మమేదినీం । దేవశాలి మహాసైన్యాన్ దిధక్షన్నివచక్షుషా॥ ౨౦౪॥ ఆలో
క్య ధనురాదాయ సజ్యమాశు విధాయ చ । బాణాన్ సంధాయ సుబహూన్
ముమోచ రిపుఘాతినః॥ ౨౦౫॥ శతం సహస్రమయుతం నియుతం ప్రయుతం
తథా । నిశ్చక్రముస్తదా బాణాః వీరవల్లభచాపతః॥ ౨౦౬॥ తైర్వ్యధ్యమానాః
స్సమరే సైన్యాస్తే దేవశాలినః । ముమూర్ఛుశ్చ జగర్జుశ్చ సింహవచ్చము
హుర్ముహుః॥ ౨౦౭॥ దేవశాలి మహాసైన్య ప్రయుక్తైః బాణజాలకైః ।
ప్రాహన్యత తథా వీరవల్లభశ్చాయుధైర్భృశం ॥ ౨౦౮ ॥ కోపసంరక్తన
యనః తదా సౌవీరవల్లభః । ప్రాదుశ్చక్రే మహాతేజా ఆగ్నేయాస్త్రమనుత్త
మం ॥ ౨౦౯ ॥ దేవశాలి మహాసేనా పతిశ్శంకరనామకః । దహ్యమానాన్

విడిచిరి- ౨౦౧- పిమ్మట నావీరవల్లభుని సైనికులు తలలువిరఁబోసికొని వింటినా
యుధములను భూమిమీఁద వేసి తమ రాజును శరణుఁజొచ్చిరి - శత్రుసేనలోని
వారిచేతఁగొట్టఁబడి యాతీరుసవచ్చి నతనసైనికులను ధనుర్ధరులలో శ్రేష్ఠు
డైనవీరవల్లభరాజు చూచికోపముతోను బగతోనుగూడినవాఁడై రథమునెక్కి
యుద్ధభూమికివచ్చి దేవశాలి దంపువారిని గంటితో దహింపఁ గోరువానివలెఁ
జూచి ధనుస్సునెత్తికొని త్వరగా నెక్కుపెట్టి శత్రువులను ధ్వంసముచేయునట్టి
పెక్కుబాణములను సంధించివిడిచెను - ౨౦౫ - అప్పుడా వీరవల్లభునిధనుస్సు
వలననుండి నూరు వేయి పదివేలు లక్ష కోటిబాణములు బయలువెడలెను - ఆ
బాణములచేత యుద్ధమందుఁగొట్టఁబడుచున్న యాదేవశాలిదంపువారు కొంద
ఱుమూర్ఛనొందిరి కొందఱుమాటిమాటికి సింహములవలెఁ బొబ్బిరి- ఆప్రకార
మా దేవశాలి దంపువారిచేతఁ బ్రయోగింపఁబడిన బాణసమూహములచేతను
నాయుధములచేతను నావీరవల్లభరాజు మిక్కిలికొట్టఁబడెను - అప్పుడు మిక్కి
లిపరాక్రమవంతుఁడైన వీరవల్లభరాజు కోపముచేత నెఱ్ఱనికన్నులుగలవాఁడై
సర్వోత్తమమైన యాగ్నేయాస్త్రమును బ్రయోగించెను అప్పుడా దేవశా
లి సేనానాయకుఁడు శంకరుఁ డనువాఁడా యస్త్రముచేత దహింపఁ బడుచు
న్న తనసైనికులనుజూచి తానస్త్రముల నెఱిఁగిన వారిలో శ్రేష్ఠుఁడుగనుక వా

తదా స్త్రేణ తేనాలోక్యస్వసైనికాన్॥ ౧౧౦॥ ప్రాయుఙ్త్తవారుణం దివ్య మస్త్రమస్త్ర విదాం వరః । తేన ప్రశాంతమభవత్ ఆగ్నేయం గతవిక్రమం ॥ ౧౧౧ ॥ తతః ప్రాయుఙ్త్త దివ్యాస్త్రం వారుణం వీరవల్లభః । శంకరోత్సృష్ట వాయవ్యాస్త్రేణ శాంతం బభూవతత్ ॥ ౧౧౨ ॥ తతః ప్రాయుంఙ్త దివ్యాస్త్రం సయామ్యం వీరవల్లభః । శంకరోత్సృష్ట కౌబేరాస్త్రేణాహతం తదభూత్తదా ॥ ౧౧౩ ॥ నారాయణాస్త్రం ప్రాయుఙ్త్త తతో సౌవీరవల్లభః । శంకరోత్సృష్ట మాహేశాస్త్రేణ శాంతం బభూవ తత్ ॥ ౧౧౪ ॥ తతశ్శంకరనామాసౌ క్రోధసంరక్తలోచనః । ప్రాయుఙ్త్త బ్రాహ్మమస్త్రం తత్ సర్వలోక భయంకరం॥ ౧౧౫॥ తేనాస్త్రేణ శిరశ్ఛిన్నం పపాత ధరణీతలే । వీరవల్లభ భూపస్య సకిరీటం సకుండలం॥ ౧౧౬॥ జయభేరీంత దాజఘ్నుః సైన్యాస్తే దేవశాలినః । దధ్ముః శంఖాన్ తథానర్వే మోదమాపుశ్చపుష్కలం॥ ౧౧౭॥ దేవదుందుభయో నేదుః పుష్పవృష్టిశ్చ ఖాచ్చ్యుతా । ననృతుశ్చాప్సరస్సంఘాః గంధర్వాశ్చ కలం జగుః॥ ౧౧౮॥ దేవశాలి మహాసైన్యాః సేనాపతి పురస్సరాః । ప్రవిశ్య కల్యాణపురం నిరానందజనైర్యుతం॥ ౧౧౯॥ కారాగృహాణ్

రుణాస్త్రమును బ్రయోగించెను - దానిచేత నాయాగ్నేయాస్త్రము ప్రతాపము హీనమై యడఁగినదాయెను. ౧౧౧- పిమ్మట నావీరవల్లభుఁడు దివ్యమైనవారుణాస్త్రమును బ్రయోగించెను - అది శంకరుఁడు ప్రయోగించిన వాయవ్యాస్త్రముచేత నడఁగిపోయెను - తరువాత నావీరవల్లభుఁడు యామ్యాస్త్రమును బ్రయోగించెను. అది శంకరుఁడు ప్రయోగించిన కౌబేరాస్త్రమునకులోఁబడెను. అంత నావీరవల్లభుఁడు నారాయణాస్త్రమును బ్రయోగించెను. అది శంకరుఁడేసిన మాహేశాస్త్రముచేత నడఁగిపోయెను - అంత నాశంకరుఁడు కోపముచేత నెఱ్ఱనికన్నులుగలవాఁడై సమస్తలోకములకు భయమునుగలుగఁజేయునట్టి బ్రహ్మాస్త్రమును బ్రయోగించెను - ఆయస్త్రముచేతఁ గిరీటకుండలములతోడ వీరవల్లభరాజు తలతెగిభూమియందుఁబడెను. ౧౧౬- అప్పుడా దేవశాలి దండువారు జయభేరివాయించిరి శంఖములనూదిరి యందఱు నింపు సంతోషమును బొందిరి - దేవతల దుందుభులుశబ్దించెను ఆకాశమువలననుండిపుష్పలవానగురిసెను - అప్సరసలాడిరి - గంధర్వులు మధురముగఁ బాడిరి- దేవశాలిదండువారు సేనానాయకునిముందిడికొని సంతసములేనిజనులతోఁగూడియున్న కల్యాణపట్టణమును బ్రవేశించి మిక్కిలిబుద్ధిశాలియైన జగద్దేవునిబం

మోయి ఇత్యా జగద్దేవం మహామతిం । అధ్యారోప్యగజశ్రేష్ఠం సర్వాలంకార సంయుతం॥ ౨౨౦॥ దేవశాలి సమీపంతం సమానిన్యు ముదాన్వితాః । జగద్దేవ స్సమాలోక్య స్వగురుం దేవశాలినం॥ ౨౨౧॥ గజాదవా తరత్ శీఘ్రం ప్రణనామచతం ముహుః । తుష్టావచ తదా స్తోత్రైః శ్రుతిస్మృత్యాగమోదితైః॥ ౨౨౨॥ ఫాలనేత్రసముద్భూతశివస్యపరమాత్మనః। దేవశాలిన్నమస్తేస్తు ప్రణతార్థప్రదాయక॥ ౨౨౩॥ విద్యావిలాస తనయ భక్తాభీష్ట ప్రదాయక । సద్గురోమాం సదా పాహి భక్తం సంసారసాగరాత్ ॥ ౨౨౪॥ దురాచారం జైనమతం అశిష్ట జనసేవితం । శ్రుతిస్మృతి విరుద్ధంచ ఛింధి శాంకర సాంప్రతం॥ ౨౨౫॥ అహం త్వదుపదిష్టేన శైవ పంచాక్షరేణవై । మహామంత్రేణ సర్వజ్ఞ ధూతపాపోభవం సదా॥ ౨౨౬॥ త్వన్నామస్మరణాదేవపాలితోస్మి దయానిధే। కారాగృహాన్మోచితశ్చ త్వయాద్యజగతీపతే॥ ౨౨౭॥ ఇతిస్తువంతం ప్రణతం శిష్యం బద్ధాంజలిం గురుః । దేవశాలీతదోవాచపాణినా పరిమృజ్యతం॥ ౨౨౮ ॥ జగద్దేవ మహాబుద్ధే భక్తమే వచనం శృణు। శివాత్ప

దిఖానాలోనుండి విడిపించి సమస్తవిధముల శృంగారింపఁబడిన శ్రేష్ఠమయిన యేనుఁగుమీఁదఁగూర్చుండఁబెట్టి సంతోషముతో దేవశాలియొద్దకుఁదెచ్చిరి- అప్పుడు జగద్దేవుఁడుతనగురువైన దేవశాలినిఁజూచి త్వరితముగానేనుఁగుమీఁదనుండిదిగి యతనికిపెక్కుమాఱులుమ్రొక్కెను - మఱియువేదములయందు స్మృతులయందు నాగమములయందుఁజెప్పఁబడిన స్తోత్రములచేతనుతించెను- ౨౨౨- ఓదేవశాలీ నొసటికంటియందుఁబుట్టిన యగ్నిగల నీకునమస్కారము - నమస్కరించినవారి కోరికల నిచ్చువాఁడా విద్యావిలాసుని కుమారుఁడా భక్తులకోరికలనిచ్చువాఁడా శ్రేష్ఠగురువా భక్తుఁడైన నన్ను సంసారసముద్రమునినుండియెల్లప్పుడురక్షింపుము- ఓశివునిసంబంధియైనవాఁడా - దుష్టములైన నడవళ్లుగలయట్టియు దుష్టులచేత నాదరింపఁబడినట్టియు శృతులకు ధర్మశాస్త్రములకు విరుద్ధమైన జైనమతమును ఖండింపుము- ౨౨౫- ఓ సమస్తముఁదెలిసినవాఁడా నేను మీరుపదేశించిన పంచాక్షరీ మహామంత్రమును జపముచేసి పాపమును బోఁగొట్టుకొంటిని - ఓదయానిధీ నీపేరు దలఁచుటచేతనే పాలింపఁబడినవాఁడనైతిని - ఓ సర్వప్రపంచనాయకా నీచేత నిప్పుడు బందిఖానావలననుండి విడిపింపనుబడితిని - ఈప్రకారము స్తోత్రముచేయుచు నమస్కరించినట్టియుఁ జేతుల మోడ్చుకొన్నట్టి యాశిష్యునిప్పుడు దేవశాలి తనహస్త

రతరం వస్తునా స్త్వేవ భువనత్రయే ॥ ౨౨౯ ॥ తస్మాత్ త్వైనా నద్యసర్వాక్షహన్మ్యం శాపాగ్ని తేజసా । ఇత్యుక్త్వా తాం యదాశప్తు పాణినా జలమగ్రహీత్ ॥ ౨౩౦॥ తదా నందీశ్వరశ్శ్రీమాన్ శివభక్తాగ్రగణ్యకః । భస్మోద్ధూళితసర్వాంగః రుద్రాక్షాలంకృతో మహాన్ ॥ ౨౩౧ ॥ దేవశాలి సమీపంతు సమాగత్యాతివేగతః । ఉవాచ వచనం దేవః సర్వలోకనమస్కృతః॥ ౨౩౨॥ శాపం మా దేహిమా దేహి త్వైనాన్ హంతుం మహామతే । ఇతఃపరం త్వైనమతం శైవమేవ భవిష్యతి॥ ౨౩౩॥ ఇత్థం శివస్య హృదయం మయాస్పష్టీకృతం శ్రుతే । శివస్యాజ్ఞా లంఘనీయా న కేనాపి మహామతే॥ ౨౩౪ ॥ ఇత్యాజ్ఞప్తశ్శివేనాహం కైలాసాత్ పర్వతోత్తమాత్ । శీఘ్రమాగతవానస్మి తవాంతిక మహామునే॥ ౨౩౫॥ శివాజ్ఞప్తం సమస్తం చ కార్యం నిర్వర్తితం త్వయా । ద్రష్టుమాగచ్ఛ కైలాసం పార్వతీపరమేశ్వరౌ॥ ౨౩౬॥ ఇత్యుక్తో నందికేశేన దేవశాలీ మహాతపాః । కల్యాణపుర రాజంతం జగద్దేవంచ కారసః॥ ౨౩౭॥ ఆశిషంచ ప్రయుజ్యాథ జగద్దేవాయ భూభృతే । దేవశాలీ మహాప్రాజ్ఞః దే

ముచేత స్పృశించి యిట్లనెను - ఓమిక్కిలి బుద్ధిమంతుడై నట్టియు భక్తుడైన జగద్దేవుడా నామాటవినుము - శివునికంటె నెక్కుడైన వస్తువు మూడులోకములయందును లేనేలేదు - కాఁబట్టి యిప్పుడు జైనులనందఱను శాపాగ్నితేజస్సుచేతఁ జంపెదను అని చెప్పి వారిని శపింప నాదేవశాలిచేత నుదకమునెత్తికొనఁగానె శివభక్తులలో మొదటివాఁడై నట్టియు సమస్త లోకములయందు నమస్కృతుడై దొడ్డవాడైన శ్రీమన్నందీశ్వరుఁడు దేహమంతయు విభూతిఁబూసికొని రుద్రాక్షమాలికలను ధరించినవాఁడై మిక్కిలివడిగా దేవశాలిదగ్గిరికివచ్చి యొకమాటచెప్పెను- ౨౩౨- ఓ మిక్కిలి బుద్ధిశాలీ జైనులజంపను శాపమీవలదు ఇఁకమీఁదజైనమతము శైవమతముగానేయగును- ఇట్లు శివుని తాత్పర్యము నేనీవిషయమునీకుఁ దేటపఱిచితి- ఓబుద్ధికుశలతగలవాఁడా శివుని యాజ్ఞ యెవ్వనిచేతను దాఁటఁగూడనిది- ఓమునీ యీప్రకారముశివునిచేతనే నానతీఁబడి పర్వతశ్రేష్ఠమైన కైలాసమునుండి నీయొద్దకు వచ్చితిని- ౨౩౫- నీవు శివునిచేత నియోగింపఁబడిన కార్యమంతయు నెఱవేర్చితివి గనుకఁ బార్వతీపరమేశ్వరులనుజూడఁ గైలాసమునకు రమ్ము - ఈప్రకారము నందికేశ్వరుఁడుచెప్పఁగా మహాతపస్సంపన్నుఁడైన యా దేవశాలి మాజగద్దేవునిఁ గల్యాణపట్టణమునకుఁ బ్రభువుఁగాఁ జేసెను - తరువాత నా మిక్కిలి తెలిసిన దేవ

వాంగోభూత్ క్షణా త్తదా ॥ ౨౩౮ ॥ దేవదుందుభయోనేదుః పుష్పవృష్టిః పపాతహ । ననృతుః దేవసుందర్యః గంధర్వా మధురం జగుః॥ ౨౩౯॥ తదాగ తం శంకరేణ ప్రేషితం రవిసన్నిభం । శివభక్తగణాకీర్ణం ఘంటామణి మహాస్వనం॥ ౨౪౦॥ నృత్తైర్గీతైశ్చ వాద్యైశ్చ సంయుతం సర్వతశ్చరత్ । అశ్వైర్గజైశ్చ భూతైశ్చ సంయుతం రత్నభూషితం ॥ ౨౪౧ ॥ తద్విమానం సమాలోక్య దేవాంగోనందినాసహ । ఆరురోహాజగద్దేవం శిష్యమామంత్ర్య సాదరం॥ ౨౪౨॥ వ్యోమయానం సమారూఢే దేవాంగే నందినాసహ । తద్విమానం క్షణాదేవ కైలాస మగమద్వరం ॥ ౨౪౩ ॥ విమానాదవరుహ్యాథ దేవాంగస్తుశివాత్మజః । ననామసాంబమీశానంతుష్టావచముహుర్ముహుః॥ ౨౪౪॥ తథాభూతం సమీక్ష్యాథ స్వసుతం పార్వతీపతిః । అంకే నిధాయశిరసి చాఘ్రాయముముదేభృశం॥ ౨౪౫॥ ఇతిశ్రీ బ్రహ్మోక్తే - బ్రహ్మాండపురాణే - ఉత్తరఖండే - దేవశాలి అవతార పరిపూర్తిర్నామ - సప్తవింశోధ్యాయః.

సూతః॥ అథైకదా మహావృద్ధః నారదస్తపతాం వరః । మహాదేవస్య

శాలి యాజగద్దేవరాజున కాశీర్వాదముచేసి క్షణములోపల దేవాంగుఁడాయెను- అప్పుడు దేవతలదుందుభులుమ్రోసెను- పుష్పవానగురిసెను- అప్సరసలాడిరి గంధర్వులు మనోహరముగఁ బాడిరి- అప్పుడు శివునిచేతఁ బంపఁబడి వచ్చినట్టియుసూర్యునితో సమానమైనట్టియు శివభక్తసమూహములతోఁగూడినట్టియు ఘంటలచేత మిక్కిలి నాదముగలయట్టియు ఆటలతోను బాటలతోనువాద్యములతోనుగూడినట్టియుసంతటసంచరించునట్టియుగుఱ్ఱములతోడనేనుఁగులతోడనుభూతములతోడనుగూడినట్టియు రత్నములచేత నలంకరింపఁబడినవిమానమునుజూచిదేవాంగుఁడుశిష్యుఁడైనజగద్దేవునితోఁదనపయనమును జెప్పనందీశ్వరునితోఁగూడ నావిమానమునెక్కెను- ౨౪౨- దేవాంగుడు నందితోఁగూడనెక్కఁగానె యప్పుడా విమానము క్షణములో కైలాసపర్వతమునకు బోయెను - అంత నాశివునికొడుకైన దేవాంగుఁడు విమానముదిగి పార్వతీసహితుఁడైన యీశ్వరుని నమస్కరించి పెక్కుమారులు స్తోత్రముచేసెను- అంతనాసాంబశివుఁ డట్టితనకొడుకునుజూచి తొడమీఁద గూర్చుండఁబెట్టుకొని తలముద్దుపెట్టుకొని మిక్కిలి సంతోషించెను- ౨౪౫- ఇది బ్రహ్మస్వరూపమైన బ్రహ్మాండపురాణమునం దుత్తరభాగమందు దేవశాలి యవతారపరిపూర్తియన్నది యిరువదియేడవ యధ్యాయము.

సూతపౌరాణికుఁడు పిమ్మటికథ నాఋషులకుఁ జెప్పుచున్నాఁడు - ఓ బ్రాహ్మ

సేవార్థం కైలాస మగమద్ద్విజాః॥ ౧॥ నత్వాస్తుత్వాచ బహుధా స్థితంతం ప్రాంజలింమునిం। అబ్రవీచ్ఛంకరోవాక్యం నారదంతాపసోత్తమాః॥ ౨॥ సంగచ్ఛతేమమాచారో లోకేనారదతద్వద। ఇతిపృష్టశ్శంకరేణ ప్రత్యువాచతపోనిధిః॥ ౩॥ భగవన్ దేవదేవేశ చంద్రమౌళే మహేశ్వర। పర్యటామ్యఖిలాన్లోకాన్ క్వనపశ్యామితేవ్రతం॥ ౪॥ యత్రయత్రచ దేవేశ దృశ్యంతే వైష్ణవాభృశం। అతతోమమ సర్వత్ర శైవస్తు ప్రియదర్శనః॥ ౫॥ తేనోక్తమేవం వచనంశ్రుత్వా శంభుర్మహేశ్వరః। దేవాంగంతం సమాలోక్య వచనంచేదమబ్రవీత్॥ ౬॥ హేదేవాంగభవాన్ భూమౌ శైవోభూత్వా మమవ్రతం। విస్తారయతు మద్భక్త స్సర్వ సంపత్ప్రదాయకం॥ ౭॥ శంభునేతి సమాదిష్టో సదేవాంగోథభూసురాః। ఉద్ధాయ ప్రాంజలరితి కరిష్యామితథాబ్రవీత్॥ ౮॥ తదావతర్తుం భూలోకం గంతుమున్ముఖమాత్మజం। అబ్రవీత్ పార్వతీదేవీ దేవాంగం సస్మితం వచః॥ ౯॥ పురా చౌడేశ్వరీ భూత్వా తవశత్రూన్నిహత్య

ణులారా పిమ్మట మిక్కిలి ముసలివాఁడైనట్టియు ఋషిశ్రేష్ఠుఁడైన నారదుఁడు శివసేవార్థము కైలాసపర్వతమునకుఁ బోయెను - ఓఋషిశ్రేష్ఠులారా యీప్రకారముపోయినమస్కరించి బహుభంగులస్తోత్రములుచేసి చేతులుమోడ్చుకొనినిలిచియున్న యీ నారదమహామునితో సాంబమూర్తియిట్లనెను- ఓనారదమునీ లోకమున నాయాచారము చక్కఁగా నున్నదా చెప్పుము - అనియిట్లాసాంబమూర్తిచేత నడుగఁబడి నారదముని యుత్తరము చెప్పుచున్నాఁడు - ఓషడ్గుణైశ్వర్య సంపన్నుఁడవైనట్టియు దేవదేవులకెల్ల నీశ్వరుఁడవైనట్టియుఁ జంద్రునిఁదలను ధరించినట్టి మహేశ్వరుఁడా నేనెల్లలోకములు తిరుగుచున్నా నొక్కచోటను నీవ్రతమునుజూడను- అంతట నేనుదిరుగుచున్నప్పుడు నాకక్కడక్కడ వైష్ణవులు మెండుగాఁ గానఁబడుచున్నారు శైవునిఁజూడవలెనన్న కోరిక నాకధికమైయుండును. ౫ - అనియిట్లా నారదమహాముని చెప్పఁగా నామాటవిని సాంబశివుడు దేవాంగునిఁజూచి యొకమాట చెప్పెను- ఓదేవాంగుఁడా నీవునాభక్తుడవుగనుక భూమియందు శైవుఁడవై సకలసంపదలనిచ్చునట్టి నావ్రతమును విస్తరింపఁజేయుము - అనియిట్లాసాంబమూర్తిచేత నాజ్ఞాపింపబడి యాదేవాంగుఁడులేచి చేతులు కట్టుకొని యట్లే చేసెదననెనో బ్రాహ్మణులారా - అప్పుడు భూలోకమున నవతరింపఁబోనుద్యుక్తుఁడై తనకొడుకైన దేవాంగునిఁగూర్చి పార్వతీదేవి చిరునగవుతో నొకమాటచెప్పెను - పూర్వ

చ । దత్తవ త్యఖిలానిష్టాన్ వరాన్ ఖలు మహామతే ॥ ౧౦ ॥ తస్మాత్తవకుల
స్థానాం సర్వేషామిష్టదేవతా । చౌడేశ్వరీ పూజనీయా సర్వదుఃఖ నివారణీ॥
౧౧ ॥ పురా రామేశ్వరక్షేత్రే పూజితో రావణారిణా । రామలింగాభిధఃశం
భుః పూజనీయస్సదాత్వయా ॥ ౧౨ ॥ ధర్మార్థ కామమోక్షాణాం దాతా
బ్రహ్మాదిపూజితః । త్వద్వంశ్యైః సాదరం పూజ్యః సశివః పరమేశ్వరః॥ ౧౩॥
రామలింగస్య దేవస్య చౌడేశ్వర్యాశ్చ పూజనాత్ । సర్వాన్ కామాన్
ప్రాప్నువంతి త్వద్వంశ్యా నాత్రసంశయః॥ ౧౪॥ ఇత్యుక్త్వా పార్వతీదేవీ దే
వాంగం కమలేక్షణా । ప్రాహిణో ద్దాత్మజం శంభోః ఫాలనేత్ర సముద్భవం॥
౧౫॥ అథ గంగాధరాఖ్యస్య ఆమోద పురభూ భృతః । పుత్రస్య వీరరుద్రస్య
దేవాంగో భవదాత్మజః॥ ౧౬॥ తతఏకాదశదినే వీరరుద్రోమహీపతిః । జాత
కర్మ ప్రారభత కర్తుం పుత్రస్య వైదికం॥ ౧౭॥ తదాగౌరీ పతిర్గేహం కుమా
రస్వామిసంయుతః । ఆగచ్ఛ ద్వీర రుద్రస్య వృద్ధ బ్రాహ్మణ రూప ధృత్ ॥
౧౮॥ తమాగతం దేవదేవం వృద్ధబ్రాహ్మణరూపిణం । వీరరుద్రో మహాప్రాజ్ఞః

ము చౌడేశ్వరిగా నవతరించి నీశత్రువుల నెల్ల సంహరించి నీకు గోరినవరముల
నెల్లనిచ్చితిని గనుక నో మిక్కిలి బుద్ధిశాలీ నీకులమువారికందఱకు సమస్తదుః
ఖములనుబోఁగొట్టునట్టి చౌడేశ్వరీ యిష్టదేవతగాఁ బూజచేయందగినది- ౧౧-
మునుపురావణునిఁ జంపిన శ్రీరామునిచేత రామేశ్వరక్షేత్రమందు బూజింపఁ
బడిన రామలింగస్వామిని నీవు పూజజేయవలయును - ధర్మార్థ కామమోక్ష
ములనిచ్చునట్టియు బ్రహ్మ మొదలగువారిచేతఁ బూజింపఁబడిన యాశివుఁడు
నీవంశమువారిచేతఁ బ్రీతితోఁ బూజింపఁ దగినవాఁడు - నీవంశమువారు రా
మలింగస్వామినిఁ చౌడేశ్వరినిఁ బూజించుటవలన నెల్లకోరికలనుబొందుదురు
సందేహములేదు - అనిచెప్పి యాపార్వతీదేవి సాంబమూర్తి నొసటికంటఁబు
ట్టినకొడుకైన దేవాంగునిఁ బంపెను- ౧౫- అంత నాదేవాంగుఁడా మోదపట్ట
ణమునకురాజైన గంగాధరునికొడుకగు వీరరుద్రునికిఁ బుత్రుఁడుగాఁబుట్టెను -
తరువాతఁబదునొకండవదినమందు వీరరుద్రరాజు కొడుకునకు వైదికమైన జా
తకర్మముచేయనారంభించెను - అప్పుడు పార్వతీపతి కుమారస్వామితోఁగూడి
నవాఁడై వృద్ధబ్రాహ్మణవేషము ధరించి వీరరుద్రరాజు నింటికి వచ్చెను వృద్ధ
బ్రాహ్మణరూపమునుధరించి వచ్చిన దేవదేవుఁడైన సాంబశివునిఁజూచి మిక్కి
లి తెలిసినయావీరరుద్రుఁడుసంతోషించినవాఁడై శాస్త్రోక్తరీతిని షోడశోపచా

దృష్ట్వానంద సమన్వితః॥ ౧౯॥ ఉపచారై ష్షోడశభిః అర్చయిత్వా యథావి
ధి। రమణీయె హేమపీఠె రత్నదీప్తే నివేశయత్ ॥ ౨౦॥ తతిస్స భగవాన్
సాక్షాత్ వీరరుద్రతనూభువః। లింగదీక్షా మాగమోక్తాం చకార విధివద్విభుః॥
౨౧॥ నామచక్రేచ తస్యాపి దేవదాస ఇతీశ్వరః। దేవదుందుభయోనేదుః
పుష్పవృష్టి స్తదాపతత్ ॥ ౨౨॥ తతఃకుమార సహితః బ్రహ్మరూపీ పరాత్ప
రః। అంతర్ధానం చకారాశు సర్వేషాం పశ్యతాంసతాం॥ ౨౩॥ తదాకో
లాహలోజజ్ఞె క్వాసౌ బ్రాహ్మణపుంగవః। గతవాన్ పుత్ర సహితః ఇతిబ్రా
హ్మణసంసది॥ ౨౪॥ తతః ప్రాదురభూత్ దివ్యావాగానందప్రదాయినీ। వీరరు
ద్ర మహీపాల తవపుత్రస్య శంకరః॥ ౨౫॥ రామలింగేశ్వర స్సాక్షాత్ అగ
త్యస్వయమేవహి। లింగదీక్షాం నామకృత్వా ఝడిత్యంతరధాచ్ఛ సః॥ ౨౬॥
తస్మాత్తవసుతో విద్వాన్ రామలింగేశ భక్తిమాన్ చౌడేశ్వరీ దేవతాయా
స్సమారాధనతత్పరః॥ ౨౭॥ ఉద్ధరిష్యతిలోకేస్మిన్ వీరశైవమతం సుధీః। ఇతి
శ్రుత్వాకాశగతాం వాణీం ముముదిరేజనాః॥ ౨౮॥ తతశ్శ్రీమాన్ వీరరుద్రః

రములచేతఁబూజించి రత్నములచేతఁబ్రకాశించి సొగసై యున్న బంగారపుపీట
యందుఁగూర్చుండఁబెట్టెను- ౨౦- అంతనాసర్వవ్యాపకుఁడైన భగవంతుఁడు
సాంతముగా నావీరరుద్రునికుమారునకు ఆగమమందుఁ జెప్పఁబడిన లింగదీక్షను
విధిప్రకారముచేసెను - మఱియు నాయీశ్వరుఁ డతనికి దేవదాసుఁడని పేరుపె
ట్టెను అప్పుడు దేవతల నగారాలుశబ్దించెను పుష్పవానగురిసెను - అంతనా
పరబ్రహ్మస్వరూపుఁడైన యీశ్వరుఁ డందఱు చూచుచుండఁగానే కుమార
స్వామితోఁగూడినవాఁడై యంతర్ధానమునొందెను - అప్పుడక్కడి బ్రాహ్మ
ణసభయందు దీక్షితునితోఁగూడవచ్చిన బ్రాహ్మణోత్తముఁ డెక్కడఁబోయెనని
కోలాహలముకలిగెను - అంత నానందమునుగలుగఁజేయునట్టి యాకాశవాణి
వినవచ్చెను - ఓవీరరుద్రమహారాజా సమస్త శుభములనుజేయునట్టి రామలిం
గేశ్వరుఁడు తాను సాంతముగావచ్చి నీకొడుకునకు లింగదీక్షను నామకరణము
నుజేసి తిరిగి యంతర్ధానమునొందెను- ౨౬- కాఁబట్టి నీకొడుకుపండితుఁడు
ను రామలింగస్వామియందు భక్తిగలవాఁడును చౌడేశ్వరీదేవత పూజయం
దాసక్తుఁడునై యీలోకమునందు వీరశైవమతము నుద్ధరింపఁగలఁడు అనియి
ట్లాకాశమునవినఁబడ్డమాటనువిని జనులందఱుసంతోషించిరి- అంతశ్రీమంతు
డైన వీరరుద్రరాజు మహోత్సవసమయమందుఁ దనకొడుకు నభివృద్ధిఁబొం

రాజాతస్మిౝ మహాహాత్సవే । ఆత్మజస్యాభి వృద్ధ్యర్థం దానాని బహుధా
కరోత్ ॥ ౨౯ ॥ కన్యాదానం భూమిదానం వస్త్రదానం తథైవచ । గజదానం
చాశ్వదానం వృషదానమనుత్తమం ॥ ౩౦ ॥ దాసీదానం దాసదానం గృహదా
నం సుపుణ్యదం । తిలదానం కుంభదానం మాషదానమతఃపరం ॥ ౩౧ ॥ ఘృత
దానం తక్రదానం క్షీరదానం తథైవచ । గుడదానం పాపహరం శర్కరాదానమే
వచ ॥ ౩౨ ॥ కదలీఫలదానం చరసాల ఫలదానకం । మాషాపూప ప్రదానంచ
రత్నదానం తథైవచ ॥ ౩౩ ॥ పానసానాం ఫలానాంచ దానం సౌఖ్యప్రదం సదా ।
ఛత్రదానం స్వర్ణదానం పాదుకాదానమేవచ ॥ ౩౪ ॥ బహూన్యన్యానిదానాని
వీరరుద్రో మహీపతిః । బ్రాహ్మణేభ్యో దదౌ ప్రీత్యా స్వపుత్రస్యాభి వృద్ధ
యే ॥ ౩౫ ॥ తతః ప్రవవృధే బాలః బాలసూర్యసమప్రభః । దేవదాస ఇతిఖ్యా
తః శుక్లపక్షే శశీయథా ॥ ౩౬ ॥ తదా కైలాస శిఖరే రత్నసింహాసనే స్థితః ।
సాంబః ప్రోవాచ మహిషీం దేవాంగస్య శుచిస్మితాం ॥ ౩౭ ॥ హే దేవదత్తే హే
వత్సే బంగాళాధీశ్వరస్యవై । సులక్షణాయాం భార్యాయాం జన్మప్రాప్నుహి
సాంప్రతం ॥ ౩౮ ॥ ఇత్యుక్తాసా దేవదత్తా శివాజ్ఞాం ప్రాప్య సాదరం । బంగా

కుఁ బెక్కువిధముల దానములుచేసెను- ౨౯- కన్యకలదానమును భూదానము
ను చోవతులయావియు నేనుఁగులయావియు గుఱ్ఱములయావియు మిక్కిలి శ్రే
ష్ఠమైనయెద్దులయావియు దాసీజనులనిచ్చుటయు దాసజనులనిచ్చుటయుమం
చిపుణ్యమునుగలుగఁజేయుగృహదానమునునువ్వులయావియుఁగడవలయావి
యుమినుములయావియు నేతిదానమును మజ్జిగదానము నల్లె పాలదానమును
బెల్లముదానమునుదురితనాశకరమైన చక్కెరయావియు నఱటిపండ్లదానమును
మామిడిపండ్లయావియు వడలయావియు మణులయావియు నెల్లప్పుడు సౌఖ్య
మునిచ్చునట్టి పనసపండ్లదానమును గొడుగుల దానము బంగారము నీవియుఁ
బాపుకోళ్లయావియు మఱియు ననేకము నావీరరుద్రుఁడు తనకొడుకుయొక్క
యభివృద్ధికొఱకుఁ బ్రీతితో బ్రాహ్మణులకిచ్చెను - ౩౫ - లేత సూర్యునివంటి
కాంతిగల యాచిన్నవాఁడు దేవదాసుఁడని ప్రసిద్ధివహించి శుక్లపక్షమునఁ జం
ద్రుఁడు వృద్ధిఁ బొందునట్లు వృద్ధిబొందెను - అప్పుడు కైలాసపర్వతము శిఖర
మున రత్నసింహాసన మందున్న సాంబమూర్తి స్వచ్ఛమైన చిఱునగవుగల
దేవాంగునిభార్యనుగూర్చియిట్లనెను- ఓదేవదత్తాసీవిప్పుడు బంగాళదేశపురాజు
భార్యయైన సులక్షణయందుజన్మమునొందుము- అని చెప్పఁబడినదై యాదేవ

శ్వర భార్యాయాః గర్భం ప్రావిశదుత్తమం ॥ ౩౯ ॥ తతస్సా దశమేమాసి
సర్వలక్షణలక్షితా । బంగాళేశ్వర భార్యాయాః అజాయత శుభాకృతిః॥ ౪౦॥
తతః పుత్ర్యాం సుజాతాయాం చంద్రశేఖరనామకః । బంగాళరాజో ముముదే
సర్వబంధు సమన్వితః ॥ ౪౧ ॥ జాతకర్మాదికం తస్యాః యథావిధి చకారసః।
బ్రాహ్మణేభ్యశ్చ విద్వద్భ్యః ప్రదదౌ భూరిదక్షిణాం ॥ ౪౨ ॥ అశరీరః పురుషః
కశ్చిత్ తదా బంగాళభూపతిం । ప్రోవాచరాజన్ త్వత్పుత్ర్యాః నామధేయం
కురుష్వవై ॥ ౪౩॥ దేవదత్తేతి భూపాల దేహ్యేనాం తనయాం ముదా । పుత్రా
య వీరరుద్రస్య దేవదాసాయ సాదరం॥ ౪౪॥ ఇత్యుక్త్వా౽సౌ తిరోధత్తే దివ్యః
పుమాన్ శ్రుత్వా సతద్వచః । తథైవకరవాణీతి నిశ్చిత్య స్థితవాన్ నృపః॥ ౪౫॥
తదాతు వీరరుద్రస్య తనయః పంచవర్షకః । దేవదాసో మహాప్రాజ్ఞః లోకానం
దకరోభవత్ ॥ ౪౬॥ కృతోపనయనః పిత్రా దేవదాసో మహాద్యుతిః । వీరరు
ద్రేణసకలాః విద్యాశ్చాధీతవాన్ గుకోః ॥ ౪౭॥ అధీత సర్వవిద్యాయ సర్వ
జ్ఞాయ మహాత్మనే । తవపుత్రాయ హేరాజన్ వీరరుద్ర మహామతే॥ ౪౮॥ దే

దత్తశివునాజ్ఞనాదరణముతోఁబొంది యుత్తమమైనబంగాళేశ్వరుని పెండ్లాము కడుపువొచ్చెను- పిమ్మటఁబదవమాసమందా దేవదత్త యాబంగాళేశ్వరుని భార్య కెల్ల లక్షణములతోఁగూడినదై మనోహరమైనయాకారముతోఁ జన్మించెను- ౪౧ - అంతఁ గొమారెపుట్టఁగానే బంగాళదేశపు రాజైన చంద్రశేఖరుఁడు బంధువులతోఁగూడినవాఁడై సంతోషించెను- అప్పుడాబంగాళరాజా పుట్టిన కూతునకుజాతకర్మ మొదలగు సంస్కారములనువిధిప్రకారముచేసి పండితులైన బ్రాహ్మణులకు భూరిదక్షిణయిచ్చెను- అప్పుడుశరీరములేని యొకానొకపురుషుఁడు బంగాళరాజుతోఁ జెప్పుచున్నాఁడు - ఓయిరాజా నీకూతునకుదేవదత్తయని పేరుపెట్టుము- ఈపెను వీరరుద్రునికొడుకైన దేవదాసునికొఱకుఁ బ్రీతితోనిమ్ము- అనిచెప్పి యాయశరీరపురుషుఁ డంతర్ధానమునొందెను ఆబంగాళరాజామాటవిని యట్లెచేయుదుమని నిశ్చయించికొనియుండెను- ౪౫- అప్పుడు వీరరుద్రునికొడుకైన దేవదాసుడయిదేండ్లవాఁడై జగత్తునకానందమునుగలుగఁజేయువాఁడాయెను మిక్కిలిబుద్ధిశాలియయిన యాదేవదాసుఁడుతండ్రియైన వీరరుద్రునిచేత నుపనయనముచేయఁబడి గురువువలన నెల్లవిద్యలను జదివెను అప్పుడు మిక్కిలి బుద్ధిమంతుఁడవైన యో వీరరుద్రమహారాజా సకల విద్యలు చదివినట్టియు సమస్తము తెలిసినట్టియు మహానుభావుఁడైనట్టియు నీకొడుకైన

వదాసాయ మే కన్యాం దేవదత్తాభిధాం శుభాం । దదాని నాత్రసందేహః ఇ
తిబంగాళభూపతిః॥ ౪౯॥ పత్రికాం ప్రేషయామాస వీరరుద్రాయ భూభృతే ।
తతస్సు వీరరుద్రోపి భార్యా పుత్ర సమన్వితః ॥ ౫౦ ॥ చతురంగ బలోపేతః
పురోహిత సమన్వితః । బంగాళ రాజసదనం అగమత్సుకుతూహలీ॥ ౫౧॥ తం
దృష్ట్వా రాజశార్దూలం వీరరుద్రం సపుత్రకం । బంగాళరాజోముముదే చాలి
లింగ ముహుర్ముహుః॥ ౫౨॥ తతఆజ్ఞాపయామాస సానందం చంద్రశేఖరః।
అలంకర్తుం స్వభవనం పట్టణం చ స్వసేవకాన్ ॥ ౫౩ ॥ సేవకా స్త్వరితా
భూత్వా తెలం చక్రుః పురం మహత్ । తదా భాతిస్మ నగరం రాజసద్మ సమన్వి
తం॥ ౫౪॥ వజ్రవైడూర్యఖచితైః స్వర్ణ స్తంభై విరాజితం । వితానై శ్చిత్ర
సంయుక్తైః నానాలంకార సంయుతైః॥ ౫౫॥ సఫలైః కదళీ స్తంభైః తోరణై
శ్చ ప్రకాశితం । వేదికాభిః ప్రపాభిశ్చ తత్రతత్రసుశోభితం। ౫౬॥ మహేం
ద్రలోక సదృశం కుబేర నగరోపమం । తద్దృష్ట్వాలంకృతం సర్వం స్వవేశ్మ
చమహీపతిః॥ ౫౭॥ చంద్రశేఖర నామాసౌ తౌర్యత్రిక సమన్వితః । ఆహూ

దేవదాసునికొఅకునాకూతురై న శుభలక్షణములతోఁగూడిన దేవదత్తనిచ్చెద
నుసందియమువలదని వీరరుద్రమహారాజునకు బంగాళరాజు జాబు పంపెను -
అంతనావీరరుద్రమహారాజు తనభార్యనుగొడుకునుబిలుచుకొని నాలుగంగము
లుగలదండును వెంటఁబెట్టుకొని పురోహితులతోఁ గూడినవాఁడై మిక్కిలి
యుత్సాహముతోబంగాళరాజింటికిఁబోయెను-౫౧- ఈప్రకారముకొడుకుతో
వచ్చిన యా వీరరుద్రరాజును జూచి బంగాళరాజు సంతోషించి యాలింగన
ముచేసికొనెను - అంతట నాచంద్రశేఖరుఁడానందముతోఁ దనయింటిని బట్టణ
మునలంకరింపను సేవకులకాజ్ఞ చేసెను - సేవకులు త్వరపడినవారై గొప్పదైన
యాపట్టణమునలంకరించిరిఅప్పుడారాజునిల్లు నాపట్టణమునువజ్రములు వైడూ
ర్యములుచెక్కిన బంగారు కంబములచేతఁ బ్రకాశింపఁ జేయఁబడి చిత్రముల
తోఁగూడి యనేకశృంగారములుగలిగియున్న చందువలతోఁగూడినదై పండ్ల
గొలలతోనున్న యఁటిచెట్లచేతనుదోరములచేతను విలసిల్లుచున్నదై యక్క
డనక్కడఁదిన్నెలచేతను జలివింద్రలచేతను మనోహరమై యొప్పెను- ౫౬ -
ఇట్లలంకరింపఁబడి దేవేంద్రునిలోకముతోసమానముగాను గుబేరునింటితోస
రిగానున్న తనపట్టణమును నింటినాచంద్రశేఖరరాజుచూచి నృత్తగీతవాద్యము
లతోగూడినవాఁడై తల్లిదండ్రులు మొదలగువారితోఁగూడిన దేవదా సునిఁబిలి

తదా దేవదాసం మాతాపిత్రాదిసంయుతం॥ ౫౮॥ ఆహూతో దేవదాసస్తు
మాతాపితృ సమన్వితః । చతురంగ బలోపేతః తౌర్యత్రిక సమన్వితః॥ ౫౯॥
బంగాళ రాజస్య తదా కల్యాణ భవనోత్తమం । తౌర్యత్రికేణ సహితం పురో
హితయుతోయయౌ॥ ౬౦॥ తతః పురోహితో విప్రః ప్రాప్య కల్యాణ వేది
కాం । వధూవరౌ సమానీయ తత్రవేద్యాం న్యవేశయత్॥ ౬౧॥ తతఃస్వవి
ప్రైస్సహితః ప్రతిష్ఠాప్య హుతాశనం । జుహావ వేదమంత్రేణ వైవాహిక
విధానతః॥ ౬౨॥ తతో బంగాళ రాడ్విప్ర స్వకం న్యాం సమలంకృతాం।
ప్రదదౌ దేవదాసాయ మంత్రోదక పురస్సరం॥ ౬౩॥ తత్ర భేర్యాది వాద్యా
నాం తౌర్యత్రిక సమన్వితః । ధ్వనిః ప్రాదురభూదుచ్చైః సంవ్యాప్త భువన
త్రయః॥ ౬౪॥ దేవదుందుభయోనేదుః పుష్పవృష్టిశ్చ ఖాచ్చ్యుతా । ననృతు
శ్చాప్సరస్సంఘాః గంధర్వాశ్చ కలం జగుః॥ ౬౫॥ అస్తువంశ్చ తదా హృష్టాః
సూతమాగధవందినః। గౌరీకల్యాణమిత్యాదిగానంచక్రుః పురాంగనాః॥ ౬౬॥
తదా బంగాళ దేశేశః స్వపుత్ర్యై శ్రీధనం దదౌ । దాసీదాస జనాంశ్చైవ
గ్రామాణాంచ శతు శ్శతం॥ ౬౭॥ జామాత్రే దేవదాసాయ చంద్రశేఖర భూ

చెను- పిలువఁగానే యాదేవదాసుఁడు తల్లిదండ్రులతోను నాలుగంగములుగ
లదండుతోను బురోహితులతోను గూడినవాఁడై నృత్తగీతవాద్యములతో
నొప్పుచున్న యా బంగాళ రాజు యొక్క మంగళ యుక్తమైన యిం
టిని తౌర్యత్రికముతోఁ బ్రవేశించెను - ౬౦ - అంత విప్రోత్తముఁడైన
పురోహితుఁడు పెండ్లి యరుగు మీఁదికిఁ బోయి వధూవరులను బిలిచి యా
పెండ్లి యరుగు మీఁదఁ గూర్చుండఁ బెట్టెను - కూర్చుండఁబెట్టి యతఁడు
బ్రాహ్మణులతోఁ గూడినవాఁడై యగ్నిప్రతిష్ఠాపనచేసి వైదికమంత్రములతోఁ
బెండ్లిక్రమము ప్రకారము హోమముచేసెను అంతట విద్వాంసుఁడైన బంగా
ళరాజు సింగారింపఁబడిన తనకొమార్తెను దేవదాసునికొఱకు మంత్రోదకపూ
ర్వకముగా నిచ్చెను- ౬౩- అక్కడ నృత్తగీత వాద్యములతోఁ గూడినదై భేరి
మొదలగువాని ధ్వని మూఁడులోకములను వ్యాపించినదై గట్టిగ మ్రోసెను- దే
వతల నగారాలు శబ్దించెను పుష్పలవాన యాకసమువలననుండి కురిసెను- అ
ప్సరసల సమూహములాడెను గంధర్వులు మధురముగఁ బాడిరి- అప్పుడు సూతు
లు మాగధులు వందులు సంతోషించినవారై పొగడిరి- పట్టణమందలి స్త్రీలు
గౌరీకల్యాణము మొదలైన పాటలు పాడిరి - అప్పుడు బంగాళదేశపురాజు

మిపః । ముక్తాహారాన్ రత్నహారాన్ కిరీటం చాంగదే తథా॥ ౧౮ ॥ స్వర్ణసూత్రం చాంగుళీయం నానారత్న సమన్వితం । వస్త్రాణిచ మహార్హాణి ప్రదదౌ ప్రీతిసంయుతః॥ ౧౯ ॥ తథైవ వీరరుద్రంచ భార్యాబంధుసమన్వితం । సన్మాన్య బహుధారాజా సస్సైన్యం స పురోహితం॥ ౨౦॥ ప్రేషయామాస ముదితం ఆమోదనగరం ప్రతి । వీరరుద్రో మహీపాలః భార్యా పుత్రాదిసంయుతః॥ ౨౧ ॥ చతురంగబలోపేతః సదశ్వైః సమలంకృతం । దివ్యం రథమధిష్ఠాయ ప్రాపస్వనగరంముదా॥ ౨౨॥ తస్య పుత్రో దేవదాసోరమమాణస్స్వభార్యయా। వ్యరోచత మహాబాహుః రత్యేవ మకరధ్వజః ॥ ౨౩ ॥ శివపూజా పరశ్చైవ పురాణ శ్రవణోత్సుకః । శివధ్యాన పరోనిత్యం శివభక్తాన్న దానదః॥ ౨౪॥ వర్తతే శైవగోష్ఠ్యైవ వీరరుద్ర తనూభవః । అకల్పయ ల్లింగదీక్షాం దేవదాసః శివప్రియః॥ ౨౫॥ నిరీశ్వరాణాం సర్వేషాం నోరీ చక్రేమతం సుధీః । జఘన్యజానా మర్త్యానాం క్షత్రియాణా మనేకశః ॥ ౨౬ ॥ బోధయిత్వా వ్రతం శైవం వీరశైవాన్ సతాన్ సుధీః । కృత్వా ప్రకాశయామాస వీరమా

తనకూతుకొఱకు స్త్రీధనముగా సన్నూరు గ్రామములను దాసీదాసజనులను నిచ్చెను- మఱియునాచంద్రశేఖరుఁడు ప్రేమముతోఁగూడినవాఁడై యల్లుని కొఱకుముత్యాలదండలనురత్నాలసరములనుగిరీటమునుభుజకీర్తులనుబంగారు మొలత్రాటి ననేకరత్నములు చెక్కిన యుంగరమును శ్రేష్ఠములైన దోవతుల నిచ్చెను- ౧౯- అట్లెభార్యతోను బంధువులతోనుగూడిన యావీరరుద్రరాజు నునతనిసేనలతోడను బురోహితులతోడనుసన్మానించి సంతోషపఱిచి యతని పట్టణమును గూర్చిపంపెను- వీరరుద్రరాజును భార్య కొడుకు మొదలయినవారితోఁగూడుకొన్నవాఁడై నాలుగంగములుగలదండుతోఁ గూడుకొన్నవాఁడై మంచిగుఱ్ఱములచేతనొప్పుచున్నరథము నెక్కి సంతోషముతోఁదనపట్టణమున కుఁబోయెను- అతనికొడుకుదేవదాసుఁడుతనభార్యతోఁగ్రీడించుచురతితోఁగ్రీడించుమన్మధునివలె నొప్పియుండెను- ౨౩- మఱియు నతఁడు శివపూజయందాసక్తుఁడై పురాణములవినికియందుత్సాహముకలిగి యెల్లప్పుడు శివునిధ్యానముచేయుచు శివభక్తులకన్న దానముచేయుచు శైవగోష్ఠితోనేయుండెను- మఱియుశివునకిష్టుఁడైన యాదేవదాసుఁడు పెక్కండ్రకు లింగదీక్షనుజేయించెను- పండితుఁడైన యతఁడు నిరీశ్వరులుగానుండువారిమతము నొకదానినైన నంగీకరింపఁడాయెను- శూద్రులకును వైశ్యులకును బెక్కండ్రుక్షత్రియుల

హేశ్వరవ్రతం ॥ ౧౭ ॥ శివభక్తియుతాలోకే భస్మ రుద్రాక్షధారిణః । శై
వావిరేజరేనేన కారితా బహవోజనాః॥ ౧౮॥ ఏవం బహూనుపదిశ్య శైవ
వ్రతమనుత్తమం । జనాంశ్చ కారయిత్వా శైవాన్ దేవదాసశ్శివప్రియః॥ ౧౯॥
ఏవం ప్రవర్తమానస్య తస్య శంభో రనుగ్రహాత్ । ఏకోరామ ఇతిఖ్యాతః
ఆత్మజస్సమజాయత ॥ ౨౦ ॥ విరూపాక్షాభిధానంచ యస్యా భూల్లోక విశ్రు
తం । సబాలో వవృధే శ్రీమాన్ లాలితో దేవదత్తయా॥ ౨౧॥ స దేవదాసో
నుదినంమతం శైవం ప్రకాశయన్ । రామలింగేశ పూజాయాం అభూత్ సం
సక్తమానసః॥ ౨౨॥ తథాభూతం దేవదాసం బౌద్ధా దృష్ట్వా రుషాన్వితాః ।
మంత్రయామాసు రన్యోన్యం శైవమార్గ జిఘాంసయా ॥ ౨౩ ॥ మంత్ర
యిత్వా తతస్సర్వే కర్తవ్యస్యచ నిశ్చయం । కృత్వా సద్దేవదాసస్య రం
ధ్రాన్వేషణతత్పరాః ॥ ౨౪ ॥ ఏకదా రామలింగేశం పూజయిత్వా యథా
విధి । దేవదాసోనివవృతే గృహం గంతుం సముత్సుకః॥ ౨౫॥ తదాబౌద్ధా స్స
ర్వ ఏవ రుద్ధ్వా మార్గంతు తస్యవై । అబ్రువంస్తం దేవదాసం శివఃకోవాశ్వ
వర్తతే॥ ౨౬ ॥ శైవమేవ మతం శ్రేష్ఠ మితిలోకే త్వయాధునా । ప్రశస్యతేదే

కు నతఁడు శైవ వ్రతమునుబోధించి వారినందఱును శైవులఁగాఁజేసి వీరమా
హేశ్వరవ్రతమును వెలయించెను - ౧౭ - అతనిచేత శైవులుగాఁజేయఁబడిన
వారుపెక్కండ్రుశివభక్తిగలవారై విభూతిని రుద్రాక్షలనుధరించి ప్రకాశించి
రి- శివునకుఁబ్రియుఁడైన యాదేవదాసుఁడీప్రకార మనేకులకు శైవవ్రతమును
పదేశించుచు వారినందఱను శైవులనుగాఁజేసెను - ఈ ప్రకారము ప్రవర్తించు
చున్నయతనికిశివునియనుగ్రహమువలనరామనియొకకొడుకుపుట్టెను - ఆకొడుకు
నకు విరూపాక్షుఁడనుపేరు లోకమునఁ బ్రసిద్ధముగా నుండును - అతఁడు తల్లి
యైన దేవదత్తచేత బుజ్జగింపఁబడుచుఁ బెరిగెను - ౨౦ - ఆదేవదాసుఁడు నిత్య
ము శైవమతమును వెలయించుచు రామలింగేశ్వర పూజయందాసక్తుఁడై
యుండెను- అట్లున్న దేవదాసునిబౌద్ధులుచూచికోపముతోఁగూడినవారై శై
వమతమునాశముచేయనిచ్చచేత నందఱునొకటిగాఁగూడి యాలోచించిరి - ఆ
లోచించిచేయఁదగినదానినిశ్చయించుకొని దేవదాసునిసందుకట్టు వెదకుటయం
దాసక్తులైరి - ఒకానొకప్పుడు దేవదాసుఁడు రామలింగేశ్వరపూజచేసి యిం
టికిఁబోనిచ్చగలవాఁడై మరలెను- ౨౫- అప్పుడుబౌద్ధులందఱునతనిత్రోవనడ్డ
గించియతనితోనిట్లనిరి శివుఁడెవఁడెక్కడనున్నాఁడు - ఓదేవదాసుఁడా నీవి

వదాన సశివః క్వనువర్తతే॥ ౮౭॥ యస్య మంత్రశ్చ పూజాచ దీక్షాచైవత్వయాధునా । సన్న్యస్యతే దేవదాస సశివః క్వనువర్తతే ॥ ౮౮ ॥ ఇత్యాకర్ణ్యవచ స్తేషాం దేవదాస స్తదాబ్రవీత్ । సశివః సర్వగోనిత్యః విభురాత్మా పరాత్పరః॥ ౮౯॥ ఇతితస్య వచశ్శ్రుత్వా బౌద్ధావచనమబ్రువన్ । సశివఃపరమాత్మాచ సర్వగశ్చేత్పరాత్పరః ॥ ౯౦ ॥ పిపీలికాం తర్వతీంసన్ బ్రవీత్వేవంవచోద్యనః । సర్వగోహం మనంతోహం శివోహం పరమేశ్వరః॥ ౯౧॥ ఇత్యుక్త్వావచనం యాంతీం బౌద్ధా స్తత్ర పిపీలికాం । దర్శయామాసు రేకాంతేదేవదాసాయసాదరం ॥ ౯౨ ॥ దేవదాసో వచ స్తేషాం శ్రుత్వాలోక్య పిపీలికాం । శివసంప్రార్థయామాస భక్తశంకరమీశ్వరం ॥ ౯౩ ॥ శివశంభో దయాసింధో యదిత్వంసర్వగోహ్యసి । బౌద్ధోక్తవాక్యరీత్యాత్వం బ్రూహ్యద్యవచనంవిభో॥ ౯౪॥ పిపీలికాం తర్వతీంసన్ భక్తాభీష్టప్రదాయక । ఇతిసంప్రార్థిత స్తేన భగవాన్ పరమేశ్వరః॥ ౯౫॥ పిపీలికాంతర్వతీంసన్ వాచమూచేమహాద్భుతాం । లోకాశ్శృణుత మే వాక్యం యూయం భక్తిసమన్వితాః॥

ప్పుడు లోకమందు శైవమతమే శ్రేష్ఠమని నుతించుచున్నావు ఆశివుఁడెక్కడనున్నాఁడు ఓదేవదాసుఁడా నీవే శివునిపూజను మంత్రమును దీక్షనుసన్న్యసించుచుందువో యాశివుఁడెక్కడనున్నాఁడు - అనివారనుగఁగా నామాట దేవదాసుఁడువినియు త్తరముచెప్పుచున్నాఁడు - ఆశివుఁడుసర్వత్రయున్నాఁడునిత్యుడువిభుడుపరముకంటెఁ బరుఁడు- అనియాదేవదాసుఁడుచెప్పినమాటలవినిబౌద్ధులిట్లనిరి - ఆశివుఁడుపరమాత్మయు నంతటనుండువాఁడునై నపక్షమునఁ జీమలోపలనుండి యిప్పుడుమాతోనే నంతటనుండువాఁడను బరమేశ్వరుడననియిట్లుమాటలాడవలయును - అనిచెప్పిబౌద్ధులక్కడఁబోవుచున్నచీమను దేవదాసునికొఱకుఁజూపిరి- ౯౨- దేవదాసుఁడు వారిమాటవిని చీమనుజూచి భక్తులకు శుభమునుజేయునట్టి సర్వశక్తిసంపన్నుఁడైన శివునిఁబ్రార్థించెను - ఓశివుఁడామంగళాస్పదుఁడా దయాసముద్రుఁడా నీవు సర్వగుఁడవై తివా యిప్పుడు బౌద్ధులడిగినరీతిని చీమలోపలనుండిమాటలాడవలయును- అనియిట్లతనిచేతఁ బ్రార్థింపఁబడి పరమేశ్వరుఁడైన యాసాంబశివుఁడు చీమలోనుండి యాశ్చర్యకరమైన మాటచెప్పెను - ఓజనులారా మీరుభక్తితో నామాటవినుఁడు-నేనెప్రత్యక్ష శివుఁడనుసర్వమును బొందియుండు వాఁడను పరముకంటెఁబరుఁడను పరమాత్మను లోకములఁ జేయువాఁడను సర్వరూపములు గలవాఁడను సం

౯౬ ॥ అహమేవ శివస్సాక్షాత్ సర్వగోహం పరాత్పరః । పరమాత్మాజగత్క
ర్తా సర్వరూపీ నసంశయః॥ ౯౭॥ ఇత్యుక్తం భగవద్వాక్యం బౌద్ధాస్సర్వేనిశ
మ్యతే । అబ్రువన్ దేవదాసంతం సమాలోచ్య పరస్పరం॥ ౯౮॥ దేవ ? స
మహాబుద్ధే శృణుష్వవచనం తునః । తవమంత్ర ప్రభావేనా వదదిత్థం పిపీలికా॥
౯౯ ॥ రామలింగేశ్వర శ్చైవం బ్రూయాద్య దివచ స్తదా । శైవాభూత్వా
వయంస ర్వేతవశిష్యాభ వేమవై ॥ ౧౦౦॥ ఇతిబౌద్ధ వచశ్శ్రుత్వా రామలింగేశ
సన్నిధిం । సంప్రాప్యబౌద్ధై స్తైస్సార్ధం ప్రార్థయామాసతం శివం॥ ౧౦౧॥
రామలింగేశచిద్రూప వేదవేదాంత సంస్తుత । ప్రకటీకురు బౌద్ధానాం సర్వగ
త్వంశివాద్యతే॥ ౧౦౨॥ పిపీలికాం తర్వర్తీ సన్ యథా వచనమబ్రవీః । తథా
బ్రూహ్యద్య విశ్వాత్మన్ నమస్తేస్తు సదాశివ॥ ౧౦౩॥ ఇతి సంప్రార్థిత స్తేన
రామలింగేశ్వరోహరః । సింహవద్విసదన్ వాక్యం ప్రోవాచ మధురాక్షరం ॥
౧౦౪॥ బౌద్ధాశ్శృణుత మేవాక్యం యూయం మద్భక్తిసంయుతాః । అహమే

దేహమువలదు- ఇట్లుచెప్పఁబడినయాశివునిమాటనువిని యాబౌద్ధులందఱునొక
రితోనొకరాలోచించుకొని దేవదాసునితోనిట్లనిరి- ౯౮- ఓమిక్కిలిబుద్ధిశాలి
యయిన దేవదాసుఁడా నీమంత్రమహిమచేతఁ జీమఁలిట్లు మాటలాడెను- రా
మలింగేశ్వరుఁడు నీప్రకారము మాటలాడిన పక్షమున మేమందఱము శైవుల
మై నీకుశిష్యులమయ్యెదము- ౧౦౦- ఇట్లా బౌద్ధులు చెప్పినమాటవిని యాబౌ
ద్ధులతోఁగూడ రామలింగస్వామి సన్నిధానమునకుఁబోయి యాస్వామినిఁబ్రా
ర్థించెను - ఓరామలింగేశ్వరుఁడా జ్ఞానస్వరూపుఁడా వేదములయందు వేదాం
తములయందు స్తోత్రముచేయఁబడినవాఁడా యిప్పుడు నీవు సర్వమునందుండు
వాఁడౌటను బౌద్ధులకుఁ బ్రకటింపుము - ఓ ప్రపంచస్వరూపుఁడా చీమలోపల
నుండి యెట్లుమాటలాడితివో అట్లిప్పుడును మాటలాడవలయును ఓసదాశివు
డానీకుమ్రొక్కుఁగాత అనియిట్లాతనిచేతఁ బ్రార్థింపఁబడినవాఁడై యారా
మలింగేశ్వరుఁడు సింహమువలెగర్జించుచు సొగసైనయక్షరములుగలమాట
నుబలికెను- ౧౦౪- ఓబౌద్ధులారామీరందరు నాయందుభక్తితోఁగూడినవారై నా
మాటవినుండు నేనేయుపరోక్షశివుఁడను సర్వమున నుండువాఁడను బరముకంటె
బరుండను సర్వవ్యాపకుఁడను మోక్షమునిచ్చువాఁడను జ్ఞానమువిజ్ఞానముస్వ
రూపముగాఁగలవాఁడను పరమాత్మను జగత్తును జేయువాఁడను సర్వస్వరూ
పుఁడనుమీరీవిషయమునసంశయింపఁబనిలేదు- అనియిట్లా రామలింగేశ్వరుఁ

వశివస్సాక్షాత్ సర్వగోహం పరాత్పరః ॥ ౧౦౫ ॥ సర్వవ్యాపీ మోక్షదాతా
జ్ఞానవిజ్ఞానవిగ్రహః । పరమాత్మా జగత్కర్తా సర్వరూపీ నసంశయః॥ ౧౦౬॥
ఇత్యుక్తం వాక్యమాకర్ణ్య రామలింగేశ్వరేణ తే । బౌద్ధాశ్శిష్యా స్సంబభూ
వుః దేవదాసస్యవై తదా ॥ ౧౦౭ ॥ తతోసౌ దేవదాసస్తు తత్రత్యానాం య
థావిధి । శివదీక్షాంచకారాశు బౌద్ధానాంనమతాంతదా॥ ౧౦౮॥ తతోసౌ దేవ
దాసస్తు బంధుపోషణ తత్పరః అన్నదానరతో నిత్యం అవస త్తత్రపట్టణే ॥
౧౦౯॥ ఏకదా దేవదాసంతం బ్రాహ్మణాః కోటి సంఖ్యకాః । అన్నం దేహీత్య
యాచంత ఘృతభక్ష్యాది సంయుతం॥ ౧౧౦॥ తదాస దేవదాసస్తు వైశ్యశ్రే
ష్ఠస్య మందిరం । గంగాధరస్య సంప్రాప్య కథయామాసతం ప్రతి॥ ౧౧౧॥ వి
ప్రాగమనమన్నార్థం ద్రవ్యాభావం చవేశ్మని । తత స్తం తండులాదీని దాత
వ్యాసీత్యువాచసః॥ ౧౧౨॥ తదావైశ్య వరః క్రుద్ధః ఉచ్చైవాచం మహాస్వనః।
త్వం ద్వాదశాబ్ద ప్రభృతినమేకమపి దత్తవాన్ ॥ ౧౧౩ ॥ ద్రవ్యం తస్మాత్ దే
వదాస గచ్ఛగచ్ఛయథాగతం । తండులాదికసామగ్రీ నాస్తినాస్తిగృహేమమ॥
౧౧౪॥ ఇతిశ్రుత్వా వచస్తస్య భార్యా మాగత్యసోబ్రవీత్ । కిం వా కుర్యాం
క్వగచ్ఛేయం బ్రాహ్మణావై బుభుక్షితాః । ౧౧౫ ॥ తండులాది సమస్తంచ నేతి

నుచెప్పినమాటనువినియాబౌద్ధులప్పుడు దేవదాసునకు శిష్యులైరి- అంతనాదే
వదాసుఁ డక్కడనున్నట్టియు దనకు మ్రొక్కుచున్నట్టి యాబౌద్ధులకుఁ ద్వరిత
ముగావిధిప్రకారము శైవదీక్షను జేసెను - పిమ్మట నాదేవదాసుఁడు చుట్టము
లఁగాపాడుటయందునన్నదానముచేయుటయందు నాసక్తుఁడై యాపట్టణము
ననుండెను - ఒకానొకప్పుడా దేవదాసునిఁ గోటిబ్రాహ్మణులు నేతితోను బిండి
వంటలతోను గూడినయన్నమును బెట్టుమని యాచించిరి- ౧౧౦- అప్పుడా దేవ
దాసుఁడు పెద్దసెట్టియైన గంగాధరసెట్టి యింటికిఁ బోయి యతనితో నప్పుడు
బ్రాహ్మణు లన్నముకొఱకు వచ్చుటను దనయింట ద్రవ్యములేమినిఁ జెప్పి యత
నినిబియ్యముమొదలగునవి యీవలయుననియడిగెను - అప్పుడా పెద్దసెట్టి కో
పించుకొని గట్టిగానొకమాటచెప్పెను నీవుపండ్రెండేండ్లు మొదలుకొని నాకేవ
స్తువునిచ్చినవాఁడవుకావు కాబట్టియో దేవదాసుఁడా వచ్చినత్రోవనుబొమ్ము బి
య్యము మొదలయిన సామగ్రి నాయింటలేదు - అనియిట్లతఁడుచెప్పిన మా
టవిని యాదేవదాసుఁడు తనయింటికివచ్చి తనభార్యతోనిట్లని చెప్పుచున్నాఁ
డు బ్రాహ్మణు లాకలిగొనియున్నారు ఏమిచేయుదు నెక్కడబోదును- ౧౧౫-

వైశ్య వరోఽబ్రవీత్ । ఇతిశ్రుత్వా వచస్తస్య దేవదత్తావదత్పతిం॥ ౧౧౬॥ ఏకోరామ ఇతిఖ్యాతః పుత్రోనౌ వర్తతేఖలు । సశంఖచక్ర పద్మాది రేఖాంకిత కరోమహాన్ ॥ ౧౧౭ ॥ నిదధాతున వల్మీకే ఈప్సితార్థాయతం కరం । దద్యాద్దేవన సందేహః కంకణం భగవాన్హరః॥ ౧౧౮॥ ఇత్యుక్తో భార్యయా శీఘ్రం పుత్రమాహూయ సాదరం । ప్రోవాచ దేవదాసస్తు విరూపాక్షం మహామతే॥ ౧౧౯॥ నిధేహితే కరం వత్స వల్మీకే పరమేశ్వరః । ప్రదద్యాత్కంకణం దేవః శివస్తుభ్యం నసంశయః ॥ ౧౨౦ ॥ ఇత్యుక్తో జనకేనాథ విరూపాక్షస్స్వరాన్వితః । స్వకరం నిదధాతిస్మ వల్మీకే తావ్యశంయదా॥ ౧౨౧॥ తదాశివస్సభగవాన్వలయీ కృతసర్పరాట్ । కంకణం ప్రదదౌతస్మై అమూల్యమతులం విభుః॥ ౧౨౨॥ తద్గృహీత్వా స్వపిత్రేసదత్తవాన్ పరయాముదా । ఆదాయ దేవదాసస్తత్ వైశ్యహస్తే నిధాయచ॥ ౧౨౩॥ జగ్రాహ సకలాస్తస్మాత్ సామగ్రీ స్తండులాదికాః । గంగాధరాత్ దేవదాసః ప్రాపయామాసతాగృహం॥ ౧౨౪॥ భార్యాదృష్ట్వాథతాస్సర్వాః సామగ్రీ స్తండులాదికాః । పాకం

పెద్దసెట్టి తాపునకుఁ బోయినందునకు నతఁడు బియ్యము మొదలగునవి యన్నియు లేదనెను అనియా దేవదాసుఁడు చెప్పఁగా నామాటవిని యతని భార్యయైన దేవదత్త యతనితో నిట్లనెను - మనకు రాముఁడను కొడుకున్నాఁడుగదా అతఁడు శంఖముచక్రము పద్మము మొదలగు రేఖలుగల హస్తముతోఁ గూడినవాఁడు దొడ్డవాఁడు అతఁడు కోరికను బొందుటకుఁ బుట్టయందుఁ జేతినుంచుగాత అట్లు చేసినపక్షమున భగవంతుఁడైన సాంబమూర్తి కంకణమునిచ్చును సందియములేదు - అని భార్యచేతఁ జెప్పఁబడినవాఁడై దేవదాసుఁడు త్వరగాఁ బుత్రునిఁ బిలిచి ప్రీతితో నిట్లనెను ఓ మిక్కిలిబుద్ధిశాలియైన విరూపాక్షుఁడా నీ చేతినిబుట్టయందుంచుము పరమేశ్వరుఁడైన సాంబశివుఁడు నీకొకకంకణము నిచ్చును సందేహములేదు - ఇట్లు తండ్రిచేతఁ జెప్పఁబడి యావిరూపాక్షుఁడట్టితనహస్తమును బుట్టలోనుంచఁగానే సర్పములను గడియములుగా ధరించియున్న యాభగవంతుఁడైన శివుఁడు వెలనిర్ణయింపఁగూడనియట్టియు సరిలేనిదైన కంకణము నతనికొసంగెను ౧౨౨ దానిఁదీసికొని యతఁడు మిక్కిలిసంతోషముతోఁ దనతండ్రికొసంగెను దేవదాసుఁడు దానిఁదీసికొనిపోయి సెట్టిచేతనుంచి యతని తాపున బియ్యము మొదలైన సమస్తసామగ్రియుఁ దీసికొనెను - అంత సామగ్రులనన్నిటి నిలుచేర్చెను అప్పుడతనిభార్య బియ్యము

చకార విధివత్ సా బ్రాహ్మణ కృతేముదా ॥ ౧౨౫ ॥ దేవదాస స్తథాహూయ బ్రాహ్మణాన్ కోటిసంఖ్యకాన్ । అన్నం దదౌ స విధివత్ తేభ్యో భక్ష్యాజ్యసంయుతం॥ ౧౨౬॥ తేతృప్తా బ్రాహ్మణాస్సర్వే భక్ష్యభోజ్యాజ్యపాయసైః । చతుర్భద్రతరోభూయా ఇతిచక్రుర్మహాశిషం॥ ౧౨౭॥ తస్యైవం వర్తమానస్య దేవదాసస్య కంకణం । హర్తుకామో వైశ్య వరః చింతయామాస మానసే॥ ౧౨౮॥ తదా తత్కంకణం సర్పః భూత్వా తస్య నికేతనే । మహాధ్వనించకారాశు తం శ్రుత్వా భయమోహితః॥ ౧౨౯॥ వైశ్యః ప్రాప్య తదాగేహం దేవదాసస్య సత్వరం । ఉవాచతం దేవదాస త్వద్దత్తం కంకణం గృహే॥ ౧౩౦ ॥ సర్పోభూత్వా మదీయేతు ప్రగర్జతి ముహుర్ముహుః । తస్మాద్గృహీత్వా శీఘ్రం తత్ ఆనయ స్వస్వమందిరం॥ ౧౩౧॥ యదా తు హస్తగం ద్రవ్యసంజాతం తేభవిష్యతి । తదాప్రదేయం మేద్రవ్యమిత్యుక్త్వా స గృహం యయౌ॥ ౧౩౨॥ దేవదాస స్తతో వేశ్మ వైశ్యశ్య ప్రాప్య సత్వరం । ఆదాయ కంకణం శైవం స్వగృహం ప్రయయౌ పునః॥ ౧౩౩॥ సతతః ప్రకటీకర్తుం దే

మొదలయిన యీసామగ్రులనన్నిటినిజూచి సంతోషముతో నాసామగ్రులను బ్రాహ్మణులకొఱకుయథావిధిగా వంటచేసెను-అంతనా దేవదాసుఁడా కోటిబ్రాహ్మణులను బిలిచి వారికొఱకు భక్ష్యములతోను నేతితోనుగూడిన యన్నము నిచ్చెను - ౧౨౬ - ఆబ్రాహ్మణులు భక్ష్యములచేత నన్నముచేతను నేతిచేతను బరమాన్నముచేతను దృప్తినొందినవారై యతని కొఱకు జతుర్భద్రతరుఁడ వగుమని యాశీర్వచనము చేసిరి - ఇట్లుండిన యీదేవదాసుని కంకణము నపహరింపఁగోరి యాపెద్దసెట్టి తనమనస్సున నాలోచించెను - ౧౨౮ - అప్పుడా కంకణముసర్పమై యతనింటబుసకొట్టనారంభించెను ఆధ్వనినివిని యావైశ్యుఁడుభయముచేత భ్రమపడి త్వరితముగా దేవదాసునింటికివచ్చి యీదేవదాసునితోనిట్లనెను- ఓ దేవదాసుఁడా నీవిచ్చినకంకణముమాయింటసర్పమైపలుమాఱుబుసపెట్టుచున్నది - కాఁబట్టి దానిఁద్వరితముగా మీయింటికిఁదెచ్చుకొమ్ము- ౧౩౧- నీకెప్పుడుధనముచేతికివచ్చునో యప్పుడునాద్రవ్యమునీవిచ్చును అనిచెప్పియతడింటికిఁబోయెనుఅంత దేవదాసుఁడుత్వరగావైశ్యునింటికిఁబోయిఁ శివుఁడిచ్చిన కంకణమునెత్తికొని తిరిగి తనయింటికి వచ్చెను తరువాత నాదేవదాసుఁడు తననేర్పును బ్రసిద్ధిఁబొందింపను వెలలేకయు సదృశమై మిక్కిలి సొగసుగా నుండునట్టి యొకవస్త్రమును నేసెను - మిక్కిలి సొగసైనట్టియు జిత్రమై

వదాసస్స్వకౌశలం । అనర్ఘం చిత్రమతులం వయతిస్మాంబరం శుభం॥ ౧౩౪॥ తద్దివ్యమంబరం చిత్రంరాజ్ఞే దేశింగవల్లభే । విక్రేతుం స్థాపయామాసః దేవదాస స్తపోధనాః॥ ౧౩౫॥ షష్ఠ్యుత్తరై స్తథా హ స్తైః త్రిశతై రున్నతం చతత్ హ స్తై ర్ద్వాదశభి ర్వస్త్రమాయామం సు మనోహరం ॥ ౧౩౬ ॥ దృష్ట్వా హి వణిజస్స ర్వే తస్య వస్త్రస్య భూసురాః । క్రయం ననిర్ణేయ ద్విపిరో గ్యత్వా త్వరమైశితుః॥ ౧౩౭॥ ప్రాదర్శయ ద్వైశ్యవరః కశ్చిత్ త్రిస్రోంగుళీ ముద్రా । లోకత్రయం సువస్త్రస్య మూల్యమితి వ్యశయాత్ యదా॥ ౧౩౮॥ విష్ణుచక్రం తదాగత్య జ్వలత్కాలానలోపమం । తస్య వైశ్యవరస్యాశు తచ్ఛిచ్ఛేదాం గుళిత్రయం॥ ౧౩౯॥ ఏతద్వస్త్రం శివేనైవ ధార్యం నాన్యేనభూతలే । తస్యా నఘ్యత్వమాలక్ష్య ప్రోచుస్స ర్వే వణిగ్వరాః ॥ ౧౪౦ ॥ ఇతితే షాంవచశ్శ్రుత్వా దేవదాస స్తతస్సుధీః । ఐచ్ఛచ్ఛివార్పణం కర్తుం తద్వస్త్రమతికోమలం ॥ ౧౪౧ ॥ సదేవద సోమ్యదులం మనోహరం స్నిగ్ధం విశాలంతదనఘ్యమంబరం । శ్రీశైలనాథాయమహాధ్వజాయ సమర్పయామాసశివాయభ క్తితః ॥ ౧౪౨ ॥ తతశ్శ్రీశైలనాథస్తుతేన వస్త్రేణతోషితః । దత్వాతులాం సంపదం సదేవదాసాయసాదరం ॥ ౧౪౩ ॥ ప్రోవాచ భగవాన్

నయావస్త్రము నా దేవదాసుఁడు దేశింగ వల్లభుఁడను రాజునొద్ద విక్రయింపనుంచునో ఋషులారా ఆదోవతి మున్నూటయిరువదిమూర నిడివియుఁ బండ్రెండుమూరల వెడలుపునుగలది- వ ర్తకులందఱుదానిఁజూచి యదిపరమేశ్వరునకుఁ దగినదిగనుక దానికి వెలనునిర్ణయింపరైరి- ఒకానొక వైశ్యుఁడావస్త్రమునకుమూఁడులోకములుక్రయముగానుండునన్న యభిప్రాయమువలనమూఁడు వేళ్లనగపఱిచెను - అప్పుడుమండుచున్న కాలాగ్నివంటి కాంతిగల విష్ణుచక్రమువచ్చి యావైశ్యశ్రేష్ఠుని యా మూఁడువ్రేళ్లనుసరికెను - ౧౩౯ - ఆవస్త్రమునకు వెల నిర్ణయింపఁగూడకుండుటనుజూచి వ ర్తకులంద ఱీవస్త్రము శివుఁడు ధరింపఁ దగినదేగాని మఱియొకఁడు ధరింపఁ దగినదిగాదనిరి - ఇట్లు వారందరు చెప్పినమాటవిని బుద్ధిశాలియయిన యాదేవదాసుఁడు మిక్కిలి కోమలమైన యావస్త్రమును శివున కర్పణము చేయఁగోరెను - ౧౪౧ - ఆ దేవదాసుఁడు మృదువైనట్టియుసొగసైనట్టియు నాజూకైనట్టియువిశాలమైనట్టియు వెలలేనియట్టి యావస్త్రమును శ్రీశైలక్షేత్రమున కధిపతియైన శివునికొఱకు ధ్వజపటముగా భ క్తితోసమర్పించెను - అంత నాశ్రీశైలేశ్వరుఁ డావస్త్రముచేతసం

నీశః ప్రణతంతం పురస్థితం । దేహ్యన్నం మమభక్తేభ్యః యథేచ్ఛం దేవదాసక ॥ ౧౪౪ ॥ స్థాపయిత్వా శైవమతం లోకే సర్వమతోత్తమం । కైలాసం త్వం సమాగచ్ఛ మమలోకమనుత్తమం॥ ౧౪౫॥ ఇత్యుక్త్వాం తదన్తర్ధా శ్రీమాన్ భగవాన్ పార్వతీపతిః । దేవదాస స్తతశ్శ్రీమాన్ గృహమాగత్య సత్వరం॥ ౧౪౬॥ వైశ్యాయ ప్రదదౌద్రవ్యం సర్వం దాతవ్యమేవయత్ । అన్నంముదాప్రతిదినం శైవేభ్యఃప్రదదౌభృశం॥౧౪౭॥ అన్వృణస్సన్ మహాయోగీవస్త్రదానమనుత్తమం । యజ్ఞోపవీతదానంచ శైవేభ్యఃసచకారహ॥ ౧౪౮॥ ప్రకాశయామాస సలోకే శైవం మతమనుత్తమం । శైవమంత్రం శైవదీక్షాం శైవపూజాం తథైవచ॥ ౧౪౯॥ ఏవం లోకం శైవభూతం దృష్ట్వాబౌద్ధగురుస్తదా । దేశింగవల్లభం శిష్యం ప్రాపభూపాలశేఖరం॥ ౧౫౦॥ దేశింగవల్లభశ్శ్రీమాన్ స్వగురుంగృహమాగతం । దృష్ట్వా సంపూజ్యవిధివత్ పప్రచ్ఛకుశలంగురోః॥ ౧౫౧॥ తతోబౌద్ధగురుస్స్వస్య కుశలం వినివేద్యసః । రాజానం పరిపప్రచ్ఛ కుశలం ప్రీతిపూర్వకం॥ ౧౫౨॥ తతోరాజాస్వకుశలం గురవే విని

తోషపఱుపఁబడినవాఁడై ప్రీతితో నా దేవదాసునికొఱకు సరిలేనిసంపదనిచ్చి నమస్కరించి యెదుటనున్న యా దేవదాసునిట్లనెను- ఓ దేవదాసుఁడా నా భక్తులకుయథేచ్ఛముగా నన్నదానముచేయుము - లోకమున సమస్తమతములలో నెక్కుడైన శైవమతమును నిలుకడపఱిచి నీవు సర్వోత్తమమైన కైలాసము నకురమ్ము - ౧౪౫ - ఇట్లుచెప్పి భగవంతుఁడైన పార్వతీపతి యంతర్ధానము నొందెను - అంత శ్రీమంతుఁడైన దేవదాసుఁడు త్వరితముగా నింటికివచ్చి వైశ్యునికొఱకీవలసిన ధనమంతయునిచ్చెను- నిత్యము శైవులకొఱకు సంతోషముతో నన్న దానముచేయుచుండెను - పిమ్మట నా యోగసంపన్నుఁడైన దేవదాసుఁడు ఋణములఁ దీర్చికొన్నవాఁడై శైవులకొఱకుత్తమమైన యన్న దానమును యజ్ఞోపవీతదానమును జేసెను - లోకమునను త్తమమైన శైవమతమును శైవపూజను శైవమంత్రమును శైవదీక్షను బ్రకాశింపఁజేసెను - ఈ ప్రకారము లోకమంతయు శైవమయమవ్వుటనుజూచి యప్పుడు బౌద్ధగురువు తనకుశిష్యుఁడై నట్టియు రాజశ్రేష్ఠుఁడైన దేశింగవల్లభుని తావునకువచ్చెను - ౧౫౦- అప్పుడు శ్రీమంతుఁడైన దేశింగవల్లభుఁడు తమయింటికివచ్చిన తమగురువునుజూచి శాస్త్రరీతిగాఁ బూజచేసి యాయన క్షేమమునడిగెను - అంత నా బౌద్ధగురువు తనకుశలమును రాజునకుఁజెప్పి ప్రీతితో నతని క్షేమమునడి

వేద్యచ । అబ్రవీత్తం మహాప్రజ్ఞం మధురంవచనంతదా॥ ౧౫౩॥ అహంబౌద్ధ గురోర్బౌద్ధః పత్నీశైవీమమప్రియా । తాంగత్వాబోధయాశుత్వంబౌద్ధాచార మనుత్తమం॥ ౧౫౪॥ తథేత్యుక్త్వా బౌద్ధగురుః తాంరాజ మహిషీంతదా । ప్రాప్యాసౌబోధయామాస బౌద్ధాచారమనుత్తమం ॥ ౧౫౫ ॥ సంగమాంబా రాజపత్నీబౌద్ధాచారంనిశమ్యతం । తదాబౌద్ధగురుంప్రోచే సాపహాసంశుచిస్మితా॥ ౧౫౬॥ అహోహాస్మద్గురుణా దేవదాసేనతుమహాత్మనా । బౌద్ధాః ఖలు జితాఃపూర్వం రామలింగేశ సన్నిధౌ ॥ ౧౫౭॥ తదైవ బౌద్ధాస్సర్వేపి శైవా భూతా ఇతిధ్వనిః । నగతఃకిం బౌద్ధగురో తవకర్ణే మహామనసా॥ ౧౫౮॥ తదాసీంమహదాశ్చర్య మభూత్ బౌద్ధగురోశ్శృణు । రామలింగేశ్వరస్సాక్షాత్ ప్రోవాచమధురంవచః ॥ ౧౫౯ ॥ శృణ్వత్సు బౌద్ధబృందేషు శివోహం సర్వగోమహా । పరమాత్మాముక్తిదాతా జ్ఞానరూపీతి చాసకృత్ ॥ ౧౬౦ ॥ ఇత్యద్భుతంమహావాక్యం శివస్యానందరూపిణః । నగతంకింబౌద్ధగురోతవశ్రోత్రపథంభువి ॥ ౧౬౧ ॥ ఇత్యుక్తంరాజపత్న్యాస శ్రుత్వాబౌద్ధగురుర్వచః ।

గెను - అంతరాజుతనకుశలమును గురువుకొఱకుఁదెలిపి మిక్కిలితెలిసిన యా గురువుతో నప్పుడు మధురమైనమాట యొకటిచెప్పెను - ఓబౌద్ధగురుఁడా నే నబౌద్ధుఁడను నాప్రియభార్య శైవురాలు నీవు త్వరితముగాఁబోయి యాపె కుత్తమమైన యీబౌద్ధాచారము నుపదేశింపుము - అనిరాజుచెప్పఁగానాబౌద్ధగురువట్లెకానిమ్మని యతనిభార్య దగ్గిరకిఁబోయి యాపెకాబౌద్ధాచారమును బోధించెను - ౧౫౫ - అప్పుడా రాజుభార్యయైన సంగమ్మ యతఁడు చెప్పిన బౌద్ధాచారమునువిని తెల్లనిచిరునగవుగలదై పరిహాసముతోఁగూడనాబౌద్ధగురువుతోనిట్లనెను ఓహోహోపూర్వము మాగురువైన దేవదాసుఁడు రామలింగస్వామిసన్నిధానమందు బౌద్ధులనుజయించెనుగదా- అప్పుడే బౌద్ధులందఱు శైవులైరనిప్రసిద్ధి ఈప్రసిద్ధి నీచెవునఁబడలేదా యేమి - అప్పుడు మిక్కిలివింతకలిగనుచెప్పెదనువినుమో బౌద్ధగురువా రామలింగేశ్వరుఁడు తానై బౌద్ధులందఱు వినుచుండఁగా నేను పరమాత్మను సర్వమును బొందియుండు శివుడనుముక్తినిచ్చువాడఁనుజ్ఞానస్వరూపుఁడననియిట్లుపలుమాఱుమధురముగమాటలాడెను- ౧౬౦ - ఈప్రకార మానందరూపుఁడైన శివుఁడుచెప్పినమాట నీచెవియందుఁబడలేదా యేమి బౌద్ధగురూ- అని యారాజుభార్యచెప్పఁగా నామాటవినియా బౌద్ధగురువా సమాచారమంతయు నారాజుదగ్గిరకిఁబోయి యతనికిఁదెలిపెను-

రాజ్ఞస్సమీపమాగత్యసర్వంతస్మైన్యవేదయత్ ॥ ౧౬౨॥ తతస్సరాజాగురుణా సాకందేశింగవల్లభః । ఆలోచ్యభార్యా మానీయ్య ప్రోవాచ మధురంవచః ॥ ౧౬౩ ॥ త్వద్గురోర్మద్గురోశ్చాపి పరీక్షాక్రియతేమయా । సర్వజ్ఞత్వే ప్రియేపత్ని యదిజేతా గురుస్తవ ॥ ౧౬౪ ॥ తదానీం మద్గురుశ్శైవో భవిష్యతినసంశయః । యదిజేతా మమగురుః బౌద్ధోభవతుతేగురుః॥ ౧౬౫॥ ఇతి రాజ్ఞోవచశ్శ్రుత్వా సర్వలోకసుసంమతం । తథేత్యంగీచకారాసౌ సారాజమహిషీతదా ॥ ౧౬౬ ॥ తతోరాజా దేవదాసం అహూయ సమహామతిం । సంమాన్యవిధివద్భక్త్యా వాచమూచే చతంప్రతి॥ ౧౬౭॥ అయంబౌద్ధగురుర్విద్వాన్ ఆగతోస్తిమమాంతికం । త్వంతుశైవగురుఃప్రాజ్ఞఃఆహూతోసిమయా తతః॥ ౧౬౮॥ త్వం గురుర్మమభార్యాయాః మమబౌద్ధగురుర్గురుః। సర్వజ్ఞత్వేపియువయోః పరీక్షాక్రియతేమయా॥ ౧౬౯॥ త్వం వైతత్ర పరీక్షాయాం యదిజేతాసిమద్గురుం । తదాసశైవోభవతు నాత్రకార్యా విచారణా॥ ౧౭౦ ॥ యదిత్వాం మద్గురు ర్జేతా పరీక్షాయాంతు తత్రసః । బౌద్ధోభవ తదానీం త్వం నాత్రకార్యావిచారణా ॥ ౧౭౧ ॥ ఇతిరాజ్ఞో వచస్సంగీ చక్రతుస్తావుభావపి । దేవదాసోబౌద్ధగురుః పరస్పరజిగీషయా ॥ ౧౭౨ ॥ తతోరాజా సమా

అంతనా దేశింగవల్లభుఁడనురాజు గురువుతోఁడ నాలోచించి పెండ్లమును బిలిపించి మధురమైనమాట యొకటి చెప్పెను - ఓనాప్రియురాలైన పెండ్లామా ననునీగురువును సర్వజ్ఞుఁ డెవఁడోయని పరీక్ష చేసెదను నీగురువు జయించెనా నాగురువు శైవుఁడు కాఁగలఁడు నాగురువుజయించెనా నీగురువు బౌద్ధుఁడుకావలయును - ౧౬౫ - ఈప్రకార మందఱొప్పఁదగిన యారాజు మాటనువిని యతనిపెండ్లము త్వరితముగా నట్లెయనియంగీకరించెను - అంతనారాజు మిక్కిలిబుద్ధిమంతుఁడైన దేవదాసునిరప్పించి విధిప్రకారము మర్యాదచేసి యతనితోనిట్లనెను- ఇతఁడుబౌద్ధగురువు నాదగ్గిరికి వచ్చియున్నాఁడు నీవుశైవగురువును తెలిసినవాఁడవునుగనుక నిన్నుఁ బిలిపించితిని - నీవునాభార్యకు గురుఁడవు నాకు బౌద్ధగురువు గురువు మీయిద్దఱిలో సర్వజ్ఞుఁ డెవ్వఁడోయని నేనుపరీక్ష చేసెదను - నీవాపరీక్షయందు జయించితివా యంతట నాగురువు శైవుఁడగును సందేహింపఁబనిలేదు - ౧౭౦ - ఆపరీక్షయందు నిన్ను నాగురువుజయించెనా యప్పుడు నీవుతప్పక బౌద్ధుఁడవు కావలయును - అనియిట్లారాజు చెప్పఁగా నామాటను వారిద్దరు నొకనినొకఁడు గెలువవలయునను కోరికచేత నంగీకరిం

నీయఘటమంతర్భిలే శయం। నిధాయచ్ఛాదితముఖం సభాయాం వాక్యమ బ్రవీత్॥ ౧౭౩॥ హేదేవదాస హేబౌద్ధగురోపూజ్యౌ యువాం సతాం। కో వాఘటాం తర్వర్త్యేస్తి బ్రూతం సర్వజ్ఞమానినౌ ॥ ౧౭౪ ॥ ఇతిభూపాల వచనం శ్రుత్వా బౌద్ధగురుస్తదా। సర్పోఘటాం తర్వర్త్యేస్తి ఇత్యువాచ మహీపతిం॥ ౧౭౫॥ అథబౌద్ధగురోర్వాక్యం తిరస్కృత్య మహామతిః। దేవ దాసోమహీపాలం ఊచే వచనమద్భుతం॥ ౧౭౬॥ శివోఘటాం తర్వర్త్యేస్తి నాగాభరణభూషితః। సర్వవ్యాపీసర్వరూపీ సర్వేషాం ముక్తిదాయకః॥ ౧౭౭॥ తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా దేవదాసస్య భూమిపః। ముఖం నిర్భిద్య తస్యాశు ఘటస్యసకుతూహలః॥ ౧౭౮॥ తదంతర్వర్తినం దేవం నాగాభరణభూషితం। శివమాలోకయామాస మహాశ్చర్యసమన్వితః ॥ ౧౭౯ ॥ తతోబౌద్ధ గురుం రాజా శిష్యవర్గ సమన్వితం। ఊవాచతాం తం సభయం గర్వహీనస్య మథో ముఖం॥ ౧౮౦॥ జితోసిత్వం బౌద్ధగురో దేవదాసేన సాంప్రతం। శివదీక్షాం లింగదీక్షాం తస్మాత్వం ప్రాప్తు మర్హసి ॥ ౧౮౧ ॥ ఇత్యుక్తో భూభృతాతే

టీక - అంతనారాజొక కుండను దెప్పించి దానిలోపల పామునుంచి యాకుండ మూతికప్పిపెట్టి సభయందొక మాట చెప్పెను - ఓదేవదాసుఁడా ఓబౌద్ధగురుఁడా మీరిద్దఱుసత్పురుషులకుఁ బూజ్యులరు సర్వజ్ఞులని తలచుకొనియెడివా మరిలు - ఈకుండలోపల నేదియున్నదిచెప్పుఁడు - ౧౭౪ - ఈప్రకారము రాజుచెప్పినమాటవిని యప్పుడుబౌద్ధగురువు రాజుతో ఘటములోపల నున్నది సర్పమని చెప్పెను - అంతట మిక్కిలి బుద్ధిమంతుఁడైన దేవదాసుఁడా బౌద్ధగురువుమాటను దిరస్కరించి రాజుతోనాశ్చర్యకరమైన మాట యొకటిచెప్పెను- సర్వమును వ్యాపించియుండునట్టియు సర్వస్వరూపుఁడైనట్టియు నందఱకుఁ ముక్తినిచ్చువాఁడైన శివుఁడు సర్పరూపములైన భూషణములచేత నలంకరింపఁ బడినవాఁడై ఘటములోపల నున్నాఁడు - ఇట్లా దేవదాసుఁడుచెప్పినమాట వినిరాజుకౌతూహలముతోఁగూడినవాఁడై త్వరితముగా నాకుండమూతికట్టు నువిడిచి దానిలోపల నాగాభరణములచేత నలంకరింపఁబడినవాఁడై శివుని మిక్కిలి యాశ్చర్యముతోఁజూచెను- అంతనారాజు శిష్యసమూహముతోఁ గూడియున్నట్టియు మోమువాడినట్టియు భయముతోఁగూడినట్టియుఁదలవంచి కొన్నట్టి బౌద్ధగురువునుగూర్చియిట్లనెను - ౧౮౦ - ఓబౌద్ధగురువా నీవిప్పుడు దేవదాసునిచేత గెలువఁబడినవాఁడవైతివి గనుక శివదీక్షనులింగదీక్షను బొం

న తదాబౌద్ధగురుస్స్వయం । ప్రణమ్య దేవదాసంతం భక్తిపూర్వమయాచత॥
౧౮౨॥ భో దేవదాస సర్వజ్ఞ సర్వలోక సుపూజిత । విధేహి మే లింగదీక్షాం శి
వదీక్షాంచ సాంప్రతం॥ ౧౮౩ ॥ మచ్ఛిష్యాణాంచ సర్వేషాం రాజ్ఞశ్చాస్య
మహాత్మనః । వేదాగమోక్తవిధినా ముక్తికాంతా ప్రదాయినీం ॥ ౧౮౪ ॥
ఇతిసం ప్రార్థిత స్తేన దేవదాస శ్శివప్రియః । శివదీక్షాం లింగదీక్షాం సర్వే
షామకరోత్తదా ॥ ౧౮౫ ॥ శైవపంచాక్షరంమంత్రం సర్వేషాముపదిశ్యచ।
శివపూజాంచవిధివత్ బోధయిత్వా తతః పరం॥ ౧౮౬ ॥ సద్యోజాతంమహాదే
వం ఘటాంతస్థం శివంహరం । ఆమోదపురమానీయ స్థాపయిత్వా యథావి
ధి॥ ౧౮౭॥ పూజయామాసవేదోక్తైః మంత్రైర్భక్తిసమన్వితః । దేవదాసో
మహాప్రాజ్ఞః శిష్యవర్గ నమస్కృతః॥ ౧౮౮ ॥ తతఃకల్యాణనగరం దేవదా
సః ప్రపద్యసః । తత్రభూపంజగద్దేవం దదర్శ తపతాంవరం॥ ౧౮౯॥ జగద్దేవ
స్సమాలోక్య స్వగురుంగృహమాగతం । సంపూజ్యవిధివద్ధీమా౯ ఆసనేస
న్న్యవేశయత్॥ ౧౯౦॥ యథావత్పూజిత స్తేన దేవదాసో మహామతిః । జగద్దే

దివలయును - ఈప్రకారము రాజు చెప్పఁగానే యాబౌద్ధగురు వప్పుడు తాను
భక్తిపూర్వకముగా నా దేవదాసునకు మ్రొక్కి యతనిని యాచించెను - ఓ స
ర్వము తెలిసిన దేవదాసుఁడా సమస్తలోకములయందుఁ బూజింపఁ బడినవా
డా యిప్పుడు నాకును నాశిష్యులకును మహానుభావుఁడైన యీరాజునకును
మోక్షమునిచ్చునట్టి శివదీక్షను లింగదీక్షను వేదములయందునాగమములయం
దును జెప్పఁబడిన ప్రకారము చేయుము - అనియితఁడు ప్రార్థింపఁగా నప్పుడు
శివునకుఁ బ్రియుఁడైన దేవదాసుఁ డందఱకు శివదీక్షను లింగదీక్షనుజేసెను -
౧౮౫- శివపంచాక్షరీమంత్రము నందఱ కుపదేశించి పిమ్మట శివపూజను విధి
ప్రకారముబోధించి యప్పుడా ఘటములో నవతరించియున్న యామహాదేవ
స్వామి నామోద పట్టణమునకుఁ దెచ్చి విధి ప్రకారము ప్రతిష్ఠ చేయించి శి
ష్యబృందములచేత మ్రొక్కులు గొనుచున్న యా దేవ దాసుఁడు భక్తితో
వేదోక్తములైన మంత్రములు చెప్పి పూజ చేసెను - ౧౮౮ -
అంత నా దేవదాసుఁడు కల్యాణపట్టణమునకువచ్చి యక్కడ తపము చేయువా
రిలో శ్రేష్ఠుఁడైన జగద్దేవరాజునుజూచెను - అంతనాబుద్ధిమంతుఁడైన యాజ
గద్దేవుఁడు తన యింటికి వచ్చిన తనగురువునుజూచి శాస్త్రప్రకారము పూజ
చేసి పీటమీఁదఁగూర్చుండబెట్టెను- ౧౯౦- అతనిచేత విధిప్రకారముపూజింప

వస్యసర్వేషాం పౌరాణాంచయథావిధి ॥ ౧౯౧ ॥ శివదీక్షాం లింగదీక్షాంచ కారవిధివత్తదా। శైవపంచాక్షరంమంత్రంధర్మకామార్థ-మోక్షదం॥ ౧౯౨॥ శివపూజాంచమహతీం ముక్తిసాంరాజ్యదాయినీం । ఉపాదిశత్ససర్వేషాం పౌరాణాంచయథావిధి ॥ ౧౯౩ ॥ అథామోదపురంప్రాప్య భార్యయాపూజితస్సుధీః । స్వపుత్రస్యోపనయనం ఏకోరామస్య ధీమతః ॥ ౧౯౪ ॥ అకరోద్దేవదాసస్సః బంధువర సమన్వితః । అంపంచ ప్రదదౌభూరి దక్షిణాంచముదాన్వితః॥ ౧౯౫ ॥ వస్త్రయజ్ఞోపవీతాని క్షౌమాణివివిధానిచ । విద్వద్భిశ్చైవవిప్రేభ్యః శైవేభ్యశ్చయథామతి ॥ ౧౯౬ ॥ అనంతరంస్వపుత్రస్య ఏకోరామస్య ధీమతః । వివాహంకారయామాస దేవదాసో మహాసుధీః ॥ ౧౯౭ ॥ తదాకైలాసవాసీశః శివసాక్షా దుమాపతిః । ఆయయౌ దేవదాసస్య గృహం పరమశోభనం॥౧౯౮॥ శివందృష్ట్వా దేవదాసః భార్యయాస్సహితశ్శుచిః। అపూజయన్మహాదేవం యథావిధిమహేశ్వరం ॥ ౧౯౯ ॥ పూజతోదేవదాసేన శివభక్తార్తిభంజనః । ఉవాచ మధురం వాక్యం ఆదిమధ్యాంతవర్జితః ॥ ౨౦౦ ॥ దేవదాసత్వయా సర్వం జగచ్చైవమతం కృతం । ఇతఃపరం జనిష్యంతే యేజనా

బడినయా దేవదాసుఁడా జగద్దేవరాజునకు నతనిపట్టణమందుండు జనులకును విధిప్రకారము శివదీక్షనులింగదీక్షను చేయించెను - మఱియు నతఁడువారికి ధర్మార్థకామమోక్షములనిచ్చునట్టిశివపంచాక్షరీమంత్రమును మోక్షసామ్రాజ్యము నిచ్చునట్టి శివపూజనుపదేశించెను - అంత నా దేవదాసుఁడామోదపట్టణము నకువచ్చిభార్యచేతఁబూజింపఁబడినవాఁడై తనబంధువులతోఁగూడుకొని తన పుత్రుఁడైన రామునకుపనయనముచేసి బ్రాహ్మణులకన్న మునుభూరిదక్షిణనిచ్చెను- మఱియుఁ బండితులుగానున్నశైవబ్రాహ్మణులకొఱకును శైవులకొఱకును మంచిశ్రేష్ఠములైన వస్త్రములనుయజ్ఞోపవీతములనిచ్చెను- ౧౯౬- తరువాత మిక్కిలిబుద్ధిశాలియైన దేవదాసుఁడుతనకొడుకైన యారామునకువివాహముచేయించెను - అప్పుడు కైలాసమున నున్నట్టి పార్వతీపతియైన శివుఁడు మిక్కిలి మంగళమైన యాదేవదాసునింటికివచ్చెను - అప్పుడుదేవదాసుఁడాశివునిజూచి తనభార్యతోఁగూడినవాఁడై యామహేశ్వరుని విధిప్రకారముపూజించెను - ఆదిమధ్యాంతములులేనట్టియు భక్తులయార్తులనుబోఁగొట్టునట్టియాశివుఁడతనిచేతఁబూజింపఁబడినవాఁడై మధురమైనమాట యొకటిచెప్పెను- ౨౦౦ - ఓ దేవదాసుఁడా నీవుజగత్తంతయు శైవమతము వ్యాపింపఁజేసితివి - ఓయి

భువిపుత్రక ॥ ౨౦౧ ॥ తేషాంజనానాంసర్వేషాం గురుస్థానేభిషేచయ । తవ పుత్రంమహాభాగం యేకోరామం దయానిధిః ॥ ౨౦౨ ॥ ఏకోరామస్య తనయో రుద్రాఖ్య స్సంభవిష్యతి ॥ రుద్రస్య తనయశ్శ్రీమాన్ కాలసేనో భవిష్యతి ॥ ౨౦౩ ॥ రుద్రస్య కాలసేనస్య చోభయోర్బ్రహ్మనిర్మితాః । కంన్యాభార్యా భవిష్యంతీ త్యుక్త్వాసోంతరధాత్ శివః ॥ ౨౦౪ ॥ తతస్స దేవదాసస్తు పుత్రం సర్వగుణాన్వితం । వీక్ష్య శైవగురుస్థానే హ్యభిషిక్తంచకారవై ॥ ౨౦౫ ॥ ఈశ్వరోక్త ప్రకారేణ సర్వం కృత్వామహీతలే । భార్యయా సహితశ్శ్రీమాన్ దేవదాసో మహామతిః ॥ ౨౦౬ ॥ శివంహృదిసదాధ్యాయన్ శివంహృదిసమర్చయన్ । శివంసంకీర్తయన్ దేవం శివసాయుజ్యమానసః ॥ ౨౦౭ ॥ శ్రీదేవదాసమాహాత్మ్యం యేశృణ్వంతిపఠంతిచ । తేషాంచేటీభవేన్నూనం మహాలక్ష్మీస్సదాగృహేః ౨౦౮ ॥ ఇతిశ్రీ బ్రహ్మకృతే- బ్రహ్మాండపురాణే - ఉత్తరఖండే - దేవాంగచరితే - దేవదాసావతారకథాపరిపూర్తిర్నామాష్టావింశోధ్యాయః.

అథామోదపురేశస్య దేవదాసతనూభువః । విరూపాక్షస్యతనయో రుద్రోభూదుగ్రవిక్రమః ॥ ౧ ॥ విరూపాక్షో మహాబాహు స్స్వపుత్రం రుద్రమా

కుమారుఁడా ఇఁకమీఁదనెవరుజగత్తునందు పుట్టుదురో వారికందఱకుగురువుగానుండునట్టు దయానిధియైన యీనీకొడుకగు నేకోరాముని నభిషేకముచేయుముఏకోరామునకురుద్రుఁడనుకొడుకుపుట్టును రుద్రునకుశ్రీమంతుఁడైనకాలసేనుఁడుపుట్టును- రుద్రునకు కాలసేనునకును బ్రహ్మనిర్మితకన్యలుభార్యలగుదురుఅనిచెప్పియాశివుఁడంతర్ధానమునొందెను. అంతనాదేవదాసుఁడన్నిగుణములతోనొప్పియున్నతనకొడుకునుజూచి శైవగురుస్థానమందభిషిక్తునిఁజేసెను-౨౦౫-ఆదేవదాసుఁడుభూలోకమందంతయుసీశ్వరుఁడుచెప్పినప్రకారముచేసితనభార్యతోఁగూడుకొనిమనస్సునందెల్లప్పుడుశివునిధ్యానముచేయుచు మనస్సునందేయతనింబూజించుచు నోటను శివనామకీర్తనముచేయుచు శివసాయుజ్యము నొందెను - ఈ దేవదాసుని మాహాత్మ్యమును జదివినవారికి విన్నవారికి మహాలక్ష్మి వారింటి పనికత్తెగా నుండును - ఇది బ్రహ్మస్వరూపమైన బ్రహ్మాండ పురాణమునను త్తరఖండమున దేవాంగచరితమున దేవదాసావతారకథాపరిపూర్తి యన్నది యిరువదియెనిమిదవ యధ్యాయము.

సూతుఁడుపిమ్మటికథనాఋషులకుఁజెప్పుచున్నాఁడు- తరువాతనాయామోదపట్టణమునకుఁబ్రభువైన దేవదాసునికొడుకగు విరూపాక్షునకు మిక్కిలి

దరాత్ । అభిషిచ్య గురోః పీఠే సయయౌ త్రిదశాలయం॥ ౨॥ అథరుద్రో మహాబాహుః పాలయన్ శిష్యబృందకం । వేత్వా వస్త్రాణి రమ్యాణి వితరం న్నా స్తభూతలే ॥ ౩ ॥ ఈశ్వరాజ్ఞానుసారేణ సకన్యాం బ్రహ్మ నిర్మితాం ఉపయేమే విధానేన రుద్ర ఆమోదరాట్స్వయం॥ ౪॥ సతస్యాం జనయామాస తనయం దీప్తవర్చసం కాలసేనాభిధం పుత్రం సర్వలక్షణసంయుతం॥ ౫ ॥ త్రిలింగాధిపతేః పుత్రీం దుర్గళాం నామనామతః । సోమనాధస్య శైవస్య సురూపాం సత్యవాదినః॥ ౬॥ రుద్రో వివాహమకరోత్ కాలసేనస్య వై తతః రుద్రాత్మజః కాలసేన ఆమోద పాలయన్ పురం॥ ౭॥ వస్త్రాణి కల్పయిత్వా చసర్వేషాం వ్యతరత్ప్రభుః । తస్యపాల యతః పృథ్వీం వస్త్రదా తుః పరాజసః॥ ౮॥ కాలసేనస్యచింతాభూ దత్యర్థమనపత్యతః । పుత్రకామో మహాతేజాః కాలసేనో మహాబలః॥ ౯॥ బ్రహ్మకన్యాం నిర్మితాయా నారీః దశశతం ద్విజాః । తథాపితస్యభార్యాయాం నైకస్యాం నితనయోభవత్ ॥ ౧౦॥ అపనత్యత్వ

పరాక్రమముగల రుద్రుడను కొడుకు కలిగెను- ౧- మిక్కిలి భుజబలముగల యా విరూపాక్షుడు తనకొడుకగు రుద్రుని బ్రీతితో దనరాజ్యమందు గురువుగా బట్టాభిషేకము చేసి తాను స్వర్గముబొందెను - ౨ - పిమ్మట మిక్కిలి భుజబలముగలయా రుద్రుడుత్తమమయిన శిష్యసమూహమును బాలించుచు సుందరములగు వస్త్రములను నేసి భూమియందలి జనులకందఱ కిచ్చుచుండెను- 3- ఆమోదపట్టణమునకు బ్రభువైన యారుద్రుడు ఈశ్వరాజ్ఞచేత బ్రహ్మ నిర్మించిన కన్యను దాను శాస్త్రోక్తవిధిప్రకారము పెండ్లియాడెను - ౪ - అతడాపెయందు బ్రకాశించిన వర్చస్సు గలిగి సమస్త శుభలక్షణములతో గూడియున్న కాళసేనుడను కొడుకును బుట్టించెను - ౫ - త్రిలింగ దేశమునకు బ్రభువై నట్టియు నిజము పలుకునట్టి సోమనాధుడను శైవుని యొక్క కూతురగునట్టియు మంచిరూపముగలయట్టి దుర్గళియను కన్యకను దీసి యారుద్రుడు కాళసేనునకు వివాహముచేయించెను అంతనా రుద్రుని కొడుకగునట్టియు బ్రభువగునట్టి కాళసేనుడా మోదపట్టణమును బాలించుచు వస్త్రములనేసి యందఱకు నిచ్చెను. వస్త్రములనిచ్చునట్టియు మిక్కిలి పరాక్రమముగలయట్టియు భూమిని బాలించుచున్నట్టి యా కాళసేనునకు బిడ్డలు లేమివలన మిక్కిలి చింతగలిగెను - మిక్కిలి బలవంతుడైన యా కాళసేనుడు పుత్రులగోరువాడై పూనికతో బ్రహ్మ కొమార్తెలు నేనూరు స్త్రీలను బెండ్లియాడెనోయి బ్రాహ్మణులారా - అట్లైనను త

దుఃఖేన జాయయాసుచబహూష్వపి । కాలసేనశ్శివం దేవ మర్చయామాసయత్న
తః॥౧౧॥ శివధ్యానపరోనిత్యంశివభక్తిపరాయణః। నిశ్చలోనియతాహారఃపూ
జయామాసశంకరం॥ ౧౨॥ తతస్తుష్టో మహాదేవ శివస్తద్దృఢపూజయా । ద
దౌ దశసహస్రాణి పుత్రానస్య ద్విజోత్తమాః ॥ ౧౩ ॥ ప్రసాదేన తతశ్శంభోస్స
కాళ స్సగరేశ్వరః । పుత్రాంశ్చ దశసాహస్రాన్ ప్రాప్యహర్ష ముపాగమత్ ॥
౧౪॥ కాళసేనస్య పుత్రాణాం తేషాం నామానికానిచిత్ । మయోచ్యతే య
థాసంఖ్యం శ్రుణుధ్వ మృషిపుంగవాః ॥ ౧౫ ॥ ప్రథమో రూపసేనశ్చ భద్ర
సేనస్తదనంతరః । సత్యసేన శ్చిత్రసేన స్సుషేణో యజ్ఞసేనకః॥ ౧౬॥ సేనా
బిందుర్యజ్ఞబిందు స్తృణబిందు జటాధరః । జయవాన్ జయశీలశ్చ జయబిం
దుర్జితేంద్రియః॥ ౧౭॥ సత్యవ్రత స్సత్యవాదీ సుందరాంగ స్త్రిలోచనః । సాం
బస్సార స్వత శ్చైత్ర స్సర్వజ్ఞ స్సర్వభావకః ॥ ౧౮ ॥ సంవిదాన స్సంప్రహార
స్సమగ్రస్సత్యభాషణః । సరసస్సాహసీచైవ సహస్వాన్ సుముఖ స్తథా॥ ౧౯॥
సురానందశ్చ సులభ స్సుందర స్సుందరీప్రియః । శతానంద శ్శంభుదేవ శ్శంకర

నికొకభార్యయందైనను గొడుకుపుట్టఁడాయెను-౧౦- పెక్కుభార్యలయందును బిడ్డలలేమివలనఁగలిగిన దుఃఖముతో నాకాళసేనుఁడు మిక్కిలియత్నముచేత సాంబశివునిఁబూజించెను- ౧౧- ఎల్లప్పుడుశివునిధ్యానముచేయుటయందాసక్తుఁడై శివభక్తియందుదృఢభక్తిగలవాఁడై స్థిరమైనమనస్సుగలవాఁడై యాహారనియమముచేసికొని శివునిఁబూజించెను- ౧౨- తరువాత దొడ్డదేవుఁడగు నాసాంబశివుఁడతనిదృఢభక్తితోడిపూజచేత సంతోషపడినవాఁడై యతనికిఁబదివేలకొడుకుల నిచ్చెనోయి బ్రాహ్మణోత్తములారా - ౧౩ - తరువాత నాసగరనాథుఁడగుకాళుఁడు సాంబశివుని యనుగ్రహమువలనఁ బదివేలకొడుకులను బొందిసంతోషపడెను - ౧౪ - ఆకాళసేనునికొడుకులపేళ్లలోఁ గొన్నిటి నేనువరుసగాఁ జెప్పెదను వినుఁడోయి ఋషులారా - ౧౫ - మొదటివాఁడు రూపసేనుఁ డతనిపిమ్మటివాఁడు భద్రసేనుఁడు - మఱియు సత్వసేనుఁడు చిత్రసేనుఁడు సుషేణుఁడు యజ్ఞసేనుఁడు - సేనాబిందువు యజ్ఞబిందువు తృణబిందువు జటాధరుఁడు - జయవంతుఁడు జయశీలుఁడు జయబిందువు జితేంద్రియుఁడు సత్యవ్రతుఁడు సత్యవాదిసుందరాంగుడు త్రిలోచనుఁడు సాంబుఁడు శారస్వతుఁడుచైత్రుఁడు సర్వజ్ఞుడు సర్వభావకుఁడు - సంవిదానుఁడు సంప్రహారుఁడు సమగ్రుఁడు సత్యభాషణుఁడు సరసుఁడు సాహసి సహస్వంతుఁడు సుముఖుఁడు సు

శ్శివదర్శనః॥ ౨౦॥ ఇత్యాద్యాద్యాదశ సాహస్రాః కాలసేనస్య నందనాః । తత
స్తేషాం కాలసేనః పుత్రాణా మృషిపుంగవైః॥ ౨౧॥ కారయిత్వోపనయనం
విద్యాశ్చాధ్యాపయ త్తతః। తేషాం వివాహ మకరో త్సురూపా బ్రహ్మకన్యకాః॥
౨౨॥ కాలసేనస్తు సర్వేషాం పుత్రాణాం కాలపవచ। కాళసేనస్తు పుత్రాణాం వై
స్సంస్కార మకారయత్ ॥ ౨౩ ॥ మన్వాదయస్తు తే తేషాం కూటస్థాశ్చాభవన్
ద్విజాః । తేపుత్రాశ్చాపి మన్వాది ఋషిగోత్ర ప్రభేదతః ॥ ౨౪ ॥ అన్యోన్యస్యం
పుత్రికాదాన స్వీకారార్హత్వమాయయుః । కాళసేనో మహాబాహుః స్వ
పుత్రం జ్యేష్ఠమాదరాత్ ॥ ౨౫ ॥ రూపసేనం గురో స్థానే స్థాపయామాస వై త
తః । రూపసేనోతి వీర్యశ్చ పాలయన్ గురుపీఠకం ॥ ౨౬ ॥ సభ్రాతృకశ్చ వ
స్త్రాణి వితతార జనాలయే । కాళసేనశ్చిరం పుత్రై ర్నామోదం పాలయన్పురం॥
౨౭॥ వస్త్రాణి దాపయన్ రాజా సుఖమాపద్విజోత్తమాః । పురే థపరితాణాఖ్యే
శాలివాహననందనః॥ ౨౮॥ అవసద్వసుంధరామాస్త శక్తినామ మమహాబలః।

రానందుడును సులభుడును సుందరుడును సుందరీప్రియుడును శతానందుడును శంభుదేవుడును శంకరుడును శివదర్శనుడును- ౨౦- వీరుమొదలగువారుపదివేవురాకాలసేనునకుఁ గొడుకులు- తరువాతఁ గాలసేనుఁ డాకొడుకులకు ఋషిశ్రేష్ఠులచేత నుపనయనముచేయించి యంతవారి సకలవిద్యలఁ జదివించెను బ్రహ్మచేనిర్మింపబడినకన్యకలను దెచ్చి యాకాలసేనుఁడు యోగ్యమైనకాలమందే కొడుకులకువివాహముచేసెను - ఆకాళసేనుఁడు కొడుకుల కెవరిచేత నుపనయనముచేయించెనో - ౨౩ - మనువుమొదలగువారందరు నాకొడుకులకుఁగూటస్థులై రోయి బ్రాహ్మణులారా ఆకొడుకులును మనువుమొదలగుఋషుల గోత్రభేదమువలన నొకరొకరికిఁగూతులనిచ్చుటకునుపుచ్చుకొనుటకును యోగ్యతనుబొందిరి- అంతనాకాలసేనమహారాజు తనపెద్దకొడుకగురూపసేనుని ప్రీతివలన వీరశైవులకు గురువై యుండుమని పట్టాభిషేకముచేసి స్థాపించెను అంత మిక్కిలిపరాక్రమముగలయారూపసేనుఁడు తనభూమినిపాలించుచుఁ దనతమ్ములతోఁగూడినవాడై వస్త్రములనునేసి జనప్రపంచమం దిచ్చుచుండెను - కాళసేనుఁడు బహుకాలముకొడుకులతో నామోదపట్టణమును బాలించుచువస్త్రములనిప్పించుచు సుఖమును బొందెనోయి బ్రాహ్మణోత్తములారా - ౨౮ - పిమ్మటఁ బరితాణమనుపట్టణమందు శాలివాహనునికొడుకు మిక్కిలిబలవంతుఁడు శక్తియనువాఁడు భూమిని బాలించుచుండెను - ఆపట్టణమందు సోమశర్మయనివేదములఁ గడవ

తత్పురే సోమశర్మాఖ్యో బ్రాహ్మణో వేదపారగః ॥ ౨౯ ॥ జగామసోనపత్య త్వాత్కులసిద్ధవటంతతః । తత్రసర్వైః పూజ్యమాన శ్చంద్రమౌళీశ్వరాఖ్యయా ॥ ౩౦ ॥ వరాన్దదానస్సర్వేషాం వర్తంతే శంకరస్స్వయం । భిక్షాశనః పురేతస్మిన్ సోమశర్మాద్విజోత్తమః॥ ౩౧॥ పుత్రార్థీసేవతేనిత్యం చంద్రమౌళీశ్వరంద్విజాః । అనిశం చంద్రమౌళీశ స్యాలయే పూజయన్ శివం॥ ౩౨॥ వర్తతే తం సోమశర్మా శేతే తత్రైవవై నిశి । పుత్రార్థీ ధనపాలాఖ్యో వణిస్సిద్ధవటంతతః॥ ౩౩॥ ఆగత బహుభీరత్నై శ్చంద్రమౌళీ మపూపుజత్ । చంద్రమౌళీశ్వరో దేవ స్తుష్ట స్తద్రత్నపూజయా॥ ౩౪॥ జగాదవణిజం వాక్యం గఛ పుత్రమదామితి । ధనపాలోవచశ్శ్రుత్వా తచ్ఛివస్యాశ్శరీరజం ॥ ౩౫ ॥ హృష్టోగాయన్నృత్యతిస్మ తస్తతశ్శివాలయే । నిద్రాణ స్సోమశర్మాసౌ జాగ్రుత్వాద్ధ్వనినాసవై । ౩౬॥ ఆనందభరితం వైశ్యం నృత్యంతతమువాచహ । భో వైశ్యనృత్యసికుతః ప్రహృష్ట ఇవలక్ష్యసే॥ ౩౭॥ హర్షస్య తవకోహేతుర్

ఆపురం జదివినబ్రాహ్మణుఁడొకఁడుండెను - ఆబ్రాహ్మణుఁడు బహుదినముల వఱకుబిడ్డలులేనివాఁడై యుండి యటుపిమ్మట కులసిద్ధవటమునుగూర్చిపోయెను అచ్చటవందఱచేతఁబూజింపఁబడుచు నందఱకు వరములనిచ్చుచు సాంబమూర్తి చంద్రమౌళీశ్వరుడను నామముతో వర్తించుచుండెను - బ్రాహ్మణశ్రేష్ఠుఁడైన యాసోమశర్మ యాపట్టణమందు బిక్షమెత్తిన యన్నమునుభుజించుచుఁ బుత్రునిఁగోరినవాఁడై నిత్యమునాచంద్రమౌళీశ్వరుని సేవించుచుండెనయా బ్రాహ్మణులారా - ఎల్లప్పుడు నాసోమశర్మ చంద్రమౌళీశ్వరుని గుడియందా యీశ్వరునిఁ బూజించుచు వచ్చటనేయుండును రాత్రియక్కడనేపండుకొనును- తరువాతధనపాలుఁడను వైశ్యుడొకఁడు పుత్రునిగోరినవాఁడై యాసిద్ధవటమునకువచ్చి యనేకములైన రత్నములచేత నాచంద్రమౌళీశ్వరునిఁబూజించెను-
౩౩ - ఆచంద్రమౌళీశ్వరుఁడతఁడుచేసిన రత్నములపూజచేత సంతోషపడినవాఁడై యావర్తకునిఁగూర్చి యోయి వర్తకుఁడా నీకుబుత్రునిచ్చితినిపొమ్మని పలికెను - సాంబశివుడు శరీరమును జూపక చెప్పినయామాటనువిని యాధనపాలుడు సంతోషించినవాఁడై పాడుచు నాశివాలయమందే ప్రక్క నాప్రక్క నునృత్యముచేసెను - ఆధ్వనిచేత నిద్రపోవుచున్న యాసోమశర్మ మేలుకొని యానందపూర్ణుఁడై నట్టియు నాడుచున్నట్టియు వైశ్యునిగూర్చి యిట్లని పలికెను - ఓయివైశ్యుఁడా యాడుచున్నావు నిహాహుటకుఁ గారణమేమి పిక్కలి

మతత్కథ్యతామితి । ఇతిపృష్టస్తేన వైశ్యః ప్రత్యువాచద్విజసత్తమా॥ ౩౮॥ చంద్రమౌళీశ్వరమహం బహుధా తైర్వరపూజయం । తుష్టస్తతస్సపుత్రం మెదత్తవాన్కరుణానిధిః॥ ౩౯॥ తతో౽నపత్యస్సాపత్య మోహో౽భూవమితిద్విజ। ఇత్యుక్త్వాసతతో వైశ్య శ్శివం నత్వా వినిర్యయౌ॥ ౪౦॥ వణిజో౽వరస్సంతచ్ఛ్రుత్వా విప్రస్తతో ద్విజాః । స్పర్ధాకులరతిసంశోచ్య రపతిస్మశివంప్రతి॥ ౪౧॥ హాహంత చంద్రమౌళీశ పక్షపాతః కృతస్త్వయా । కియాన్నదత్వామే పుత్రం వణిజో౽సౌత్ కథం భవాన్॥ ౪౨॥ ప్రాగేవాగత్య సేవేహి చిరం తే నుగ్రహేచ్ఛయా। తాదృశం మాం కథం త్యక్త్వా వణిజో౽పి కథంసుతం॥ ౪౩॥ నిర్దయో౽సి కృతఘ్నో౽సి తదేవమకరో౽శ్శివ । మయాసకృద్ధికృతయా నానందః పుష్పపూజయా ॥ ౪౪ ॥ తవసత్కృతయానందో వైశ్యప్రస్తరపూజయా । తద్వై వేష్టాశిలాపూజాయతస్తుష్టో ధునాఖలు॥ ౪౫॥ హస్తః కిణాం కితశ్చానీ త్వప్పాఫూపచయేనమే । అభవత్థలటీమూర్ధా పత్రాణాం భరణేనమే॥ ౪౬॥ ఏవం కృచ్ఛ్రై)

సంతోషపడినవానివలె నగపకుచున్నావు - ౩౭ - నీసంతోషమునకుఁ గారణమేమో దానినాకుఁ జెప్పవలయును - అనియిట్లా బ్రాహ్మణుఁడడుగగా నావైశ్యుఁడుత్తరముచెప్పెను - ౩౮ - నేనుజంద్రమౌళీశ్వరుని ననేకములగు మణులచేతఁబూజించితిని - దానివలన సంతోషించినవాఁడై దయానిధియైన యాచంద్రమౌళీశ్వరుఁడు నాకుఁ బుత్రునిచ్చెను- ౩౯ - దానివలన బిడ్డలులేని నేనుబిడ్డలుగలుగుటవలని సంతోషముగలవాఁడనైతినోయి బ్రాహ్మణుఁడా - అనిచెప్పి యావైశ్యుఁడంతసాంబశివునకుఁ బ్రణమిల్లి యతిగెను- ౪౦- అంత నాబ్రాహ్మణుఁడావర్తకునకు శివుఁడు వరమిచ్చుటను విని యసూయగలవాఁడై మిక్కిలి దుఃఖపడి శివునిఁగూర్చి మొరపెట్టుకొనెనోయి బ్రాహ్మణులారా - ౪౧ - హా అయ్యో చంద్రమౌళీశ్వరుఁడా నీవెంత పక్షపాతముచేసితివి - నీవునాకుఁ బుత్రునీకవైశ్యునకెట్లీవచ్చును- ౪౨- ముందే వచ్చి బహుదినములనుండి నీయనుగ్రహమునుగోరి సేవించుచున్నానుగదా- అట్టినన్నువిడిచివర్తకునకుమాత్రముపుత్రుని యెట్లుకొడుకునిచ్చితివి- ౪౩- దయలేనివాఁడవై తివి కృతఘ్నుఁడవైతివికాఁబట్టి యిట్లుచేసితివోయి శివుఁడా - నేనెల్లప్పుడుచేసినపువ్వులపూజచేత నీకానందములేదు- ౪౪- నీకావైశ్యుఁడుచేసిన రాలపూజచేత నానందము - నీకురాలపూజయే మిక్కిలిసమ్మతము - కాఁబట్టి యిప్పుడుదానిచేత సంతోషపడితివి- ౪౫- పువ్వులగోత్తులఁగోయుటచేతనాచేయికాయలుకాచినది- నీపూ

ణకృతయామయా పుష్పాదిపూజయా । అతుష్టోవై శ్యకృతయా తుష్టఃపాషా
ణపూజయా॥ ౪౭ ॥ అహం విధాస్యే తామేవ శిలాపూజాం ముదేశవ । ప్రీత
స్య సూక్ష్మపాషాణ పూజయా తవశంకర ॥ ౪౮ ॥ పృథుపాషాణ పూజాచే
ద్భృశం ప్రీతి స్తతో భవేత్ । ఇత్యుక్త్వాహృత్యమహతీం శిలాం విప్రస్స దుర్మ
తిః॥ ౪౯॥ తుష్టోభవేతిలింగస్య వ్యాక్షిప త్తస్యమ స్తకే । తస్యాః పాతేనమహ
తా తల్లింగం పర్యభిద్యత॥ ౫౦॥ తతఃక్రుద్ధో మహాదేవ శ్చంద్రమౌళీశ్వరఃప్ర
భుః । అంతర్హితో బ్రవీద్విప్రమ శరీరేణ భారతం॥ ౫౧॥ శ్రీశివః॥ సాహసిక్యం
దురాత్మం స్తే హానిరేవా భవ త్తవ । తవేదృశస్యతుష్టస్స్యాం కథ [illegible] చపలాత్మ
నః॥ ౫౨॥ పాప్మనోయం తవక్రోధ స్త్వామేవా త్స్యత్య సంశయం । కృతా
యామమపూజాయా స్త్వయారే చంచలాత్మనా॥ ౫౩॥ తవపుత్రమవై లభ్యం
సభవిష్యత్యదాం మహాః । యథాభిన్నంత్వయానీచశిలాప్రక్షేపణేనమే॥ ౫౪॥
శిర స్తవతథా వాపి పుత్రేజాతే భవిష్యతి । యస్మాదీదృగ్విధం పాపం కృతవా
న్కుర్మ దుర్మతే॥ ౫౫॥ తస్మాద్భావీ భవత్పుత్రో వర్ణహీనో భవిష్యతి । ఇత్యు

జపబిల్వము మొదలగుపత్రములమూటలనుమోసి తలబట్టగట్టినది-౪౬-ఇట్లు
కష్టపడినేనుచేసినపువ్వులపూజచేత నీవు సంతోషమునుబొందక వైశ్యుడుచే
సిన రాలపూజచేత సంతోషపడితివి - ౪౭ - నేనునీసంతోషము కొఱకారాతా
లపూజనేచేసెదను - చిన్న రాలపూజచేత సంతోషపడి నీవు పెద్దరాలతోడి
పూజచేత మిక్కిలిసంతోషముగలుగునుగదాశంకరుడా - అనిచెప్పిదుష్టబుద్ధిగ
లయాబ్రాహ్మణుడు పెద్దరాతినెత్తి సంతోషించినవాడవగుమని యాలింగ
ముతలనువైచెను - ఆపెద్దరాతిదెబ్బచేత నాలింగము పగిలెను- ౫౦- అంతస
ర్వశక్తిసంపన్నుడైన యాచంద్రమౌళీశ్వరుడు కోపగించుకొన్నవాడై తా
నతనికగపడక యశరీరవాక్కుతో నాబ్రాహ్మణునిగూర్చిపలికెను - ౫౧ - ఓ
రిదుర్మార్గుడా నీసాహసకృత్యము నీకే హానియాయెను - ఇట్టి చంచలచిత్తుఁ
డైన నీకునేనెట్లు సంతోషించినవాడగుదును- ౫౨- పాపాత్ముడవైన యీా
నీకోపమునిన్నే భక్షింపఁగలదుసందేహములేదు - ఓరీచపలచిత్తుడవైన నీవు
నాకుఁజేసినపూజకు నీకుఁబుత్రునియుక్తుండైనవానినిచ్చితి నతఁడుపొడ్డవాఁడు
కాఁగలఁడు- ఓరినీచుఁడా రాతినివేయుటచేత నీవేరీతిని నాతలనుబగల్చితివో-
నీకుఁగొడుకుపుట్టినపిమ్మట నీతలయుసట్లగును - ఓరిదుష్టబుద్ధిగలవాఁడా నీవేల
యిట్టిపాపకృత్యమునుజేసితివో యందువలన నీకుఁగలుగఁగలకొడుకు వర్ణహీ

క్త్వా చంద్రమౌళీశ స్తూష్ణీమాస్త తపోధనాః॥ ౫౬॥ సోమశర్మా తతో విప్రశ్శిం తాహ్వాహ్వయసమన్వితః । అగత్య పరితాణంచ తత్స్వపత్న్యై వ్యసమబ్రవీత్ ॥ ౫౭॥ సుశీలాశీలసంపన్నా పత్నీ సా సోమశర్మణః । తతః ప్రసుషువే పుత్రం ధృత్వాగ ర్భం ద్విజోత్తమాః॥ ౫౮॥ జాతమాత్రే తతఃపుత్రే బహుధాభిన్నమస్తకః। మ మారసోమశర్మావై శివశాపాదమోఘతః ॥ ౫౯ ॥ మమార తేన వై సాకం సోమ శీలా పతివ్రతా । అవిద్యమాన పితృకంతం బాలం మాతులో ద్విజాః॥ ౬౦॥ స్వ దారహస్తే విన్యస్య యజ్ఞశర్మా పుపోషహ । నరత్న్యమాతో వవృధే మాతులే నశిశుస్తతః॥ ౬౧॥ ఉపనీతో ధ్యాపితశ్చ ద్రుమశశ్చేతి విశ్రుతః । అథైకదాసౌ ద్రుమశో మాతులస్యనియోగతః ॥ ౬౨ ॥ ఆహర్తుం సమిధోరణ్య మేక ఏవ యయావటుః । తత్రదృష్ట్వా వనే శున్యా క్రీడంతం సింహమాదరాత్ ॥ ౬౩॥ ద్రు మశో విస్మయావిష్టః పశ్యన్నేవ తదా స్తనః । సాశునీ గ్రామనిలయా పరితాణ పురంతతః॥ ౬౪॥ అగత్యశక్తిరాజస్య సదనం సముపావిశత్ । ద్రుమశోను పదంతస్యాః పరితాణం ప్రవిశ్యచ॥ ౬౫॥ శునీం రాజాలయాగతాం తాం దృష్ట్వా

నుండై పోవును అనియిట్లుచెప్పి యాచంద్రమౌళీశ్వరుఁ డూరక యుండెనోయి ఋషులారా - పిమ్మటనాసోమశర్మయను బ్రాహ్మణుఁడు వ్యసనముతోను సంతో షముతోనుగూడినవాఁడై పరితాణపట్టణమునకువచ్చియాసమాచారమునుదన భార్యకొఱకుఁ జెప్పెను - పిమ్మట మంచిమనస్సుగలయట్టియు సదాచారసంపన్ను రాలైనట్టి యతనిభార్య గర్భమునుధరించి కొడుకునుగనెనోయి బ్రాహ్మణో త్తములారా- ౫౮- అంతగొడుకుపుట్టఁగానేయాసోమశర్మయ మోఘమయినశివ శాపమువలన ననేకవిధములఁబగిలిన శిరస్సుగలవాఁడై చచ్చెను- ౫౯- అతని భార్యయగు సోమశీల మహాపతివ్రతగనుక పతనితో సహగమనముచేసెను- ఇ ట్లుతల్లిదండ్రులులేని యాబాలుని నతని మేనమామయయిన యజ్ఞశర్మయను వాఁడు తనభార్యచేత నిచ్చపోషించెను - అంత నాశిశువు మేనమామచేతఁ గా పాడఁబడుచుఁబెరిగెను- ౬౧- తరువాత నామేనమామ యతనికుపనయనము చేసి విద్యలఁ జదివించెను - అతను ద్రుమశుఁడని ప్రసిద్ధినొందెను - పిమ్మటనొక ప్పుడీద్రుమశుఁడు మేనమామ యాజ్ఞవలన సమిధలను దేనొక్కఁడే యడవికిఁ బోయెను- ఆయడవియందునాఁడుకుక్కతోఁ గ్రీడించుచున్న సింహమునుజూచి యాద్రుమశుఁ డాశ్చర్యమునొందినవాఁడై యాదరముతోఁ దానిజూచుచునుం డెను - గ్రామమందునికిగల యాకుక్క- యంతట నాపరితాణపురిమునకువచ్చి

స్వగృహం యయౌ। తస్యాశ్చన్యాస్తతో జాతౌ ద్వౌ పోతౌ సింహవర్ణకౌ॥ ౬౬॥ ఉచ్ఛిష్టభావినౌ తత్ర వర్ధేతే పట్టణే ఉభౌ। తతః శక్తిః కదా రాజా గతోవై వన మధ్యమం॥ ౬౭॥ ఉద్దిశ్య బహులక్ష్యాణి పాతయామాస సాయకైః। లక్షీకృత తస్తాళం శక్తిరాజో మహాబలః॥ ౬౮॥ ఏకేషుణా శిరస్తస్య ఛిత్వోర్వ్యాం సమ పాతయత్। దృష్ట్వా తదద్భుతం కర్మ పౌరాస్తస్య నృపస్యతు॥ నమస్కుర్వన్నృ శం వాగ్భిస్తం శాలివాహనాత్మజం। తదావిలోక్య ద్రుమళో బహుమానం నృ పస్యతం॥ ౭౦॥ లఘూకరిష్యన్నాత్మానం శక్తిమిత్యబ్రవీద్వచః। యదిభింత్స తాలమూలం స్తవ్యస్త్వం జగతీపతే॥ ౭౧॥ ఛిత్వాతాళశిరోమాభూత్పాత్రంస్తో త్రస్యవై భవాన్। సపవముక్తో విప్రేణ ద్రుమళేన మహీంపతిః॥ ౭౨॥ రుషాకు లస్తం ప్రత్యూచే బిభ్రాణ స్సశరం ధనుః। తూష్ణీం ప్రలప్యగచ్ఛేయ మితిచే త్త్వాం ద్విజాధునా॥ ౭౩॥ ససప్రాయామినసశరం గృహాణ ధనురుత్తమం। ప శ్యేతతాళ మూలం త్వం భింధీహ బలవాన్యది॥ ౭౪॥ ఇత్యుక్తశ్శక్తినా తేన

శక్తిరాజునింటఁ బ్రవేశించెను - ద్రుమళుఁడు ది నివెంటనే పరిశాణమును బ్రవే శించి యాశుక్క రాజునింటఁ జొచ్చుటనుజూచి తానుదనయింటికిఁ బోయెను - త రువాత నాశుక్కకు సింహమువంటివర్ణముగల రెండుపిల్లలుకలిగెను - ౬౬ - ఆ పిల్లలు రెండు నాపట్టణమందెంగిళ్లు నుదినుచు బెరిగెను - తరువాతనొకానొకప్పు డాశక్తిరాజుద్యానవనమునడిమికిబోయి యనేకలక్ష్యములనుద్దేశించి బాణము లను బ్రయోగించి యాలక్ష్యములఁ బడవేయుచుండెను - అంతమిక్కిలిబలము గలయాశక్తిరాజొక తాటిచెట్టునుగురిపెట్టి యొకబాణముచేత దానితలనుద గనరికిభూమియందుఁబడవైచెను - పట్టణమందుండు జనులారా రాజుయొక్క యాయాశ్చర్యకరమైన పనినిజూచి శాలివాహను కొడుకైన యారాజును మి క్కిలి స్తోత్రములుచేసిరి. అప్పుడు ద్రుముళుఁడా రాజునకువచ్చిన గొప్పదనము నుజూచి యాశక్తిరాజును జులకనగాఁజేయుచు నతనితో నిట్లనెను - ఓయిరాజా నీవీ త్రాటిచెట్టుమొదలును నరికినపక్షమందు స్తోత్రముచేయదగినవాఁడవు - ౭౧ - త్రాటిచెట్టుకొనను నరికినమాత్రము చేతనే స్తోత్రమునకు నీవు పాత్రుఁడవు కావు బ్రాహ్మణుఁడైన ద్రుమళునిచేత నిట్లుచెప్పబడినవాఁడై రాజుకోపముతోఁగూడి నవాఁడై బాణముతోడిధనుస్సునుధరించుచు నా బ్రాహ్మణునిఁగూర్చియుత్తరము చెప్పెను - ఊరకయొకమాట చెప్పి పోయెదననియెంచిన నిప్పుడు నిన్నుఁ గదలనీ నోయి బ్రాహ్మణుఁడా బాణముతోఁగూడిన యుత్తమమైన ధనస్సును గైకొను

ద్రుమళస్సత్వరస్థితః । ధనురా ా యవేగేన పశ్యత్సునకలేష్వథ॥ ౭౫॥ ఏకేన సేషుణాభిత్వా తాలమూలాన్య పాతయత్ । తతో విస్మయమాపన్నో మహా హర్షసమన్వితః॥ ౭౬॥ శక్తిస్తుద్రుమళం ప్రాహయదిష్టం ప్రియతామితి । అథాత్మని ప్రీతిమంతం శక్తిరాజం నృపర్షభం ॥ ౭౭ ॥ శునాప్యస్తస్యా ద్విజఃపో తౌయయాచే సింహసంభవౌ । దత్వాస్మై ం హాసారమేయౌతౌ వస్మైసన్నృపో ముదా ॥ ౭౮ ॥ గ్రామాణ్యుపభోజ్యాని భూషణా న్యప్యనేకశః । రాజాసఖిత్వమాపద్య ద్రుమళం పర్యతోషయత్ ॥ ౭౯ ॥ తతస్తౌ పరమస్నేహౌ వాస్తాం ద్రుమళభూపతీ । ఏకదేహౌ వివాత్యాప్తౌ మహాబల పరాక్రమౌ॥ ౮౦॥ తౌసారమేయౌ స్వగృహే ద్రుమళః పర్యపోషయత్ । స్వయం యదత్తి తత్తాభ్యాం దదాత్యేవ సమాదరాత్॥ ౮౧॥ కల్పయిత్వా తయోరమ్యే తల్పేస్వస్య సమీపతః । కౌశేయకంచుకే శేతె ద్రుమళ స్సారమేయయోః॥ ౮౨॥ తత స్తన్మాతులోవిప్రో యజ్ఞశర్మా మహాతపాః । ఆచారహీనం ద్రుమళం జ్ఞాత్వా కోపసమన్వితః॥ ౮౩॥ శూద్రికాస్మద్గృహమితో మావిశేతి నిరాకరోత్ । ఉక్తమాత్రే

ము - ఇప్పుడు చూతము నీవు త్రాటిచెట్టుమొదలును నరికితివా బలవంతుఁడవే. ౭౭ - ఇట్లాశక్తిచేతఁ జెప్పఁబడి యాద్రుమళుఁడు డందటు చూచుచుండ ధనస్సునెత్తికొని వేగముతో నిలిచి యొక బాణముచేతఁ బెక్కు త్రాటిచెట్ల మొదళ్లను బడవైచెను - తరువాత నాశక్తి యాశ్చర్యపడి మిక్కిలి సంతోషించినవాఁడై యాద్రుమళునితో నీకేదిష్టమో దనిఁ గోరుమనెను - అంత నాబ్రాహ్మణుఁడు తనయందుఁ బ్రీతిగలరాజశ్రేష్ఠుఁడైన యాశక్తిరాజును సింహమువలనఁబుట్టిన యాకుక్కపిల్లలను యాచించెను - ఆరాజు మోదముతో నీ బ్రాహ్మణుని కొఱకాకుక్కపిల్లలను ననుభవయోగ్యములైన గ్రామములను భూషణములు మొదలగువాని నధికముగానిచ్చి యతనికిఁ దానుస్నేహితుఁడై రాజాద్రుమళుని సంతోషపఱిచెను - ౭౮ - పిమ్మట మిక్కిలి పరాక్రమముగల యాద్రుమళుఁడును రాజును బరస్పరము మిక్కిలి స్నేహము గలవారై యొక దేహము కలవారివలెనుండిరి- ౮౦- ఆకుక్కలను ద్రుమళుఁడు దనయింటఁ బోషించెను తానుదేనిఁదినునో దాని మిక్కిలిప్రీతివలన వానికిచ్చుచుండెను - ౮౧ - ద్రుమళుఁడా కుక్కలకుఁ బట్టువస్త్రములచేత మనోజ్ఞములైన పడకలను గవచముల నేరుపఱిచియుంచెను- ౮౨- పిమ్మటనతనిమేనమామయగునట్టి మహాతపస్సంపన్నుడైన యజ్ఞశర్మయను బ్రాహ్మణుఁడాచారములేని యాద్రుమళునిఁజూచి కోప

ణతేనైవం ద్రుమళో యజ్ఞశర్మణా ॥ ౮౪ ॥ త్యక్త్వ బ్రాహ్మణ వేషో భూద్దుర్మళశ్శూద్రతాంగతః । తదాదిశూద్రికఇతినామాజాయతతస్యవై ॥ ౮౫॥ శూద్రికస్తేనభూపేన శాలివాహన సూనునా । సఖ్యమాపాదయ స్నేవ ప్రావర్తతమహాబలః॥ ౮౬॥ తతోనేపాళభూపాలో బౌద్ధోనామ్నాసుదారకః । సేవార్థం శక్తిరాజస్య పరిత్రాణ ముపాగమత్॥ ౮౭॥ స నేపాళేశ్వరోబౌద్ధో గత్వా శూద్రికమందిరం । తేనసత్కారితశ్చాస్య నిమిత్తమిదమబ్రవీత్॥ ౮౮॥ శూద్రికత్వం మహాబాహూ శక్తేః ప్రియసఖఃఖలు । షణ్మాసానంతరమితో విరోధోయువయోర్భవేత్॥ ౮౯॥ తదాయాతుభవాన్శీఘ్రం వై జయంతీపురం మమ । అస్మదుక్తం నిమిత్తంస్యా ద్విత్థం నమహామతే॥ ౯౦॥ యదాభవేద్విరోధశ్చశక్తేసనమహాబల । మాగమోన్యాంపురంవీరమమాగచ్ఛపురంతద ॥ ౯౧ ॥ తేనేత్యుక్తశ్శూద్రికోపి బాఢమిత్యబ్రవీత్తతః । బౌద్ధశ్శక్త్యభ్యనుజ్ఞాతస్సయయౌ స్వపురంప్రతి॥ ౯౨॥ తతఃకతిపయేకాలే రాజాశక్తిర్మహాబలః। స శూద్రిణాబహుబలై మృగయార్థం వనంయయౌ॥ ౯౩॥ పర్యటయ్యవనం స

ముతోఁ గూడినవాఁడై శూద్రికుఁడా యిఁకమీఁద మాయింటిలోపలగాకుమని తిరస్కరించెను - యజ్ఞశర్మ యిట్లుచెప్పినమాత్రమున నాద్రుమళుఁడు బ్రాహ్మణవేషమువిడిచి శూద్రుఁడౌటనుబొందెను - అదిమొదలుకొని యతనికి శూద్రికుఁడనిపేరుగలిగెను- ౮౫- మిక్కిలి బలముగల శూద్రికుఁడా శాలివాహనుని కొడుకైన రాజుతో స్నేహముచేయుచునేయుండెను- ౮౬- పిమ్మట నేపాళదేశమునకుప్రభువైనట్టియు బౌద్ధమతస్థుఁడైన సుదారకుఁడనువాఁడీశక్తిరాజును సేవింపఁ బరిత్రాణపట్టణమునకువచ్చెను - ౮౭ - ఆనేపాళదేశమునకధిపతియైన సుదారకుఁడనుబౌద్ధుఁడు శూద్రికునింటికివచ్చి యతనిచేత సన్మానింపఁబడినవాఁడై యతనికి శకునముచెప్పెను- ౮౮- మిక్కిలిభుజబలముగల యోశూద్రికుఁడా నీవుశక్తిరాజునకుఁ బ్రియుఁడైన స్నేహితుఁడవుగదా యిఁక నారునెలలలోపలమీకిద్దఱకువిరోధముగలుగును- ౮౯- అప్పుడునీవువై జయంతియనునాపట్టణమునకు రావలయును- ఓమిక్కిలిబుద్ధిగలశూద్రికుడా నేనుజెప్పినశకునముతప్పదు-ఓయిమిక్కిలిబలముగలవాఁడా నీకునుశక్తిరాజునకునెప్పుడువిరోధముకలుగుచున్నదో యప్పుడునీవుమఱియొకపట్టణమునకుబోవలదునాపట్టణమునకురావలయును- ఇట్లతనిచేతజెప్పబడి యాశూద్రికుడు సరేయనియొప్పికొనెనుఅంతనాబౌద్ధుఁడు శక్తిరాజుచేత సెలవీఁబడినవాఁడై తనపట్టణమునకుఁబోయెను- ౯౨. పిమ్మటఁ గొన్నాళ్లకు మిక్కిలిబలముగలయాశక్తిరాజు శూద్రికునితోఁగూడ వనమునకు వేటాడబోయెను- ౯౩- ఆ శక్తిరాజును శూద్రికుఁడు

ర్వం నిహత్య శార్దూల వ ౯ బహూన్ । రాజా శక్తిశ్శూద్రికశ్చ సమేయాతాం చ కుత్రచిత్ ॥ ౯౪॥ అనాసన్న బలావేకౌ తావుభౌ శక్తిశూద్రికౌ । నిఘ్నం తౌ చ బహూన్వ్యాఘ్రాన్ శార్దూలాం శ్చేరతుర్వనం। ౯౫॥ తతస్సింహం మహాఘోరం సర్వ శార్దూల భీకరం । గర్జంతం పాతయామాస శూద్రికః ఖడ్గధారయా ॥ ౯౬ ॥ సహత్వా మృగరాజంతం శూద్రికశ్శక్తిభూపతేః । సింహం సంహననోపేతం నిఖాతం వ్యతరత్ప్రియాత్ ॥ ౯౭॥ సంహారజనితం శౌర్య తస్య శక్తిరధాత్మనః । అవాచయత్పూతపుత్రైః పేరిషయి తాన్ పురేస్వకే॥ ౯౮॥ పౌరాస్సర్వే పివిజ్ఞాయ స్వరాజస్య పరాక్రమం । అలంచక్రుఃపురం సర్వం నృపం ప్రత్యుద్యయుశ్చతం ॥ ౯౯ ॥ మహిషీ కేశినీ శక్తేర్భర్తృః ప్రతిసరోద్యతా । భూషాదిభిరలంకృత్య పుష్పదాగమనం ప్రతి॥ ౧౦౦॥ నిరీక్షమాణావసరం తస్థౌ కం చిత్త్వరాకులా । అథాగత్య బహూన్హారాన్స్వామ్నాన్సపుష్పదా దదౌ॥ ౧౦౧॥ తాం సకోపా రాజపత్నీ భర్త్సయామాస పుష్పదాం । అయి దుష్టే సమాహూతా ప్యేతావత్త్వం కుతస్థితా ॥ ౧౦౨ ॥ రాజ్ఞ స్సింహ ప్రహర్తుర్మే ప్రతి

నడవియందంతటఁదిరిగి యనేకక్షుద్రమృగములనుజంపి యొకచోట నిద్దఱును జేరిరి- ౯౪- ఆశక్తిరాజునుశూద్రికుఁడును దండంతయు వెనుకఁజిక్కియున్నప్పుడనేకములయినక్రూరమృగములనుఁగొట్టుచు వనమందుసంచరించిరి- ౯౫- పిమ్మటమిక్కిలిభయంకరమై యెట్టిమృగములైనను దగ్గిరఁజేరరానిదై గర్జించుచుండు సింహము నొకదాని శూద్రికుఁడు ఖడ్గము నంచుచేతఁ బడవేసెను - ౯౬ - ఆశూద్రికుఁడాసింహమునుజంపి యాఖడ్గముతో గ్రుచ్చియెత్తి ప్రియమువలనరాజునకిచ్చెను-౯౭- అంతనాశక్తిసూతపుత్రులనుబంపి యాసింహమును దానుజంపినట్లు తనపట్టణమున దండోరావేయించెను- ౯౮- అట్లుదండోరావేయుటనువినిపట్టణమందుండుజనులందఱు నాపట్టణమునలంకరించి రాజునకెదురై వచ్చిరి- ౯౯- శక్తిరాజునకుఁ బట్టపుదేవియయిన కేశిని తనభర్త కెదురుగాఁబోనుద్యుక్తురాలై సొమ్ములుమొదలగువానితో నలంకారముచేశికొని పువ్వులనిచ్చుదానిరాకను నిరీక్షణముసేయుచుఁ త్వరతోఁగూడినదై కొంతసేపుండెను పిమ్మటనాపువ్వులనిచ్చునదివచ్చియనేకములైనపువ్వులదండలనిచ్చెను-౧౦౧- రాజభార్య కోపముతోఁగూడినదై యాపువ్వులనిచ్చునదానిబెదిరించెను- ఓసి దుర్మార్గురాలా యింతసేపు పిలిపించినను రాక నీవెక్కడికిఁబోతివి- సింహమును గొట్టినరాజునకెదురుగా నేనుబోవలసిన సమాచారము నీకుఁదెలియదా యేమి అని యీరీతినిఁజెప్పుచున్న యారాజభార్యనుఁగూర్చి యాపె యెగతాళితోఁ గూడినట్లుత్తరము చెప్పెను - ౧౦౩ - ఓరాజు పెండ్లామా చాలును నిలుపుము

యానం నవేత్సికిం । ఇతిబ్రువాణాం రాజ్ఞీం తాం సాపహాసం జగాదసా॥ ౧౦౩॥
అలంవిరమభోరాజ్ఞి విజ్ఞాతమఖిలంమయా । సత్యంతేవపతిస్సింహంనిహన్యాద్య
దికేశిని॥ ౧౦౪॥ పునరస్తు విలేపస్తే తూష్ణీమేవ మదర్పితః । వక్ష్యామి శృణువృ
త్తాంతం వనే సింహస్య సంహృతేః॥ ౧౦౫॥ హత్వా సింహం శూద్రికస్తే నిఖా
తం ప్రేయసీదదా । మమభర్త్రాగతస్తత్ర పుష్పాపచయహేతునా॥ ౧౦౬॥ దృ
ష్ట్వాసర్వం తదధునా మమాకథయదాదరాత్ । తతస్త్వయానతిక్రాంత స్సమ
యోద్యవరాననే ॥ ౧౦౭ ॥ ఇత్యుక్త్వా పుష్పదారాజ్ఞ్యా ప్రేషితా స్వగృహం
యయౌ । మహిషీ కేశినీశక్తే రాగతం స్వపతింతతః॥ ౧౦౮॥ అకృత్వాస్యాభి
గమనంవర్తతేస్నానమందిరే । తతోరాజాపురం శక్తిర్బహుమానేనసంవృతః॥
౧౦౯॥ మహిష్యానాభిగమనం చింతయన్ప్రవివేశహ । పప్రచ్ఛనాభిగమనం
రాజాస్వ మహిషీం తతః॥ ౧౧౦॥ సా పృష్టా కృత్రిమం సింహసంహార జపరా
క్రమం । సర్వముక్త్వా స్వభర్తారం ప్రణినింద భృశం ద్విజాః॥ ౧౧౧॥ సశక్తిర్ల
జ్జితస్తేనాహ్వయిత్వాశూద్రికంతతః । అవిచార్యాబ్రవీత్క్రుద్ధఇతీదంవచనం

నాకుయావత్సంగతియుఁ దెలియును - ఓ కేశిని యథార్థముగా నీపెనిమిటి సిం
హమునుఁ జంపెనా నేనువెలదీసికోఁక యే యింకొకమాటు నీకుఁ బుష్పహారము
లనుదెచ్చియిచ్చెదను-వనమందుసింహముచావు సమాచారమునుఁ జెప్పెదనువి
నుము - శూద్రికుఁడుసింహమునుజంపి ఖడ్గమునఁ గ్రుచ్చి నీప్రియుఁడై నరాజుకొ
ఱకిచ్చెను - పుష్పములకోయుటకచ్చటికిఁ బోయిన నా పెనిమిటి యీసమాచారము
నుయావత్తుఁ జూచివచ్చి ప్రీతివలన నాకుఁజెప్పెను- కాఁబట్టియింతకాలమైనద
మ్మాసుందరమైనముఖముగల కేశిని- ౧౦౭- అనియిట్లుచెప్పి యీపుష్పములనిచ్చు
నది రాజభార్యచేత సెలవుదీసికొని తనయింటికిఁ బోయెను - పిమ్మట నాశక్తిరా
జు భార్యయయిన యీకేశిని తనపెనిమిటివాఁగానే యతని కెదురుగాఁ బోక
స్నానగృహమందుండెను- అంతబహుమానముతోఁ గూడినవాఁడై యీశక్తి
రాజుతనపట్టణమునుఁజొచ్చునపుడుతనభార్యయేలయెదురుగారాకున్నదోయ
నిచింతించుచుఁ బట్టణమునుఁ బ్రవేశించెను- పిమ్మటనతఁడుతనభార్యనుసీవేలనా
కెదురుగా రాలేదనియడిగెను- ౧౧౦- ఇట్లుపెనిమిటిచేత నడుగఁబడిన యీకే
శినిసింహమును మతియొకఁడుచంపఁగా నాపరాక్రమము తనదిగా రాజుప్రసిద్ధి
చేసికొన్న విధమునుఁ జెప్పి యతని మిక్కిలి నిందించెనోయి బ్రాహ్మణులారా -
౧౧౧ - ఆశక్తిరాజు దానిచేతసిగ్గుపడినవాఁడై యంత శూద్రికునిఁబిలిపించి
విచారింపకయే కోపగించుకొన్నవాఁడై యిట్లనిచెప్పెనోయి బ్రాహ్మణులారా-
౧౧౨- ఓరిశూద్రికుఁడా దుష్టుఁడా నిన్ను స్నేహితుఁడని యెట్లుతలవవచ్చును.

ద్విజాః॥ ౧౧౨॥ అయిశూద్రిక మన్యేత సఖాయం త్వాం కథం ఖల । మమప
త్న్యాశ్చతేపాప సమయోస్తి నసంశయః ॥ ౧౧౩ ॥ భవానే వావదత్తస్యై
సింహసంహారవిక్రమం । త్వయాను క్తేతు తత్సర్వం విజ్ఞాయేతి కథం తయా॥
౧౧౪॥ పూర్వేద్యు ర్మమజాయాయా ఉక్త్వా సర్వమిదం భవాన్ । మాం
హ్రీపయిష్యన్నన్యేషు జనేషుకృతవానిదం ॥ ౧౧౫ ॥ అన్యోన్యస్యం యువయో
స్స్నేహో భవత్యేవనసంశయః । యతస్సఖాసహంతవ్య స్తతో వ్రజపురాన్మమ॥
౧౧౬ ॥ ఇత్యుక్త్వా శూద్రికం శక్తి శ్చ్యావయామాస కింకరైః । సతితశ్చ్యావి
త స్తేన నిర్దోష శ్శూద్రికో ద్విజాః॥ ౧౧౭॥ మాత్సర్యపూరితశ్శూరో వైజయం
తీపురంయయౌ । సుదారకో పిభూపాలశ్శూద్రికం తం మహాబలం॥ ౧౧౮॥ ఉప
చారా న్ప్రకుర్వాణో స్థాపయ త్ప్రీతిపూర్వకం । మాత్సర్యం శ్శూద్రికశ్శక్తౌ
స్మరన్ దతవమానితః॥ ౧౧౯॥ సుదారకేణసహితో మంత్రయిత్వా మునాస
హ । చతురంగబలోపేత శ్శూద్రికో మితవిక్రమః॥ ౧౨౦॥ శక్తినా యోద్ధుకా
మోస్య రురోధపురమాతురుట్ । తతశ్శక్తి సమాలోచ్య మంత్రిభిస్సహబుద్ధి
మాన్॥ ౧౨౧॥ అశక్తో యోద్ధుమమునా శూద్రికేణ మహౌజసా । ఆహ్వాయా
మాససచివం కాలసేనం మహామతిం ॥ ౧౨౨ ॥ తేనాహూతః కాలసేనః శక్తి

ఓరిపాపాత్ముఁడా నాభార్యకును నీకును సంకేతమున్నది సందేహము లేదు -
౧౧౩ - నీవేయా పెకొఁటకు సింహమునుజంపిన పరాక్రమమును జెప్పితివి- నీవు
చెప్పనిపక్షమం దదియంతయు నాపెచేత నెట్లు తెలియఁబడును- ౧౧౪- ముం
దుదినముదీనినంతనునా పెండ్లాముతోఁ జెప్పి నీవునన్ను నెల్లజనులయందుసిగ్గుప
ఱుపవలయునని యిట్లుచేసితివి- ౧౧౫. మీయిద్దఱికిఁ గిరిమీఁదనొకరికిఁ బ్రీతియు
న్నదిసందేహములేదు - స్నేహితుఁడవుగనుక నిన్నుఁ జంపరాదు- కాఁబట్టినా
పట్టణమునువిడిచిపొమ్ము- ౧౧౬- ఇట్లుచెప్పి యాశక్తిరాజు శూద్రికుని బంట్రౌ
తులచేత నెట్టించెను- తప్పలేని యాశూద్రికుఁడతనిచేత నెట్టింపబడినవాఁడై
శూరుఁడుగనుక మచ్చరముగలవాఁడై వైజయంతీపురమునకుఁ బోయెనోయి
బ్రాహ్మణులారా - అంతనాసుదారకరాజు మిక్కిలిబలశాలియగు నాశూద్రికు
నకు సకలోపచారములుసేయుచుఁ బ్రీతితోఁ దనపట్టణమందు నిలిపెను - శక్తి
చేతనవమానపఱుపఁబడినయాశూద్రికుఁడు శక్తియందుమాత్సర్యమును మఱు
నకయాసుదారకునితోఁ గూడుకొన్నవాఁడై యాలోచనచేసి చతురంగసేనతో
గూడుకొనినిమితిలేని పరాక్రమముగలయాశూద్రికుఁడు శక్తితో యుద్ధముచేయ
నిచ్ఛగలవాఁడై కోపమునుబొంది యతనిపట్టణమునడ్డగించెను- పిమ్మట బుద్ధి
మంతుఁడై నయాశక్తిమంత్రులతోడ నాలోచించి మిక్కిలిపరాక్రమముగల

నోపకృతేలతః । రథప త్త్యశ్వమాతంగై ర్బహుభిః స్సంవృతో ముదా॥ ౧౨౩॥
పరిత్రాణముపాగచ్ఛ ద్యుద్ధకాంక్షీ మహాబలః । తస్యా గమనమాజ్ఞాయ కాళ
సేనస్య భూపతేః ౧౨౪॥ శూద్రికస్తు విత్రాస తేనయోద్ధుం తతోద్విజాః।
సుదారకశూద్రికోపి చింతయామాసతు స్తతః॥ ౧౨౫॥ కథం కాళం విజేష్యా
మో మహాబలపరాక్రమం । కథం సహా మహేయుద్ధే సపుత్రం శక్తిసంయుతం॥
౧౨౬॥ ఏవం చింతయతో స్తత్ర తదాశూద్రికబౌద్ధయోః । వ్యత్రాయతాశరీ
రావాగ్ద్విజవయోగేనభూసురాః॥ ౧౨౭॥ మాభైష్టకాలసేనస్య శ్రూయతాం
వచనంమమ । సహ్యేపచపుటోనామ్నా బౌద్ధో ద్రావతతేబలీ॥ ౧౨౮॥
సమాంత్రికశ్చమాయావీ దక్షఃకాళేనసంగరే । తమానయధ్వంసహసా జయ
స్తేనభవిష్యతి॥ ౧౨౯॥ ఇత్యాకాశగిరం శ్రుత్వా శూద్రికోహర్షపూరితః । స
హ్యంగత్వా ప్రార్థయిత్వాతం జైనంవినయేనసః॥ ౧౩౦॥ తేనసాకం శక్తిపురం
పరిత్రాణమథాగమత్ । తతఃపంచపుటోరాత్రౌమాయావీపటువిక్రమః॥ ౧౩౧॥

యీశూద్రికునితో యుద్ధముచేయ శక్తుండుకాండు గనుక మిక్కిలిబుద్ధిశాలియు
యునమంత్రియగు కాలసేనునింబిలిపించెను- ౧౨౩- ఆశక్తిచేతం దనకుపకార
ముచేయంబిలువంబడినవాండై యీకాలసేను డు సంతోషముతోం దేరులచేత
నుగాలుబలముచేతనుగుఱ్ఱములచేతనేనుగులచేతనుబరివేష్టింపంబడినవాండై
యుద్ధమునుగోరినవాండై పరిత్రాణపట్టణమునకువచ్చెను - ఆకాలసేనరాజు రా
కనువిని యీశూద్రికుండతనితో యుద్ధముచేయను భయపడెనోయి బ్రాహ్మణు
లారా - అంతనాసుదారకుండును శూద్రికుండునాలోచించిరి- ౧౨౫- మిక్కిలి
బలమునుబరాక్రమమునుగలకాళునినెట్లుజయింపంగలము- పుత్రునితోనుశక్తి
రాజుతోనుగూడుకొన్న కాళునెట్లు యుద్ధమందుసహింతుము- ౧౨౬- ఇట్లువి
చారపడుచున్న యీశూద్రికునకునుబౌద్ధునకు నప్పుడక్కడ దైవవశమువలన
నశరీరవాక్కు వినంబడెనోయి బ్రాహ్మణులారా- ౧౨౭- కాళసేనునకు భయ
పడవలదునామాటవినుండు - సహ్యపర్వతమందుబలవంతుండైన పంచపుటుండ
నుబౌద్ధుండున్నాండు- ౧౨౮ - అతండు మంత్రములం దెలిసినవాండును మాయ
లునేర్చినవాండును గాలునితోడి యుద్ధమందు సమర్థుండు శీఘ్రముగా నతనిం
బిలుపింపుండతనిచేతజయముకలుగంగలదు- ౧౨౯- ఇట్లని యీకాశవాక్కు
కలుగంగాదానివినియీశూద్రికుండు సంతోషభరితుండై సహ్యపర్వతమునకు
బోయివినయముతోనాబౌద్ధునిం బ్రార్థించియంతనతనితోంగూడశక్తిపురమున
కువచ్చెను - పిమ్మట మాయలుగలయట్టియు మంచి పరాక్రమముగలయట్టి
యీపంచపుటుండు రాత్రియందుం గాలసేనునకుం బూర్వముశివునిచేతనీంబడిన

కాళసేనస్యాయుధాని శివదత్తానిపూర్వతః । అపహృత్యాగతస్సర్వే సంతుష్టా
శ్శూద్రికాదయః॥ ౧౩౨॥ తతస్సమ భవద్యుద్ధం శక్తిశూద్రికయోర్మహత్ ।
కాళసేనఃపంచపుటో యుయుధాతే పరస్పరం ॥ ౧౩౩ ॥ అన్యోన్య మభ్యదా
వేతాం రూపసేనస్సుదారకః । శక్తిశ్చశూద్రికో రాజా జఘ్నతుశ్చ పరస్పరం॥
౧౩౪॥ సింహావివ నేదృష్టౌ శరదంష్ట్రౌ మహాబలౌ । తేషాం షణ్ణాం మహాఘో
రం శూరాణామభవద్రణం ॥ ౧౩౫ ॥ యోధాశ్చ బహవస్తత్ర హతాయుద్ధే
జయేషిణః । మ్రుర్గతాశ్చరథినో నిహతా బహుశాహయాః॥ ౧౩౬॥ వీత
దివ్యాయుధః కాళసేనః పంచపుటేనసః । విక్రమ్యత్యాజలో దేహం కృత్వా
కర్మసుదుష్కరం॥ ౧౩౭॥ రూపసేన స్తస్యపుత్ర శ్శోకక్రోధ సమన్వితః । అభి
ద్రుత్యాబ్రవీద్వాక్యం తతఃపంచ పుటం బలీ॥ ౧౩౮॥ అరేదురాత్మన్ జేతవ్యం
చౌర్యేణకిముకర్మణా । కాళసేనస్యాయుధాని పితుస్సర్వాణ్యపాహరః॥ ౧౩౯॥
క్వగమిష్యసిలగ్నో సిక్షణంతిష్ఠమమాగ్రతః । మత్సాయకై ర్వజ్రతుల్యైర్భిః
త్వామర్మాణితేమునా ॥ ౧౪౦ ॥ ప్రాణానుత్పాట్య వేగేన నేష్యామి యమసాద

యాయుధములనెల్ల నపహరించుకొనివచ్చెను - దానిచేతనాశూద్రికుఁడు మొ
దలగువారందఱు సంతోషించిరి- ౧౩౨- పిమ్మట శక్తిని శూద్రికునకును గొ
ప్పజగడమాయెను- కాలసేనుఁడును బంచపుటుఁడు నొండొరులుపోరిరి- ౧౩౩-
రూపసేనుఁడును సుదారకుఁడు నొకరినొకరెదిరించితరిమిరి - శక్తిరాజును శూ
ద్రికుఁడు నొకరినొకరు కొట్టుకొనిరి- ౧౩౪- వారిద్దఱు కొట్టుకొనునపు డడవి
యందుఁ గోపగించిన మిక్కిలిబలముగల రెండు సింహములవలెనుండిరి వారి
బాణములు సింహముల కోరలవలె నుండెను - శూరులైన యాయారుగురికి
మిక్కిలిభయంకరమైనయుద్ధమాయెను- ౧౩౫- ఆయుద్ధమందనేకులు యోధు
లుజయమునుగోరినవారై చచ్చిరి- రథికులునుబరుగెత్తిరి గుఱ్ఱములు పెక్కులు
చచ్చినవి - ౧౩౬ - పంచపుటునిచేత నపహరింపఁబడిన దివ్యములయిన యా
యుధములుగల యాకాలసేనుఁడు పరాక్రమించి యసాధ్యమైన కార్యము
చేసి పిమ్మట దేహమునువిడిచెను - ౧౩౭ - అతని కొడుకయిన బలవంతుఁడగు
రూపసేనుఁడు దుఃఖముతోను గోపముతోనుగూడినవాఁడై యంతటబంచపు
టునెదురించి యిట్లనిపలికెను - ఓరిదుర్మార్గుఁడా దొంగతనముచేతనా జయింపవ
లయును - నాతండ్రియైనకాలసేనునియాయుధములనెల్లదొంగిలితివి - ఎక్కడఁ
బోఁగలవు చిక్కితివి నిమిషమునాయెదుటనిలువుము- ఇప్పుడువజ్రాయుధముల
కుసరియైన నాబాణములచేత నీమర్మములను భేదించి శీఘ్రముగాఁబ్రాణముల
బెల్లగించియమునింటికిఁ బంపెదను - ఇట్లురూపసేనునిచేతఁ జెప్పబడి యంతనా

సం । ఇత్యుక్తో రూపసేనేన క్రుద్ధఃపంచపుట స్తతః॥ ౧౪౧॥ రూపసేనం రణశ్లా
ఘీ శరవర్షైరవాకిరత్ । సచ్ఛాద్యమానస్సమరే రూపసేనోంబకవ్రజైః॥
౧౪౨॥ సం నివార్యక్షణేనైవం కృత్వా విరథమాహవే । క్షురప్రేణసుతీక్ష్ణేన
పూర్ణకృష్టేనసత్వరం॥ ౧౪౩॥ సకుండలం తదొబ్బద్ధస్య శిరఃకాయాదపాతయత్॥
హత్వాతం పితృహంతారం రూపఃపంచపుటంబలీ॥ ౧౪౪॥ విశోకో ద్రావయా
మాస తతఃప్రతిబలం బలీ । శూద్రికస్తు మహాశూరశ్శక్తిం హత్వా రణాజిరే॥
౧౪౫॥ తత్సేనాంద్రావయామాసవృత్రమింద్రఇవాసురీం। శక్తింహత్వాశూద్రి
కోపి స్వావమానస్యకారణం॥ ౧౪౬॥ తత్పుత్రం చిత్రవర్మాణ మభిషిచ్య తదాస
నే । రూపస్యహస్తే విన్యస్య వై జయంతీపురం యయౌ॥ ౧౪౭॥ రూపసేనో
మహాబాహుశ్చిత్రవర్మకృతేతతః । పరిశాణ పురేస్థిత్వా కంచిత్కాలం మహా
మతిః॥ ౧౪౮॥ ఆమోదపురమాసాద్య పైతృకం ప్రాప్యచాసనం। భ్రాతృభిస్స
హధర్మాత్మా పాలయామాసమేదినీం ॥ ౧౪౯ ॥ దేవాంగవంశజా ఏతే కాశసే
నతనూభవాః । వ్యవర్ధంత భృశం లోకే సముద్రస్యేవవీచయః॥ ౧౫౦॥ కా
శసేన తనూజానా మృషికల్పిత కర్మణాం । తేషాం ద్వ్యధి దశాంతేన గో

పంచపుటుడు కోపగించుకొన్నవాడై యుద్ధమును శ్లాఘించువాడై రూపసే
నుని బాణవర్షములచేతముంచెను - ఆరూపసేనుఁడు యుద్ధమందు బాణసమూ
హములచేతఁ గప్పఁబడుచు క్షణములోవానినెల్ల దొలఁగించుకొని యుద్ధమం
దతని రథములేనివానిఁగాఁజేసి మిక్కిలి చులుకై నక త్తినిఁ జక్కఁగా నీడ్చివి
డిచిత్వరితముగాఁగుండలములతోఁగూడియున్న యాబొద్ధునితలనతనిశరీరము
వలననుండిపడవై చెను - బలవంతుడై న యారూపసేనుఁడు దనతండ్రినిజంపిన
యాపంచపుటునిఁజంపి యింద్రుఁడు వృత్రాసురునిజంపి రాక్షసుల సేననుదరిమి
నట్లుతని సేననుదరిమెను - శూద్రికుఁడు తన్నవమానపఱిచిన యాశక్తినిజంపి
యతనికొడుకగు చిత్రవర్మనతనిసింహాసనమందుఁ బ్రభువుగాఁ బట్టాభిషేకము
చేసి రూపసేనునిచేత నప్పగించి తానువై జయంతీ పట్టణమునకుఁ బోయెను -
౧౪౭- మిక్కిలి భుజబలముగలయట్టియు నధికమైనబుద్ధిగలయట్టి యారూప
సేనుఁడు చిత్రవర్మనిమిత్తము కొన్నాళ్లు పరిశాణ పట్టణమందుండి యంత నా
మోదపట్టణమునకుఁబోయి తండ్రిసింహాసనమునుబొంది ధర్మబుద్ధిగలవాఁడై
తమ్ములతో భూమినిబాలించెను - ౧౪౯ - ఈకాశసేనునికొడుకులందఱు నీప్ర
కారము దేవాంగవంశమందు జన్మించినవారై సముద్రముయొక్క యలలవ
లెభూమియందు మిక్కిలి వృద్ధిబొందిరి- ౧౫౦- ఋషులచేత నుపనయనము
చేయఁబడిన యాకాశసేనునికొడుకుల గోత్రములు మొదట నూటరెండై తె

త్రాణిగణితానిచ॥ ౧౫౧॥ తేషాం సంఖ్యా సహస్రంస్యా త్పునఃపంచశతోత్తరం । పంచాశదుత్తరశతత్రి సహస్రిగేహ దేవాంగవంశ భవకాశితనూభవానాం । స్యుర్వైష్ణవాస్సురమునీంద్ర కృతోపదేశా శ్శేషాభవేయురఖిలాః పరిశుద్ధశైవాః॥ ౧౫౨॥ శ్రీసూతః॥ ఇదం వస్సర్వమాఖ్యాతం పవిత్రం పాపనాశనం । చారిత్రం పరమం రమ్యం దేవాంగ స్యామితౌజసః॥ ౧౫౩॥ యఇదం శ్రుణుయాన్నిత్యం శ్రావయేద్వాసమాహితః । సిధ్యంతిసర్వకార్యాణి దీర్ఘమాయుశ్చవర్ధతే॥ ౧౫౪॥ పౌరాణికం సమభ్యర్చ్య శ్రుణుయాదాదరాదిదం । సర్వకామాంశ్చలభతే మహాదేవ ప్రసాదతః॥ ౧౫౫ ॥ యస్తుకౌశేయకం సూత్రం పుస్తకాయదదాతిచ । విమలజ్ఞాన సంపన్నో బ్రహ్మలోకే మహీయతే ॥ ౧౫౬॥ ఇదం పవిత్రం పరమం పురాణం దేవాంగనామాసీశశిఖామణేర్యః। శ్రుణోతిచారిత్ర ముమాప్రసాదా త్ప్రాప్నోతి సర్వాణి సవాంఛితాని॥ ౧౫౭॥ ఇతీరితం పుణ్యమిదం పురాణంబ్రహ్మాండజం దేవలమౌనివృత్తం। తేవ్యాసశిష్యేననిశమ్యసర్వే హృష్యన్ద్విజేంద్రా బహుశౌనకాద్యాః॥౧౫౮॥ఇతిశ్రీబ్రహ్మాండపురాణే-సూతశౌనకాదిసంవాదే. దేవాంగవంశకథనంనామ - నవింశోధ్యాయః.

క్కింపఁబడినవి- ౧౫౧- పిమ్మట వారిసంఖ్యవేయును నేనూరాయెను - మూఁడులక్షల యేఁబదివేల యిండ్లవాండ్రగు నీకాశీనివలన జన్మించిన దేవాంగవంశమువారిలో నారదమునిచేత నుపదేశముచేయఁబడినవారు వైష్ణవులగుదురు తక్కినవారందఱును బరిశుద్ధులై నశైవులై యుందురు- ౧౫౨- అనిసూతుఁడా ఋషులకుఁజెప్పి వారితో మరల నిట్లనియె- మిక్కిలి తేజోవంతుఁడగు దేవాంగునిచరితమునంతను మీకుసవిస్తరముగాఁ జెప్పితి నిది పరిశుద్ధము పాపములఁ బోఁగొట్టునట్టిది శ్రేష్ఠమైనది సొగసైనది- ౧౫౩- ఎవఁడు ప్రతిదినమునియమముగలవాఁడై దీనివినునో - వినుపించునో - వాని కన్ని కార్యములు కూడివచ్చునాయువువెరుగును - ౧౫౪ - ఎవఁడీ పుస్తకమునకుఁ బట్టుత్రాటినిచ్చునో యతఁడు నిర్మలమైన జ్ఞానముగలవాఁడై బ్రహ్మలోకమందు సన్మానింపఁబడును దేవాంగమహర్షి శ్రేష్ఠుని యీపరిశుద్ధమైయున్న పురాణకథ నెవఁడు వినుచున్నాఁడో వాఁడు పార్వతీయనుగ్రహమువలనఁ గోరికలనెల్లఁ బొందును- ౧౫౭- బ్రహ్మాండపురాణములోనిదైన మిక్కిలి పుణ్యకరమైన యనాదియైన యీదేవలమునికథను వ్యాసులశిష్యుఁడగు సూతుఁడు చెప్పఁగా నాశౌనకాదిమహామునులువిని మిక్కిలిసంతోషించిరి- ౧౫౮- ఇది బ్రహ్మాండపురాణంబునసూతశౌనకాది సంవాదంబున దేవాంగవంశ కథనమన్నది యిరువదితొమ్మిదవ యధ్యాయము.

దేవాంగపురాణము సంపూర్ణము.